GHEORGHE SCHWARTZ

CEI O SUTĂ

SECRETUL FLORENȚA

CEI O SUTĂ
SECRETUL FLORENȚA

GHEORGHE SCHWARTZ

GHEORGHE SCHWARTZ s-a născut la 16 septembrie 1945, la Lugoj. Absolvent, în 1968, al Facultății de Istorie și Filozofie a Universității „Babeș-Bolyai" din Cluj. Doctor în filozofie.
Membru al Uniunii Scriitorilor din România, din 1976.
Din 1990, membru în Consiliul de Conducere al Uniunii Scriitorilor.
A publicat 29 de cărți și a obținut 18 premii și distincții literare, printre care Premiul pentru proză al Uniunii Scriitorilor și Premiul pentru Excelență al Uniunii Scriitorilor.
I s-a conferit Ordinul Meritul Cultural în rang de Comandor.
Din 1985, lucrează la ciclul romanesc CEI O SUTĂ, ambiționând una dintre cele mai ample construcții din literatura română. Și nu numai.

Din ciclul CEI O SUTĂ au apărut:

ANABASIS, Editura Facla, Timișoara, 1988
ECCE HOMO, Editura Cartea Românească, București, 1993
OUL DE AUR, Editura Alfa, București, 1998
MÂNA ALBĂ, Editura Alfa, București, 2000
VARA RECE, Uniunea Scriitorilor, Redacția Publicațiilor pentru străinătate „România", București, 2004
AXA LUMII, Editura Polirom, București, 2005
CULOARUL TEMPLIER, Curtea Veche Publishing, București, 2008

CEI O SUTĂ

SECRETUL FLORENȚA

GHEORGHE SCHWARTZ

Curtea veche

BUCUREȘTI, 2010

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
SCHWARTZ, GHEORGHE
Secretul Florența / Gheorghe Schwartz. - București: Curtea Veche Publishing, 2010
ISBN 978-973-669-932-0

I

Coperta: GRIFFON AND SWANS
www.griffon.ro

© CURTEA VECHE PUBLISHING, 2010
pentru prezenta ediție

ISBN 978-973-669-932-0

Editor: GRIGORE ARSENE
Redactor: GEORGE MORĂREL

CURTEA VECHE PUBLISHING
str. arh. Ion Mincu 11, București
tel: (021)222.57.26, (021)222.47.65
redacție: 0744.55.47.63
fax: (021)223.16.88
distribuție: (021)222.25.36
e-mail: redactie@curteaveche.ro
internet: www.curteaveche.ro

Cu cât ne apropiem mai mult de orizont,
cu atât orizontul ne apare mai departe.

Doar ceea ce este provocat de Mâna Domnului este acceptat drept inevitabil. Un lucru, de e făcut de om, de cele mai multe ori, nu poate fi iertat. Dar cum să ierți, când pierzi tot?

Dar unde sunt zăpezile de altădată?

François Villon

Secretul Florența
sau
Trena fumegândă a Palatului Bosci

AJUNGÂND LA CEA DE A ȘAPTEZECI ȘI DOUA ZA din lungul șir al Celor O Sută, următoarele vieți se suprapun înălțării și prăbușirii Palatului Bosci din cetatea Florenței — Palatul Bosci, una dintre cele mai impozante și, totodată, una dintre cele mai enigmatice construcții din Renaștere. Într-o lume în care scenariile sumbre din cuvântările apocaliptice ale călugărilor se adevereau în mai fiecare zi prin nenorocirile aduse de ciumă, de mercenarii scăpați din lesă, de ambițiile devoratoare ale unor conducători vremelnici ori de răul ce nici măcar nu poate fi numit, Palatul Bosci a fost atât reperul cel mai sigur al stabilității și continuității, cât și depozitarul misterelor la care nu s-a găsit niciodată răspuns. Odată cu dispariția sa, au pierit și numeroase dovezi a ceea ce azi nu mai poate fi dovedit, ci doar intuit. Iar intuițiile nedovedite iau forma înșelătoare a fumului, ale cărui contururi diferă întotdeauna în funcție de punctul din care este privit. Când se întâmplă ca un obiect sau o referire la Palatul Bosci să se întoarcă din neant, de cele mai multe ori n-o mai putem descifra.

Opt vieți constituie o clipită din devenirea omenirii, însă reprezintă totuși suficient de mult pentru ca Al Șaptezeci și nouălea, numit aici Quasimodo Erostrat, să nu mai fi știut nimic despre Cel de Al Șaptezeci și doilea, Bizantinul, al cărui fiu de nepot de nepot de nepot a fost.

În această carte despre rătăcirile care l-au dus prin Palatul Bosci va scrie bietul scrib, încercând să-i fie ghid și bunului cititor și îndemnându-l să găsească el ușile ce abia se mai deslușesc în zidurile clădirii de mult prăbușite.

AL ȘAPTEZECI ȘI DOILEA
— Bizantinul —

(1313–1348)

Toți întru unul și unul întru toți[1]

Rare ecouri — așa cum era de așteptat — a stârnit povestea Celor O Sută.

Prima explicație poate proveni din faptul că unul dintre puținii cititori care a avut răbdare să se aplece asupra lungii și prea neîndemânaticei narațiuni l-a întrebat pe scrib de ce a folosit nume fictive pentru relatările sale. Și de ce a pomenit localitățile cu toponime vechi — multe pur și simplu îndoielnice —, putând stârni grave confuzii, mai ales când vorbește despre locuri cunoscute de cei de azi, făcându-i pe cititori să creadă că i-a dus în spații insolite? Nu este aceasta o intenționată ducere în eroare a celor ce mai acceptă să-și strice ochii pe numeroaselor pagini de o asemenea calitate?

Un altul, mult mai cunoscut, dar la fel de binevoitor, dând cartea la o parte, după ce a lăsat-o fără rost deschisă vreme îndelungată pe noptieră, s-a plâns dezamăgit că literatura română nu mai oferă romane istorice.

Scribul le dă amândurora dreptate. Într-adevăr, Cei O Sută nu este în niciun caz un roman istoric. El nu prezintă viețile romanțate — nici hagiografic, nici demitizându-le. Ba, mai grav, de cele mai multe ori, personaje ilustre joacă rolurile unor figuranți, în vreme ce niște umbre de mult risipite uzurpă locurile principale. E de mirare că scribul nu-i pomenește cu numele lor

---

[1] Acest episod ar fi putut să se numească și „În căutarea tatălui II", ca o continuare, peste vremuri, a Celui de Al Patruzecilea, Etiopianul. Ca o continuare a veșnicelor și nesfârșitelor continuări...

adevărate — în măsura în care mai pot fi atestate —, când, oricum le-ar chema, cele tot nu se mai pot întrupa decât atât de înșelător? Răspunsul este unul singur: temându-se să nu fie prins cu mâța în sac, scribul a recurs la o stratagemă ieftină. Atât de ieftină! De aceea, scribul poate fi numit lipsit de bună-cuviință (ca să folosim un termen foarte blând); la fel, poate fi acuzat și de sperjur, întrucât le atribuie „eroilor" săi însușiri și fapte controversate (ca să fim iarăși generoși în judecata noastră); și, de asemenea, scribul poate fi incriminat și pentru inducerea în eroare a publicului, fiindcă totuși nu este exclus ca, nevinovat, un cititor naiv să persevereze și să urmărească până la capăt câteva așa-zise biografii și să rămână cu convingeri false despre faptele care (poate) s-au întâmplat. Așa se petrec întotdeauna lucrurile atunci când amatorii pretind că fac știință!

Cu o voce timidă, scribul a îndrăznit să spună că el nu susține că ar face știință.

Fără să-l audă, procurorii săi au continuat, răsfoindu-și amintirile: singura scuză a scribului este un truism — istoria adevărată, spune el, este doar cea scrisă. Și, în funcție de cine a scris-o, istoria primește o anumită coerență în cumplita ei lipsă de coerență. Slabă scuză! Istoria, i se aduce aminte scribului, este ceea ce este acceptat. Iar acceptarea are putere doar dacă primește atributul inevitabilului. În continuarea raționamentului, se poate afirma că acceptat drept inevitabil nu este decât gestul provocat de Mâna Domnului. Ce este făcut de oameni poate fi oricând supus îndoielii și chiar revoltei. Dacă moare un om, trebuie să ne supunem sorții. Dacă moare un sat întreg răpus de o epidemie sau de o inundație, va trebui, de asemenea, să ne supunem neputincioși sorții. Dar de este ucis cineva, fapta este revoltătoare și trebuie răzbunată prin pedepsirea vinovatului. Dacă satul este pustiit de dușmani, rezultatul se numește „genocid". A fost cineva care să sfideze această veche convingere..., a încercat scribul să spună, dar procurorii săi i-au retezat-o scurt:

Nu! Un roman istoric cumsecade conține viețile romanțate ale eroilor, ale adevăraților eroi, ceea ce scribul nu ne prezintă.

Așa este, recunoaște și scribul.

A doua explicație a rarelor ecouri pe care le-a stârnit descrierea vieților Celor O Sută rezidă din îndrăzneala personajelor de a nu se subordona marilor teme ale istoriei, Al Șaptezeci și doilea fiind un exemplu elocvent în acest sens: în vreme ce Europa fierbea sub războaie, molime și mari descoperiri, fiul Fugarului cutreiera lumea în fruntea unei trupe de saltimbanci, de parcă toate acele mari evenimente nici nu aveau loc. Destinul său adamic părea indiferent la tot

ceea ce nu-l privea pe el direct. Al Patruzecilea, Etiopianul, și-a umplut viața căutându-și tatăl. Era în A.D. 529 când i-a dat de urmă și, văzându-și misiunea încheiată, s-a întors în sine, unde, după puțină vreme, a și dispărut.

(*Trebuie multă bunăvoință să zăbovești asupra descrierii vieților Celor O Sută.*)

În Anul Domnului 1300, s-a născut la Kneitlingen pe Elm pruncul care va intra în amintirea oamenilor drept Till Buhoglindă. Personaj atât de drag Evului Mediu, copilul va crește și va deveni nebunul înțelept, tâlharul mărinimos, pardon, haiducul cel bun, saltimbancul care i-a făcut mereu de râs pe îmbuibații caraghioși și îngâmfați. Descrierea destinului Celui de Al Șaptezeci și doilea — fiul Celui de Al Șaptezeci și unulea, Fugarul, nepotul Celui de Al Șaptezecilea, Grădinarul, și urmașul peste hăul de ani al Etiopianului — este ticsită de anacronisme, dacă ar fi s-o considerăm drept viața romanțată a lui Till. Și, în afară de asta, la Kneitlingen pe Elm, copilul a văzut lumina zilei în anul 1300..., când Al Șaptezeci și unulea, adică tatăl Celui de Al Șaptezeci și doilea, nu avea decât nouă ani! Iar mama Celui de Al Șaptezeci și doilea n-a fost în viața ei la Kneitlingen pe Elm, ea n-a părăsit vreodată nici măcar satul din inima Enigmei Europei, un uriaș ținut misterios așezat în curbura Carpaților.

În Anul Domnului 1320, s-a născut, la Motte-Broons, în Bretania, Bertrand de Guesclin, numit, *pe nedrept*, „Prințul Negru", viitorul comandant al „trupelor libere" ale regelui Franței, adică șeful tâlharilor oficiali[2], înainte de a deveni conetabil (comandant suprem al tuturor forțelor armate ale țării). Tatăl său n-a fost nici el Fugarul, ci Robert de Guesclin, un nobil de asemenea scăpătat, asemenea Celui de Al Șaptezeci și unulea și asemenea lui Klaus Ulnspiegel, părintele atestat al lui

---

[2] „Trupele libere" se purtau asemenea bandiților, dar operau sub protecția și în favoarea regelui. Au terorizat multă vreme teritoriul, înainte de a fi desființate formal. Filip cel Frumos ar fi afirmat, atunci când i se aduceau la cunoștință cele mai grave abuzuri săvârșite de „trupele libere", că preferă ca orice pradă să cadă în mâinile oamenilor săi decât în cele ale ostașilor de toate culorile, care jefuiesc pretutindeni — și de când lumea — doar pentru ei.

Till. Însă nici viața romanțată a Prințului Negru n-o reprezintă Al Șaptezeci și doilea, întrucât, în 1320, când s-a născut Bertrand de Guesclin, Fugarul fusese de acum ucis în beciurile de tortură cu șapte ani în urmă. Ca să nu mai amintim încă o dată că Bertrand de Guesclin n-a fost Prințul Negru, acela fiind cognomenul prințului Edward, unul dintre dușmanii conetabilului Franței. (Ca tot ce era britanic...) Nu, viața Celui de Al Șaptezeci și doilea nu poate fi considerată nici pe departe biografia romanțată a celor din a căror faimă jefuiește fără rușine, în spiritul mai tuturor „ingineriilor culturale" ale unui scrib cel puțin dubios.

Și nici n-a preluat Al Șaptezeci și doilea în poveste numele unuia dintre cei doi, ci a fost trecut în catastife drept „Bizantinul", deși el n-a pus în întreaga-i viață piciorul în Bizanț. Doar faptul că, în scurtul popas în Enigma Europei, părintele său a sosit din Răsărit a făcut să fie numit pruncul „Fiul Bizantinului", iar, mai târziu, mai pe scurt, „Bizantinul". Ceea ce a avut darul de a încurca și mai tare lucrurile, fiind de mirare cum de a reușit scribul să-l identifice pe Al Șaptezeci și doilea drept urmașul Fugarului și să nu-i caute obârșia în Orient. Bizantinul care n-a fost niciodată în Bizanț, Fiul Bizantinului care a fost, de fapt, fiul Celui de Al Șaptezeci și unulea, Al Șaptezeci și doilea a cărui menire a fost să continue șirul întrerupt de lespedea grea de pe mormântul astupat la sfârșitul acelui cumplit an 1313... Măcar de ar mai fi avut la îndemână scribul o cât de vagă aluzie la amintirea Celui de Al Patruzeci și șaptelea, Levantinul, „cel în care umbra s-a despărțit de viața unuia dintre Cei O Sută"... Doar că Levantinul a trăit cu șase veacuri și jumătate înaintea Celui de Al Șaptezeci și doilea, iar șase veacuri și jumătate reprezintă un abis adânc, pe care doar un reflector extrem de puternic îl mai poate lumina. Pe când scribul nu știe să fi avut la îndemână un asemenea instrument perfect, apt de a sonda în abis și de a aduce un personaj fără umbră în legătură cu un Bizantin care n-a avut altă legătură cu Bizanțul decât numele. Nu, fără exagerare, mâna scribului n-a putut fi mișcată decât de o voință supraomenească, iar Aceea nu este decât Una.

După cumplitul sfârșit al Fugarului și după ce și tatăl acestuia și-a dat sufletul în beciurile Sfântului Oficiu, refuzând să ofere spectacolul

morții pe eșafod, spița celor doi părea să se fi terminat. Nu a fost acesta un fapt ieșit din comun: în vremurile acelea — ca și în toate vremurile —, familii mult mai faimoase se stingeau în plină molimă sau rase de pe suprafața pământului de către năvălirile dușmane ori pur și simplu din voința știută doar de Domnul Dumnezeu. Că Fugarul ar fi fost Al Șaptezeci și unulea dintr-un lung șir născut din sămânța Primului, a Celui ce a Venit pe Ape Asemenea lui Moise Theonomul sau lui Sargon Regele, chiar că nu mai era nimeni să depună mărturie. Așa că, după moartea Grădinarului, tatăl Fugarului, pentru oameni s-a închis pentru vecie cripta unei familii pe ale cărei lespezi grele nu mai era cine să lase o floare.

Dar, așa cum l-a mai citat o dată scribul pe Jeoen Browers: „Atenție! Întotdeauna se află de față un copil gata să devină mai târziu scriitorul care să noteze ceea ce faci!", fiul nebănuit al Fugarului, chiar dacă nu a cunoscut literele, a fost cel care nu numai că a continuat lungul șir (*Dumnezeu să-l binecuvânteze și să-l ocrotească!* oftează ușurat scribul), dar a și ajutat să fie luminată, în continuare, trecerea prin vremi a Celor O Sută.

„Și în producțiile despre personajul nostru, cântăreții parcă uită că se referă la un cavaler monah și-i atribuie iubiri nemuritoare", se spune în narațiunea despre Al Șaptezeci și unulea. Sublimul Jacques, Menestrelul din Gura Raiului, nu este singurul interpret al aventurilor galante ale celui numit de scrib *Fugarul*. Al Șaptezeci și doilea s-a născut în oribilul an 13 cu 13, în spațiul desemnat drept Enigma Europei, a fost *fiul unui cavaler templier, victimă a lui Nogaret* și a venit în Occident spre a-și recupera numele și a-și căuta părintele, despre al cărui sfârșit cumplit doar acolo află, motiv pentru care *îi va combate prin vorbă și faptă pe cei ce au putut pune la cale asemenea mârșăvii ale trecutului și ale prezentului*. Din nou, acele *mârșăvii* conțin amănunte pe care nu le aflăm atât din documentele despre Fugar, ci, mai ales, din cele referitoare la descendentul său[3]. *Memoria Celui de Al Șaptezeci și unulea ne-a parvenit,*

---

[3] Până la urmă, scribul a făcut bilanțul: a aflat el (pentru puținii săi cititori) amănunte semnificative despre Fugar, urmărind biografia fiului aceluia? Ca de obicei, afirmațiile și munca scribului sunt profund îndoielnice, ca să folosim iarăși un termen blând.

deci, nu în mod direct, ci doar drept completare la biografia tatălui și a fiului său. În vreme ce Al Șaptezeci și unulea a fost cel ce n-a suportat, în cea mai mare parte a scurtei sale vieți, decât prezentul!

Așadar, Al Șaptezeci și doilea s-a născut în A.D. 1313, număr alcătuit din de două ori cifra 13, ceea ce, după unii învățați, ar conține un mare potențial de noroc, iar, după alții, nu mai puțin cunoscători, ar reprezenta sursa unor succesiuni de ghinioane. Norocul Celui de Al Șaptezeci și unulea, atâta cât a fost, s-a născut mereu din încrâncenarea de a depăși spaimele și de a fugi de ele. Viața fiului său se va repeta din perspectiva opusă: fire senină, Al Șaptezeci și doilea va depăși mizeriile lumii acestcia prin dorința de a le cunoaște, de a le împărtăși și de a le combate.

Ca și tatăl, și fiul a văzut lumina zilei în spațiul numit de scrib Enigma Europei și, ca și acela, va pleca de foarte tânăr în Occident. El s-a născut fără să apuce să-și cunoască părintele, care a dispărut iarăși în lumea cea mare și n-a mai revenit niciodată de acolo ca să-l vadă. Nici n-ar fi putut s-o mai facă, fiind ucis în chinuri, chiar atunci când a venit pe lume Bizantinul. Femeia și-a crescut pruncul, însă s-a însoțit, puțin mai târziu, cu un localnic, cu care a mai avut și alți copii. Al Șaptezeci și doilea n-a fost tratat neapărat ca un bastard ce era, dar i s-a povestit că tatăl său s-a ivit dintr-o altă lume și s-a întors acolo. Așa că pruncul era considerat, în același timp, atât o greșeală a mamei, cât și un rezultat minunat, fiind zămislit din sămânța unui personaj aproape mitic, pogorât din Orientul rafinat — Fugarul sosise în Enigma Europei dintr-un Bizanț ce emana un aer de o indescriptibilă noblețe și întruchipând chiar mai mult decât visul oricărei fecioare. Nimbul din jurul tatălui s-a transmis asupra băiatului, căruia i s-a rezervat un loc special în comunitatea închisă din interiorul Arcului Carpaților.

Sublimul Jacques, Menestrelul din Gura Raiului, ni-l descrie și pe Bizantin, la fel cum s-a oprit și asupra Grădinarului, amândouă portretele venind parcă doar pretexte pentru a ni-l înfățișa de fapt pe Fugar, adevăratul personaj principal al producțiilor sale.

Trubadurul nostru se zice că ar fi fost contemporan cu Al Șaptezeci și doilea. Mai mult, se pare că l-ar fi însoțit pe acesta în aventurile ce-l vor face pe Bizantin și eroul altor cântăreți. Sublimul Jacques a urmat

tradiția cea mai sigură a îndeletnicirii sale, aceea de a relata întâmplările extraordinare ca provenind dintr-un trecut apropiat, dar nu din prezent: despre prezent poți foarte ușor să fii contrazis de către contemporani ori, mai rău, să treci prin mari neplăceri, atunci când unul dintre spectatori s-ar recunoaște pe sine în rolul personajului negativ. Regulă de aur, cutuma de a cânta numai trecutul, avea să se mențină vreme de secole, ferind prezentul de o cenzură atât de ușor de ocolit. Nici cântăreții, nici autorii de spectacole pentru teatru nu au amintit în producțiile lor nume de contemporani. Cum să-și fi permis, de pildă, chiar Marele Will să nareze despre viața lui Henric al VIII-lea, atât de pretabilă pentru scenă, când acela a lăsat-o pe tron pe fiica sa, regina Elisabeth, regina lui Shakespeare însuși?

Prin urmare, Sublimul Jacques, chiar dacă va evita să se aplece prea mult asupra prietenului și tovarășului său de isprăvi, nu va putea să-l omită cu totul. Motiv pentru care n-ar fi exclus ca multe dintre aventurile pe care i le-a atribuit Fugarului să-i fi aparținut celui cu care a cutreierat împreună lumea, așa explicându-se, poate, și impresia atât de puternică de autenticitate a relatărilor sale, trubadurul însuși fiind unul dintre eroi și nu doar martor[4] al întâmplărilor. Sublimul Jacques nu va putea să-l omită cu totul nici pe Roland le Pen, dar nici nu va dori s-o facă. Roland le Pen, singurul membru al cetei Bizantinului care „nu purta barbă, fiind prea frumos și prea îndrăgit în aceeași măsură atât de bărbați, cât și de femei pentru a avea nevoie de un asemenea semn de bărbăție", dar și singurul care stăpânea „literele întotdeauna gata s-o ia razna", Roland le Pen, despre neamul căruia scribul n-a găsit nicio urmă, este evident eroul cel mai iubit al Sublimului Jacques, încât nu numai Roland Durén îl consideră autoportretul cântărețului.

Copilărind într-o poziție singulară în interiorul locurilor misterioase din Enigma Europei, Al Șaptezeci și doilea trăiește, într-un decor ciudat, întâmplări la fel de ciudate. (Menestrelul Jacques, povestitorul,

---

[4] Despre Sublimul Jacques, Menestrelul de la Gura Raiului, Roland Durén, un exeget extrem de autorizat, scrie că ar fi „introdus realismul frust în locul «basmelor» și al miraculosului care determinau intrigile contemporanilor săi".

devine „realist" doar atunci când ceata Bizantinului — din care avem atâtea motive să credem că făcea el însuși parte, sub numele Roland le Pen (?) — avea să se închege.) Focalizându-și atenția asupra Fugarului, cântărețul lasă deseori în penumbră „restul", astfel că, în semiîntuneric, se întâmplă să se amestece contururile, iar Al Șaptezeci și doilea să preia (și) atribute ale bunicului său. Cum ar fi fost, de pildă, capacitatea de a pricepe graiul animalelor și al păsărilor, ființe socotite și numite de ceilalți oameni drept necuvântătoare. Sublimul Jacques pretinde chiar că abilitatea de a comunica atât de natural cu animalele ar fi fost un dar specific familiei Fiului Bizantinului, amintindu-l aici și pe Magister Amori, Al Șaizeci și nouălea și străbunicul protagonistului acestui episod. Ceea ce dovedește că Sublimul Jacques și-a cunoscut bine nu numai eroii, ci și pe strămoșii acestora. Atunci când îl amintește pe Magister Amori, precizează, în spiritul tradiției, că acela comunica prin simțurile iubirii (în special prin miros), satisfacția venindu-i din percepțiile plăcerii, în vreme ce strănepotul relaționa cu ajutorul cuvintelor, fiind mult mai apropiat de rațiune și de satisfacțiile acesteia.

Scribul nu va reproduce întâmplările miraculoase din copilăria Celui de Al Șaptezeci și doilea, ele părându-i-se o umplutură venită din lipsa adevăratelor surse despre acea perioadă din viața eroului. (Așa cum i s-a relevat de atâtea ori scribului, cu cât avem mai multe fapte atestate, cu atât se nasc mai multe legende care... să ni le facă acceptabile. Nici viața Bizantinului nu putea face excepție: el, despre care avem atâtea surse, ne-a rămas drept unul dintre personajele cele mai diferit păstrate de mit.)

Cea mai des întâlnită anecdotă din acea perioadă din copilăria Celui de Al Șaptezeci și doilea ne-a fost relatată în cel puțin trei surse. În rezumat, mama le-ar fi spus copiilor că tata lucrează din greu pentru fiecare lucru și că, prin urmare, nu au voie să ia nimic din casă fără să spună, altfel fapta putând fi socotită furt și sancționată ca atare. Numai că tata era mai mult plecat, iar în casa lor, una dintre cele mai răsărite din întreaga așezare, se găseau foarte multe obiecte. Atât de multe deoarece majoritatea proveneau din negoț și, înainte de a fi trimise înspre Apus, erau depozitate o vreme acolo, până le venea

rândul[5]. Localitatea natală a Fiului Bizantinului nu se afla nici pe departe pe vreuna dintre rutele principale de comerț. Pentru copii, tentația era mare și, într-o zi, unul a șterpelit o cupă de argint, după care a așteptat cu inima cât un purice să vadă ce se va întâmpla. Nu s-a întâmplat nimic, nici chiar atunci când celelalte obiecte din acel lot au fost duse cine știe unde. Asta a mărit ispita. În curând a dispărut și un balot de mătase, apoi un pumnal cu teaca incrustată cu pietre prețioase. Cum nici atunci nu s-a stârnit furtuna, copiii au început să ia orice le plăcea. N-aveau unde și cum valorifica obiectele și nici n-aveau de gând s-o facă, plăcerea era chiar aceea de a le putea ține pentru ei. Până ce a fost căutată o oglindă, un obiect atât de vechi și de banal, încât copiii au și abandonat-o în fundul curții, după ce au folosit-o o vreme. Pentru oglinda aceea a ieșit un tămbălău atât de mare și atât copiii, cât și mama au primit o corecție lăsată cu urme pentru foarte multă vreme.

Al Șaptezeci și doilea își va aminti mereu de acea întâmplare și o va repeta ori de câte ori va avea ocazia, accentuând că nimeni nu este pedepsit pentru o vină mare, dar vai de cel ce este acuzat de o culpă minoră. Din întâmplarea aceea ar fi provenit și oglinda nedespărțită pe care o purta Bizantinul mereu cu el și în care își punea victimele să se admire. Numai că legenda este mult ulterioară vieții eroului și vine să dea o cu totul altă interpretare traiului acestuia. La fel cum este folosită și ca argument pentru etimologia numelui lui Till Buhoglindă. Și intervenția bufniței, după cum se va vedea, se bazează pe o legendă.

Atât oglinda, cât și bufnița vin să estompeze etimologia necuviincioasă a numelui lui Eulenspiegel. La Kneitlingen pe Elm, Klaus Ulnspiegel, tatăl eroului popular, și-a câștigat, după datină, numele din poreclă, bărbatul având obiceiul să repete în relațiile cu ceilalți persuasivul și ordinarul „Ulnspiegel", care nu însemna în graiul locului decât

---

[5] Gurile răuvoitoare susțineau și că produsele din „Casa Mare" proveneau din jafurile diferiților tâlhari de drumul mare și așteptau acolo să-și piardă urma. Alții pretindeau că niște călugări templieri le-ar fi depozitat acolo în mare taină. Oricum, nimeni nu s-a încumetat vreodată să-și bage prea adânc nasul în acel loc.

„Linge-mi curul"! Cum să faci dintr-un asemenea apelativ o temă educativă, demnă de a fi preluată și în casele cele mai onorabile?

Însă, așa cum, pe bună dreptate s-a observat, întrucât Cei O Sută nu oferă biografii romanțate ale unor personaje atestate de istoricii cei mai competenți, ce importanță are etimologia numelui lui Buhoglindă în destinul Bizantinului? (A fiului unui bizantin care n-a fost bizantin...) Și ce importanță are că odrasla Fugarului avea tenul mai bronzat, încât i s-ar fi putut spune „Cavalerul Negru"? Istoria unui individ este constituită dintr-un șir de coincidențe, iar istoria cea mare nu face decât să adune toate acele coincidențe individuale, să le pună cap la cap și să le dea o formă care să pară coerentă oamenilor mereu gata să caute explicații pentru orice. Coincidența după care Al Șaptezeci și doilea a fost contemporan atât cu Till, cât și cu Prințul Negru (cel confundat, la rândul său, cu Bertrand de Guesclin) l-a adus, câteodată, foarte aproape de unul și, altă dată, foarte aproape de celălalt și n-ar fi exclus ca, în mod ciudat, oamenii să fi fost ispitiți să-i confunde, câteodată. Să-i confunde, câteodată, în mod ciudat și până la asimilare.

Al Șaptezeci și doilea a fost considerat *altfel* decât ceilalți, de când s-a născut. El, zămislit din sămânța unui bărbat atât de diferit, venit dintr-o lume diferită, întruchipa toate gândurile răsărite din imaginația confuză a tărâmurilor umblate doar cu pașii minții. Memoria colectivă adună întotdeauna și o zestre din trăiri ce n-au avut loc niciodată în afara minții. Mama Bizantinului fusese contaminată pentru vecie de cavalerul venit direct din informațiile fabuloase, dar incerte, despre Orient și dispărut într-o direcție la fel de nesigură. Dacă n-ar fi rămas pruncul, prezența Fugarului în Enigma Europei s-ar fi confundat cu amintirea unui vis. Crescut printre frații săi, pecetea de a fi *altul* nu l-a părăsit nicio clipă. Povestea atât de des pomenită a cumplitei pedepse pentru oglinda furată a fost poate singura întâmplare când Fiul Bizantinului a împărtășit soarta fraților săi. Însuși tatăl vitreg s-a speriat cumplit, după ce și-a dat seama ce a făcut. În continuarea narațiunii, chiar se precizează că, după puțină vreme, bărbatul a fost găsit cu gâtul tăiat. Asasinul n-a fost descoperit niciodată, însă nici n-a prea fost căutat cu prea multă convingere: pentru toți localnicii era limpede

că acea corecție aplicată asupra Fiului Bizantinului, la fel ca asupra celorlalți copii, a fost o greșeală fatală și că, în consecință, nu s-a întâmplat decât ceea ce a trebuit să se întâmple. În optica băștinașilor printre care creștea, Al Șaptezeci și doilea a devenit și mai *altfel*, iar atitudinea celorlalți față de el și mai prudentă. Lumea nu-l ocolea, dar nici nu se apropia prea mult de el. Peste părintele său natural s-a așternut cel mai strict tabu.

A doua întâmplare, cea care avea să-l lege pe veci de bufniță, a scos și mai mult în evidență apartenența Bizantinului la o altă lume decât cea în care tocmai se afla. Copilul crescuse trăind la fel ca și frații săi. Despre școală nu prea era vorba, deși exista un misterios învățător într-un sat apropiat, învățător care-și exprimase dorința de a-l avea ucenic pe exoticul tânăr. Al Șaptezeci și doilea a plecat de mai multe ori la dascăl, dar n-a ajuns niciodată până la destinație, de vreo două ori rătăcindu-se pe drum — deși n-a fost trimis singur... —, în rest, zăbovind prin păduri. Când s-a rătăcit cea de a treia oară, fiind, de data aceea, împreună cu alți doi băieți și cu doi adulți care-i însoțeau, părinții celorlalți aleși, s-a făcut scară și chiar că n-au mai știut încotro s-o apuce. Până și bărbații în toată firea au simțit teama înconjurându-i odată cu întunericul. Atunci, Bizantinul, care sau o lua înaintea grupului, sau rămânea în urmă, le-a arătat o bufniță cu ochii arzând printre tenebre. Pasărea stătea pe o creangă, parcă așteptându-i.

— Ea ne va duce acasă, îi asigură copilul.

Și, într-adevăr, sărind din copac în copac, bufnița i-a întors în locurile cunoscute din apropierea satului lor. Acolo, fâlfâind gălăgios din aripi, coborî până în apropierea feței Celui de Al Șaptezeci și doilea, parcă salutându-l, după care dispăru în codru.

Vestea ciudatei întâmplări se împrăștie repede în micuța comunitate, așa că nu mai păru ciudat zvonul că, de câte ori părăsea Bizantinul satul, bufnița apărea și i se așeza pe un umăr, rămânând acolo până ce copilul revenea printre localnici. Și cine să se mai mire de orice se petrecea în legătură cu Al Șaptezeci și doilea? Lumea lua la cunoștință faptele, dar prefera să nu comenteze.

Ca orice lucru interzis, imaginea părintelui a devenit curiozitatea cea mare pentru Al Șaptezeci și doilea. Într-o zi, băiatul dispăru din sat. Reveni peste vreo săptămână. A doua oară se făcu nevăzut pentru o lună. A treia oară plecă de tot.

Nimeni nu s-a îngrijorat prea tare. Oamenii au spus că, asemenea bufniței, Fiul Bizantinului a executat câteva raiduri concentrice tot mai largi, de parcă ar fi vrut să-și verifice forțele înaintea marii aventuri. Comunitatea rămasă în Enigma Europei n-a pus nicio întrebare. Doar mama copilului ieșea tot mai des la marginea satului, în locul unde fiul ei fusese văzut ultima oară, și rămânea ore lungi să-l aștepte. Nimeni n-a conturbat-o vreodată în veghea ei, o veghe ca un ritual respectat în liniște de toți cei din jur.

Băiatul a plecat spre apus, interesându-se la toată lumea despre tatăl său. Odată cu acest drum, începe cu adevărat și balada Sublimului Jacques, Menestrelul din Gura Raiului. În prolog, trubadurul povestește cum un tânăr căruia încă nici nu i-au mijit tuleii „întreba oamenii, animalele și păsările despre părintele său plecat într-o zi din sat și neîntors niciodată. El tot întreba de un părinte viteaz, iubit de toată lumea, nobil și puternic". Cum toate aceste adjective nu erau suficiente pentru identificarea personajului de către cei solicitați să dea lămuriri, flăcăul le arăta o oglindă — în care se vedeau cei ce se priveau, alături de personajul căutat. Era aceasta o imagine cu multe înțelesuri fiindcă, în afară de faptul că li se releva chipul indicat, prin prezența simultană a lor înșiși împreună cu subiectul investigației, revelau tânărului o relație de cunoștință pe care n-o mai puteau ascunde. Totuși, mulți afirmau și în continuare că nu l-au văzut niciodată pe Fugar, tatăl Celui de Al Șaptezeci și doilea, chiar dacă oglinda îi contrazicea în mod flagrant.

Drumul Celui de Al Șaptezeci și doilea din Enigma Europei până la Paris a durat șapte ani, reprezentând călătoria de inițiere a personajului pe cale de a intra în literatura vremii.

Plecat singur din locurile natale, Bizantinul s-a însoțit, treptat, cu tot felul de tovarăși, mulți pierde-vară ce și-au găsit făgașul doar în urma întâlnirii cu tânărul cu oglinda și călăuzit de o bufniță. Așa s-a născut ceata care avea să rămână nedespărțită și să semneze atâtea

isprăvi cântate de Sublimul Jacques (Roland le Pen?), unul dintre membrii reprezentativi ai grupului.

Scribul se află, din nou, în dilemă: menirea sa este de a urmări destinele succesive ale Celor O Sută. În loc de aceasta, apar prea des alte personaje ce-l abat de la calea pe care singur și-a asumat-o. Așa și cu Sublimul Jacques. Dacă ar copia doar una dintre variantele cântecului aceluia, scribul este convins că ar prezenta cel mai fidel, în maniera timpului, viața și avatarurile Celui de Al Șaptezeci și doilea, putând să treacă la următorul personaj al lungului șir și mai atenuând astfel puțin din criza de timp pe care o simte tot mai acut. Dar Trubadurul din Gura Raiului, așa cum s-a mai arătat, nu a fost interesat în primul rând de Bizantin, cât de tatăl aceluia. Pe de altă parte, Sublimul Jacques nu reprezintă decât o singură sursă, care, după cum se va vedea limpede, nu este întotdeauna o dovadă a adevărului. Chiar și rolul luminos pe care și-l atribuie sieși în povestire dovedește că menestrelul a fost un individ orgolios, extrem de atent cu propria-i imagine, în folosul căreia era dispus să sacrifice acele amănunte care-l scoteau pe el din tablou. Și, cu toate acestea, producția Sublimului Jacques rămâne una dintre mărturiile cele mai importante — dacă nu cea mai importantă — a vieții Bizantinului. Însă scribul, încăpățânat, a căutat mai departe. Ceea ce a găsit în legendele populare și în cărțile scrise mult mai târziu este modificat de trecerea vremurilor și adaptat noilor cerințe ale conducătorilor și ale publicului[6]. Doar catastifele vechi, însemnările din bisericile parohiale, actele întocmite de grefierii tribunalelor, urmele literelor scrijelite pe pietrele tombale, cioburi tot mai fărâmițate și cu semne tot mai ilizibile mai păstrează fragmente din duhul originar al ființelor și al întâmplărilor. Iar indiciile atât de palide se contrazic și ele de prea multe ori. (*Și, iarăși, nu ar fi fost mai simplu ca scribul să se mărginească la producțiile Sublimului Jacques, Menestrelul din Gura Raiului, să redea una sau două variante ale cântecelor aceluia și, indicând în modul cel*

---

[6] Nu este locul aici pentru a analiza acele numeroase transformări, extrem de semnificative pentru evoluția grupurilor sociale implicate, analiză care ar putea constitui o carte în sine. Pentru care scribul nu numai că nu are timp, dar nici pregătirea necesară.

mai corect sursa, să fie absolvit de orice anacronism și de orice caligrafiere greșită a câte unui nume? Cât timp ar mai fi câștigat scribul în goana-i nebună de a ajunge cât mai aproape de Al O Sutălea!)

Ceata Bizantinului s-a format în timp, dar a rămas unită până la capăt. Ea a păsit împreună în legendă, iar membrii ei și-au câștigat posteritatea ca aparținând aceluiași grup. Prima greșeală — o eroare grosolană în relatarea atribuită trubadurului — este trimiterea spre o formațiune misterioasă, în mod neîndoielnic „Armata tăcută", formațiunea special pregătită pentru a apăra capii unei frății, formațiune pe care scribul a identificat-o deja în preajma „Mâinii albe", însă care își avea în mod sigur rădăcinile mult mai adânc înfipte în timp. Este vorba despre una dintre confuziile tipice săvârșite de scribii succesivi, gata oricând să amestece informațiile preluate superficial. De data aceasta, inexactitatea este intenționată: trubadurul, preocupat fiind de soarta tragică a Fugarului și preferând să dea impresia că povestea ceea ce a avut loc și nu prezentul trăit, se situează el însuși în gruparea menită să-i apere pe fruntașii confreriei. Numai că „Armata tăcută" l-a părăsit pe Al Șaptezeci și unulea înainte ca acela să fi fost prins din nou și, dacă l-ar fi protejat cu adevărat multă vreme, ar fi trebuit să se concentreze, după tradiție, asupra urmașului direct, adică asupra Bizantinului. Or, Bizantinul nu putea fi, în același timp, și obiectul protecției și parte a celor ce-l protejau! În afară de aceasta, cu excepția episodului nelămurit al morții tatălui vitreg al Celui de Al Șaptezeci și doilea, nu avem niciun alt element care să trimită cât de vag la o „Armată tăcută" în preajma fiului Fugarului. Și cu atât mai puțin ca grupul acestuia să se substituie „Armatei tăcute". Care pe cine să apere?

Dar iată și personajele (în ordinea aproximativă a intrării în scenă):

(În diferitele variante păstrate ale *Minunatelor întâmplări ale Bizantinului în Francia și în celelalte țări creștine*, ceata este formată din patru, șapte sau opt membri. Fiecare cu un rol bine ales pentru sarcinile precise ce-i reveneau. În mod neîndoielnic, o distribuție atât de elaborată nu s-a putut crea decât pe măsură ce povestea devenea tot mai mult ficțiune. Într-o primă variantă găsită de scrib, Al Șaptezeci și doilea a ajuns la Paris însoțit doar de trei tovarăși. În ediția cea mai cunoscută a *Cântecelor trubadurilor*, cea din 1686, scoasă la Leipzig de către

J.W. Schuster, „ediția clasică", cum este considerată, personajele sunt în număr de opt. În diversele retipăriri ulterioare, cifra se oprește aici, ba, uneori, mai face iarăși abstracție de unul sau altul dintre eroi.)

1. Fiul Bizantinului, venit din Orient, nedespărțit de oglinda sa magică și folosind în loc de busolă o bufniță, este cel care își conduce tovarășii spre un scop bine definit: găsirea părintelui său. Fiul Bizantinului este tânăr, mereu cu ironia pe buze, poznaș, gata de a-și croi drumul cu ajutorul sabiei. Dar ceea ce l-a păstrat în amintirea istoriei este abilitatea sa de a tălmăci imagini și cuvinte: imaginile cu ajutorul oglinzii — de obicei ca și concluzii pentru discursul oral —, iar cuvintele, cărora știa să le dea formele dorite, de parcă ar fi răsucit pe degete un aluat bine întins, drept treptele înguste spre adevăr. Fiul Bizantinului a fost în stare să răsucească mințile oricui[7].

Fiul Bizantinului? Tatăl său a fost Al Șaptezeci și unulea, Fugarul, și în niciun caz un bizantin. De aceea, nu-i de mirare că personajul este pomenit când drept „Fiul Bizantinului", când simplu „Bizantinul". *Cine poate fi denumit ca fiind propriul său fiu este apt să joace simultan și multe alte roluri.*

2. Desigur Sublimul Jacques, Menestrelul din Gura Raiului[8] însuși, preluând de multe ori rolul principal. El este frumos, mare crai, mereu îndrăgostit de mai toate femeile ivite în cale, fiecare aducându-i în față

---

[7] Desigur, această adevărată gimnastică făcută cu cuvintele este aproape imposibil de decriptat astăzi, întrucât formele lexicale s-au schimbat de mult, iar contextul folosirii lor s-a modificat și el. Pentru contemporanii scribului, rezultatele nu mai pot avea nici înțelegerea și nici savoarea originară. Fapt ce îngreunează infinit sarcina scribului: pe de o parte, el trebuie să descifreze sensuri și aluzii pierdute, pe de altă parte, trebuie să le găsească o tălmăcire cât de cât accesibilă cititorilor săi.

[8] Apelativul „Sublim" poate că și l-a atribuit singur, dar Menestrelul din „Gura Raiului" provine dintr-un calc lingvistic intraductibil, din numele unei localități de mult uitate și exprimând o expresie prea puțin demnă de a fi citată: Menestrelul din „aia mă-sii". Alături de Eulenspiegel („Linge-mi curul"!). Ce să mai vorbim de Fruck? Și multe dintre celelalte nume au origini nu mai puțin licențioase, pe când cele „cumsecade" poate nu-și mai trădează astăzi adevăratele etimologii... Dar asemenea apelative dau o imagine mai exactă asupra naturii și percepției cetei Bizantinului.

pe de fapt singura iubită, Arlchen, cea care se insinuează în oricare nou amor (considerat întotdeauna doar un substitut). Spre deosebire de Fiul Bizantinului, pe care-l descrie negricios și mai degrabă scund, trubadurul ni se înfățișează înalt, cu părul blond căzându-i pe umeri în valuri. Jacques este singurul din ceată care călărește neînarmat, nu pentru că n-ar lupta și el la nevoie, ci fiindcă lăuta sa s-a dovedit de destule ori mai eficientă decât cel mai greu buzdugan. Uneori, în ceată mai apare și Roland le Pen, iar Sublimul Jacques se retrage pe post de simplu narator. Menestrelul, singurul din ceată care cunoștea tâlcul „literelor întotdeauna gata s-o ia razna", pare să fi avut o descendență umilă. (Chiar și faptul că știa să scrie și să citească ne duce la o asemenea concluzie, un nobil având parte, în general, de o cu totul altă instrucție.) Nu puteai fi în același timp și trubadur și nobil. (Destul de numeroasele cazuri cu personaj cu sânge albastru descalificat, cel puțin temporar, în familia sa, atunci când juca rolul unui menestrel.) Jacques a rezolvat problema: la nevoie se întrupa sub mantia lui Roland le Pen, „celebrul duce". Cum nu sunt de găsit urmele „celebrului duce", iar menestrelul va folosi un „stindard potrivit unui trubadur", scribul emite ipoteza că „Pen" nu este decât preluarea de către J.W. Schuster, în clasica sa ediție din 1686, a numelui lui William Penn, care, cu trei ani mai devreme[9], a înființat peste ocean Philadelphia și Pennsylvania, colonia quakerilor. Neexistând niciun motiv să alăturăm persoana trubadurului de strămoșii celebrului amiral englez, ipoteza lui Roland Durén, cum că Roland le Pen nu este decât autoportretul idilic al Sublimului Jacques, pare mult mai rezonabilă.

3. Fruck, namila cu originea mitologică, născut din iubirea unui urs cu o fecioară (în unele variante, cu o sirenă). Este atât de uriaș și posedă atâtea atribute ale masivității, încât, nu o singură dată, simpla lui apariție a fost în stare să pună pe fugă o armată întreagă.

4. Cornelius, prietenul cel mai apropiat al Fiului Fugarului. Cornelius este confidentul, complicele, apărătorul și servitorul Celui de Al Șaptezeci și doilea. Urmașul unui conte normand, Cornelius l-a întâlnit primul pe Bizantin. Aceasta s-a petrecut pe o cărare întunecată din

[9] În 1683.

inima unei păduri. Atât Cornelius, cât și Bizantinul se rătăciseră din itinerarul pe care-l urmase fiecare și și-au continuat drumul împreună. În curând, Cornelius a renunțat să meargă să-și întâlnească mireasa care i-a fost hărăzită de familia sa și, riscând să fie dezmoștenit — ceea ce avea să se și întâmple —, a rămas în preajma prietenului său, de care avea să fie nedespărțit până la sfârșitul vieții. Din traiul de dinainte n-a păstrat decât armura, harnașamentul și spada, precum și scutul cu stema nobiliară. Blazonul înfățișa o pasăre pe un turn în mijlocul unui lac rotund. Cum și una dintre etimologiile numelui Eulenspigel face referire la un turn, cum pasărea putea fi interpretată drept bufniță și cum cercul lacului de pe scut semăna cu o oglindă, simbolul heraldic al lui Cornelius se suprapunea perfect legendei Fiului Bizantinului. Astăzi, în vremea scribului, nu mai are nicio importanță dacă scutul lui Cornelius avea să fie descris pentru a se potrivi narațiunii sau dacă narațiunea însăși s-a inspirat din desenul de pe acel scut. (Să ne amintim de aceste coincidențe ca de preistoria asimilărilor dintre personajele noastre, *asimilări de care va fi vorba.*)

5. Bertrand. De asemenea, Bertrand constituie, în aceeași măsură, atât o coincidență născătoare de poveste atestabilă, cât și izvor de confuzii evidente. Bertrand a fost breton, ceea ce l-a alăturat (altui) personaj legendar în epocă: Bertrand de Guesclin, numit greșit și „Prințul Negru". Bertrand ar fi fost și el vlăstar al unei familii nobile scăpătate (la fel ca și Bizantinul, Carol, Grapin și Cavalerul Gudrun, nu ca și Cornelius, al cărui neam se găsea în plină glorie). Când este vorba despre un blazon ilustru aflat în cădere, întrebarea vine firesc: de ce s-a prăbușit tocmai faima respectivei familii? În cazul tuturor croilor din grupul Celui de Al Șaptezeci și doilea, decăderea a fost, bineînțeles, urmarea unor complicate mașinații puse la cale de oameni răi, așa că tinerii din grup se găseau pe deplin îndreptățiți să se răzbune pe o lume atât de potrivnică. În cazul lui Bertrand, coincidențele sunt atât de numeroase, încât este mai mult decât probabil ca personajul din povestea Fiului Bizantinului să fie preluarea chipului lui Bertrand de Guesclin, el însuși personaj legendar din narațiunile legate de nesfârșitul conflict franco-englezesc, așa-numitul „Război de 100 de Ani". În descrierea lui Bertrand, apar amintiri din campania glorioasă din

sud (și, într-adevăr, și celălalt Bertrand s-a acoperit de glorie în luptele cu regele Navarrei); și Bertrand, cel din ceata Bizantinului, a scăpat de mai multe ori din prizonierat (la fel ca și celălalt Bertrand); și fârtatul Celui de Al Șaptezeci și doilea s-a distins cu predilecție în luptele cu englezii, fiind numit „vânătorul de englezi" (la fel ca și de Guesclin); și unul și celălalt Bertrand aveau să trăiască sub deviza „Nu s-a făurit încă sabia care să mă ucidă și nu s-a născut încă nici omul care s-o mânuiască", deviză confirmată de faptul că amândoi aveau să sfârșească răpuși de boală: Guesclin de dizenterie, iar tovarășul Bizantinului de ciumă. Numai că amestecul de întâmplări merge cel mai departe atunci când și personajul din anturajul lui Till Buhoglindă confiscă și porecla „Prințul Negru", cea care, în realitate, nu i-a aparținut nici lui Bertrand de Guesclin, ci chiar dușmanului acelua, moștenitorul tronului Angliei, Edward. [Și, dacă ar vrea să fie maliții os, scribul ar putea spune, de asemenea, că deși amândoi (?) Prinți Negri erau îndreptățiți la mari moșteniri, niciunul nu a ajuns să le atingă, Edward murind înaintea tatălui său, iar Bertrand din ceata Bizantinului stingându-se și el fără a recupera fabuloasa avere despre care tot vorbea că le-ar fi fost smulsă prin crimă bunicilor săi.] Și încă un lucru: atât Bertrand, cât și Al Șaptezeci și doilea erau negricioși. (Un fapt mărunt, dar care și el va completa concluziile scribului.)

6. Grapin. Susținea că ar fi fost abandonat în pădure de mic din ordinul mamei sale vitrege, iar scopul vieții sale era să-și caute frații dinspre tată și să-i înlăture, așa cum și el a fost prădat de toate drepturile sale ereditare în numele acelor uzurpatori. Grapin simboliza ura personificată. Poate de aceea el se grăbea să îndeplinească misiunile cele mai sângeroase. În urma „proceselor" Fiului Bizantinului, de fiecare dată, Grapin juca rolul gâdelui.

7. Carol susținea că se trage din trunchiul regal. La fel ca și iluștrii săi ascendenți, Carol se distingea în arta prelucrării fierului. El devine armurierul grupului și creatorul unor aparate de luptă cum nu s-au mai văzut niciodată până atunci. Capacitățile acelor aparate ajung să concureze pe cele ale obiectelor din basme. (Ciudățenia lor era percepută, în epocă, drept zămisliri ale Orientului, fiind, așadar, firesc să vină odată cu Bizantinul.)

8. Şi, în sfârşit, Cavalerul Gudrun. (Întotdeauna „Cavalerul Gudrun", niciodată simplu „Gudrun"!) Gudrun este un vechi nume femeiesc nord-germanic. El apare şi în cântecele nibelungilor şi pare că a fost identificat şi de naţionalistul Richard Wagner, printre „wiebelungii" săi. Etimologia cuvântului ar veni din germana literară veche, „gunt" („luptă") şi „rúna" („secret"), adică ar putea însemna „lupta secretă".[10] Se pare că a devenit un nume dedicat exclusiv femeilor abia în secolul al XIX-lea, atunci când vechile legende au fost redescoperite şi adaptate scopurilor deşteptării naţionale. Totuşi, Gudrun din ceata Celui de Al Şaptezeci şi doilea ne este prezentat cu calităţile unui viteaz şi este singurul la care se precizează mereu atributul social: „Cavalerul Gudrun". Este personajul cel mai romantic, dar şi cel mai ambiguu dintre însoţitorii Bizantinului. Deşi atât de curajos, toţi ceilalţi simt mereu nevoia de a-l proteja. De aceea, unii comentatori ajung să considere că acel Cavaler Gudrun a fost de fapt femeie. [„Şi când îl simţea(u) aproape pe Cavalerul Gudrun, toate şovăielile dispăreau şi simţea(u) o mare forţă încordându-le muşchii"[11] — „Minunatele întâmplări ale Bizantinului în Francia şi în celelalte ţări creştine", dar şi „Artiştii dreptăţii".]

Acţiunea diferitelor variante povestite în lucrările despre Bizantin este constituită dintr-o mulţime de naraţiuni separate, multe dintre ele foarte probabil ajungând în acel corpus comun din conţinutul a cu totul altor legende. Singurele două elemente de legătură sunt personajele (dar, aşa cum am văzut, nu întotdeauna în distribuţie completă) şi, mai ales, cele două teme fundamentale: căutarea tatălui de către Bizantin, precum şi sublinierea convingerii că nu le este iertat oamenilor ceea ce este acceptat drept inevitabil şi provocat de Dumnezeu. (De

---

[10] Lupta secretă a tuturor bărbaţilor, ar completa scribul.

[11] De fapt: „Toate şovăielile dispăreau şi simţea(u) o mare forţă încordându-le muşchiul." Trimiterea poate fi citită şi licenţios, în spiritul mai tuturor manuscriselor despre Al Şaptezeci şi doilea. Citit astfel, pasajul ne trimite direct către senzaţiile produse de femeia dorită. Mai mult, fiind vorba despre aventurile cântate de un trubadur, femeia se confundă cu onoarea şi rămâne principalul stimulent al faptelor măreţe.

aici și cele câteva versiuni adiacente: Sublimul Jacques căutând-o fără încetare pe unica lui Arlchen, Grapin urmărindu-i cu ură neîmblânzită până în gaură de șarpe pe frații săi vitregi, din cauza cărora a fost abandonat și privat de drepturile sale legitime, Cornelius, exemplul de devotament, ori Carol, mereu gata să-și dovedească augusta origine, drept care avea întotdeauna asupra sa pergamentul Schwartz von Schwartz cu arborele genealogic. Și nu lipsește niciodată nici namila Fruck, pitorescul condiment.) De aceea, este extrem de dificil să mai poți garanta astăzi, la ora când scribul se străduiește să-și facă datoria — chiar dacă rezultatele sunt atât de îndoielnice, iar finalizarea întregului proiect în funcție doar de mila lui Dumnezeu —, care episod își are într-adevăr locul printre aventurile Bizantinului și care i-a fost atribuit prin abuz ori din simplu amestec de foi. Cum paginile au fost scrise și rescrise, distruse parțial și completate iarăși și iarăși de alte mâini, este imposibil să-ți bazezi reconstituirea pe baze stilistice ori lexicografice. Iar când confuziile sunt atât de grave, așa cum este atribuirea lui Bertrand a legendelor din jurul conetabilului Franței, celebrul Bertrand de Guesclin, până la confiscarea de la prințul Edward a apelativului „Prințul Negru", orice anacronism și orice substituire devin posibile. Întorcând pe toate părțile acest material la fel de fluid ca apa mării, scribul s-a hotărât să-i dea o formă în recipientul cuprinzându-l cel mai bine — sau cel considerat de scrib a fi cel mai potrivit —, chiar dacă odată cu conținutul dorit s-au mai strecurat împreună cu apa mării și mâzgă, alge și tot felul de resturi putrede.

Venind din Enigma Europei, întâlnindu-se într-un codru des din Câmpiile Panonice cu Cornelius, iar, curând după aceea, înnoptând într-o peșteră săpată în Munții Moraviei, trezindu-l din nebăgare de seamă pe uriașul Fruck, cel născut din dragostea dintre un urs și o fecioară (sau sirenă?), iată că s-a format deja nucleul cetei ce avea să lase atâtea urme în folclorul european al timpului. Dacă despre Cornelius, cel mai fidel apropiat al Celui de Al Șaptezeci și doilea, scribul a povestit că se afla în drum spre cea care i-a fost hărăzită de jocurile politice să-i fie viitoare soție, dar pe care Cornelius n-o va mai căuta niciodată, despre Fruck știm că hiberna în peștera aceea și s-a arătat extrem de

neplăcut surprins că a fost deranjat de doi străini. Fruck a moștenit atât apucăturile tatălui său, ursul, cât și blândețea mamei, femeie. Când namila, încă buimăcită de somn, amenința să se arunce asupra celor doi intruși, Bizantinul i-a pus în față oglinda, lucru care a părut să-i facă o deosebită plăcere uriașului. În oglindă, în plan secund, el l-a zărit și pe Fugar, pe tatăl căutat de Bizantin. Fruck, care n-a părăsit niciodată până atunci locurile unde l-au găsit cei doi prieteni, s-a arătat dornic de a-i urma. Nici el nu știa prea multe despre tatăl său, întrucât acela a fost răpus mai demult la o vânătoare organizată de contele local, cu ocazia vizitei împăratului. Tatăl practic s-a sacrificat pentru progenitura sa, atrăgându-i pe hăitași și indicându-i puiului să rămână în preajma peșterii, până va fi suficient de mare spre a se putea apăra singur de dușmani. De crescut, Fruck a crescut mult mai mult decât ar fi putut părintele său să spere, așa că era timpul să-și ia soarta în propriile-i mâini.

Al patrulea alăturat cetei a fost Sublimul Jacques, Menestrelul din Gura Raiului. Sublimul Jacques pretinde că, atunci când și-a întâlnit viitorii tovarăși nedespărțiți, el a fost singurul care a beneficiat deja de o faimă bine consolidată, cântecele sale fiind povestite pe arii largi de pe continent. Dar, „până la acea întâlnire providențială pusă la cale de duhul nemuritorului Homer întruchipat în trubadurul din veacul al paisprezecelea, cu voia tuturor marilor artiști care, după o lungă adunare decisivă, au hotărât ca acela care să le reprezinte geniul pe mai departe să fie tocmai el, Sublimul Jacques", menestrelul recunoaște că n-a făcut decât să interpreteze producțiile șoptite din înalturi de către iluștrii săi mandatari. Abia odată cu aventurile prin care a trecut personal, alături de grupul Bizantinului, a reușit să creeze o operă originală în conținut și păstrând forma atât de elevată primită direct din moștenirea marilor înaintași. Desigur, inițial, recunoaște Jacques, n-avea de unde să știe cât de mult i se va modifica viața și opera, atunci când destinul a decis să se alăture Celui de Al Șaptezeci și doilea, lui Cornelius și lui Fruck. La început, raționamentul său era că un personaj emanând atâta energie pozitivă și părând atât de hotărât să meargă până la capăt, un altul provenind dintr-o familie ilustră și un al treilea capabil să descurajeze prin simplă prezență orice atac banditesc — atât

de frecventa amenințare a tuturor călătorilor — nu puteau decât să-l ajute să se deplaseze mai liniștit în veșnica sa peregrinare prin lume. Mai ales faptul că Al Șaptezeci și doilea avea o țintă precisă îi convenea, fiindcă acest lucru îl împiedica să mai cutreiere ținuturile în cerc închis, restrângându-i faima operei la aceleași regiuni.

Cei patru tovarăși s-au întâlnit cu prima lor aventură curând după ce Cornelius s-a hotărât să nu urmeze itinerarul stabilit de familia sa. Și totuși întâmplarea a făcut ca drumul căutărilor Bizantinului să treacă prin apropierea castelului unde era așteptat cu tot fastul pentru nunta care i-a fost hărăzită. Înnoptând într-o casă părăsită a unui sat pustiit de o năvălire a tătarilor, cei patru au fost treziți dis-de-dimineață de glasurile unor pelerini. Și aceia au petrecut noaptea în aceeași localitate asemenea unui cimitir, la doar câteva sute de pași mai încolo, voind să-și continue drumul spre un loc de închinăciune, ce avea în centru o străveche madonă neagră sculptată din lemn de abanos și adusă, se spunea, din Țara Sfântă de către un strămoș al tinerei contese care se pregătea de căsătorie. În locurile acelea era obiceiul ca, în preajma unui eveniment atât de important, viitoarea mireasă să se roage ea însăși la Bisericuța Madonei Negre, dar, uneori, pentru această îndatorire erau plătiți oameni dispuși să se cațere desculți pe cărările abrupte mereu înzăpezite până la locul de pelerinaj, pentru a îndeplini acea datorie. Din vorbă în vorbă, Cornelius a aflat amănunte nu tocmai măgulitoare despre familia în care ar fi trebuit să pătrundă, ca și despre mireasa însăși. Marea majoritate a punctelor incluse în contract nu erau îndeplinite: nu numai că vârsta viitoarei sale neveste era mult mai mare decât cea specificată, dar femeia mai fusese căsătorită de două ori, o dată, e drept că foarte tânără, primul ei soț murind de boală, dar a doua oară rămânând văduvă în condiții extrem de neclare. Nici dota convenită n-ar fi avut de unde o aduna, oamenii spunând că era vorba de un neam îngâmfat, însă în pragul ruinei, mai ales că și ținuturile lor fuseseră nu demult călcate de invadatorii cu ochii oblici și pometii obrajilor proeminenți, răpitori care au pârjolit tot ce n-au putut căra cu ei. Iar cel mai grav i s-a părut lui Cornelius faptul că întreaga nobilime a locului era sub puterea unui blestem, astfel încât

foarte mulți dintre copiii iviți din căsătoriile pe care obișnuiau să le facă între ei fie mureau la naștere, fie aveau o mulțime de malformații. De multe ori, copiii, adevărați monștri, nici nu erau urmarea unor nunți binecuvântate de preoți, neamul acela trăind într-o promiscuitate animalică. Cel puțin așa reieșea din vorbele celor ce umblau desculți prin zăpadă, după cum au fost plătiți să săvârșească ritul. Nimic din toate astea nu se știa în familia sever religioasă a lui Cornelius. Pentru că erau oameni cu frica lui Dumnezeu, părinții și frații acestuia au fost răsplătiți cu avere și pace.

Cei patru și-au continuat drumul, nu înainte ca Bizantinul să le fi arătat și pelerinilor chipul din oglinda sa. Și-au urmat drumul călăuziți, ca de obicei, de bufniță. Lucru pe care pelerinii n-aveau de unde să-l știe, ei fiind chiar uimiți de siguranța străinilor și de faptul că n-au pus nicio întrebare privitoare la calea pe care o aveau în față. Cineva, călcând pentru prima oară un drum, obișnuiește să pună întrebări în legătură cu ținta necunoscută urmărită. Trecând prin atâtea nenorociri, oamenilor le erau suspecți toți veneticii și cu atât mai mult cei patru indivizi atât de ciudați și după statură, și după port, și după felul de a se comporta. Moravia era străbătută de numeroși negustori dispuși să înfrunte riscurile mari ale unor drumuri extrem de nesigure. Mai treceau și călugări pe acolo. Și mai treceau și pâlcuri de soldați. Aceia erau cei mai periculoși, pentru că, pe unde mergeau, socoteau orice loc drept al lor și își luau tot ce le poftea inima, de la păsările și animalele din ogrăzile oamenilor, până la cinstea femeilor care nu se ascundeau suficient de repede de poftele lor. Mai traversau, apoi, și oameni importanți hotarele țării, dar aceia erau întotdeauna strașnic escortați și nu se prea opreau decât în castelele nobililor ce le străjuiau drumurile. Cei patru nu păreau a face parte din niciuna dintre categoriile amintite. Doar față de cunoscut mai puteai câteodată să te aperi, știai la ce să te aștepți și îți intra în obicei cum să procedezi.

Drept urmare, doi dintre pelerinii tocmiți s-au furișat înaintea grupului Bizantinului pentru a-i preveni pe ai lor de stranii călători ce se apropiau. Între timp, în vreme ce mulțumea Cerului că Grația Divină l-a scutit să intre într-o familie atât de dubioasă, Cornelius se pomeni că bufnița i-a dus chiar la destinația sa inițială. Nu se simțea în pericol

să fie recunoscut, fiindcă pelerinii i-au spus că mirele este așteptat dintr-o zi în alta să sosească în fruntea unui alai strălucitor, potrivit rangului său de duce. (Cornelius nu era duce, ci conte, deosebire prea puțin esențială pentru poporul care se pregătea pentru unul din puținele evenimente majore ale locului.) Adevăratul cortegiu al lui Cornelius era greu de confundat cu cel sperat, așa că micul grup se prezentă drept trupă de saltimbanci sosită să înveselească nuntașii. Bizantinul se recomandă scamator, Sublimul Jacques, cântăreț, Fruck, omul capabil să sfarme lanțuri și să ridice în mâini o căruță încărcată, iar Cornelius însuși, dansator.

În așteptarea mirelui care nu mai ajungea, saltimbancii s-au oferit să prezinte un spectacol de probă, propunere degrabă acceptată, părând favorabilă tuturor. Artiștii puteau să-și arate măiestria, iar spectatorii să-și mai omoare timpul, mai ales că, de obicei, asemenea trupe nu erau plătite decât cu dreptul de ședere și cu hrană atât pentru oameni, cât și pentru caii lor. (Ciudat, cei de față au venit călare și nu în căruțele tradiționale, în care călătoreau, după tradiție, însoțiți de femei și prunci!)

În rolurile respective, străinii nu mai păreau atât de ciudați, saltimbancii trebuind, prin natura meseriei lor umile, să pară cât mai ieșiți din comun. Cu bufnița odihnindu-i-se pe umărul drept, Al Șaptezeci și doilea ședea într-un cort pe un scaun cu trei picioare și își primea, pe rând, mușteriii, oameni care se regăseau în oglinda sa alături de diferite personaje aflate în fundul sticlei, dar nu și în spatele lor. Nimeni dintre cei întrebați nu l-a recunoscut pe tatăl Bizantinului, în afara unui potcovar care se jura că l-a văzut cândva, dar nu-și mai amintea cu ce prilej. Al Șaptezeci și doilea nu s-a arătat mirat, el fiind obișnuit cu asemenea întâmplări.

Era un decembrie neobișnuit de blând, așa că, la amiază, Omul cu bufnița și cu oglinda părăsi cortul și-și așeză scăunelul într-un luminiș din frumoasa grădină a castelului. În fața sa a fost aranjat un jilț, întrucât urmau să vină să se distreze și membrii familiei stăpânului ținutului, precum și numeroșii oaspeți invitați și autoinvitați la nuntă. Plictisiți de așteptare și nu foarte sătui (gazdele încercând să oprească bucatele pentru evenimentul propriu-zis), ilustrele personaje coborâră

de pe terasă în grădină, iar, în urma lor, servitorii aduceau jilțuri, scaune și tăvi cu pahare și tării. Era totuși iarnă și câteva înghițituri de lichid tare te ajută să-ți mențiii sângele în mișcare. Aleea (destul de neîngrijită) se termina chiar în poienița în mijlocul căreia s-a instalat scamatorul. La sosirea stăpânilor, șirul celor ce stăteau la coadă să se vadă în oglinda nebunului s-a dat la o parte. A urmat o scurtă pauză, până ce nobilii s-au așezat confortabil și până să se stabilească ordinea în care să ia loc fiecare în jilțul din fața magicianului cu tichia cu urechi de măgar. Timp suficient pentru ca Fruck să ridice, ca pe un fulg, o bancă lungă, pe care ședeau zece vlăjgani, Jacques să cânte una dintre baladele cele mai cunoscute în tot regatul, acompaniindu-l pe Cornelius în mișcările-i grațioase de dans[12].

Buna dispoziție fiind asigurată, tatăl miresei se așează în jilț, se privi în oglindă și refuză cu indignare să-și amintească figura personajului apărut în spatele său. Publicul n-avea cum să vadă ce se petrecea în misterioasa sticlă, dar se amuza copios: bătrânul conte își dădea tot mai enervat cu palma peste umăr și înjura din belșug pe cineva care nu exista. Asta pentru că bătrânul conte vedea în oglindă cum personajul pe care îl eliminase cu dispreț s-a apropiat de el și i-a pus mâna pe umăr, ba a început să-l și strângă tot mai tare. Pe urmă, încetând să înjure, figura decrepitului amfitrion devenea tot mai umilă, văzând că mâna (într-o mănușă de fier) care-i strângea umărul ca într-un clește devine tot mai fermă, personajul putând fi deslușit tot mai precis în sticla ce se limpezea mereu: cel ce stătea în spatele său frângându-i umărul nu era cineva pe care să-l poți alunga atât de simplu, fiind un nobil de rang mare, după armură și coif. Bătrânul conte încercă să se ridice, în semn de respect, în picioare, dar mănușa de fier îl ținea țintuit pe loc. Publicul așezat de jur împrejur nu vedea decât reacțiile bietului moșneag, așa că râsetele și comentariile gălăgioase umplură poiana. Asta în vreme ce Al Șaptezeci și doilea n-a scos încă niciun cuvânt.

---

[12] Cum, mai târziu, Cavalerul Gudrun era cel ce dansa în reprezentațiile trupei, Cornelius și Bertrand fiind responsabili cu demonstrațiile de scrimă, în unele surse, tot el s-a produs și la castelul din Moravia. Dar, după cum vom vedea, substituirile, în acest colectiv, au mers până la totale asimilări.

Urmarea este imposibil de relatat, deoarece Bizantinul s-a bazat pe jocuri de cuvinte intraductibile, multe fără a mai avea un înțeles peste atâtea veacuri. De vorbit a început să vorbească... bufnița, după percepția publicului, și nobilul cavaler în armură, după cum vedea bătrânul conte. Acesta a fost solicitat să se prezinte, să-și pronunțe numele, întregul nume, și cel provenit din domeniile pe care le stăpânea și pe cel al strămoșilor care priveau din tablourile de pe pereții castelului. Iar bufnița, respectiv cavalerul care sancționa fiecare ezitare cu o amplificare a presiunii asupra umărului bietului moș, răstălmăcea fiecare vorbă. Într-un mod uimitor pentru toți cei de față, oricare vocabulă din pomposul titlu de pe străvechiul blazon al nobilului conte se învecina semantic cu câte un cuvânt greu de reprodus într-un text ce se dorește a rămâne decent. În felul acesta, Înălțimea Sa a devenit conte de tot felul de scârboșenii exprimate în modul cel mai frust cu putință, iar publicul râdea mereu mai gălăgios. De unde Cornelius a tras concluzia că șeful clanului nu mai avea nicio putere, dacă le era permis atât oaspeților, cât și oamenilor simpli să participe atât de nestingherit la batjocorirea sa. Până ce, brusc, o doamnă masivă, înfășurată în blănuri, opri spectacolul și-l acuză pe nebun că a adus jigniri de neiertat blazonului castelului. Hărmălaia râsetelor și a comentariilor răutăcioase încetă pe dată. Doamna masivă înfășurată în blănuri dovedi că ea este adevărata stăpână a locului. Alături, o altă femeie, care-i semăna leit, privea plictisită niciunde.

Doamna masivă, înfășurată în blănuri, era sora mai mare a celeilalte, cea care îl aștepta pe Cornelius să vină s-o ia de nevastă. În loc să încerce să-l pedepsească pe saltimbanc sau să întrerupă spectacolul, sora mai mare își eliberă tatăl din jilțul unde doar el simțise menghina mâinii de fier și se așeză ea însăși în fața Bizantinului. Acesta a înțeles că, de data asta, se găsea în compania unui adversar de un cu totul alt calibru: dacă ar fi oprit demonstrația Celui de Al Șaptezeci și doilea, adevărata stăpână a ținutului ar fi lăsat în urmă stema terfelită, iar batjocura și umilința n-ar mai fi putut fi înlăturate niciodată. O demonstrație de forță la momentul acela n-ar fi avut niciun efect de durată. Pentru aceasta ar fi fost nevoie să-i înlăture pe toți martorii

scenei. Saltimbancul însuși era cel ce trebuia să distrugă ceea ce a construit cu atâta netrebnicie în mințile celor de față.

Zâmbind sever, pentru început, stăpâna a cerut un intermezzo. Lui Fruck i s-a adus un car cu boi, pe care acesta l-a ridicat deasupra capului. Apoi, după ce carul a fost, treptat, încărcat cu saci cu grâne, namila repetă, aparent la fel de ușor, ridicarea poverii. Publicul aplaudă, dar atmosfera s-a schimbat vizibil. Energiile descătușate se retrăgeau sub cenzura unei așteptări grele. Cornelius și prietenii săi au înțeles că istoria recentă cerea să nu îndrăznești să te joci cu cea care se prezenta drept adevărata stăpână a locului. O stăpână absolută. În schimb, Cornelius privea către cealaltă femeie, cea care i-a fost hărăzită prin trocul la care au ajuns familiile lor: înfofolită și ea în blănuri, deși ziua era chiar plăcută, sora mai mică n-a lăsat privirilor decât o față neutră, cu niște ochi care nu se opreau nicăieri. Cornelius, percepând și el din plin furtuna care plutea în aer, și-a spus că nu va părăsi locul până ce nu va afla mai mult despre cea care ar fi trebuit să-i fie soție.

Sora mai mare îi ceru lui Jacques să cânte o anumită baladă, cea care proslăvea faptele de vitejie ale unui cavaler plecat în cruciadă, și îi porunci să nu omită niciodată, adică să repete în refren, că acel cavaler era strămoșul care a adus din Țara Sfântă Madona Neagră spre care tocmai se îndreaptă pelerinii spre a îndeplini ritul premergător binecuvântării oricărei nunți nobiliare. Însă nu-l lăsă pe menestrel să-și termine producția și, în timp ce acela mai cânta, se adresă cu voce joasă Celui de Al Șaptezeci și doilea:

— Ai grijă! Ai putea plăti cu viața pentru ce ai făcut până acum!

— Nebunii au voie să spună ce vor, o înfruntă Bizantinul, mișcând de zor urechile de pe scufie.

— De unde vii și cine te-a trimis?

Al Șaptezeci și doilea era uimit de timbrul vocii masivei femei: nu era un glas gutural, așa cum s-a așteptat, ci un glas de-a dreptul cristalin. Al Șaptezeci și doilea intui că stăpâna locului își poate modifica timbrul vocii după voie. În vreme ce îi îngăimă o poveste încâlcită, femeia l-a întrebat iarăși, nelăsându-l să-și continue spusele:

— Cine sunteți voi, de fapt?

Al Șaptezeci și doilea nu se înșelase. Acum vocea care-l interoga era cu totul alta: o voce groasă, poruncitoare, cu totul neplăcută. Luat pe nepregătite, Bizantinul ezită. A fost o victorie a femeii și ea i-a dat imediat de înțeles că a marcat primul punct.

Cu un semn, l-a făcut și pe Jacques să tacă și, adresându-se publicului:

— Nebunul ne-a păcălit pe toți. Să-l aplaudăm!

Din mulțime au răbufnit aclamații timide.

— Mai tare!

Efectul a venit imediat. Al Șaptezeci și doilea se așteptă ca adversara sa să supraliciteze. Dar ea se opri aici. Brusc, oamenii au simțit că totuși se aflau în mijlocul iernii și frigul coborî peste ei.

— Să vedem, acum, adevărul! Artistul nostru — care s-a produs de atâtea ori în fața celor mai puternici stăpâni ai lumii, chiar și în fața împăratului Bizanțului, nu-i așa? Al Șaptezeci și doilea dădu afirmativ din cap. *Bizantinul nostru* — de data aceasta Al Șaptezeci și doilea se simți lovit din plin — a fost acceptat chiar și de papă, așa că puteți să-l credeți în ceea ce vă va dezvălui! Și, întorcându-se către saltimbanc: Dă-i drumul!

Un îndemn care, în mod normal, nu putea fi înțeles greșit.

Bizantinul — încă lipsit de experiență — își făcu un calcul rapid: dacă nu va reuși să-și conserve micul avantaj care i-a mai rămas, era limpede că încurcătura în care a intrat se va termina prost. Așa că înfruntă privirea cumplitei femei și îi zâmbi. După care își mișcă iarăși urechile de măgar ale scufiei. Gest pe care, pentru a-l putea executa după voie, a trebuit să facă în prealabil numeroase exerciții.

În oglindă, masiva femeie se văzu pe ea și, alături, un bărbat în mantie templieră.

— Bărbatul acesta nu este strămoșul nostru.

— Îl cunoști?

— Nu. Povestește-ne ce ți-am cerut: adevărul despre... Femeia se opri: în oglindă blănurile de pe ea redeveniră animale vii. La început, publicul nu sesiză nimic, însă femeia începu să arunce cojoacele de pe ea. Acestea au început s-o ia din loc. Îngroziți, oamenii au părăsit în fugă locul.

— Acuma-ți povestesc tot ce vrei, continuă saltimbancul să zâmbească și să miște urechile de măgar ale tichiei.

Începu să ningă și femeia, lipsită de blănurile care s-o ocrotească, fugi și ea în castel. Bufnița își luă zborul de pe umărul Celui de Al Șaptezeci și doilea și fâlfâi spre poarta parcului. Era semnul că trebuiau să plece.

Din cercul asistenței care se îmbulzise până nu demult la marginea luminișului n-a mai rămas decât o singură persoană: femeia cu care ar fi trebuit să se căsătorească Cornelius. Ședea nemișcată, continuând să privească în gol. Și o parte din blănurile de pe ea prinseseră viață, dar ea însăși părea să nu simtă nimic. Femeia aceea părea vrăjită.

— Să mergem! Bizantinul era sincer îngrijorat pentru că prietenul său nu-și putea lua ochii de la ea. Și-au recuperat caii din grajd și au plecat. Deocamdată palatul părea pustiu, cine știe ce va urma când masiva stăpână se va dezmetici, gândea Al Șaptezeci și doilea. Trebuie să ne grăbim de aici!

După ce au ieșit în drum, Cornelius continuă să privească și el în gol. Se îndrăgostise de cea cu care ar fi trebuit să se căsătorească? În cântecele sale, Sublimul Jacques, Menestrelul din Gura Raiului, ne povestește că tânărul obișnuia să se uite deseori spre niciunde și că acolo întâlnea o privire pe care n-a putut s-o uite întreaga-i viață. Odată, Cornelius i-ar fi mărturisit că, în acele clipe, nu numai că poate comunica, dar se simte chiar împreună cu frumoasa sa iubită.

După două zile, cei patru au fost ajunși din urmă de oamenii adevăratei stăpâne a castelului. Aveau ordin să-i omoare pe cei care au dus în derâdere faima unei familii atât de vechi. Dar nu s-a mai ajuns la nicio luptă. Nici ucigașii plătiți nu mai credeau în puterea contesei. Al Șaptezeci și doilea le-a dat tichia sa cu urechi de măgar — mai avea vreo zece în desagă —, drept semn că oamenii și-au făcut datoria, iar Cornelius, cel care până atunci a zdrobit atâtea inimi, roșind ca un adolescent, i-a rugat să-i dea surorii mai mici o șuviță din părul său.

Unul dintre cei ce ar fi trebuit să-i omoare, Grapin, un individ ce stârnea groaza oriunde era întâlnit, se alătură celor patru. Grapin, spuneau despre el toți cei ce-l cunoșteau, nu era decât ura personificată.

A doua consecință a acestei prime întâmplări din istoria Celui de Al Șaptezeci și doilea, în ordinea descrisă de Sublimul Jacques, dar și în versiunile timpurii ale *Minunatelor întâmplări ale Bizantinului în Francia și în celelalte țări creștine*, a fost că viteazul Cornelius a oprit la un faur, rugându-l să adauge pe fața interioară a scutului său și imaginea celei pe care nu reușea s-o uite. Faurul se numea Carol, era privit cu ironie de cei din sat fiindcă se declara, oricui era dispus să-l asculte, drept descendent al familiei regale, dar nimeni nu putea să-i nege calitățile deosebite de meșteșugar. „Cel mai bun și cel mai nebun fierar", spuneau despre el oamenii. Carol a afirmat, văzându-l pe tatăl Bizantinului în oglindă, nu numai că l-ar fi văzut, dar că i-a potcovit de mai multe ori calul. Și Carol s-a alăturat cetei Bizantinului.

Și ei, astfel, au devenit șase.

Cornelius n-a aflat niciodată mai multe despre iubita cu care a fost toată viața doar în gând și de care a fugit atunci când s-a aflat atât de aproape de ea. Femeia a rămas în sinea sa, unde a dobândit o biografie minunată, indiferentă la orice ar fi povestit lumea[13].

Celelalte întâmplări s-au succedat rapid, într-un iureș care nu s-a oprit până la sfârșitul Celui de Al Șaptezeci și doilea. Și, totodată, a întregii sale cete.

În continuare, ceata s-a completat cu Bertrand și cu Cavalerul Gudrun. Despre Bertrand știm că li s-a alipit la Regensburg. Cavalerul Gudrun apare în interiorul grupului fără nicio introducere, ceea ce-l face pe scrib să creadă că manuscrisul *Minunatele întâmplări ale Bizantinului în Francia și în celelalte țări creștine* nu este chiar prima relatare despre Cel de Al Șaptezeci și doilea, unele pasaje fiind deja omise și — cine știe? — altele adăugite. Să fi fost și Cavalerul Gudrun o compilație mai târzie?

Bertrand, în schimb, urmează o cale veche de admitere într-un grup eroic, cale folosită de numeroase personaje înainte și după el. Bertrand și Cornelius s-au luat la harță într-o cârciumă numită „Peștele de aur". Însă, ieșind în maidanul din spatele localului, încă înainte de a apuca

---

[13] În unele variante, și pe acea iubită o chema tot Arlchen.

a-şi rezolva disputa cu săbiile, cei doi nobili cavaleri au observat că Bizantinul şi ceilalţi tovarăşi ai săi sunt atacaţi de un grup de tâlhari. Cârciuma „Peştele de aur", aşezată în afara oraşului, constituia locul de întâlnire cu complicii lor localnici al derbedeilor veniţi pe Dunăre. Era un spaţiu primejdios acela, iar sosirea străinilor a fost monitorizată de la început, aşteptându-se doar momentul prielnic pentru lovitură. Ieşind Cornelius să se bată cu Bertrand, prilejul părea să fi sosit. Şi, ca în alte zeci de întâmplări petrecute la fel în diferitele naraţiuni, cei doi au uitat de neînţelegerile dintre ei şi s-au alăturat celor aflaţi în vădită inferioritate numerică. După ce le-au căutat cearta cu lumânarea, banditii s-au năpustit din toate părţile. Până şi namila Fruck, folosind o masă lungă, abia mai prididea să izbească un şir de haimanale, că şi apăreau alţi haidamaci în loc. Ba mai mult, cocoţaţi pe mobila din fundul uriaşei încăperi, câţiva mercenari genovezi, înarmaţi cu celebrele lor „gastraphete"[14], au ţintit în Fruck, principala redută duşmană. Nici nu era greu să-l nimereşti de la o distanţă atât de mică pe Fruck, cel care îşi proteja şi prin masivitate prietenii. Ne aflam doar cu puţin înainte de bătălia de la Crécy (1346), aşa că arbaletele încă n-au ajuns să-şi piardă sinistra faimă de pe vremea lui William Cuceritorul. Specialitate a mercenarilor italieni[15], o arbaletă era în stare să străpungă până şi armura cavaleriei grele, aşa că până şi papalitatea a cerut să fie retrasă din arta războiului, părând prea crudă pentru luptele dintre creştini. Văzând cele ce se petreceau, Betrand şi Cornelius, ei înşişi în armuri strălucitoare, fără a mai sta mult pe gânduri, s-au repezit cu săbiile în ţintaşi. Eliberat de teroarea săgeţilor trase de la distanţă, dintre care câteva i s-au împlântat în trup, Fruck n-a mai avut mari probleme să-i ţină la respect pe cei ce îl atacau. A fost momentul în care Bizantinul, Sublimul Jacques, Grapin şi Carol au ieşit şi ei la luptă

---

[14] Gastraphete = arbalete.

[15] Abia la Crécy, tot englezii, cei care au adus din Orient faima arbaletei, aveau să-i provoace şi sfârşitul. Arcurile lor lungi, uşor de armat, şi-au dovedit decisiv avantajul faţă de arbaletele francezilor, care, după prima „salvă", aveau nevoie de un timp prea lung spre a putea fi armate. După trei sute de ani de glorie, dezastrul francez de la Crécy avea să însemne sfârşitul gloriei temutei arme interzise de Conciliul Lateran II şi, apoi, de Papa Inocenţiu al II-lea.

deschisă din spatele matahalei, în vreme ce Bertrand și Cornelius veneau din spate. În curând, mulțimea de bandiți a dat să fugă, dar ieșirea le era blocată din toate părțile. Izbânda s-a dovedit evidentă, așa că Sublimul Jacques a lăsat sabia în favoarea lăutei și a început să cânte victoria ce tocmai se năștea. Iar Grapin a avut, în sfârșit, prilejul de a-și materializa din plin ura asupra celor ce i-au atacat atât de mișelește. Tot atunci, ne povestește Roland Durén, admirabilul biograf al Sublimului Jacques, Menestrelul din Gura Raiului, la fel de celebrul armurier Carol avea să născocească un aliaj pentru armurile cavaleriei grele care să apere atât călărețul, cât și calul de pericolul arbaletelor. (Din pricină că bătălia de la Crécy a spulberat ireversibil faima de până atunci a invincibilelor arme, acea invenție a lui Carol n-a apucat să se generalizeze. Totuși, aliajul a fost folosit pentru platoșe, fiind numit *fier carollete*. Mai târziu, materialul a cunoscut și alte numeroase aplicații în mașinăriile născocite și meșterite de Carol.)

Întâmplarea seamănă cu multe altele, la fel de celebre, după rețeta în care fidelitatea până la moarte se naște între oameni de onoare implicați împreună în conflicte întâmplătoare. (Bertrand și Cornelius au jucat, de pildă, rolul lui d'Artagnan, iar ceilalți, pe cele ale lui Athos, Porthos și Aramis.) Bertand nu s-a mai bătut cu Cornelius, rămânând și ei nedespărțiți, asemenea tuturor celor ce l-au însoțit pe Bizantin.

„Și astfel a ajuns Contele Bertrand, Prințul Negru, să se alăture oamenilor Fiului Bizantinului și să nu se mai despartă niciodată de ei", a notat copistul, completând trupa care a realizat *Minunatele întâmplări ale Bizantinului în Francia și în celelalte țări creștine*. Iar în 1686, în splendida ediție a lui J.W. Schuster, „ediția clasică" a *Cântecelor trubadurilor*, personajele rămân aceleași și tot în număr de opt.

Chiar de nu știm cum a ajuns și Cavalerul Gudrun să facă parte din ceată, la Viena formația este deja completă. *Iar ceea ce propune scribul cu personajele descrise în preajma Celui de Al Șaptezeci și doilea, aici i s-a relevat pentru prima oară: nu toți pentru unul și unul pentru toți, ci toți întru unul și unul întru toți.*

La curtea lui Otto cel Voios, adevărat protector, printre altele, al saltimbancilor, favoritul, Reidhard Fuchs, reușea tot mai puțin să-i des-

creţească fruntea ducelui, după ce, ajungând el însuşi victima unei farse nu foarte reuşite[16], emana mai degrabă ură decât umor. (De altfel, Reidhard, scârbit, avea să moară după numai câţiva ani.) Tocmai atunci a sosit la Viena un „student în teologie din Ungaria, Wigand von Theben", care a izbutit repede să-i ia locul tot mai acrului Reidhard în inima ducelui.

Făcând un calcul simplu, venirea „studentului din Ungaria" la Viena s-a petrecut cu câţiva ani înainte de 1334, data morţii lui Reidhard înscrisă pe mormântul său din nava sudică exterioară a măreţei Catedrale a Sfântului Ştefan, lângă aşa-numita „intrare a cântăreţilor". Şi Bizantinul a sosit la Viena tot cam pe atunci, la o vârstă asemănătoare: mai puţin de 20 ani. O mulţime dintre diferitele păcăleli înscenate de Wigand apar şi printre festele Celui de Al Şaptezeci şi doilea. De altfel, atât unul, cât şi celălalt sunt substituiţi deseori celui mai celebru personaj de gen al epocii, amintitul Till Buhoglindă (Eulenspiegel). Interesant este că autorii care-l scot din uitare pe Wigand îl pun pe Till între ghilimele... Şi, pentru că am ajuns la datele vieţii, atât Wigand, cât şi Bizantinul se sting „în floarea vârstei, în etate de 35 ani", în 1348... Ca să nu mai vorbim de faptul că şi Al Şaptezeci şi doilea este descris adesea drept student călător.

E adevărat însă că Wigand îşi sfârşeşte călătoria de iniţiere la Viena, unde primeşte o parohie. În calitate de preot, cea mai celebră farsă a sa s-ar fi petrecut în urma unei veri reci şi ploioase, aproape lipsite cu

---

[16] În Viena, încă din Antichitate, în fiecare an de 1 mai, după cumplitele restricţii ale iernilor, cel ce descoperea prima viorea era sărbătorit ca un adevărat erou aducător al renaşterii vieţii. Într-o primăvară, după ce tocmai consilierului responsabil cu buna dispoziţie, Reidhard, i-a surâs norocul, el s-a grăbit să acopere plăpânda floare cu pălăria sa, după care s-a dus la Viena pentru a aduna, după păstrata datină păgână, un alai care să celebreze ritualul culegerii viorelei. Numai că nişte ţărani au înlocuit floarea cu gunoi de pasăre, acoperind locul cu aceeaşi pălărie a domnului consilier. Acesta s-a făcut de batjocura mulţimii şi n-a scăpat de ocară decât prin fugă. Însă — ce să vezi? — în primul sat întâlnit în cale, Reidhard a ajuns tocmai când ţăranii oficiau obiceiul în jurul florii iniţial de el găsite. Scos din minţi, favoritul ducelui şi-a scos sabia şi a făcut ca numeroşi ţărani să plătească farsa cu viaţa. Până ce şi-a dat obştescul sfârşit, Reidhard Vulpea a fost supranumit „duşmanul ţăranilor".

totul de soare. Preotul, care-și câștiga cea mai mare parte a venitului din viile primite cadou de la duce, n-a reușit să obțină decât un vin acru, imposibil de vândut. Butoaiele din pivnița sa au rămas nedeschise, iar punga, se povestește peste secole, îi era tot mai goală. Cum vara următoare promitea o recoltă cu adevărat bună, Wigand trebui să pregătească butoaiele pentru vinul deosebit ce se întrevedea. Ca să nu arunce lichidul oțetit, preotul răspândi zvonul printre credincioșii săi că duminica următoare, după slujbă, va zbura din turnul bisericii până pe malul eelălalt al Dunării. Vestea s-a răspândit repede și mii de țărani s-au îngrămădit din toate zările spre a-l vedea pe parohul zburător. Duminica, înghesuiți în piața din fața bisericii, oamenii au așteptat ore în șir sub soarele arzător. Zăpușeala și oboseala i-a moleșit, iar transpirația le curgea șiroaie. Decât să moară de sete, lumea a fost dispusă să bea până și vinul acru din recolta compromisă a anului trecut. Când s-a văzut cu butoaiele goale, dar cu punga din nou plină, Wigand a apărut, în sfârșit, la fereastra de la etajul casei parohiale și și-a întrebat enoriașii:

— Voi ați văzut vreodată un om zburând?

— Nu! i-au răspuns toți într-un glas.

— De ce nu ați văzut niciodată un om zburând?

Amețiți de vinul prost, de soare și de zăpușeală, oamenii au tăcut.

— Pentru că Dumnezeu a dorit ca oamenii să nu poată zbura, le-a răspuns preotul. Și, atunci, cum să încalc cu voința Domnului? Tocmai eu, un slujitor umil al Său? După care a închis fereastra, iar oamenii au plecat mofluzi la casele lor.

Aceasta ni se povestește că a fost cea mai mare ispravă a lui Wigand, parohul consilier cu buna dispoziție a ducelui Otto cel Voios.

În *Minunatele întâmplări...*, întâmplarea îi este atribuită Bizantinului. E drept că în ediția din 1686, „ediția clasică", J.W. Schuster nu amintește acest episod. Doar că, între timp, au trecut peste 300 de ani... „Venit din Ungaria", Wigand putea să fi sosit de oriunde din Răsărit. De pildă, din Enigma Europei ori din Bizanț...

Scribul a anticipat că, la fel ca și Bertrand de Guesclin, și Al Șaptezeci și doilea a scăpat de mai multe ori din prizonierat. De asemenea, scribul a amintit și de Roland le Pen, cel despre care Durén, biograful Sublimului Jacques,

pretinde că ar fi fost chiar Sublimul Jacques. Și încă un lucru promis mai devreme ne-a dezvăluit scribul: ipoteza sa. „Celebra sa ipoteză"...

Să le luăm pe rând!

Roland le Pen, cel atât de elogiat de Sublimul Jacques, încât exegetul Roland Durén a emis părerea că „acel cavaler, singurul fără barbă și singurul (membru al cetei — nota scribului) care cunoștea graiul literelor, frumos ca o icoană, încât era la fel de iubit de femei ca și de bărbați", n-ar fi fost decât autoportretul narcisiac al trubadurului însuși: puțin după ce menestrelul și prietenii săi au părăsit Viena, s-au oprit pentru un spectacol la Pressburg (Bratislava)[17]. Aici, Sublimul Jacques a participat la un turnir muzical în fața nobilimii adunate de ziua principelui. Ghinionul Menestrelului din Gura Raiului a fost că a patra probă pentru cei trei ultimi artiști rămași în cursă a fost interpretarea *la prima vista* a unui cântec scris special pentru această ocazie chiar de către fiica principelui. Numai că Jacques nu cunoștea scrierea și, fiindcă privi îndelung și neajutorat înscrisul, lumea a început să aplaude și să vocifereze în batjocură. (Nu conta că oamenii serioși erau analfabeți, dar era de tot râsul ca un pierde-vară ce trăia din fleacuri să nu se descurce nici măcar în tainele îndeletnicirii sale!) Chiar dacă se prezentase bine până atunci, Jacques devenea cu fiecare clipă ce trecea un simplu impostor. Situația a fost salvată de prietenii săi, năvălind cu toții pe mica scenă improvizată în fața intrării monumentale a palatului princiar. Fiecare dintre oamenii trupei s-a grăbit să-și asume un rol, Fruck a fost cel care a urcat primul pe podium, ținând deasupra capului o bară de care stăteau atârnați Bizantinul, mișcându-și necontenit uriașele urechi de măgar de pe bonetă și provocând tot felul de reflexe ale soarelui captat în oglinda sa, Cavalerul Gudrun, mimând, așa atârnat de bară cum era, mișcări grațioase de dans, Grapin, sfărâmând cu o secure ramurile cele mai groase din copacii din jur, Carol, făcând scamatorii cu cercuri de oțel, Bertrand, mânuindu-și cu o repeziciune nemaivăzută spada și nimerind fără greș câte o ramură oricât de subțire,

---

[17] Cum Bratislava era parte a regatului maghiar, iar Al Șaptezeci și doilea s-a întors spre Apus venind din nou prin Viena, scribul crede că la a doua trecere prin Viena „a venit Wigand din Ungaria".

toți făcând, într-o zarvă bine regizată, lucrurile cele mai deosebite, încât nu știai la care să te mai uiți. Iar Cornelius i-a șoptit lui Jacques cuvintele de pe foaie, astfel că menestrelul a reușit să treacă și proba a patra, datorită spectacolului improvizat de trupa sa. Da, dar lucrurile ar fi putut să se sfârșească și rău, chiar umilitor, dacă ar fi să ne amintim ce au pățit cântăreții ieșiți mai devreme din concurs.

Sublimul Jacques, Menestrelul din Gura Raiului, nu cunoștea scrisul? Păi, din diferitele surse reiese chiar contrariul: că trubadurul ar fi fost singurul din ceată care cunoștea tâlcul „literelor întotdeauna gata s-o ia razna". În variante mai târzii, același Jacques va interpreta întâmplările celebrei trupe a Celui de Al Șaptezeci și doilea, cu aceleași personaje, doar el rămânând în *off*; în locul său, pe scenă, jucându-i rolul, se va afla Roland le Pen. Iar când apare acesta, nu mai este prezent nici Cornelius. În plus față de sugestia lui Roland Durén, scribul crede că Sublimul Jacques nu se ascunde numai sub înfățișarea frumosului Roland le Pen, personaj evident idealizat, ci, în aceeași măsură, îl asimilează și pe Cornelius, descris atât de asemănător cu Roland le Pen. Cum Jacques și Cornelius apar în aceeași distribuție, nu este de mirare că, atunci când se contopesc total, numărul de personaje din poveste este mai mic de opt. Aceasta este una dintre primele *asimilări* între eroii din ceata Bizantinului.

A făcut ori n-a făcut parte și Roland le Pen din trupa Bizantinului? Scribul crede că aceasta nu este decât o altă *asimilare* între eroii din ceata Celui de Al Șaptezeci și doilea, în vreme ce Sublimul Jacques se confundă cu Roland le Pen, acesta i se substituie și lui Cornelius, atingând și relația Sublimul Jacques–Cornelius.

Scribul a mai amintit și amănuntul că Bertrand de Guesclin a căzut de mai multe ori prizonier și că a știut să scape de fiecare dată. (Bertrand de Guesclin are o fizionomie fluidă deja din clipa în care uzurpă apelativul prințului Edward, „Prințul Negru".) În accepția vremii, calitatea de prizonier de război, de rob sau de osândit se confunda. Lucru limpede pentru oricine ajungea într-una dintre aceste situații, pierzându-și onoarea și rămânând la bunul plac al celui sub puterea căruia cădea. Norocul, dar și șiretenia mai izbuteau să întoarcă uneori roata. Bertrand de Guesclin, viitorul conetabil al Franței, a știut

să profite ca nimeni altul de orice situație, chiar și de cea de prizonier. După prizonieratul în urma bătăliei pierdute de la Auray, regele Carol al V-lea l-a numit comandantul *Companiilor libere*, adică al faimoasei armate regulate care avea misiunea de a tâlhări pe oricine în folosul coroanei. Renumele acelor bandiți oficiali era atât de cumplit, încât li se mai spunea și „lăcuste regale", fiindcă pustiau tot ce le ieșea în cale, fără a trebui să le fie frică de brațul legii, căruia îi cad victimă, mai devreme sau mai târziu, mai toți jefuitorii de rând. Cu vreo douăzeci de ani înaintea bătăliei de la Auray, ceata Bizantinului a fost implicată într-un proces al căror protocoale, în parte, ni s-au păstrat. Acuzați că ar fi jefuit un castel din Alpii Orientali, profitând de o mare sărbătoare locală, unde s-ar fi dat inițial drept saltimbanci, membrii trupei, inițial arestați, au fost achitați de judele local, ba mai mult, au primit și o despăgubire consistentă pentru perioada cât au fost reținuți[18]. Actele rămase se găsesc într-o stare precară, dar mai pot să dovedească teama judecătorului față de acea ceată stranie, în care o parte dintre membrii ei purtau armuri și scuturi cu blazoane strălucitoare, alături de alții părând să provină din stările cele mai de jos. Și nu numai frica, ci și interesul pare să-i fi determinat judelui decizia, întrucât, la mai puțin de o săptămână după ce oamenii Celui de Al Șaptezeci și doilea au părăsit triumfători locurile, magistratul a fost găsit ucis de către o comunitate ce-și revendica mândră isprava. „Dacă judecătorul strâmb nu este înlăturat", a notat cineva pe marginea unei foi, „am putea fi oricând la pofta oricărui răufăcător, iar nenorocirile ar fi fără sfârșit." Scribul nu dispune de niciun indiciu că moartea judelui ar fi fost urmată de o anchetă și că ar fi fost cineva pedepsit.

Celălalt Bertrand, Bertrand de Guesclin, n-a ajuns niciodată atât de departe în inima Europei. El a fost implicat doar în luptele suveranului său, luptând pentru eliberarea teritoriilor continentale împotriva britanicilor (pe care-i ura din tot sufletul) și contra dușmanilor din sud de Pirinei, care și aceia atentau la ceea ce francezii considerau că li se

---

[18] „Dar cum să-i ții prizonieri pe Bertrand, alături de toți cei din trupa Bizantinului, când, printre ei se afla Fruck, matahala capabilă să sfarme orice lanțuri, sub ochii uimiți ai mulțimilor?" (cf. *Artiștii dreptății*.)

cuvine. Însă *Companiile libere* franceze au stârnit atâta panică, încât faima lor le-a depășit cu mult faptele și teritoriile. Să jefuiești sub oblăduirea fățișă a legii a devenit apanajul lor.

În biserica parohiei din localitatea Münz, scribul a dat peste o însemnare extrem de interesantă: „Doar mânia Domnului este acceptată fără crâcnire de către oameni, pedepsele trimise de El prin mâna altor oameni nasc întotdeauna reacții de împotrivire." Iar, câteva foi mai încolo, găsim o recomandare, al cărei autor nu este precizat, prin care preotul este îndemnat să îi liniștească pe enoriașii săi în legătură cu năvala distrugătoare a ostașilor tâlhari dintr-un târg din preajmă, năvală care a lăsat atâta durere și spaimă primprejur, și care n-a fost decât un avertisment al Domnului. Astfel, se spera, mișcările născute din neliniștea țăranilor să poată fi preîntâmpinate.

Multă vreme, asemenea raiduri de jaf sub scutul legii au fost numite „loviturile lui Roland", cu referire la Roland le Pen, personajul atât de fermecător și atât de malefic. Roland Durén pretinde că vremea lui Roland le Pen s-ar fi sfârșit în ultima treime a veacului al XIV-lea, când, ca o coincidență (?), Bertrand de Guesclin a dus până la „desăvârșire" misiunea de a tâlhări în folosul coroanei. (Pretextele erau întotdeauna venite ca niște coerciții împotriva unor nesupuneri, chiar dacă, de foarte multe ori, acele nesupuneri n-aveau vreo legătură cu realitatea.) „Loviturile lui Roland" devin „Loviturile lui Bertrand" și sunt cunoscute sub acest nume în mai toată Europa. Pentru ca metamorfoza să fi putut avea loc, a trebuit să fi existat un Bertrand cu un renume corespunzător, apoi un Roland și, în sfârșit, un alt Bertrand, cel mai faimos dintre cei trei. În același context a citit scribul și episoadele de robie (prizonierat) ale lui Bertrand din ceata Bizantinului. Perioade mai degrabă vesele decât adevărate momente de robie. De câte ori ajung ostatici, oamenii din ceata Fiului Fugarului își continuă farsele, dar îl lasă pe Bertrand să le deschidă calea spre libertate.

Iar Fiul Bizantinului s-a aflat în fruntea unei cete rămasă în istorie când drept mânată să-i batjocorească pe bogătașii impertinenți și cruzi, când drept o formațiune de haiduci, luând de la cei avuți și dând la săraci, când drept un detașament al „lăcustelor regale". Fapt este că Bizantinul s-a folosit și de alte arme decât de cele tradiționale în vede-

rea atingerii scopului său — acela de a-și găsi tatăl —, iar, mai mult decât isprăvile propriu-zise, acele arme au constituit deliciul legendelor ce ne-au rămas.

La Ratisbon (Regensburg), au nimerit în mijlocul uneia dintre numeroasele dispute dintre orășeni și episcop. De data aceea, ierarhul a mers mult mai departe decât de obicei, spânzurând în piața publică un tânăr consilier al primăriei și amenințând să execute și alți patru fruntași ai cetății, pe care-i ținea prizonieri de mai multe zile. Întreaga localitate era copleșită de eveniment, nimeni nu mai lucra și toată populația se afla pe străzi. Oamenii ezitau să atace palatul episcopal, știind că ierarhul nu glumește și că va fi în stare să-i ucidă și pe ceilalți ostatici, chiar dacă nu mai avea prilejul să organizeze o ceremonie publică în scop de intimidare. Episcopul mai reprezenta legea infailibilă, Legea lui Dumnezeu. Dar pentru câtă vreme încă? Operând cu mijloace atât de secularizate, cuvântul lui nu mai era Cuvântul.

Saltimbancii se pare că au ajuns în momentul cel mai puțin potrivit într-un Ratisbon pregătindu-se de luptă, nu de petreceri vesele. Dar nici ceata pestriță a Bizantinului nu se prezenta ca o trupă obișnuită de artiști: din ea făceau parte nobili, unii în armură și prezentând scuturi cu steme impunătoare, iar cine-l vedea pe Fruck era convins pe dată că nu e doar de glumit cu nou-veniții.

Pus la curent cu răzmerița din oraș, Bizantinul a trecut fără șovăire de partea populației. Palatul episcopal se afla ferecat, iar lumea stătea în espectativă în fața porții. Era evident că ajungea o scânteie ca focul să izbucnească. Totul a pornit de la „impozitul pe femeie", taxă socotită prea mare, pe care episcopul a impus-o la căsătorie. Edilii au ripostat, spunând că oamenii nu au de unde plăti atâta și că se va ajunge ca majoritatea populației să trăiască în concubinaj, în afara sfintei taine a nunții. De altfel, tânărul consilier spânzurat în piața mare a fost ales ca exemplu, tocmai fiindcă s-a căsătorit în mod ostentativ la Augsburg, ca să evite impozitul local socotit restrictiv.

Pe lângă cei patru ostatici, episcopul își apăra reședința cu încă o armă: el amenința că va impune o nouă taxă și pentru înmormântări, ratisbonienii riscând să-și îngroape morții fără ultima împărtășanie și

fără preoți. În lipsa acelor două argumente, micul detașament de soldați n-ar fi putut face față unui atac al plebei. Așa că ierarhul era dispus la negocieri, deși încă mai era convins că se află în avantaj. În afară de asta, mai aștepta și întăriri din nord. Dar până să sosească ajutoarele, orice era posibil, iar starea de asediat în care se afla nu-i mărea în niciun caz prestigiul.

Al Șaptezeci și doilea și oamenii săi au ridicat o estradă chiar în fața intrării în palat și și-au început spectacolul: jonglerii, ruperi de lanțuri, înghițit de foc, întreceri cu săbiile, dans și muzică. Între timp, Bizantinul chema câte un spectator căruia îi arăta oglinda, rugându-l să identifice în figura din spatele propriului chip imaginea Fugarului, a Celui de Al Șaptezeci și unulea.

Spectacolul s-a dovedit un interludiu bine-venit, ameliorând atmosfera atât de încinsă. Așa că, după puțină vreme, Bizantinul s-a putut apropia și de cei ce priveau din spatele zidurilor și să-i îndemne să se privească și ei în oglindă.

Ca de obicei, Al Șaptezeci și doilea avea un plan, pe care-l adapta din mers. Doar că, de data aceea, faptul că unul dintre funcționarii episcopiei, un călugăr bătrân, a afirmat că îl recunoaște pe Fugar și că l-a întâlnit la Nürnberg, cu multă vreme în urmă, a avut darul de a-l zăpăci și pe el. A fost prima oară când se părea că într-adevăr cineva l-a identificat în oglindă pe tatăl său.

— Întreabă-l! Întreabă-l unde e! îl zorea Al Șaptezeci și doilea. Dar bătrânul călugăr fu chemat în interiorul clădirii.

Oglinda era un alt tărâm, un tărâm discret, un univers paralel ce se oferea privirii, însă ce nu putea fi pășit decât de cei din partea cealaltă a sticlei: doar cineva din oglindă era în stare să acționeze asupra altcuiva din oglindă, chiar și numai să discute cu el. Bătrânul călugăr, reflectat și el în sticlă, intrase în oglindă.

Profund tulburat, Bizantinul uită o vreme rostul său în acel loc, iar, între timp, oamenii, ca treziți dintr-un somn, vociferau tot mai tare și amenințau cu asaltul palatului episcopal, dacă cei patru ostatici nu vor fi eliberați pe dată. Spectacolul trupei nu mai interesa pe nimeni și artiștii fură rugați să se retragă. Pentru propria lor protecție.

Revenindu-și în fire, Al Șaptezeci și doilea urcă pe estradă și captură o rază de soare în oglinda sa, rază pe care o fixă de pervazul ferestrei din camera episcopului. Apoi, pășind încet, bufnița urcă pe acea punte spre palat. Lovi cu ciocul în jaluzelele de lemn, din spatele cărora episcopul privea îngrozit. După ce bufnița făcu o gaură suficient de mare, raza a pătruns în palat. O lungă liniște apăsătoare acoperi Ratisbon, după care izbucni și focul.

Era în anul 1334, când palatul episcopal din Regensburg a ars până la temelii. Au scăpat doar câțiva oameni, printre care și cei patru ostatici. Din păcate, călugărul care l-a cunoscut pe Fugar a fost găsit carbonizat. Niciunul dintre supraviețuitori nu l-a recunoscut pe tatăl Bizantinului.

Bizantinul s-a adresat oamenilor de pe estrada din fața intrării în ruinele fumegânde:

— Omul mănâncă și elimină tot ce nu-i trebuie. Și Dumnezeu se hrănește și elimină rahatul. Aici, le arătă mulțimii rămășițele palatului episcopal, se află excrementele Domnului. Nu se cade să le lăsați așa! Faceți curățenie!

După care plecă împreună cu toți ai săi.

Cetățenii din Ratisbon n-au putut fi pedepsiți pentru distrugerea reședinței episcopale, întrucât nimeni nu s-a atins de clădire, iar bufnița urcând pe o rază de soare dispăruse de mult, împreună cu cei care au adus-o.

Puțin mai târziu, la Bratislava, în Comitatul Posonium din Regatul Ungar, aflăm cum a fost recunoscut Cornelius și de ce a fost el dezmoștenit.

Se pare că principala călăuză a Bizantinului au reprezentat-o totuși zvonurile — zvonuri pe care reușea să le strângă cu ajutorul oglinzii sale —, și că bufnița n-a fost decât cea care-i arăta drumul de urmat, imediat ce itinerarul era stabilit de Al Șaptezeci și doilea, în conformitate cu informațiile primite. După ce a părăsit Ratisbon, Bizantinul a dat de o a doua persoană ce părea că l-a recunoscut cu adevărat pe Fugar. În felul acesta, a aflat că tatăl său „a plecat demult", cu vreo douăzeci de ani în urmă, spre Răsărit. A fost prima informație certă.

Așa că și fiul s-a întors din drum și a revenit pe cursul Dunării. Inițial, Bizantinul, sosit din Enigma Europei, a căutat îndelung localitatea numită. Cel ce l-a îndrumat încolo a vorbit despre Pressburg, orașul cărora slovacii îi spun Prešporok. Cu o pronunție cu totul diferită, cele două toponime nu reușeau să se unească în mintea fiului Fugarului. Revenit în Regatul Ungar, a auzit de Pozsony, iar primul întâlnit în acea localitate, un țigan, i-a spus că se află la Pozhoma. În labirintul străzilor înguste, Al Șaptezeci și doilea rătăci îndelung, fără a fi sigur că a ajuns în locul pe care l-ar fi călcat tatăl său „demult, cu vreo douăzeci de ani în urmă".

Trupa Bizantinului a sosit pe apă, coborând pe Dunăre într-o ambarcațiune la fel de pestriț ornată, pe cât de pestriță era însăși ceata Bizantinului. Inițial, se pare, ar fi făcut un nou popas la Viena[19]. Acolo, au cumpărat ambarcațiunea, de fapt o barcă mare și adâncă, căreia i-au adăugat o cabină pe care au împodobit-o cu fel de fel de ornamente colorate, precum și cu lampioane cu lumină colorată, aduse de un negustor evreu din imperiul hanilor galbeni. Au înălțat și un catarg cu opt steaguri, unul pentru fiecare pasager: flamura neamului de conți a lui Cornelius (cu emblema cu pasărea, turnul și oglinda lacului); cea a familiei de marchizi a lui Bertrand; cea cu coroană regală a lui Carol; însă cea mai frumoasă era cea a Cavalerului de Aur, a Cavalerului Gudrun. Dar și ceilalți patru membrii ai echipajului și-au zămislit însemne heraldice: Fruck — un urs cu coadă de sirenă (o stemă la fel de monstruoasă ca și cel ce o revendica); un flaut și o cobză încrucișate ca niște arme pe o panoplie, pentru Sublimul Jacques, Menestrelul din Gura Raiului; o spadă străpungând un cavaler pentru Grapin și, mai mare decât toate celelalte, steagul Bizantinului: o pânză violetă cu două găuri în mijloc, într-una fiind fixată oglinda, pe când în cealaltă trona bufnița. Și, de parcă toate astea n-ar fi fost îndeajuns, trupul de lemn al ciudatei ambarcațiuni era îmbrăcat cu o complicată armură metalică, desigur opera lui Carol, din care numeroase nemaivăzute animale de fier amenințau mereu să sară asupra celui ce ar fi riscat să se apropie prea mult.

---

[19] Probabil când cu întâmplarea preotului Wigand, „cel venit din Ungaria".

În orașul numit astăzi Bratislava, trupa Celui de Al Șaptezeci și doilea a acostat pe o insulă în mijlocul Dunării. Stă scris în *Manuscrisul cu flori*[20] că acolo „au ridicat o estradă mare, pe care au început să-și prezinte spectacolele nedemne pentru cei câțiva adevărați nobili amestecați cu simplii saltimbanci. Au scos foc pe gură, au cântat și au dansat, au prezentat numere de comedie și s-au purtat asemenea celor mai umili artiști de circ. Lumea a început să se adune pe malurile râului, atrasă atât de zgomotul lor nătâng, cât și de lucrurile neroade pe care le făceau. Vestea a mers repede și (ei) au reușit să stârnească până și curiozitatea lumii alese din cetate. Numai că s-a întâmplat ca venirea lor să coincidă chiar cu pregătirile pentru înmormântarea ducelui. În oraș au sosit numeroși oaspeți, dar și multă plebe și gură-cască gata să asiste la solemna ceremonie. Nu era, în niciun caz, momentul cel mai potrivit pentru spectacole de saltimbanci". Din aceeași sursă, aflăm că, din palatul îndoliat, au sosit mai mulți trimiși să le spună nedoriților artiști să părăsească urbea și să-și vadă de treabă altundeva. Totuși, obraznicii și-au continuat spectacolele atât de sfidătoare, neascultând defel de niciun îndemn de bun-simț, iar poporul, în loc să se întristeze și să cugete la sufletul stăpânului înălțat spre ceruri, se veselea și aplauda toate scălâmbăielile nerușinate. Atunci, din palat și-a făcut drum un detașament de soldați pregătiți să facă ordine cu ajutorul armelor. Lumea s-a dat la o parte, însă aștepta curioasă, de la mică distanță, să vadă desfășurarea evenimentelor. Era limpede că pestrița trupă nu se va lăsa alungată cu una, cu două, nici după ce comandantul oștenilor i-a somat ultimativ să părăsească insula. Cum aceia își continuau nestingheriți spectacolul, soldații au urcat în bărci și au trecut apa. Oamenii Bizantinului nu i-au împiedicat s-o facă, dar, atunci când soldații s-au apropiat să dărâme estrada, Sublimul Jacques a început un cântec zglobiu, iar Fruck, folosindu-se de o pârghie imaginată de Carol, a făcut ca scândurile ce fixau estrada să se cutremure. Pe acest ritm tot mai îndrăcit, Cornelius și Cavalerul Gudrun s-au apucat de dans, iar soldații, zgâlțâiți de podiumul de sub ei, dădeau impresia

[20] *Manuscrisul cu flori* (pentru că are în colțul de sus dreapta, pe fiecare filă, desenată câte o floare), cronica păstrată a familiei lui Cornelius.

că s-au prins și ei în acel joc. Apoi, Cornelius și cavalerul Gudrun s-au retras și i-au lăsat doar pe militari să dănțuiască. Scândurile se cutremurau tot mai tare, iar soldații n-au mai fost în stare să-și mențină echilibrul. După câteva minute, parcă interminabile, rând pe rând, oamenii în uniformă au fost azvârliți în fluviu, zburând ca niște bolovani dintr-o catapultă.

Printre oaspeții de seamă sosiți la funeraliile ducelui se aflau și doi dintre verișorii lui Cornelius, în drum spre cea aleasă să fie soția rudei lor, rudă despre care nu mai știau nimic. Nu le-a venit să creadă ochilor că un „conte adevărat" este în stare să se scălâmbăie asemenea celui mai de jos saltimbanc, așa că au folosit întâmplarea, s-au întors acasă și au povestit-o tuturor: netrebnicul nu se cădea să mai poarte titlul moștenit și, desigur, nici să mai dispună de averea familiei. Trădarea lui a fost dublă: a încălcat contractul atât de important din punct de vedere politic între cele două case nobiliare și s-a purtat mult sub demnitatea rangului. Și așa a fost Cornelius dezmoștenit.

Ciudat este doar că pe insula de pe Dunăre, la Pressburg, cei doi verișori nu s-au putut pune de acord în privința membrilor trupei de saltimbanci care i-a atras pe soldați „să danseze" pe scândurile atât de periculos de instabile: unul pretindea că l-a recunoscut pe Cornelius mânuind scutul cu blazonul adevărat, celălalt susținea că fostul verișor ar fi uzurpat o stemă străină, pe care a descris-o identic cu cea de pe scutul Cavalerului Gudrun.

Scribul crede că aceasta n-a fost decât o nouă asimilare între eroii cetei Celui de Al Șaptezeci și doilea.

Cu cât trecea timpul, cu atât se adunau și isprăvile cetei Bizantinului, iar faima a început să o ia înainte, pe oriunde urma „trupa" să treacă. Din lipsă de spațiu și de timp, scribul nu va putea insista decât pe foarte puține dintre întâmplările care constituie bogatul corpus narativ al *Minunatelor întâmplări...*, în *Artiștii dreptății* sau în clasica ediție a *Cântecelor trubadurilor*. Bizantinul a devenit materie primă pentru literatură și analiză literară. Doar firul roșu rămâne constant: Fiul Bizantinului a cutreierat întreaga Europă în căutarea tatălui său, însoțit de o ceată de artiști jucând roluri de haiduci, fiind nedespărțit de o

bufniță-ghid și de o oglindă fermecată. Drumul Celui de Al Șaptezeci și doilea a durat în jur de douăzeci de ani, vreme suficientă pentru a colinda locuri diferite în împrejurări diferite. Printre meleagurile străbătute se află adesea și zone întregi pustiite de molime, decimate de năvăliri, pârjolite de incendii ori inundate de apele ieșite din matcă. Mânia Domnului, a Dumnezeului Răzbunător, le aducea deseori aminte oamenilor de greșelile pe care nu conteneau să le săvârșească, în ciuda repetatelor avertismente succesive. Așa și de-a lungul albiei Rinului, unde Bizantinul a ajuns în jurul anului 1340, după socoteala de azi[21].

Trupa Bizantinului străbătea ținuturi devenite lugubre. Iarăși, ca de atâtea ori, oamenii aveau impresia că parcă niciodată lumea n-a fost supusă la atâtea încercări din partea Domnului pentru răutățile lor. Totuși, giumbușlucurile menestrelilor nu erau respinse de umbrele supraviețuitoare ale dezastrelor. Ba dimpotrivă, poznele, demonstrațiile de forță și îndemânare, precum și toate celelalte producții cădeau ca o ploaie deasă pe un pământ uscat de secetă. Era o lume halucinantă aceea în care au nimerit Al Șaptezeci și doilea și tovarășii săi. De pildă, într-un târg, unde s-a întâmplat să ajungă duminica, oamenii, abia scăpați de nenorocirile aduse de o nouă năvălire a unor soldați, se pregăteau veseli de spectacolul execuției unui nenorocit, prins că a jefuit o casă în vreme ce locuitorii se refugiaseră în codru de frica jafului oștenilor.

În fața unei mulțimi în zdrențe, aflate în plină convalescență după atacul oamenilor și după o molimă care a înjumătățit populația localității cu abia câteva luni în urmă, dar ahtiată după amintirile plăcute ale vieții, Bizantinul și-a folosit oglinda în care privitorii nu se vedeau decât pe ei și pe Cel de Al Șaptezeci și unulea, însă au putut admira și imagini vivante din visele lor cele mai intime, Sublimul Jacques (în acel episod, Roland le Pen) i-a făcut să plângă ascultându-i baladele și să râdă în hohote la cântecele fără perdea, Fruck a ridicat ca pe un fulg o căruță încărcată până la refuz, Bertrand și Cavalerul Gudrun au oferit

---

[21] Scribul a luat drept reper evenimentul de la Rense, din 1338. (Animozitățile de după deciziile luate de principii electori, prin care alegerea împăratului nu mai trebuia confirmată de papă, erau în toi. Iar hotărârile acelea au fost luate, la Rense, în 1338.)

o demonstrație de scrimă la cel mai înalt nivel, folosindu-se de arme ascuțite ca pentru o luptă adevărată, iar Carol a meșterit din mai nimic o mulțime de obiecte folositoare. Lumea privea vrăjită și până și osânditul s-a lăsat atras de vraja artei celebrei trupe nimerite tocmai în ultimele-i clipe în localitatea sa natală.

Bizantinul și-a adus aminte de o predică ținută de acel preot Wigand din Viena, predică reluată de multe ori și având un succes deplin oriunde: în esență, Wigand (sau Bizantinul însuși?) le propovăduia ascultătorilor (enoriași sau simpli gură-cască) să ia aminte că Dumnezeu a făcut în așa fel lumea cu stăpâni și servi, încât să-l poată încerca pe fiecare. Pentru că, dacă într-o întruchipare ți-a oferit rolul de senior și tu n-ai fost în stare să-ți faci datoria cu omenie și umilință, uitând de supunerea în fața divinității, în ipostaza următoare urmează să fii tu sclavul și să resimți toate nedreptățile și suferințele pe care le-ai pricinuit în calitate de domn. Teoria aceasta, atribuită Sfântului Wigand, a străbătut întreaga Europă în veacul al XIV-lea, chiar dacă acel Sfânt Wigand n-a fost atestat niciodată[22]. Așa că a pledat și pentru eliberarea osânditului care-și aștepta umilința sfârșitului, mai ales că tocmai acela pretindea că l-ar fi recunoscut pe Fugar, tatăl Celui de Al Șaptezeci și doilea, în oglinda Bizantinului.

— Voi ați fost încercați de Domnul — Stăpânul nostru de-a pururi — atât de boală... Câți oameni au murit în toamnă?

— Cine să mai știe, i-au răspuns în cor. Oricum, foarte mulți.

---

[22] Scribul a găsit surprinzător de multă bibliografie referitoare la această temă, chiar dacă tinde să creadă că a dat de o „teorie științifică" născută dintr-o minciună. În 1389 a avut loc chiar și o dispută teoretică la Cadiz în legătură cu nemurirea sufletului și cu reîncarnarea alternativă în diferitele clase sociale. E de mirare cum teoria alternanței nu a supraviețuit, ea venind ca o doctorie răcoritoare pe suferințele credincioșilor atât de încercați. O sută de ani mai târziu, Worfill amintește de sărăcia sufletească a oamenilor „care au uitat că aceia dintre ei care astăzi sunt stăpâni, în mod negreșit mâine vor fi sclavi și vor trebui să trăiască tocmai nedreptățile făcute de ei înșiși în ipostaza trecută". Încetul cu încetul, *teoria alternatistă* — sau *renașterea ca răsplată*, cum a mai fost numită pentru înțelegerea vulgului — s-a pierdut în uitare.

— Și ați fost încercați de Dumnezeu — Cel care le orânduiește pe toate — și cu ticăloșiile oștenilor. Cât v-au luat ei din case?

— Mai totul, s-au căinat oamenii.

— A fost drept?

— N-a fost drept! Iar o femeie a început să țipe că sigur n-a fost voința Domnului ca toți copilașii ei să moară de boală, iar ultimul să fie ucis de soldați, atâta vreme cât pruncii nici n-au apucat să păcătuiască.

— Și cum v-ați găsit dreptatea?

Mulțimea a tăcut. Dreptatea în fața cui?

— Omul acesta, pe care vreți să-l ucideți, ce v-a făcut?

— A stat ascuns ticălosul și, profitând că noi am fugit în codru, a furat din beciul lui Jochann toate merindele bine ascunse acolo.

— Pentru moartea alor voștri și pentru jaful întregului târg nu vă răzbunați, dar pentru puțină mâncare da?

— Păi, ceea ce ne trimite Domnul e drept.

— Și soldații?

— Și ei au fost trimiși de Domnul.

— De ce, ceea ce este acceptat ca inevitabil, dacă este provocat de Dumnezeu, nu le este iertat oamenilor, chiar dacă greșelile acelora sunt mult mai mici?

De data asta, oamenii au fost gata să se revolte împotriva Bizantinului. „Se vede că toți comedianții nu sunt decât niște scursori ale societății!"

— Dumnezeu nu poate greși! răsună într-un glas.

— Și soldații? mai întrebă o dată Bizantinul.

— Și ei au fost trimiși de Dumnezeu, repetară oamenii.

— Și omul acesta este tot trimis de Dumnezeu, decretă Al Șaptezeci și doilea și-l dezlegă pe osândit. După care trupa Bizantinului părăsi târgul. Nu uitați, le mai aminti Al Șaptezeci și doilea, cine este astăzi gâde, mâine va fi el cel condamnat.

Cum Bertrand și Cavalerul Gudrun au dovedit în demonstrația lor că au săbii extrem de bine ascuțite, gloata costelivă a renunțat să se opună.

Pe cel eliberat l-a chemat Bertrand. Și, contopindu-se cu primul Bertrand, scăpând iarăși dintr-un prizonierat, nu s-a mai despărțit de izbăvitorii săi.

Iar aceasta a fost *o nouă asimilare* între eroii din ceata Celui de Al Șaptezeci și doilea.

Pe eșafod, Bertrand l-a recunoscut în oglinda Bizantinului pe Fugar, tatăl căutat al Celui de Al Șaptezeci și doilea. A fost aceea o amintire foarte veche, revenită în memorie pentru o clipită și dispărută iarăși. Bertrand s-a regăsit copil mic asistând la ceea ce ar fi trebuit să fie execuția publică a unui templier[23]. Pe vremea aceea, părinții lui Bertrand se aflau la Paris. Așa că a fost mai mult o deducție locul întâmplării ieșite pentru atât de scurt timp din memorie. Îndeajuns, însă, pentru ca bufnița să aleagă calea azimutului, spre Paris.

Bizantinul și tovarășii săi au urmat bufnița. Erau de acum de peste cincisprezece ani împreună. Și tocmai atunci a izbucnit prima ceartă în interiorul cetei: „Așa cum se întâmplă de atâtea ori, și cei mai buni prieteni ajung să se sfădească, când între ei apare același amor. Bizantinul și Sublimul Jacques s-au înfruntat pentru Arlchen, divina iubită. I-a împăcat Cavalerul Gudrun, a cărui dragoste i-a mulțumit pe amândoi." Această frază apare în diferite variante, dar și în clasica *Cântare a trubadurilor*. De unde, multă vreme, s-a crezut că acel Cavaler Gudrun ar fi fost femeie, mai ales că și numele său inspira această idee. Dar cavaler nu poate fi decât un bărbat. Să se fi întâmplat și între membrii cetei Bizantinului legături pederaste, la fel ca în atâtea colectivități exclusive de bărbați? Mai mult, se știe că printre reprezentațiile date de trupa Celui de Al Șaptezeci și doilea au fost și piese de teatru. Or, rolurile de femei erau interpretate de bărbați îmbrăcați în straie muierești. Cine a fost Cavalerul Gudrun? Să fi fost el (ea?) „divina Arlchen", cea atât de înfocat cântată de Sublimul Jacques[24]?

---

[23] Fugarul n-a ajuns pe eșafod, iar bunicul — cu care poate că a fost confundat — era un bătrân ros de anii de detenție și de chinurile morale suferite...

[24] Faptul că Gudrun „avea întotdeauna grijă să miroase frumos" nu spune mare lucru: dacă templierii nu se spălau niciodată, alți cavaleri erau extrem de atenți cu corpul lor. Parfumul n-a fost în niciun caz apanajul exclusiv al femeilor. Mai ales că ne aflăm într-un moment revoluționar al aromelor: tocmai atunci s-a reușit înlocuirea parfumului sub formă de pulbere și substanțe solide cu arome distilate în alcool. Vom vedea că, doar puțin mai târziu, chiar din interiorul cetei Bizantinului, Cornelius a fost cel ce a performat în domeniu.

Ajunși la Paris, oamenii Bizantinului n-au fost așteptați cu mare plăcere. Pe de o parte, faima lor era cea a unor haiduci travestiți în artiști de bâlci. Și, chiar de se spunea despre ei că ar fi fost drepți și că i-ar fi pedepsit doar pe vinovați, renumele le era mai curând înfricoșător: Al Șaptezeci și doilea avea o oglindă în care apăreau tot felul de mărturii indubitabile ale răutăților săvârșite de cel ce se privea în ea, iar „procesele" înscenate în urma faptelor deconspirate de sticla fermecată erau atât de perfide, încât omul se pomenea pe nesimțite învinuit de el însuși, în vreme ce sporovăia subiecte aparent inocente. Când lucrurile erau mai puțin grave, Bizantinul se mulțumea doar să-l facă de râsul asistenței pe vinovat. Dar când faptele se dovedeau deosebit de nocive, întâmplările se terminau cu intervenția lui Grapin în rol de gâde fericit. (În această postură, Grapin era de neoprit, întreaga sa energie adunându-se împotriva nenorocitului devenit obiectul veșnicei sale răzbunări. Avem declarații ale celor care l-au văzut pe Grapin în acțiune, mărturii cumplite, de neșters în memoria spaimelor martorilor.) Pe de altă parte, faima cetei Bizantinului era atât de difuză, încât nimeni nu se socotea cu certitudine scutit de surprize neplăcute la întâlnirea cu acei artiști nedoriți. Și mai era și aspectul miraculos, vrăjitoresc al tribulațiilor bandei. Povestea cum că „poporul" nu numai că-i aștepta cu entuziasm, dar îi și chema la nevoie — cum? — ține de legendă. Avem destule însemnări care relatează că, de multe ori, ceata se deplasa prin sate pustii, oamenii fugindu-le din cale. La ce te puteai aștepta de la un grup atât de eterogen, constituit în același timp dintr-o adunătură de vrăjitori, de artiști paria ai societății și din nobili purtând cu prestanță cele mai de respectat embleme?

Desigur, întregul Paris n-a plecat în bejenie la vestea sosirii trupei Bizantinului. Capitala Franciei era un oraș foarte mare și foarte puternic. Al Șaptezeci și doilea venea la Paris să caute acul în carul cu fân, lăsându-și pașii purtați de amintirea din fragedă copilărie a lui Bertrand[25]

---

[25] Bertrand de Guesclin s-a născut prin 1320, iar tatăl și bunicul Bizantinului au murit în 1313... Bertrand din ceata Celui de Al Șaptezeci și doilea putea fi ceva mai bătrân. Să fi fost născut în preajma acelui groaznic an 1313? Despre Bertrand de pe eșafod nu știm nimic.

și de veșnicul său ghid, bufnița. Sublimul Jacques spera s-o găsească la Paris pe neasemuita lui Arlchen. Ceilalți din trupă? Ceilalți din trupă îi însoțeau, ca întotdeauna. Însă acum iese în evidență Carol. (*Este remarcabil cum, pe rând, în fiecare episod alt membru al trupei devine eroul principal...*)

Carol poseda și el o biografie a lui. Și ce biografie! După ce că pe scutul său se aflau semne pe care pretindea că le-a moștenit de la primii carolingieni, susținea că are dovezi că se trage din Drodo, fiul lui Karloman, puternicul arhiepiscop de Metz, mort cu aproape un mileniu în urmă, și al Hiltrudei. Într-un manuscris Schwartz von Schwartz, arborele genealogic pornit de la Arnulf și Doda este plin de momente incendiare, puncte unde diferite vlăstare au fost agresate brutal. Carol poseda și arma cu stema lui Carol cel Mare, spada atât de disputată în mai tot Evul Mediu, susținându-se că acela care o are în posesie nu poate fi niciodată înfrânt pe câmpul de luptă[26]. Reală sau falsă, arma aceea, pergamentul, calul și armura compuneau întreg avutul prietenului Bizantinului. Carol își revendica moștenirea și se afla în litigiu cu diferiți nobili care susțineau că se trăgeau (și ei) din Charlemagne. Un litigiu fără conținut concret, pur teoretic și inutil... Ceea ce nu i-a putut lua nimeni au fost aptitudinile sale speciale în arta feroneriei, aptitudini transmise până la ultimii bourboni. În plus față de ceilalți bărbați din sângele cărora se revendica, Carol avea preocupări constante în a meșteșugi cele mai diferite mașinării: de la instalații nemaivăzute pentru serbări și până la complicate arme de luptă[27].

Carol, cu tot aerul său nobil, pe care nu-l părăsea niciodată, a fost, mai degrabă, un om necăjit: el singur pe lume credea în ascendența sa regală, în vreme ce, la vederea arborelui genealogic de pe pergamentul

---

[26] Și, după cum vom vedea, și destinul lui Carol va confirma legenda.

[27] Unele aparate atribuite (și) lui Carol vor fi pretinse a fi opera altor inventatori. Cel mai elocvent exemplu este catapulta din *fier carollete*, aflată și în celebrul *Tratat despre elementele mecanice* al lui Leonardo și, parțial, în *Manuscrisul Madrid I* al aceluiași. Doar că, în vreme ce Leonardo da Vinci se apleacă, în primul rând, asupra îmbunătățirilor tehnice, Carol este mai mult preocupat de calitatea materialelor folosite. Rezultatele sunt însă extrem de asemănătoare. (Ca să nu mai amintim că și unul și celălalt au lăsat cele mai multe descoperiri în stadiu de schiță...)

Schwartz von Schwartz, oamenii dădeau doar grav din cap, nerătându-se prea interesați[28]. Așa a descoperit și Carol că mai niciodată o temă fundamentală a cuiva nu poate străpunge problemele acute ale momentului: întotdeauna necazul mare general acoperă necazurile particulare, desființând individul — pentru care niciodată nu este timp suficient[29].

Deși a aflat atât de dureros că nu exista vreme destulă și pentru problema sa, Carol s-a bucurat că drumul l-a adus și în capitala regatului, locul unde alții își arogau drepturile sale legitime. A încercat să le împărtășească prietenilor speranțele sale, însă nici măcar aceia nu s-au obosit să-i dea prea multă atenție. Iar Parisul... Parisul avea cu totul alte probleme decât să se ocupe de trupa Bizantinului și cu atât mai puțin de revendicările lui Carol, nobilul venit de niciunde cu pretenții la moștenirea lui Carol cel Mare. Parisul... Parisul trăia un moment de premoniție colectivă. Repetatele insistențe armate ale regilor Angliei de a prelua tronul francez, pentru care și ei prezentau solidele argumente ale unor ascendenți direcți, au devenit fierbinți după moartea lui Carol al IV-lea și stingerea dinastiei capețiene restaurate. Filip al VI-lea, fondatorul dinastiei de Valois, se vedea tot mai amenințat, iar, odată cu el, fiecare franc se simțea în primejdie. De obicei, sentimentul național adună energiile, dar sunt și cazuri când duce la disperări colective. Bizantinul se pare că a ajuns la Paris în primăvara lui 1346, cu câteva luni înainte de acel cumplit 26 august, când, la Crécy, țintașii englezii au spulberat mult mai numeroasa armată franceză și, odată cu aceasta, și invincibilitatea mitului cavaleriei grele. Populația marelui oraș trăia tocmai unul dintre acele momente de încordare comună, în care toate urechile stau la pândă parcă pentru a simți cu o clipă mai devreme grozăvia ce urma să vină. Așteptarea prea lungă este descurajantă în sine, iar așteptarea a ceva atât de nedefinit, ca obiectul

---

[28] Dar, încă o dată: pergamentele genealogice ale lui Schwartz von Schwartz nu permit deducții, din ele se pot obține doar *confirmări post factum*...

[29] Ceea ce constituie una dintre marile suferințe ale fiecărui individ, fiind atât de trist să afli că ceilalți nu-ți recunosc locul legitim de buric al lumii, lucru cu care niciun om sănătos nu se poate împăca. (Chiar și transferarea acelei poziții unice către copil sau nepot păstrează responsabilitatea de supraveghetor universal.)

vigilenței din acel an, prevestea tot ceea ce poate fi mai rău: dezastrul militar, seceta, molimele. Și, într-adevăr, toate acestea aveau să sosească, de parcă ar fi fost chemate de prevestiri... O sumă de premoniții cumplit de asemănătoare a adus și un nou val de religiozitate extremă. Cum abia cu un an înainte a fost terminată cea mai minunată Casă a Domnului, Catedrala Notre Dame, bătând ca o adevărată inimă a întregii Franțe, cele 9 000 de suflete pe care le putea adăposti odată se schimbau fără de încetare, iar în Insula devenită sfântă așteptau alte mii de credincioși să apuce să intre. Așteptau și ascultau și acolo numeroșii predicatori zugrăvindu-le urgiile ce băteau la ușă, în timp ce prorocii le confirmau spusele. Nimic nu părea să poată amâna Dreapta Pedeapsă a Mâniei lui Dumnezeu. Nici posturile prelungi, nici actele de penitență, nici nenumăratele procesiuni solemne, nici stârpirea unor necredincioși — soli ai diavolului —, mai ales evrei, nici noile ziduri de apărare înălțate la poruncile regelui, nimic nu mai oferea speranță pentru viața de pe lumea aceasta. Și tocmai atunci s-a nimerit trupa Bizantinului să-și dea spectacolele frivole pe o estradă ridicată pe malul fluviului, chiar în preajma catedralei. Al Șaptezeci și doilea împlinise 33 de ani, vârsta Mântuitorului intrat în Ierusalim. Fiul Fugarului nu făcea secret din această coincidență: pentru el, intrarea în Paris era marea nădejde.

Dacă, în alte locuri, venirea ciudatei trupe semăna cu o ploaie de primăvară căzută pe o holdă ce îndurase seceta, la Paris, Bizantinul s-a lovit, de la început, de o respingere totală. Oamenii nu participau la spectacolele prezentate, ba, chiar întorceau capul ca le apariția necuratului, iar o comedie plină de haz — primită pretutindeni cu hohote nesfârșite de râs — a creat aici revoltă. Nici celebra oglindă n-a fost acceptată, cei invitați să se privească în ea îndepărtându-se în grabă, în timp ce-și făceau nenumărate cruci. Bizantinul fu obligat să-și abandoneze estrada[30]. Întreaga ceată s-a stabilit pe Montmartre, în

[30] În înghesuiala din jurul splendidei catedrale, era greu pentru fiecare predicator să găsească un loc de unde să-și țină cuvântările pline de avertismente. Estrada aceea ar fi fost un loc ideal, dar niciun preot și niciun alt orator nu s-a încunetat s-o folosească. O vreme, ea a devenit eșafod pentru ticăloșii care, prin marile lor păcate, îl ațâțau și mai tare pe Domnul și așa destul de supărat.

apropierea mănăstirii. Locul, altădată nu foarte sigur, s-a molipsit și el de atmosfera cernită din jur. Așteptându-și sfârșitul, până și cei mai ticăloși briganzi se gândeau mai mult la mântuirea sufletelor decât la alte rele pe care să le facă. Al Șaptezeci și doilea închirie și apoi cumpără un vechi han părăsit, pe care-l renovă, unde a rămas până la sfârșit și din care n-a mai ieșit decât pentru a-l apăra, chiar cu prețul vieții. Locul a devenit o curiozitate a orașului. Aici se putea mânca și dormi, dar se puteau admira și spectacole de bâlci, lupte de nobili, fiind posibile și tot felul de cumpărături speciale: Cornelius a deschis un atelier de parfumuri lichide, Carol realiza la comandă cele mai ciudate aparate și ustensile[31], Sublimul Jacques întocmea scrisori. Bizantinul însuși ghicea trecutul și viitorul celor ce acceptau să se privească în oglinda sa.

Odată cu sosirea repetată a celor mai înalte personalități la atelierele lui Carol și ale lui Cornelius, lumea a început să-și abandoneze reticențele, iar Carol însuși, intrând, în sfârșit, în contact cu marii dregători, a putut să caute argumentele decisive ale măreței sale descendențe, chiar la locul faptelor.

Între timp, Bizantinul, în speranța de a se apropia mai mult de tatăl său, le oferea oglinda flăcăilor și fetelor de măritat pentru a le arăta cine le va fi ursitul și astfel putu s-o vadă în oglindă și pe Arlchen, adorata iubită a Sublimului Jacques. Și s-a îndrăgostit de ea. „Cearta" de care a făcut vorbire scribul a fost și ea „una specială". Menestrelul, la rândul lui, n-a vrut să creadă că idealul său, căruia i-a închinat întreaga-i viață, ar putea ajunge în brațele altcuiva. Așa că l-a urmărit pe cel ce, privindu-se în oglindă, a recunoscut în Arlchen viitoarea sa soție și, „după o luptă dreaptă", l-a ucis. Da, dar acum se punea problema că adorata iubită nu se va mai însoți cu acel flăcău și că deci, pentru întâia oară, oglinda ar fi mințit, ceea ce producea un precedent extrem de periculos. Iar faptul că amândoi prietenii s-au înflăcărat pentru aceeași femeie era și mai primejdios. Sublimul Jacques, Menestrelul din Gura Raiului, se mută de pe Montmartre și își alcătui un repertoriu de

---

[31] După Crécy, însuși regele i-a comandat lui Carol aparate de luptă, celebra sa catapultă îngrozind dușmanii și fiind folosită cu mare succes în următoarele bătălii.

jale[32]. Arlchen a rămas cu Roland le Pen şi cu Bizantinul, cu care a avut un fiu.

În primul an la Paris, ceata Celui de Al Şaptezeci şi doilea s-a schimbat radical: în primul rând că nu mai ducea o viaţă nomadă, ci s-a aşezat în hanul părăsit, unde şi-a câştigat traiul cu vechile îndeletniciri, pe care însă le-a practicat acum asemenea oricărui negustor: Carol avea comenzile lui, Cornelius la fel, Bizantinul la fel. Oricine ştia unde să-l găsească pe cel de care avea nevoie. Şi astăzi se mai păstrează înscrisuri realizate la cerere de către menestrel. Grapin a fost angajat de oficialităţi pe post de gâde. Rezultatul acelui prim an a fost un şir de noi balade, un pergament descoperit în mod miraculos de către Bizantin pentru Carol, pergament care chiar arăta obârşia regală a acestuia[33], comerţul strălucit al lui Cornelius cu parfumuri lichide[34], o situaţie materială excelentă de pe urma hanului, un şir de maşinării comandate lui Carol, avansarea în grad în trupele regelui a lui Bertrand[35].

---

[32] Jacques a fost celebru prin cântecele sale vesele, cu un umor de multe ori extrem de picant şi cu inflexiuni acuzatoare la adresa celor ce-i intrau în colimator. Baladele triste i-au fost atribuite lui Roland le Pen, trubadurul care îi ia locul la Paris... când Jacques părăseşte Hanul Bufonului de pe Montmartre.

[33] Sublimul Jacques povesteşte şi urmarea, în stilul ce l-a caracterizat atât de bine: după ce s-a văzut cu manuscrisul în mână, Carol l-a fluturat fără folos în faţa tuturor celor care ar fi trebuit să-l comenteze. Cum singura reacţie a fost sfatul că era mai înţelept să nu facă prea mult caz de un asemenea document, care l-ar putea costa chiar viaţa, dacă mai-marii zilei l-ar fi luat în seamă şi ar fi văzut în Carol un rival, acesta — tot mai disperat că mărturia căutată de o viaţă nu-i deschide nicio uşă — a intrat într-o cumplită depresie. La care Bertrand i-ar fi spus că o avere nu se redobândeşte decât cu spada şi nu cu actele scribilor, care nu fac decât să te tot întristezi: aşa că l-a scăpat de pergament (ştergându-se cu el la fund).

[34] Din alcool de cereale, rozmarin, coajă de lămâie, roiniţă, mentă, extracte de trandafiri şi portocali — reţeta care ni s-a păstrat până astăzi, reţetă folosită, se spune, şi de regina Ungariei care, la vârsta de 70 de ani, s-a măritat cu regele Poloniei. Dar despre Cornelius, scribul a găsit informaţii interesante, cum că el n-ar fi stat doar la originea fabricării parfumului lichid, ci şi a altor descoperiri importante, mult apreciate de alchimişti...

[35] Faptele lui Bertrand trebuie luate cu titlu de inventar, confuziile cu celălalt Bertrand, Bertrand de Guesclin, fiind la tot pasul.

Pentru scrib, rezultatul cel mai important a fost copilul Bizantinului — liantul spre următorii dintre Cei O Sută. Toate cele opt personaje păreau să-și fi găsit locul și, fără să-și părăsească vechile obiceiuri, au ajuns, în sfârșit, oameni la caselor lor. Iar în privința deznodământului rivalității dintre Al Șaptezeci și doilea și Sublimul Jacques („Așa cum se întâmplă de atâtea ori, și cei mai buni prieteni ajung să se sfădească, când între ei apare același amor. Bizantinul și Sublimul Jacques s-au înfruntat pentru Arlchen, divina iubită. I-a împăcat Cavalerul Gudrun, a cărui dragoste i-a mulțumit pe amândoi."), fraza „I-a împăcat Cavalerul Gudrun, a cărui dragoste i-a mulțumit pe amândoi" își are explicația într-un mod pe care doar legenda îl mai știe și orice concluzie ar fi doar simplă speculație. O speculație veche de șapte veacuri, așa cum sunt și toate istoriile oficiale narate după atâta amar de vreme. De fapt, este vorba nu despre una, ci despre două speculații transmise peste timp: pe de o parte, există apropouri cum că acel Cavaler Gudrun ar fi fost transsexual, pe de altă parte, se face trimitere la etimologia numelui (Gudrun = luptă secretă). Fraza „Dragostea Bizantinului și a Sublimului Jacques pentru Arlchen a provocat o luptă din care (au ieșit) împăcați de Cavalerul Gudrun" a fost explicată prin „lupta secretă", lupta care era însuși Cavalerul Gudrun. (Gudrun = luptă secretă.) Ceea ce ne-ar împinge să credem că acei doi tovarăși care nu s-au trădat niciodată pe față s-ar fi confruntat în ascuns. Numai că nu ne-a rămas nicio dovadă în acest sens. Și ne-ar mai putea să ne facă să credem că respectivul Cavaler Gudrun s-ar fi pus la dispoziția amândurora. După cum tocmai am văzut, Arlchen a stat la baza plecării Sublimului Jacques din Montmartre. Au rămas, în schimb, Roland le Pen, Bizantinul și Arlchen. Și Cavalerul Gudrun. Și fiul Bizantinului.

Chiar dacă, în primul an de ședere la Paris, Bizantinul n-a ajuns prea departe în cercetările sale, el n-a uitat nicio clipă scopul său, acela de a-și găsi părintele. Numeroasele persoane care veneau să-și vadă în oglindă ursitul (ursita) erau prea tinere pentru a-l fi putut vedea și recunoaște pe Fugar. Dar, pe măsură ce lumea s-a obișnuit cu minunea, soseau și oameni mai în vârstă. Și cercul social s-a mărit constant, după cei din popor începând să sosească și câte un fruntaș al comunității, ba

chiar și nobili. Mai ales mame cu fețele acoperite, spre a nu fi recunoscute, doreau să știe cine le este hărăzit de ginere. Cu timpul, trebuia să aștepți ore și, pe urmă, chiar zile pentru a avea acces la oglinda bufonului. (Bizantinul își primea mușteriii purtând pe cap scufia cu urechi de măgar, iar concluziile pe care fiecare și le deducea singur și cu voce tare, după ce se vedea reflectat în sticlă, le acompania cu un adevărat limbaj al mișcărilor acelor urechi.) Formal, doar oamenii Bisericii se fereau de asemenea practici. Formal... pentru că, în curând, Al Șaptezeci și doilea află că, sub diferite costumații, și numeroși clerici i-au fost clienți.

Hanul unde se petreceau toate acestea a devenit un adevărat punct de atracție, fiind căutat nu numai de parizieni, ci și de persoane venite special chiar și de la mare depărtare. La Hanul Bufonului găseai numeroase oportunități, inexistente altundeva: așa cum s-a arătat, fiecare membru al cetei avea câte ceva de oferit. Însă marea găselniță a fost aceea că Bizantinul garanta discreția absolută în legătură cu cele relatate de oglindă[36]. Și, într-adevăr, niciodată nu a fost cineva să se plângă că ar fi fost deconspirat. Așa se face că, deși măscăriciul nu se abținea să nu-și facă veșnicele investigații, care altădată se terminau cu batjocura publică sau chiar cu execuția, și acele adevărate procese născute de iscodirea subiectului și instigarea lui de a se da singur de gol s-au desfășurat de acum fără martori și aparent fără alte consecințe decât zgândărirea conștiințelor celor ce își arătau astfel greșelile. Aparent, fiindcă realitatea a fost cu totul alta.

Pe oamenii Bisericii i-a atras, inițial, teoria Bizantinului cum că fiecare om este pus la încercare de către Domnul, oferindu-i-se următoarea ipostază în funcție de cea precedentă, încât cel ce a călcat strâmb în viața prezentă să se poată aștepta la un destin cât se poate de neno-

---

[36] În mai multe așezări din Apusul Europei, scribul a mai găsit o practică folosită și azi: fetele, înainte de a se mărita, se privesc într-o oglindă, stând aplecate peste o fântână, sau peste o altă apă, de preferință stătătoare, astfel încât, alături de chipul lor, să poată vedea reflectat în aceeași oglindă și luciul apei. Oglinda se dublează și oferă imagini vagi, dar suficiente pentru ca femeia să-și poată spune că își recunoaște viitorul trai, narând cele ce i s-au părut a se mișca în adâncul apei.

rocit în următorul său trai. Fără a fi numit Bizantinul și faima la care a ajuns acela, s-au organizat chiar și savante dispute publice, în care oamenii Bisericii au căutat în scrierile sfinte argumente pro și contra unei asemenea abordări a vieții veșnice. Cum teoria aceasta nu s-a dovedit vrăjmașă, ea a fost tolerată și a circulat cu mare succes veacuri de-a rândul sub numele de „renașterea ca răsplată", răsplată a binelui sau, după caz, a răului. (Dacă, de pildă, cineva trecea prin încercări cumplite, nimeni nu-l căina prea tare, fiindcă, în mod sigur, acela a săvârșit păcate pe măsură în viața-i precedentă.)

Așa s-a făcut că Al Șaptezeci și doilea a ajuns să aibă drept mușterii și persoane mai în vârstă, fie că acelea se interesau de viitorul de pe lumea asta, fie că doreau să afle din vreme ce le rezervă următoarea întruchipare spre care îi împingea amurgul traiului lor. Iar, peste toate, în mare secret și cu multe precauții, s-au ivit și spionii autorităților, vrând să cunoască amănunte din „procesele" devenite secrete. Relația cu aceștia era dificilă: pe de o parte, Bizantinul nu dorea să-și calce cuvântul față de cei ale căror taine le-a scos la lumină, pe de altă parte, nu voia nici să-i piardă pe oamenii legii, de la care simțea că va afla calea spre tatăl său. Așa că se simțea ca în pielea unui duhovnic care jurase să păstreze tainele ce i-au fost încredințate, dar care a jurat, de asemenea, să apere cu orice preț interesele Bisericii. Până la urmă, a ajuns la o înțelegere cu sine însuși și a acceptat să-i vândă pe cei în schimbul cărora obținea informații certe despre tatăl său. Contract nescris, înțelegerea a ajuns până la cele mai înalte sfere, iar episcopul de Paris a binevoit să instituie o comisie care să afle ce s-a întâmplat, cu ani în urmă, cu Al Șaptezeci și unulea. Lucru relativ lesne de descoperit. Acum, că autoritățile au găsit și al cui fiu și al cui nepot era Bizantinul, s-a trecut la șantajarea acestuia. Numai că, în curând, s-a constatat că era mult mai profitabil să-i vinzi cu țârâita cele întâmplate decât să-l constrângi cu alte mijloace să vorbească, individul dovedind că respectă întocmai înțelegerea făcută. A mai rămas doar ca oficialii să găsească surse paralele care să dovedească culpele celor ce-și împărtășeau tainele după testul cu oglinda, astfel încât să nu trezească bănuieli că Al Șaptezeci și doilea ar sta la originea învinovățirii cuiva, riscând astfel să-și piardă clienții cei mai interesanți.

Cum autoritățile n-aveau nicio grabă să termine prea repede acel târg secret, în urma căruia le cădeau pești nesperați în plasă, i-au dezvăluit Celui de Al Șaptezeci și doilea cu foarte multe tărăgăneli și în porții foarte mici taina pe care acela o căuta cu atâta osârdie.

Dar, când, în sfârșit, a aflat cumplita veste, fiindu-i îngăduit, pentru un preț pe măsură — capul unui nobil important —, să vadă chiar și groaznicul beci (încă activ) unde a fost ucis în chinuri Fugarul, sub privirile neputincioase ale Cuviosului grădinar, atât Al Șaptezeci și doilea, cât și oficialii s-au găsit în fața unei situații noi: întrucât Bizantinul a rămas lipsit de motivație, vechea colaborare nu mai putea continua.

Până atunci, Bizantinul avea să mai afle și alte lucruri. Unele nu de la oamenii stăpânirii, cu care a făcut acel troc odios. De pildă, fiul Fugarului a aflat de ce l-a părăsit misterioasa forță protectoare pe tatăl său, forță de care el însuși habar n-a avut până atunci. Cornelius, prietenul cel mai apropiat, confidentul, complicele necondiționat, apărătorul și servitorul său, va fi cel ce îi va povesti, într-o noapte, despre *armata tăcută* care, timp de secole, a apărat o anumită stirpe, o organizație secretă născută încă de pe vremea legendarului bagauz numit Chlorus, banditul cu mâna dreaptă depigmentată. Cornelius i-a povestit cum Carol pretindea că strămoșii săi au avut parte de grija acelei forțe despre care nimeni n-a avut niciodată curajul nici măcar să vorbească. Carol susținea că oamenii aceia au fost văzuți pentru ultima oară în Italia, dar că, încercând să-l salveze pe un tânăr cavaler — care semăna uimitor cu umbra căutată de Bizantin —, au considerat, după niște reguli doar de ei știute, că acela ar fi trădat, motiv pentru care nu numai că l-ar fi părăsit, dar ar fi fost și la originea prinderii lui. În felul acela ar fi dispărut și *armata tăcută* și protejatul ei, bărbatul care ar fi fost ultimul strămoș cunoscut al lui Carol. (*Și astfel s-a contopit și Carol cu Bizantinul.*)[37]

---

[37] În biografia Celui de Al Patruzeci și nouălea, Le Pamati, scribul a anticipat că în 1278, în Provența, au fost judecați și executați membrii celebrei bande de tâlhari Les Pamati sau Los Pamatos, atribuiți *armatei tăcute*. Faptul că Fugarul a fost părăsit mult mai târziu de apărătorii săi dovedește că *armata tăcută* s-a bucurat de notorietate, dar că foarte mulți briganzi de origine necunoscută i-au fost asimilați.

Știind de la preoți și de la spionii regelui ceea ce a dorit să afle despre tatăl (și bunicul său) — mai bine n-ar fi aflat niciodată! —, Al Șaptezeci și doilea nu mai avea de ce să continue trocul informațiilor. Însă, între timp, Hanul Bufonului a devenit o adevărată industrie, unde oglinda măscăriciului cu tichia cu urechi lungi de măgar nu era decât cireașa de pe tortul creat din îndeletnicirile speciale ale celorlalți membri ai cetei. Îndeletniciri atât de singulare în peisajul locului, încât locația extrem de căutată a continuat să se dezvolte continuu. La un moment dat, acolo trăiau și își desfășurau activitatea, pe lângă cei opt tovarăși, și numeroși ucenici și lucrători auxiliari. Aceștia din urmă și-au găsit în Hanul Bufonului nu numai locul de muncă, ci și adăpost pentru familii. Locul a devenit un oraș în oraș cu oamenii, cu ierarhiile și cu cutumele proprii. Iată cum ne povestesc mai multe cântece sfârșitul acestei comunități stranii: Bufonul, aflând despre sfârșitul groaznic al ascendenților săi direcți, nu numai că a încetat orice colaborare cu niște autorități pe care nu le-a iubit niciodată, însă în care vedea acum dușmanii săi direcți, dar se spunea că în toate ședințele sale cu oglinda ar fi insuflat mușteriilor săi idei de răzmeriță.

Și, într-adevăr, Parisul a fost bântuit de neliniște. O neliniște pe care nicio forță pământeană n-a reușit s-o stăpânească. În plin război cu englezii, localnicii resimțeau mai degrabă nenorocirile din imediata lor apropiere. Jean Torville, Carol Budoine, Antoine Chiorul sau Carol au fost doar patru dintre cei ce au produs panică în oraș, ridicând cartiere întregi în numele răzbunării faptelor stăpânitorilor legitimi. Fiecare dintre acele mișcări s-a terminat cu sânge și jafuri. Abia reușeau autoritățile să stingă o răscoală și să-i execute public pe vinovați, că și izbucnea o alta. Și iarăși alta. Câteodată n-au fost cruțate nici lăcașurile sfinte. Dintre apelativele conducătorilor răzmeriților, cel al lui Carol i-a sărit în ochi scribului. Ca de obicei, acel Carol putea foarte bine să fie posesorul unui nume identic atâtor persoane din epocă. Dar dacă era totuși vorba despre personajul care, întovărășindu-se cu Bizantinul, pretindea că provine din neamul stăpânilor lumii și care, faur măiestru, ne-a lăsat amintirea atâtor descoperiri extraordinare? Carol *al nostru* tocmai părea să fi ajuns la un prim rezultat al speranțelor sale: cu un an în urmă plecase din Hanul Bufonului și s-a întors

câteva luni mai târziu. Reușise să fie înscris în noile cărți tabulare din Boemia, unde fusese înregistrat drept stăpân ereditar al mai multor sate, ceea ce-i atesta rangul nobiliar. Acesta era doar un început, afirma el[38]. Drumul de întoarcere la Paris a fost extrem de lung și de dificil: anul 1348 a debutat cu un semn prevestitor de nenorociri indubitabile, la 25 ianuarie întregul continent a fost scuturat de un cutremur puternic, fiind de mirare că s-au prăbușit doar câteva așezări din Frulia. În biserici s-au ținut numeroase slujbe de înduplecare a lui Dumnezeu să nu-i pedepsească mai departe pe păcătoși. Dar mânia Domnului a fost necruțătoare. În curând, și-a făcut prezența pesta. Și ce prezență! În trei ani urma să moară o treime dintre locuitorii Europei și cine știe câți altundeva. (Doar în Cairo s-au numărat milioane de victime.) Carol a reușit cu greu să-și facă drum de întoarcere, majoritatea cetăților din drumul său fiind zăvorâte, în speranța de a nu pătrunde în ele pandemia.

Flagelul n-a putut fi oprit cu blocarea porților. Și nici altfel. Cei mai mari doctori ai lumii, rezidenți la Universitatea din Paris, au fost solicitați să găsească remediul urgiei. Savanții au cercetat îndelung și au constatat că pandemia s-ar fi datorat conjuncției, din 24 martie 1345, a planetelor Jupiter, Saturn și Marte, fenomen pe care, împreună cu consecințele sale, l-au descris în mod exhaustiv. Cum nici poporul — și nici măcar stăpânitorii pământeni — nu se descurcau în logica unor asemenea demonstrații, s-au căutat explicații mai pe înțelesul celor mulți. Deoarece flagelul a venit din Răsărit, înainte de a se răspândi peste tot, martorii și-au adus aminte de asediul Genovei de către tătari, când păgânii au aruncat cu catapultele peste zidurile orașului leșuri stigmatizate cu umflături cumplite. În afară de oroarea pricinuită printre împrejmuiți, în cetate a izbucnit ciuma bubonică. Nici această a doua explicație nu a reușit să fie suficientă. Atunci s-a găsit la Châtel, lângă Geneva, un afurisit de evreu numit Azimet, care, sub tortură, a recunoscut că el, împreună cu alții din neamul său, a otrăvit fântânile ca să-i piardă pe creștini. Totuși, nici fumul tămâii, nici fumul nenumăratelor

---

[38] Doar că acele sate n-au fost identificate cu precizie niciodată, existând doar o altă coincidență, toponimele respective existând în curbura Carpaților, în Enigma Europei.

ruguri aprinse în toată Europa pentru a-i mistui pe evrei n-a reușit să-l îmblânzească pe Dumnezeu[39].

Să fi fost, totuși, alta cauza?

În aceste condiții, când gropile comune au devenit tot mai neîncăpătoare și fiecare familie aștepta cu groază bătaia la ușă a bolii, nobilii și cetățenii bogați s-au refugiat în locuri cât mai izolate, de parcă ar fi fugit din fața năvălirii unor dușmani în carne și oase. Se spune că moartea nu-și alege victimele nici după rang și nici după avere, numai că și la mijlocul veacului al XIV-lea, ca și altădată, statisticile — atâtea câte sunt — ne arată o proporție incomparabil mai mică de morți din rândul clasei superioare decât din mijlocul plebei. Și Hanul Bufonului a devenit un loc securizat, timp de câteva luni nefiind lăsat nimeni să pătrundă. Nici chiar Carol n-a reușit să revină în interiorul perimetrului pe care cei de dinăuntru îl apărau de multe ori chiar cu armele născocite de el. Carol a fost nevoit să-și folosească sabia și scutul pentru a-și procura hrana în orașul îngrozit. Vechii tovarăși au ținut sfat și au hotărât ca trei dintre ei să i se alăture lui Carol, iar ceilalți patru (din opt, câți erau) să păzească mai departe Hanul Bufonului. Așa că au ieșit din locul ferecat Bertrand, Fruck și Grapin. Aceștia au bântuit vreme de aproape trei luni Parisul și împrejurimile. În arhivele vremii, ei sunt descriși drept Ciuma, Cutremurul, Focul și Inundația. Ba mai mult, în manuscrisul pictat de la Paris, scribul crede să-i poată chiar identifica pe Carol cu ciuma, pe Fruck cu cutremurul, pe Grapin cu focul și pe Bertrand cu revărsarea de ape. (Sub cavalerul descărnat chiar scrie cu litere înflorate „Carol", sub „Cutremur" se poate desluși un „F", deasupra „Focului" ard câteva semne, dintre care se mai poate vedea „...pin", iar „Inundația" este înfățișată drept un cavaler negru — Prințul Negru? Bertrand?) Indiferent dacă bietul scrib a identificat

---

[39] De data aceea, arderea oricâtor evrei s-a dovedit a nu fi panaceul suficient. Doar puțin după dispariția trupei Celui de Al Șaptezeci și doilea, ciuma avea să pustiască Anglia. Între 1349 și 1350, aproape jumătate dintre cei patru milioane de englezi avea să piară într-o disperare fără precedent. Ceea ce n-a împiedicat însă nici furia războiului să-și vadă de victimele sale. Se spune că, tot atunci, navele franceze ar fi pătruns pe Tamisa „ca să caute moartea la ea acasă".

corect sau nu modelul punctual al înfățișării Cavalerilor Apocalipsei în Renașterea timpurie, despre spaima împrăștiată de cei patru avem nenumărate mărturii. În *Locvens...* (1361 — așadar, scriere datorată unui martor ocular), cei patru mărșăluiesc triumfător în sunetul grozav al dangătului clopotelor „bisericii păgâne", iar apropierea lor este auzită de departe, anunțând în mod inexorabil nenorocirea. „Spaima pe care o răspândeau i-a făcut pe toți oamenii să stea cu urechile ciulite și întregul Paris s-a acoperit de o tăcere lugubră, fiecare ținându-și până și respirația de teama că ar putea surprinde și cu o clipă mai devreme dangătul funebru. Mamele își luau rămas-bun de la copii, frații de la frați, bătrânii de la nepoți. Pentru că atunci când soseau trimișii Marelui Dușman al lui Iisus, aceștia despărțeau pe veci mamele de copii, frații de frați și bunicii de nepoți și nu mai era vreme." Până la urmă, autoritățile, câte se mai aflau în oraș, i-au pândit pe cei patru și i-au înconjurat într-o clădire din imediata apropiere a Hanului Bufonului. Zbirii erau mulți, așa că și cei patru tovarăși din interior au hotărât să le sară numaidecât în ajutor. La 22 octombrie 1348, într-o zi când parcă au murit mai mulți oameni ca oricând, Carol și ai săi au fost omorâți în subsolul unei clădiri unde se află astăzi stația de metrou Châtelet. „Au dus cu ei în infern 624 de eliberatori ai cetății, după cum au fost numărate leșurile de către notarul Blanche și au rănit mai tare sau mai puțin tare alți 135. De acolo de unde au plecat, au mai omorât, în zilele, lunile și anii următori, încă nenumărați alți oameni, bărbați, femei, copii și bătrâni. Câteodată, noaptea, se mai auzea cumplitul dangăt și tropotul cailor lor în pântecul pământului." Dar același manuscris ne lămurește cu încă un fapt de toată mirarea: cei patru n-au murit de săbiile oștenilor, ci înghițiți de molima pe care ei înșiși au folosit-o drept armă. Printre multele mărturii, scribul a mai găsit una deosebit de interesantă: „Iată cum s-au sfârșit aceia: ei s-au acoperit de bube și au murit de bube, dar până atunci, cei patru (?) s-au luptat ca niște fiare și n-au vrut să se dea nicicum prinși, chiar și atunci când judele Guileaume le-a garantat viața cu condiția să-și mărturisească crimele și să-și numească complicii. Când i-a răpus pesta, după lupta grozavă, oștenii n-au găsit decât un cadavru, pe cel al unui om foarte mare, negricios, cu tichie de bufon, cu armură, sabie și coif de nobil

peste scufia cu urechi lungi de măgar și strângând în mănușa de oțel a mâinii drepte inima unuia pe care i-a smuls-o în încăierare." (*Locvens...*)

Aceasta a fost ultima și cea mai completă asimilare din viața Celui de Al Șaptezeci și doilea.

Hanului Bufonului, oamenii legii au vrut să-i dea foc, spre a stârpi nenorocirile. Însă, chiar dacă a fost făcută din piatră cu mult lemn, clădirea nu a vrut nicicum să ardă. Cei ce o locuiau au rămas izolați în interior și „doar Dumnezeu ar fi putut spune cu ce s-au hrănit vreme de mulți ani, fiindcă nimeni nu și-a mai luat inima în dinți pentru a ieși sau intra acolo". După aproape zece ani, în Parisul în plină convalescență, s-a mai făcut o încercare — tot nereușită — de a rade de pe suprafața pământului acel complex. Cum nimeni nu a îndrăznit să intre, s-a apelat la catapulte și la foc. Hanul Bufonului a rămas în picioare. Uneori, mai ales noaptea, se auzeau până departe cântece răzbătând din interior.

„În zilele de dinainte de Praznicul Sfintei Născătoare, din clădirea blestemată s-au auzit țipete războinice, îngrozind cartierul. Aceea a fost «revolta finală» a acelor blestemați căzuți." Era în 1406: într-o dimineață, lumea a privit cu neîncredere, văzând că Hanul Bufonului a dispărut, în locul său aflându-se un iaz înconjurat de o pajiște verde. Cum așa ceva n-a putut să se întâmple, istoria accasta a intrat repede în uitare, cu tot cu personajele ei și cu butaforia care i-au dat cândva viață.

Istoria se repetă. Al Patruzecilea, Etiopianul, care, după ce și-a găsit tatăl și bunicul, „s-a grăbit să-i reîntâlnească", „coborând tot mai adânc înspre străbunii săi", a căzut și el în revelația înspăimântătoare. („Reîntâlnirile acestea nu sunt ușor de suportat." Și nici Al Șaptezeci și doilea nu le-a suportat.) Fiul Fugarului nu a coborât în sine, ci s-a răzvrătit. Cifra 72 este prea mare pentru capitolele relevate nouă din Cartea Sfântă. Însă spune dintru început și Psalmistul despre 72:

„1. Dumnezeule, dă judecățile Tale împăratului, și dă dreptatea Ta fiului împăratului!

2. Și el va judeca pe poporul Tău cu dreptate, și pe nenorociții Tăi cu nepărtinire." (Psalmul 72 al lui Solomon)

Și toată viața Celui de Al Șaptezeci și doilea așa a fost, spune manuscrisul intitulat *Artiștii dreptății*. Ceea ce, desigur, nu este decât un păcat, o concluzie plină de impietate, o exagerare fără niciun rost. Pe bună dreptate, zeci de exemplare ale acelui manuscris au fost arse. Ne-au mai rămas doar câteva pagini pierdute printre coperțile altor scrieri. Și nenumărate surse despre întâmplările pline de tâlc ale unui măscărici care a încercat să le amintească oamenilor că nu le este iertată nicio nenorocire, pedepsele fiind doar apanajul lui Dumnezeu.

ANEXĂ

Escrocherii în oglindă

DUPĂ CE SE TERMINĂ TOTUL, scribul a început să gândească aproximativ așa: chestiunea asta cu oglinda este un simplu fenomen și, ca orice fenomen mai ciudat, poate fi folosit de oameni vicleni în te miri ce scopuri.

De pildă, scribul și-a imaginat că Martin, marele escroc, și-ar putea făuri, pornind de aici, o nouă ticăloșie: l-ar putea, de pildă, fotografia pe ascuns pe directorul băncii, în timp ce acesta se piaptănă în fața oglinzii mari din foaierul teatrului. Cu mâinile ridicate și cu manșetele căzute la cămașă, în vreme ce-și aranjează părul, directorul își dezvăluie toate cele zece degete de la mâini, iar pe inelarul drept, verigheta de platină, semn al aniversării nunții de argint (?). Da, dar de ce pe inelarul drept, s-ar putea întreba doamna director, mai ales dacă s-ar găsi cineva să-i atragă atenția? Un fapt neînsemnat, o biată bănuială aproape neîncăpătoare în cuvinte, însă dacă mai adăugăm și cea de a doua, și cea de a treia suspiciune? Deja a doua este mai gravă: cum de-i lipsește domnului director o parte din degetul mic de la mâna stângă, din moment ce se știe prea bine — e trecut și în pașaport la „semne particulare" — că degetul accidentat aparține mâinii drepte? Asta nu mai este o simplă neînțelegere a faptelor, nebăgată în seamă până ce un binevoitor nu se străduiește să învârtă cuiul în rană! Pentru numele lui Dumnezeu! Să mai verificăm o dată! Ei, da, nu încape nicio greșeală, în pașaport scrie clar că degetul mic de la mâna dreaptă este infirm.

Un fior trece prin corpul doamnei director, un debut de spaimă cumplită, spaimă alimentată și de scrisoarea semianonimă trimisă de Martin, care, semnând M. c. P., strecoară întrebări la care răspunsurile ce se impun nu pot decât să amplifice curba groazei soției înnebunite.

Ce se întâmplă? Cu cine să se sfătuiască? De peste douăzeci și cinci de ani, îi spune fiecare necaz bărbatului ei, care, întotdeauna atât de autoritar și de hotărât, îi spulberă prin siguranța sa orice teamă. Acum, abia așteaptă să-l vadă întors acasă ca să se poată convinge pe furiș de cele ce-s-au întâmplat cu inversarea mâinilor domnului soț. Însă, în loc de aceasta, sună doar telefonul și vocea mereu sigură de sine anunță că stăpânul ei va trebui să plece pentru o vreme (în interesul afacerilor, desigur), va trebui să ia trenul de cinci, nici măcar după o pijama nu va mai avea timp să vină. Da, desigur, dacă nu se poate, te sărut de o mie de... Desigur, desigur, desigur... Dacă a spus el... Păcat doar că nu mai e vreme să-i facă bagajul, să-i pună obiectele sale de toaletă de care nu se desparte..., de care nu s-a despărțit niciodată... Dar... dar de ce tocmai acum?

Doamna stă împietrită și nu-i vine să creadă. Abia peste o oră își mai revine dintr-o stare asemănătoare unui leșin, o oră în care n-a putut face altceva decât să aranjeze franjurii de pe cuvertura de pe fotoliu, să se joace cu urechile minunatului lor animal de casă, un foscus-foscus veritabil, să se încurce în bătăile asincrone ale numeroaselor ceasornice din reședința lor (pasiunea soțului).

Când își revine, se repede să-i facă valiza, o să i-o ducă ea la gară, ar putea lua și animalul cu ea, un foscus-foscus este atât de inteligent..., se spun multe despre nasul său deosebit de fin... Păcat că e atât de frig, un foscus-foscus e prea sensibil, e riscant să fie scos din căldura apartamentului numai pentru că... O sosie, să fie o sosie individul din fotografia trimisă de M. c. P.?

Pe urmă, bineînțeles că nu găsește niciun taxi în ultima clipă — dar chiar în ultima clipă! — și când ajunge pe peron, *el* se află deja instalat în vagon. Mai apucă să-i dea valiza pe geam și *el* i-o ia, însă poartă mănuși, încât doamna nu poate să-și lămurească nimic și chiar în secunda când îi vine ideea salvatoare prin care să-l facă să-și arate dege-

tele, trenul o și ia încet din loc, parcă bătându-și joc de ea, parcă făcându-i cu tifla înainte de a se smuci brusc și a dispărea în ceață.

O sosie? O dublură? Să fie doar o dublură? Doamna director regretă că nu s-a putut măcar apropia mai mult de soțul ei, că nu i-a putut simți mirosul acela atât de personal, pe care l-a învățat în decursul atâtor ani, mirosul acela imposibil de dublat de cineva.

Drumul spre casă e lung, orele următoare și mai lungi. Stă întinsă, incapabilă să facă orice, animalul tolănit la picioarele ei zace și el mai agitat ca altă dată, iar ea nu-i capabilă să decidă. (Poate că nici nu mai dorește să ia o hotărâre, starea aceea de neliniște obosită s-a transformat de mult într-o oboseală dulce, a rămas numai de domeniul datoriei să-și mai pună întrebările groaznice — doamna director a fost educată în spiritul sever al îndeplinirii oricărei obligații care îi incumbă.)

Se trezește pe la miezul nopții, mai înainte însă se trezesc neliniștile din ea, astfel încât, atunci când deschide ochii, spaimele o așteaptă gata pregătite de atac.

Ce semn să fie acela când un foscus-foscus veritabil începe să schiaune aparent fără motiv în miez de noapte, încercând să se ascundă sub mobilă, de parcă ar simți un lucru înfricoșător în fața sa?

Doamna se apropie de telefon și e gata să formeze și numărul — acele trei cifre ca un semn de exclamare, la care răspunde poliția: nu-și mai poate suporta singură starea. Dar dacă nu e nimic adevărat? Dar dacă M. c. P. a umblat cu cine știe ce trucuri? Soțul ei n-ar ierta-o niciodată pentru declanșarea unui scandal inutil! Și ce scandal nu e inutil — ba chiar profund dăunător! — dacă e legat de numele unui director de bancă? (Mai ales al unui director atât de sever. „Soțul tău este atât de distant! Atât de distins!" îi spun mereu prietenele. „Întotdeauna a fost așa", obișnuiește să le răspundă. Lui, bineînțeles, nu avea curajul să-i mărturisească aceste mici convorbiri.)

Un detectiv particular! În niciun caz ceva oficial. Mai degrabă un lucru pe cont propriu, așa, ca un capriciu... Dar de unde un detectiv particular, ca în filme? Ce detectiv particular nu s-ar prezenta la soțul ei, dacă s-ar convinge că are de a face cu el și nu cu altcineva? Păi, sigur, ce detectiv particular ar fi atât de prost să nu puște doi iepuri deodată, spunându-i și domnului director cu ce se ocupă nevestica sa? Iar el ar

crede-o geloasă, lucru pe care ea nu l-ar ierta niciodată, e singura ei mândrie, asta nu!

Numeroasele ornice din încăpere și din odăile învecinate se pun pe bătut, e dimineață de mult, deși afară întârzie încă să se lumineze. Și foscus-foscus neîncetând nicio clipă cu scheunatul! Plânge ca un copil!

Doamna rătăcește prin casă, târând după dânsa un foscus-foscus livid și fantomatic, nu știe ce să facă, unde să meargă, cum să-și umple timpul; fotografia și cele câteva rânduri trimise de M. c. P., împreună cu plecarea atât de inopinată a soțului (?)[40] o fac să-și piardă și ultimele rezerve de siguranță, siguranța — ultimul lucru ce nu i-a lipsit niciodată și care a fost suficient pentru a-i orândui temeinic viața.

Un telefon de la domnul director o să-i facă bine, întotdeauna o sună de îndată ce ajunge și se instalează într-unul dintre luxoasele hoteluri ale deplasărilor sale. Însă aparatul tace. Și tace. Iar ea nu poate să-i pună întrebarea aceea intimă, ca din întâmplare, ca pe un capriciu nevinovat, capriciu care o va face să afle cu certitudine și să se rușineze că a crezut și numai o clipă că EL ar putea fi dublat de cineva. Și aparatul tace oricât îl imploră ea, încât, până la urmă, s-ar mulțumi și cu o scrisoare, cu un bilet, deși e conștientă de compromisul pe care l-ar face, conștientă că vrea doar să se mintă, să se liniștească prin orice mijloace, să se întoarcă la căldura de mai 'nainte, fiindcă i-a rămas încă destulă rațiune spre a nu uita că scrisul unui om este atât de ușor de falsificat, mai ales de către cineva care a reușit să intre cu atâta dibăcie în pielea altui om, și toate în fața ei, care habar n-are de grafologie, ea care niciodată...

Și, fiindcă nu are niciun semn, nimic cu care să se mintă, ar fi fericită și cu scrisoarea (imitată sau nu), dar în locul acesteia sosește o telegramă lapidară, neutră, cu litere aparținând caligrafiei unui funcționar oarecare. Un semn și totuși nimic, suspect de nimic.

Cui să i se destăinuiască doamna? Cu cine să vorbească? Cine s-o liniștească?

O zi plumburie se târăște spre asfințit, doamna director n-a ieșit din casă, n-a pus nimic în gură, noaptea se așterne peste încăpere. Vre-

---

[40] Paranteza scribului.

mea își pierde reperele diurne. Odată — cine știe când? —, se întoarce și domnul director din călătorie, își găsește soția într-o stare alarmantă, medicii constată că a suferit un șoc nervos. Ea-l privește, îl recunoaște, însă nu se bucură. Pe undeva a pătruns un al treilea între ei, în spațiul lor de liniște. Zilele continuă să se scurgă fără sens și, obosită de întrebările ei fără răspuns, doamna se stinge odată cu conținutul timpului ce i-a mai rămas.

*

Noroc doar că fenomenele nu se repetă întotdeauna identic, își spune scribul, gândindu-se la chestiunea asta cu minciuna oglinzilor, însă cineva i-a povestit că M. I. M. (același Martin sub altă semnătură) ar fi încercat respectiva experiență pe diferite meridiane, cu diferite personaje.

El — director general adjunct al unui mare combinat industrial, ea — medic de familie într-o circumscripție aparținând de combinatul lui. O scrisoare de la M. I. M. (identificat, mai târziu, ca o prescurtare a cognomenului „Mâna lui Martin"), înnebunindu-l pe el cu atragerea atenției asupra unei lateralități subit învinse de ea, argumente prin fotografii clare, fără dubii. Este ea soția lui sau... cine știe ce spion industrial strecurat spre a afla secretele combinatului? Directorul general adjunct nu putu să afle niciodată adevărul și se spânzură cu o zi înainte de a fi numit director general plin. Soția nici măcar n-a bănuit vreodată ce s-a întâmplat, dar lumea a șoptit că ar fi avut loc neînțelegeri în familie, referindu-se doar la efect și ignorând cauza.

Până la urmă, pornind de la investigațiile în legătură cu inițialele semianonimei, s-au putut trage unele concluzii. Totuși! Ceea ce nu s-a reușit și în cazul foarte asemănător declanșat de niște plicuri misterioase primite de un general sud-american și care conțineau foarte interesante clișee — nedevelopate — reprezentând atitudini stranii ale fraților săi. Pozele acelea aveau să schimbe cursul istoriei unei țări, iar altele vor sta la baza defrișării de vaste terenuri de pe un alt continent.

Moda fotografiilor în oglindă a fost însoțită de consecințe nebănuite, fracturi în destinele unor oameni și în soarta unor populații, generatoare ale unui viitor la fel de neclar ca modelele lor nealterate.

Da, și-a spus scribul, la început, chestiunea asta cu oglinda a fost un simplu fenomen ca orice alt fenomen mai ciudat. El poate fi folosit de oameni vicleni în te miri ce scopuri. Doar că scribul nu mai era convins de conținutul termenului „viclean", de ce reprezintă el și încotro duce.

AL ȘAPTEZECI ȘI TREILEA
— Exorcistul —

(1348–1411)

Sfârșitul *Genealogiei Universalis* și despre ochiul și glasul sfredel

VIAȚA LEGENDARĂ A BIZANTINULUI a fost prea plină de întâmplări intrate în folclor pentru ca scribul, pomenindu-le, să mai aibă timpul și spațiul necesare unei descrieri cât de cât științifice a trecerii fiului Fugarului prin lume. Nu-i de mirare că, în neputința sa, același biet scrib să nu fi pomenit de personajele cele mai importante cu care s-au intersectat drumurile miticului nebun cu tichia cu urechi de măgar. Pe de altă parte, tot citind despre urmașii celor pe care i-a pus în pagină, neîndemânaticul scrib dă de mereu alte noi amănunte semnificative pentru o biografie tocmai considerată terminată. Așa și în cazul Celui de Al Șaptezeci și doilea, Bizantinul, fiul Fugarului și nepotul Cuviosului grădinar. La fel cum interesul pentru acesta a scos la lumină numeroase detalii despre tatăl său, detalii care n-au încăput la locul ce li se cuvenea de drept, așa și viața Celui de Al Șaptezeci și treilea va corecta măcar o mică parte dintre greșelile și limitele biografiei Bizantinului. Și ce greșeli! Și ce limite! Vorbind despre cel pe care-l vom numi în continuare „Exorcistul", ne vom întâlni și cu amintirea unor celebrități cu adevărat importante — nu ca plăsmuirile acelea trecute în catastif drept Bertrand, Cavalerul Gudrun, Carol ori Cornelius, spre a nu-i mai pomeni și pe Grapin sau pe namila Fruck. Tocmai nume atât de mari ca acelea ale cardinalului Albornoz[1]*, ale lui Magnus poeta et historicus Francesco Petrarca sau ale damnatului tribun al Romei, Cola di Rienzo, ca să amintim*

[1] Gil Álvarez Carillo de Albornoz.

doar câteva dintre personalitățile păstrate în toate enciclopediile și eternizate de cei mai mari autori. Tocmai acele nume atât de mari n-au încăput în paginile despre Al Șaptezeci și doilea! Primind asemenea îndreptățite reproșuri, scribul își pierde și mai mult încrederea în sine, rămânând, spre lauda sa, doar faptul că mai are puterea de a continua.

Cardinalul Albornoz s-a născut în 1295, cu aproape 20 de ani înaintea Bizantinului; poetul, capelanul și politicianul Petrarca a văzut lumina zilei în 1304; Cola di Rienzo a fost chiar de același leat cu Al Șaptezeci și doilea. Cu Albornoz, pestrița trupă a măscăriciului s-a întâlnit în Franța, cât spaniolul s-a aflat alături de papii de la Avignon, cu Petrarca nu se știe unde — probabil de asemenea la Avignon — în *Epistolae metricae* recunoaștem pe cineva semănând izbitor cu fiul Fugarului —, pentru ca pe Rienzo să-l cunoască tot în Franța, în „Captivitatea Babiloniană", atunci când acela, ca membru al delegației popularilor din Roma, a încercat să-l convingă pe papa Clement al VI-lea să revină la Roma. Despre această ultimă întâmplare, chiar dacă în nepermisă întârziere, scribul poate relata următoarele: ne aflam în A.D. 1343, iar suveran pontif devenise, cu un an în urmă, Pierre Roger de Beaufort, benedictin și fost cancelar al lui Filip cel Frumos. Era perioada în care întreaga lume trăia „Marea așteptare". (Sentimentele acestea colective au proprietatea de a fi pe cât de puternice, pe atât de fluide, mulțimile trecând cu ușurință, pe un traseu fără capăt, de la cea mai euforică speranță la cea mai cernită disperare. Așa avea să se întâmple și acum, în A.D. 1343, când nădejdea exuberantă se va prăbuși sub cea mai nemiloasă epidemie de ciumă și va reveni la fel de încrezătoare în vremea Jubileului de la jumătatea veacului. Dumnezeu le orânduiește pe toate și le dă oamenilor atât prilejuri de spaimă cât și prilejuri de bucurie, atât prilejuri de bucurie cât și prilejuri de spaimă, iar ei, păcătoșii, le trăiesc pe toate cu aceeași intensitate.) La Avignon, palatul pontifical era în plină construcție și o mulțime pestriță forfotea fără contenire în jurul curții papale. Lume foarte bogată și lume foarte săracă umpleau cetatea. Printre ei, nelipsiții paraziți ai societății, poeții și saltimbancii reprezentând întotdeauna caricaturile unor caricaturi. Noul papă, fost cancelar al lui Filip cel Frumos și continuator al obiceiurilor

camarilei de la Paris, şi-a fondat foarte repede o curte asemănătoare celei pe care o cunoscuse în tinereţe. Era o societate suficientă sieşi aceea, unde fiecare nimerit în mijlocul ei ştia că singurul lucru important rămâne clipa, orice adiere venită din trecut ori din viitor putându-l pierde pentru totdeauna, încât se străduia să savureze cât mai din plin ceea ce îi era îngăduit, înainte de a ajunge în faţa Privirii lui Dumnezeu, imediat după moartea lumească şi nu abia după Judecată, aşa cum a dovedit Occam chiar în contradicţie cu fostul papă, Ioan al XXII-lea. „Aşa că trebuia să fi trecut prin Avignon pentru a-ţi putea măcar imagina ce se întâmpla la Avignon", după cum a spus Cola di Rienzo, iar prietenul său, Petrarca, l-a confirmat încă o dată: „De Babilonu-în care ura creşte,/ se-ntinde răul şi ruşinea moare,/ Cuib de durere, maică de-ntristare/ ca să mă apăr, am fugit hoţeşte."[2] Numai că în timp ce vremea lui Rienzo urca spre marile aventuri, vremea Bizantinului — născuţi amândoi în acelaşi an — cobora deja către asfinţit. Rienzo n-a fost tipul fanaticului veşnic încruntat, revoluţionarul de vocaţie, ci un om ce reuşea să transmită forţă prin convingerea că suntem născuţi să trăim bine. De aceea, el a fost în stare să se amuze la spectacolele trupei Bizantinului, spectacole la care a asistat ori de câte ori a avut prilejul. Cum misiunea i se apropia de sfârşit, papei nici prin gând netrecându-i să părăsească Franţa pentru a reface la Roma capitala lumii, Rienzo ar fi avut o ultimă întâlnire cu Bizantinul. Italianul tocmai fusese numit de Clement al VI-lea notar municipal în Cetatea Eternă şi se pregătea de întoarcere, fiind convins că misiunea i se terminase pentru totdeauna la Avignon. Stând pe o bancă retrasă, în vreme ce Fruck rupea lanţuri la lumina făcliilor, cei doi bărbaţi au făcut un târg straniu, povestit în nu mai puţin ciudatul manuscris *Artiştii dreptăţii*[3]:

---

[2] Traducere Eta Boeriu.

[3] Austerul dominican Tomasso da Luppi, disprețuind tot ce ar duce la desfătarea trupului şi a lumescului şi urându-i în consecinţă pe „vânzătorii de păcate", printre care şi pe saltimbanci şi menestreli, va numi manuscrisul: *Artiştii nedreptăţii*... (Fratele Tomasso acuză punctual trupele de artişti nomazi, deoarece nu numai că nu au niciun merit în cultivarea pământului şi în creşterea animalelor, ori într-o altă activitate producătoare de bunuri necesare vieţii, dar pretind mâncare multă şi... bună: „Cântăreţii, scamatorii, înghiţitorii de

dezamăgit de faptul că papa nu înțelegea oportunitatea momentului pe care-l trăia și că refuza un dar atât de prețios de la Dumnezeu, Rienzo i-a mărturisit Bizantinului că va prelua el sarcina de a repune Roma în poziția care-i era hărăzită. Pentru aceasta, era dispus să-i ofere artistului slujba de conducător al bunei dispoziții a poporului roman, iar, ca bonus, să-l ajute pe Bizantin să ajungă la tatăl său. Drumul spre glorie, spunea Rienzo — întărindu-și vorbele prin mărturiile Fratelui Angelo, de care va fi atât de atașat —, trece prin nenumărate momente dificile, când lumea se poate descuraja, așa că, pentru a menține atmosfera necesară insuflării dorinței mulțimilor de a merge mai departe și a nu se opri din drum, este întotdeauna nevoie de stimulente diverse. Viitorul tribun era și el fascinat de oglinda Bizantinului, el fiind convins că, în afară de propriu-i chip și de cel al tatălui Celui de Al Șaptezeci și doilea, zărește în fundal și suficiente semne ale viitorului său glorios, semne ciudate cărora n-a fost în stare să le descifreze singur tâlcul. Așa că, după întâlnirea aceea, Rienzo a consultat un specialist, iar spusele aceluia i-au dat și mai multă încredere. Anii imediat următori aveau să confirme în mod uimitor tot ceea ce a descifrat pentru el magul. Însuși Fra Angelo, confidentul, prietenul și sfătuitorul său, se va ocupa și el de acele indicii și le va da girul. Era un mesaj extraordinar acesta, iar cel ce i l-a înlesnit merita să-i rămână în preajmă. De ce nu a urmat, totuși, trupa Celui de Al Șaptezeci și doilea invitația atât de generoasă a acelui personaj cu o charismă ce n-a putut lăsa indiferent pe nimeni? Mai ales că, asemenea lui Petrarca, și Bizantinul se va grăbi să dispară din Avignon („De Babilonu-în care ura crește,/ se-ntinde răul și rușinea moare,/ Cuib de durere, maică de-ntristare/ ca să mă apăr, am fugit hoțește" pare să fi fost o stare mai generală de spirit și se potrivește prea multor personaje.) Bizantinul se declară încântat să-l urmeze pe Rienzo în Cetatea Eternă, însă abia după ce va fi dat de urmele tatălui său...

---

flăcări, sfărâmătorii de lanțuri, actorii și toți ceilalți pierde-vară sunt cei mai mari mâncăi și cei mai pretențioși la ale gurii. Ca să nu mai vorbim de licorile diavolului, pe care le înghit în cantități pe care niciun alt om nu le-ar putea dovedi." Tomasso da Luppi, *Argumente...*, 27,8.)

Noul oraș al reședinței papale era bântuit de prea multă lume, pentru ca un om ce a fost atât de aproape de Filip cel Frumos să nu-și ia măsurile de siguranță care se impuneau. Papa Clement al VI-lea învățase bine lecția și discuția dintre Rienzo și Bizantin îi fusese adusă la cunoștință încă în aceeași seară. Un personaj extrem de puternic și de ambițios, cardinalul Albornoz, după ce a trebuit să părăsească Spania natală din pricina lui Petru cel Groaznic (apelativ câștigat, se pare, de regele Castiliei tocmai din partea acelui Albornoz) și a fost ridicat într-un rang atât de înalt de către papă, a fost cel ce a început să gândească strategia pontificală. Ceea ce intenționa tânărul Rienzo nu putea decât să-i convină — pe termen scurt — unui papă francez, ce se simțea atât de bine la Avignon. Roma va fi preocupată, iar atenția Sfântului Scaun putea să se concentreze, fără a fi obligată la decizii pripite, către luptele dintre pretendenții la tronul Imperiului, precum și la un arbitraj cât mai favorabil Triplei Coroane în războiul tot mai obosit dintre Franța și Anglia. Însă rolul lui Rienzo nici nu trebuia exagerat, iar trupa Bizantinului n-avea ce căuta în acel scenariu. Așa că, încă din ziua următoare, Bizantinului i s-a cerut să predea faimoasa-i oglindă, unealtă a unor forțe ce în niciun caz nu puteau fi considerate creștine. Al Șaptezeci și doilea ar fi condiționat predarea obiectului incriminat de o întrevedere directă cu Albornoz. Cum cardinalul n-a fost dispus să răspundă la o asemenea convocare, Bizantinul a supralicitat și a cerut o audiență la papă. Pe care a obținut-o! Privindu-se în oglindă, papa a văzut cum chipul său se intersecta inexplicabil cu cel al lui Rienzo (care, bineînțeles, nu era de față). Era o blasfemie aceasta, mai ales că Bizantinul i-a tălmăcit imaginea printr-o prorocire ce avea să se adeverească în vecii vecilor: în legătură cu pontificatul lui Clement al VI-lea, scribii aveau să se refere cel puțin la fel de mult la întâmplările legate de Rienzo ca la munca papei. Și nici în urma acestei obrăznicii, Al Șaptezeci și doilea n-a vrut să se supună și să predea oglinda. Ascunzându-se după imunitatea tradițională acordată nebunilor de curte, el i-a oferit până și papei un troc: oglinda în schimbul informațiilor despre tată. (Fiul Fugarului nici nu bănuia cât de aproape era de adevăr: papa, fostul secretar particular al lui Filip cel Frumos și „urmașul direct" al lui Clement al V-lea, chiar cunoștea

soarta celui ce a fost considerat, o vreme, deținătorul tainelor templierilor.) Sfântul Părinte l-a lăsat pe Bizantin să părăsească palatul și l-a însărcinat pe Albornoz să-l aresteze în noaptea următoare. Doar că, între timp, întreaga trupă a Celui de Al Șaptezeci și doilea a dispărut. Papalitatea a emis un ordin de aducere, pretextând că este vorba despre o bandă de tâlhari. („Ca să mă apăr, am fugit hoțește"...) Scribul, în ignoranța sa, nu știe cum de n-au fost prinși cei opt membri ai trupei de saltimbanci, dar drumurile Bizantinului și cele ale lui Cola di Rienzo nu se vor mai intersecta niciodată. În schimb, Fra Angelo va rămâne în scenă, îl va întâlni și pe Al Șaptezeci și treilea, constituind, măcar el, un firav liant între Bizantin și Exorcist.

La data aceea, Al Șaptezeci și treilea nici măcar nu era născut.

Aflat de acum la descrierea vieții Exorcistului, scribul a revenit asupra acestei întâmplări din viața Celui de Al Șaptezeci și doilea pentru că, dacă „drumurile Bizantinului și cele ale lui Cola di Rienzo nu se vor mai intersecta niciodată", fiul Celui de Al Șaptezeci și doilea îl va întâlni (și el) pe Fratele Angelo. Și, fără a fi obsedat defel de a-și recupera părintele, va da, peste o generație, de destui martori ai trecerii Celui de Al Șaptezeci și doilea. Născut în cartierul de pe Montmartre numit Hanul Bufonului, pentru că acolo s-ar fi aciuit, în timpul ciumei celei mari, saltimbancii, atunci când nimeni n-a mai avut dispoziția să vadă scălâmbăiala lor năroadă, Al Șaptezeci și treilea s-a tras dintr-unul dintre cei mai celebri artiști ai „veacului aceluia îngrozitor"[4] și dintr-o femeie deosebit de frumoasă, adorată de mai mulți bărbați și cântată de atâția menestreli, încât unii autori sunt de părere că acea Arlchen nici n-ar fi fost mai mult decât ceea ce azi am numi un *brand*, o etichetă a unui produs garantat a fi de cea mai bună calitate. După ce tatăl a

[4] Ca toate celelalte veacuri, doar că rămas în istorie ca unul dintre secolele cele mai întunecate din pricina Războiului de 100 de Ani (parcă altădată omenirea nu s-ar fi aflat într-un conflict veșnic...), din cauza într-adevăr cumplitei epidemii de ciumă și din cauza celorlalte urgii ce parcă au dat mai puțin răgaz de respiro pentru bogați și pentru sărmani.

murit într-o încăierare[5], când copilul era încă foarte mic, mama a rămas blocată în cartierul care — pe bune ori doar sub un pretext ticluit — a fost izolat de lumea exterioară, fiind suspectat de a fi fost infestat de ciumă. Deoarece cele câteva case din jurul Hanului Bufonului n-au putut fi nicicum rase de pe suprafața pământului, lumea din preajmă s-a mulțumit să le țină timp de decenii sub asediu, izolându-le și acceptându-le drept un tărâm de pe altă lume rătăcit în mijlocul marelui oraș. Această situație a durat vreme îndelungată și oricine venea în Montmartre era prevenit cu un gest îngrozit că după gardurile mari de scânduri se află ceva despre care nu e bine nici să vorbești. (Chiar se spune că înșiși localnicii n-au mai știut, decât după două generații[6], ce se ascundea în spatele acelor garduri sinistre, un tabu puternic persistând în jurul locului rămas intact atâta vreme.) Așa că Al Șaptezeci și treilea a copilărit într-un fel de ghetou etanș, despre care n-a vrut să povestească niciodată, despre care nici nu îndrăznea să spună că l-ar fi cunoscut, fiind lipsit de înțelepciune să amintească nu numai cum a ieșit de acolo, dar și că ar fi fost exponentul unui loc atât de înspăimântător pentru inconștientul colectiv[7]. Și astfel, biografia

---

[5] Sau *în timpul unei încăierări*... Nuanță importantă! Legendele povestesc fapte măreț, dar sfârșitul multor viteji a fost asimilat unor lupte, tocmai pentru că nu se cuvine să ne imaginăm moartea eroilor din pricina unor boli din pricina cărora poate să se stingă atât viteazul, cât și lașul.

[6] Hanul Bufonului a dispărut în condiții misterioase abia în 1406, adică după vreo șaizeci de ani de când a fost fondat pe niște clădiri și mai vechi.

[7] Fra Angelo ar fi întrebat niște oameni din apropierea Hanului Bufonului cum de nu le este groază să trăiască în vecinătatea gardului care ascunde taine atât de cumplite, iar oamenii i-ar fi răspuns că și lângă un cimitir e greu de locuit, dar că Dumnezeu a orânduit astfel lumea încât viii să stea cu viii, iar morții cu morții și așa să rămână lucrurile până la marea Judecată, când și viii și morții se vor întâlni și nu vor mai fi vii și morți. Dar, până atunci, granițele sunt mult mai ferme decât ar putea să le delimiteze niște bieți pereți din scânduri.

Ca o completare, scribul adaugă o întâmplare povestită în *Paranoia Schwartz*, o carte apărută cu aproape 600 de ani după dispariția Hanului Bufonului din Montmartre. Această adăugire nu vrea decât să arate că asemenea fenomene au mai avut loc și altădată. Și altundeva. Așadar:

Celui de Al Şaptezeci şi treilea va începe în anul 1371, când fiul Bizantinului avea de acum 23 de ani, iar viaţa aceasta va fi psihanalizată cu

---

„Totul se poate găsi dacă nu fugim de osteneala de care-i legată căutarea." — (Philemon, Cat., la Stobaeus, Flor., 29, 28.)

Dispariţia

Într-o dimineaţă, în timp ce ridica pătura de la fereastra dormitorului ei, doamna Smith rămase cu gura căscată. Locuia de treizeci de ani într-un apartament modest de două camere la etajul III al unei vechi clădiri, peste drum de spitalul oraşului. Zilnic, când se scula dis-de-dimineaţă, era obişnuită să vadă, atunci când lua pătura de la fereastră, clădirea mohorâtă a marelui spital. De fapt, nu numai dimineaţa, când scotea pătura de la geam, dar şi cu alte ocazii putea vedea aceeaşi construcţie veche, mâncată de vreme. Şi totuşi în dimineaţa aceea, oricât se freca la ochi, spitalul refuza să i se înfăţişeze privirilor. Doamna Smith luă un calmant şi coborî în curte.

Jos, în stradă, o mulţime de oameni din cartier discutau cu aprindere despre dispariţia misterioasă a edificiului. Poliţiştii, chemaţi la faţa locului, cercetau cu minuţiozitate terenul viran pe care niciun fir de iarbă nu stânjenea monotonia pământului bătătorit. Câţiva agenţi în civil căutau amprente, iar alţii smuceau nişte câini dresaţi. Un grup numeros de fotoreporteri se înghesuia în jurul unui ofiţer, care răspundea cu greu întrebărilor.

Până seara, nu se găsiră indicii, în afara unor resturi menajere ce puteau însă, la fel de bine, să fi rămas de pe urma spitalului, cât şi de la vecinii care începură să folosească maidanul drept depozit de gunoaie.

Guvernul se afla într-o situaţie deosebit de penibilă. Rudele bolnavilor voiau să ştie ce s-a întâmplat cu neamurile lor suferinde, iar presa de opoziţie lansa zvonuri dintre cele mai macabre despre soarta bieţilor dispăruţi.

Oricât de paradoxală era, situaţia trebuia rezolvată, iar casa de sănătate găsită cu orice chip. Domnul Gough, şeful poliţiei locale, luă personal problema în mână. Reuşi cu greu să stabilească o primă legătură cu personalul. Un medic în concediu fu rechemat de pe litoral, însă în faţa autorităţilor nu reuşi să relateze amănunte cât de cât interesante. Singurul fapt ciudat, de care îşi amintea, era că se aflau mai mulţi bolnavi decât paturi, conform fişierelor existente, deşi nu puteai afla în niciun salon înghesuială sau doi suferinzi într-un singur pat. Domnul Finch, aşa îl chema pe medic, povesti că fiecare bolnav era confruntat cu fişa pe care o avea întocmită. Dar el personal n-a mai aşteptat rezultatul, pentru că plecase tocmai atunci la mare.

Nemulţumit de numai atât şi presat de superiorii săi, domnul Gough hotărî să urgenteze lucrurile, mai ales că, între timp, trei bolnavi se însănătoşiseră, tre-

instrumente de detectiv, reprezentând un excelent material didactic pentru savanți de genul lui Erik H. Erikson[8].

În 1371, Al Șaptezeci și treilea se va afla la Avignon, înfășurat în rasa dominicană. Istoria se găsea, din nou, într-un moment care părea că se repetă identic. Noul papă, Grigore al XI-lea, purtase, ca laic, același nume ca și unchiul său, Pierre Roger de Beaufort, fostul suveran pontif Clement al VI-lea; Fra Angelo se afla tot acolo, războiul dintre francezi și englezi continua, ciuma nu contenea să macine Europa, doar Cola di Rienzo dispăruse, iar *Magnus poeta et historicus* Francesco Petrarca se ascundea prin Italia de spaima cumplitei boli. Ultimul papă francez nu era pe placul tânărului călugăr, așa cum unchiul său nu i-a

---

buind să fie redați societății. Abia peste opt zile, poliția dădu de primul indiciu sigur: la o topitorie de fier vechi fuseseră aduse câteva sute de bare de oțel — recunoscute drept gratiile de la paturile spitalului. Două luni mai târziu, fu arestat un tânăr care vindea cărămizile clădirii, iar peste un an, un geamgiu făcea comerț cu ferestrele edificiului dispărut. Cei doi nu puteră să dea amănunte despre originile cărămizilor și ale sticlei, fiindcă susțineau amândoi că sunt doar intermediarii unui lung șir de afaceriști. Cu toate strădaniile ei, poliția nu reuși să ajungă la prima verigă a acestui lanț.

Mulțimea nerăbdătoare hotărî să ajute autoritățile. S-au format mai multe comitete pentru salvarea sărmanilor suferinzi, cum au fost „Comitetul pentru Salvarea Bolnavilor Dispăruți" (C.S.B.D.), „Noul Comitet pentru Salvarea Bolnavilor Dispăruți" (N.C.S.B.D.), „Societatea pentru Vindecare în Contumacie" (S.V.C.), precum și S.I.B.D. („Societatea Internațională a Bolnavilor Dispăruți").

În mai multe state, aceste asociații și societăți s-au organizat în partide politice și au obținut majoritatea în parlamente. (Ca, de exemplu, în insulele Guru-Guru sau în Cyclania.) S.I.B.D. a intrat în programa electorală a acestor partide și a devenit echivalentul prosperității generale.

Până ce, într-o dimineață, în timp ce lua pătura de la geam, doamna Smith revăzu spitalul pe locul său. (Ceea ce n-a împiedicat unele partide ambițioase din noile democrații născute în estul Europei după A.D. 1989 să-și clădească propaganda, și în continuare, pe doctrina S.I.B.D.)

[8] Mai mult, scribul a dat peste un studiu cu pretenții științifice cum că Exorcistul ar fi practicat un fel de „psihanaliză pe bază de hipnoză". Numai că „pacienții" săi nu se simțeau eliberați în urma mărturisirilor, ci, dimpotrivă, intrau în cumplite stări de penibilitate, disperare, panică. Ceea ce făcea Al Șaptezeci și treilea nu avea în niciun caz ceva de a face cu vreo terapie.

plăcut tatălui său, doar că din alt motiv: Bizantinul avusese o stranie presimțire că acel papă știa mai multe despre Fugar decât voia să spună, iar Al Șaptezeci și treilea vedea în Grigore al XI-lea un om prea rafinat, prea cult, prea diplomat pentru cel ce — în imaginea sa — ar fi trebuit să arate cu totul altfel: mult mai smerit, mai umil — cel mai umil dintre creștini —, mai simplu, aplecat doar spre Dumnezeu și indiferent la cele prea lumești. Pe vremea aceea, tânărul încă mai încerca să se poarte el însuși așa cum și-l dorea pe ierarh și cum nu-l vedea în fața sa. Cu vremea, și convingerile sale se vor schimba radical...

Și Al Șaptezeci și doilea, și Al Șaptezeci și treilea s-au înfățișat la Avignon fără a avea o biografie fermă în spate. Menestrelului nici nu i se potrivea așa ceva, un menestrel era prin definiție un hoinar prin spațiu și timp, chiar dacă, în realitate, asemenea strămoșului său Al Patruzecilea, Etiopianul, n-a făcut toată viața decât să-și caute tatăl, trecutul. În schimb, tânărul călugăr avea toate motivele să-și găsească o istorie personală credibilă, nimic neputând fi mai cumplit decât oroarea renumelui de a fi venit din spatele gardului de scânduri de la Hanul Bufonului din Paris: era de parcă ar fi recunoscut că și-a făcut apariția direct din iad, devenind, astfel, el însuși un mesager al iadului. Faimă de care n-a reușit să scape întru totul și care-l va urmări insidios, ca o umbră tot mai lipsită de contururi odată cu lăsarea înserării.

Scribul riscă să propună că fiul Bizantinului ar fi îmbrăcat rasa mai mult pentru a-și schimba identitatea și că a venit la Avignon spre a-și pierde urma, chiar dacă a sosit acolo cu o scrisoare de recomandare din partea abatelui de la Biserica Saint Julien din Tours[9]. Chiar Fra Angelo este cel ce ni-l descrie: „Era un tânăr uscățiv, mai degrabă slab, ușor încovoiat din spate, poate din pricina umilinței sale extreme, ferindu-și privirea de parcă ar fi avut ceva de ascuns. Însă, atunci când își ridica fața, aveai surpriza de a descoperi niște ochi ieșit din comun de pătrunzători, născând în oricine un sentiment de neliniște din pricină

---

[9] Mai târziu, vom vedea că acea scrisoare nu va mai fi recunoscută, Al Șaptezeci și treilea fiind acuzat și de ceea ce azi se numește fals și uz de fals. Fără a avea nicio dovadă pro sau contra, scribul tinde totuși să creadă că tânărul n-a uzurpat acel înscris.

că privirea lor te scormonea până în măruntaie. Și glasul îi era extrem de pătrunzător, deși tânărul rostea cuvintele mai degrabă în șoaptă. Poate că tocmai de aceea, fiindcă te obliga să-ți ascuți auzul, stârnea în celălalt o alertă ciudată." Într-adevăr, *ochii și vocea Exorcistului aveau să fie armele sale cele mai eficiente*. Al Șaptezeci și treilea, oricât își ascundea fața, nu reușea să rămână în umbră. La Avignon forfotea multă lume, oameni de toate soiurile, însă nu chiar atâția ca aceia care, nefăcând parte din fluctuația mare de veniți și plecați, să nu ajungă să se știe între ei. Iar cei ce au intrat în contact cu tânărul călugăr dominican n-aveau cum să-l uite.

Inițial, fiul Bizantinului avea să fie un soi de mărunt funcționar al curții papale, însărcinat cu supravegherea unor mici tranzacții comerciale pe lângă sucursalele băncilor din Siena și din Florența. Fusese ales pentru acele însărcinări întrucât era atât de sărac, încât n-avea decât hainele de pe el și nici nu părea să dorească mai mult. Se povestește că, uneori, rămânea în chilia sa pentru simplul motiv că, după ce își spăla straiele, neavând altele de schimb, trebuia să aștepte ca acelea să se usuce cât de cât. În chilia sa, se mai spunea, nu se găsea niciun obiect personal, lucru neobișnuit chiar și pentru un călugăr oricât de auster[10]. Asta presupunea că sumele pe care le gestiona nu reprezentau o tentație pentru el. Fra Angelo continuă descrierea astfel: „Era tipul de tânăr extrem de zelos în convingeri, neacceptând să se abată nici cu un deget de la ele și netolerând nici la alții vreo deviere." (Iată, așa o fi fost Al Șaptezeci și treilea pe care l-a cunoscut Fra Angelo. Altul va fi, în curând, Al Șaptezeci și treilea, cel păstrat în legende...) Așa că a fost inevitabil să ajungă la disensiuni cu șefii lui, mult mai dispuși la compromisuri privind traiul sever monahal. Papa Clement al VI-lea însuși respinsese austeritatea excesivă, stabilind că un ierarh trebuie să se distingă și prin aspect și prin nivelul de prestanță atât spirituală, cât

---

[10] Fiecare personaj rămas în amintire se confundă cu legendele despre el, chiar dacă acestea sunt, de atâtea ori, contradictorii între ele: nimeni n-a știut vreodată unde a locuit Al Șaptezeci și treilea la Avignon, după o altă legendă, așa că nu exista nici posibilitatea de a pretinde că depozita sau nu obiecte personale...

și materială de cei mai prejos decât el. Fra Angelo însuși, prietenul și sfătuitorul lui Rienzo, era de aceeași părere. La fel ca mai toți cei ce-și puteau permite un trai mai îmbelșugat. La Avignon, nu umilința materială a fost prioritatea urmărită de Biserica Catolică. Până ce părerile junelui călugăr să deranjeze, Al Șaptezeci și treilea a ajuns să manipuleze, în numele mandatarilor săi, sume tot mai mari de bani. Printre numeroasele cunoștințe pe care și le-a făcut cu acel prilej, au fost și câțiva negustori aciuiți într-un vad comercial atât de bogat. Unul dintre ei se numea Țipor și era evreu. Tânărul dominican era ceea ce s-ar numi astăzi, când scribul așterne aceste rânduri, un fundamentalist, însă, ca de atâtea ori, tocmai un fundamentalist creștin a ajuns să aibă o legătură de durată cu un necreștin. Nu a fost acesta un lucru neobișnuit: un tânăr ca Al Șaptezeci și treilea simțea nevoia să-și expună și să-și perfecționeze argumentele. Și în fața cui să facă asemenea exerciții decât înaintea cuiva aflat de cealaltă parte a baricadei? După fiecare asemenea dezbatere — pe care o percepea tot mai conștient drept un rău neplăcut, însă cu atât mai necesar[11] —, constata că devine mai convingător în relațiile cu coreligionarii săi. Ceea ce nu l-a împiedicat să intre foarte repede în contradicție chiar cu aceștia.

Primul conflict a apărut de la senzația ciudată pe care i-a transmis-o unui preot venit din Florența, cetatea cea mai recalcitrantă față de papa francez și față de abuzurile oamenilor săi. Întâlnindu-l printre bancherii din Siena și luându-l drept ceea ce nu era, florentinul l-a considerat pe Al Șaptezeci și treilea unul dintre finanțiștii importanți (și veroși) ai administrației papale, iar când, după ce l-a admonestat, i-a văzut și fața și ochii și, auzindu-i vocea, nu s-a mai putut opri și cearta a fost gata. Numai că, dându-și drumul, preotul nu a mai putut să-și rețină nici gândurile pe care îndeobște știa foarte bine că nu este indicat să le exprime în public și, cu atât mai puțin, la Avignon. Vocea și ochii tânărului dominican au acționat asemenea unui sfredel puternic și au scos la suprafață tot ce se găsea în mintea celuilalt. Disputa s-a

---

[11] Exorcistul prețuia orice încercare dificilă sau măcar neplăcută: doar astfel, își spunea el, poate un om să-și educe spiritul și caracterul. Era și aceasta o autoflagelare necesară, însă mult mai eficientă, considera el, decât penitența fizică.

petrecut în prezența a numeroși martori și a avut un ecou atât de mare, încât i-a schimbat dominicanului întreaga viață. Deși acesta a mai trecut și înainte prin asemenea întâmplări și izbânzi, atunci, în 1371, la Avignon, fiul Bizantinului s-a ales cu cognomenul „Exorcistul": el reușise să scoată dintr-un om — chiar întâlnit pentru prima oară — toate gândurile rele, toate intențiile dușmănoase, tot mâlul ce se ascundea în acel personaj dovedit drept dușman al ordinii papale și care avea să plătească scump vorbele-i lipsite de înțelepciune. Și acest moment avea să-i fie adus la cunoștință suveranului pontif, iar cardinalii pretindeau că niciun inchizitor n-ar fi fost capabil să depisteze răul și să scoată atât de repede și de eficient la lumină ceea ce a izbutit tânărul călugăr dominican. Exorcistul a fost chemat în fața lui Grigore al XI-lea, primit într-o audiență festivă și tratat cu toată bunăvoința. Numai că întâlnirea n-a decurs așa cum se spera: fără o explicație punctuală, ochii și vocea tânărului au reușit să inducă o stare de neplăcere chiar și printre ierarhi. Nu acesta era omul pe care nădăjduiseră să-l poată folosi. Arma găsită se dovedea imprevizibilă, putând oricând să-și schimbe ținta.

Din ziua aceea, a început o relație deosebită între Al Șaptezeci și treilea și autorități, o relație care se va perpetua pe parcursul întregii sale vieți. Oficialităților, oricare ar fi fost ele, tânărul le insufla o antipatie evidentă, însă calitățile sale erau prea valoroase pentru a nu se încerca folosirea lor. Așa că, fără a fi fost angajat formal, Exorcistul a primit un statut special, fiind protejat, însă nefiind răsplătit altfel.

La Avignon avea loc o fățișă luptă de rutină între rudele papei și ale celorlalți demnitari francezi, pe de o parte, și între toți aceștia și dregătorii conștienți că rămânerea suveranului pontif departe de Roma va duce, mai devreme sau mai târziu, la pierderea teritoriilor din Peninsulă, pe de altă parte. Răscoalele neîncetate pricinuite de emisari neputincioși (asemenea locțiitorului papal Philippe de Cabassoles, episcopul-cardinal de Sabina) ori prea zeloși (precum acel căpitan al celor 10 000 de mercenari bretoni trimiși să „facă ordine", ori acel Robert din familia de Genevois, deocamdată cardinal, în curând antipapă sub numele Clement al VII-lea) nu reușeau decât să mențină o prelungită stare de încordare, multă vărsare inutilă de sânge și nenumărate oportunități

economice pierdute. Grigore al XI-lea, după ce a dat dovadă de un antitalent diplomatic ieșit din comun, fiind mult mai priceput în a strânge în jurul său artiștii și savanții cei mai importanți, a trebuit să cedeze. Până la urmă, prorocirile Sfintei Brigida a Suediei și insistențele Sfintei Clara, venită special de la Florența — unde s-au adunat cei mai importanți și cei mai puternici dușmani ai papei — l-au determinat să se întoarcă la Roma, încheind astfel „Captivitatea Babiloniană" de la Avignon.

Însă, încă înainte de a se îmbarca, papa l-a mai primit, cel puțin o dată, pe Exorcist. A fost aceea o întâlnire resimțită ca extrem de neplăcută de ambele părți, totuși o întâlnire care a trebuit să aibă loc. Grigore n-a uitat de prima audiență, iar Al Șaptezeci și treilea îl considera pe papă drept o copie nereușită a majorității predecesorilor săi. Iată ce ne povestește Locatus: „El [Al Șaptezeci și treilea — nota scribului] spunea:

— Niciun papă din ultimele veacuri n-a izbutit să rămână el însuși. Fiecare a încercat să-și imite predecesorii, care nici ei n-au fost mai breji. De la papii Formosus, Romanus și Landon, n-a mai existat unul care să îndrăznească să-și ia un nume originar. Ce înseamnă asta? Că niciunul n-a fost el însuși, că niciunul n-a avut curajul să se poarte asemenea locțiitorului lui Iisus pe pământ.

— Ce știi tu despre Landon? ar fi fost întrebat tânărul de către ierarhii consternați. Despre Formosus nici să-și amintească nu cutezau.

— Landon din Sabina va reveni! La fel și martiriul lui Formosus! îi amenință el, în loc de alt răspuns. Dar, până atunci, este demn de cercetat ce a căutat fiecare papă în moștenirea predecesorilor al căror nume l-a preluat. Pentru că o asemenea alegere nu poate fi întâmplătoare.

— Mulți dintre suveranii pontifi cu același nume s-au deosebit categoric între ei și ca evlavie, și ca har de a conduce creștinătatea, i-au replicat iarăși aceia.

— Asta pentru că oamenii văd ceea ce pot și nu ceea ce este, iar papii s-au dovedit cu prisosință că nu sunt decât oameni.

Cardinalii l-au privit consternați și au răsuflat ușurați la încheierea audienței. Mai ales că tânărul monah mirosea și mai puternic a hoit."[12]

De ar fi să credem că asemenea dialoguri au avut loc, este lesne de priceput de ce Exorcistul n-a fost pe placul ierarhilor, doar talentul lui extraordinar „de a scoate cu ochii și cu glasul mâlul adânc ascuns în tainițele sufletelor celor mai păcătoase" fiind considerat un instrument atât de valoros încât să nu fie indicat a fi înlăturat. Prorocirea „revenirii martiriului lui Formosus" se va adeveri. În ceea ce-l privea pe acel aproape total uitat papă Lando(n), supraviețuind doar prin numele său singular, însă nu și prin vreo faptă de ținut minte, Al Șaptezeci și treilea îl cita des și insinua că știe mai multe decât ceilalți despre titularul acelui pontificat de doar jumătate de an. Ba mai mult, același Locatus povestește că Exorcistul spunea, cu vocea sa ieșită parcă din adâncurile pământului, că papa Lando era acela ce-i transmitea cele mai importante indicii despre oamenii pe care-i făcea atât de ușor să se dea de gol. („Îți șoptește el acele adevăruri?" „Nu, el nu are cum să-mi șoptească, el face mult mai mult, mă învață să trag concluzii. Oamenii se trădează prin fiecare gest, prin fiecare gând pronunțat ori doar schițat. Acele semne se pierd îndeobște în van. Lando ne-a învățat să le descifrăm și să le dăm sensul real."[13])

În audiența în care Grigore, înainte de a se îmbarca pentru Italia, l-a primit pe Exorcist, Al Șaptezeci și treilea l-a prevenit pe suveranul pontif aflat între ciocan și nicovală că drumul acela, pe care nu și-l dorește, îl va sfârși în lumea asta și-i va da cale liberă pentru posteritate.

---

[12] Scena relatată de Locatus este evident apocrifă. Asta, în primul rând, pentru că Al Șaptezeci și treilea n-a excelat niciodată în elocvență, vorbele, ieșindu-i parcă din adâncurile unui alt tărâm, dădeau impresia că sunt urmarea unui mare efort din partea celui ce le rostea cu atâtea smuciturі. Dimpotrivă, arta Exorcistului era să-i facă să fie convingători — cel mai des împotriva lor înșiși! — tocmai pe cei cărora ochii și glasul lui le pătrundeau în adâncuri.

[13] Explicația aceasta ar trebui să elimine părerea că, printre armele sale, fiul Bizantinului ar fi folosit hipnoza: altele erau instrumentele sale — ochii și vocea sfredel.

— Nu vrea să plece, dar va pleca; va muri în curând, dar va trăi pentru că a repus Tripla Coroană la Roma; îi e atât de teamă, încât va acționa, mormăi Exorcistul, de parcă i-ar fi dat raportul unui personaj aflat de față, dar nevăzut de ceilalți. Exorcistul n-avea veleități de proroc, el „doar tălmăcea ceea ce înțelegea din spusele extrase de la *celălalt și rostea cu voce tare vorbele papilor originari*". Însă, totodată, el se folosea și de o armă despre care puțină lume știa: calendarul magic, pe care, de-l atingeai, se înroșea până la culoarea focului data în care vei muri, dată care s-a dovedit că nimeni n-o putea schimba. A cunoscut papa Grigore această armă? După cum vom vedea, da.

Inițial, ca de obicei, tânărul a stat în fața papei tăcut și cu fața plecată, într-o tăcere ce părea să fie veșnică. Era felul său de a-l obliga pe *celălalt* să înceapă să vorbească. Apoi, ridicându-și brusc privirea, îl prindea în plasa sa de păianjen. Iar când *celălalt* se oprea din vorbit, își punea în valoare și vocea, inițial un mormăit venind din adâncuri, o interogație obligând la un răspuns. Grigore, amintindu-și de multe ori de acea scenă, trebuia să-și recunoască faptul că într-adevăr a plecat fără nicio plăcere din pestrițul Avignon, oază binefăcătoare de rafinament și liniște.

Așadar, trebuind să se supună tuturor insistențelor, papa a părăsit, în septembrie 1376, „Captivitatea Babiloniană" de la Avignon, îndreptându-se spre Marsilia, de unde s-a îmbarcat pentru Genova. A fost o hotărâre extremă, pe care cei ce l-au considerat (și continuă să-l considere) un papă șovăielnic și neputincios politic nu știu s-o explice. Calul pe care a încălecat n-a vrut să pornească, însuși tatăl papei s-a culcat pe pragul ieșirii din palat spre a-l implora astfel să rămână, în vreme ce rudele sale cele mai apropiate boceau ca la mort[14], iar slujitorii au scăpat de trei ori din mână cufărul cu odăjdiile de paradă. Totul se opunea părăsirii confortabilului palat de la Avignon de către cel ce avea să fie ultimul papă francez. Ce i-a dat „acelui om șovăielnic" puterea de a părăsi comoditatea pentru o plecare atât de riscantă,

[14] Or, se știe că Grigore al XI-lea a fost mai mult decât legat de neamurile sale, cărora, rând pe rând, le-a oferit titlurile cele mai înalte.

trecând peste niște semne care i-ar fi făcut pe alții mult mai hotărâți să se răzgândească? De data asta nu Locatus, ci Manuscrisul Gr. 203 este cel ce relatează o altă întâmplare cu Exorcistul, întâmplare strâns legată de plecarea lui Grigore al XI-lea din Avignon.

Aici este momentul de a spune că scribul este mai mult decât mirat de cele ce s-au întâmplat. Pentru că la (ultima?) întrevedere cu papa, înainte de a părăsi acesta Avignonul, spre a se întoarce în Cetatea Papilor, dar nu la Lateran, ci la Vatican, adică întoarcerea nefiind simplă întoarcere, Exorcistul i-ar fi spus cu vocea sa stranie — adică deși înceată, totuși cutremurătoare — și fixându-l cu ochii privind parcă din altă lume: „Ucenicii l-au rugat pe Iisus să le spună cum li se va arăta sfârșitul, iar Mântuitorul le-a răspuns că ei, care au cunoscut începutul, n-au de ce întreba de sfârșit. Și le-a spus Iisus că acolo unde este începutul acolo este și sfârșitul, binecuvântat fiind cel ce și-a luat locul de la început, întrucât el va afla sfârșitul, dar nu va cunoaște moartea." Numai că avem aici un citat din Evanghelia după Toma *(18, 36, 9-17)*, or, Evanghelia după Toma *nu face parte dintre textele la care să se refere un papă în al doilea mileniu de după Hristos. Doar că Grigore al XI-lea a fost mai mult cunoscător de cuvinte decât de fapte, iar posteritatea l-a răsplătit, cuvintele fiind adesea mai rezistente în timp decât diplomația vremelnică. La Roma, nepotul cardinalului Albornoz, pe care l-am cunoscut mai devreme — Gomez Albornoz — va fi poate cel mai eficient trimis al papei și, în calitate de regent, va reuși să-l readucă pe Grigore la Vatican. Însă nici Gomez Albornoz nu va reuși să-l mențină multă vreme acolo și suveranul pontif se va refugia la Agnani. Când, în sfârșit, se va ajunge la perspectivele unui compromis, mai ales că șeful florentinilor ostili va trece de partea sa, papa va muri aproape pe neașteptate. Iată, profeția Sfintei Brigita, se spunea, s-a împlinit: „Dacă va mai părăsi Orașul Sfânt, papa va muri." Și, într-adevăr, a murit înainte de a se putea reîntoarce. Dar să revenim la Exorcist și la* Evanghelia după Toma*: „Acolo unde este începutul acolo este și sfârșitul, binecuvântat fiind cel ce și-a luat locul de la început, întrucât el va afla sfârșitul, dar nu va cunoaște moartea." Al Șaptezeci și treilea l-ar fi prevenit, în acea discuție de pomină, că deși papa nu și-a luat locul de la început, i se mai dă o șansă. „Iar Grigore nu a folosit această șansă,* **nici după ce a știut** *și a ajuns acolo unde ar fi trebuit să-și ia locul de la început. Așa că este firesc [ca Grigore] să-și fi cunoscut moartea." Aceasta este o remarcă a lui Gomez Albornoz, cel ce a fost martor la*

pomenita audiență de taină. Or, mirarea scribului de acolo provine: cum de a fost preluat un citat tocmai dintr-o evanghelie necanonică? Răspunsul vine tot din jurnalul lui Gomez Albornoz: „Iar călugărul acela l-a fi ajutat, cu vocea și cu ochii săi lipsiți de milă, pe Sfântul Părinte să afle ceea ce a fost îngropat adânc în mlaștina nisipului uitării[15]*."*

Numai că lucrurile nu se opresc aici: în Manuscrisul Gr. 203, amintit și el mai sus, există un amplu citat considerat a fi provenit de la Exorcist și conținând un fel de crez după care s-ar fi condus Al Șaptezeci și treilea: „Evanghelia Adevărului este o bucurie pentru cei care au primit harul cunoașterii Sale, de la Tatăl Adevărului, prin puterea Cuvântului ce a emanat din Pleroma, ce este întru gândul și mintea Tatălui, cel care este Cuvântul căruia i se spune «Mântuitor» [acesta] fiind numele lucrării făcute spre a împlini răscumpărarea celor ce erau ignoranți cu privire la Tatăl, întrucât cuvântul Evangheliei înseamnă vestirea nădejdii care se descoperă celor ce îl caută[16]*." Nu faptul că a fost cineva care, dându-se călugăr dominican — sau poate chiar fiind călugăr dominican — și-a justificat viața printr-un asemenea text este lucrul care-l miră pe scrib, mai ales că rândurile acestea pot fi într-adevăr un îndemn pentru o lucrare de o viață*[17]*. Ceea ce-l miră pe scrib este de unde a cunoscut Al Șaptezeci și treilea manuscrisul* Evanghelia Adevărului, *scriere gnostică, descoperită în depozitul de manuscrise de la Nag Hammadi în 1945..., adică aproape șase veacuri și jumătate după trecerea prin lume a Exorcistului. Să fi circulat „texte condamnate" printre anumite cercuri din Evul Mediu în Renaștere? Să fi parcurs asemenea înscrisuri chiar și un călugăr dominican atât de ferm în convingerile sale? Scribul se miră, însă se ferește de orice concluzie. Care nu s-ar putea baza decât pe simple speculații. Cert este doar că se știe că* Evanghelia Adevărului *a fost descoperită în depozitul de manuscrise de la Nag Hammadi abia în 1945...*

---

[15] „Nisipul uitării" poate fi mai mult decât o metaforă, dacă ne gândim la deșertul unde au fost găsite atâtea manuscrise ascunse cu multe veacuri în urmă. Dar poate că nu este vorba, ca de atâtea ori, decât despre o concluzie forțată de scrib.

[16] După *Evanghelii gnostice*, editura Harald, București, fără an, traducere, studii introductive și note de Anton Tóth, p. 31.

[17] Scribul îl lasă pe bunul și răbdătorul cititor să găsească în liniște tălmăcirea respectivului crez în faptele fiului Bizantinului.

Al Șaptezeci și treilea nu l-a urmat pe Grigore în Italia. Oricât ar părea de ciudat, ierarhii și demnitarii de origine franceză și-l doreau mai departe alături de ei, drept instrument excelent de aflare a adevărurilor cele mai ascunse din adâncurile oamenilor. Or, printre oameni se găsesc și nenumărați păcătoși... Așa că s-a stabilit un fel de înțelegere, niciodată pusă în cuvinte rostite ori scrise, cum că Exorcistul va afla prin forța irezistibilă a muncii unite a vocii și privirii sale lucrurile pe care *unii* nu le-ar spune nici sub cea mai strașnică tortură, obligându-l pe cel ce va mărturisi s-o facă până și în fața investigatorilor Bisericii; iar, drept plată, autoritățile îi vor asigura călugărului dominican protecție, scutindu-l de neplăcerile inevitabile pentru un om total lipsit de charismă, stânjenitor, incomod, chiar înspăimântător. Garantându-i viața. Pe cât a știut Bizantinul să se facă simpatic, fără a depune eforturi în acest scop, pe atât se dovedea fiul său puțin plăcut celor din jur. Dar amândoi, și tatăl și fiul, se impuneau de la primele contacte și nu lăsau prea repede uitarea să-i acopere. Exorcistul a rămas în amintirile individuale ale contemporanilor, precum și în memoria colectivă, drept un personaj uscățiv, tăcut, iscoditor, mirosind mai ales în timpul investigațiilor sale a hoit[18], privind mereu din umbră, dar mai toată vremea prezent. (Tocmai venind din niciunde, posedând o voce și niște ochi imposibil de ignorat...) De aici, probabil, și senzația neplăcută că individul făcea parte dintr-o cu totul altă lume, el conducându-se după alte reguli și părând a avea alte satisfacții și priorități. Și mesajele sale erau stranii, și puține cuvintele cu care le învelea. La toate astea se adăuga și faptul că, deși devenit o figură cunoscută de oricine în Avignon, nimeni n-a aflat unde locuiește cu adevărat, și cu toate astea „se știa" despre chilia sa că nu conține nici cel mai mic obiect personal. Și nici vreun prieten sau vreun cunoscut cu care să obișnuiască să-și împartă vremea nu era știut, dacă facem abstracție de negustorul Țipor, or, acela, în calitatea lui de evreu, nu era de luat în seamă. Desigur, oamenii nici nu puneau prea multe întrebări, Exorcistul n-a fost niciodată un subiect de discuții nici în public, nici în particular,

[18] Mai ales în timpul investigațiilor sale, „preluând răul din sufletele celor ce mărturiseau" (Locatus).

nefiindu-i nimănui plăcut să-l aibă în preajmă, nici măcar în vorbe. Așa că nu-i de mirare că fiul Bizantinului a putut să-și păstreze intact misterul. O teamă nedefinită îl înconjura asemenea unui zid pe lângă care simți că e mai bine să nu te plimbi, întrucât oricând din partea cealaltă, din partea necunoscută, putea să te pască o înfricoșătoare primejdie. (Într-un fel, Al Șaptezeci și treilea își perpetua originea: răspândea în jur aceeași teamă profundă ca și Hanul Bufonului din spatele zidurilor înalte, din care provenea.)

Scribul a avut din nou un noroc pe cât de extraordinar, pe atât de nemeritat: însemnările lui Locatus, ale Fratelui Serenius, precum și Manuscrisul Gr. 203 ni s-au păstrat sub forma unor foi răzlețe, amestecate în cutii adăpostind cu totul alte scrieri. Dacă ar fi trebuit să caute filele lipsă într-un morman infinit de opusuri, câte se găsesc la Ferme zu Chiuso sau la Lerines, șansele de a reuni acele pagini în succesiunea lor originară ar fi fost poate de unu la câteva sute de milioane. Într-o variantă optimistă... S-a întâmplat însă ca scribul să caute cu totul altceva la Lerines, după ce a scormonit printre rafturile impecabil de curate ale mănăstirii din Alpi[19]. Dând întâmplător de câteva foi, de asemenea ascunse printre altele fără nicio legătură cu ele, scribul și-a adus aminte de unele nume și, după o vreme, și-a amintit și că le-a întâlnit și la Ferme zu Chiuso. Alăturând cele trei surse, a dat de un text ce se completa logic, conținând date inestimabile pentru perioada pontificatului lui Grigore al XI-lea. Deși nici după asamblarea atât de dificilă a componentelor găsite, împrăștiate la o asemenea distanță unele de altele, materialul nu este complet, el prezintă totuși nenumărate fapte nude, unele inedite (Manuscrisul Gr. 203), o alcătuire de citate din documente oficiale (Locatus), precum și foarte multe anec-

[19] A rămas un mister, pentru toți puținii fericiți cărora li s-a îngăduit să coboare în cele două imense pivnițe suprapuse, modul cum au reușit, timp de atâtea secole, frații bibliotecari să ferească incunabulele de ciuperci și de praf. Cine are privilegiul de a intra acolo va da de o ordine și de o curățenie de farmacie, precum și de o temperatură constantă, fără a fi folosite sofisticatele mijloace tehnice moderne. Este un secret — alături de atâtea alte secrete — ale acelui loc binecuvântat de Dumnezeu.

dote, multe extrem de picante (Fratele Serenius). *Scribul recunoaște că, știindu-și forțele extrem de mărginite, el caută cât caută date, le înghesuie asemenea unei cârtițe în vizuina sa*[20], *după care selectează — mai superficial sau mai conștiincios — ceea ce a găsit. Mai mult ca sigur că, deseori, ignoră însemnări esențiale, aflate chiar sub ochii săi, în favoarea unor amănunte mult mai puțin semnificative, dar mai acoperite de sclipici, așa cum și copiii neștiutori, având încă simțurile și judecata abia în formare, se bucură de lucrurile strălucitoare, asimilându-le lucrurilor cu adevărat valoroase. Din nenumăratele surse posibile, pe baza unei selecții atât de subiective, pentru fiecare destin el alege doar câteva date. În cazul Exorcistului,* sursele preferate rămân Manuscrisele Gr. 203, *Lotus* și cel intitulat *Artiștii dreptății*, corpul de documente strâns de Locatus și anecdotele din cronica Fratelui Serenius.

Al Șaptezeci și treilea a rămas la Avignon și, o vreme, a fost însărcinat tot doar cu mici tranzacții pe la băncile din localitate. Era o formă de protecție aceasta, gândeau prelații, iar în limbajul de azi am spune că Exorcistul opera pentru mandanții săi ca un ofițer sub acoperire. Și opera cu hărnicie și cu folos. Doar că, în felul acesta, într-o comunitate totuși limitată, adevărata-i preocupare n-a mai putut fi tăinuită multă vreme. Așa că pasul următor a fost ridicarea sa la demnitatea de diacon și detașarea pe lângă cardinalul Cienzio[21], rămas și el la Avignon, după plecarea papei.

---

[20] Și modul de depozitare a notițelor scribului s-a transformat radical, chiar dacă scurta viață pe care scribul o merită reprezintă doar un procent din trecerea Celor O Sută. La început, scribul s-a folosit de cerneală, apoi de pix, după care a utilizat mașina de scris, care parcă i-a devenit o a treia sa mână. Ajuns la Al Cinzeci și unulea, calculatorul a devenit parte a propriei sale anatomii. Scribul nu poate decât să spere că, ajuns la liman, după ce ar fi descris și viața Celui de Al O Sutălea, nu va fi deturnat de o nouă minune a tehnicii, o minune pe care astăzi încă nici n-ar putea s-o bănuiască.

[21] Cardinalul Cienzio, originar din Umbria, a fost o figură ciudată la Avignon. Om de o vastă cultură, deși italian, el a făcut parte din partida prelaților francezi, mai ales că a trăit multă vreme la Paris, unde a și predat la universitate teologia. A murit în împrejurări neelucidate, fiind găsit ucis în dormitorul său, probabil omorât de cei ce l-au considerat un spion roman printre ierarhii francezi.

Problema principală a lui Cienzio era că, în vremurile acelea atât de grele, când confruntările cu englezii păreau să facă parte din trecerea firească a timpului, odată cu moartea lui Grigore, Franța se va găsi și fără sprijinul atât de important al unui suveran pontif. Iar de la italieni e greu să te aștepți la ceva anume, italienii — cu toate certurile dintre ei — se unesc atunci când interesele comune le-o cer. Italienii sunt când cu Dumnezeu, când cu puterea lumească, ei sunt când cu papa, când cu împăratul, când cu amândoi în același timp, însă de fapt cu niciunul, repeta chiar și prelatul el însuși italian. Iar vorbele exprimate de Exorcist — ca fiind venite de la enigmaticul papă Landon — îl confirmau și ele.

Avertismentul lui Cienzio avea să se confirme foarte curând, când, la moartea lui Grigore, cardinalii electori au trecut prin mari primejdii din partea populației romane, care a cutezat chiar să năvălească peste ei, la zvonul că ar fi fost ales un nou papă care să nu fi fost italian. Încât cei șaisprezece cardinali aflați la Roma la moartea lui Grigore, deși erau în majoritate absolută francezi (nouă dintre ei, față de doar patru italieni), s-au văzut siliți să numească un peninsular, pe care l-au găsit în arhiepiscopul de Bari, care devenea, sub numele Urban al VI-lea, ultimul papă ales din afara colegiului cardinalilor. Presiunea romanilor a fost atât de mare și fiindcă noul suveran pontif nu era de față și deci n-a putut fi prezentat mulțimii isterizate, motiv suficient pentru cardinalii electori să treacă prin mari pericole.

Între timp, la Avignon, Exorcistul își vedea nestingherit de treaba sa. El se orienta țintit spre unul sau spre altul dintre cei pe care dădea impresia că nu-i întâlnea niciodată întâmplător. Exorcistul ne este descris de către Manuscrisul Gr. 203 drept un „păianjen veninos sub înfățișare de om: el acosta și fixa cu privirea, după care își înțepa victimele cu vorba mai ascuțită decât orice ac. Ajuns în pânza sa, nimeni nu mai reușea să-i scape". Numai că acum devenise o figură prea cunoscută pentru ca lumea să nu se ferească de el: toți suntem păcătoși, nimeni dintre noi nu este curat ca lacrima, așa că nu există om pe lumea asta care să nu ascundă fapte și gânduri, fapte ori doar gânduri pe care le purtăm adânc îngropate în străfundurile ființei noastre vremelnice și care ne-ar putea supune la cele mai diferite interpretări nefa-

vorabile. Lumea pur și simplu a ajuns să fugă din preajma Celui de Al Șaptezeci și treilea: o vreme, căutând pretexte spre a se îndepărta (de frică să nu se incrimineze doar prin simplul fapt de a evita ostentativ „mașina adevărului" care devenise fiul Bizantinului), apoi, fără să-i mai pese cuiva despre ceea ce s-ar putea crede în legătură cu acest comportament. Așa că apariția uscățivului călugăr (pe deasupra acompaniat prea des de evreul Țipor) reușea să golească instantaneu o piață aglomerată sau o tavernă plină de mușterii. Cienzio a trebuit să constate realitatea, faptul că acela care avea cu adevărat un păcat mare de ascuns „va fugi ca dracul de tămâie la vederea Exorcistului"[22]. Nu că ar fi început să cadă mai puține victime în plasa Celui de Al Șaptezeci și treilea — Exorcistul fiind insistent —, doar că acelea pe care le mai prindea erau tot mai puțin importante pentru Biserică.

Cardinalul a încercat, din nou, să-l trimită pe Al Șaptezeci și treilea la Roma, unde nu era cunoscut și de unde „mașina adevărului" ar fi putut aduce numeroase informații în legătură cu intențiile atât de schimbătoare ale personajelor din jurul Vaticanului. Dar, în ciuda oricăror insistențe și chiar a unor amenințări extrem de concrete, Exorcistul a refuzat iar să părăsească comunitatea rămasă la Avignon. (Circula o legendă în legătură cu aceasta: se spunea că sinistrul personaj — despre care nimeni nu știa unde locuiește, unde doarme — ar duce o viață plină de ubicuitate, el făcându-și apariția în același timp în te miri ce loc. Chiar și la Roma individul și-ar fi făcut veacul, povestea un prelat tocmai întors din misiune și care pretindea că ar fi stat cu el de vorbă sub zidurile castelului Sant' Angelo. Drept argument al acestui mit legat de Exorcist ar fi fost folosit tocmai faptul că, de aveai nevoie de el, nu-l puteai chema niciodată, neștiind de unde să-l iei. Iar un alt martor, citat de Locatus, pretindea că odată, întâlnindu-l pe Al Șaptezeci și treilea într-o străduță întunecoasă, s-ar fi împiedicat de un bolovan și ar fi căzut peste sinistrul călugăr, pe care abia atunci l-ar fi recunoscut în beznă: uscățivul personaj nu avea un corp material, mâna pe care a căzut acel martor intrând în trupul

---

[22] După cum repetă și Locatus: „Nicicând parcă nu s-a potrivit mai bine expresia decât în acest caz."

Exorcistului, mai bine zis în aparența aceea de trup. Cine să conteste acea întâmplare? Nimeni nu putea susține că l-ar fi atins vreodată pe Al Șaptezeci și treilea.) Exorcistul n-a vrut să plece din Avignon, serviciile pe care le aducea mandanților săi erau tot mai nesemnificative, biserica unde fusese numit diacon rămase pustie.

Drept consecință, situația Exorcistului devenea tot mai nesigură: nemaiaducând servicii, devenea el însuși vulnerabil, iar vechea adversitate generalizată împotriva sa putea să-i fie oricând fatală. Ceea ce părea atât de evident nu l-a făcut și pe cel în cauză să-și ia măsuri de siguranță, astfel încât a fost arestat sub învinuirea de a fi deturnat o sumă de bani pe vremea cât a fost comisionar la o bancă a negustorilor din Siena și că scrisoarea de recomandare cu care ar fi venit la Avignon din partea abatelui de la biserica Saint Julien din Tours n-ar fi fost decât un fals. Însă nici dușmanii săi nu au calculat toate consecințele, așa că, în timpul anchetei, tocmai cel ce-i lua interogatoriul a fost și cel ce a început să mărturisească amănunte extrem de delicate despre sine, amănunte consemnate fidel de grefier. Rând pe rând, trei anchetatori succesivi au pățit același lucru, ajungând ei înșiși acuzați. Încât cei ce se aflau în spatele întregii povești, cei care deveniseră conștienți de pericolul ca „mașina adevărului" să devină dintr-o armă de atac un pericol pentru propria identitate, au hotărât să scurteze procedurile, înlocuind exercițiul clasic printr-un protocol redactat în lipsa împricinaților. (Alături de Al Șaptezeci și treilea fiind inculpate, drept complici, încă două persoane, printre care și evreul Țipor, învinuit că ar fi ajutat să facă să dispară banii deturnați de Exorcist.) Totuși, cei trei n-au pătimit prea multe, dacă e să ignorăm spaima oricui aflat într-o asemenea situație, ei au fost condamnați la detenție pe viață, însă au dispărut din temniță, fără să se facă vreodată caz de acest lucru. Populația nici n-a aflat că osândiții nu se mai aflau în închisoare. Pentru populația din Avignon, cazul era închis: lumea era mulțumită că nesuferitul personaj, un pericol mereu activ pentru oricine, nu mai era de întâlnit, vestea condamnării sale venind ca o ușurare generală, nimeni nemaidorind să și-l amintească.

Ciudat este doar modul cum de a putut scribul să descopere că osândiții nu și-au ispășit pedepsele și că au fugit, fiind lăsați să fugă.

Manuscrisul Gr. 203 spune că Al Șaptezeci și treilea ar fi fost făcut nevăzut pentru că ar fi amenințat că are ascunse notițe cu mărturisiri extrem de compromițătoare pentru foarte mulți puternici ai zilei și că, dacă nu e lăsat să plece, le va scoate la iveală prin niște „prieteni foarte apropiați", care nu așteaptă decât un semnal în acest sens. Fratele Serenius fabulează, în stilu-i caracteristic, amintind de darul ubicuității atât de prezent la Exorcist, fapt ce făcea imposibilă reținerea lui în orice locație. Amintitul manuscris *Artiștii dreptății* pare cel mai apropiat de adevăr: el se întreabă de ce a fost condamnat la temniță și nu executat Al Șaptezeci și treilea, fiul Bizantinului. Că acesta dispunea de un document compromițător suficient de puternic pentru a putea fi folosit pentru șantaj i se pare puțin plauzibil, existând suficiente posibilități de a face pe cineva dispărut fără a face public acel lucru, de pildă, spune autorul aceluiași manuscris, pretinzând că omul a fost trimis într-o misiune secretă și păstrând această variantă până ce complicii săi descumpăniți n-ar mai vedea rostul de a scoate dovezile lor la lumină. În *Artiștii dreptății* se bănuiește că Exorcistul ar fi fost pus la păstrat și nu omorât, din pricină că era oricând posibil să fie din nou nevoie de abilitățile sale de excepție. Dar, atunci, de ce să fi fost lăsat să fugă? Ipoteza după care cardinalul Cienzio, protectorul oficial al uscătivului diacon, așa cum amintește Locatus, ar fi intrat într-un conflict tot mai greu de gestionat cu omologii săi francezi, toate suspiciunile adunate împotrivă-i începând să dea în clocot — motiv pentru care Cienzio l-ar fi ascuns pe Exorcist pentru a-l utiliza ca armă personală, în caz de nevoie —, ar fi plauzibilă, numai că nici ea nu explică de ce l-ar fi lăsat cardinalul pe Al Șaptezeci și treilea să plece atât de departe de el, din moment ce avea așa mare trebuință să și-l știe aproape.

Și iată ce a mai descoperit scribul în legătură cu acel moment crucial din viața personajului său: Al Șaptezeci și treilea, după ce s-a îndreptat, la început, spre Paris, ar fi pătruns în Hanul Bufonului, de unde, după o vreme, ar fi plecat spre răsărit, tocmai în Enigma Europei, refăcând astfel itinerarul tatălui său, pe care nu a ajuns să-l cunoască. De ce acest traseu? Cea mai la îndemână explicație care s-a ivit în mintea scribului a fost aceea că Exorcistul ar fi căutat ceva. Dar ce anume?

În copilărie, Al Șaptezeci și treilea a fost educat după principiul că un copil trebuie să sufere pentru a se putea obișnui cu viața asta. El a fost supus la numeroase experiențe „care i-au insuflat energie". A venit el înapoi spre a repeta scenariul și pentru a se încărca din nou cu energie? Numai că Al Șaptezeci și treilea n-a fost deloc epuizat de încercările prin care tocmai a trecut. Altceva a căutat el, altceva ce nu se găsea nici pe Montmartre, dar, de bună seamă, ceva despre care fiul Bizantinului știa că există. Ceva ce i s-a povestit drept provenind de la tatăl său, dacă fiul n-a ezitat să întreprindă un drum atât de lung până peste regatul maghiar. Ajuns la acest punct, scribul n-a știut să meargă mai departe.

Ne aflam în anul 1378, Grigore al XI-lea tocmai murise, iar cardinalii electori au fost siliți să numească un papă italian, în persoana celui ce și-a luat numele de Urban al VI-lea. Furtuna avea să se iște din pricină că francezii nu puteau să-și recunoască atât de ușor înfrângerea, așa că au gândit o soluție de compromis, pe care n-o vedeau decât în întoarcerea suveranului pontif la Avignon, lucru respins cu hotărâre de italieni, precum și de papa însuși. La extremitățile *acelei lumi* („hotarele regatului înspre tătari"), între luptele de interese ale marilor puteri, tribulațiile împăratului Carol al V-lea (aflat de partea papei italian) și ale regelui Carol al IV-lea al Franței (aflat în spatele cardinalilor rebeli), informațiile veneau cu mare întârziere și aveau o pondere cu totul diferită în desfășurarea evenimentelor. Moldova era stăpânită de Petru I Mușat, fiul lui Costea și al Mușatei, rudă cu Basarabii. (Dar există și versiunea că Petru I-ar fi avut ca tată pe un oarecare Ștefan dispărut din pomelnice.) Petru a păstrat relații bune atât cu vecinii leși, cât și cu vecinii munteni. Încă pe vremea predecesorului lui Petru, Lațcu, papa Grigore al XI-lea s-a arătat interesat de teritoriile de margine, de „cele dinspre tătari". Despre locurile acelea se știa prea puțin și mai erau considerate a adăposti un regat al pecenegilor sau al cumanilor. Inițial, papa s-a orientat spre Transilvania, încercând să impună o episcopie care să-i aducă sub obediența Sfântului Scaun și pe cei ce trăiau „în ritul și în schisma grecilor". Era vorba despre valahii trăitori „la hotarele regatului [maghiar — nota scribului] spre tătari". Numai că între *acei tătari* și marginile *lumii aceleia* se afla Moldova. Și, alături de

ca, alte țări. Așa că emisarii papalității trec Carpații Orientali. „Sub Vlaicu reîncepe o vie propagandă catolică în Moldova. În timpul domnici lui se găsesc în Târgu-Siret doi minoriți, Nickolaus von Melask și Paul von Schweidnitz", ni se spune în lucrările de istorie. Context în care scribul a găsit un amănunt interesant: cavalerul Gy de Montmartre (?) pleacă în Moldova prin 1380 cu scopul de a apăra Europa de tătari. El trăiește vreme de aproape 21 de ani acolo și se îmbolnăvește grav, chiar înainte ca tătarii să atace. Visele de eroism i se frâng. (Oare a cunoscut Dino Buzzati istoria lui Gy de Montmartre, atunci când a scris *Deșertul tătarilor*? Poate... În schimb, scribul știe sigur că Al Șaptezeci și treilea l-a întâlnit pe Paul de [von] Schweidnitz.) Gy de Montmartre sosește pe Siret, având asupra sa un înscris de recomandare din partea cancelarici papale. Documentul este semnat de cardinalul Cienzio[23]. Nickolaus von Melask și Paul von Schweidnitz au venit și ei înarmați cu scrisori de împuternicire. Dar acestea nu proveneau de la Avignon, ci de la Roma. Deosebire extrem de importantă oriunde în lumea aceasta, în afară de Moldova. Gy de Montmartre și-a asumat și alte sarcini în afara celor strict militare și, în lungul răgaz oferit de așteptarea atacului tătar, nu s-a ocupat doar de pregătirea bătăliilor ce urmau să vină, ci și de sufletele celor pe care era pregătit să-i apere de cumpliții năvălitori păgâni. Apoi, Gy de Montmartre și Paul von Schweidnitz își împart, de la ei putere, responsabilitățile: francezul urma să îi facă pe fruntașii locali să-și recunoască greșelile, iar cei doi minoriți, în virtutea puterilor cu care au fost învestiți, le ofereau acelorași iertarea și pacea veșnică, de treceau la catolicism. Pentru cititorul din secolul al XXI-lea, este greu de înțeles cât de complexă era diplomația evului de mijloc. Trimișii nu veneau doar cu daruri, ca semn de respect și de bune intenții, ci aduceau cu ei și altceva: numeroase cutume, simboluri, obiecte necunoscute, toate acestea putând fi percepute drept amenințări. Faptul că deplasările erau lungi și anevoioase îi făcea să exploateze cât mai deplin soliile lor. Cu Gy de Montmartre sosește la Târgu-Siret și un... evreu. Un evreu bogat, ce-și stabilește o sucursală în Moldova — ca

---

[23] Cienzo a rămas la Avignon. De unde sigiliul? Ca și personajul însuși, și misiunea lui Gy de Montmartre rămâne plină de semne de întrebare.

releu pentru drumul caravanelor cu marfă pe care le deținea și care străbăteau continentele. (Erau puțini temerari care să cuteze să facă un asemenea comerț, riscurile unor astfel de investiții fiind uriașe. Mai mult decât atât, evreul acela — Șipor [sau Țipor?] — își asuma și pericolele la care se expuneau alți negustori, creând un sistem propriu de asigurări.) Când Petru se căsătorește cu sora regelui polon Vladislav Jagelo, Ș[Ț]ipor îi facilitează un împrumut de 3 000 de ruble de argint pentru proaspătul cumnat. Drept gaj, Petru primește Pocuția. Pentru că regele polonez n-avea să restituie niciodată în întregime suma, pierderea și-o va asuma același Țipor (sau Șipor). În schimb, evreul avea să câștige un ascendent de durată la mai-marii locului. În timp ce Gy de Montmartre se ocupa de apărarea militară, iar cei doi minoriți, Nikolaus von Melask și Paul von Schweidnitz, de partea spirituală, Țipor a organizat vistieria noului său loc de adopție. În prezența sa, s-au bătut banii autohtoni de argint având pe avers un scut cu flori de crin și pe revers capul de bour. Din sursele avute la îndemână, scribul a aflat că francezul avea să moară chiar înaintea atacului tătar din 1401, în vreme ce evreul tocmai se afla în Apus, dus de afacerile sale. Povestirea lui Dino Buzzati își găsește modelul perfect în întâmplarea antedatată cu peste o jumătate de mileniu. Iar scribul a tins să-l asimileze pe Al Șaptezeci și treilea lui Gy de Montmartre. Prea multe similitudini, plus Țipor, plus coincidențele în timp. Așa că bietul scrib s-a străduit să găsească un număr cât mai mare de date privitoare la „perioada moldovenească a Exorcistului". Și chiar dacă, pe lângă „asemănări", descoperea și tot mai multe „inadvertențe", și-a continuat încă multă vreme rătăcirea pe un drum înfundat. Până ce l-a redescoperit pe Al Șaptezeci și treilea la Avignon. Să nu fi fost Al Șaptezeci și treilea Gy de Montmartre? Sau să nu fi avut acela soarta eroului lui Buzzati? Oricum, o legendară lungă „perioadă moldovenească a Exorcistului" a existat și scribul nu are cum s-o ocolească.

Cu cât trece timpul, scribul este tot mai nesigur pe alegerea sa. Mândria și orgoliul îl silesc să pretindă că da, că face bine că a ales să-și înghesuie mai toată viața în munca pentru așternerea pe hârtie a vieților Celor O Sută. Însă orice alegere înseamnă mai mult respingere decât acceptare: hotărându-te pen-

tru ceva, elimini altceva și afli că acel altceva poate că a fost calitativ mult mai atrăgător decât alegerea ta, iar cantitativ, cel puțin ipotetic, infinit mai mult. Așa că n-are cum să nu vină momentul întrebărilor: „Am decis bine?", „A meritat (să aloc cea mai mare parte a vieții mele unui astfel de proiect, neavând nici cea mai mică asigurare că-l voi putea duce până la capăt)?" Iar tot ce a eliminat din pricina alegerii făcute iese la suprafață și se revoltă. Sigur, acum, ajuns la Al Șaptezeci și treilea, nu mai este cale de întoarcere, la fel cum, cu cât s-a afundat scribul mai mult pe acest făgaș, cu atât mai inexorabil i-a devenit drumul. Dacă tot a ajuns până aici, abandonarea ar însemna negarea celei mai mari părți a propriei vieți. Nu e vorba despre neîncrederea în proiect[24]*, este vorba despre unica viață a celui ce s-a încumetat să-l abordeze. Însă — la concret! — altceva ce să fi făcut scribul?*

Nedepășind niciodată frământările sale, devenite, odată cu avansarea pe cărarea aleasă, tot mai puternice și tot mai inutile — când, așa cum a trebuit să-și recunoască și scribul însuși, cale de întoarcere tot nu mai există — și revenind la Al Șaptezeci și treilea și/sau la Gy de Montmartre, să spunem că îndoielile sunt specifice meseriei scribului. „Trebuie să recunoaștem că atât în legătură cu această perioadă, cât și cu istoria în general este aproape imposibil să avem certitudini. În cel mai bun caz, izvoarele sunt fragmentare. Ne putem folosi de cronicile timpului, dar autorii lor, așa cum sugerează Antonia Grasden, deseori «treceau de cealaltă parte» cu o uimitoare ușurință[25]." Problema cea mai delicată cu care s-a confruntat scribul a fost aceea de a-l urma pe Exorcist în lipsa lui Gy de Montmartre, lucru aproape imposibil, fiindcă, oricât ar fi încercat să se debaraseze de cavalerul francez, acela apărea iar și iar în spațiile numeroaselor pete albe din drumul oriental al Celui de Al Șaptezeci și treilea.

---

[24] Ca supremă armă de apărare, rănitul scrib orgolios este convins că realizează un șir de tomuri groase, ale căror cotoare aurite vor arăta superb în bibliotecile lumii, constituind acel soi de cărți pe care, pentru frumusețea și sobrietatea coperților, lumea le va folosi în ornamentarea oricărei camere de lucru respectabile. Fapt care îi va oferi și scribului uriașa faimă postumă, faimă pe care el a plătit-o chiar cu viața sa. Preț suficient de mare ca să continue. Dar parcă are încotro?

[25] John Warren, *Războiul celor Două Roze și regii Casei de York*, All, 2001, p. 5.

Așa că scribul s-a orientat mai ales spre inadvertențele ivite între faptele și datele celor două (?) personaje. Prima și cea mai evidentă incompatibilitate apare atunci când ne referim la cronologie. Din sursele sale, scribul a aflat că Gy de Montmartre ar fi plecat în Moldova în 1380 și că ar fi murit acolo, probabil de dizenterie, 20 de ani mai târziu, chiar înaintea atacului tătar din 1401. Despre Al Șaptezeci și treilea cunoaștem momente importante întâmplate (probabil) după acea dată și până în 1411, anul decesului său. Pe de altă parte, cavalerul francez, interesat de tot ce era în legătură cu apărarea teritoriului — singurul context în care se ocupa și de secretele celorlalți —, a rămas un personaj singuratic, chiar reprezentativ pentru omul ce-și alege în viață un unic scop, căruia îi rămâne credincios până la moarte. „[Gy de Montmartre — adăugirea scribului] a fost atât de singuratic, încât dacă se vorbea despre cineva care trăia în mijlocul oamenilor, asemenea unui pustnic, acela era întotdeauna comparat cu cavalerul francez, încremenit parcă pe vecie în cetățuia sa și străjuind de tătari porțile țării și ale lumii" (Manuscrisul Gr. 203). Pe de altă parte, despre Al Șaptezeci și treilea, chiar dacă și el ducea o viață ascetică, se știe că nu ar fi putut deveni temutul Exorcist de nu și-ar fi acostat cu răbdare și viclenie victimele. Mai mult, în 1379 el va trece printr-un moment dificil, din cauza scandalului pricinuit de nașterea celor doi copii ai săi. (Încă o dată: cavalerul francez avea să vină în Moldova, dacă e să dăm crezare surselor la îndemână, abia în 1380, iar cei doi prunci au fost concepuți doi ani mai devreme.) Este vorba despre o fată născută chiar în preajma domnitorului, fiica Svetlanei, sora lui Petru I, și despre un băiat, fiul Ștefanei, nepoata lui Lațcu și mătușa lui Petru, dar mai tânără decât acesta. Fata Svetlanei moare curând după naștere, dar băiatul va supraviețui și tatăl se va ocupa direct de educația sa. Scribul nu a găsit nicio referire care să fi sugerat o legătură între Gy de Montmartre și „scandalul copiilor". În schimb, Manuscrisul Lotus îl incriminează direct pe Exorcist. Personajul uscățiv, „cu ochii și glasul sfredel", împrăștiind în jur iz de hoit, este suspectat de autorul acelui înscris că nu-și folosea persuasiunea doar pentru a afla ceea ce putea interesa autoritățile în slujba cărora se punea, dar că și abuza în nume personal de cele aflate, șantajându-și victimele. Călugărului care era nu

i se mai potrivește renumele ascezei afișate mai de mult. Iată ce a aflat scribul, o descriere surprinzătoare prin limbaj și conținut: Al Șaptezeci și treilea, „păianjenul mereu aflat la pândă, obișnuia să sfredelească nerușinat de adânc în sufletul victimelor sale. El nu se mulțumea să scoată la iveală doar faptele, ci și gândurile [cele mai intime — nota scribului]. O sculă deosebit de eficientă în mâinile sale era dezvelirea tânjirilor[26] pe care niciun om nu este dispus să le mărturisească, nici măcar duhovnicului său, fiindu-i rușine să recunoască cât de murdare îi sunt gândurile, atunci când mădularele i se înfierbântă. Astfel, a aflat de la multe femei mironosițe cam la ce se gândeau ele când aparent păreau că privesc cu decența cuvenită rangului și educației lor la un bărbat ce le plăcea. Doar ochii și vorba sfredel a Exorcistului le făceau să dea de gol întreaga ticăloșie a gândurilor care le mistuiau și felul cum, la rândul lor, își imaginau cele ce doreau să le facă acelor [masculi — nota scribului]. După ce povesteau acele grozăvii, pe care nu-și vor putea ierta niciodată că le-au scos pe gură, [Al Șaptezeci și treilea — nota scribului] le asigura că nu le va povesti mai departe, iar prețul era mereu același. Femeile ajungeau sclavele sale și erau gata să-i satisfacă toate capriciile numai să nu le dea de gol". Iar pretenția că Exorcistul nu făcea decât să dea glas celor șoptite lui de către papa Landon mărea credibilitatea și prestigiul exercițiului său. La fel, aflăm din aceeași sursă, proceda Al Șaptezeci și treilea și cu bărbații pe care voia să-i șantajeze și de la care obținea alte avantaje. (Avantaje materiale, de obicei, scribul tinzând să creadă că referirile la ambivalența sexuală a Exorcistului nu aveau decât scopul de a-l transforma într-un monstru și mai înfricoșător. La un moment dat, personajul nostru se află dincoace de munți, în Ardeal, unde bântuie nopțile așezările omenești violând tinerele femei și băndu-le sângele, ca un posibil originar Conte Dracula. Totuși, cum la moartea sa, Al Șaptezeci și treilea avea să fie descoperit că ar fi posedat o avere considerabilă, este de bănuit că șantajele sale aveau drept țintă în special bunuri materiale, chiar dacă nu pot fi excluse cu totul nici capriciile sexuale ce i se pun în cârcă.)

---

[26] „Fantasme", le-ar fi numit Freud. „Scenarii imaginative intime", cum sunt pomenite și analizate în psihologia transversală.

Este greu de spus dacă Al Șaptezeci și treilea a avut doar acei doi copii, posibil să fi profitat și de alte femei, femei ce au reușit să-și ascundă mai iscusit aventura, la fel cum e limpede și că amploarea celor două scandaluri s-a datorat, în primul rând, apartenenței atât de înalte a mamelor ambilor copii. (Un bebeluș în plus într-o colibă, chiar bastard fiind acela, n-ar fi avut șanse să ajungă erou al unei însemnări.) În timpul lui Petru, Paul von Schweidnitz a continuat misionarismul început sub Vlaicu, iar Exorcistul — despărțindu-se de Gy de Montmartre, rămas ca o stană de piatră neclintit în postul său — avea să joace rolul de ajutor al trimișilor papali și „consilier" pe lângă domn. Cu toate acestea, fiul Ștefanei va fi botezat în rit ortodox. Tânăra mamă, nepoata lui Lațcu, deși mătușa lui Petru, nu era decât o fetișcană — după calculele scribului, la nașterea pruncului, abia să fi împlinit 13 ani. Ea a fost repede căsătorită cu un boier local, dar a murit curând, în timpul unei noi sarcini. Soțul și noua ei familie au acceptat ușor să scape de bastard, așa că Al Șaptezeci și patrulea a ajuns în grija tatălui său natural. Care l-a acceptat.

Ceea ce nu a schimbat cu nimic viața Exorcistului. În vreme ce Gy de Montmartre, izolat în „cuibul său de vultur" și cu privirea ațintită mereu spre răsărit, de unde se aștepta atacul tătarilor, avansează în grad până la a prelua comanda fortăreței, Al Șaptezeci și treilea își face veacul pe lângă domnitorii moldavi, refuzând orice prilej de a părăsi acele locuri, chiar și atunci când, atât de la Roma, cât și din partea stăpânilor locali i se cere să însoțească emisarii trimiși la regii polonezi ori la domnii munteni. Ba, la 1387, i se comandă în mod imperativ să plece chiar la sultanul turc. N-a plecat nici atunci când s-a încercat să i se zgândărească orgoliul, spunându-i-se ba că doar de va fi în stare să-și folosească *ochii și glasul sfredel* și asupra conducătorului otoman i se va mări faima, ba că aceasta ar putea deveni chiar nemuritoare. Însă Exorcistul, așa cum a refuzat să plece, pe vremuri, din Avignon la Roma, așa n-a dat curs nici însărcinărilor care-l îndepărtau din țara de peste Carpații Orientali. Și n-a făcut-o nici atunci când, într-o încercare comună, i s-au pus la îndoială capacitățile, i s-a spus că e laș, i s-au adus tot felul de învinovățiri, doar-doar va catadicsi să-și dezmintă

prin faptele cerute detractorii. Dar Exorcistul n-a plecat[27]. „El a rămas în cuibul său de vultur, așteptând viitorul iminent atac al tătarilor."[28]

Viața Celui de Al Șaptezeci și treilea se suprapune din nou peste cea a cavalerului Gy de Montmartre. Și se desparte iar de „eroul lui Dino Buzzati". Pentru că până în anul 1401, când vor reveni tătarii, se va consolida tot mai mult pericolul turcesc din sud. Între Danubiu și Moldova — „regatul dinspre tătari" — mai era doar un alt stat românesc, iar voievodul acestuia, Mircea cel Bătrân, reprezenta ultima stavilă în fața turcilor lui Murad și, apoi, mai ales, ai lui Baiazid Ildârâm. În vreme ce Gy de Montmartre își va vedea doar de misiunea sa, aceea de a asigura oricând posibilul front dinspre Nistru, s-a încercat ca Exorcistul să fie folosit împotriva noului pericol[29]. Evenimentele s-au succedat atât de rapid, încât au născut griji și în Occident. La început, adică tocmai atunci, papei, însă și principilor mireni li s-a inoculat convingerea că Bizanțul, prin numeroasele alianțe matrimoniale cu acei păgâni, nu numai că „i-a inventat pe turci", dar, trădând creștinismul, pe care același Bizanț l-a dezbinat de Sfântul Scaun prin marea schismă, folosește necredincioșii pentru a se impune spre Apus. „Necredincioșii nu sunt decât hoardele folosite de bazilei — scrie chiar și în Manuscrisul Gr. 203 —, așa cum s-au folosit aceia și de khazari ori de tătari, ori de toate celelalte nesfârșite seminții revărsate din cornul fără de fund al Răsăritului spre a-i urgisi și încerca pe adevărații creștini." Unul dintre primii autori conștienți de pericolul otoman avea să fie

---

[27] Cum de a fost și ce a căutat, în acele condiții, în Ardeal, câștigându-și faima unui Protodracula? O altă întrebare la care scribul nu știe să răspundă.

[28] Fratele Serenius n-a pierdut vreun prilej nici de a ne povesti și pilde în care oșteanul singuratic se împrietenește cu insecte, păsări și animale, precum și modul cum se sfârșeau acele întâmplări. Într-o carte de citire din secolul al XVII-lea, scribul a mai găsit două dintre acele anecdote, adaptate la istoriile moralizatoare destinate educației pruncilor.

[29] Nicio posibilitate n-a fost exclusă. Se știa că, după expulzarea evreilor din Spania, Baiazid le-a oferit un refugiu binevoitor. Țipor a fost printre primii care s-a folosit de această oportunitate. Iar Țipor era „omul Celui de Al Șaptezeci și treilea".

cardinalul Nicola Toldi[30], care se temea că turcii vor abate pentru foarte multă vreme atenția Romei, atrăgând asupra lor necesarele cruciade viitoare, îndepărtându-le de scopul lor adevărat, acela de a elibera iarăși leagănul creștinismului, Orașul Sfânt. „Și încă mulți ani de acum încolo, Mormântul Sfânt va fi ocupat de turci, apoi de evrei și iarăși de alți păcătoși uneltind împotriva credinței lui Hristos, și tot așa, amânând mereu Ziua [cea Mare]." Iar Exorcistul, care ar fi putut afla și comunica din timp gândurile dușmanilor, refuza să se miște din Moldova! Nici măcar nu căuta pretexte pentru a-și motiva îndărătnicia. Pur și simplu, nu pleca. Pe deasupra, deși purta haina de călugăr, Al Șaptezeci și treilea se întovărășea adesea cu tot felul de oameni ce nu se potriveau nicidecum demnității sale. Nu numai cu negustorul Țipor era văzut prea des laolaltă, însă multă vreme s-a asociat și cu un alt evreu, Șmuil, doftor cu care mergea împreună la bolnavi. Mai înainte Exorcistul afla tot ce era de aflat de la suferind, apoi Șmuil îi lua aceluia sânge, ori îi dădea purgative, ori, după caz, îi recomanda diferite ceaiuri și alifii. Al Șaptezeci și treilea se ocupa de sufletul bolnavului, iar doftorul de trupul aceluiași. E adevărat că, de când colindau alături casele celor în nevoie, rezultatele terapeutice au crescut simțitor, însă nu atât încât acea asociere să devină un motiv de laudă pentru un monah. Totuși, nici nu puteau fi descurajate asemenea misiuni, fiindcă se știe că unui bolnav i se pare că se află mai aproape de moarte și de Judecată, așa că este mai dispus să spună ceea ce altă dată ar tăinui. Iar Exorcistul, călugăr taumaturg, nu scotea doar dracii și gândurile satanice din trupul și din sufletul suferindului, ci își întocmea la fel de conștiincios și rapoartele către autorități. Și, astfel, mulți dintre cei scăpați din mrejele bolilor ajungeau — vindecați — în atenția zbirilor. (Poate că nici nu s-au depus eforturi prea mari ca Al Șaptezeci și treilea să părăsească țara, niciun stăpân al locului nefiind încântat să se lipsească, chiar și temporar, de o asemenea unealtă rară, de multe ori mai valoroasă decât întreaga poliție secretă.)

---

[30] Cardinalul Toldi a călătorit mult și a fost și în Orient. Se pare că acolo l-a (re)întâlnit și pe Al Șaptezeci și treilea, cu care va cultiva o relație extrem de strânsă, deși scribul n-a dat de vreo corespondență între cei doi.

Oare când s-a întâmplat noua diversiune? Turcii veneau din perioada preislamică, aducând cu ei uitate totemuri străvechi. Înainte de a deveni turci, ei venerau bourul — *őkűz*[31] —, mai târziu, trecând la viața de stepă, principalul simbol a devenit lupul. Or, Al Șaptezeci și treilea a descoperit o evoluție inversă a acelor totemuri în istoria neamului în mijlocul căruia trăia: băștinașii se lăudau că se trăgeau din dacii ținând de seminția tracilor și că, în luptele lor glorioase, strămoșii lor își înspăimântau dușmanii prin sunetul asemănător cu răgetul lupului, sunet scos de vâjâitul aerului năvălind prin „gâtlejul" gurii deschise a capului de lup ce înfățișa stindardele lor de luptă. Iar atunci, taman pe vremea cât Exorcistul a trăit printre ei, bourul a devenit simbolul tutelar al urmașilor celor ce au venerat lupul. Între timp, chiar și pentru turci, Muntele Őtűken a intrat în legendă, la fel și rolul lupului, dar informațiile aduse de Exorcist au stabilit relații fanteziste între turci și moldoveni. Pe vremea papei Urban al VI-lea, același cardinal Toldi, pornind de la „descoperirile Celui de Al Șaptezeci și treilea", se întreba dacă nu cumva există chiar și o alianță de sânge între turci, locuitorii „țării dinspre tătari" și... boemi[32]. Iar dacă da, atunci înseamnă că turcii au „aliați perfizi" chiar și printre creștini. Toldi l-a convins pe papă să ia lucrurile foarte în serios, să trimită neîntârziat emisari care să cerceteze la fața locului și, în același timp, să amenințe cu măsuri extreme, în caz că „adoratorii păgâni ai bourului" nu-și recunosc greșelile și nu trec — „cu convingere și nu fățarnic" — de partea Adevăratei Credințe. Cu acest prilej, minoriții părând a nu fi îndeajuns de eficienți, în Moldova a sosit și o delegație de călugări dominicani, în frunte cu un episcop. Inițial mesagerii papei au fost primiți de către regele polon, cel ce, în acel moment, se bucura de deplină încredere din

---

[31] De unde și turcii oguzi.

[32] Boii au fost un trib celtic. O știu nu numai specialiștii, dar oricine poate citi în Wikipedia că „Boi sau Boii constituiau un trib celtic localizat în Europa Centrală (pe actualul teritoriu al Austriei, Cehiei, Slovaciei și Ungariei). Regele lor Critasiros a fost înfrânt de [regele dac] Buerebista și țara pustiită. Din această cauză, țara boilor a fost cunoscută pentru 100 de ani ca *Pustia Boilor*. Boemia de azi le poartă numele". Vezi și „Deșertul Boemiei", amintit încă la întâlnirea dintre veacurile al XVI-lea și al XVII-lea al erei creștine de către Shakespeare.

partea Sfântului Scaun. Numai că, la o distanță atât de mare de Roma și de Avignon, statutul emisarilor a devenit incert. Bazându-se pe un simplu zvon, trimișii au fost considerați a fi solii antipapei și arestați. Eliberați după aproape un an, ei au sosit în Moldova mai degrabă ca niște refugiați. Luptele dintre papi și antipapi, precum și cele dintre diferitele tabere ale stăpânitorilor lumești știrbeau orice autoritate. Brusc, totul devenise discutabil. Iar Moldova, „Țara dinspre tătari", își avea propriile probleme. Evenimentele se succedau prea repede, iar numele diferiților stăpâni deveniseră și ele efemere. Suspiciunile cardinalului Nicola Toldi aveau să fie uitate. Doar o pe cât de scurtă, pe atât de sângeroasă „incursiune de avertisment" a mercenarilor aliaților papei în Boemia urma să rămână singura lor consecință[33].

Iar Exorcistul n-a plecat nici atunci din Moldova.

Un scriitor ar fi abordat cele ce urmează zugrăvind cerul plumburiu, pe care o armată de nouri, asemenea oștirii dușmane, s-ar fi năpustit spre vârfurile apropiate ale munților. Apoi ar fi descris fiecare dintre acei nouri, pentru că fiecare semăna cu câte unul dintre cumpliții inamici, așa cum și-i aminteau puținii dintre cei ce i-au văzut de aproape și au mai apucat să vorbească. Un scriitor sigur așa ar fi făcut. Numai că scriitorul are talent și-și poate folosi în voie și imaginația. Bietul scrib, în schimb, n-are acces nici la culoarea cerului din acea zi, nici la formele ciudate ale norilor. El tot ce poate face este să scormonească printre hârțoage vechi, să se îmbolnăvească de bolile adormite de veacuri în suporturile mucegăite de ciuperci și trezite doar de curiozitatea mâinilor nepoftite, să copieze cele găsite în înscrisuri. Eroii scriitorului talentat sunt oameni, umbrele înfățișate de scrib, simple personaje. De aceea, scribul se cramponează de amănuntele descoperite cu mult noroc, asemenea faptului că Al Șaptezeci și treilea îi îngrețoșa pe cei din jurul său prin mirosul de cadavru pe care-l emana, mai ales în timpul investigațiilor sale. Informație livrească și aceea. Meritul scribului se măsoară în funcție de cum reușește să descifreze textele și fragmentele de texte, cum așază una după alta acele copii, ce preia și ce omite. Iar de va avea noroc, acel puzzle propus de el va deveni ceea ce numim

[33] Prilejul a fost folosit pentru a scăpa de personalități religioase și laice potrivnice, acuzate de „conspirație împotriva lui Iisus".

„adevărul istoric". A! Imaginația mai bine să și-o uite! Scribul n-are parte de culorile cerului sumbru și de armata de nouri răsturnând orizonturile și oglindind fidel în înalturi armatele de pe pământ.

Nu așa au stat lucrurile întotdeauna. Fratele Serenius, deși tot scrib, a dat dovadă că e și scriitor. Asta este bine, dar este și rău. Cunoscut, în primul rând, ca autor al uneia dintre primele istorii ale incursiunilor de început ale turcilor în Europa, evenimente povestite de către cineva care a fugit succesiv din Grecia, Bulgaria și Țara Românească, care a scris în Moldova și și-a sfârșit zilele în Polonia, Fratele Serenius nu ne-a lăsat altă dovadă a existenței sale decât povestea peripețiilor permanentului său refugiu din fața năvălitorilor. Vorbele-i sunt măiestru înșirate și cele aproape trei sute de file zdrențuite pot fi citite pe nerăsuflate. Așa a fost ori ne aflăm doar în poveste? Limba îi este bogată, latina elevată trădând o educație îngrijită. Însă, totodată, aceeași limbă lipsită de orice accent specific unui loc sau unui timp nu ne dă niciun alt indiciu despre autor. Nu există adnotări, nu există date concrete sau nume recognoscibile printre actorii unor vremuri anume. Doar turcii amintirilor cumplite, însă și spaimele nedefinite, constituie permanențele acelei fugi neîntrerupte, descrierea colorată a unei veșnice retrageri din fața primejdiei, „care vine tot timpul asemenea umbrei în urma trupului dornic să se ascundă. Iar atunci când nu mai există umbra care să te urmeze și de care să te temi, înseamnă că nu mai există nici lumină și e noapte, noaptea care nu-i decât moarte". Așa a scris Fratele Serenius, iar ceea ce a rezultat nu este nici jurnal de călătorie a bejeniei sale nesfârșite, nici cronică a vremurilor acelei bejenii, ci un poem nelimitat — nici de timp și nici de spațiu. Doar lacunele din text — nu foarte multe — mai lasă loc de interpretări în favoarea personajelor bănuite. Bietul scrib, dând tocmai atunci de acel manuscris, a fost bucuros peste măsură: opera Fratelui Serenius, puțin cunoscută chiar și de către istoricii rugați de către editură să facă revizia de specialitate a textului scribului[34], s-a dovedit a conține referiri foarte

[34] Într-o cronică la volumul al treilea din ciclul Celor O Sută, au fost scoase în evidență câteva anacronisme strecurate în carte. Scribul, deși decis să nu riposteze vreodată la acuzele recenzenților, a trimis totuși o notă la revista care

posibile la Cel de Al Șaptezeci și treilea și la personajele din preajma sa. Cel puțin așa a crezut scribul, iar bucuria descoperirilor — cunoscută doar de cine și-a dedicat viața scotocirii prin trecut — i-a dăruit câteva zile de sublim entuziasm. Pe urmă, specialiștii s-au documentat și au descoperit, în aceleași personaje ale textului Fratelui Serenius, și alți corespondenți atestați în istorie. Scribul a continuat să-și susțină propriile ipoteze, iar savanții pe ale lor. Iată și unul dintre fragmentele în care scribul este — și în continuare — încredințat că l-a găsit pe Exorcist, un fragment mult mai plastic decât propriul său stil încâlcit și greoi[35]:

„Și fratele nostru a fost chemat la căpătâiul bolnavei, în vreme ce rudele își frângeau mâinile, disperate de apropiata pierdere. Nobila tânără doamnă zăcea în patul uriaș și se micise, de părea că va dispărea în așternuturi. Înaltă și zveltă fusese până nu de mult, tot mai măruntă devenise în iatacul ei, trupul, ajuns rigid, parcă se încovoiase rupt de mâinile cumplite ale unui gâde lipsit de milă, încât corpul îi semăna tot mai mult cu o seceră, picioarele părând să constituie mânerul, iar restul trunchiului tăișul. Doar părul lung și negru risipit pe pernă mai amintea de domnița de odinioară. Neamurile îndurerate așteptau ca monahul să-i dea ultimele sfaturi pentru lungul drum ce-o aștepta, însă călugărul nu i-a oferit nici sfânta împărtășanie, nici n-a iertat-o de păcate și nici n-a binecuvântat-o. Fratele nostru, privind-o fix, a început a-și răsuci sfredelul în sufletul bietei muribunde. Iar corpul [ei] a preluat și el tensiunea privirii și a vorbelor și se arcuia mai tare și mai tare, într-o poziție atât de nefirească încât [cei de față] au căzut în genunchi și au ajuns să tremure de groază [văzând cele ce se petreceau]. Fratele nostru sfredelea cu privirea și în aceeași măsură și cu vorbele încruntate și neiertătoare. Iar trupul tinerei femei se tot

---

a publicat acea cronică, cu precizările necesare spre a nu lăsa să apese rușinea asupra textului. (Dreptul acela la replică n-a apărut niciodată.) Și la volumul al cincilea au fost semnalate câteva neconcordanțe. Suficient ca editorul să devină suspicios, iar scribul să afle că nu va putea fi niciodată eficient în calitate de propriu avocat, oricâtă dreptate ar avea în argumente.

[35] În versiunea traducerii sale, scribul n-a intervenit decât pentru a găsi echivalente arhaismelor pierdute în limbajul accesibil cititorului contemporan lui.

încovriga în poziție nefirească și din adâncul [acelui corp] atât de chinuit ieșea o voce care, cu timpul, s-a transformat într-un glas nepământean. Neamurile și servitorii îngenuncheați au mărturisit apoi că au auzit vocea venind din cealaltă lume. Și fața nefericitei își schimbă pe nesimțite culoarea, ca la sfârșit să ardă roșu-negru asemenea flăcărilor iadului."

Călugărul, emanând el însuși tot mai mult miros de hoit, a întrebat-o de păcatele ei și domnița nu s-a jenat de cei de față și a mărturisit tot: și cum a tânjit ea de mică la giuvaierurile și la respectul cu care era înconjurată fiica domnitorului, cu care era de o vârstă și cu care avusese cinstea să crească împreună. Cum, deja de atunci, îi încolțiseră în minte gândurile de răzbunare pe cea care, fără a avea niciun merit, o eclipsa mereu, cum i-a pricinuit mici necazuri, stricându-i pe ascuns păpușile și murdărindu-i neștiută rochiile. Cum o provoca să nu se supună poruncilor „mamei" care avea grijă de educația ei, o femeie învestită cu toate drepturile asupra copiilor domnești, și cum n-a găsit mai mare bucurie decât atunci când nobila ei prietenă era pedepsită și, mai ales, când o vedea stând smerită în genunchi cu toate podoabele scumpe pe ea. „Copilul trebuie făcut să sufere pentru a se obișnui cu viața asta." Iar „mama", „o femeie extrem de vânjoasă", nu se sfia să folosească nici coerciția fizică, „momente sublime", când domnița noastră simțea o satisfacție asemănătoare cu clipe încă necunoscute de ea, „clipele când se desăvârșește amorul"[36]. Și, dacă toate astea n-au fost decât „zvârcolirile dracilor ascunși în toți copiii, care, după cum știe oricine, se bucură tare de suferința celor din jur", crescând, scenele în care fiica stăpânului — prietena ei cea mai bună — era pedepsită i-au devenit de neînlocuit și nu mai era interesată decât să provoace asemenea momente, chiar cu riscul de a fi descoperită și de a suferi ea însăși consecințele. Atunci, își imagina că nu ea este cea umilită, ci tot *cealaltă* și era atât de convinsă de aceasta, încât nu simțea loviturile,

[36] Ciudată trimitere a unui monah, mai ales că acesta, într-un alt loc, compară orgasmul cu „contopirea cu Dumnezeu", „fericire pe care [nici] el încă n-a atins-o".

chiar dacă erau mult mai numeroase și mai puternice decât cele destinate, pentru o vină similară, progeniturii domnești.

Fratele Serenius narează pe îndelete adevărate scene sado-masochiste. O fiică a lui Petru I al Moldovei va muri în condiții neelucidate, în timpul unei călătorii la o mănăstire. Bolnava a mărturisit cum s-au desfășurat evenimentele. Ea, despre care se știa că a fost martora și a altor nenorociri, în special în legătură cu tinere femei de neam, s-a dovedit a se fi aflat la originea acelor grozăvii. Rudele ascultau înmărmurite, făcându-și nenumărate cruci. Femeia aceea — aparent atât de sfioasă și de vulnerabilă, cum îi stă bine uneia de neamul ei și beneficiind de o educație pe măsură — se dovedea a fi unealta cea mai perfidă a diavolului însuși. „După ce a terminat de povestit, mărturisind toate acele păcate, mirosul monahului devenise pestilențial. Medicul evreu ce-l însoțea îi luă sânge muribundei. Apoi Șmuil[37] i-a prescris niște ceaiuri conținând purgative puternice, astfel încât suferinda s-a curățat fără încetare timp de mai multe zile. După care femeia și-a revenit văzând cu ochii și și-a recăpătat înfățișarea de dinainte de a cădea la pat, o domniță frumoasă, modestă și sfioasă. Și, atunci când s-a pus iarăși pe picioare și s-a îmbujorat la obraji, a fost dată gâdelui pentru toate păcatele pe care le-a săvârșit." Și Fratele Serenius încheie acest fragment remarcând că osândita, în vreme ce era dezonorată și batjocorită public, spre deliciul norodului, înainte de a fi omorâtă, parcă nu simțea nici frică și nici durere, ci „în ochi avea o privire încântată ce se uita altundeva și parcă vedea mulțumită că altcineva pătimește ceea ce tocmai i se întâmpla ei". Fratele Serenius povestește cu lux de amănunte, iar scribul și-l imaginează având parcă în ochi o privire la fel de încântată, asemenea eroinei sale.

O succesiune de asemenea pasaje extrem de colorate constituie cronica Fratelui Serenius. Un alt episod însă l-a răscolit și mai profund pe scrib: același autor ne descrie și sfârșitul pergamentelor Schwartz von Schwartz! Mai mult, informațiile atât de vii în manuscrisul Fratelui Serenius luminează și alte surse în fragmente peste care indolentul

[37] Numele doftorului, scribul de la Fratele Serenius l-a preluat.

scrib a trecut indiferent: abia citind acest document, a înțeles el și ce a vrut să spună Locatus despre același subiect: „Iar pergamentul în care se află precizat tot ce va veni s-a dat încă o dată de gol ca fiind profund primejdios pentru mintea limitată a oamenilor, așa că *omul papei l-a făcut de nefolosit în locul în care a fost trimis* [sublinierea scribului]. Parcurgând prima oară rândurile lui Locatus, scribul, mereu mânat din spate de spaima sa bolnăvicioasă că nu va apuca să-și termine misiunea, nici măcar n-a sesizat la cine s-a referit cronicarul, cine a fost, în opinia aceluia, *omul papei*. Ceea ce presupune o nouă interpretare a întregii lungi perioade petrecute de Al Șaptezeci și treilea în Moldova și în Enigma Europei, în general, ajungând iarăși și la întrebarea *Ce a căutat Exorcistul în „Țara dinspre tătari"?*

1. Să ne întoarcem, mai întâi, la pergamentele Schwartz von Schwartz. Bunul cititor nu trebuie să fie o enciclopedie și este de bănuit că nici măcar n-a parcurs toate biografiile de până acum ale Celor O Sută. Așadar, scribul îi va povesti (îi va reaminti) cum, cu un sfert de mileniu în urmă și cu exact zece generații înaintea Exorcistului, Al Șaizeci și treilea, Genealogul, a notat cu emfază: „Când scrii ceva devii nobil." De unde și particula „von" pe care i-o atribuie scribul. Când papa Calixt al II-lea — Guy de Burgundia — l-a întrebat în cadrul unei lungi audiențe: „Ce putere au obârșiile pe care le desenezi tu atât de frumos, când se știe că multe femei păcătuiesc de adulter și mulți copii sunt zămisliți din alți părinți decât se pretinde în mod oficial?", Schwartz von Schwartz i-ar fi răspuns cu aceeași siguranță de sine vecină cu îngâmfarea: „Nu există decât un adevăr, iar acela este cel consemnat. Puterea cuvântului scris este însuși mesajul lui Dumnezeu și doar cine crede știe să-l citească în mod corect." Iar Exorcistul îi întărea peste timp vorbele cu prestigiul papei Landon, a cărui gură pretindea că este. *Genealogia Universalis*, cu arborii săi ⋂≡☼, a devenit o armă mai puternică decât toate cele folosite pe câmpurile de luptă: ea confirma trecutul și prevestea viitorul infailibil. Ceea ce se constituia într-un ghid mai eficient decât toți ambasadorii și decât toate iscoadele. Forța *Genealogiei*... a rămas intactă și mult după întâmplarea tocmai povestită de scrib: așa cum s-a specificat la timpul potrivit, Bucelin, în secolul al XVII-lea, se va arăta de-a dreptul „înspăimântat"

de adevărurile care continuau să se confirme fără greș, adevăruri pe care același Bucelin nu știa dacă i-au fost inspirate Genealogului de către Dumnezeu ori de către diavol. „Totul ar fi fost înscris în pergamentele semnate ⋂≡☼: tot ce a fost, tot ce este și tot ce va fi." Distrugerea lor, ne povestește Fratele Serenius (dar și Locatus!) s-ar fi datorat unei imprudențe a Exorcistului: acesta l-ar fi prevenit pe un boier de la curtea domnitorului că nu avea nicio șansă complotul pus la cale: în arborii lui Schwartz von Schwartz, pe pergamentul ⋂≡☼, toți conspiratorii erau însemnați a muri în aceeași zi (apropiată!), ceea ce indica fără tăgadă eșuarea conjurației, în vreme ce Petru va mai trăi zece ani. În continuare, povestea Fratelui Serenius se desparte de relatarea seacă a lui Locatus: Fratele Serenius descrie personajele și stările prin care trec ele, aflând despre ceea ce-i așteaptă: vor să renunțe la planurile lor, însă prezicerea pergamentului rămâne neschimbată. Păi, și dacă vor merge pe drumul atât de meticulos pregătit și vor muri, și dacă vor renunța, soarta le va fi aceeași, atunci nu există decât o singură soluție: să distrugă încăpățânatul înscris. Ei încearcă s-o facă, însă pergamentul refuză să ardă și nici nu poate fi tăiat în bucăți. Până la urmă, îl îngroapă în pământ într-un loc doar de ei știut. Înainte de sorocul anunțat a le fi fatal, unul dintre dânșii revine în codru, sapă groapa, dar manuscrisul a dispărut din sipetul în care a fost depus. Omul nu apucă să-l mai caute pentru că, revenit în cetatea de scaun, la Suceava, spre a le împărtăși tovarășilor săi misterioasa lipsă, sunt cu toții surprinși și omorâți. Locatus este, ca de obicei, mai concis: el nu spune decât că un lucru scris nu trebuie să fie cunoscut decât de către inițiați, iar proliferarea unui pergament de tipul ⋂≡☼ poate fi folosită în „scopuri impure" de către cineva profan și rău intenționat. Încât „ceea ce trebuia să se fi întâmplat de mult a avut loc la marginea Europei, probabil pentru ca o taină atât de profundă să nu cadă în mâinile păgânilor veniți din toate părțile". Spre deosebire de Fratele Serenius, care transformă și acea întâmplare într-un basm cu valoare de pildă, Locatus lasă o poartă întredeschisă: „Pergamentul n-a mai fost găsit niciodată până acum, însă asta poate să însemne că, în aceste vremuri mizerabile pe care tocmai le trăim, oamenii nu au apucat încă

să-l poată citi cu folos și sunt înclinați a-l utiliza în scopuri mărunte. Poate că *Genealogia Universalis* se mai află printre noi și poate că va veni iarăși vremea s-o putem recunoaște și descifra", încheie Locatus.

Cele două surse lasă loc mai mult de întrebări decât de răspunsuri. Cum de au ajuns pergamentele Schwartz von Schwartz la Exorcist, după ce nu s-a mai făcut vorbire despre ele atâta vreme? Să fi fost Al Șaptezeci și treilea conștient de savantul său strămoș și să fi fost păstrate manuscrisele de urmașii Genealogului, drept o ciudată și tainică moștenire? Dar, chiar și așa, se știe că Al Șaizeci și treilea a lucrat și la comandă, multe asemenea pergamente fiindu-le predate comanditarilor. Este adevărat totuși că pe acele desene nu se putea citi decât arborele familiei respectivului și nu încrengătura subterană a ceea ce reiese încă din titlu — *Genealogia Universală*. Manuscrisul-mamă se pare că a fost doar unul și doar din acesta se puteau extrage „aplicațiile individuale". Și, după cum vom vedea, de acest manuscris-mamă rămâneau în veci dependente copiile punctuale.

2. O a doua întrebare, mult mai dificilă, vine din afirmația lui Locatus: „Omul papei l-a făcut de nefolosit [manuscrisul] în locul în care a fost trimis." A fost, într-adevăr, păcătosul și încăpățânatul Al Șaptezeci și treilea „omul papei", trimis de acesta în Orient? Să ne amintim de strădaniile neputincioase ale cardinalului Cienzio de a-l face să-l urmeze pe Grigore al XI-lea la Roma, precum și de situația Exorcistului de la Avignon. Să fi jucat atât de bine rolul său insignifiant Al Șaptezeci și treilea? Să se fi îndreptat fiul Bizantinului în Enigma Europei cu un plan ascuns al suveranului pontif? Nu există vreun act oficial datorită căruia Exorcistul să fi coborât în „Țara dinspre tătari". Și în niciun caz nu este logic să credem că ar fi fost necesar un drum atât de lung pentru a face și ceea ce ar fi putut realiza încă din Franța — distrugerea pergamentului. (Despre care — încă o dată! — n-avem niciun indiciu să afirmăm că ar fi fost singura copie rămasă, însă putem deduce că ar fi reprezentat manuscrisul-mamă.) Să revenim puțin la textul lui Locatus, acum când narațiunile atât de colorate ale Fratelui Serenius — părând mai degrabă ficțiuni decât cronici fidele evenimentelor — ne-au slujit de ghid în prea lapidarele notații

ale istoricului[38]. Dacă papa a cunoscut manuscrisul, înseamnă că s-a și folosit de el, la fel ca și de Al Șaptezeci și treilea, singurul care-l putea utiliza. Cât l-a ascultat Exorcistul pe Sfântul Părinte este o altă problemă. Dar, oricum, între cele două personaje s-a stabilit o relație în care călugărul devenise încă o dată unealta șefului Bisericii Catolice.

3. Și, în sfârșit, iată și un posibil răspuns la întrebarea pe care scribul și-a pus-o mai devreme: ce a căutat în realitate Exorcistul în „Țara dinspre tătari", știut fiind că fiul Bizantinului, prin tot comportamentul său, n-a moștenit în niciun caz dorința nestăvilită de a-și găsi rădăcinile? (Pe care, toată viața, mai degrabă a socotit că e preferabil să le știe îngropate cât mai adânc.)

Pentru a răspunde la această întrebare esențială înțelegerii vieții Celui de Al Șaptezeci și treilea, va trebui să amintim că distrugerea pergamentului Schwartz von Schwartz coincide în timp cu omorârea lui Țipor — datorită Exorcistului! (Țipor și *Genealogia Universalis*, două surse de cunoaștere primejdioase...) După cum scribul a notat mai devreme, Țipor, pe lângă comerțul cu țările din Răsăritul cel mai îndepărtat, a organizat și un sistem de asigurări pentru... concurenții săi. Riscurile la care se expuneau negustorii erau mari, dar și cele ale lui Țipor se dovedeau a fi pe măsură. Mai ales că, după distrugerea Astrahanului de către cumplitul Tamerlan, comerțul pe uscat între Marea Neagră și China devine imposibil. Doar că nu primejdiile propriu-zise ale drumurilor atât de lungi și atât de nesigure constituiau marea problemă a apropiatului Exorcistului, ci, mai degrabă, imposibilitatea de a controla pierderile reale ale clienților săi. Pentru că, în curând, prea mulți dintre cei ce aveau contracte de asigurare își inventau necazurile și veneau să ceară despăgubiri. Lucrurile au mers până acolo, încât un trimis al însuși ducelui de Braunschweig a venit „să-și pretindă drepturile", deși s-a dovedit foarte repede că „misiunea trimisă de acela în

---

[38] Scribul a învățat că, de prea multe ori, cronicile sunt eliptice, iar locurile goale mai pot fi descifrate doar din pildele izvorâte din mentalitățile timpului. Dar locurile goale sunt, adesea, atât de iscusit ascunse, încât nici nu pot fi sesizate cu ochiul liber. Pentru a ajunge la ele, este nevoie de folclorul originar. Fratele Serenius ne oferă o astfel de cheie.

China" nici măcar n-a părăsit reședința ducatului[39]. Inițial — deși luată în calcul — inițierea unei armate de supraveghere a convoaielor părea să ducă tocmai la eliminarea afacerii lui Țipor și a asociaților săi. Așa că s-a recurs la soluția ca fiecare caravană să fie însoțită, pe banii comercianților, și de câte un reprezentant al casei de asigurări[40]. Soluție care s-a dovedit și ea ineficientă, după ce o mare parte dintre acei reprezentanți, cumpărați de către negustori, au depus mărturii în legătură cu incidente inventate, în vederea obținerii despăgubirilor stipulate în contract. O vreme, Exorcistul l-a mai ajutat pe evreu în întâlnirile dintre el și solicitanți, făcându-i pe aceștia să-și piardă controlul și să dea drumul pe gură la modul cum au decurs cu adevărat evenimentele. Pe urmă însă șefii lui Țipor[41] au revenit la ideea anterioară și au decis să organizeze totuși și un serviciu de pază al caravanelor, astfel încât acestea să se deplaseze mai multe împreună, organizat și bine păzite. Cum nici măcar aceste măsuri de securitate n-au fost întotdeauna suficiente — caz în care Țipor restituia sumele primite pentru protecție —, sistemul asigurărilor a rămas de actualitate. Doar că acum exista un control mai exact al celor ce se întâmplau în realitate, așa că Al Șaptezeci și treilea era tot mai rar chemat să-i demaște pe eventualii uzurpatori. Or, Exorcistul n-a lucrat nici el de pomană, un procent semnificativ din despăgubirile pe care le anula prin mărturisirile obținute de el i-au intrat în propriile-i buzunare. (Nu degeaba, la moartea Celui de Al Șaptezeci și treilea, a apărut surpriza că monahul a adunat o avere considerabilă — de care n-a făcut uz mai niciodată. O parte din acea avere ar fi provenit tocmai din serviciile pe care le-a adus Exorcistul

---

[39] Cazul fiind mai încurcat, o primă divergență între Exorcist și Țipor ar fi survenit tocmai de acolo: Al Șaptezeci și treilea suspectându-l pe negustor că ar fi fost complice cu cei din Braunschweig, unde exista o comunitate evreiască foarte puternică. „Sângele apă nu se face! Sângele apă nu se face!" i-ar fi repetat evreului Exorcistul neîncrezător.

[40] De la unul dintre aceștia, Abraham din Lodz, ne-au rămas mai multe fragmente ale unei cronici a drumului parcurs până la Bagdad și, mai departe, prin deșert, spre India.

[41] Care s-a dovedit a fi doar un pion — ce-i drept, important — al unei rețele cu ramificații ducând extrem de departe...

firmei reprezentate de Ţipor. Exorcistul, despre care se tot spunea că nu ascundea în locurile sale de culcuş niciun obiect personal... Care locuri de culcuş?) Conlucrarea tot mai ineficientă să fi fost motivul care l-a împins pe Al Şaptezeci şi treilea să-l trimită pe vechiul său asociat în moarte? (După dispariţia lui Ţipor, locul a fost ocupat de un funcţionar şvab, Jochannes Leib, cu care Exorcistul a reluat colaborarea, convingându-l pe el şi pe superiorii săi — niciodată vizibili[42] — că, şi în condiţiile protecţiei caravanelor, fiecare incident raportat trebuie controlat.) La început, după ce a pierdut destulă vreme şi energie pentru a descâlci capitolul afacerilor conduse de Ţipor şi apoi de Leib în Răsăritul Europei, scribul a crezut că, într-adevăr, acela ar fi fost motivul pentru care Al Şaptezeci şi treilea s-a debarasat atât de dur de vechiul său companion: diminuarea drastică a oportunităţilor de câştig din demascarea celor ce încercau să obţină foloase necuvenite de pe urma asigurării comerţului lor

Dar — vai! — aşa cum s-a dovedit din nou, istoricii nu prea ajung niciodată la adevărul ultim, totul depinzând de cât de adânc are fiecare dintre ei răgazul necesar şi perseverenţa de a săpa în materialul cercetat. Concluzie

---

[42] Fapt care a condus la numeroase ipoteze, unele de-a dreptul fanteziste. În deja citatul manuscris *Artiştii dreptăţii*, referindu-se la Gudrun şi legând numele de etimologia sa, se face o tangenţială trimitere şi la o societate care opera în Răsărit pentru protecţia călătorilor — pornind de la ideea că şi cavalerii templieri şi-au început misiunea în Ţara Sfântă sub aceeaşi deviză. Gudrun („lupta secretă") ar fi fost chiar o confrerie veche desprinsă din „Mâna albă", la rândul ei „o ramură a societăţii-mame, născute în vechime, probabil în Noua Grecie". (Aşa cum s-a mai plâns des — prea des! —, scribul descoperă mărturii extrem de interesante despre evenimente peste care a trecut de mult, motiv pentru care, ca să poată totuşi avansa în lungul său demers, şi-a impus să nu mai revină la biografiile cărora le-a pus punctul final, chiar dacă eventual în felul acesta descoperă tardiv grave inadvertenţe.) Şi turcii au fost semnalaţi în asemenea scenarii (chiar şi sultanul lor, Baiazid, fiind suspectat a fi fost beneficiarul unor mari fonduri, datorită faptului că oamenii săi puteau obtura oricând drumurile comerciale care n-aveau cum ocoli teritoriile controlate de ei. Aşa au şi explicat unii comentatori ai vremii bogăţiile fabuloase ale marelui şi cumplitului conducător. Pe de altă parte, Gy de Montmartre vine iar să se suprapună peste Exorcist, de data asta în calitate de „continuator al spiţei templierilor". Niciuna dintre aceste ipoteze n-a supravieţuit în subconştientul colectiv.)

extrem de tulburătoare pentru scrib, ea punând sub semnul întrebării întregul său demers. (Întotdeauna va putea apărea cineva care să beneficieze de mai mult răgaz și de o mai mare îndemânare de a săpa mai adânc, situație în care toată strădania predecesorilor acelui norocos să se prăbușească asemenea unui castel din cărți de joc.)

În anul 1401, s-a zvonit la Łodz că fântânile au fost infestate, acela fiind motivul pentru care au apărut în localitate și în jur manifestări de ciumă. După vechea cutumă, cum că de un asemenea delict sunt întotdeauna de vină evreii, s-a trecut la un pogrom în care și-au găsit sfârșitul 137 de persoane — dintre care 34 copii —, după cum este relatat în cronici. Toți adunați din preajma localității. Cu excepția unuia singur, negustorul Țipor, care a fost spânzurat (se pare că la Târgu-Frumos), „fiind demascat de un călugăr dominican capabil să-i facă, prin ochii și glasul sfredel, și pe cei mai îndărătnici să-și mărturisească nu numai faptele criminale, dar chiar și gândurile [intențiile — nota scribului] abominabile". Ceea ce ar însemna că Exorcistul l-ar fi incriminat și trimis pe Țipor la streang. De ce? Pentru că i-a diminuat o sursă importantă de câștig, pe care spera Al Șaptezeci și treilea s-o redobândească ajutat de altcineva?

Ulterior, scribul a mai descoperit ceva: Exorcistul i-ar fi arătat lui Țipor pergamentele ⋂≡☼, iar negustorul s-ar fi ghidat după ele în privința mușteriilor săi, având un ascendent extraordinar prin aceea că știa anticipat cine se va întoarce și cine nu dintr-o călătorie de afaceri: „Pergamentele ⋂≡☼ nu sunt pentru fiecare." (Locatus) Nu sunt pentru orice mușteriu ori, chiar mai mult, nu sunt pentru a fi descifrate de oricine. Să fi însemnat aceasta că Țipor le-a folosit în scopuri personale, fără a plăti suma cuvenită Exorcistului? Puțin probabil, cei doi aflându-se nu la prima afacere comună, existând deci suficiente precedente ale colaborării lor. Mult mai degrabă, Țipor a încercat să intre în mod prea pragmatic într-un teritoriu destinat doar unei alte înțelegeri. Și, atunci, de ce să-i fi arătat Al Șaptezeci și treilea pergamentele unui profan?

Să coroborăm datele și să adăugăm la acestea și informația lui Locatus, atât de importantă și atât de superficial tratată de scrib, cum că Exorcistul ar fi fost „omul papei". (Și nu al unui papă anume, ci al

suveranului pontif în general, întrucât observația pare că se referă la întregul lung răgaz petrecut de fiul Bizantinului în „Țara dinspre tătari".)

Abia acum putem îndrăzni să ne întrebăm de ce a plecat Al Șaptezeci și treilea în Moldova, el cel atât de greu de urnit dintr-un anume loc.

Trebuie spus, de la început, că scribul a ajuns la o concluzie care pare venită, mai degrabă, dintr-o narațiune din seria numeroaselor povestiri bazate pe prezumțiile fantastice ale unor interpretări istorice inedite. Dar nu este însăși istoria pergamentelor ⋂⊨☼ de natură SF? Poate că ele n-au fost decât o ficțiune, însă o ficțiune adânc intrată în conștiința oamenilor timpului devine un fenomen cu consecințe reale. Exorcistul a fost un personaj privit fără simpatie, fiindcă reprezenta un permanent pericol de a intra nepoftit în tainele cele mai intime și, de multe ori, cele mai jenante ale semenilor săi. Motivul acceptării sale la Avignon în cercurile cele mai înalte s-a explicat prin aceea că privirea și glasul său sfredel ar fi devenit instrumente de investigație pentru oficialități. (Ceea ce l-ar fi făcut și mai puțin simpatizat de către populație, niciodată nicio iscoadă a vreunei poliții secrete nefiind iubită de cei din jur.) Oficial aceasta era situația. Cardinalul Cienzo, primul protector al Celui de Al Șaptezeci și treilea, a fost și el o figură singulară la Avignon. Deși italian născut la Umbria, ierarhul acela a trecut cu arme și bagaje în tabăra franceză, fiind poate cel mai înflăcărat partizan al găsirii unui alt papă francez drept succesor al lui Grigore al XI-lea. Cienzo a trăit multă vreme la Paris, a predat teologia la Universitate și a scotocit prin biblioteci. Acolo a dat de arborii Welfilor și ai Stauferilor, primii copaci din *Genealogia Universalis* a lui Schwartz von Schwartz, Al Șaizeci și treilea. Perseverent, Cienzo a găsit și alte pergamente conținând asemenea arbori. Și a aflat chiar mai mult: propria genealogie a autorului pergamentelor — rădăcinile din care s-au născut mai târziu trunchiul, ramurile și frunzele. Și locul Celui de Al Șaptezeci și treilea, a zecea spiță în descendența autorului legendarei opere. O frunză care a prins contur și s-a colorat nu de mult într-un roșu aprins, arzând parcă pergamentul. Cienzo, ajuns cardinal, avea toate mijloacele unor investigații amănunțite. El îl găsește pe Exorcist, se convinge de forța însușirilor aceluia, îi îndrumă pașii. Astfel ajunge și el să cunoască viitorul și să-și poată construi acțiunile în funcție de acea perspectivă

inexorabilă. Cienzo a profitat de pergamentele ⋂≡☼. Ascensiunea sa a fost continuă și fără greș. Până ce, speriat de cele aflate, a murit în condiții misterioase, chiar dacă în patul său[43]. Pentru că ar fi fost un trădător infiltrat printre francezi, s-a spus. Și aceasta a rămas versiunea general acceptată.

Dacă Cienzo nu s-a arătat atât de interesat de cele materiale, cât de jocul fascinant al puterii, următorul prelat care s-a ocupat de Al Șaptezeci și treilea a fost cardinalul Nicola Toldi. Călugărul dominican Tomasso da Luppi, dușmanul înfocat al luxului afișat de slujitorii Bisericii, îl descrie pe Toldi drept un om șiret, hrăpăreț, dispus să folosească orice mijloc pentru a mai strânge un gologan în „burduhanul pungii sale imense". Cardinalul Toldi a lăsat și el, după moarte, o avere colosală, a cărei origine nu putea fi explicată doar prin năravurile descrise de Tomasso da Luppi. Reacții la aflarea acelor bogății imense descoperite în urma morții lui Toldi ne sunt descrise de Fratele Serenius în modul povestioarelor sale și picante, și moralizatoare. Însă nu ne este descrisă și moartea cardinalului. Despre care aflăm dintr-o altă sursă: „Eminența Sa părea întruchiparea bucuriei vieții pe acest pământ: mătăhălos, mai degrabă gras, nu foarte înalt, ceea ce-l făcea să semene cu un butoi, cu privirea mereu șugubeață, transpirând abundent când mânca și mâncând când transpira, tot timpul povestind glume și amuzându-se de ele cu un râs tunător, se lăuda la toată lumea că lui nu trebuie să-i fie frică de nimic. Până ce, de la o vreme, a devenit mult mai îngândurat, parcă știind ce-l așteaptă. Dar și atunci, nu și-a schimbat năravurile, spunând că, atâta vreme cât Domnul nu ne cheamă încă la el, e bine să ne folosim din plin de răgazul primit. Totuși, ultimele zile și le-a petrecut mai îngândurat ca altă dată, lucru de mirare, întrucât Eminența Sa parcă ar fi știut că va muri în curând din pricina unui os de pește ce i-a rămas în gât. Cine să poată prevedea așa ceva?" (Manuscrisul Lotus). Locatus, în schimb, pretinde că Toldi ar fi fost înjunghiat în gât de un ucigaș profesionist rămas necunoscut. Crima s-ar fi petrecut în timpul unui ospăț, în prezența multor martori, fără

[43] „Trupul îi era acoperit de pete ciudate, atunci când a fost descoperit" (Locatus).

să fi fost sesizat de cineva momentul atacului. (În ziua aceea, și Locatus recunoaște că victima ar fi fost neobișnuit de tăcută față de modul cum se comporta de obicei. „Parcă ar fi știut că are întâlnire cu moartea".)

La decesul cardinalului Nicola Toldi (1388), Exorcistul se afla de acum departe. Câteva circumstanțe apropie totuși morțile celor doi prelați și a lui Țipor: toți trei își găsesc sfârșitul în mod violent, toți trei au cunoscut pergamentele ⋂≡☼[44], toți trei lasă în urma lor averi considerabile. Ceea ce ne face să credem că s-au folosit de informațiile aflate din *Genealogia Universalis* în scopuri extrem de pragmatice. Au știut și papii despre acel înscris? Mai mult ca sigur că da. Exorcistul a ajuns la Avignon prin 1371, se întâlnește personal de mai multe ori cu Grigore al XI-lea, sub pontificatul căruia ajunge diacon. Lipsește din Avignon pe tot parcursul perioadelor cât au fost papi Urban al VI-lea și Bonifaciu al IX-lea. Se întoarce din Orient pe vremea lui Inocențiu al VII-lea și moare când pe tron se afla Grigore al XII-lea. Așadar, scribul l-a putut urmări în timpul a șase papi și a cel puțin patru antipapi. Dintre care, Exorcistul s-a întâlnit doar cu câțiva. Când pleacă în Enigma Europei, Grigore al XI-lea se găsea de acum în Italia. Ne aflam încă în „Marea Schismă din Occident", care se va termina abia în 1415, prin Conciliul de la Konstanz. În martie 1378, la întrunirea cardinalilor de la Sarzana, pontificatul atât de furtunos al lui Grigore al XI-lea părea să intre, în sfârșit, într-o perioadă de acalmie, după pacea de la Bologna și trecerea de parte papei a puternicei căpetenii florentine Rudolfo da Varano. Gregorovius și ceilalți scribi oficiali notează că înțelegerile de la Sarzana nu s-au mai materializat din cauza „morții neașteptate" a lui Grigore. O moarte atât de neașteptată, încât... papa n-a putut din capul locului prezida el însuși adunarea de la Sarzana, din pricina bolii, iar cu o săptămână înainte de a se stinge „neașteptat", a simplificat procedurile de alegere a succesorului său... Grigore al XI-lea a fost acuzat că, în timpul pontificatului, și-a favorizat excesiv rudele și pe francezi, în general. Dacă postumitatea i-a mulțumit că a readus tronul papal la Roma, contemporanii nu l-au scutit de învi-

[44] Și, după cum vom vedea, chiar și papa Grigore al XI-lea părea conștient de momentul predestinat decesului său „neașteptat".

muiri. Cu atât mai demn de încredere este că Grigore, chiar dacă i-a lăsat pe cei din jurul lui să prospere material, el n-a adunat averi pentru sine.

Și iată, acum, răspunsul dat de interpretarea scribului la toate aceste întrebări (interpretare venită și cu ajutorul prelucrării poveștii *Calendarul magic*, poveste intrată în folclorul vremii și reluată de autori din Italia, Germania, Anglia și Franța. Și despre Marlow se crede că ar fi tratat dramatic subiectul, subiect care se stinge abia prin a doua jumătate a secolului al XVII-lea). Așadar, Exorcistul ar fi beneficiat de un pergament foarte vechi, cunoscut pe vremea lui drept *Calendarul magic*. Acel înscris conținea un calendar filistin, calendarul în care anul era împărțit în 13 luni a câte 28 de zile (= un total de 264 de zile). Printr-o translație simplă, calendarul acesta era valabil pentru un timp nelimitat. Exemplarul Exorcistului — pe care se găseau și semnele cu înțelesul pierdut a lui ☋≡☼ — se pare că nu mai cuprindea minunatele desene ale arborilor genealogici, ci se rezuma doar la calendarul filistin, socotit eretic, întrucât datele indicate acolo nu corespundeau sărbătorilor creștine și, așa cum orice lucru eretic era alăturat magiei, misterului, forțelor supranaturale în general, în jurul lui s-a născut multă literatură. În numeroase stampe în care erau prezentați alchimiști, undeva pe peretele din fund, printre eprubete și diferite obiecte simbolice, se putea desluși și calendarul filistin, precum și inscripții indescifrabile, amintind (poate) de ☋≡☼. Însă Al Șaptezeci și treilea dispunea de un calendar ce-și merita din plin renumele de „magic": dacă un om punea degetul pe el, cifra datei și a anului în care va muri începea să ardă ca o flacără. De aici, o mulțime de povestiri ale unor personaje care au aflat cu precizie când vor trebui să părăsească această lume și care au imaginat diferite tertipuri de a păcăli destinul. Și, desigur, nimeni n-a reușit să trăiască nici o singură zi mai mult decât i-a indicat *Calendarul magic*[45].

---

[45] Anexele se înghesuie una după alta pe masa scribului. Numeroase narațiuni medievale se bazează pe această temă. Scribul este conștient că niciun editor nu va fi dispus să publice, pentru lumea noastră atât de grăbită, volume așa de groase. Doar de îi va permite Creatorul să termine Cei O Sută, mai dăruindu-i un soroc suplimentar pentru scris, scribul se va grăbi să copieze și cele mai frumoase povestiri din această serie. De ar tipări acele narațiuni mai înainte, ar

Erezia pergamentului era cauzată nu numai discrepanței dintre datele sărbătorilor oficiale și cele însemnate acolo, ci și de faptul că înscrisul incriminat prelua atribute interzise oamenilor. Se pare că, pe vremea Exorcistului, *Genealogia Universalis* ar fi fost de acum condamnată de mult, dar, pentru a nu i se face și mai multă propagandă, s-ar fi hotărât surghiunirea ei în uitare. (De ar fi fost arsă public în piețe, în mod sigur s-ar fi găsit destui dușmani ai credinței care să ascundă câteva copii și să se folosească de ele în uneltirile lor mârșave.) *Când i-a izgonit pe Adam și pe Eva din rai, limitându-le viața la o durată măsurabilă în zile și ani, practic atunci a inventat Dumnezeu și timpul.* Dintr-o vreme nesfârșită s-au născut trecutul, prezentul și viitorul. Însă El nu le-a dat oamenilor și un instrument de a afla viitorul, așa cum i-a înzestrat cu memorie pentru trecut și cu simțuri pentru prezent. Pergamentele incriminate, fie că ar fi conținut *Genealogia Universalis* în forma extraordinară concepută de Al Șizeci și treilea, fie că nu mai erau decât niște extrase de tipul calendarului filistin, dispuneau de o forță pe care Dumnezeu n-a conferit-o nicicând muritorilor. Mai mult, cel ce le cunoștea conținutul era influențat în liberul său arbitru și primea o șansă nemeritată în fața Judecății. „Era ca un elev care se folosea de o fițuică la examen", după cum ar fi afirmat însuși papa Grigore al XI-lea. Același papă care l-ar fi trimis pe Al Șaptezeci și treilea în „Țara dinspre tătari". Da, acum putem afirma că Exorcistul a fost trimis într-adevăr prin ordin papal în Enigma Europei. (În aceeași direcție în care se pare că au plecat și misterioșii templieri francezi cu comorile lor, după ce frații le-au fost arestați din ordinul lui Filip cel Frumos. În aceeași direcție în care a plecat și Gy de Montmartre, dintr-o familie ce se trăgea dintre primii nouă templieri. În aceeași direcție unde se zvonea că ar fi dispărut și unii și ceilalți. Și care aceea și nu Țara Sfântă ar fi fost adevărata lor țintă. Altfel ce rost ar fi avut să plece spre Mormântul Sfânt cineva care să urmeze un drum atât de neuzual, cu un ocol

---

avea sentimentul unui sacrilegiu, de parcă ar încerca să forțeze Mâna lui Dumnezeu. Pornind de la tema unică, motivul acelor narațiuni populare e dat întotdeauna de *Calendarul magic*, de *Calendarul Filistin*, de *Calendarul Diavolului*, dar și de... *Genealogia Universalis* — amintită, dar niciodată descrisă.

atât de mare? Mai trebuie adăugat un fapt: două femei sfinte, Brigida de Suedia și, mai ales, Caterina de Siena, au influențat în mod decisiv hotărârile lui Grigore al XI-lea, până acolo încât se spune că florentina Caterina l-ar fi determinat pe papă să se întoarcă la Roma. În ciuda tuturor semnelor potrivnice. În ciuda a ceea ce papa știa. (Drept urmare, Grigore al XI-lea, acceptându-și în mod conștient soarta, a fost — pentru puținii inițiați — un papă de un devotament extrem.) Din corespondența Caterinei cu suveranul pontif revin și îndemnurile ca Biserica să nu precupețească niciun efort spre a-și uni forțele în acele momente grele. Așa că Grigore trimite mai mulți emisari cu misiuni precise și în Bizanț. Una dintre aceste solii a părăsit Avignon în 1377 sau 1378. Printre însoțitorii episcopului de Tuscolo, care a condus delegația, se afla și Al șaptezeci și treilea. Care n-a mai ajuns la Constantinopol... Exorcistul ar fi plecat cu două însărcinări: pe de o parte, să afle ce gândeau și ce intenționau să facă ceilalți membrii ai soliei, întrucât o convingere adânc înrădăcinată în Occident spunea că Bizanțul este tot timpul dispus să cumpere pe oricine ca să-l determine să-și trădeze superiorii, iar, pe de altă parte, să se despartă de ceilalți trimiși și să afle cum gândeau „străjerii dreptei credințe din hotarul dinspre tătari". (Cum să afle rezultatele ispitelor grecoteilor, de se va despărți de grosul delegației încă înainte de a ajunge la Constantinopol? Simplu: drumul e lung și oamenii ajung să-și dezlege limbile. Mai ales în fața unor ochi și guri sfredel.) Pentru că, pe lângă misionarii meniți să-i întoarcă pe creștinii de rit grec spre catolicism, cum au fost cei doi minoriți amintiți, cutuma papală era de a dubla orice emisar cu cineva care să-l supravegheze. Scribul nu dispune de rapoarte ale Exorcistului în legătură cu fidelitatea călugărilor misionari, dar există aprecieri asupra îndoielnicelor bune intenții ale solilor trimiși în Bizanț, iar faptul că o suspect de mare parte a delegației moare pe drum duce la ideea că aceia au mărturisit ceea ce nu trebuiau să spună...

Nimeni nu concepea să străbată un asemenea drum singur. Exorcistul s-a despărțit de solia oficială împreună cu Gy de Montmartre și cu suita acestuia. (Greu de spus: n-ar fi exclus ca Al Șaptezeci și treilea să fi ajuns în Carpați sub înfățișarea acelui cavaler și nu alături de el. Chipul Exorcistului ba se suprapune, ba se desparte de Gy de Montmartre.)

În Transilvania și în Moldova, Exorcistul își continuă viața de la Avignon, devenind și acolo un fel de turnător-șef. Și de spion în slujba Sfântului Scaun. Adevărat dominican, Exorcistul n-a cunoscut mila, atunci când afla gândurile cele mai ascunse ale altcuiva. Doar că Al Șaptezeci și treilea nu acționa din convingere, ci în funcție de cum era răsplătit. În curând, el a ajuns ceea ce se numește astăzi un spion dublu, informându-i atât pe cei ce l-au trimis atât de departe, cât și pe stăpânii locali. Și, cum niciun instrument nu era neglijat în activitatea sa, Exorcistul a scos la iveală și pergamentul fermecat, cu ajutorul căruia punea și mai multă presiune asupra victimelor sale. Pergamentul acela a fost arătat, așa cum am văzut, și unor apropiați, cât timp aceia n-au încercat să-și însușească mai mult din puterea lui decât le era îngăduit. Când se crijau în stăpânii calendarului, plăteau cu viața.

Tot pe atunci, prin 1401, chiar înainte de atacul tătar, un atac previzibil cu mult înainte — din nou, ca în narațiunea lui Dino Buzzati —, Al Șaptezeci și treilea, împlinind vârsta de 53 de ani, simțea tot mai mult nevoia de a-și afla propriul viitor. Găsim următoarea însemnare: „Nimeni, în afara lui Dumnezeu, nu cunoaște adevărul. Acesta este înscris în timpul nesfârșit. Să afli viitorul este un păcat, pentru că astfel se ignoră pedeapsa pentru păcatul originar, voința divină. Dar oamenii sunt la fel de nestăpâniți atunci când este vorba despre o ispită, ca și de ispita cealaltă [de «păcatul originar» ca și de viitor — nota scribului]. Omul trebuie să înlăture ispita." În spiritul acestor spuse, Exorcistul și-a atras victimele (și) cu deconspirarea datei morții lor, dar s-a luptat și cu el însuși pentru a nu se uita la cifra tainei propriului său sfârșit. Asta l-a făcut și mai închis în sine. „Cine nu știe nu suferă". Dar el putea ști și avea tot timpul obiectul ispitei alături. Dispunând nu numai de pergamentul propriu-zis, ci și de ceea ce am numi astăzi „instrucțiunile de folosire". Ceea ce îi dădea doar lui puterea de a distruge *Calendarul magic*. În numeroasele narațiuni apocrife amintite se precizează că există manuscrise ce nu pot fi distruse decât la o distanță de drum călare de cel puțin o lună de locul unde au fost zămislite. Paris, în cazul nostru, e locul unde s-ar fi născut originalul *Genealogiei Universalis*. Doar fiind distrus celebrul pergament uriaș, s-ar fi făcut praf și pulbere toate copiile. Inclusiv calendarele

magice. Condiție îndeplinită în „Țara dinspre tătari". Atunci când, la 53 de ani, a simțit că nu mai e în stare a rezista ispitei, Exorcistul a nimicit calendarul. Lucru care, potrivit legendei, nu putea să se petreacă decât dacă era distrus marele pergament originar. Ceea ce presupunea că Al Șaptezeci și treilea n-avea asupra sa doar o copie a calendarului magic, ci și originalul *Genealogiei Universalis*. Iată un scurt rezumat al povestirii Fratelui Serenius despre evenimentul distrugerii documentului damnat[46]:

„La Praga, se știa de la martori oculari că Vaclav IV, nemaiavând acces la averile împăratului Carol (IV), beneficia, mai nou, de o extraordinară armă: de un magician ce era în stare să transforme piatra brută în aur. Nu era încă un metal de cea mai bună calitate, dar primii pași au fost făcuți: după ce piatra brută devenea metal nobil, ea își păstra noile calități vreme de mai multe zile. Apoi redevenea o sfărâmicioasă rocă ordinară. Problema păstrării noului produs era în plin progres: inițial, magicianul[47] a reușit să mențină aurul câteva clipe, apoi câteva ore, iar, atunci când a plecat Exorcistul în Orient, noua stare dăinuia deja vreme de aproape o săptămână întreagă. Însă până ce procesul nu devenea ireversibil, primejdiile erau foarte mari: și cei mai selecți seniori se fereau să mai achiziționeze obiecte din aur, de frică să nu se pomenească, după doar puțină vreme, cu un morman de nisip. Degeaba jurau bijutierii în prag de faliment că răspund pentru marfa lor, ei rămânând gaj, împreună cu atelierele, înalților mușterii. Zvonul cum că negustori ambulanți escroci au păcălit chiar și curți imperiale

---

[46] Scribul a preluat textul din 1477, o copie ilustrată și, probabil, mult adaptată acelor vremuri, însă a intervenit în simplificarea materialului, care era extrem de compozit și cu multe trimiteri la nume și evenimente care azi nu mai spun nimic. Celelalte narațiuni pe această temă găsite de scrib — mai puține decât s-ar fi așteptat —, reproduc aproximativ același scenariu.

[47] Numele acelui personaj a fost disputat de mai mulți autori: unii pretindeau că îl chema Rudolf și că era fiul unui conte, alții spuneau că era vorba despre un alchimist misterios care a studiat la Ierusalim și căruia, din rațiuni de stat, nu i se putea divulga identitatea și, în fine, la Roma se vorbea despre un evreu venit din ordinul sultanului turc spre a submina prin aurul său efemer economia lumii creștine.

cu *aur efemer* le-a alungat și meșterilor cinstiți orice clientelă. Dar nu necazurile aurarilor din Cehia i-au speriat pe sfetnicii papei și pe cei ai principilor de pretutindeni: cineva care era capabil să fabrice cantități infinite de aur putea lesne schimba întreaga geografie politică a lumii în favoarea sa. Rezultatele eforturilor diplomatice n-au dat rezultate, întrucât partea pragheză nega cu îndârjire că ar poseda un asemenea secret. Așadar, existau doar două soluții, fie să obții rețeta, fie s-o distrugi definitiv.

În plin «Război de 100 de Ani», în luptele dintre papi și antipapi, într-o lume răvășită de ciumă, de catastrofe naturale și de nesfârșitele năvăliri venite parcă din cornul infinit al Orientului, misterul transformării pietrei în aur a devenit preocuparea principală a celor ce mai aveau vreme să cugete la destinele omenirii și nu doar la imediata proprie supraviețuire.

În timpul acesta, singura armă de contraatac de care dispunea Occidentul era un călugăr dominican cu puteri la fel de misterioase ca și magicianul din Praga. Cu ajutorul unui glas sfredel și al unei priviri capabile să ajungă până în cele mai tainice colțuri ale sufletului oricui îi stătea în față, monahul acela se dovedea în stare să afle tot ce intenționează altul să facă. Era exorcistul perfect și chiar așa a și fost numit: „Exorcistul cu ochii și cu glasul sfredel." Dar puțină lume știa că același călugăr misterios mai beneficia de un instrument cel puțin la fel de teribil, taină la care a avut acces doar Sfântul Părinte și câțiva înalți ierarhi, beneficiari ai secretelor din arhivele celeste. Prevalându-se, și în continuare, de cele ce pretindea că i le sugera spre rostire publică enigmaticul papă Landon din Sabina, s-a pus la cale o întâlnire între cele două personaje cu puteri atât de mari. Numai că Exorcistul, aflat în țara dinspre tătari, a refuzat să plece la Praga, iar magicianului nu i s-a dat voie să părăsească atelierul său de taină. „Întâlnirea s-a petrecut totuși, ne asigură Fratele Serenius, iar locul ales ar fi fost undeva în adâncurile pământului."

Și astăzi încă, o peșteră din Carpații Meridionali, în Masivul Făgăraș, are intrarea blocată. Puțini localnici știu de ce, cei mai mulți îți vor spune că așa au găsit-o de când se cunosc și că deschiderea ar fi fost obturată din pricină că în interior s-ar dezvolta gaze mortale. Într-ade-

văr, câteodată din grotă ies aburi înecăcioși, încât la distanță de mai multe sute de metri nu crește vegetație și nici animalele nu cutează să se apropie. Pe lângă această explicație, a supraviețuit și legenda. Povestea ne spune că magicianul din Praga s-ar fi întâlnit acolo cu un monah. („Vrăjitorul din Apus" și „călugărul din Răsărit".) Amândoi beneficiau de puteri supraomenești: primul putea transforma lumea materială, celălalt era în stare să modifice spiritul oamenilor. Primul îl slujea pe craiul de la Apus, celălalt pe craiul de la Răsărit. Împăratul care i-ar fi stăpânit pe amândoi ar fi devenit stăpânul întregii lumi. Magicianul și monahul au fost aduși împreună, pentru ca unul să-l învingă pe celălalt și, cu forțele unite, acela să-l facă pe suveranul său invincibil pe pământ. Legenda spune că disputa dintre cei doi s-a prelungit mult peste așteptări, ambii crai murind, între timp, iar urmașii lor sperând tot mai puțin într-un rezultat concret — magicianul și monahul ne mai ieșind din peșteră. Că se mai află tot acolo ne-o dovedesc atât izvorul ce iese de sub stâncă și care strălucește puternic, de parcă ar conține minereuri aurifere, cât și glasul uman al gemetelor aburilor bolborosind din spatele uriașei pietre care a blocat intrarea. Nimeni nu se laudă că ar fi coborât vreodată în acea grotă. Scribul a făcut legătura dintre locul acela și Al Șaptezeci și treilea datorită unui obicei local: înainte de cununie, tinerii își fac declarații de dragoste în fața peșterii, fiindcă acolo „nu poți să minți, aburii ce ies din adâncuri obligându-te să spui și cele mai ascunse gânduri". Mai mult, *pe vremuri, acolo se țineau și judecățile: asta fiindcă aburii sunt înecăcioși și nimeni nu poate rămâne multă vreme în preajma lor, astfel încât procesele erau rapide, pe de o parte, și pentru că oricine spunea în acel loc adevărul, indiferent dacă adevărul era sau nu în favoarea sa, pe de altă parte.* Monahul din poveste era să-l înfrângă pe alchimist, dar acela a găsit înscrisul de care se folosea călugărul și i l-a distrus. Și călugărul a ars notițele magicianului. „Acum stau amândoi și se străduiesc să-și aducă aminte ce era scris pe pergamentele lor."

Indiferent de legendă, pergamentul i-a desăvârșit Exorcistului adevărata misiune în Răsărit. Mai rămâne de precizat cum a reușit Grigore al XI-lea să-l convingă pe Al Șaptezeci și treilea să-i dea ascultare, să

accepte să se lipsească de o armă atât de performantă și să plece atât de departe, asta câtă vreme, mai înainte, cu toate insistențele, călugărul n-a fost dispus nici măcar să-l urmeze pe papă la Roma. Să ne amintim de ultima audiență a Celui de Al Șaptezeci și treilea la papa Grigore al XI-lea. Atunci, parcă vorbind cu sine, Exorcistul i-a spus[48] papei că drumul la Roma îi va fi fatal, că va plăti cu viața onoarea de a face din „Captivitatea Babiloniană" o amintire. Iar papa ar fi verificat în *Calendarul magic* și ar fi descoperit cu groază că monahul avea dreptate. Cu puțină vreme în urmă, Grigore a izbutit să-l facă pe Exorcist să-i vândă un asemenea calendar. Pe o sumă considerabilă. Când, după plecarea papei, cardinalii i-au transmis ordinul în legătură cu deplasarea în Răsărit, Al Șaptezeci și treilea nu s-a mai opus. Ierarhii s-au mirat, însă au fost bucuroși să poată raporta izbânda în care nici ei n-au crezut înainte ca Al Șaptezeci și treilea să părăsească cu adevărat Franța. Pe urmă, papa, scoțând într-o seară calendarul din tocul său, a constatat că pergamentul a fost înlocuit cu unul care n-avea calități magice. Deci: Al Șaptezeci și treilea și-a luat banii pentru *Calendarul magic* vândut papei, însă nu i-a dat unul autentic[49], iar la prima ocazie ivită a dispărut în Enigma Europei. Spre deosebire de clientul său, Al Șaptezeci și treilea știa când va muri suveranul pontif, iar acela n-avea indicii asupra viitorului celui ce l-a înșelat. Însă nici Exorcistul n-a consultat propriile-i date. El crezuse că, după moartea lui Grigore, se va putea întoarce liniștit la Avignon. Doar că au mai durat niște ani până s-o facă. A fost Al Șaptezeci și treilea atât de inert, încât n-a mai decis nici să plece din Enigma Europei? Câtă vreme „i-au mers afacerile" în Orient, monahul a rămas acolo. Pe urmă, în mod cu totul

---

[48] „Spus" și nu „prezis". „Eu nu sunt proroc, eu nu văd ceea ce se va întâmpla, eu doar spun. Spun ceea ce gândește unul sau altul ori ceea ce este scris", repeta el de fiecare dată când lumea se minuna că a prezis un fapt ce s-a dovedit că s-a întâmplat.

[49] Coroborând evenimentele, vom vedea cum, într-una și aceeași perioadă, legendele se întrepătrund: nu numai aurul de la Praga era efemer, existau și calendare magice la fel de efemere, înscrisuri frumos caligrafiate și bogat ornamentate ce-și pierdeau puterile miraculoase după un anumit timp. Desigur, un asemenea fals i-a vândut pe bani grei Exorcistul papei Grigore al XI-lea.

neașteptat pentru el, încetul cu încetul, și localnicii au descoperit că arma Exorcistului este mult mai periculoasă decât părea la o primă vedere. Și nu și-au dat seama de acest lucru numai victimele, ci chiar și cei ce au câștigat inițial de pe urma calendarului filistin al străinului. Al Șaptezeci și treilea a devenit o figură extrem de puțin populară pe o mare suprafață de pământ. Vestea despre modul cum poate el să-ți pătrundă în suflet, să-ți răscolească toate tainele și să le expună public, să-ți răstălmăcească intențiile[50], nenumăratele urmări tragice pe care le-au declanșat acele mărturisiri, faptul că nu mai puteai fi sigur de niciun secret — orice ai văzut, orice ți s-a spus, orice ai făcut, orice ai nădăjduit devenind public —, i-a făcut pe cei de jos, însă și pe fruntași, chiar și pe domn, să-l urască. Uimitor este doar că a trebuit să treacă atâta amar de vreme să se ajungă la o asemenea percepție despre un personaj ce nu se afla în acele locuri de câteva zile... Prin 1401, Exorcistul a scăpat din primul atentat. Scribul a notat puțin mai sus: „prin 1401, chiar înainte de atacul tătar, un atac previzibil cu mult înainte (...), Al Șaptezeci și treilea, împlinind vârsta de 53 de ani, simțea tot mai mult nevoia de a afla propriul său viitor". Da, numai că, tot atunci, același Exorcist se găsea de acum după o a treia încercare de a fi ucis și era evident că trebuia să se protejeze mult mai atent. Mai ales că, brusc, chiar și cei ce s-au folosit până atunci din plin de serviciile Exorcistului nu mai erau dispuși să-l protejeze, iar presiunea Bisericii devenise și ea tot mai puternică: Al Șaptezeci și treilea se folosea de puteri supranaturale, de puteri drăcești. Al Șaptezeci și treilea era un vrăjitor. Nici nu mai era necesar să se găsească un mod premeditat de a-l elimina: mulțimea însăși putea, din clipă în clipă, să-l linșeze. Lațul se strângea tot mai mult, iar măsurile de precauție deveniseră obligatorii. Or, măsurile de precauție presupun calcularea unor pași înainte. Pentru cel ce avea un calendar miraculos, tentația de a afla ce i se va întâmpla într-o situație atât de plină de primejdii devenise irezistibilă. Și totuși Al Șaptezeci și treilea a distrus — tocmai atunci! — pergamentul. Ceea ce îl face pe scrib să-l suspecteze de faptul că știa foarte

---

[50] Asta nu era adevărat: Exorcistul nu punea în gura victimelor sale lucruri pe care acestea nu le-au exprimat singure.

bine ce pericole conținea calendarul său, precum și cât de dăunătoare pentru om este aflarea viitorului, în general. Exorcistul a văzut prea des ce urmări nefaste a provocat la alții cunoașterea viitorului, chiar dacă tentația era mare. Foarte mare. Foarte mare chiar și pentru el. Scribul își imaginează scena când Al Șaptezeci și treilea a nimicit pergamentul: o scenă demnă de pana unui mare dramaturg.

Perioada aceasta, de la moartea lui Țipor și distrugerea pergamentului și până în anul 1411, de la moartea cavalerului Gy de Montmartre până la întoarcerea la Avignon este umplută, în narațiunile Fratelui Serenius, cu zeci de anecdote. Însă parcă despre un alt personaj. În afară de izbânzi senzaționale, scribul n-a găsit evenimente credibile de notat. Legendele despre omul cu glasul și cu privirea sfredel refuză cronologiile. Succesiunile se învălmășesc și ele. După năvălirea tătară și în lipsa lui Gy de Montmartre, Exorcistul îi mai ia de câteva ori locul. Al Șaptezeci și treilea pare să se fi stins în etape: o dată cu Țipor, o dată cu Gy de Montmartre, o dată cu pergamentele magice, o dată la Avignon. Și, încă și mai devreme, o dată cu papii fără succesori onomastici, din puterea cărora pretindea că se revendică. Ceea ce a rămas și după 1411 este mitul omului cu glasul și cu privirea sfredel, legenda care s-a stins și ea în mai multe etape.

Stă scris că Al Șaptezeci și treilea a distrus calendarul său într-o peșteră aflată la o distanță suficient de mare de Paris și că, odată cu el, a distrus și marele pergament al *Genealogiei Universalis*. În clipa aceea, stăpânii tuturor pergamentelor realizate cu zece generații înainte de către Schwartz von Schwartz, scoțându-le din tocurile în care le-au păstrat de atâta vreme, le-au găsit dezintegrate în mormane de praf. Explicația la îndemână: în general, așa cum „aurul de Praga" nu-și păstrează caracteristicile decât un timp limitat — chiar dacă un timp tot mai lung — așa și acele scrieri făcute prin puteri necurate nu pot rezista nici ele la infinit.

Anul 1411, drept an al revenirii Exorcistului la Avignon, i-a fost relevat scribului din biografia Celui de Al Șaptezeci și patrulea. Ca de atâtea ori, și aici copilul a scris viața tatălui său, dând consistență unui trai devenit tot mai lipsit de repere.

„[Exorcistul] s-a întors la Avignon în 1411, unde a fost arestat, judecat pentru erezie și condamnat la moarte." Așa stă scris. Așa ar fi trebuit să se întâmple. Numai că, după experiențele trecutului, când judecătorii s-au pomenit că vorbesc ceea ce nu trebuie și au ajuns din juri osândiți, nu s-a mai găsit om, nici măcar slujitor al Inchiziției, dispus să se pună cu Al Șaptezeci și treilea[51]. Așa că, mult mai plauzibilă este informația după care, abia ajuns la Avignon, Exorcistul a fost așteptat și omorât sub o poartă ori într-un gang întunecos. Iar abia după aceea a fost ferecat în lanțuri, judecat și ars. În cutume, niciodată nu se renunță la ideea unei judecăți drepte.

De ce s-a întors Exorcistul tocmai la Avignon, unde îl știa toată lumea și unde trebuia să se aștepte la un asemenea sfârșit? Spera el că, după atâția ani, lumea îl va fi uitat? Papi s-au mai tot perindat pe la Avignon, chiar dacă în scriptele Vaticanului au fost numiți antipapi. Iar cei recunoscuți în pomelnice au plecat în Italia și au murit, între timp, și Grigore al XI-lea, și Urban al VI-lea, și Bonifaciu al IX-lea, și, iată acum, în 1406, și Inocențiu al VII-lea. Și a venit iarăși un Grigore (al XII-lea), succesorul onomastic al celui pe care l-a păcălit Exorcistul vânzându-i un pergament cu puteri efemere. Și acela a păstrat memoria precedentului Grigore. („Papii luându-și același nume, n-o fac întâmplător, ci își continuă antecesorii", pretindea Al Șaptezeci și treilea. Și, spre ghinionul său, la întoarcere a dat tot de un Grigore.) Deși, în *Faptele de la Avignon* scrie: „S-au perindat mai mulți papi, dar taina a supraviețuit de la unul la altul. Iar liantul acelei taine a fost nu un om sau un lucru binecuvântat, ci diavolul însuși intrat sub chipul unui călugăr dominican."

Cei mai mulți ierarhi și demnitari locali au dispărut. Toată atmosfera s-a schimbat. Întreg Occidentul trăia iarăși „Marea așteptare". Însă pe Al Șaptezeci și treilea nu l-a uitat nimeni. Exorcistul a intrat în folclor și, pe lângă toate celelalte necazuri pe care le-ar mai fi putut provoca, prezența sa fizică risca să modifice arhetipul.

---

[51] Ciudat că nu se face referire la primul proces, la evadarea din temniță după ce a fost condamnat la închisoare pe viață.

Se spune în *Levitic* (19, 26): „să nu vrăjiți, nici să ghiciți". Așadar, a ghici viitorul face parte din vrăjitorie, iar vrăjitoria Îi este nesuferită lui Dumnezeu și pedepsită de Inchiziție. Prea mulți creștini cad victimă slujitorilor Satanei. („Să nu devii ghicitor în măruntaiele păsărilor, pentru că aceasta conduce la idolatrie...; nu vei descânta sau curăți prin foc pe fiul tău; nu vei face jocuri de prezicere; nu vei practica ghicitul după zborul păsărilor, nici ghicitul după măruntaiele păsărilor și nici nu vei căuta să afli învățături viclene; căci toate acestea și legea le-a dezaprobat" [Sfântul Nicodim Aghioritul, *Porunci biblice*, 7, 3, 6]. Iar pe lângă păcatul ghicitului viitorului, sufletele căzute introduc relele aduse de diavol și prin instrumente pline de necurat: ace înfipte în păpuși, semne și desene satanice, licori otrăvite cu păcate ucigătoare, înscrisuri. Și de înscrisuri se folosea și Al Șaptezeci și treilea, se spune în proces. Și iarăși: „Ghicitul, tâlcuirea semnelor și visele deșarte sunt..." [*Sirah* 34,5][52]. Și toată lumea care posedă asemenea înscrisuri

---

[52] Și iată ce consemnează *Paranoia Schwartz* în această privință:
„«Veți fi ca zeii, știind binele și răul». — (*Septuaginta*, Gen. 3, 5.)

Aparatul de ghicit viitorul

— O! De-aș fi știut dinainte!...

S-a auzit de prea multe ori această frază, așa că s-a introdus — cu titlu experimental — ca oamenii să știe cu exactitate ce se va întâmpla cu ei în continuare.

Pe Gough această noutate l-a surprins cu totul nepregătit. Tocmai își punea galoșii, când îl străfulgeră gândul că după-masă va fi un soare plăcut, însă că va regreta acest lucru. Așa că își lăsă galoșii acasă și, până la amiază, răci zdravăn. Și, bineînțeles, regretă.

Finch, în schimb, află că va pierde meciul prin K.O., așa că primi resemnat regretele amicilor în cabină. Boxase mai timorat ca oricând, dar ce să fi făcut? Trebuise să urce în ring.

Gough simțea că nu poate lua lucrurile atât de ușor. El era pătruns de simțul răspunderii, era tată a trei copii, lucrase din greu pentru situația la care ajunsese. Acum, că i se oferise șansa de a ști ce i se va întâmpla în continuare, trebuie să fie de zece ori mai vigilent. Și alții aveau această șansă.

Hotărî s-o ia metodic: anticipă mersul pieței, dar, până la urmă, cumpărăturile zilnice tot ca de obicei trebui să le facă, adică de atât de cât avea nevoie. Și ce dacă știa că pâinea se va scumpi? Nu putu să cumpere pâine pentru o lună

să le predea şi să fie arse în pieţe. Şi, mai presus de toate, omul acela e locuit nu de un diavol, ci de şapte („Şi, când duhul necurat a ieşit din om, umbla prin locuri fără apă, căutând odihna şi nu găseşte. Atunci zice: Mă voi întoarce la casa mea de unde am ieşit; şi, venind, o găseşte goliă, măturată şi împodobită. Atunci se duce şi ia cu sine alte şapte duhuri mai rele decât el şi intrând, sălăşuiesc aici şi se fac cele de pe urmă ale omului aceluia mai rele decât cele dintâi" [*Matei* 12,43-45])

înainte. Se căzni mult, dar sfârşi prin a trebui să abandoneze orice proiect de a trage foloase de pe urma aflării acestei ştiri. Apoi îşi bătu capul cum ar putea profita într-adevăr: evenimente erau puţine în viaţa sa şi nu se anunţau mai multe nici pentru anul următor (anticiparea viitorului fusese introdusă vizând mereu doar câte un an). E drept, un verişor va avea un accident mortal de maşină, dar facultatea de a anticipa le fusese dată tuturor; n-avea rost să se agite şi pentru verişorul lui. Îl sună totuşi la telefon pentru a-l preveni. (Dar ce folos? Peste câteva luni primi scrisoarea îndoliată: verişorul lui nu plecase în ziua aceea cu maşina, dar, trecând strada, fusese călcat de un automobil ce depăşise cu mult viteza legală... Însă toate astea s-au întâmplat mult mai târziu.)

La început, oamenii încercară să lupte, însă Gough observă că îşi distrug doar nervii. (În această privinţă, pe măsură ce trecea timpul, anticipa un buletin medical tot mai întunecat.)

Nici măcar copiii săi, cei ce-şi puseseră cele mai multe speranţe în introducerea cunoaşterii viitorului, nici măcar ei n-au putut trage niciun fel de foloase de pe urma acestui lucru. Îi străfulgeră pe toţi trei gândul că vor promova clasa şi, ca atare, hotărâră să nu mai înveţe nimic. Doar că fură mereu prinşi cu temele nefăcute şi obligaţi, de fiecare dată, să rămână peste program, spre a le recupera. După o vreme, putură constata că-şi pierd mult mai mult timp ca înainte în faţa caietelor.

Nici meciurile, nici cărţile, nimic nu mai oferea surprize. Oamenii se necăjeau anticipat sau se plictiseau.

Atunci, Gough se duse la bătrânul său învăţător, omul cel mai înţelept pe care îl cunoştea, şi-l întrebă ce să facă.

— Fă-te că nu ştii nimic! Încearcă să ignori că eşti la curent cu cele ce se vor întâmpla.

Gough se strădui să-l asculte şi observă că acest lucru îl ajută în cele mai diferite situaţii. Şi, când constată că nu strică să nu ai habar de ceea ce se va întâmpla, se strădui să facă abstracţie de cele pe care le ştia dinainte şi, până la urmă, nici nu mai avu această calitate. (Gough era un precursor!) O ducea de atunci mai bine decât ceilalţi şi lucrurile i se păreau că au iarăşi un rost.

Apoi, s-a introdus, cu titlu experimental, ca oamenii să nu ştie cu certitudine înainte ce se va întâmpla."

Și mai stă scris în catastife cum s-a desfășurat „procesul" Exorcistului. Numai că acelea nu sunt catastifele oficiale, ci povestiri adunate din culegeri, asemenea celor ale Fratelui Serenius. Se povestește — de pildă în *Faptele de la Avignon* — cum „învinuitul" a fost adus în fața Sfântului Oficiu cu gura astupată și cu ochii legați[53], fiindcă „pe acolo a ieșit întotdeauna doar diavolul spre a intra ca un sfredel în sufletele cele mai curate ale creștinilor". Și se povestește și cum, în lipsa posibilității acelui diavol de a-și mai face nestingherit de cap, toate acuzațiile au fost lesne dovedite, iar corpul în care a sălășluit atâta vreme necuratul a fost dat pradă flăcărilor și ca pedeapsă, dar și pentru a-l împiedica să mai devină azil Satanei. Numai că acel proces seamănă izbitor cu spectacolul înscenării judecății postume a papei Formosus, grozăvie petrecută cu peste jumătate de mileniu în urmă. Stă scris: „Iar odată cu acel cuib al diavolului, nici Satana, nici Lando și nici Formosus ori Romano n-au mai putut pretinde că [le] vorbesc urmașilor lor."

În discuțiile avute cu Grigore al XI-lea, înainte de a pleca în Orient — înainte de „a se retrage pentru învățătura diavolului în iad, ca să revină iarăși și mai rău, și mai afurisit" —, Exorcistul îi tot pomenise pe papii Formosus și Lando. Ba mai pretindea și că aceia vorbeau prin el. (Al Șaptezeci și treilea spunea că doar primii papi purtători ai unui nume erau papi adevărați, ceilalți, trăgându-se din cei originari, nu făceau decât să perpetueze harul inițial, secătuindu-l. Și câți dintre „papii originari" au fost lăsați mai multă vreme în scaunul Sfântului Petru? Unii au fost chemați foarte repede de Dumnezeu însuși în dreapta lui, alții au sfârșit de moarte de martir.) Așadar, Al Șaptezeci și treilea a sfârșit la fel ca Formosus, pe care-l tot cita și pe acela, îl dădea de exemplu și se declara a fi și vocea și ochii aceluia. Și a fost și judecat postum, la fel ca Formosus. Și a redeșteptat, desigur că tot din adâncurile iadului, sinistra coprocrație. Și, pentru ca blestematele imagini ale „procesului cadavrului" să se repete identic după o jumătate de mileniu, și leșul

---

[53] După alte surse, mai în spiritul acelor timpuri, „după ce i-au scos ochii și i-au tăiat limba, pentru ca diavolul să nu mai aibă pe unde intra și pe unde ieși din acel trup [devenit — nota scribului] cuib satanic".

Exorcistului a fost judecat tot într-o capelă în ruine[54], care a dispărut curând după eveniment, așa cum s-a prăbușit și vechea capelă de la Lateran, în urma „procesului" lui Formosus. Doar că acea „Capelă Veche" a fost dărâmată de mâna omului...

Mai târziu, acest episod mizerabil se cerea a fi uitat. (Ajungea „Procesul cadavrului" înscenat lui Formosus în vremuri revolute.) O vreme, totul a fost pus în cârca lui Ioan al XXIII-lea, acel antipapă extrem de dibaci, care a reușit să-și pregătească ascensiunea printr-un predecesor pe care tot el l-a otrăvit, care a trecut de la cele mai înalte onoruri la cele mai umilitoare situații, reușind să sfârșească totuși — el, papă demis — ca episcop-cardinal de Tuscolo. Drept urmare, poveștile despre procesul postum al Celui de Al Șaptezeci și treilea și-au prezentat diferitele variante în funcție de evoluția sinuoasă a acelei personalități atât de dramatice care a fost napolitanul Baldassarre Cossa, antipapa Ioan al XXIII-lea. Uitat și el de memoria celor mulți.)

În urma Exorcistului a rămas o avere uriașă, un băiat și numeroase întrebări ascunse și ele de uitare. Ca și *Genealogia Universalis*. Dar a rămas faima unui om antipatic, înzestrat cu ochii și gura sfredel.

În final — poate ca o anexă[55] —, scribul ar trebui să ofere răspunsuri la acele numeroase întrebări ivite din biografia atât de legendară, care parcă are peste tot lipită de ea un semn de alertă: „Uită tot și nu spune mai departe!" Una dintre acele întrebări ar fi: cum și-a cărat imensa avere, adunată în Enigma Europei, Exorcistul la Avignon? (Sau n-a fost nici acea avere mai mult decât un ingredient al mitului Celui

---

[54] „Capela Veche", de fapt o adevărată biserică, care oricum ar fi trebuit să fie dărâmată, nepotrivindu-se nicicum cu „Palatul papilor" — „cea mai mare și minunată clădire a lumii", după cum afirmau contemporanii. Construcția arhaică era totuși greu de demolat, fiindcă nu respecta rafinamentul pretins de Benedict al XII-lea și Inocențiu al VI-lea. N-ar fi exclus ca acestei „Capele Vechi" să i se fi găsit pretextul, în timpul antipapei, de a putea fi dărâmată pentru vina de a fi fost martor al acelui regretabil spectacol.

[55] O anexă sigur ar fi necesară. Dar timpul, timpul presează și ar fi o îndrăzneală prea mare din partea scribului să-i ceară lui Dumnezeu și mai mult răgaz decât cel necesar așternerii brute pe hârtie a vieților Celor O Sută.

de Al Șaptezeci și treilea? Dar, acceptând acel lucru, ar trebui să privim cu totul altfel întreaga sa viață.) Despre drumul de întoarcere al Exorcistului nu știm mare lucru, scribul nu a găsit consemnări scrise, personajul parcă ar fi fost teleportat înapoi. Nici despre modul cum și-a transferat Al Șaptezeci și treilea averea, scribul n-a găsit relatări. Nu rămân, deocamdată, decât ipoteze speculative. Cele mai multe la fel de fantastice ca și întreaga legendă. Oricând posibile puncte de plecare pentru alte legende. Și material suficient atât pentru alți scribi, cât și pentru scriitori.

Ar mai fi, desigur, și alte semne de întrebare legate de Al Șaptezeci și treilea. Unele oferă răspunsuri bazate pe date, altele nu. Dar scribul este presat nu numai de vreme, ci și de spațiu. Până unde să mai lungească această poveste și așa mult prea lungă?

Frei aber Einsam[1]

AL ȘAPTEZECI ȘI PATRULEA
— Omul din fereastră —

(1379–1478)

[1] Liber, dar singur.

Sfinxul din Florența

Un foarte competent amic i-a reproșat scribului că nu este posibil să vorbești pentru o anumită epocă numai despre papi, în alta doar despre mai-marii unor lumi marginale, despre micii eroi locali ori despre un anumit rege și nu și despre vecinul aceluia. Lumea, pretindea, pe bună dreptate, amicul, se dezvoltă într-o interrelație generală și nimic nu este singular sau întâmplător. Scribul este conștient de limitele sale, iar de cele reproșate aici cu atât mai mult. Dar scribul a afirmat, nu o singură dată, că seria CELOR O SUTĂ nu reprezintă o istorie a lumii, ci doar un șir de o sută de biografii din tată în fiu. În fond, și viața unui singur om, ca și o singură zi dintr-o viață, nu reprezintă decât ***un*** *aspect al interrelației despre care vorbește atât de potrivit lucidul și exigentul amic.*

Scribul este convins de destinul său faustic: ajungând la ultimul dintre Cei O Sută, nu va mai avea ce-I cere lui Dumnezeu, iar drumul i se va fi sfârșit. O piele de șagri cumplită, în care singura răsplată n-a reprezentat-o decât bucuria creației, ajutată de tenacitatea de a continua, indiferentă la toate mizeriile vieții pragmatice ale editorilor subiectivi și ale criticilor orbi. Pielea de șagri a scribului nici măcar nu e vizibilă, iar el, scribul, n-are nicio clipă controlul a cât i-a mai rămas din ea. Dacă totuși va apuca să pună punctul după ultima frază din biografia Celui de Al O Sutălea, n-ar mai avea niciun motiv — chiar dacă motive se găsesc întotdeauna destule... — de a mai spera și la alți ani de

viață. Ce absurd: știind toate astea, scribul se grăbește cu disperare să-și termine lucrarea și să intre în neant!

Zarurile au fost aruncate pentru scrib. El nu mai poate da înapoi, dar nici să spere să mai aibă și timpul necesar să-și și vândă opera nu mai poate.

Stă scris: „În 1379, el [Exorcistul] va trece printr-un moment dificil, din cauza scandalului pricinuit de nașterea celor doi copii ai săi. [...] Este vorba despre o fată născută chiar în preajma domnitorului [„Țării dinspre tătari", adică a Moldovei], fiica Svetlanei, sora lui Petru I, și despre un băiat, fiul Ștefanei, nepoata lui Lațcu și mătușa lui Petru, dar mai tânără decât acesta. Fata Svetlanei moare curând după naștere, dar băiatul va supraviețui și tatăl se va ocupa direct de educația sa. [...] Este greu de spus dacă Al Șaptezeci și treilea a avut doar acei doi copii, posibil să fi profitat și de alte femei, femei ce au reușit să-și ascundă mai iscusit aventura, la fel cum e limpede și că amploarea celor două scandaluri s-a datorat, în primul rând, apartenenței atât de înalte a mamelor ambilor copii. (Un bebeluș în plus într-o colibă, chiar bastard fiind acela, n-ar fi avut șanse să ajungă erou al unei însemnări.)" Și, mai departe: „Fiul Ștefanei va fi botezat în rit ortodox. Tânăra mamă, nepoata lui Lațcu, deși mătușa lui Petru, nu era decât o fetișcană — după calculele scribului, la nașterea pruncului, abia să fi împlinit 13 ani. Ea a fost repede căsătorită cu un boier local, însă a murit curând, în timpul unei noi sarcini. Soțul și noua ei familie au acceptat ușor să scape de bastard, așa că Al Șaptezeci și patrulea a ajuns în grija tatălui său natural. Care l-a acceptat."

Așadar, iată cum — farsă a sorții! — ne aflăm la cea de a patra biografie succesivă începută în spațiul numit de scrib „Enigma Europei", adică în spațiul despre care se știu atât de puține lucruri, însă care ne permite să aflăm originea unor asemenea personaje totuși marginale ale istoriei. Dacă, într-adevăr, tatăl copilului s-a întors la Avignon în A.D. 1411, înseamnă că Al Șaptezeci și patrulea avea de acum 32 de ani. Enigma Europei lasă să-i fie descoperite doar puține taine. „Evenimentele importante" care l-au avut în centru pe Exorcist, după moartea lui Gy de Montmartre, între 1401 și 1411 — „dovadă incontestabilă că nu au fost unul și același personaj" —, ni se relevă și ele cu zgârcenie.

La fel cum nici despre ce a făcut Al Șaptezeci și patrulea până în 1412 nu știm prea multe. Și la fel cum, să ne aducem aminte, stă scris și că „biografia Celui de Al Șaptezeci și treilea va începe în anul 1371, când fiul Bizantinului avea de acum 23 de ani". Amănunte despre vieți infinit mai importante pentru destinul omenirii au rămas necunoscute la eroi cu adevărat mari, înainte ca aceia să fi început să-și ducă la îndeplinire mărețele fapte. Cazuri în care autori de toate calibrele încearcă să acopere petele albe cu ipoteze bazate pe argumente de prea puține ori considerate definitive. Dacă scribului nu i-ar fi frică de un sacrilegiu, ar pomeni aici, de pildă, lacunele din conținutul concret al anilor de tinerețe de după nașterile mirifice ale marilor creatori de religii — Moise, Iisus și Mahommed. Desigur, comparația este total nepotrivită și scribul își cere scuze că l-a luat iarăși gura pe dinainte.

Câteva lucruri știm totuși despre „anii pierduți" ai Celui de Al Șaptezeci și patrulea: de pildă, că tatăl s-a ocupat direct de educația fiului, după principiul că „un copil trebuie învățat să sufere pentru a putea rezista în viața aceasta". Drept urmare, băiatul a fost „călit" de mic prin exerciții potrivite mai degrabă formării unui ascet: era pus să stea nemișcat ore în șir, supus la posturi severe, obligat la activități îndelungate și lipsite de sens. Toate numai pentru a fi obișnuit să găsească soluții cât mai acceptabile de supraviețuire în circumstanțe dificile, cum soarta sigur îi va oferi; multe dintre acestea toate fiind chiar invitații de a născoci posibilități discrete de a înșela ordinele primite. Doar că Al Șaptezeci și patrulea a imaginat o altă posibilitate de evadare: aceea de a se decupla prin concentrarea gândurilor de la realitate și de a pătrunde într-o *lume dorită*. Nu era vorba despre o metodă șamanică, întrucât copilul s-a desprins să acceadă în *lumea dorită* pornind de la cele ce i le ofereau simțurile în *lumea oferită*, în lumea în care trăia. *Lumea dorită*, lumea cealaltă, se configura deci treptat, fără a fi un dat la care el să fi năzuit *a priori*. Aceasta și nu ascetismul era educația care l-a format, încât, cu vremea, corvezile la care era supus le-a perceput chiar cu plăcere: ele configurându-se în ferestrele prin care zărea *lumea dorită* și care îi ofereau posibilitatea de a se strecura *acolo*.

Un al doilea lucru, aflat de asemenea încă din biografia fiului, este anul revenirii tatălui la Avignon. Dacă „«Evenimentele importante»

care l-au avut în centru pe Exorcist, după moartea lui Gy de Montmartre, între 1401 și 1411 — dovadă incontestabilă că nu au fost unul și același personaj —, ni se relevă și ele cu zgârcenie", acele „«Evenimentele importante» relevate cu zgârcenie" își lasă descoperită consistența doar prin adiționare, întrucât, separat, fiecare dintre ele poate fi pus sub semnul întrebării. Nici măcar o dată cronologică notată nu reprezintă o garanție deosebită: scribii foloseau calendare diferite și, mai ales, datarea în conformitate cu sărbătorile religioase obligă la interpretări. Cum anul încă mai începea la Paști[2], datele erau relative, iar transcrierile adesea eronate le fac și mai puțin sigure. Fapt valabil nu numai pentru cronologia zilelor, săptămânilor și lunilor, ci chiar și pentru fixarea corectă a anilor.

Totuși, știm că în 1410 — fapt prea de notorietate spre a fi contestat — a avut loc marea bătălie de la Grünwald, când cavalerii teutoni sunt înfrânți de o coaliție inedită formată din polonezi, lituanieni, moldoveni și... tătari. În 1410, Al Șaptezeci și patrulea avea 31 de ani. El ajunge împreună cu ariergarda moldovenească la Grünwald, în dimineața zilei de 16 iulie, și nu mai are prilejul decât de a putea admira un câmp de luptă acoperit cu cadavre și răniți. Atunci când se semnează pacea, la începutul lui februarie a anului următor, urmașul Exorcistului nu mai este în „Țara dinspre tătari". Tatăl tocmai s-a întors în Apus, iar fiul a rămas să lichideze „afacerile materiale". După care a plecat și el. Datele acestea, destul de confuze, le putem confrunta și cu un text al severului franciscan Fra Gregorio, dar și cu o piesă a unei variante a ciclului *Minunilor Sfintei Fecioare*, un corpus de texte menite a fi jucate în orașe și târguri. Iată, sursele sunt cât se poate de variate! Franciscanul ne povestește cum banii strânși de monahi prin toate mijloacele inimaginabile se adunau în beneficiul celor ce ar fi trebuit să ducă o viață umilă și dă exemple — pe capitole distincte — despre

---

[2] Adică în martie ori aprilie. De obicei, pentru a se mai diminua relativitatea trecerii de la un an la alt an, se lua drept punct de plecare ziua de 25 martie. (De aceea, „luna a șaptea" este cunoscută drept septembrie și nu drept iulie, dacă anul ar începe la 1 ianuarie. La fel, „luna a opta" este octombrie, „luna a noua", noiembrie, „luna a zecea", decembrie. Celelalte luni fiind personalizate cu nume de zei ori de suverani.)

diferitele proceduri prin care acele „sume nerușinate" sunt constituite din: comerț cu moaște și cu moaște false, din indulgențe, din răscumpărări ale unor greșeli abominabile, pregătiri pentru cruciade ce nu au avut loc niciodată, vânzări de funcții, cerșit pentru niște cauze nobile veșnic amânate, alte forme de escrocherii. La capitolul ultim, dă punctual și exemplul unui monah care s-a specializat să-i facă pe bieții oameni naivi să-i spună secretele lor inconfortabile („Urât mirositoare, așa cum urât mirositor era și acel călugăr de rușine"), monah care a ajuns să posede o avere „la care și cei mai hrăpăreți prelați priveau cu invidie". Și datele pe care le oferă (și în acest caz) au pretenția de a fi riguroase. În schimb, corpusul de piese populare *Minunile Sfintei Fecioare* accentuează mai mult caracterul senzațional al întâmplărilor. (Senzațional pe care, fără doar și poate, de multe ori chiar actorii îl născocesc.) Franciscanul îl abandonează pe cel pe care scribul crede că îl recunoaște în Exorcist și se referă la fiu, care, la fel de ticălos ca și tatăl său[3], și-a lăsat părintele să fugă atunci când a simțit că lațul i se strânge tot mai mult de gât și a rămas să se bucure de averea strânsă într-un mod atât de nedemn. Și — ca blasfemia să fie perfectă —, același fiu, care știa întotdeauna să ajungă în preajma unui loc primejdios, atunci când amenințările treceau, n-ar fi exclus — ni se sugerează — să fi fost și la originea morții părintelui său, desigur că nu din dorință de dreptate, ci spre a-i lua bunurile. *Fiul acela netrebnic, la fel de ticălos ca și tatăl său,* spune Fra Gregorio, *a plecat spre apus cu o caravană de negustori întorși cu bine din Asia și care se grăbeau să ajungă să-și vândă mărfurile înainte de Paște, când, se știe, oamenii sunt darnici la pungă. Era imediat după bătălia de la Grünwald, întrucât scopul nemernicului a fost acela de a face cât mai repede dispărute hainele, armele, bijuteriile și celelalte bunuri pe care le-ar fi cules de pe morții și de pe rănițiii neputincioși zăcând pe câmpul de luptă.* De unde putem trage concluzia că Al Șaptezeci și patrulea a plecat din „Țara dinspre tătari" cu una dintre caravanele de negustori cu care tatăl său a colaborat prin Țipor și, mai târziu, prin Leib, soluție care îi

[3] „Fiind, pe deasupra, fructul trădării castității de către un purtător nedemn de o rasă călugărească."

făcea drumul mai sigur și îi permitea să treacă mai neobservat cu „averea colosală" strânsă de Exorcist. Pare plauzibil.

Nu la fel de credibile sunt poveștile dramatice din *Minunile Sfintei Fecioare*, care și ele oferă destule similitudini cu două personaje semănând cu Al Șaptezeci și treilea și cu fiul său. Mai ales că sursele care l-au ajutat atât de mult pe scrib la redactarea biografiei Exorcistului (Manuscrisele Gr. 203, *Lotus* și cel intitulat *Artiștii dreptății*, corpul de documente strâns de Locatus și anecdotele din cronica Fratelui Serenius) nu mai fac referiri utilizabile pentru anii la care am ajuns. Doar din posibile aluzii la personajele noastre nu se poate recompune un destin cât de cât coerent.

Totuși, oricât de confuze ar fi sursele, prin coroborarea lor, putem trage concluzii măcar relativ sigure. Martori, asemenea lui Alvar Pelayo și Fra Gregorio, vorbesc despre „clericii care-și petreceau timpul numărând încântați fișicurile durdulii de monede din fața lor". Și amintesc și umbre semănând izbitor cu portretele oferite de scrib...

Și, în sfârșit, astfel, tot de aici știm și ce s-a ales din averea Celui de Al Șaptezeci și patrulea. O părere, chiar dacă hazardată, am mai putea formula și dintr-un pasaj al Manuscrisului Gr. 203, unde se povestește despre „căruțele cu bunuri și bani" constituind averea Exorcistului. Căruțele acelea ar fi putut să nu fi fost subiectul unei metafore, ci chiar căruțe adevărate cu care s-ar fi întors Al Șaptezeci și patrulea în Apus[4]. Iar o remarcă a Fratelui Serenius poate fi și ea alipită aceluiași context, chiar dacă remarca se referă la Exorcist și nu la fiul său: „[Al Șaptezeci și treilea] mirosea a hoit și datorită senzației pe care ți-o dau obiectele strânse de pe câmpurile de luptă. [Al Șaptezeci și treilea] mirosea a hoit ca un șacal."[5]

---

[4] Au existat, în general, două percepții antagonice ale revenirii din Orient: pe de o parte, întoarcerea cruciaților, de regulă o întoarcere cu multe peripeții și considerată norocoasă prin simplul fapt că omul mai apuca să-și revadă familia, chiar dacă, de obicei, revenea mult mai sărac, mai lipsit de speranțe și bolnav. Pe de altă parte, poveștile despre comorile fabuloase din țările de basm făceau să fie considerați părtași ai acelor comori toți cei ce se presupunea că le-au văzut.

[5] Dacă scribul l-a numit pe Al Șaptezeci și treilea „Exorcistul", același personaj este pomenit de Fratele Serenius drept „Șacalul". Șacalul... „care a născut

Fra Gregorio ne-a lăsat un manuscris neprețuit[6], însă extrem de incomod pentru mulți dintre contemporanii săi cei mai potenți. Așa că inscrisul acela a fost distrus, se pare, încă în timpul procesului care l-a adus pe autor la rug. Călugărul, considerat ca făcând parte din mișcarea *fraticellilor*[7], a împărtășit soarta multora dintre tovarășii săi. Totuși, prevăzător, Fra Gregorio a avut grijă să împrăștie, din timp, câteva copii, una dintre ele ajungând la Ferme zu Chiuso. Manuscrisul, scris în latina populară sub formă de dialog, ni s-a păstrat fără foaia de titlu, însă autorul poate fi recunoscut pentru că se plasează ca personaj explicit, fiind unul dintre participanții la discuții[8]. Unul dintre capitole se referă explicit la Al Șaptezeci și patrulea și se constituie într-un fel de cronică a vieții aceluia și, desigur, principala sursă la dispoziția scribului, alături de jurnalul personal al abatelui Juan Contador. (Textul lui Fra Gregorio este extrem de puțin cunoscut chiar și de către specialiști. Totuși, cel ce i l-a recomandat scribului a venit și cu o sugestie: date fiind elementele extrem de intime, cel puțin cele din „capitolul dedicat Celui de Al Șaptezeci și patrulea", n-ar fi deloc exclus ca Fra Gregorio să fie chiar pseudonimul spiritual — desigur nu faptic — al fiului Exorcistului și, astfel, să ne putem bucura de un jurnal intim prețios pentru mentalitățile acelor vremuri, o autobiografie demnă de un mare scriitor. Pe de altă parte însă eroul nostru apare doar într-un singur capitol, celelalte privind critic alte personaje, chiar dacă Fra Gregorio rămâne principalul participant și la acele dialoguri. Și, mai ales, cum

---

un corb". Această remarcă l-a încurcat mult pe scrib: în textele alegorice ale Evului Mediu apar destui „corbi", fiind deseori dificil să deosebești care trimitere la cine face aluzie, iar confuziile pândesc la tot pasul.

[6] Textul pe care l-a numit *La Santa Miseria* deconspira cât se poate de clar, încă din titlu, intențiile critice.

[7] Fraticelli, monahi desprinși din rândul ordinului franciscan, care s-au opus fățiș luxului și desfrâului ierarhilor și practicilor de colectare a unor sume imense de pe urma naivității credincioșilor. Au fost socotiți eretici, condamnați de papa Bonifaciu al VIII-lea și tratați ca atare.

[8] Lipsa foii de titlu poate fi explicată și prin aceea că proprietarul manuscrisului, contemporan evenimentelor, n-a vrut să riște ca un document atât de incriminant să fie găsit la el, fapt ce i-ar fi putut aduce și lui grave neplăceri.

putea cineva atât de sever în principiile sale de sărăcie și umilință franciscane să fie în același timp și subiectul criticilor sale extrem de aspre? De ar fi așa, am avea într-adevăr în față „o operă literară de mare finețe, cu o dedublare perfectă a unei conștiințe".)

Tot de la Fra Gregorio a preluat scribul și cognomenul Celui de Al Șaptezeci și patrulea: „Omul din fereastră". Ca să-l înțelegem, trebuie să ne amintim că Bizantinul avea oglinda vrăjită, Exorcistul, calendarul miraculos, iar Al Șaptezeci și patrulea dispunea de fereastra (ferestrele) la care a fost văzut vreme de atâția ani. O fereastră dintr-un spațiu miraculos și acela. Și, așa cum un om e numit după culoarea părului, altul după meseria pe care o exercită, cineva după un năravi ori după un beteșug, caracteristica determinantă a Celui de Al Șaptezeci și patrulea, odată ajuns în Florența, a fost aceea că putea fi văzut, cea mai mare parte din zi, la o anumită fereastră a somptuoasei sale reședințe din Florența, fiind greu de înțeles în ce altceva mai consta viața sa.

Dar să revenim la bărbatul sosit din Răsărit cu mai multe căruțe de bunuri. Omul din fereastră a primit o educație la fel de austeră ca mai toți copiii acelor vremuri. Așa cum spunea și Filip de Navarra, „puțini copii se prăpădesc din exces de severitate, însă mulți din cauză că li se permite prea mult". Ceea ce avea, deseori, drept consecință, lipsa de afecțiune din partea urmașilor. Nu dragostea era cea care ținea atât de unite neamurile, ci necesitatea de a nu se risipi averea. Iar poziția dictatorială a lui *pater familias* tot aici își găsea justificarea. Lupta dintre generații nu este un fenomen al societăților moderne, ea ducându-se încă din perioada grupurilor de animale în care șeful haitei este tot timpul pândit de pe margine de masculii tineri și virili, nerăbdători să-i ia locul. Scribul amintește toate astea fără să facă nicio trimitere la ipoteza că Al Șaptezeci și patrulea ar fi anunțat revenirea tatălui său la Avignon și că de aceea ar fi fost Exorcistul atât de repede identificat, prins și ucis. Nu ne-a rămas nicio dovadă scrisă a acestui demers și argumentele că fiul s-a întors câteva săptămâni mai târziu, parcă așteptând ca Celui de Al Șaptezeci și treilea să i se împlinească soarta, precum și că nu a venit și el la Avignon, ci s-a oprit pe râul Arno, nu constituie suficiente probe ca să putem vorbi despre implicare la paricid. Și nici măcar amănuntul că nimeni nu l-a întrebat vreodată pe

Omul din fereastră nici de originea sa și nici de cea a averii sale — ceea ce ar fi putut să se fi întâmplat în urma unui troc făcut cu autoritățile — nu a fost dovedit.

Prima întâmplare din Florența pe care o cunoaștem despre fiul Exorcistului se petrece în A.D. 1411 sau 1412, de *Sărbătoarea proștilor*[9]. Diaconul bisericii Santa Roberta[10] a fost ales *dominus festi*, „cu rang de papă". Acceptând încântat și nătâng toată vestimentația și scenografia rolului, individul trona așezat pe altar și bolborosea un lung șir de cuvinte nici în italiană, nici în latină, în vreme ce „enoriașii" — care își au întins ștergare cu mâncare în strane — repetau din când în când, printre dumicați, ca pe un refren, ultimele sunete ale „papei proștilor", dându-le un sens și mai obscen. Nimeni nu mai era cel de dinainte și toți erau cei dintotdeauna. Îmbrăcați cât mai deșucheat, mai mult dezbrăcați, triviali și beți, acei bărbați se manifestau impunându-se așa cum altă dată nu își puteau permite. Nu toți oamenii cetății participau — deși, dacă erai găsit și nu te pliai nebuniei generale, nu era nimeni să te apere de nemulțumirea plebei, jignită că, până și de ziua ei, o privești cu superioritate, refuzând să te comporți asemenea.

Deși se desfășura în contrast deplin cu solemnitatea sărbătorii Nașterii Domnului, „Petrecerea proștilor" era atât de încetățenită, încât nimeni nu-și punea gândul de a o opri sau diminua. Chiar Baldassare Cossa, antipapa Ioan al XXIII-lea, ar fi afirmat că acele manifestări reprezintă „vânturile pe care marele corp al credincioșilor le sloboade, eliminând astfel preaplinul mizeriilor adunate peste an. Satisfacția provenită din eliberarea aceasta se adaugă bucuriei nașterii Mântuitorului și, de aceea, manifestările acompaniate de râs nu reprezintă un sacrilegiu. Iar faptul că *Sărbătoarea proștilor* naște și excese tot de acolo se trage, vânturile, eliminând mizeria din corp, produc efecte scârbavnice. Apoi însă tot anul va fi urmat de liniștea unui corp ușurat".

Atunci, în 1412 (sau 1411), a fost remarcat pentru întâia oară Al Șaptezeci și patrulea: stătea la fereastra de la etajul al doilea al

---

[9] De Crăciun — tocmai de Crăciun! — reînvia cea mai puțin solemnă sărbătoare păgână, când toate simbolurile și riturile sacre erau luate în derâdere.

[10] Demult demolată.

Palatului Bosci și, spre deosebire de ceilalți oameni cu stare, nu se ferea deloc de excesele mulțimii, care cobora strada urlând și aruncând cu lături în toate părțile. Bărbatul acela, nu demult venit la Florența și despre care nimeni nu știa nimic, proprietar misterios al unui imobil uriaș, deci făcând parte dintre cetățenii cei mai de vază, nu numai că nu se ascundea, asemenea celor de rangul său, ci se arăta dispus să și participe, de la geam, la defularea generală, aruncând zoaie dintr-o oliță peste cei ce defilau pe sub fereastră, răspunzând cu vorbe porcoase la țipetele lor și potrivindu-și o bonetă cu urechi de măgar pe cap. Mulțimea a fost mulțumită: iată un bogătaș care pactizează cu cei umili.

Singurul lucru discutabil era că, mai târziu, rememorând acele scene, unii pretindeau că l-au văzut la o anumită fereastră, în vreme ce alții se jurau că l-au zărit la o alta. Numai că oamenii au fost atunci prea excitați și prea beți ca să nu se nască și astfel de confuzii. Doar că, și mai târziu, impresia că Omul din fereastră participa la viața cetății din mai multe locuri deodată a persistat.

Așa a debutat legenda Celui de Al Șaptezeci și patrulea la Florența. A fost un debut bun acesta, un debut care l-a făcut să fie imediat acceptat de mulțime și privit cu curiozitate de cei avuți. Cine era personajul? De unde venea? Cum putea fi atras de partea cuiva? De ce puteri dispunea? Iată suficiente întrebări pentru o comunitate nu foarte mare, însă extrem de activă.

Înainte de a încerca să răspundem acestor întrebări, alături de florentinii pregătiți să-l adopte pe Al Șaptezeci și patrulea, să localizăm puțin clădirea de unde îi privea mai toată ziua personajul. Era un palat vechi acela, un edificiu cu trei etaje, despre care se spunea că ar fi fost extensia unei vile încă de pe vremea etruscilor. Chiar se pretindea că ar fi fost construcția cea mai bătrână din Florența, deși restaurată și adusă la ultimul grad de confort al timpului. Vreme de mai multe secole, se spune că încă din vremea imperiului, clădirea a aparținut familiei Laura, familie ruinată până la urmă de năvălirile succesive ale barbarilor. Distrusă și ridicată de mai multe ori, construcția a supraviețuit. Ultimii proprietari, cei din familia Bosci, n-au reușit nici ei s-o mențină, deși Giuliano Bosci I și, mai ales, Giuliano Bosci II au renovat

și modernizat acel adevărat complex arhitectonic, făcând din el unul dintre cele mai impozante edificii ale Florenței veacului al XIV-lea. Trei figuri de satiri priveau de pe peretele ce dădea spre Palazzo della Signoria, un sfinx și mai multe figuri de zei romani vegheau de deasupra monumentalei intrări principale, în vreme ce celelalte două laturi erau împodobite cu cordoane de mozaicuri florale. Cum ultimul Bosci n-a părut prea interesat de viața publică, retrăgându-se într-un grup exclusiv și sfârșind în a se închide în casă, faptul că palatul a primit un nou proprietar n-a mirat pe nimeni.

Frontonul nu dădea spre piață, ci spre o scurtă străduță laterală îngustă, care, câțiva pași mai încolo, cotea în unghi drept, obturând priveliștea. Față în față cu acest fronton, se găsea o casă scundă și părăginită, încât de la nivelul etajului al doilea și al treilea al palatului, Omul din fereastră putea vedea, peste ea, un labirint de ulițe strâmte și de acoperișuri, ceea ce oferea o priveliște ușor ireală întregii panorame. În partea dinspre nord, edificiul dădea chiar în Palazzo Vecchio, iar ferestrele dinspre sud spre un mic scuar în mijlocul căruia încă se mai afla biserica Santa Roberta. Așadar, trei erau direcțiile spre care dădeau ferestrele palatului Celui de Al Șaptezeci și patrulea și în toate cele trei, așa cum s-a specificat mai sus, fiul Exorcistului era văzut adăstând mai toată ziua. (Așadar, mulți pretindeau că el se afla la postul lui în același timp, dar un singur om nu putea controla această supoziție, fiind necesar să străbați mai mulți metri pentru a vedea una sau alta dintre ferestre. Legenda spune că, intrigați, localnicii au hotărât să posteze pe câte cineva în cele trei locuri de unde s-ar fi putut supraveghea cele trei puncte de observație ale Omului din fereastră, dar că întotdeauna spusele martorilor erau contradictorii. Ubicuitatea Celui de Al Șaptezeci și patrulea a rămas doar la nivel de senzație colectivă, niciodată dovedită în mod practic.)

Cele trei posturi de observație erau totuși ușor de delimitat în lungul șir de ferestre identice: fiul Exorcistului atârnase câte un covor scump pe fiecare pervaz de care obișnuia să se sprijine. Iar peste covoare, așezase un maldăr de perne viu colorate învelite în mătase bogat brodată. Ședea el acolo sau trebuia să stea în picioare atâta vreme? Când mânca? Oare se afla sau nu în același timp la toate cele trei puncte de

observație? Când și după ce criteriu se muta dintr-un loc într-altul? Bine, nu trebuia să muncească: palatul, covoarele, pernele și întreaga sa îmbrăcăminte, precum și mulțimea de servitori dovedeau că florentinii se aflau în fața unui om avut, însă când și cum își administra averea, de-și pierdea toată vremea la fereastră într-un loc ori în toate trei deodată? Întrebărilor inițiale li se alătură noi întrebări. Scribul — la fel ca și contemporanii Celui de Al Șaptezeci și patrulea — nu va putea niciodată răspunde satisfăcător la toate. Așa că va înlocui și el certitudinile cu ipoteze, le va adăuga acestora lămuririle la care au ajuns cei ce l-au văzut cu ochii lor și va trebui să se mulțumească să tragă concluzii care nici pe el nu-l vor mulțumi deplin. Însă nu există percepție care, de-l preocupă pe cineva, acela să nu și-o explice cumva. Altfel se va speria și spaima i se va cuibări adânc în suflet. Trebuie să ne explicăm, cum putem, cele din jurul nostru, precum și cele din interiorul nostru, de vrem să nu înnebunim cu totul, iar viața să mai aibă o cât de cât coerență.

Pe nesimțite, prezența Celui de Al Șaptezeci și patrulea la ferestrele de la etajul al doilea al palatului său a devenit un reper la fel de permanent pentru Florența ca și podul cu măcelăriile sale[11] ori grandiosul dom neterminat[12]: la orice oră din zi, de treceai prin zonă, nu trebuia decât să-ți ridici privirea și-l vedeai pe Omul din fereastră sprijinit de covorul scump și de pernele de mătase brodată, ațintindu-și parcă ochii doar asupra ta. Un sentiment de liniște pogora atunci peste cel din stradă, iar de se întâmpla — extrem de rar — ca personajul să nu se afle la locul său, trecătorul era încredințat că în ziua aceea i se va întâmpla un lucru extrem de rău. De la înălțimea etajului al doilea al Palatului Bosci, Al Șaptezeci și patrulea proteja liniștea florentinilor. Asta din 1412 și până în 1478! Vreme de șaizeci și șase de ani! Se nășteau copii în cetate și-l descopereau acolo, la fereastra sa, aceiași copii

[11] Prăvăliile de la Ponte Vecchio au fost inițial sediile breslei măcelarilor, abia Lorenzo de Medici transformându-le în celebrele ateliere ale giuvaiergiilor.

[12] Uriașul edificiu, inițial mândria unor cetățeni care-și expuneau și astfel măreția, a devenit, încetul cu încetul, un motiv de frustrare: de peste un veac și jumătate, cupola n-a putut fi realizată, iar construcția descoperită începea să demonstreze mai degrabă neputință decât forță.

creşteau şi-l zăreau tot acolo, deveneau oameni maturi şi Omul din fereastră îi acompania de la punctele sale de observaţie şi le acompania, tot de acolo, şi îmbătrânirea. În ăst timp, până şi Domul Santa Maria del Fiore s-a văzut încununat cu o cupolă, evenimente mai multe şi mai importante ca oricând au trecut peste Florenţa, minunea Renaşterii se desăvârşea, doar Al Şaptezeci şi patrulea a rămas, asemenea unei eterne statui vii la locul unde a fost plasată. Niciun asediu, niciun cutremur natural ori social nu a reuşit să-l clintească. Şi era atât de viu şi atât de implicat în viaţa tuturor celor ce i se perindau prin faţă, pentru că fiecare trecător era încredinţat că privirea de la catul al doilea s-a fixat tocmai asupra sa. Că avea grijă de el.

Vechile biserici Santa Roberta şi Santa Reparata (peste care va fi construit Domul — marele Dom Santa Maria del Fiore — şi unde au fost descoperite, cu aproape un veac mai devreme, moaştele Sfântului Zanobius) au dispărut şi ele, în vreme ce Omul din fereastră a rămas prezent la geamurile sale[13]. Din unul dintre aceste locuri, a putut fi martorul cel mai fidel al dispariţiei vechii biserici Santa Roberta. În schimb, maiestuoasa cupolă a celui mai mare dom din lume s-a născut pentru desfătarea privirii sale, ridicându-se, asemenea unei fiinţe mitice, din aburii persistând mai mereu pe labirintul de acoperişuri, dominându-l total. Santa Reparata i-a fost ascunsă de contururile clădirilor spre care dădeau ferestrele sale. Şi totuşi parcă fără a se mişca din punctele sale de observaţie, protejându-i pe trecători, Al Şaptezeci şi patrulea era la curent cu orice amănunt privind eliberarea locului pentru Marele Dom, chiar şi cu evenimente rămase necunoscute până şi de cei ce s-au aflat zilnic în preajma şantierului. De la înălţimea ferestrelor sale, Al Şaptezeci şi patrulea părea că ştie totul. Mai mult: părea

---

[13] Scribul anticipează: ferestrele ornate cu covoarele şi perinele pe care s-a sprijinit atâta amar de vreme Al Şaptezeci şi patrulea au rămas deschise în tot acel lung timp. După dispariţia personajului, ferestrele au fost închise, lăsând să se vadă, abia atunci, extraordinarele vitralii, ce nu-i vor supravieţui nici ele stăpânului lor mai mult de câţiva ani...

că totul ia ființă sub directa sa supraveghere. (Și cum să-l contrazici? El nu se lansa în afirmații contradictorii. El doar privea.)

O însemnare a lui Fra Gregorio i-a luat multă vreme scribului spre a-i descifra tâlcul. *„Visul — ca și clipa singură — anulează timpurile"*, a notat călugărul, insistând de mai multe ori asupra acelei afirmații. Fraza i-a atras atenția scribului, pentru că era una dintre puținele în care Fra Gregorio nu plasează invective la adresa personajului comentat. Pentru a o înțelege, scribul a fost nevoit să pornească de la cele cunoscute de el din texte mult ulterioare manuscrisului *La Santa Miseria*. Iată ce stă scris în *Psihologia transversală*, lucrare datată șase veacuri mai târziu: *„**Clipa singură** este condiția hotărâtoare care mă poate desprinde de tirania prezentului strivit de trecutul trăit sau învățat și de cea a viitorului ipotetic. Doar ea mă desparte de rațional, doar ea îmi permite momentele de protecție absolută (**nevoia de securitate**), contopirea cu divinitatea (**dialogul cu eternitatea**) și orgasmul (**sexul**). Pe planul cunoașterii, doar ea îmi permite răgazul de a studia un subiect anume, fără intruziunea permanentă a noi stimuli, dintre care mulți factori perturbanți. Pe planul autocunoașterii, **clipa singură** este cea care permite forarea în adâncul **reflexului cu catenă lungă** [...], fiind starea provocată în hipnoză sau în semihipnoză. (**Clipa singură** se manifestă specific ori de câte ori apare, și readuce individul la **comportamentul** din **făgaș**, atunci când dispare. De exemplu, afectul — unipolar, extrem de intens și de scurtă durată — se epuizează odată ce timpul își redobândește calitățile din **făgaș**.) **Filosofia clipei** merită un studiu special, dar **clipa singură** nu face parte din **comportamentul** din **făgaș**."[14]

Prima problemă este de a stabili o legătură între sensul noțiunii de „clipă singură" din accepțiunea Fratelui Gregorio și cea definită în *Psihologia transversală*. (Măcar de un lucru poate fi scribul sigur: autorul *Psihologiei transversale* nu s-a inspirat din *La Santa Miseria* pentru simplul fapt că, la momentul apariției cărții sale, nu cunoștea manuscrisul călugărului franciscan. Pe de altă parte, conceptul *clipei singure* nu apare în lucrarea din veacul al patrusprezecelea decât în contextul privindu-l

---

[14] Gheorghe Schwartz, *Psihologia transversală, partea generală*, Editura Universității „Aurel Vlaicu", Arad, 2006, pp. 109–10.

pe Omul din fereastră.) Scribul trăiește sentimentul că se află în fața uneia dintre coincidențele atât de stranii ale istoriei: când momente considerate revoluționare se dovedesc a nu fi decât niște reluări ale unor acte uitate. La fel cum multe afirmații ale teoreticienilor sunt catalogate drept anacronisme, doar fiindcă autorii mai târzii nu fixează datele încetățenite, ci relevă realizări vechi și puțin cunoscute. Descrierea *clipei singure* de către Fra Gregorio, din trimiterile către Cel de Al Șaptezeci și patrulea, seamănă izbitor cu sensul dat de autorul din secolul XXI. Monahul afirmă că Omul din fereastră a acces la despărțirea de rațional, permițându-și momente de protecție absolută. („Omul din fereastră, tot timpul la postul său, a reușit să se despartă de ceea ce, în încăpățânarea lor, oamenii consideră a fi gândirea cauzală, pe care își construiesc toate raționamentele. El se izbăvea la fereastră de o asemenea iluzie nu numai deșartă, ci și dăunătoare, așa-numita cauzalitate nefiind decât expresia ignorării lui Dumnezeu. În momentele la care ajungea, trecutul și viitorul dispăreau din mintea sa, iar el, eliberat, asemenea omului primordial, recâștiga infinitul. Care mai este numit și *clipa singură*. Doar descotorosit de spectrul viitorului, la al cărui sfârșit omul izgonit din rai nu are de întâlnit decât moartea, se poate bucura omul de prezent." Pe urmă, Fra Gregorio iarăși acuză personajul pentru fericirea pe care o găsește, depășindu-și condiția adamică: „Omul din fereastră privea din punctul său și tocmai asta făcea: se bucura de prezent." Pentru care nu are niciun merit spre a-l pretinde și a-l primi.) Și iată și o altă coincidență cu *Psihologia transversală*: și pentru Fra Gregorio, ca și pentru autorul de la sfârșitul mileniului său și începutul celui următor, *fericirea* se deosebește de *bucurie* prin aceea că nu suportă o cauzalitate, făcând parte din *clipa singură*. De asemenea, cel care a scris *Santa Miseria* vorbește despre stratul protector pe care *clipa singură* l-a oferit Omului din fereastră, cel pe care l-a scutit de „problemele zilnice inerente atât bogatului, cât și săracului". Iată anticipări uimitoare ale unui text cu pretenții științifice de mult mai târziu!

Trecând acum la cele ce nu seamănă cu accepțiunea din *Psihologia transversală*, trebuie subliniată, în primul rând, tenta moralizatoare a călugărului: *clipa singură* la care ajunge Al Șaptezeci și patrulea stând în fereastra sa constituie, în diatriba lui Fra Gregorio, o adevărată erezie,

întrucât ea îl scutește de temerile viitorului și nu-i permite pocăința pentru trecut, adică îl exonerează tocmai de pedeapsa primită de la Dumnezeu pentru săvârșirea păcatului originar. În al doilea rând, dacă în *Psihologia transversală* se spune că „pe planul cunoașterii, doar ea [*clipa singură*] îmi permite răgazul de a studia un subiect anume, fără intruziunea permanentă a noi stimuli, dintre care mulți factori perturbanți", tocmai statul la fereastră cu ochii ațintiți la ceea ce se petrece în stradă este un permanent izvor de factori perturbanți, de stimuli care te trimit la amintiri și care îți impun o minimă reacție față de ele. Iar, în cazul Omului din fereastră, reacția era atât de puternică, încât se făcea resimțită de trecători drept protectoare asupra destinului lor. Fapt ce nu se potrivea, în niciun fel, cu condițiile asumării *clipei singure*. Iar, în al treilea rând, dacă în *Psihologia transversală* se afirmă că „pe planul autocunoașterii, **clipa singură** este cea care permite forarea în adâncul **reflexului cu catenă lungă** [...], fiind starea provocată în hipnoză sau în semihipnoză", cea mai severă acuză pe care i-o aduce Fra Gregorio Celui de Al Șaptezeci și patrulea este tocmai aceea că Omul din fereastră nu s-a ocupat corespunzător de propriul suflet, „ceea ce n-are cum să nu-l facă să se perpelească în focul iadului. Și cumplita pedeapsă va fi o pedeapsă dreaptă, fiindcă nu există păcat mai mare decât să-ți neglijezi sufletul, asemenea criminalilor, hoților, violatorilor, cămătarilor, vrăjitorilor și a tuturor răspânditorilor de eresuri, pe care nu i-ar ajunge păcatele, dacă ar avea grijă de sufletul lor, pe care nu fac decât să-l condamne ei singuri la pedeapsa eternă". Cât despre hipnoză și semihipnoză, ele erau cunoscute, însă cu alte accepțiuni decât cele moderne, subiect pe care scribul n-are acum răgazul necesar să-l dezvolte. Atât doar că nici de astfel de practici nu-l iartă monahul pe fiul Exorcistului: „Cu ce drept intră cineva în altul să impună, asemenea diavolului, disciplina altui suflet?" Toate aceste neconcordanțe vin să-i sprijine pe cei ce infirmă cele notate mai devreme de scrib în legătură cu coincidențele în devenirea istorică: coincidențele acelea, afirmă scepticii, nu sunt decât paralelisme trase de păr.)

Rămâne faptul că Al Șaptezeci și patrulea a rămas, vreme de multe zeci de ani, o constantă în viața Florenței, să s-a aflat la fereastra (feres-

trele) sa (sale), dând o senzație puternică de protejare a celor pe care-i urmărea cu privirea. O privire ce părea mereu activă în implicarea celor văzute. Care a părut neschimbată chiar și în ultimii ani ai personajului, când el s-a retras deja de mult în altă lume. O privire interesată. Ceea ce denota că Omul din fereastră găsea satisfacție în activitatea sa.

Dacă fiul Exorcistului și-a făcut intrarea în conștiința florentinilor cu prilejul „Sărbătorii proștilor" din anul 1411 sau 1412, primul eveniment care i-a adus cu adevărat faima de protector al oamenilor din cetate s-a petrecut doar câteva zile mai târziu.

După ce orașul și-a revenit la viața și la grijile obișnuite și mizeriilor împrăștiate de defulările maselor au fost înlăturate, măcar din cartierele bogate, s-a petrecut o minune: un negustor disperat a traversat piața cu gândul de a se îndrepta spre mai-marii cetății pentru a le cere o păsuire. Negustorul era total falit, după ce și-a riscat întregul venit într-un transport de mărfuri cumpărate în Orient. Nenorocirea a făcut ca un grup de cavaleri să atace caravana și s-o prade, sub pretext că vor vinde produsele spre a cumpăra cele necesare apărării creștinătății față de turcii tot mai amenințători. În mod evident, asemenea întâmplări nu duceau la securitatea drept-credincioșilor, ci doar la înavuțirea unor aventurieri[15]. Acel negustor florentin nu era singurul pățit în asemenea condiții, iar experiențele predecesorilor săi îi arătau în mod limpede că n-avea niciun temei să-și mai creeze iluzii că ar putea fi despăgubit, chiar dacă făptuitorii erau cunoscuți. Un consens nescris îi făcea greu vulnerabili pe cei ce jefuiau sub o deviză nobilă. Nu demult, un alt negustor — mai încăpățânat, dar și mai lipsit de minte — a depus o plângere împotriva unui cavaler care, la fel, i-a atacat oamenii, a omorât pe cei ce au opus rezistență și a luat tot ce se putea vinde din cele găsite asupra victimelor sale. Procesul s-a terminat prost pentru păgubit, întrucât cavalerul a făcut uz și de blazonul său, însă în primul rând a pretins că tot ceea ce a luat a pus în slujba mercenarilor cu care avea de gând să se întoarcă în Răsărit „pentru a apăra orânduiala lui Hristos". Nici n-a mai fost necesar să dovedească în vreun fel că avea

---

[15] Cum să-i numești altfel pe bandiții de neam mare?

de gând să se țină de cuvânt, că plebea venită la dezbateri l-a și atacat pe negustorul „care a dovedit că pune mai mare preț pe chiverniseala sa decât pe binele celor mulți". Omul abia a scăpat cu fuga, trebuind să dispară pentru totdeauna din Florența.

Acestea fiind premisele, negustorul falit care a trecut pe sub fereastra Palatului Bosci în acea zi a anului 1412 nu mai nădăjduia decât un singur lucru: să izbutească să convingă autoritățile să-l păsuiască pentru datoriile scadente pe care le avea, neînvinuind el pe nimeni și luând doar asupra sa toate motivele pentru situația nefericită în care s-a adus pe el și întreaga-i familie. Aceasta era starea de spirit a bietului om, când s-a pomenit cu o patalama plutind din înalturi spre el. Înscrisul a venit încet, făcând volute nenumărate, și i-a căzut chiar înaintea picioarelor. Era un bilet de valoare provenit din sistemul de asigurări întemeiat de Țipor[16], sistem care n-a încetat să funcționeze nici după ce evreul și-a găsit sfârșitul în Enigma Europei. Negustorul, care nu mai sperase la mare lucru de la viață, a întors pe toate fețele documentul și, privind în sus, l-a văzut pe Omul din fereastră, cel ce i-a redat nădejdea. Așadar, iată, și-au spus florentinii, iată că un bărbat care nu s-a apucat să se judece cu cei ce luptă pentru apărarea hotarelor creștinătății nu este uitat de Dumnezeu, iar Omul din fereastră a fost ales să supravegheze și să răsplătească faptele creștinilor.

Convingere întărită și de următoarea întâmplare, venită la doar puține zile după prima: într-o seară târzie, pe străduța spre care dădeau ferestrele din frontonul Palatului Bosci, o femeie strălucitor îmbrăcată a fost atacată de doi hăndrălăi. Unul dintre ei i-a astupat gura cu palma, a împins-o într-un perete și amândoi s-au pregătit să profite de ea. N-au apucat nici s-o violeze și nici s-o jefuiască de podoabe fiindcă un ornament, reprezentând globul susținut de Atlas, s-a desprins de pe zid și a căzut ca o ghiulea de tun peste ticăloși, ucigându-i, fără măcar a o atinge pe femeie. Morți fără a fi primit ultima împărtășanie, nemernicii s-au îndreptat, de bună seamă, direct spre iad. (E drept că doamna n-a fost nici ea iertată: fiind vorba despre soția unui notabil, era lim-

[16] Este vorba despre acel Țipor (sau Șipor?) cu care a lucrat Exorcistul în „Țara dinspre tătari".

pede că n-avea ce să caute după înserat singură și provocator învești mântată pe o străduță lăturalnică! Și cum, bineînțeles, femeia n-a putut da lămuriri cât de cât mulțumitoare, a fost pedepsită pentru că din pricina ei au murit doi cetățeni. Sentința a fost ambiguă, întrucât nu s-a pus nicio clipă la îndoială voința divină de a fi anihilați cei doi agresori — în prezența Omului din fereastră și cu ajutorul unui obiect contondent desprins chiar de sub punctul de observație al aceluia —, dar nici culpa femeii n-a putut fi trecută sub tăcere. Așa că aceea a trebuit să facă penitență publică, după care a fost alungată din cetate, soțul ei nemaiavând nicio obligație față de ea — o criminală.)

Cele două întâmplări, petrecute atât de apropiat una de cealaltă, după ce terenul a fost de acum pregătit de conduita Omului din fereastră din vremea „Sărbătorii proștilor", l-au adus pe Cel de Al Șaptezeci și patrulea în centrul atenției. O legendă se înfiripase deosebit de repede și avea să dăinuie vie până hăt la moartea protagonistului ei.

Atunci când a notat mai sus că: „Așa a debutat legenda Celui de Al Șaptezeci și patrulea la Florența. A fost un debut bun acesta, un debut care l-a făcut să fie imediat acceptat de mulțime și privit cu curiozitate de cei avuți. Cine era personajul? De unde venea? Cum putea fi atras de partea cuiva? De ce puteri dispunea? Iată suficiente întrebări pentru o comunitate nu foarte mare, însă extrem de activă", scribul a perifrazat sensul sonetului cules de un autor anonim. Textul, circulând în secolul al cincisprezecelea prin Toscana, nu lămurește prea mult interogațiile, ceea ce presupune că fiul Exorcistului a rămas până la capăt o figură importantă, simbolică, enigmatică.

Inițial, așa cum e și firesc, reprezentând o noutate, personajul a stârnit o sumă de întrebări. La care nu s-a putut răspunde decât cu ipoteze născând alte întrebări și noi legende. Și tocmai acele explicații, anulându-se reciproc, au lăsat deschisă orice posibilitate și au și învălmășit și mai mult sursele: scribul a găsit nenumărate relatări în versuri și în proză care ar fi putut foarte bine să reprezinte trimiteri la Al Șaptezeci și patrulea, la fel cum, la fel de bine, puteau fi avatarurile altor personaje. Scribul nu va relua această lungă listă, spunând doar că Omul din fereastră, odată ce lumea s-a obișnuit cu el, a devenit un

reper la fel ca albia râului Arno sau ca Dealul Morarilor: când te sculai dimineața, puteai fi sigur că vei zări toate acestea la locul lor, chiar dacă nu vei mai fi conștient că le vezi.

Așadar, prima întrebare: „Cine a fost Omul din fereastră?" La început, da. La început a fost momentul formulării câtorva supoziții, de care mai târziu nu s-a îndoit nimeni. Omul din fereastră era una și aceeași persoană cu străinul venit într-o iarnă la Florența în fruntea unui convoi de zece, douăzeci sau chiar cincizeci de căruțe, datele contrazicându-se în funcție de sursă, străin care ar fi cumpărat din timp, printr-un emisar, Palatul Bosci, netocmindu-se nicio clipă la preț. Și abia sosit, într-o seară, după înnoptat, *omul a pătruns în clădire și n-a mai ieșit niciodată de acolo*. Căruțele au fost descărcate încă în aceeași noapte și armata de servitori, amestecându-se printre florentini, în vreme ce se îngrijea de aprovizionarea casei, a început, încetul cu încetul, să fie recunoscută drept aparținând cetății. Unii dintre acei servitori s-au căsătorit cu femei toscane, alții și-au dat copiii gineri localnicilor. Cu toții erau însă extrem de precauți când era să ofere informații despre stăpânul lor, deși toate legendele privind acest subiect pretind a se fi tras din poveștile domesticilor Omului din fereastră. Dar mai erau și destui slujitori care, deși locuiau și ei în dependințele palatului, nu aveau niciun contact direct cu stăpânul, mulți spunând că nici nu l-au văzut vreodată de aproape, în decurs de zeci de ani, de când se aflau în slujba sa. Că nu l-au văzut nici ei decât din stradă, privind în sus la fereastra peste care se revărsau covoarele din fir și pernele de mătase[17]. Ceea ce face și mai relativă orice informație despre el.

A doua întrebare — „De unde venea?" — și-a găsit un răspuns la fel de vag, mai ales că, la câteva luni după sosirea atât de neobișnuită a Omului din fereastră la Florența, și-au făcut apariția și membrii fami-

---

[17] Bunul cititor trebuie prevenit: dacă, în cazul celorlalte biografii, scribul s-a bazat pe mărturii scrise, de obicei, specificând și autorul acelor manuscrise, în cazul Omului din fereastră, el a trebuit să se sprijine mai mult pe neobișnuit de bogatul folclor care l-a înconjurat pe Al Șaptezeci și patrulea în timpul vieții și care s-a evaporat asemenea unui fum, atunci când ferestrele Palatului Bosci au fost închise. Cu excepția Fratelui Gregorio, a abatelui Contador și a încă unor puțini autori, Omul din fereastră și-a trăit celebritatea mai mult în conștiința populară.

liei sale: puțini bărbați, câteva femei și mai mulți copii. Desigur nu toate acele persoane erau neamuri ale stăpânului, unele nu erau decât servitori însoțitori, așa cum altele făceau parte dintre rudele sărace aciuite mai peste tot pe lângă cei ce au reușit în viață, rude care cu greu puteau să-și dovedească legăturile de sânge cu șeful clanului. Și aceste persoane au venit împreună cu un convoi de căruțe, mult mai puține de data asta, însă suficiente pentru a li se putea recunoaște și lor rangul. Dintre ele, două femei ieșeau în evidență, fiind mai distins îmbrăcate, deși cu rochii și cu podoabe puțin cunoscute la Florența, rămânând neprecizat care dintre ele era soția Celui de Al Șaptezeci și patrulea. (Gurile rele bârfeau că el ar fi trăit cu amândouă în același pat... Dar cine a văzut unde și cu cine dormea Omul din fereastră și cine putea spune că știe cu adevărat ce se ascundea în spatele ferestrelor de la înălțimea cărora privea fiul Exorcistului[18]?) La rândul lor, copiii au fost identificați, mai ales după ce au crescut și și-au ocupat locul lor în viață. Faptul că tot acel convoi a venit altfel îmbrăcat decât locuitorii peninsulei a născut noi ipoteze, iar Fra Gregorio îi numește boi, în vreme ce Contador spune că ar fi fost greci proveniți din neamul pecenegilor.

A treia întrebare — „Cum ar fi putut fi atras Omul din fereastră de partea cuiva?" — a venit ca o consecință a încrederii florentinilor în legenda tot mai încetățenită despre puterile personajului, după ce în jurul lui s-au consolidat numeroase superstiții. (Dacă treci pe sub fereastră și Al Șaptezeci și patrulea nu se află la locul lui, vei avea în mod sigur neplăceri, dacă înconjori clădirea și Al Șaptezeci și patrulea nu se află la *niciuna dintre cele trei ferestre* la care putea fi văzut, te paște chiar o nenorocire; dimpotrivă, de mergi pe calea ta și simți privirea protejându-te de la fereastra sub care treci, te afli în siguranță pentru tot restul zilei; însă — atenție! — de vrei să provoci destinul și ceri mai

---

[18] Câteva informații au penetrat totuși și în această privință: despre Al Șaptezeci și patrulea se spunea că ar fi moștenit de la părintele său „privirea sfredel, rară, dacă nu chiar unică printre muritori". Sintagma „privirii sfredel" este des repetată și introdusă în refrenul mai tuturor cântecelelor despre Omul din fereastră. Aceasta, asociindu-se de legenda convoiului de căruțe cu care a sosit personajul la Florența, îl fixează cu o mare certitudine drept a șaptezeci și patra za a lungului șir.

mult de la el, văzându-l pe Omul din fereastră la unul dintre punctele sale de observație și, făcând colțul, căutându-l și la al doilea geam, de-l găsești și acolo, înseamnă că te așteaptă o surpriză dintre cele mai plăcute. Iar de ai îndrăzneala să-l descoperi și la a treia fereastră, poți fi sigur că destinul te va copleși pentru întreaga viață. Da, însă asemenea căutări conțineau și riscuri pe măsură: de nu te mulțumeai cu primul semn favorabil și îl căutai pe Omul din fereastră și după colț, fără a-l găsi și acolo, se anula și predicția pozitivă în urma faptului că l-ai văzut la fereastra sub care te-a dus în mod natural drumul. Cu atât mai mult pierdeai de l-ai văzut la două ferestre și lipsea de la cea de a treia. Acesta era un joc pe care l-au preluat vreme de zeci de ani toți florentinii. De fapt, mai mult decât un joc: o credință aptă de a modifica planuri ferme și de a schimba percepția a tot ceea ce se petrecea în jur.) Superstițiile născute din prezența Omului din fereastră, adânc intrate în conștiința colectivă, au ridicat imaginea Celui de Al Șaptezeci și patrulea mult peste statutul unui om, fiul Exorcistului devenind, mai degrabă, semnul vizibil al destinului. Pe vremuri, orânduitorii sorții, zeii păgâni, erau ademeniți cu jertfe și ofrande. În Florența renascentistă voința divină era implorată cu rugăciuni, penitențe și indulgențe, cu monumente sacre și cu adorarea relicvelor, cu geniul artiștilor, cu pedepsirea greșiților. Dumnezeu e pretutindeni, Spiritul Lui copleșește existența a tot ce e pe Pământ. Pe Dumnezeu nu poți să-l cumperi, pe el poți doar să-l implori să te ierte și să-ți mai ofere o șansă. Foarte repede, Al Șaptezeci și patrulea se dovedise că a devenit un semn al lui Dumnezeu. Un semn ce nu putea fi abordat mai mult decât prin respect și recunoaștere.

Să ne mai punem și următoarea întrebare: De ce puteri dispunea? De ce puteri dispune un semn al lui Dumnezeu? (În cazul Celui de Al Șaptezeci și patrulea nici măcar nu era vorba despre putere, ci despre semnul puterii. Un semn ce nu poate fi influențat, ci doar, cel mult, recunoscut. În mod ciudat, sub ferestrele Celui de Al Șaptezeci și patrulea nu au trecut pelerini de aiurea, sosiți în mod special în Toscana spre a-și cunoaște viitorul. Convenția pretindea că semnul suprapământean nu putea fi relevat decât de treceai în mod firesc pe lângă Palatul Bosci.)

Inabordabil, dar mereu prezent, Omul din fereastră a fost vreme de 66 de ani semnul recunoscut al Voinței lui Dumnezeu, reperul cel mai sigur al Florenței.

Cele trei ferestre la care a fost atâta vreme văzut fiul Exorcistului dădeau una chiar spre Palazzo della Signoria, a doua spre ulița scurtă și strâmtă, unde se afla, de fapt, frontonul principal încadrând uriașa poartă, a treia spre o stradă mai largă, dar acea latură nu dispunea de nicio intrare, ci doar de zid la parter și de trei rânduri de ferestre la cele trei etaje. Acelea erau locurile unde putea fi văzut Omul din fereastră. Dar mai era, desigur, și o a patra latură a Palatului Bosci, o latură care dădea spre râul Arno, deși clădirea nu era construită chiar pe mal. De la ziduri și până la apă se întindea un maidan împrejmuit, unde vegetația a fost lăsată să se dezvolte în voie. Maidanul acela, se spunea, a fost inițial grădina familiei Bosci, însă acei oameni, sărăcind și nemaiavând bani s-o întrețină, au lăsat-o în paragină. Pentru a nu se aciui în ea tot felul de borfași, locul a fost îngrădit de jur împrejur, așa că nu mai era accesibil nici măcar dinspre clădire. (Mai ales vecinătatea nemijlocită cu palatul i-a făcut pe Bosci să ridice acele garduri.) Drept urmare, ferestrele ce dădeau spre râu nu puteau fi zărite de trecători. Și totuși legenda povestește că, în zilele senine, când aburii Florenței se ridicau mult deasupra cetății, „lăsând cerul mai albastru decât sufletul, iar fereastra spre Dumnezeu se deschidea cu multă bunăvoință“[19], în apele râului se oglindea o a patra fereastră, avându-l printre ramele ei pe Cel de Al Șaptezeci și patrulea. Era o imagine cu totul specială, despre care ne-a rămas chiar și o operă științifică aparținându-i lui Cossimo Locatti, cel ce, specializându-se în tainele opticii, a realizat o serie de aplicații pentru cetatea sa: un ochean cu care se putea vedea ceea ce se petrecea după colț, o instalație pentru captarea razelor de soare în scopul de a le arunca sub formă de foc în taberele dușmane[20] și, nu în ultimul rând, „vitraliile schimbătoare“, adică geamuri cu desene ce își modificau formele și culorile în

---

[19] Formulă atât de dragă autorului anonim al *Minunilor Sfintei Fecioare*.

[20] Motiv pentru care Verigo Danni îl numește pe Cossimo Locatti părintele laserului. Locatti a fost nepotul acelui Locatus care i-a oferit scribului atâtea date interesante.

funcție de momentul zilei în care le penetra soarele. Vitraliile schimbătoare au fost considerate o adevărată minune a Florenței și atrăgeau numeroși vizitatori străini. În special în amurg, se spunea, figurile de pe sticlă pur și simplu prindeau viață. Din păcate, Locatti n-a binevoit să-și divulge secretele, ci doar să ofere spre admirație realizările-i finite. Astfel, odată cu moartea lui și cu dispariția lucrărilor sale, amintirea i se va stinge încetul cu încetul. (Omul a fost atât de maladiv de suspicios că ideile i-ar fi putut fi însușite, folosite și dezvoltate de alții, încât a lăsat cu limbă de moarte ca puținele sale însemnări să fie arse, cenușa strânsă într-un săculeț și pusă în copârșeul său, ca să le poată supraveghea și după ce va părăsi lumea asta. Și, într-adevăr, acel geniu al Renașterii a dus cu el în mormânt nu numai notițele, însă și amintirea operelor sale finite: rând pe rând, „vitraliile schimbătoare" au dispărut, cele mai multe distruse de intemperii și incendii, monumentalul geam dinspre râul Arno al Palatului Bosci, după cum vom vedea, nimicit de mână omenească. Nici celelalte invenții nu i-au supraviețuit: dintre cele amintite, din ocheanul de văzut după colț nu a rămas niciun exemplar, iar aparatele de aruncat foc în spatele redutelor dușmane pur și simplu n-au mai funcționat și nici n-a fost cine să le repare. Așa că, devenite nefolositoare, n-au mai fost păstrate nici ele. Niccola Pergamenti, care n-a aflat despre viața și opera lui Cossimo Locatti decât pe cale orală, notează, pe bună dreptate: „Niciodată orgoliul de a fi mereu tu în privirea celor ce-ți admiră opera nu a avut alt efect decât atât dispariția ta, cât și dispariția operei pe care, zămislind-o, ai crezut că te va face, la rândul ei, nemuritor. Este un orgoliu pe care Dumnezeu nu-l permite.")

Cossimo Locatti s-a folosit de chipul Omului din fereastră oglindit în apele râului, deși, în mod normal, Al Șaptezeci și patrulea se afla mult prea departe pentru ca acel lucru să se poată întâmpla. Locatti a descoperit originea optică a fenomenului și l-a aplicat în minunate scene vivante prezentate la marile serbări ale orașului, când Arno devenea un ecran pe care se derulau secvențe ale unor legende populare sacre sau laice. „Acele spectacole erau atât încântătoare, cât și înfricoșătoare, oamenii bogați și plebea, cetățenii Florenței și lumea venită de aiurea asistând încremenită. După care urmau rugăciuni, iar cei ce au trecut prin toate astea nu erau niciodată siguri dacă au văzut sau doar

au visat minunea" (Niccola Pergamenti). Așadar, dacă, trecând sub una dintre ferestrele dinspre Piața Veche, dinspre străduța unde se deschidea poarta mare a palatului sau dinspre peretele sever fără nicio intrare, puteai să te convingi nemijlocit că Omul din fereastră se află la locul său și te supraveghează cu dreptate și bunăvoință, chipul aceluia oglindit în apele râului nu putea fi zărit decât dintr-un singur loc, de pe o colină (ce nu era orientată direct spre Arno!), loc stabilit de Locatti pe baza calculelor sale ce nu dădeau niciodată greș. Și ce putea fi mai miraculos decât prezența Omului din fereastră alături de revelațiile oferite de Locatti într-un timp atât de fabulos unei cetăți atât de fabuloase?

La Ferme zu Chiuso, scribul a dat de o descriere detaliată a spectacolului de pe râul Arno, când acolo se oglindeau, pe rând, chipul Celui de Al Șaptezeci și patrulea și „vitraliile schimbătoare" de la marea fereastră a Palatului Bosci.

Din nou, scribul nu poate decât să constate că totul este scris, transmis de Dumnezeu, trebuind doar să ai dibăcia, știința și spiritul de sacrificiu de a citi, precum și privilegiul de a ți se îngădui să înțelegi taina adâncă a textului oferit ție ochilor. Numai că toate acestea la un loc — dibăcia, știința și spiritul de sacrificiu — se numesc „har" și puțini sunt cei ce au parte de el.

Toate marile descoperiri, toate marile creații, toate revelațiile epocale, fiind nemuritoare, nu pot avea nici început și nici sfârșit. Ele se nasc din voința Domnului prin oamenii dăruiți cu destin prometeic. Iar dacă fiecare lucru întâmplat ori doar imaginat este scris, înseamnă că omul n-ar avea decât să caute. Așa că, nici „începutul" lor nu-și află originea în clipa de inspirație, fiind deja notat de către însăși Mâna lui Dumnezeu[21]*, iar geniile nu sunt decât*

---

[21] În legătură cu aceasta, vezi și *Marea Enciclopedie Universală*, în Gheorghe Schwartz, *Paranoia Schwartz*, Clusium, 1999, pp. 203-4:

„«... dar universul trebuie să aibă o formă solidă, iar pe cele solide le îmbină, în chip fericit, la un loc întotdeauna două medietăți, niciodată una singură.» — (Platon, *Timaios*, 33, b.)

Marea Enciclopedie Universală

Ziarul *Viața liberă* a publicat regulamentul unui concurs deosebit de original: se oferea un premiu substanțial celui ce va fi în stare să descrie ceva ce nu s-a mai întâmplat niciodată, o premieră absolută.

confirmarea acestui înscris cu litere albe pe fond alb în desenul genetic al lumii. Cine crede altfel nu este gelos, asemenea lui Cossimo Locatti, pe ceilalți muritori, ci chiar pe Însuși Dumnezeu, iar din orgoliul acela, ca și din cele relevate

---

La redacție au sosit numeroase plicuri din mai multe orașe ale țării, ba chiar și din străinătate. Au fost numite invenții, evenimente, realizări culturale și sportive.

Un juriu format din doi redactori lua plic cu plic și, folosindu-se de *Marea Enciclopedie Universală* în 600 de volume, găsea anticiparea fiecărui fapt nominalizat de concurenți. De pildă: «recordul mondial la săritura în lungime». La rubrica respectivă, volumul 287 al *Marii Enciclopedii Universale* precizează că nici măcar aztecii n-au reușit să egaleze recordurile strămbunilor lor, excelenți în materie, realizatorii unor performanțe incredibile. Sau: «inventarea avionului cu reacție». *Marea Enciclopedie Universală* ne arată reproducerea unor fragmente ale desenelor rupestre de lângă Oaza Purdy 3 din Deșertul Nisipurilor, cum este denumit în volumul 146 Deșertul Matahari. Pe aceste fragmente se pot desluși în mod limpede nu numai imaginile în zbor ale unor obiecte cu reacție, dar și schemele și formulele principiilor lor de funcționare. «Oaza Purdy 3 pare un capitol dintr-un material de popularizare a științei», scrie, pe drept cuvânt, în *Enciclopedie*. Sau: *Hamlet* (de Shakespeare). *Marea Enciclopedie Universală* ne arată în volumul 502 că geneza capodoperei dramaturgiei se revendică din vechi mituri ancestrale, încât, dacă te apuci să citești toate textele reproduse, ai impresia că Marele Will nu a fost decât un plagiator ordinar. (Totuși, *Enciclopedia* îl scuză, menționând că Shakespeare n-avea de unde să cunoască textele pe care le-a reluat atât de fidel. «Asemenea reluări, aparent greu de explicat, fac parte din reproducerea zestrei genetice a omului».)

Însă nu toate dovezile provin din istoria atât de îndepărtată. Nume atestate ca Aristarch din Samos sau Pythagora din Crotona sunt niște verigi intermediare de care ne putem agăța. Iar personaje mai cunoscute sau mai puțin cunoscute din veacurile moderne sunt invocate și ele spre a crea stâlpi de legătură ai acestui extraordinar arc peste timp.

Concursul ziarului *Viața liberă* s-a bucurat de o mare popularitate, iar sugestiile venite de la cititori s-au dovedit tot mai năstrușnice: crime ingenioase, tablouri suprarealiste, idei de arhitecturi imposibile, filme tridimensionale, înjurături colosale. Dar, imperturbabilă, *Enciclopedia* avea răspunsuri pregătite la toate.

Până când, dorind să afle viitorul, cineva a propus drept premieră absolută concursul ziarului *Viața liberă*. La pagina 823 a volumului 386, cei doi redactori au citit: «... iar în 1803, la concursul similar organizat de revista *Freies Leben* din Oskarstadt, cineva a vrut să știe viitorul și a propus chiar concursul revistei drept premieră absolută. Redacția a respins și această sugestie, deoarece în *Marea Enciclopedie Universală*, la pagina 823 a volumului 386, se află textul de față.»

lui, nu se va alege decât praful și pulberea. Cu asemenea vorbe, scribul nu are cutezanța să afirme că ar avea și el har: lui i s-a dat doar un destin faustic și, abonat nevolnic al minunatelor biblioteci din mănăstirile Ferme zu Chiuso și din insulele Lerines, doar încăpățânarea-i de catâr l-a adus în preajma unor manuscrise ce i-au dovedit că tot ce dăinuie a mai fost și numai norocul l-a ajutat să recunoască măcar câteva dintre acele texte. Momentele sublime de înțelegere a scrisului alb pe fond alb, scris care a mai fost pomenit în povestea Celor O Sută, reprezintă revelațiile visate de savanți, artiști și strategi de tot felul. Atunci trecutul și viitorul dispar, iar clipa singură îi apropie de Dumnezeu și de fericire.

Iată cum descrie spectacolul vitraliilor schimbătoare oglindite de geniul lui Locatti pe râul Arno textul găsit de scrib la biblioteca mănăstirii de la Ferme zu Chiuso[22]: „De marile sărbători, dar, câteodată doar pentru a ului oaspeții sosiți în Florența, însă și în momente în care pentru mulțime era greu de precizat motivul alegerii, se obișnuia să se organizeze sărbători minunate, cu cântece și dansuri, cu scamatori și înghițitori de foc, cu trupe de artiști și cu întreceri cavalerești, cu splendide focuri de artificii și cu «vitraliile schimbătoare» de pe valurile râului Arno. Lumea era anunțată cu câteva ore înainte și toată viața cetății se oprea pentru ca oamenii să se poată pregăti în scurtul răgaz, iar distracțiile se nășteau parcă din senin. Bucuria era de fiecare dată mare, pentru că poporul nu era poftit numai să privească și să se mire, ci primea și mâncare și băutură, ca să-i priască întru totul serbările. Atunci când acestea se organizau în cinstea unui eveniment anume (o vizită extraordinară, ziua de naștere ori nunta unuia dintre marii

---

Precizarea este năucitoare: *Marea Enciclopedie Universală* în 600 de volume n-a văzut lumina tiparului decât mult după concursul organizat de *Freies Leben* din Oskarstadt. Contestând, pe acest motiv, decizia redactorilor de la *Viața liberă*, Gough s-a pomenit dat în judecată de ziarul *Viața liberă*, pierzând procesul pe baza unui precedent găsit la un caz similar, notat în *Marea Enciclopedie Universală* în volumul 7, pagina 305."

[22] *Năucit de prea multele lecturi și prea desele coincidențe, în mintea scribului se învălmășesc personaje și date. În asemenea momente de confuzie, scribul are, de multe ori, senzația că imensa și aparent infinita arhivă de la Ferme zu Chiuso ar fi însăși* Marea Enciclopedie Universală *amintită.*

potentați), anunțul venea cu săptămâni și cu luni înainte, iar evenimentul era planificat să dureze mai multe zile și nopți. Dar nici acele serbări anunțate inopinat nu erau de lepădat, uneori reușind chiar mai bine decât cele pregătite și anunțate până hăt departe cu surle și trâmbițe. Momentul culminant era întotdeauna atunci când cerul se lumina din toate părțile, oglindindu-se în fântânile ce aruncau apă colorată în cele mai vii culori, iar râul Arno atrăgea imaginile și le trimitea înapoi într-un dans divin. Totul era permis în clipele acelea în sufletele oamenilor și nu erau gânduri murdare atunci, chiar dacă și multe dintre imaginile din scenariile erotice intime păreau să prindă contururi aievea. Și nu se descătușau gândurile murdare poate și fiindcă, peste toate, valurile râului scoteau la suprafață chipul Omului din fereastră sprijinit de covorul și pernele sale, supraveghind din locul său pe fiecare."

Așadar, Omul din fereastră devenise un fel de cenzură pe care florentinii, însă și cei ce se aflau doar în trecere prin cetate, și-o asumau până în straturile cele mai intime ale conștiinței. Greu de spus când au fost notate aceste rânduri, însă ele dovedesc faptul că Al Șaptezeci și patrulea a fost perceput, din momentul acela, drept un fel de sfinx, asemenea monumentului din Africa, monument care și el are grijă ca totul din jurul său să dăinuiască. În unele surse ale vremii, scribul a dat și de trimiteri la Sfinxul din Florența, trimiteri pe care el, ignorantul, le-a înțeles mult mai târziu. Mai ales că unele localizau acel sfinx în Florența, altele în Luca sau chiar la Vatican. Și, pentru a-și mai găsi o scuză că nu și-a dat atâta vreme seama la ce se refereau acele trimiteri, trebuie recunoscut că Sfinxul din Florența nu a supraviețuit nici măcar în manuscrise mai mult de secolul al XV-lea. La fel cum n-a supraviețuit nici ornamentul înfățișând sfinxul de deasupra porții Palatului Bosci, fiind sfărâmat, se spune, de o ghiulea rătăcită în confruntările din veacul al XVIII-lea.

Marea dilemă pentru scrib în privința Omului din fereastră n-a constituit-o modul cum a fost el privit *de afară* de către nenumăraţii trecători ce s-au perindat de-a lungul atâtor ani pe sub privirile sale. Marea dilemă pentru scrib a fost cunoașterea personajului însuși, adică

dezvăluirea sa *din interiorul* Palatului Bosci. Ecourile trecerii sale n-au venit decât din percepția străzii, din puținele mărturii indirecte colectate de la domestici și din straniul joc optic realizat, cu diferite ocazii, în „vitraliile schimbătoare" animate pe râul Arno de către Cossimo Locatti. În spatele Sfinxului nu era decât întuneric de nepătruns apărat de către Al Șaptezeci și patrulea cu propriul său trup. Puțini au văzut ce se găsea în acel întuneric, nimeni n-a văzut vreodată de afară vreun candelabru luminându-l. Iar de o fi știut cineva mai mult, mai nimic n-a răsuflat până în stradă. Mai nimic ce să fi dăinuit. Cel puțin până la scrib. Cu excepția puținelor amănunte pe care scribul se grăbește să le spună mai departe. Palatul Bosci, cu cele patru niveluri ale sale și cu zecile de încăperi, cu două curți interioare și cu grajdurile și toate anexele de care dispunea, trebuia să fi fost deservit de o armată de servitori. La care mai suntem obligați să adăugăm și obișnuitele neamuri căpușă aciuite și pe lângă Al Șaptezeci și patrulea, la fel ca pe lângă toți bogătașii tuturor timpurilor. Și, în primul rând, nu se poate face abstracție nici de rudele apropiate, soția (soțiile?) și copiii. Ba, cu timpul, au apărut și noile generații. Măcar cineva ar fi trebuit să poată fi consultat, dacă nu a ieșit nimic de la sine din întunericul din interiorul zidurilor. Se pare însă că un consens a ferit misterul de a fi zgâriat. Convenție întreținută? Teamă? Strădaniile scribului de a pătrunde în spatele Omului din fereastră au fost lungi, complicate și multă vreme descurajatoare. Însă și interiorul acela ne-a lăsat câteva amintiri. N-a rămas decât ca scribul să aibă răbdarea, șansa și privilegiul de a citi un alt text scris cu caractere albe pe fond alb.

Așa cum scribul s-a convins de atâtea ori, planșa de puzzle a istoriei se bazează pe nenumărate coincidențe. Multe piese ale jocului sunt risipite te miri unde, printre fragmente ținând de cu totul alt desen. Forțând puțin lucrurile, cronicarii se străduiesc să așeze piesa la care au ajuns — uneori cu multă și istovitoare trudă — într-un loc unde nu se potrivește chiar cu totul. Alteori, *privesc pe lângă* mici bucățele cărora nu le dau suficientă importanță, nici măcar trecându-le prin cap că au mai ratat, în felul acesta, o câtime cât de mică din alcătuirea corectă a imaginii generale. Un autor anonim din Rouen ne-a lăsat o lucrare pe care a intitulat-o *Quatre Valois* și care se axează, în special, asupra Păcii

de la Brétigny, în urma căreia regele Franței Jean al II-lea (cel Bun) a fost răscumpărat din prizonieratul englez. Evenimentul petrecut în veacul precedent (8 mai 1360) a avut, iată, numeroase efecte secundare, unul dintre ele ajungând până în Florența secolului următor. Cronicarul anonim din Rouen blamează acordul de la Brétigny, susținând că partea franceză a făcut mult prea dureroase concesii Albionului, chiar dacă, în felul acela, s-a încheiat un război ce a părut prea lung și care s-a dovedit, apoi, a fi și mai lung[23]. Era iarăși o perioadă în care sfârșitul lumii păruse foarte aproape: cumplitele epidemii au omorât o treime din populația Occidentului, iar necontenitele bătălii au desăvârșit urgia. Și, ca de fiecare dată, din haos au apărut și fantomele răului. („Somnul rațiunii naște monștri." Monștrii cât se poate de concreți.) Corpul slăbit al Europei era brăzdat de soldați demobilizați și, în aceeași măsură, de dezertori cunoscuți sub numele *Tard-Venus*. Acești „Veniți Întârziați" nu erau decât ultimele plăsmuiri ale veșnicelor bande de tâlhari înarmați care trăiau doar din jaf și crimă, înainte ca unii dintre ei să fie prinși și spânzurați, iar alții să ajungă seniori stimați, fondatorii unor familii puternice. (Imensa majoritate a dinastiilor potente ale societăților succesive s-a clădit pe asemenea baze, începând din comuna primitivă, când cel mai puternic fizic, cel mai crud și cel mai nemilos a devenit șeful comunității, lăsându-și urmașii moștenitori, și până la magnații epocii moderne.) Unul dintre acei *Tard-Venus*, aparținând unui grup de bărbați care nu mai aveau niciun angajament sigur după pacea ce părea că va dura, a participat la pustiirea Bretagniei. Printr-o întâmplare, banda aceea, prea sigură că nimeni nu va cuteza să i se opună, avea să cadă într-o capcană și toți membrii ei au terminat atârnați în ștreang, într-un crâng ce înconjura o suprafață de teren de tip *Bocage*, aparținând unui mic nobil local, inițiatorul ambuscadei prin care au fost neutralizați tâlharii. Nu se mai știe cum l-a chemat pe acel fruntaș local, dar se cunoaște că din ceata de bagauzi

[23] Prin acordul în 39 de articole de la Brétigny, consfințit apoi de Pacea de la Calais, s-a pus capăt îndelungatului conflict franco-englez, numit atunci „Războiul de 20 de Ani". Nu se anticipa că va urma continuarea confruntării, care va intra în istorie drept „Războiul de 100 de Ani"...

a scăpat doar un singur personaj, un anume Roger Chiorul, care s-a întâmplat să rămână în urma tovarășilor săi, el fiind cel ce mâna asinii cu o parte a prăzilor adunate. Cum fratele și cumnatul său se găseau printre ceilalți bandiți, aceia erau totodată și un fel de ostatici garantând că Roger Chiorul nu se va face dispărut cu bunurile avute asupra sa. Pe de altă parte, ne explică referindu-se la această întâmplare autorul lui *Quatre Valois*, Chiorul părea atât de umil și de invalid, încât și cei mai suspicioși oameni ce-i puteau ieși în cale n-ar fi bănuit că sub stratul de turbă din desagii atârnați de asinii numai piele și oase s-ar putea ascunde vreo comoară. Așa că acel Roger a trecut și de data aceea nestingherit prin crângul de care atârnau foștii săi companioni, el dispărând spre mare. Din aceeași sursă, aflăm că el s-ar fi ascuns o vreme pe insula Batz (Enez Vaz), care ar fi fost „seiful" unde banda de briganzii, din care făcuse și el parte, și ar fi depozitat prăzile pe care nu reușea să le risipească până acolo în chefuri și dezmăț.

Doi dintre mai târziu celebrii autori care au însoțit grupul select de ostatici de rang foarte înalt ce au plecat în Anglia spre a fi chezași la respectarea păcii, Jean Froissart și Geoffrey Chaucer, regăsesc personajul și aduc dovezi în plus asupra trecerii sale. Regele Jean al II-lea trebuia să facă rost de banii stipulați în tratat, lucru extrem de dificil într-o țară sleită de boli și războaie, momită permanent de un cler hrăpăreț și pustiită de bande de jefuitori de tot soiul. Așa că își dădu propria fiică, Ioana, în vârstă de 11 ani, de soție fiului, de 9 ani, a lui Galeazzo Visconti, bogatul conducător din Milano. Prețul era de 600 000 de florini (dintre care jumătate în monedă și jumătate în teritorii), doar că în Savoia izbucnise iarăși ciuma. Totuși, „nunta imperială" a avut loc și la ea au participat „1 000 de invitați împreună cu servitorii lor. Ocazie cu care își pierde urma în Lombardia și Roger Chiorul, îmbrăcat ca un senior, dar trădându-și prin felul de a fi obârșia umilă".

În 1388, fiul lui Roger își ia numele Bosci și se căsătorește la Florența. Dacă Roger Chiorul n-a dat multe pe înfățișare și pe comportament, urmașul său, un anume Guy (devenit Giuliano) s-a străduit să pară un senior adevărat, iar nepotul, Giuliano Bosci II, s-a bucurat de o educație demnă de un nobil, a ajuns să aprecieze muzica, astronomia și științele, devenind un adevărat cunoscător în arta alchimiei, însă

afișând un dispreț total pentru „vanitatea treburilor vulgare", printre care, desigur, și sporirea ori măcar conservarea averii moștenite. Giuliano Bosci I a reconstruit palatul care-i va păstra numele. Apoi tânărul nepot al acestuia va pierde întreaga avere a familiei, își va vinde, în 1412, proprietatea unui venetic la fel de bogat pe cum a fost fratele bunicului său (pe care nimeni nu-l mai asocia lui Roger Chiorul). În contractul de vânzare-cumpărare, noul proprietar al palatului se obliga să-i lase drept adăpost lui Raoul Bosci „două încăperi de la catul al doilea al clădirii, în partea înspre vest, și dreptul de a-și ține în grajd un cal și, eventual, un servitor". (Cum nu s-a specificat exact în act care erau cele două odăi în discuție, au existat mai multe diferende pe acel subiect.) Așadar, mai avem, în afară de rudele apropiate și neamurile aciuite, în afară de servitori și funcționari și un alt personaj ce locuia în Palatul Bosci pe vremea Omului din fereastră. Ba mai mult, cum Al Șaptezeci și patrulea apărea mereu la posturile sale de observație de la etajul al doilea al clădirii, iată că am dat de cineva care locuia chiar la același nivel cu el!

Raoul Bosci a fost, la venirea fiului Exorcistului, un tânăr cunoscut în Florența: era frumos, era plăcut, fusese, până nu de mult, o partidă interesantă pentru fetele din protipendada cetății și nu numai. Matteo Villani, cronicar de pe vremea căsătoriei Ioanei a Franței cu junele Visconti, ne descrie cum trebuie să fie un vlăstar al unei familii nobile, iar șablonul prezentat se potrivește de minune unui alt tablou, cel oferit de Roberto Milani, o jumătate de veac mai târziu, atunci când îl descrie pe Raoul Bosci, aflat încă înaintea totalei sale decăderi materiale: la șapte ani, copilul a fost dat, ca orice băiat de nobil[24], să slujească un senior. Aceluia i s-a făcut plăcut („trecând și la treburi scârbavnice", după cum se exprimă Fra Gregorio[25]), așa cum se va face

---

[24] Încă Giuliano Bosci I își făcuse rost de un titlu nobiliar, iar scutul său arbora stema familiei, un vultur luându-și zborul de pe o insulă (aluzie la insula Batz — acel Monte Cristo de unde s-a întors bogat Roger Chiorul?). Mai târziu, stema familiei Bosci n-a fost înlăturată de pe palat nici de noul său stăpân.

[25] Acele insinuări sunt amintite cu o imensă părere de rău și par atât de personale încât, așa cum scribul a afirmat, cel ce i-a indicat manuscrisul *La Santa*

plăcut și altor seniori, prin „treburi scârbavnice" sau nu. Unul dintre puternicii zilei căruia tânărul Raoul avea să-i intre sub piele avea să fie contele (?[26]) Giacomo Patazzi, personaj cu un statut special la Florența, jucând rolul unui soi de ambasador al Veneției. Patazzi a făcut și a desfăcut numeroase afaceri și relațiile cu el erau mereu învăluite într-o aură de mister[27]. Prin același Patazzi, încă foarte tânărul Raoul, după moartea timpurie a tatălui său, este introdus într-o lume pe cât de rafinată, pe atât de costisitoare. Adolescentul, total cucerit de cele ce se petreceau la reședința florentină a contelui (?) venețian s-a arătat dispus să finanțeze multe dintre capriciile acelei societăți exclusive. Din câteva acte notariale care ni s-au păstrat, la un moment dat junele a garantat cu propria avere o datorie enormă a unui anume Antonio Liberi, despre care nu mai știm nimic mai mult decât că făcea parte din grupul Patazzi. Se pare că printre multele activități secrete ce le desfășura acea societate, acoperită de un respect cuvenit doar oamenilor superiori, se numărau și experimente de alchimie. (Asta o știm de la Cossimo Locatti, singurul care nu pierdea niciun prilej de a-și râde de „prostiile cu rang de știință" practicate în casa venețianului de „niște adulți cu aere de copii, jucându-se de-a conspiratorii".) Raoul neputându-și răscumpăra averea amanetată, aceasta a fost cumpărată de către Omul din fereastră, conform contractului amintit mai devreme. Cel ce

---

Miseria emite ipoteza că ar fi fost vorba chiar despre fiul Exorcistului. Numai că datele pur biografice ne vorbesc despre un Fra Gregorio sfârșind pe rug și nu despre un personaj supraviețuind până la adânci bătrâneți, sprijinit de ferestrele din palatul său. Dar despre asemenea ipoteze, scribul va avea tot timpul să revină.

[26] Scribul n-a găsit nicio referință despre acea familie nobiliară.

[27] Principala legendă, care i-a servit și ca scut, era că ar fi fost implicat în tinerețe în acțiunile piratețești ale lui Baldo Cossa, viitorul (anti)papă Ioan al XXIII-lea. Din acea legendă s-ar fi născut și misterul amestecat cu frică din partea celor din jur, însă tot de acolo ar fi putut veni și relațiile sale extrem de complicate cu mai marii-lumii, precum și averea pe care nimeni nu i-o putea evalua decât văzându-i disponibilitatea de a cheltui oricât, atunci când credea că este oportun să-și desfacă punga. De altfel, membrii grupului Patazzi erau numiți (desigur în șoaptă) și drept „piratii contelui" și toată lumea știa despre cine era vorba.

a mijlocit afacerea a fost un evreu pe nume Țipor, un al doilea personaj care, așa cum a și sperat scribul, avea să-l introducă în Palatul Bosci.

Totuși, așa cum vom vedea la timpul potrivit, biografia ultimului descendent al lui Roger Chiorul nu s-a terminat odată cu pierderea averii și cu retragerea sa în două cămărițe de la al doilea etaj al fostului său palat. Identitatea sa a fost preluată de alții și devine actor în numeroase întâmplări la care n-a mai apucat să ajungă în traiul său pământean.

Scribul are din nou scrupule: el s-a angajat să descrie întâmplările din viețile Celor O Sută, dar iată, furat de biografia atât de palpitantă a lui Raoul Bosci, se ocupă mai mult de acesta decât de Al Șaptezeci și patrulea! Să fie aceasta o eschivă față de neputința de a se posta nemijlocit în spatele Omului din fereastră spre a-i putea vedea intimitatea și nu doar imaginea publică? Să revenim, așadar, la fiul Exorcistului și la puținul pe care-l putem deduce despre ceea ce se petrecea în întunericul din spatele trupului său sprijinit leneș pe minunatele perne din mătase brodată, întuneric obturat tocmai de acel trup parcă veșnic la datorie! Numai că, iată, pentru acest demers, scribul are nevoie de intermediari și vina lui se va manifesta doar dacă se va pierde prea mult în tratarea vieților acelora în dauna Celui de Al Șaptezeci și patrulea. Așadar, scribul este obligat să revină la Raoul Bosci, la Țipor și la un al treilea personaj care a avut acces în palat, abatele Juan Contador: Ceea ce ne dovedește că până și un sfinx impenetrabil, asemenea Sfinxului din Florența, nu poate fi scos din anturajul său. Iar de dispare anturajul, dispare și sfinxul efemer, așa cum s-a întâmplat și în cazul Omului din fereastră.

Deci, este cazul ca scribul să spună și câteva cuvinte despre Juan Contador. Despre acesta se știa doar că era originar din Zaragoza, abatele fiind foarte atent să nu transpire nimic din trecutul său. Suspect de atent! (De aceea nici măcar titlul de abate nu este sigur că a fost real ori doar o uzurpare. Se mai zvonea despre Contador că ar fi fost puternic implicat în perioada de interregn care a tulburat Regatul Aragonului între 1410 și 1412, înaintea instaurării dinastiei de Castilia. Dar asta era doar o supoziție, fapt e că Juan Contador pretindea că a venit din Spania, că a câștigat în Toscana o anumită notorietate, că a evitat constant orice discuție despre trecutul său și că... avea într-adevăr o înfățișare de conspirator. Pe deasupra, a făcut parte, cel puțin

pentru o vreme, din grupul lui Patazzi, ceea ce-i sporea și mai mult misterul. Tot datorită apartenenței la grupul de „pirați ai contelui", a ajuns și în legătură cu ultimul Bosci. Raoul, după ce a scăpătat, a încercat, o vreme cu succes, să păstreze aparențele și să apară în public de parcă nu s-ar fi întâmplat nimic. A mai rămas arbitru al eleganței, chiar dacă pricepuții maeștrii giuvaiergii ai Florenței puteau observa, dintr-o singură privire fugară, că bijuteriile arborate de Bosci nu mai erau decât niște biete falsuri. A continuat să frecventeze vechile sale relații, însă nu a îndrăznit să invite pe nimeni în cele două odăi care i-au mai rămas, întrucât pe cât era încă de admirat în lume, pe atât de modest trăia în intimitate, fiind obligat să-și spele singur hainele și să postească destul de des. Și, pe cât era de dorit de femeile ce încă mai suspinau văzându-l, pe atât era în realitate de singur, în ciuda tuturor legendelor al căror subiect era. Sărăcia, foamea și depresia atât de abil ascunse l-au făcut, până la urmă, să se îmbolnăvească grav și să cheme un preot spre a-i da ultima împărtășanie, înainte de a-și încredința sufletul în mâinile Celui de Sus. Clericul ajuns la căpătâiul său a fost, în mod firesc, abatele Contador, tovarășul său din grupul Patazzi. Chiar dacă în contractul de vânzare-cumpărare al Palatului Bosci nu era stipulată expres o clauză prin care fostul proprietar să nu poată aduce oaspeți, aceasta a rămas o regulă respectată, mai ales că Raoul nici nu mai avea cu ce primi pe cineva. Însă cine să oprească la poartă un cleric venit la un muribund? Contador s-a dovedit nu numai preot, ci și taumaturg, reușind să-l vindece pe Raoul. După ce s-a întors de mai multe ori, a devenit un fel de obișnuit al casei și cerberii noului stăpân al palatului au ajuns să-l considere ca atare.

Problema era că ultimul Bosci își avea cele două încăperi la același etaj de unde supraveghea Florența Omul din fereastră, iar dacă străinii nu erau bine-veniți în restul clădirii, acel etaj era păzit cu și mai multă străşnicie. Aveau acces acolo doar rudele foarte apropiate, însă și ele doar la momente stabilite cu grijă, slujnicele care făceau curat și aduceau mâncarea, precum și Rodolfo, scutierul — valetul — majordomul — omul bun la toate. Rodolfo venise în Palatul Bosci, ca paj, de mic copil, și crescuse și îmbătrânise în imediata apropiere a Celui de Al Șaptezeci

și patrulea[28]. (Avea să se și prăpădească mult înaintea stăpânului său.) Și dintre slujnicele „acreditate" pe lângă Rodolfo la etajul al doilea, multe dintre ele, chiar de au lucrat acolo ani mulți, n-au ajuns să-l vadă la față pe senior. Rodolfo avea grijă să orânduiască un orar sever, astfel încât atunci când se făcea curățenie într-o aripă a clădirii, stăpânul se odihnea, sprijinindu-se pe pernele sale, în altă aripă.

După ce și-a revenit din boală, tânărul Raoul a fost vizitat pentru câteva minute și de Al Șaptezeci și patrulea. După care, se pare, nu s-au mai văzut niciodată. În schimb, abatele Contador ar fi pătruns până în odaia dinspre Palazzo della Signoria. Și nu singur, ci însoțit de evreul Țipor. Care ar fi fost surprins, de mai multe ori, și la întâlnirile de la Casa Patazzi[29].

Țipor, al treilea „străin" despre care știm că a avut acces în Palatul Bosci, era din Pistoia și strămoșii săi apar deja în secolul al XIII-lea drept administratori succesivi ai familiilor rivale Panciatichi și Cancellieri, fiind de mirare cum de au reușit să supraviețuiască și să fie acceptați după un asemenea traseu. În timpul sosirii lui Contador la Florența, un Țipor era și cel ce se ocupa de domeniul lui Patazzi de lângă Siena. („Era și firesc să țină rânduiala un necreștin", susțineau mulți, „atâta vreme cât acolo se petreceau întâmplări misterioase, iar grădina con-

---

[28] Fra Gregorio a pretins că tatăl lui Rodolfo a fost negustor rus și că a nimerit în Palatul Bosci după ce corabia pe care călătorea a fost prinsă de pirații sarazini, iar echipajul și pasagerii vânduți unor negustori venețieni, prin intermediul cărora o parte dintre ei a ajuns la Florența. Din *Jurnalul* lui Contador aflăm mai multe: tatăl lui Rodolfo n-a fost rus, ci cuman din Moldova. Acolo a suportat o năvălire a tătarilor și a încercat să-și refacă viața întovărășindu-se cu niște negustori ucraineni. Restul poveștii sale pare a fi adevărat, cu adăugirea că mulți orientali au devenit, pe aceeași cale, sclavi în Italia și că unii au apucat s-o ducă bine și să-și cheme și rudele în noua lor țară. În Palatul Bosci se mai aflau și alți asemenea „domestici". Mai ales cu obârșia din „Țara dinspre tătari"...

[29] N-a existat niciodată la Florența un Palazzo Patazzi, deși reședința misteriosului personaj era mai impozantă decât multe edificii ce își spuneau „palate". În schimb, a existat un Palazzo Patazzi la o oră de drum înainte de a se ajunge la Siena, ceea ce lasă de înțeles că stăpânul acelui domeniu își avea o sferă de influență în Toscana, ce depășea hotarele Florenței.

tinua să fie ornată cu statui păgâne, rămase din Antichitate, amintind că pe locul pe care se afla construcția actuală, cu multă vreme în urmă, un aristocrat stătea întins pe canapeaua de pe terasa vilei contemplând priveliștea și, scufundat într-o dulce stare de otium, sorbea, din când în când, dintr-o cupă ascunsă între ciorchinii de struguri și smochinele abandonate pe tava aflată alături — așa cum se putea vedea și de pe o frescă antică ce a supraviețuit pe un perete din vechea și noua sufragerie". Era un Eden al pierzaniei, cel la care se refereau acei oameni, însă vorbele lor se manifestau mai degrabă drept simple aluzii eliptice, întrucât despre contele Patazzi nimeni nu cuteza să vorbească pe față de rău. Mai degrabă, despre Patazzi nimeni nu vorbea pe față mai deloc. Mai ales că Giacomo Patazzi era un credincios fervent și, atunci când se afla la Florența, puteai fi sigur că-l vei putea întâlni chiar și de trei ori pe zi rugându-se în biserică. Patazzi nu putea fi socotit în niciun caz păgân. Numai că acele fragmente de gânduri pătrunse adânc în subconștient au ajuns să se lege de imaginea unui alt personaj ciudat, figură și mai exclusivă, Omul din fereastră. Așa că, multă lume, văzându-l la unul dintre posturile sale de observație, vedea, în același timp, și pe nobilul roman din vila de lângă Siena. Și privirile amândurora, ale Omului din fereastră și ale străbunului păgân — dar totuși străbun! — le dădeau senzația de protecție pe care o are și animalul de casă alergând de colo-colo, însă întorcându-și la răstimpuri regulate privirea, ca să se asigure că stăpânul este de față, la nevoie gata de a-l apăra[30].)

Revenind la Țipor, acesta, ajuns în slujba lui Patazzi, își câștigase renumele de a fi în stare să procure orice îi poftea inima comanditarului său, căruia — oricare a fost — reușea să-i devină în scurt timp indispensabil. Pe deasupra, mai avea o calitate extrem de rară în acel

---

[30] Printre scenele alegorice reprezentate de „vitraliile schimbătoare" ale lui Locatti se găseau și tablouri vivante cu nobilul roman în poziția descrisă, scufundat în starea lui de reverie. Un nobil roman ce semăna teribil cu Omul din fereastră. Poate și de acolo apropierile făcute de contemporanii celui de Al Șaptezeci și patrulea. Nemaipunându-se la socoteală că pe marele vitraliu al Palatului Bosci era reprodusă chiar acea frescă romană...

secol al zvonurilor, al șușotelilor de tot felul și al convingerilor cu atât mai ferme, cu cât se nășteau din sursele cele mai discutabile: Țipor era de o discreție totală. Circulau chiar legende în jurul său, narând întâmplări în care evreul ar fi ajuns în situații-limită, fără să i se poată smulge vreo mărturisire despre casele pe care le slujea. Fiindcă Țipor a devenit și furnizorul abatelui Contador, dar și al Celui de Al Șaptezeci și patrulea, orice poveste, oricât de fantastică, se bucura de credibilitate. Frumoasă adunătură de personaje, trebuie să admită scribul! Doar actori unul și unul: printre cei mai ciudați de pe scena ciudatei și rafinatei Toscane!

În cazurile obișnuite, aprovizionarea Palatului Bosci se făcea prin intermediul armatei de servitori. Cei mai privilegiați negustori ajungeau cel mult la Rodolfo. Și atunci când apărea un litigiu, cazul ajungea tot în fața lui Rodolfo, majordomul care a preluat comanda supremă în numele stăpânului, a Sfinxului Florenței, la care nu penetra nimeni. Nimeni în afară de Contador și de Țipor. Dacă acesta din urmă era acceptat pentru a realiza cu Al Șaptezeci și patrulea un joc doar al lor, Contador se afla de față în calitate de... arbitru. Lucrurile se desfășurau astfel: Țipor intra în odaia întunecoasă, tușea pentru a-și anunța prezența (deși nu era nevoie...) și se așeza pe un scaun pregătit lângă ușă pentru el. După o vreme, își făcea apariția și abatele. Urma o pauză lungă, despre care Contador pretindea că era un schimb de replici fără cuvinte între gazda rămasă sprijinită de pervazul ferestrei și evreul ce părea că a ațipit scufundat în scaunul său cu spetează înaltă. Semiîntunericul din odaie era amestecat cu mirosurile dulci-amărui ale unor bețișoare aduse din India și care ardeau înfipte în suporturile lor din fildeș decorate cu elefanți, maimuțe și cu figura burduhănoasă a lui Buda. Alături, într-o butaforie din metal nobil și pietre irizând puternic, o cascadă minusculă șiroia neîncetat, recipientul fiind astfel gândit încât se autoalimenta continuu, realizând un tip de *perpetuum mobile* imaginat și construit de către Cossimo Locatti și vândut pe bani grei pentru uzul personal al Omului din fereastră. Semiîntunericul, acel miros, precum și șipotul neîncetat al apei din micuța cascadă acționau asupra simțurilor celui ce intra în

acea încăpere[31] și îi provoca o stare pe care, mult mai târziu, Braid o va numi „hipnoză". O stare care nu-i era străină lui Contador, membru al grupului Patazzi. Dar o stare greu suportată de un nou-venit, bun pretext pentru ca Rodolfo să nu-i permită nimănui să-i conturbe stăpânul: „Odată, se justifica majordomul oaspeților insistenți, o femeie a intrat în camera LUI și, după numai câteva clipe, a leșinat. A fost nevoie să fie scoasă repede și doar Dumnezeu a vrut să nu moară pe loc. Și doi nobili cavaleri din Franța au pățit amândoi același lucru!" Nimeni n-a verificat veridicitatea acelor spuse, dar nici n-a mai stăruit cineva să pătrundă în acele încăperi. Nu se știe niciodată: „Dar dacă o fi chiar așa cum spune servitorul?"

Jocul Omului din fereastră cu Țipor continua în cadrul unui ritual niciodată călcat: fără a se scoate un cuvânt — gazda nici măcar binevoind să-și întoarcă fața spre oaspetele său. După o vreme, Țipor părea că se trezește din aținealã și pleca. Pleca și Contador. Apoi, după un timp mai lung sau mai scurt, în funcție de ce-și imaginase Al Șaptezeci și patrulea în răstimpul cât cei doi au fost de față, evreul îi aducea lui Rodolfo un obiect, un mic animal ori „un gând materializat" (Juan Contador). Nimeni nu știa exact cu ce se înfățișa Țipor, totul fiind așezat într-un cufăr masiv, pe care-l cărau doi zdrahoni de-ai negustorului. După ce lăsau geamantanul în fața ușii, majordomul îl împingea în odaie. Pe urmă apărea și Contador, primea înapoi cufărul gol și citea de pe figura servitorului de taină dacă i-a fost livrat stăpânului ceea ce se așteptase ori dacă acela a fost înțeles greșit. Dacă da, dacă Omul din fereastră se arătase mulțumit, abatele primea contravaloarea în bani și i-o transmitea negustorului. Dacă nu, dădea el o sumă de florini, cât îi indica majordomul, florini pe care îi recupera fără nicio întârziere de la Țipor. Acesta a ieșit foarte rar în pierdere, recunoaște Contador, Țipor fiind capabil să satisfacă și cele mai ciudate dorințe.

---

[31] Despre cum erau decorate celelalte camere având ferestrele folosite drept puncte de observație de către Al Șaptezeci și patrulea nu avem nicio descriere. În ele se pare că n-a pătruns niciun străin. Și nu știm nici măcar în care dintre cele patru se desfășurau întâlnirile dintre Omul din fereastră și Țipor (în prezența abatelui Contador).

Puțină lume știa de acest joc, iar cei ce l-au aflat au încercat să-i descoasă pe cei doi hamali despre conținutul livrărilor lor. Însă nici hamalii nu știau mai mult decât că, uneori, cufărul era foarte greu, pe când, alteori, părea să fie gol, că, uneori, aveau impresia că duc ceva prost împachetat, fiindcă se lovea la fiecare pas de unul sau de altul dintre pereți, iar, altă dată, li se părea că transportă ființe vii. Mai ales această ultimă afirmație lăsa drum liber oricăror ipoteze. Însă ce ipoteză putea să mai mire, atunci când era vorba de asemenea personaje? Și cine să aibă curajul să le mai aducă și acuze? Cel mult Fra Gregorio, însă acela nu s-a temut să învinuiască și oameni cu funcții mult mai înalte, motiv pentru care a și sfârșit așa cum a sfârșit. Dar chiar și Fra Gregorio vorbește, referindu-se la acest subiect, cu prudență: nu pentru că i-ar fi fost frică, ci fiindcă recunoștea că nu exprimă decât ecoul unor zvonuri și că nu are dovezi suficiente pentru a jura în fața lui Dumnezeu că toate acele întâmplări erau și reale. El, Fra Gregorio, n-a fost vreodată martor ocular la toate acele fapte. Măcar de atât l-a scutit Bunul Dumnezeu!

Așa că vom reveni la sursa Contador. În 1420 au fost inaugurate lucrările la Marele Dom. Era pe vremea când Martin al V-lea, ultimul papă dat de ilustra familie romană Colonna, a izbutit să scoată Cetatea Eternă din cel mai cumplit marasm la care a ajuns să decadă vechea capitală a lumii. Florența, dimpotrivă, dorea să arate că omul mai are puterea de a crea, nu numai de a supraviețui. Pentru aceasta, ambiția de a ridica domul cel mai mare din lume trebuia să-i justifice statutul de nou centru al rafinamentului, adică al spiritului care, prin grația lui Dumnezeu, învinge întunericul. În vreme ce Sfântul Părinte se întorcea în Italia, în drum spre Cetatea Eternă, a trebuit să adaste o vreme la Mantua și apoi la Florența, așteptând ca, mai înainte, regele Neapolelui[32] să accepte să părăsească Roma. La Florența, Martin al V-lea a fost vizitat și de bătrânul Baldassarre Cossa, fostul antipapă Ioan al XXIII-lea, eveniment ce s-a constituit într-o întâlnire de mare însemnătate, vizita fostului antipapă dovedind că „schisma Apusului", prin care Sfântul

[32] Juan al II-lea, ultimul reprezentant al Casei de Anjou.

Scaun a fost divizat atâta vreme și care a făcut atât rău creștinătății, n-a rămas decât o tristă amintire. Au fost de față mulți martori, pentru ca vestea să meargă cât mai departe. Contador pretinde că, la sfârșitul audienței, Martin l-ar fi condus pe Baldassarre Cossa prin centrul orașului, amândoi fiind aclamați de mulțimea adunată pe marginile drumului. Senioria Florenței a vrut să cinstească evenimentul cu serbări și focuri de artificii, cu un ospăț popular și cu „vitraliile mișcătoare" ale lui Cossimo Locatti, dar papa a cerut ca momentul să fie tratat cât mai sobru. Trecând pe sub fereastra de la care privea Al Șaptezeci și patrulea, amândoi înalții ierarhi s-au oprit și și-au ridicat privirile. Apoi l-au salutat cu mâinile pe Omul din fereastră, binecuvântându-l, iar acela, la rândul său, a închinat către ei o cupă cu vin de Chianti.

La trecerea sfântului alai, era firesc ca lumea să se îngrămădească să urmărească spectacolul de pe margine și de pe zidurile și ferestrele caselor, de unde se putea vedea mai bine. Generații întregi, din tată în fiu, numeroși florentini își aduceau aminte de acea zi și o povesteau cu lux de amănunte urmașilor. Și, fiindcă se știa pe unde va trece cortegiul, era la fel de firesc și ca ferestrele și balcoanele palatelor familiilor celor mai înstărite — *popolo grasso* — să fie împodobite maiestuos, într-o adevărată competiție. Așa că nu trebuia să sară neapărat în ochi Palatul Bosci, cu cele trei ferestre de care atârnau mereu covoare scumpe și pe pervazurile cărora se aflau stivuite perne de mătase viu colorate. Și totuși ambii papi s-au oprit tocmai sub locul de unde îi veghea Al Șaptezeci și patrulea și au privit îndelung la el, binecuvântându-l. Acesta a fost un moment care nu s-a uitat atâta vreme cât au trăit urmașii martorilor oculari ai întâmplării.

Baldassarre Cossa, fostul antipapă Ioan al XXIII-lea, a murit puțină vreme după întâlnirea cu Martin al V-lea și a fost înmormântat cu toată cinstea în capela de botezuri, unde amintirea i-a fost asigurată de sculpturile lui Michelozzo și Donatello. Dar până să-și găsească liniștea veșnică, s-ar mai fi întâlnit încă o dată cu Omul din fereastră.

Despre acel antipapă trebuie amintit că în jurul său circulau zvonuri dintre cele mai contradictorii, niciodată confirmate din plin. Cea mai cumplită acuză nu se învârtea în jurul tinereții sale aventuroase, ci că l-ar fi otrăvit, la Bologna, unde devenise legat papal, pe predecesorul

său pe tronul pontifical, Alexandru al V-lea. Fusese vremea când Apusul avea concomitent trei papi, dintre care doar unul singur, Grigore al XII-lea, va fi trecut în catastiful Vaticanului, Ioan al XXIII-lea, care domnise efectiv la Roma, rămânând în istorie drept antipapă. Grigore acceptase deja, atunci când a fost ales, să demisioneze în clipa când și ceilalți doi ierarhi cu pretenții papale vor face același lucru. Însă și aceia aveau susținători puternici, ceea ce îi dădea fiecăruia convingerea că e adevăratul șef al Bisericii Catolice. Dacă Angelo Correr, Grigore al XII-lea, fost patriarh latin de Constantinopol, impunea prin vârstă (avea peste 80 de ani deja la consacrare), prin ținută (era foarte înalt, foarte uscățiv și umbla foarte drept) și prin felul demn de a se purta, dacă aragonezul Benedict al XIII-lea, „papa de la Avignon", reușise să-și mențină poziția timp de aproape 30 de ani, fapt cu totul uimitor pentru cineva care va rămâne în anale totuși doar ca antipapă, Cossa se distingea prin capacitatea de a supraviețui la nivelul cel mai înalt. Arestat și condamnat, el a fost unul dintre prizonierii de lux ai istoriei, petrecându-și momentele de triumf sub protecție imperială, iar cele de captivitate la ospețele prinților germani. Și ce ospețe! Lui Ioan al XXIII-lea îi plăcea mâncarea bună și multă. La sfârșit, noul papă, Martin al V-lea, l-a reprimit în rândul înalților ierarhi în calitate de episcop-cardinal al Toscanei. Grupul Patazzi fusese în relații cu fostul antipapă, cât acesta domnise la Roma, relații la fel de misterioase pe cum era întreaga activitate a celor din jurul veneținului. La trei ani după moartea lui Cossa, când a devenit doge Francesco Foscari — care avea și el să dețină funcția foarte multă vreme —, grupul lui Patazzi a prosperat, dovadă că s-ar fi situat de la început de partea câștigătoare în luptele pentru putere din Veneția. Cum cei treizeci și patru de ani cât a condus Foscari destinele „Reginei Adriaticii" s-au transformat într-o nesfârșită perioadă de războaie, s-au legat și dezlegat și o mulțime de alianțe, printre care cele cu Florența erau foarte importante.

În 1420, după plimbarea simbolică a papei și a fostului antipapă prin cetate, Baldassarre Cossa s-a întâlnit aproape zilnic cu abatele Contador. Acesta se pare că l-a vizitat pe episcopul cardinal mai mult în calitate de medic, lui Cossa fiindu-i greu să accepte multe dintre sfaturile taumaturgului, mai ales cele de a trece la un regim alimentar mai

puțin opulent. Ca să-i arate primejdiile la care se expune, de n-o lasă mai moale cu mâncatul în exces[33], Contador l-a dus în Palatul Bosci pentru a-l vedea pe Raoul aflat în ultimul grad al bolii. (De data aceea, vizita clericului chiar a fost vizita pentru ultima împărtășanie.) Raoul nu mai era decât piele și oase, în vreme ce, într-o altă încăpere ce dădea în același coridor, stând sprijinit de pervazul unei ferestre, Al Șaptezeci și patrulea părea sănătatea întruchipată. Cât a reușit Contador să-l sperie pe prelat cu imaginea lui Raoul, atât l-a însuflețit întrevederea cu Omul din fereastră.

Despre acea vizită la locul unde nu putea pătrunde niciodată nimeni s-a vorbit și chiar s-a și scris mult. Este un bun exemplu pentru modul în care a fost colportată viața acestui personaj. Atât Ioan al XXIII-lea, cât și Omul din fereastră nu s-au bucurat de niciun apropiat, de niciun intim cu care să fi pătruns împreună în amintire. Cossa a fost un veșnic oaspete special al supușilor sau al „paznicilor" săi și tratat în spiritul maximal al tuturor convențiilor ce decurgeau din acele situații, în vreme ce Al Șaptezeci și patrulea n-a comunicat, timp de 66 de ani, cu lumea decât de la înălțimea ferestrelor de la etajul al doilea al Palatului Bosci. Practic, tot ce se știa despre ei era filtrat de imaginația celor ce i-au văzut. Adăugând la aceasta misterul din jurul grupului contelui Pantazzi, orice informație despre acele personaje trebuie luată cu multă prudență. Ca și întâlnirea din Palatul Bosci dintre Omul din fereastră și Cossa, în prezența lui Contador. FAE (Frei, aber einsam[34]),

---

[33] Despre Cossa s-a spus că obișnuia să înghită zilnic mai mulți pui, carne de vânat și legume, astfel încât „trebuia să i se pună lui singur în față atâtea bucate câte se serveau de obicei de o societate întreagă la mesele date în cinstea unui oaspete de seamă". Desigur, aceasta era o exagerare, însă fostul antipapă Ioan al XXIII-lea s-a dovedit nu numai un mâncău fără de pereche, dar și un fin cunoscător al tainelor bucătăriei. „Când nu avea la dispoziție ce și cât și-ar fi dorit să-și bage în gură, recurgea la scris." Galdoni susține că celebrele manuscrise *Masa celor aleși*, adevărate tratate culinare, care nu lipseau în niciuna dintre bucătăriile celor ce-și respectau rangul, ar fi fost opera lui Cossa. *Masa celor aleși* a reprezentat biblia culinară pe care ucenicii bucătari trebuiau s-o buchisească din scoarță în scoarță, de voiau să ajungă vreodată să servească la palatele marilor seniori ai secolului al XV-lea.

[34] Liber, dar singur.

sonata pentru pian și vioară de Brahms, se spune că ar fi fost inspirată din deviza de viață pe care și-ar fi ales-o celebrul virtuoz al viorii Joseph Joachim. Numai că pe frontonul Palatului Bosci, deasupra sfinxului, se putea citi același înscris în cea mai pură limbă latină. La rândul său, Ghidul Florenței din 1874 pretinde că „Liber, dar singur" ar fi apărut pe Palatul Bosci după anul 1420 și că aceasta ar fi fost prescurtarea unei fraze des invocate de Baldassarre Cossa, episcopul-cardinal de Tuscolo și fostul antipapă Ioan al XXIII-lea: „Nu există favoare mai mare pentru un creștin decât să trăiască liber și singur doar cu Dumnezeu." La rândul ei, fraza e atribuită încă Sfântului Antonie cel Mare, primul retras în pustie dintre credincioșii intru Iisus.

Cu prilejul invocării acelei „întâlniri istorice", au fost combinate toate amănuntele imaginabile a fi fost ascunse în întunericul din spatele Omului din fereastră. Se spunea că s-ar fi aflat de față și alte personaje aduse de hamalii lui Țipor în celebrul cufăr și care ar fi plecat pe aceeași cale. Chiar se șoptea că atunci și acolo s-ar fi hotărât politica mare a lumii, printre cei prezenți numărându-se cele mai importante capete încoronate ale Europei și chiar și Marele Vizir, comandantul armatelor turcești. Desigur, de la acea adunare n-ar fi lipsit nici Cosimo de Medici, fiul celebrului Giovanni de Bicci, înțeleptul bancher. Mai mult, se pretindea că Martin al V-lea ar fi aflat de acea întrunire secretă și că ar fi considerat că Baldassarre Cossa, fostul antipapă, și-ar fi depășit din nou atribuțiile, motiv pentru care mâncăciosul episcop-cardinal al Toscanei ar fi murit înecat cu un os de pește, cu prilejul unuia dintre chiolhanurile sale zilnice. Fiind pedepsit pentru lăcomia sa nepotolită în aceeași măsură în ceea ce privește mâncarea, ca și onorurile. (Ce sfârșit frumos pentru un asemenea gurmand! se recunoștea și de cei mai critici adversari ai săi.) Scribul pomenește această legendă fantastică doar pentru a arăta extraordinarul impact pe care a ajuns să-l joace Al Șaptezeci și patrulea în conștiința vremii. Multă vreme, s-a spus că tot atunci ar fi fost momentul când ilustra societate de responsabili ai mersului lumii ar fi postulat ideea că doar acele popoare au vocația dominației care reușesc să se desprindă din rigiditatea vieții dictată de confortul stabilirii într-un anume loc. Marile cuceriri se fac prin îndrăzneala mișcării, în special prin deplasarea pe

apele nesfârșite ale lumii. Un secret la lumină acesta, însă Apusul doar atunci l-ar fi descoperit: Africa, de la cartaginezi, nu avea corăbii cu care să se avânte în larg, nici orientalii din Asia îndepărtată n-au venit pe ape. Cât va mai putea dura asta? Veneţienii singuri au îndrăznit, iar, de la vechii vikingi încoace, europenii s-au mulţumit să ajungă hagii, oprindu-şi paşii la Sfântul Mormânt. Epoca de glorie a lui Alexandru Macedon a trecut de mult, de acum pământul va trebui cucerit acostându-se pe ţărmuri. Cei ce nu vor înţelege acest comandament al evoluţiei, rămânând lipiţi de uscatul lor, vor sfârşi drept sclavi ai cuceritorilor veniţi pe ape. Baldassare Cossa nu putea să fi lipsit de la acea adunare de taină, mai ales dacă se aducea la lumină că acesta — fost mic senior la Ischia, unul dintre locurile secrete unde îţi ţineau piraţii prăzile — a ajuns ceea ce a ajuns jefuind şi el mările. Cine să ştie mai mult ca fostul Summus Pontifex ce beneficii puteau aduce expediţiile pe nesfârşitele mări ale Terrei? De altfel, legenda avea să mai continue multe decenii şi se va stinge abia odată cu amintirea Omului din fereastră. De pildă, amiralul lui Carol Quintul, Andrea Doria, unul dintre cei mai de succes mercenari ai istorie (dacă ne gândim că a reuşit să trăiască până la o vârstă extrem de înaintată) avea să-şi convingă suveranul să pornească bătălia pentru Alger. Dar nu numai atât, amiralul Doria a insistat, fără prea mare succes, să pornească şi o expediţie mult mai ieftină şi mai promiţătoare în josul coastelor Africii. În mod ciudat, argumentele folosite de el nu se bazau pe experienţa averilor cu adevărat fabuloase aduse de exploratorii în slujba ibericilor, ci pe concluziile întrunirii din Palatul Bosci. Surse ulterioare nu comentează izvorul acelor argumente: fie că istoria Celui de Al Şaptezeci şi patrulea nu le era cunoscută, fie că li s-a părut bună doar pentru menestreli. Doar o singură remarcă în chestiune a găsit scribul, o remarcă negativă: în cinstea amiralului lui Carol al V-lea, celebru luptător împotriva piraţilor, unul dintre cele mai faimoase transatlantice de lux de după al Doilea Război Mondial se va numi SS Andrea Doria. În timpul celei de a cincizeci şi una curse pe care a întreprins-o, la 25 iulie 1956, în drum spre New York, nava s-a ciocnit de un alt vapor de pasageri, MS Stockholm, aparţinând de Svenska Amerika Lines. Consecinţele ar fi putut fi la nivelul dezastrului Titanicului, dacă mijloacele de comunicare

și de intervenție n-ar fi devenit mult mai performante. Imediat au apărut o serie de materiale de presă, câteva apreciind că acea catastrofă ar fi fost urmarea intervenției unei mâini criminale. Așa a revenit la suprafață și amiralul din veacul al XVI-lea, despre care Ron Brown a spus că s-ar fi inspirat dintr-un fals conținând „un fel de stenogramă" a unei întâlniri secrete la Florența, în Palatul Bosci, când trimișii personalelor importante ale lumii au stabilit importanța expedițiilor maritime de descoperire și cucerire de noi teritorii. „Întâlnirea aceea n-a fost decât un fals", pentru că „n-ar fi putut participa la ea atâtea părți rivale și, mai ales, reprezentanții Veneției [care aveau tot interesul să-și conserve experiența avantajelor inițiativelor în domeniu]." Scribul se abține de la orice comentariu, însă nu poate ignora simplul fapt că Ron Brown mai avea informații despre existența Palatului Bosci.

Omul din fereastră arbora o prezență diferită la fiecare dintre cele trei puncte de observație: o pălărie roșie înaltă, un fel de turban, și mănuși negre la fereastra dinspre Piața Mare, o tichie verde și mănuși verzi la cea dinspre străduța îngustă spre care dădea intrarea principală în palat, o legătură cenușie în genul celei purtate de Lorenzo Magnificul în celebrul portret al lui Bronzino și mănuși galbene în fereastra de pe peretele lipsit de porți. Și covoarele și pernele erau asortate acestor veșminte ce nu s-au schimbat nici măcar o singură dată în cei 66[35] de ani, cât figura parcă impasibilă a dominat Florența de la catul al doilea al Palatului Bosci. Iar, „în zilele senine, când aburii Florenței se ridicau mult deasupra cetății, lăsând cerul mai albastru decât sufletul, iar fereastra spre Dumnezeu se deschidea cu multă bunăvoință", în vitraliile schimbătoare oglindite în râul Arno, Al Șaptezeci și patrulea părea mai viu decât dacă era văzut în mod direct, se mișca mai mult, uneori părea că face un anumit lucru: că ia o carte, cojește o portocală sau își umple cupa. (În celelalte postúri, Omul din fereastră doar privea, uneori zâmbea, alteori își lăsa ochii să se plimbe în direcții nedefinite, câteodată închina cupa către cineva sau o vărsa peste capul altcuiva. Foarte rar, lăsa să-i scape și câteva cuvinte. Însă toate erau semne, un alfabet

[35] Iarăși suspecta cifră 66...

pe care florentinii au învățat să-l interpreteze și să-l explice și unor străini privilegiați. Erau ipostaze care nu aveau nimic comun cu un om obișnuit. La un moment dat, chiar s-a și insinuat că meșterul Cossimo Locatti ar fi realizat un android mecanic, pe care l-ar fi postat în locurile știute din chenarele ferestrelor Palatului Bosci, atât erau de rigide toate manifestările Celui de Al Șaptezeci și patrulea. Și asta nu o zi sau o lună, ci șaizeci și șase de ani bătuți pe muchie. Câțiva îndrăzneți au pus la încercare „arătarea" și au încercat să intre în vorbă cu ea. „Arătarea" le-a răspuns cât se poate de logic, în spiritul constantei ei conduite, așa cum s-a comportat și la defilarea din „Paștele proștilor". Numai că toți acei îndrăzneți au avut, în curând, necazuri mari, încât s-a răspândit credința că nu e bine să i te adresezi neîntrebat Omului din fereastră și cu atât mai puțin să simtă acesta că îl pui la încercare. Drept urmare — „Nu se știe niciodată ce e adevărat într-astfel de amenințare!" — asemenea tentative nu s-au mai repetat.[36])

Fiind mai bine să nu pui prea multe întrebări în legătură cu Al Șaptezeci și patrulea și cu atât mai puțin să comentezi cu alții ceea ce aveai impresia că îți transmit semnele venite de la acela, s-a format o adevărată mantică intimă practicată de fiecare și păstrată doar pentru sine. Marile evenimente ale lungii perioade cât a avut loc acel imput de mesaje, schimbările protagoniștilor lumii ori simplele evenimente familiale ale fiecăruia își găseau confirmările după „comunicarea" cu Sfinxul din Florența. Trecând pe străduța îngustă din care se deschidea Palatul Bosci, cineva a observat că Al Șaptezeci și patrulea nu se găsea

---

[36] Într-o foarte discutabilă lucrare a lui Shlomo Weiss despre golem, acesta pretinde că în Renaștere, la Florența, un negustor ar fi plantat un android în ferestrele unui palat din Piața Senioriei și că a reușit să-și controleze prin intermediul aceluia afacerile: golemul ar fi scos sunete puternice ori de câte ori trecea pe sub fereastră cineva suspect că i-ar dăuna afacerilor stăpânului său, fapt îndeajuns pentru a-l face indezirabil în conștiința oamenilor din cetate. Scribul consideră discutabilă cartea lui Shlomo Weiss, întrucât poveștile pe care le conține sunt mai degrabă propagandistic antisemite din parte unui evreu creștinat urându-și originea. (Shlomo Weiss, *Istoria golemului*, Augsburg, 1876) Totuși, lăsând la o parte interpretările, lucrarea mai constituie o atestare a faimei Omului din fereastră.

la locul său. Și, cotind în piață, nu l-a văzut nici la fereastra spre Palatul Senioriei. Cum omul tocmai păsise afundat în gânduri, îngrijorat că nu i s-au întors încă cele două corăbii care ar fi trebuit să sosească de vreo lună din Africa, s-a simțit năpădit de presimțirile cele mai negre. Și, într-adevăr, abia ajuns la sediul băncii, a și primit cumplita veste că ambele corăbii fuseseră atacate și capturate de turci. Altcineva, un om mult mai simplu, un *ciompi*, nu l-a zărit pe Omul din fereastră la postul său, tocmai în ziua când aștepta ca femeia să-i nască primul copil. Femeia și copilul au murit la naștere. În schimb, același bărbat, după ce s-a recăsătorit, mergând „întâmplător" pe strada unde Palatul Bosci nu avea nicio intrare, ci doar un șir lung de ferestre, l-a zărit pe Omul din fereastră zâmbind, iar copilul care i s-a născut a fost un băiat sănătos, care avea să depășească mult condiția familiei sale. Și iată și un caz celebru: și mai formidabil a fost semnul pe care l-a primit un funcționar mărunt, Bernardo di Niccolo Machiavelli, când, la 3 mai 1469, soția i-a născut un fiu ce va rămâne în istorie: Bernardo di Niccolo Machiavelli s-a pomenit că i-a căzut în fața pașilor săi o pernă învelită într-un brocart splendid ornat cu fir de aur. Privind în sus și neștiind cum să procedeze, Omul din fereastră i-a făcut semn că poate să păstreze obiectul acela scump. A fost un indiciu indubitabil acela și, călcând consemnul de a nu povesti cele pe care fiecare le traducea în felul său, fericitul tată l-a mărturisit și altora, fiind totodată convins, încă de atunci, de viitorul glorios al fiului ce tocmai se năștea.

Scribul se va opri aici cu enumerarea exemplelor. Dar va adăuga un lucru: „Axioma principală a teoriei sistemice postulează că sensul unui fenomen (pentru noi un «obiect cognitiv» sau o comunicare) nu există prin el însuși, ci se naște printr-o punere în relație a elementului respectiv cu celelalte elemente de care este legat în mod necesar în cadrul unui «sistem»."[37] În cazul nostru, acest „sistem" s-a format în timp și a fost reprezentat de totalitatea aluziilor și a puținelor mărturisiri complete în legătură cu cele la care se aștepta lumea de la Omul din fereastră. Aluziile, la rândul lor, ofereau și ele interpretări diferite. Mai ales

---

[37] Alex Muchielli, *Arta de a influența, Analiza tehnicilor de manipulare*, Collegium, Polirom, 2002, p. 58.

că aveau întotdeauna o conotație mai degrabă conspirativă, ca orice afirmație pe care nu e bine s-o faci în public. Există totuși o culegere de întâmplări redactate sub forma unui jurnal, un manuscris de o factură singulară, neobișnuit chiar și pentru un șoarece de bibliotecă asemenea bietului scrib. Conspirativitatea, stilul esopic, multe grafeme personalizate, indescifrabile pentru cititor, alături de scrisul schimbător și de precizări extrem de exacte fac lectura mai mult decât derutantă. Manuscrisul îi este atribuit abatelui Juan Maria Xavier Ignacio Paolo di Contador și îi este dedicat „Minunatului Senior, binefăcător al atâtor creștini, iluminatului și strălucitului Conte Giacomo Patazzi". Așa cum scribul a mai amintit, mulți specialiști consideră că acest jurnal ar fi fost, de fapt, jurnalul Celui de Al Șaptezeci și patrulea. Contador a avut o viață activă și a fost amestecat în multe evenimente ale timpului său. El n-ar putut fi perceput, în niciun caz, drept renumitul sfinx impasibil, adăstând o viață îndelungată la ferestrele palatului său. Cum majoritatea datelor despre Al Șaptezeci și patrulea provin din surse indirecte, îmbrăcate în numeroase mituri și credințe din Florența veacului al XV-lea, scribul tinde să creadă — neavând însă nicio dovadă certă — că misterioasele personaje Contador și Omul din fereastră n-ar fi fost decât una și aceeași persoană ce s-a oglindit în mod diferit în conștiința vremii. (Și a murit odată cu ea...)

Dacă acceptăm teoria lui Giordano Bruno, cum că manipularea se face prin eros înțeles ca magie, prin stimulii care excită simțurile, ele oferind imaginației atracție sau repulsie, satisfacție sau insatisfacție[38], trebuie să acceptăm și că aceasta nu se întâmplă doar într-un singur sens, ci și emițătorul simte satisfacția și insatisfacția, chiar dacă nu întotdeauna aceleași cu cele ale receptorului. Așadar, nu numai Omul din fereastră i-a influențat („manipulat") pe cei ce-i treceau pe sub ziduri, dar și el însuși, fiind o ființă vie și nu un android creat de Cossimo Locatti, trăia cele pe care le contempla. Descrierea acelor trăiri reprezintă elementul cel mai de preț găsit de scrib, indiferent dacă ele au aparținut nemijlocit Sfinxului din Florența ori unui substitut,

---

[38] Vezi și Ioan Petru Culianu, *EROS și MAGIE în Renaștere, 1484*, Nemira, 1994.

abatelui Contador. Faptul că acesta din urmă își păstra în biografie propria sa legendă iberică — despre care nu voia să vorbească... — nu reprezintă o dovadă că trimiterile la interregnul din anii 1410–1412 să nu fi fost decât acoperirea pentru o altă origine. În schimb, despre Omul din fereastră avem destule dovezi că ar fi venit din „Țara dinspre tătari" și suficiente indicii că ar fi fost fiul Exorcistului, că, prin urmare, a fost Al Șaptezeci și patrulea din lungul șir. Mai mult, cum din punct de vedere strict logic, cade în mit viața cuiva care a trăit un destin atât de îndelungat influențând o comunitate numeroasă și puternică, stând pur și simplu la fereastră, „viața cu evenimente" este mult mai credibilă. Și de ce să nu-și fi construit misteriosul Contador și ipostaza contemplativă drept aversul propriei sale efigii? Mai ales că nu fiecărui cleric îi era îngăduită o viață îmbelșugată ca cea a lui Baldassarre Cossa, fostul antipapă, iar critici severi și influenți, asemenea lui Fra Gregorio, erau tot mai mulți, pregătind ascensiunea lui Savonarola.

Ceea ce i-a impresionat pe contemporanii Omului din fereastră era că, deși aparent acesta nu se mișca din postul (posturile) său (sale) de observație, părea să fie la curent în timp real cu tot ce se întâmpla în cetate și în lume, chiar dacă majoritatea evenimentelor nu se desfășurau în câmpul său vizual. De pildă, a rămas o enigmă cum de a știut despre căderea Constantinopolului înainte ca solii să aducă vestea la Florența. (Ulterior, din nou grupul Patazzi a venit primul cu știrea: veneții i-au sprijinit, ca întotdeauna, pe cei ce le puteau oferi avantaje materiale, iar în 1453 aceia au fost turcii. Și genovezii au procedat la fel, chiar ajutându-i pe turci să treacă pe uscat corăbiile peste Cornul de Aur prin Pera, unde ei, genovezii, s-au instalat din timp. În *Jurnalul* lui, Contador scrie despre modul cum le-ar fi transmis noutatea Omul din fereastră florentinilor: „Iar de la înălțimea poziției sale, el [Al Șaptezeci și patrulea] le-a spus rânjind unor bărbați care conduceau spre noii lor stăpâni câțiva turci capturați și făcuți sclavi că aceia nu sunt robi, ci cel puțin egalii romanilor și că, în curând, s-ar putea ca robii să devină stăpânii stăpânilor lor actuali. Oricine ar fi zis așa ceva risca să fie cumplit urât și pedepsit pentru acele vorbe. Dar pe Omul din fereastră nimeni nu l-a contrazis niciodată, mai ales că el s-a și

exprimat atât de rar în vorbe. Pentru toată lumea, cuvintele Omului din fereastră au constituit un eveniment și toți au înțeles că s-a întâmplat ceva deosebit în lume. Pe urmă, după numai câteva zile, au venit și primii martori oculari de la fața locului și au adus vestea că, într-adevăr, capitala Imperiului de Răsărit a căzut. Dar ceea ce a fost cel mai uimitor și a confirmat toate părerile despre puterile misterioase ale Omului din fereastră a fost că el a spus acele cuvinte celor ce-i duceau pe sclavii turci exact în ziua de 29 mai, ziua când sultanul numit Mehmed II a intrat în capitala Sfântului Împărat Constantin." *Jurnalul* dă o explicație cum de a fost la curent Omul din fereastră cu cele petrecute la săptămâni de drum depărtare, amintind amănunte semnificative ce au precedat atacul final: cu exact șapte zile mai devreme a avut loc o eclipsă de lună, fenomen ce părea să confirme sfârșitul orașului: luna, simbolul Constantinopolului, pur și simplu a dispărut de pe cer; apoi, după alte patru zile, o ceață deasă a acoperit metropola — până atunci nu s-a mai văzut niciodată ceață în mai pe acele tărâmuri; în aceeași seară, niște lumini stranii au învăluit catedrala Hagia Sophia. Pentru cei suficient de învățați să cunoască semnele și să și creadă în ele, nenorocirea era inevitabilă. Și cine se pricepea mai bine ca Al Șaptezeci și patrulea să vadă semne unde ceilalți oameni treceau fără să aibă habar de ele? (Cum a luat cunoștință Al Șaptezeci și patrulea de acele „semne", *Jurnalul* nu ne spune.)

Și a rămas o enigmă și faptul că a dat semne indubitabile că a știut, clipă de clipă, pregătirea și desfășurarea atentatului din biserică, în care, în aprilie 1478, conspiratorii conduși de familia Pazzi s-au ridicat împotriva Medicilor. Poate că enigma aceasta a rămas cea mai comentată, fiindcă a fost ultimul eveniment la care a mai asistat Al Șaptezeci și patrulea: în luna mai a aceluiași an, ferestrele din Palatul Bosci au fost închise, iar covoarele și pernele retrase, după ce au putut fi văzute acolo de mai multe generații de florentini și de oaspeți ai orașului. În acel 25 aprilie 1478, Omul din fereastră, cu figura neschimbată de atâta vreme (ori poate că, putându-l zări fără întrerupere, oamenii n-au sesizat atacurile vârstei...), părea că vede prin zidurile catedralei Santa Maria del Fiore, prin zidurile Palatului Pazzi, ale Palatului Senioriei și ale tuturor locurilor unde s-au petrecut evenimentele. Ba mai mult, se

spunea că mulțimea, care a trecut cu totul de partea Medicilor, și-a ales victimele și și-a îndreptat acțiunile sângeroase împotriva complotiștilor parcă descifrând din privirea Sfinxului pe cine să linșeze, pe cine să spânzure și încotro să năvălească. Ceea ce a născut ultimele nelămuriri în privința atitudinilor Omului din fereastră: dacă a fost atât de fidel familiei de Medici, de ce nu a prevenit-o, mai ales că lumea era convinsă că a cunoscut și preparativele atât de îndelungate și de minuțioase ale atentatului? O senzație mistică i-a învăluit pe cei ce își puneau asemenea întrebări parcă depășind puterea de înțelegere a minții omenești, așa cum — iertat fie-le sacrilegiul — de prea multe ori nu erau în stare să priceapă nici raționamentele după care conduce Dumnezeu lumea și, în special, propriul destin al celui ce se mira. N-au putut fi confirmate în niciun fel concluziile de pe urma acelui sângeros moment din atitudinea familiei de Medici față de Palatul Bosci, deoarece, iată, după puțin timp, ferestrele de la etajul al doilea s-au închis și ele, sfârșindu-și veghea de atâția ani. (De altfel, prudența legendară, considerată de aproape toți scribii, în frunte cu Machiavelli, drept principala virtute câștigătoare a lui Lorenzo de Medici, l-a făcut pe acesta să păstreze o distanță politicoasă față de Palatul Bosci. Cum Omul din fereastră nici măcar n-a ieșit din casă vreme de peste șase decenii, el nu părea un rival în reprezentarea politică, ci, mai degrabă, un simbol acceptat de cetățeni, un simbol ce își folosea puterile misterioase de la înălțimea jucătorului față de tabla de șah. Era o nouă dovadă de înțelepciune aceasta: atâta timp cât Al Șaptezeci și patrulea nu putea fi dovedit a avea ambiții de conducător al cetății, câtă vreme nu existau mărturii că ar fi fost amestecat în complicatul joc de intrigi și comploturi, era mai bine să-l accepți la fel cum era acceptat de către toți cei ce-l știau. Iar aceștia nu erau deloc puțini.)

Și au fost și alte nenumărate evenimente ce s-au desfășurat în lume, iar Omul din fereastră părea să le vadă pe toate de la înălțimea postului său de observație — pe cele din apropiere și pe cele de departe —, și doar spațiul și timpul limitat al scribului îl împiedică să prezinte și alte asemenea întâmplări de toată mirarea.

Poate că a fost firesc să se închidă, în sfârșit, ferestrele Palatului Bosci, Florența fiind pe punctul să asiste la un sacrilegiu: oamenii priveau în sus spre catul al doilea, unde îl căutau pe Omul din fereastră de parcă ar fi scrutat cerurile în nădejdea de a-l găsi pe Însuși Dumnezeu. Mai mult decât atât: lumea își formula în gând întrebări ce excedau simpla cerere de confirmare și punea în așteptarea ei și câte o cerință expresă (să i se însănătoșească o rudă, să i se întoarcă o caravană, să i se moaie inima iubitului etc.), o cerință așa cum este cea conținută într-o rugăciune față de Cel Atotputernic. Dumnezeu este doar Unul și înlocuirea lui cu oricine altcineva nu propagă decât o groaznică erezie. Erezie din partea celui care o îndeplinește și erezie din partea celui ce permite să fie în centrul unei astfel de atitudini. Dar pretindea cu adevărat Al Șaptezeci și patrulea să fie idolatrizat? Juca el rolul icoanei de sus, de pe perete? Pentru a răspunde, ar trebui să acceptăm că Omul din fereastră cunoștea, așa cum se credea, tot ce se întâmplă în jur și nu numai, deci să fim de acord că ar fi fost la curent și cu ce se dezvolta în mintea celor ce îi căutau din stradă privirea. Dacă, dimpotrivă, rămânem raționali și considerăm asemenea vorbe ca făcând parte doar din poveste, o astfel de calitate contrazicând legile organelor noastre de simț, nu putem să-l condamnăm că ar fi știut cum se oglindește el în conștiința fiecăruia dintre cei ce îl implorau în gând.

Cu vremea, pupilele din ochii Omului din fereastră au devenit tot mai lenețe, pe măsură ce păreau că urmăresc imagini depășind, într-adevăr, câmpul lor vizual. Privirea celui ce a râs, în 1412, împreună cu gloatele de beți prăznuind „Paștele Proștilor" rătăcea acum pe alte tărâmuri. Figura nobilului roman, tolănit pe canapea, rupând, din când în când, un bob din ciorchinele uriaș de struguri din tipsia bogat ornată așezată la dispoziția-i ori ducând absent la buze la fel de splendida cupă în lichidul căreia i se răsfrângea chipul rămas acolo, în vreme ce sufletul îi era departe, figura nobilului roman de pe mozaicul antic revenise în rama ferestrelor, asemenea figurii Celui de Al Șaptezeci și patrulea transpusă, pe vremuri, în „vitraliile mișcătoare" ale lui Cossimo Locatti în valurile râului Arno. Doar că Locatti n-a avut destinul fiului Exorcistului și viața i s-a curmat de decenii și, odată cu ea, au intrat în uitare și minunile inventatorului, nemaifiind cine să se priceapă să le

pună în fapt[39]. Așa că Omul din fereastră nu mai sfida legile opticii apărând pe râu, în schimb, nobilul roman sfida legile timpului, renăscând din trecut în imaginea și în culorile Renașterii. Starea de otium a supraviețuit în veșnica reverie o omului. Citind *Jurnalul* lui Contador, atât cât ne mai este permis a descifra din el, trăim impresia că ne aflăm în fața unei opere literare de mare finețe, a dedublării perfecte a unei conștiințe: abatele, veșnic amestecat în tot felul de jocuri conspirative, înconjurat de personajele cele mai misterioase — ce nu arareori s-au dovedit a fi și cele mai active —, *tânjea în aceeași măsură după acțiune ca și după o viață liniștită*. Or, viața liniștită era, în accepțiunea sa, conștiința că în jurul tău se află cei apropiați (dar nu te sufocă prin prezență, decât dacă, din când în când, le-o ceri[40]), conștiința că te afli în mijlocul unei comunități de care aparții, care te ocrotește, dar nu te deranjează cu nimic, conștiința că nu trebuie să-ți irosești vremea cu niciun fel de munci pentru a putea viețui așa cum dorești și nu așa cum ești obligat, conștiința că ai puterea de a nu face decât minimul necesar de a trăi astfel. Toate astea par absolut nelalocul lor în biografia unui Contador trăind atât de intens și de periculos. Și totuși ele răzbat nu ca o frustrare, ci ca o năzuință împlinită în jurnalul aceluia. Iată un exemplu: „Ce rost are să fii mereu preocupat să faci cât mai mulți bani? Și ce rost are să ai bani în plus, mai mulți decât ai putea cheltui, după ce ți-ai satisfăcut toate plăcerile?" se întreabă autorul, imediat după ce povestește cu lux de amănunte modul complicat prin care, împreună cu mai mulți tovarăși („frați") din grupul lui Patazzi a reușit să pună mâna pe o avere colosală, luată de la un ticălos care nu o merita în niciun chip. Și iată și un alt exemplu, provenind din același jurnal:

---

[39] Un alt meșter celebru, Leonardo da Vinci, se spune că s-ar fi inspirat (și) din lucrările lui Locatti, în special din cele construite pe probleme de optică și de mecanică. Totuși, Leonardo nu s-a arătat prea încântat de opera predecesorului său, pe care-l considera mai degrabă un „saltimbanc al științelor" și nu s-a implicat în niciun fel în conservarea moștenirii lui Locatti.

[40] În spiritul timpului, familia reprezenta garanția că întreaga sforțare a unui om de a acumula avere și faimă avea să fie folosită de urmași, dând un sens escatologic vieții. O suferință, o frustrare, un ideal de neîmplinit pentru Contador, care — ca abate — era obligat la celibat.

„Toate acțiunile omului pornesc din frustrare. Și, mai ales, din teama de frustrare. Un băiat iubește o fată din frustrarea că aceea ar putea să ajungă să aparțină altuia. Un tânăr se înrolează ca mercenar din frustrarea pe care a resimțit-o mereu că ai săi sunt atât de săraci. Dacă mă gândesc bine, eu însumi suport și mă angajez la atâtea acțiuni [incomode], presupunând activități ce nu-mi fac nicio plăcere, doar spre a mai repara ceva din situația în care mă aflu. De teama de și mai rău, de frica altor frustrări îmi risc fără contenire timpul și viața."

Autorul insistă mereu pe o idee, ca pe o scuză: el pretinde că ființele superioare nu se pot mulțumi doar cu acțiunile menite a le asigura supraviețuirea și spune că, în tinerețe, ar fi urmărit „cu multă răbdare și atenție" modul cum nici măcar câinii sau caii nu se mulțumesc doar cu atât. Însă omul, mai mult decât celelalte viețuitoare, se arată uneori mai preocupat de această a doua latură a sa, aceea de a da un sens al supraviețuirii sale. Problema este că acel sens nu-i este clar și duce, de multe ori, la adevărate erezii. Fiecare individ, pretinde Contador, nu face decât să-și caute tot timpul satisfacția, chiar dacă ea nu reprezintă același lucru pentru fiecare. Orice om face și o serie de lucruri ce nu-i produc prin ele însele satisfacție imediată, dar îi dau speranța unei satisfacții amânate. Ori îi dau impresia că va scăpa de una dintre numeroasele sale frustrări. Scribul nu știe dacă a descifrat corect mesajul, însă crede că nu s-a înșelat prea mult: Contador, veșnicul complotist mizând de multe ori totul pe o singură carte, a fost cel ce a încercat doar astfel să scape de spectrul frustrărilor, în vreme ce Omul din fereastră, adâncit în reverie și permițându-și și scurte și plăcute divertismente, când intra în contact cu trecătorii, era cel ce nu mai trebuia să lupte nici pentru supraviețuire în condițiile dictate de voința sa și nici la înlăturarea unor frustrări care acolo, la punctul său de observație, nu aveau ce căuta.

Din aceste fragmente și din altele la fel, am putea trage concluzia că imaginea din fereastra de la etajul al doilea al Palatului Bosci nu este decât visul întreprinzătorului abate Contador, în momentele-i de oboseală. Dar scribul a avut un adevărat șoc, atunci când a văzut pentru prima oară tripticul intitulat „Bărbatul din fereastră" al unui maestru anonim, desigur florentin. Portretul stângaci pe care a încercat bietul

scrib să îl facă descriind aparițiile Celui de Al Șaptezeci și patrulea la fereastra (ferestrele) de la etajul al doilea al Palatului Bosci nu este decât o redare a acelei opere geniale. Într-o ramă și pe un fond din scândură, ambele fin sculptate, au fost prinse trei variante ale aceleiași teme, un bărbat privind de la fereastră spre Florența: pe suportul pe care sunt fixate cele trei tablouri ne sunt înfățișate în basorelief scene cotidiene din viața cetății, precum și o mulțime de personaje animând acel decor. „Bărbatul din fereastră", același în cele trei ipostaze aproape identice, doar că altfel îmbrăcat în fiecare dintre ele, are o privire care transcende peisajul reprezentând Florența. El se uită într-o direcție nedefinită, incapabil să rămână la nivelul concetățenilor săi. Primul lucru care iese în evidență este datorat, probabil, viciilor proporțiilor și ale perspectivei. De aceea, lucrarea, la prima vedere, pare anterioară atelierelor maeștrilor Renașterii. Pe urmă însă, urmărind mai atent lemnul de culoare închisă, nu se mai poate aduce nicio obiecție tehnicii autorului. Acolo, în decor, oamenii, animalele și clădirile au o pregnanță de-a dreptul realistă. (După multe secole, scribul a cumpărat, de la un chioșc oarecare, una dintre multele vederi în relief, fotografia semănând izbitor cu fundalul tripticului Anonimului din Florența. Aceeași Florență unde se vând suveniruri cu „imagini din autenticul istoric", realizate desigur pe calculator și scanate pe o imprimantă în relief. Ca să dea impresia de patină, acele producții comerciale sunt oferite în culori închise, asemănătoare cu lemnul tripticului.) Așa că nu lipsa cunoștințelor l-a făcut pe maestrul din veacul al XV-lea să ignore regulile elementare ale proporțiilor și ale perspectivei în cele trei tablouri din care privește „Bărbatul din fereastră", ci dorința de a-i atribui un rol special eroului devenit excepție[41]. Revenind la privirea lui, vom vedea că bărbatul este și nu este de față. După ce te obișnu-

[41] Mai mult decât atât: maestrul era la curent și cu tehnici mai avansate: pe fundalul întunecat de lemn, i s-a atras atenția scribului necunoscător că pe imaginea înfățișând râul Arno se afla răsfrânt în anamorfoză chipul Bărbatului din fereastră. Anonimul Florentin trebuia să fi fost martor și la vitraliile mișcătoare ale lui Cossimo Locatti, fiind, după cunoștința scribului, singurul care a imortalizat o aplicație a uneia dintre ele.

ieşti cu strania şi atât de puţin cunoscuta capodoperă, observi că te afli în faţa unei uitături speciale, uitătura unui individ saşiu. Strabismul său era divergent: cu un ochi fixa cetatea şi realităţile ei, cu celălalt... cu celălalt privea într-o altă lume. De obicei, suntem tentaţi să evităm privirea unui strabic, la fel cum ne ferim instinctiv de tot ce nu este frumos, adică de tot ce este altfel decât ar trebui să fie în aşteptările noastre. De asemenea, de obicei, ochiul care „se uită alături" este un organ care şi-a pierdut funcţia sau şi-a diminuat-o în mod semnificativ. În cazul „Bărbatului din fereastră", niciuna dintre aceste două reguli nu este valabilă: în loc să ne facă să-l ignorăm, ochiul strabic ne atrage atenţia ca un magnet. Iar în ceea ce priveşte acuitatea, tocmai acel ochi pare să fie cel pătrunzător. El pare să surprindă o fericire neliniştită, bucuria eternă.

Apoi, în urma atentatului din mai 1478, cu puţin timp înainte ca ferestrele Palatului Bosci să se închidă, sculptorul Orsino a realizat „trei figuri în mărime naturală ale lui Giuliano şi Lorenzo de Medici: din lemn de stuf, acoperite cu postavuri cerate, cu capul, mâinile şi picioarele de ceară pictată în ulei". Lui Verrocchio, Senioria i-a comandat trei efigii. Michelangelo a făcut schiţe după trupurile martirizate ale conjuraţilor spânzuraţi ori linşaţi în urma complotului împotriva celor doi Medici. Printre acele schiţe, „lucrări de antrenament", cum le numea maestrul, apare şi chipul unui om încadrat într-un soi de chenar. Este un chip extrem de bătrân, cu privirea pierdută, trădând o seninătate posibilă doar odată cu uitarea trecutului şi renunţarea la viitor. Chipul unui om fericit sau al unui dement.

O a treia reprezentare plastică a Omului din fereastră ar putea fi un tablou al unui pictor din mişcarea prerafaelită din Anglia mijlocului secolului al XIX-lea. Scribul nu dă numele acestui pictor, fiindcă nu are nici cea mai mică dovadă materială că ar fi vorba despre redarea legendei Celui de Al Şaptezeci şi patrulea, mai ales că pictura narativă a acelui grup de artişti s-a inspirat din mituri din Biblie, Antichitate şi Renaştere, însă toate subiecte de notorietate, ceea ce nu mai era cazul personajului nostru. Totuşi, expresia figurii privind pe fereastră este aceeaşi cu a celorlalte două interpretări tocmai amintite: o privire ieşită de sub toate constrângerile timpului. Cadrul, puternica impresie pe

care ţi-o transmite, precum şi asemănarea fizică între cele trei lucrări rămân incontestabile.

Jurnalul abatelui Contador, dacă îi este permis scribului şă-l numească aşa, conţine nenumărate episoade demne de un tratat de psihanaliză. Doar circulaţia sa practic nulă i-a privat pe părinţii fondatori ai psihologiei abisale de un excelent subiect. Ce material ilustrativ mai bun ar fi putut găsi aceştia decât revenirea obstinată la chipul imaginat al mamei din poveşti. Poate că bunul cititor îşi mai aminteşte că Al Şaptezeci şi patrulea n-a avut amintiri directe despre mama sa, întrucât aceasta a murit de timpuriu, la a doua ei sarcină, Exorcistul recunoscându-şi copilul şi luându-l în grija sa. Aşa că desele evocări ale mamei nu sunt decât rodul imaginaţiei ulterioare. Şi nu numai chipul mamei ideale pentru mintea şi sufletul fiului ei face parte din trăirile aceluia, dar şi femeile pe care le-a iubit sau cele după care doar a tânjit au semănat izbitor cu acea icoană. Contador notează că avea mereu asupra sa un medalion din alabastru, în interiorul căruia se afla o icoană bizantină (?[42]) înfăţişând-o pe Sfânta Fecioară. Ochii ei mari şi direcţi l-au obsedat din copilărie, mai ales că, la întrebările sale în legătură cu mama lipsă, bonele l-au învăţat să respecte acea imagine drept chipul celei care l-a născut. (Privind cu lupa cele trei înfăţişări ale „Bărbatului din fereastră" realizate de Anonimul Florentin, se pot observa gravate pe pernele pe care se sprijină personajul, ţesut cu fir, ceva ce ar putea fi icoana în chestiune.) Când a crescut, desigur că a aflat adevărul, dar, asemenea multor copii adoptaţi, găsea liniştea în mama înlocuitoare şi dorea să creadă că aceea era mama sa bună. Până acolo, ar fi spus discipolii lui Freud, încât în fantasmele sale erotice, indiferent cu cine se petrecea real sau virtual actul, partenera sa continua să poarte acelaşi chip, cu tot incestul conţinut în scenariu. Contador îşi

---

[42] Ceea ce reprezintă un alt amănunt pledând pentru ipoteza scribului, după care abatele şi Omul din fereastră ar fi fost una şi aceeaşi persoană — Al Şaptezeci şi patrulea. De unde şi până unde să fi purtat „din tinereţe" aventurosul cleric venit din Spania o icoană bizantină? Însă dacă ar fi sosit din Moldova, lucrurile ar fi fost mult mai fireşti...

ia totuși măsurile necesare de siguranță și interpune între text și cititorul neavenit mai multe semne grafice personalizate, așa că acest subiect rămâne puțin accesibil.

Și, în sfârșit, încă o caracteristică interesantă rezultă din *Jurnal*, urmele trecerii timpului peste Sfinxul din Florența, urme prea puțin observate de cei ce vedeau doar de la nivelul solului personajul situat la înălțimea sa, înconjurat de miturile încetățenite. O vreme temele prelucrate în *Jurnal* sunt însuflețite de sentimentele puternice ale autorului lor. De pildă, observații asupra mulțimii ce se revarsă pe străzi și în piață: oamenii tind să se deplaseze cu toții în același ritm — și cei ce au ceva urgent de făcut și cei ce nu fac decât să-și omoare vremea. Persoanele care se abat de la ritmul general ajung să enerveze: cei ce nu umblă destul de repede încurcă mersul celorlalți, care simt drept o sfidare ostentativă a eforturilor, desigur legitime, pe care ei înșiși le depun. Cei ce umblă prea repede te pot îmbrânci pentru a-și face loc, dar trezesc celor din jur și senzația de aroganță. Soluția: omul inteligent își rânduiește pașii după tendința generală, „altfel dumineca și altfel într-o zi obișnuită", iar de nu se întâmplă acest lucru, atunci ar trebui să intervină conducătorii, așa cum comandanții de oști sunt cei ce stabilesc ritmul egal de deplasare pentru toți oștenii. „O deplasare egală naște sentimentul de comuniune între participanții la marș, până și ritmul bătăilor inimii devenind identic. Asta nu poate decât să ridice moralul grupului și să mărească sentimentul de apartenență și spiritul de sacrificiu."

Sau: „Florentinii parcurg trasee identice, zi de zi. Fiindcă nu trebuie să se concentreze asupra drumului obișnuit, gândesc la altceva. Străinul ezită, cere informații. Vede altfel cetatea decât un localnic. (Eu însumi, atunci când am sosit la Florența, într-o seară luminoasă, am trăit o privelițe pe care o tot caut de atâția ani și n-o mai regăsesc.) Pe cine întreabă străinul pe unde trebuie s-o ia? Pe cel ce i se pare cel mai demn de încredere. Acela are un ascendent important asupra străinului și ar putea profita de pe urma acestui fapt. Totuși, n-am văzut, de atâta vreme, oameni aflați în piață sau pe o străduță unde te poți ușor rătăci, stând acolo doar-doar îi va întreba unul dintre numeroșii străini despre direcția pe care trebuie s-o urmeze, deși acela ar fi mijlocul

cel mai simplu de a intra în vorbă și de a te folosi de naivitatea și lipsa de cunoaștere a celuilalt."[43] Urmează o propunere „în favoarea cetății": să fie angajate persoane cu o înfățișare plăcută și îmbrăcate cuviincios, persoane care să le câștige încrederea străinilor și să-i îndrume spre acțiuni folositoare Florenței. Propunerea a fost înaintată Senioriei chiar de către abatele Contador. Însă, cine știe din ce motive, nu i s-a dat curs. Asta a dat acces liber ca să fie aplicată de și în folosul grupării contelui Patazzi. Florența a pierdut o oportunitate excelentă. Fapt ce pare că nu l-a mâhnit prea tare pe autorul jurnalului.

Cu timpul, asemenea observații primesc o tentă filozofică: autorul povestește că, nu departe de casa părintească, se găsea un lac adânc și cu apă foarte limpede, încât i se putea vedea fundul. În lac erau pești, pe care adulții încercau să-i prindă, iar copiii nu se mai săturau privindu-i. El era preocupat să deslușească logica traseelor peștilor și a ajuns la concluzia că aceștia se deplasează în trei dimensiuni, față de omul care nu poate să se miște decât în două dimensiuni. Și păsările se pot deplasa în trei dimensiuni. Dacă, pe vremea lui Contador, visul lui Icar de a zbura se încerca a fi rezolvat din punct de vedere tehnic de către un Cossimo Locatti sau Leonardo da Vinci, autorul *Jurnalului* a căutat să-și explice consecințele vieții cu o dimensiune în plus, ajungând la concluzii ciudate[44]: de pildă, faptul că au acces la „sus și jos" a devenit un lucru firesc la pești ori la păsări; ceva firesc nu cere eforturi în plus; peștii și cele mai multe păsări nu au nevoie de un gât care să le permită să-și miște capul pe verticală, fiindcă păsările și peștii pot să străbată acele dimensiuni; oamenii privesc în direcțiile la care tânjesc; viermuiala oamenilor pe străzile și în piețele Florenței este acompaniată de mișcări inutile ale capului fiind destule direcții pe care și le doresc, însă le rămân interzise; așadar, năzuințele de neatins sunt cele ce ne fac nu numai să acționăm inutil mare parte din viață, dar ne

---

[43] Scribul recunoaște că transcrierea este extrem de aproximativă, încât poate că nu-și prea merită ghilimelele. Dar, așa cum a mai repetat, textul este securizat cu atâta grijă și doar atât s-a priceput el, scribul, să înțeleagă și să reproducă.

[44] Ciudat la ce îi mergea mintea, se miră scribul.

modifică până și corpul. Delimitând clar ce poate și ce nu poate, omul ar economisi nenumărate eforturi și și-ar putea canaliza energia în direcții mult mai folositoare.

Erau gânduri despre *lumea primită*. Tot mai mult din *lumea dorită*.

În text se dă o importanță diferită fiecăreia dintre cele trei ferestre cunoscute a fi folosite ca puncte de observație de către Al Șaptezeci și patrulea. Astfel, fereastra dinspre Piața Senioriei a jucat rolul cel mai mare în satisfacția imediată: ea a oferit informații nelimitate despre bogați și săraci, despre ciompi[45] și despre popolani[46], despre localnici și străini. Acolo, în Piața Senioriei, era inima întregii cetăți, acolo veneau prima oară știrile — care, de nu ajungeau în acel loc, însemna că n-aveau mare valoare —, acolo se urzeau planurile cele mai îndrăznețe și, de cele mai multe ori, acolo se și materializau. Foarte circulata stradă spre care Palatul Bosci își etala doar șirurile suprapuse de ferestre, dar către care nu deschidea nicio poartă, nici măcar o ușiță, oferea privirii momentele de așteptare, precum și concluziile: pe strada aceea nu se întâmpla nimic, însă ea era cea care permitea calea spre punctul cu adevărat fierbinte al orașului, iar oamenii se comportau ca atare: îngânduraţi, speriați, nerăbdători, la venire și plictisiți, dezamăgiți, disperați sau exultând de fericire, la plecare. A treia fereastră, cea de deasupra frontonului, dând spre o uliță îngustă și scurtă, nu oferea mai mult decât viața zilnică a însuși Palatului Bosci, gălăgia furnizorilor și ieșitul și intratul numeroșilor locatari și comisionari. De ce stătea Omul din fereastră și acolo? De bună seamă, ca să supravegheze treburile casei, erau încredințați domesticii. Fiindcă acolo gândurile nu-i erau deranjate de cine știe ce evenimente și puteau rătăci în voie, ne explică *Jurnalul*. La fereastra aceea aveau loc orele de reverie. (Lumea era prea obișnuită cu tabieturile stăpânului și n-a făcut, în mod surprinzător, nicio legătură între nobilul roman de pe fresca de deasupra intrării și Omul din fereastră (care semănau și fizic atât de mult între ei). Dar în *Jurnal* mai apare și misterioasa a patra fereastră, cea care nu

[45] Ciompi = dărăcitori de lână.

[46] Popolani = denumire preluată de notabilitățile noi.

putea fi văzută direct de trecători, ci doar prin intermediul vitraliilor schimbătoare ale lui Locatti în oglindirea Celui de Al Şaptezeci şi patrulea în apele râului Arno. (Cu ani în urmă, o scenă, care a făcut într-adevăr vâlvă, mărind şi mai mult prestigiul de factură supranaturală al Celui de Al Şaptezeci şi patrulea, a fost prilejuită de inundaţia din 1447. Ploi cu totul neobişnuite au umflat şi cele mai mici pârâiaşe, revărsându-le peste maluri, şi toate, împreună, alături de debitul râului ajuns în Florenţa au dat peste străzile, pieţele şi casele din cetate. Cartierele au fost inundate rând pe rând, după ce teritoriile sătești învecinate s-au trezit cu totul sub ape. De mirare, se spunea mai târziu, nu se ştie de ce n-au fost luate de talazuri cartierele Oltrarno şi San Giovanni, cele mai afectate. Dar cine să caute explicaţii omeneşti voinţei Domnului? Şi, în toată grozăvia aceea, mai multe persoane — după ce s-au refugiat pe acoperişuri — au declarat că, pe locul unde era de bănuit că s-ar fi aflat vechea albie a râului şi exact acolo unde Locatti obişnuia să-l înfăţişeze în „vitraliile sale schimbătoare" pe Omul din fereastră, l-au văzut pe acesta, prin perdeaua deasă de ploaie care nu mai contenea de atâtea zile. Oamenii au văzut figura Celui de Al Şaptezeci şi patrulea extrem de limpede şi au ajuns să se roage la ea, ca la o icoană, pentru ca potopul să înceteze[47]. Figura Omului din fereastră a rămas „sfinx" vreme de mai multe ore, apoi a început să zâmbească. Iar zâmbetul acela, asemenea soarelui printre nori, a dat naştere unui curcubeu şi natura s-a potolit, „râul retrăgându-se în matcă, asemenea unui câine bătut". Şi zâmbetul Omului din fereastră n-a

---

[47] Altădată, oamenii se rugau sub fereastra Celui de Al Şaptezeci şi patrulea pentru ploaie. În cumplita secetă din 1458, s-au organizat adevărate procesiuni spontane, mai degrabă păgâne, în acest scop. Cum de nu s-a sesizat Biserica pentru a opri noua erezie, preluarea de către Sfinxul din Florenţa a simbolului unei icoane? Probabil din aceleaşi motive pentru care nici puterea laică n-o făcea: Omul din fereastră nu părea să dorească o anumită poziţie în ierarhia puterii, iar priza imensă pe care o avea la popor şi-o folosea mai mult ca pe un joc sau nu şi-o folosea deloc. Biserica se confrunta cu destule probleme, de ce să-şi facă una în plus? La care mai trebuie adăugat şi faptul că, în ciuda atâtor supoziţii, nimeni nu ştia cu precizie de ce forţe era sprijinit, aşa că, învinuindu-l pe el, nu ştiai ce vizuină vei stârni. (Cel puţin aşa gândeşte scribul.)

încetat decât atunci când apele au eliberat toate locurile pe care le-au cucerit atât de parșiv. Și au fost obligate să care cu ele și întreaga mizerie care s-a strâns în astă vreme în cetate.

„Ce rost au banii în plus?" În spiritul vremii, *Jurnalul* conține și pagini moralizatoare. De pildă, autorul se întreabă de ce se străduiesc oamenii să adune averi mai mari decât ar putea cheltui, chiar satisfăcându-și toate nevoile și toate chefurile? Și se culpabilizează și pe sine că nu s-a putut abține de a mai acapara, ori de câte ori i s-a ivit prilejul. *Dar pentru ce și de ce?* repetă obsesiv întrebarea. Și concluzionează că principala cauză a nenorocirilor lumii este tocmai acea lăcomie fără sens, când averea devine un scop în sine, fără a mai putea aduce satisfacții în plus. Și merge mai departe: problemele bogatului și problemele săracului ar trebui să dispară, din clipa în care și unul și celălalt are ce mânca. „Toată strădania fără rost vine din frustrarea celui ce se imaginează că ar putea să nu mai aibă ceea ce are. Dar are rost să trăim doar pentru a ne potoli veșnica teamă?"

Tot din această categorie face parte și diatriba împotriva teoriilor conspiraționiste, a acelor raționamente care caută de fiecare dată un complot în spatele oricărei acțiuni a cuiva: „a fratelui care a plecat la Roma, a vecinului care s-a întâlnit cu o anumită persoană, a vorbelor cu subînțeles real ori nu ale unui funcționar". Și cu cât personajul în cauză este considerat mai important sau mai potent, notează autorul, cu atât suspiciunile devin mai dominatoare. Iar această veșnică bănuială constituie un alt rău al acestei lumi[48].

Odată cu trecerea timpului, *Jurnalul* este tot mai greu de descifrat, literele sunt tot mai prost desenate, iar ultimele pagini nici nu mai seamănă a scris. Textul, atât cât l-a mai putut scribul urmări, constituie o revenire la trecut. Tot mai multe amănunte petrecute cu mulți ani

[48] Ca să-și întărească spusele, autorul *Jurnalului* oferă câteva exemple în care anumite personaje au plătit cu viața pentru că au fost puse în centrul unor suspiciuni ce, ulterior, s-au dovedit neîntemeiate. Numai că acele exemple nu mai au astăzi sens, oamenii respectivi nemaispunându-ne absolut nimic.

înainte, fără ca autorul să mai considere necesar a preciza vreo dată și vreun nume, se întorc cu o acuitate extremă, scoțând la iveală proprietăți specifice unor ființe și lucruri de mult dispărute. Mama ideală și femeile pe care le-a avut. (Rodolfo avea și sarcina să-i aducă femei de o anumită înălțime, toate cu părul bălai, rugate fiind să și-l lege într-un anumit fel etc. Treptat, pretențiile acestea au devenit tot mai puțin rigide, stăpânul văzând și așa aceeași femeie, indiferent de fetișcana ce-i era adusă pentru câteva ore.)

Acele tot mai frecvente căderi în trecut sunt întrerupte de lungi perioade de otium. Știm asta dintr-un fapt aproape comic. Rodolfo, credinciosul om la toate al Celui de Al Șaptezeci și patrulea, obișnuia să-i raporteze în scris stăpânului cheltuielile făcute în fiecare săptămână. Erau niște însemnări extrem de laconice, conținând doar data, o cifră și, eventual — foarte rar —, câte un eveniment care să justifice o cheltuială mai mare decât ar fi fost de așteptat. De pildă falimentul unei bănci, moartea unui creditor sau plata unei extravaganțe cerute lui Țipor. Și multe altele, cărora scribul nu le-a descoperit cifrul, spre a le putea înțelege. După moartea lui Rodolfo, locul său a fost luat de un alt personaj de mare încredere, al cărui nume scribul nu-l cunoaște. Fapt este că acela a continuat cu fidelitate rânduielile executate atât de punctual de predecesorul său. Inclusiv acele rapoarte săptămânale de nu mai mult de unu–două rânduri reproduse toate în jurnal. Asta ne oferă datele exacte ale derulării și a celorlalte evenimente. Putem constata că, pe cât trecea vremea, perioadele de însemnări sunt tot mai rare, iar grafemele personalizate tot mai dese.

Crescut într-o societate suspicioasă care obliga la o exprimare esopică, scribul l-a bănuit și pe autorul *Jurnalului* că era vorba despre un mesaj conspirativ, mai ales că exista și relația cu societatea încifrată din jurul contelui Patazzi. Însă literele și celelalte semne devin tot mai plate și ajung să nu reprezinte decât o mâzgălitură ce agresează tot mai mult sensul, până ce-l acoperă cu totul. Neavând voie să fotocopieze paginile manuscrisului, scribul a copiat (desenat) câteva rânduri și le-a arătat unui prieten medic psihiatru. Care s-a exprimat fără nicio singură ezitare: „Demență".

— O formă de Alzheimer?

— Cine să dea un astfel de diagnostic, după atâtea secole? s-a eschivat medicul.

Oricum, între degenerescența tot mai profundă și viața de dinainte, a fost o lungă, foarte lungă, perioadă pe care Omul din fereastră a petrecut-o în reverie. O lungă dulce beatitudine între viața reală și moarte. „Frei aber einsam", „liber, dar singur" și-a pierdut orice conotație nostalgică de autocompătimire sau, mai bine spus, a devenit satisfacția totală născută din autocompătimire, când singurătatea nu mai doare, iar eul se poate hrăni din el însuși. Autodevorându-se până la capăt. Pierzând din vedere orice alternativă, nemairecepționând semnalele venite de aiurea. Prăbușindu-se în sine. Prăbușindu-se în fericire.

După ce s-au închis ferestrele Palatului Bosci, iar covoarele scumpe și pernele bogat brodate au fost retrase în interior, au început să reapară întrebările. Însă nu pentru multă vreme: așa cum după moartea lui Cossimo Locatti aveau să dispară realizările sale — inclusiv „vitraliile schimbătoare" înfățișându-l pe Omul din fereastră răsfrânt pe apele râului Arno —, așa și legenda Celui de Al Șaptezeci și patrulea va înceta, odată cu cei ce n-au mai aflat despre ea decât din gurile martorilor oculari. Atunci, când tabuul născut din frica de a nu provoca nemulțumirea „sfinxului" s-a spulberat odată cu „sfinxul" însuși, s-au ivit și câteva ipoteze privind identitatea personajului care a supravegheat atâta vreme Florența: ba că Al Șaptezeci și patrulea ar fi fost unul și același cu Fra Gregorio, severul monah care în *La Santa Miseria* s-ar fi exprimat atât de personal în legătură cu anumite amănunte ale vremii, pe care doar Omul din fereastră însuși ar fi putut să le știe. Ba că tânărul Raoul Bosci ar fi jucat cu același Om din fereastră vechiul scenariu al Doctorului Jekyll și al Domnului Hyde, Raoul făcând tot felul de grozăvii noaptea, în vreme ce, ziua, Al Șaptezeci și patrulea s-a aflat neclintit timp de 66 de ani la posturile sale de observație, ocrotind cetățenii Florenței prin semnele pe care i-a învățat ca să-l înțeleagă. Și relațiile niciodată dovedite cu grupul contelui Patazzi au alimentat numeroase

asemenea povești[49]. (Curios că, tocmai cu abatele Contador, scribul nu știe ca Al Șaptezeci și patrulea să fi fost identificat vreodată...)[50]

Întrebărilor neputându-li-se da răspunsuri mulțumitoare, s-au găsit explicații dintre cele mai fanteziste. Însă nici scribul nu se află într-o situație mult mai bună: nici el nu-și poate răspunde la multe inadvertențe care i-au sărit în ochi. Să luăm ca exemplu ultimul eveniment: complotul împotriva fraților Giuliano și Lorenzo de Medici din 25 aprilie 1478, din Catedrala Santa Maria del Fiore. Rolul sau măcar cunoștința Omului din fereastră în legătură cu pregătirea și desfășurarea dublului asasinat, cu doar câteva săptămâni înainte ca ferestrele Palatului Bosci să se închidă, pot fi cu greu atribuite unui bătrân dement, care de mult a pierdut orice legătură cu lumea. Și este doar un singur exemplu, însă el dovedește că și scribul se află departe de o privire distinctă între realitatea și legenda în care, în amândouă, a trăit Al Șaptezeci și patrulea, fiul celui de Al Șaptezeci și treilea numit „Exorcistul" și tatăl Celui de Al Șaptezeci și cincilea supranumit „Înțeleptul".

Omul din fereastră a trăit liber, însă singur. Pe măsură ce era mai liber, devenea mai singur. Pe măsură ce era mai singur, devenea mai liber. Iar *lumea dorită* devenea tot mai aproape.

„Da, însă — să nu uităm! — el a putut să și-o permită!"

La ce s-a referit Înțeleptul? Că tatăl său a putut să-și permită material acel trai sau că era vorba despre o îndreptățire morală a Celui de Al Șaptezeci și patrulea? Cine să-i răspundă scribului? Pentru bietul de el, și aceasta rămâne o enigmă. Alături de multele enigme pe care a mărturisit că e incapabil să le rezolve.

---

[49] Ca de obicei, odată cu trecerea anilor, timpul nu mai este măsurat în legende, ceea ce face posibile numeroase anacronisme emise și acceptate cu cea mai mare naturalețe. Astfel că, deși s-a bucurat de o viață atât de lungă, multe dintre întâmplările ce i s-au pus în cârcă ar fi trebuit să se desfășoare neținând cont de anii nașterii și ai decesului personajului. (Fapt ușor de verificat, întrucât se fac referiri și la evenimente și oameni riguros atestați în istorie.)

[50] Și iată chiar și un anacronism la vedere: după moarte, multă lume se jura că l-a mai văzut pe Al Șaptezeci și patrulea la una dintre ferestrele sale. Și asta încă multă vreme după ce acele ferestre au fost închise. Mitul devenise mai puternic până și decât simțurile.

ANEXĂ

Fereastra luminată

Pavel Ioan locuia deja de aproape un an în frumoasa vilă de pe Aleea Cairo, o clădire veche, însă foarte bine întreținută, acoperită până sus de iederă și înconjurată din trei părți de o grădină cu flori și gazon. Într-un an, Pavel Ioan reușise s-o cunoască bine: se obișnuise cu încăperile, cu scârțâitul scării de lemn ce ducea la etaj, cu țevăria care gemea în toată casa, atunci când cineva deschidea undeva un robinet. Se obișnuise cu această locuință atât de distinsă, de confortabilă și de funcțională, apucă s-o iubească și s-o considere un fragment din viața sa.

Clădirea era lipită de o altă construcție în partea ei dreaptă, construcție asemănătoare întru totul cu cea în care locuia Pavel Ioan, cu singura deosebire că vila cealaltă se păstrase — din cine știe ce pricini — dezvelită de iederă, făcând în felul acesta notă discordantă cu casele de pe Aleea Cairo. Pavel Ioan nu-și cunoștea vecinul din dreapta, un funcționar superior de minister, deși îl observase ieșind sau intrând în clădire, îi văzuse și soția și pe cei doi copii stând pe terasă sau în grădina despărțită de a sa printr-un zid vechi de cărămidă, zid acoperit de asemenea cu iederă numai înspre partea care dădea spre locuința familiei Ioan. Vila în care se stabilise acesta era o construcție cu multe ieșinduri și intrânduri, cu două terase, cu o aripă care făcea unghi drept cu restul clădirii și chiar și cu un turnuleț ce pornea din pod înspre extremitatea estică a acestei „mici cetăți", cum obișnuia să-și numească

locatarul casa. Arhitectura ei complicată o făcea, de multe ori, pe soacra lui Pavel Ioan să se rătăcească prin odăi și coridoare.

Într-o seară, ba, era de acum noapte, Pavel Ioan, după ce se terminase emisiunea de la televizor și-și culcase întreaga familie, se retrase în camera sa de lucru, pregătit pentru o noapte albă și, aprinzându-și o țigară, se așeză, cu proiectele în față, la imensul său birou orientat spre fereastră. Uitându-se afară, văzu că la unul dintre geamurile atât de familiare era lumină. „Nu s-or fi culcat încă", gândi Pavel Ioan, adâncindu-se în calcule. Peste vreo oră, ridicându-și privirea, văzu fereastra din față tot luminată. După câteva minute faptul acesta începu să-l sâcâie și hotărî să vadă ce s-a întâmplat. „Dar, de fapt..." Dădu din umeri, își mai aprinse o țigară, încercă să-și continue lucrul, însă ochii i-au rămas, în continuare, agățați de fereastra luminată. Se uită la ceas: era foarte târziu. Ieși în vârful picioarelor, ferindu-se să facă dușumeaua să scârțâie, și deschise ușa la camera copiilor. Era întuneric, iar ei dormeau duși. În încăperea alăturată, soția i se trezise pentru câteva clipe, când deschisese el ușa — care, cu toate precauțiunile, bineînțeles, scârțâise îngrozitor —, dar o văzu întorcându-se pe partea cealaltă și adormind imediat la loc.

Reîntors în camera sa de lucru, Pavel Ioan găsi geamul din față luminat în continuare. Soacră-sa dormea la parter și din pricina picioarelor ei bolnave, nu urca la etaj decât foarte rar. În niciun caz n-ar fi făcut-o în toiul nopții. Și ce să caute acolo? Acolo? De fapt, unde „acolo"? Abia atunci își dădu seama Pavel Ioan că se obișnuise atât de mult cu fereastra pe care o tot vedea de la biroul său, că i se părea atât de firesc să o afle acolo, încât nu-și pusese încă niciodată întrebarea ce cameră se află îndărătul ei. Încercă să vadă ceva în spatele geamului luminat, dar, pe de o parte, lumina aceea era destul de slabă, de parcă ar veni de la o veioză, de pildă, pe de altă parte, fereastra era pieziș situată față de cea prin care privea el, așa că nu reuși să zărească mai nimic. *Însă într-o încăpere ardea lumina.*

Așa că se strădui să refacă din memorie schița locuinței, mai precis a etajului. Nu era un lucru prea greu. Totuși, fereastra luminată din fața sa nu încăpea nicicum în această schiță. Pavel Ioan oftă, se sculă de pe scaun și intră în toate odăile de la etaj, înjurând cumplit ori de

câte ori scârțâia dușumeaua ori vreo ușă. Peste tot era întuneric. Reîntors în fața biroului său, socoti că existau doar două posibilități: fie cineva, cel mai probabil unul dintre cei doi puști, se strecura în camera cu fereastra luminată și, auzindu-l că iese el pe coridor, stingea lumina și se furișa înapoi în pat, fie că fereastra dă într-una dintre încăperile vecinului. La prima ipoteză trebui să renunțe repede: ieșind din camera sa de lucru, putea vedea de pe coridor atât ușa ce dădea spre odaia copiilor săi, cât și cea în care-i dormea soția. Mai rămânea cea de a doua eventualitate. Pavel Ioan își luă haina și coborî spre ieșire. Scara de lemn scârțâi cu mai multă furie ca oricând. Nevastă-sa se trezi și ieși în ușa coridorului:

„Ai să scoli toată casa! Ce-i cu tine azi?"

El îi făcu un semn cu mâna, semn ce putea indica orice, și ieși în grădină. Privi clădirea acoperită cu iederă. Văzu lumină la trei ferestre. Se dovedi incapabil să realizeze ce geam corespunde la ce cameră, ceea ce-i provocă o senzație stranie. Calculul teoretic era exact: o fereastră luminată dădea spre camera lui de lucru, alta spre dormitorul unde nevastă-sa aprinsese lumina, când s-a trezit a doua oară, furioasă, probabil, că nu mai reușea să readoarmă, așa că mai mult ca sigur că acum citea unul dintre tomurile ei îngrozitor de groase (care pe el îl speriau numai când se nimerea să le vadă risipite prin casă). Cea de-a treia lumină... cea de-a treia lumină nu putea proveni decât de după misteriosul geam pe care nu-l putea identifica nicicum. Nu mai era sigur nici măcar dacă fereastra cea mai luminată era cea care dădea spre camera lui de lucru. Nu mai era sigur de nimic. Cel mult de faptul că fereastra enigmatică provenea totuși de la vila sa — pentru că era încadrată în iederă. Clădirea din vecini, albă la lumina lunii, „cheală", cum îi spunea Pavel Ioan, avea toate ferestrele întunecate. Mai ocoli o dată vila și privi din toate unghiurile pe care le putea atinge și casa vecină. Cele trei ferestre luminate dădeau spre locuința sa. I se făcu frig. Reveni în casă.

În noaptea aceea nu mai putu lucra. Fereastra misterioasă continua să rămână slab luminată, *dar luminată*. Îi mai trecu prin minte o posibilitate: deoarece nu putea observa obiectul curiozității sale decât chiar din fața geamului său, exista și alternativa ca, până să facă el drumul spre ușă, cineva să stingă lumina și să dispară prin coridor. Posibilitate

nu foarte probabilă, însă ceva mai plauzibil n-avea la îndemână. După o bucată de vreme, renunță. În dormitor, soția, ridicată în perne, citea într-adevăr una dintre cărțile ei groase. Pavel Ioan se întinse lângă ea și închise ochii.

„Hai să-ți arăt ceva!" îi spuse femeii, având senzația că se enervează și mai mult, simțind-o răsfoindu-și cărțoiul. Ea nu-i răspunse, el se sculă, știind că ea îl va urma. „Ce cameră e aia?" o întrebă arătându-i din biroul său fereastra luminată.

„Pentru asta m-ai adus aici?"

„Unde arde lumina?"

„Hai, că bancuri din astea ai putea să faci și ziua!"

Ea ieși în coridor. Pavel Ioan așteptă s-o audă deschizând ușa la camera copiilor. Ceea ce se și întâmplă. Fereastra de alături rămase luminată. Astfel s-a lămurit cel puțin un lucru: puștii n-aveau niciun amestec.

Stinse lumina în odaia sa de lucru și se postă în geam, încercând să vadă ceva din interiorul încăperii luminate. De atâta încordare, începură să-i lăcrimeze ochii. Becul era prea slab și în spatele ferestrei misterioase mai era și o perdea (probabil), pentru că nu reuși să deslușească nimic sigur. Cu timpul, privirea concentrată începu să-i joace renghiuri: avea impresia că deslușește anumite contururi, anumite obiecte, anumite amintiri... Unele obiecte i se păreau chiar că se și mișcă în lumina aceea difuză. Pentru a se verifica, își imagină un anumit lucru și peste câteva clipe avea într-adevăr senzația că-l vede în spatele acelei ferestre. Testul îi apăru concludent: nu putea fi sigur de nimic din cele posibil zărite acolo.

Încetul cu încetul, copleșindu-l oboseala, adormi în fotoliu. Când se trezi, afară mijeau zorile. Pe nesimțite, geamul misterios se întunecase, contopindu-se cu clădirea. Geamul care... Nici măcar nu mai era sigur că nu se înșelase în privința celor văzute... sau a celor care i se părură că... Privi lung clădirea. Care geam fusese luminat? Acesta. Aproape sigur ăsta. Nouăzeci la sută acesta și zece... nu, cinci la sută celălalt. Și cinci la sută cel de acolo. Deci, despre care geam a fost vorba?

În cursul zilei umblă mahmur. Și nevastă-sa rămase bosumflată. În timpul cinei îl întrebă ce banc fusese acela care l-a determinat s-o

scoale în toiul nopții pentru a-i arăta un geam luminat. El începu să-i explice, însă ea trecu la alt subiect. Seara se culcară devreme și el adormi aproape instantaneu. Se trezi la miezul nopții. Stătu nemișcat în pat, dar, după câteva minute, curiozitatea fu prea mare. Se furișă afară din dormitor, dar ușa scârțâi parcă și mai jalnic decât de obicei. Nevastă-sa — bineînțeles! — se trezi și ea. Fără să mai aștepte replica ei, Pavel Ioan se grăbi în camera sa de lucru. De agitat ce era, nu mai aprinse lumina. Răsturnă un scaun în drum și acesta căzu cu o bufnitură surdă. Acum probabil că s-a trezit și soacră-sa, care își avea camera chiar sub biroul său. Își lipi nasul de fereastră. Geamul din noaptea trecută continua să fie luminat. Slab luminat, *dar în mod evident luminat*. După un sfert de oră trebui din nou să renunțe în încercarea de a deslușì ceva din spatele ipoteticei perdele. Coborî în sufragerie și găsi într-un sertar schița locuinței. Nici cu ea în față nu reuși să stabilească fereastra care îl intriga. Aceasta, conform schiței, pur și simplu n-ar fi trebuit să existe. „Noaptea anumite reflexe ale lunii pot induce farse ciudate...", își spuse. Dar... Luna intra și ieșea dintre nori, iar geamul cu lumina aceea poate incertă..., să zicem discutabilă, persista în fața privirilor sale descumpănite.

Coborî iarăși în curte. O fereastră de la etaj era luminată. Deci, totuși... însă în aceeași clipă își aminti că și nevastă-sa se trezise. Nu era exclus ca ea să fi aprins lumina pentru a citi, la fel ca în noaptea trecută. Să citească sprijinită în perne, căznindu-se să țină în mâini una dintre cărțile ei masive. Urcă să vadă dacă soția îi doarme, scările trosniră — dar nu la urcat, ci la coborât. Ea ar fi putut foarte bine să se trezească abia acum...

Întors în curte, căută o pietricică și lovi în geamul luminat. Așteptă cu răsuflarea tăiată, dar nu se întâmplă nimic. Mai aruncă o nouă pietricică. De data asta avu impresia că perdeaua a fost mișcată de cineva în spatele geamului. Apoi din nou nimic. O a treia lovitură avu un efect cert: lumina de după fereastră slăbi și în câteva clipe se stinse cu totul. Ca prostit, Pavel Ioan mai stătu o vreme, nefiind sigur dacă nu cumva mai deslușește o geană cât de palidă de lumină. Însă nu mai era nimic de văzut. Urcă în camera sa de lucru și fugi la geam. Fereastra luminată dispăruse. Reveni în dormitor. Nevastă-sa stătea culcată în întuneric,

dar el era convins că ea nu dormea. În schimb, peste câteva minute adormi el.

În noaptea următoare lucrurile se repetară identic. Câteva pietricele făcură ca lumina din spatele ferestrei să se stingă iarăși. Dispărea încet, ca o lumânare ce se sfârșea, în niciun caz ca lumina unui bec electric întreruptă de la un comutator obișnuit, așa cum erau toate comutatoarele din vila lui Pavel Ioan..

Pe urmă, timp de câteva nopți, nu mai putu să vadă din camera sa de lucru nicio lumină în spatele vreunei ferestre. Și nici din curte. Însă, în loc să-l liniștească, acest lucru îl enerva mai tare. Până într-atât încât, la un moment dat, regretă că n-a folosit o piatră mai mare cu care să spargă fereastra pe care acum n-o mai putea depista nicicum. Așa măcar ar fi avut un indiciu sigur și ziua ar fi fost în stare să lămurească în câteva clipe despre ce încăpere era vorba.

Trecuseră aproape două săptămâni. Fereastra misterioasă dispăruse cu totul. Într-o seară, profitând de faptul că era singur în casă, familia fiindu-i plecată pentru câteva zile la țară — și cât de greu regizase el acest lucru! —, Pavel Ioan sprijini o scară lungă de zidul casei și se uită de afară în toate încăperile. Acum nu mai avea nicio îndoială: știa cu exactitate fiecare fereastră la care odaie corespundea. Asta îl liniști. Putu din nou să lucreze. Totul trecuse, ca o părere.

Însă, peste alte câteva zile, într-o altă noapte, în vreme ce lucra, ca de obicei, în camera sa, fereastra luminată își făcu din nou apariția. De vreo săptămână ploua cu înverșunare. Ud până la piele, Pavel Ioan reuși să sprijine scara grea de zid. Dar nu mai știa spre ce fereastră s-o îndrepte. Geamul se întunecase.

Lăsă peste zi scara sprijinită de perete și așteptă cu nerăbdare următoarea noapte. Într-adevăr, din camera de lucru putu să vadă geamul slab luminat. Scara era însă rezemată spre o cu totul altă fereastră. Coborî în curte, deplasă scara și se urcă pe ea. Fereastra spre dormitorul copiilor era întunecată. Doar luna punea în evidență o parte din decorul atât de cunoscut. Coborî de pe scară și reveni în camera sa de lucru. (Între timp, descoperise o „potecă" pe treptele interioare ale vilei, un drum subțire unde acestea nu scârțâiau.) Din camera sa de lucru văzu scara sprijinită spre o fereastră întunecată. Dar, alături, o

altă fereastră era cea slab luminată. Mutând din nou scara, lucrurile se repetară invers.

Pentru noaptea următoare, Pavel Ioan își făcu rost de o praștie. Fereastra rămăsese însă întunecată. Abia peste alte trei nopți reuși să-și utilizeze arma. Geamul se sfărâmă în țăndări și lumina se stinse în felul ei încet, de parcă ar fi adormit o lumânare. Pavel Ioan aștepta o reacție din spatele ferestrei, nevastă-sa apărând acolo sau unul dintre copii trezindu-se brusc și țipând speriat. Însă nu se întâmplă nimic.

Iar când se sculă dimineața devreme, găsi toate geamurile intacte. Niște cioburi, măturate într-o grămăjoară, stăteau adunate ordonat pe aleea ce dădea spre poartă. Așa ceva nici măcar nu îndrăzni să comenteze cu cineva. Pe urmă, descoperi și un alt fenomen ciudat: câteodată, noaptea, dar în aceleași nopți când fereastra misterioasă se nimerea să fie luminată, dintr-unul dintre hornurile vechi și atât de decorative ieșea fum. O stare de agitație îl oprea pe Pavel Ioan de la orice muncă. Își băgă în cap că vila sa ar avea o încăpere secretă unde ar trăi cineva ascuns. Ciocăni toți pereții și măsură toate zidurile. Cercetă îndelung podul, făcând tot felul de desene pe care le compară cu schițele (refăcute) ale suprafețelor de la etajul întâi. Într-o parte i se păru, la un moment dat, că nu se justifică 80 de centimetri pătrați de suprafață. Într-alta și mai puțin. Oricum, nici pe departe suficient pentru o încăpere cu o fereastră „normală" spre grădină.

Urmă o noapte când rezemă scara între două ferestre. Din camera sa de lucru observă clar că aceea din stânga scării era luminată. Coborî în curte și urcă scara. Nu îndrăzni s-o mute din loc și se întinse pe cât putu spre geamul cu pricina. I se păru că vede într-adevăr lumină. Scara se apleca periculos într-o parte, însă el se afla de acum foarte aproape de geam. Pentru prima oară! Lumina continua să ardă! Să pâlpâie. Apoi...

Apoi, cu un mic salt, se prinse de pervaz. Percepu scara trăgându-l înapoi, în tendința ei de a-și recâștiga echilibrul. Mai apucă să vadă — ori să i se pară că vede — perdeaua mișcându-se ușor și, în fracțiunea de secundă care urmă eliberării ferestrei de pervaz, i se înfățișă parcă un capăt de scrin, un fotoliu, o fructieră încărcată cu poame, el însuși bătrân scufundat în alt fotoliu, o oglindă și în această oglindă reflectată

o altă parte a camerei cu o altă margine de scrin, cu niște cărți de mult uitate, un braț mișcându-se, un braț de femeie sprijinit pe o oglindă în care se răsfrângea imaginea lui de pe vremea cât fusese copil, imagine apărând dintr-un colț de fereastră ca dintr-un colț arhaic de ramă. (Și își aduse aminte de oglinda de toaletă a bunicii, o oglindă cu canaturi pe care, de le închideai și te plasai între ele, te vedeai încă o dată și încă o dată, de nenumărate ori, tot mai departe, tot mai departe.)

După care scara cedă și căzu cu zgomot în curte. Pavel Ioan ciuli urechile, dar nu auzi nicio urmare a acelei bufnituri. Prinzându-se de iederă, încercă să-și găsească o poziție ceva mai sigură. Apoi se pomeni în iarbă, lungit pe spate și cu un șold durându-l îngrozitor. Încercă să se scoale și constată că poate s-o facă. Urcă în camera de lucru și dimineața plecă la serviciu direct de acolo, fără s-o mai caute pe nevastă-sa.

Când veni acasă, după-amiaza, văzu iederа ruptă sub geamul copiilor. Fereastra luminată nu-i mai apăru. De la eșecul inițierii soției sale în această întâmplare, preferă să nu vorbească vreodată în legătură cu fenomenul pe lângă care a trecut. Și nici n-a mai vorbit cu nimeni despre el. Însă, în gândurile sale cele mai intime, aștepta în continuare ani de zile să mai vadă măcar încă o dată fereastra luminată și tresărea ori de câte ori copiii sau soția aprindeau becurile din camerele lor. Dar ferestrele acelea le cunoștea perfect: știa cu precizie unde dau și putea bănui cu oarecare precizie ce se întâmplă în spatele lor. Iar dacă mai avea totuși senzația că vede o lumină ciudată, nu îndrăznea s-o mai tulbure, nemaifiind nici măcar sigur de se înșală ori nu.

(De cele mai multe ori, se înșela.)

AL ȘAPTEZECI ȘI CINCILEA
— Înțeleptul —

(1399–1476)

Doar Dumnezeu are dreptul să judece

SCRIBUL SE AFLĂ LA APROAPE TREI SFERTURI DIN DRUMUL CRUCII SALE. Cu cât trece timpul, mirajul orizontului apărând câteodată aproape i se pare tot mai ridicol. Orizontul nu va putea fi niciodată atins de vreun muritor! Orizontul nu este decât Țara Făgăduinței, în care tocmai cel ce a văzut-o de departe, asemenea lui Moise, nu poate pătrunde.

Însă nu numai spaima este tot mai mare în sufletul scribului. Și alte modificări, ce-l sperie, i se întâmplă tot mai des. Cum ar fi, de pildă, răutatea: abia mijind în trecut, acum i se dezvoltă asemenea unei tumori: scribul își suportă tot mai greu condiția de furnică anonimă, rostogolind la nesfârșit bobul. Nu sfârșitul travaliului i se pare tot mai lipsit de perspective, ci faptul că nu este lăsat să-l îndeplinească în liniște — el, cărăușul harnic, trebuie să facă mii de ocolișuri, transpirând din greu pentru a mai înainta un pas atât de iluzoriu, în vreme ce fluturii superb colorați pot survola fără niciun efort același mic dâmb, oferind privitorilor încântați volute grațioase și primindu-le superior ovațiile. Răutatea, abia mijind în trecut, i se umflă malign: scribul nu mai suportă fluturii, nu mai suportă să audă entuziasmul stârnit de aceștia. Scribul se străduiește să se concentreze tot mai mult asupra bobului pe care-l rostogolește cu atâta trudă pe mica ridicătură de pământ, se apleacă asupra poverii sale, nu mai vrea să vadă nici în dreapta, nici în stânga, orice semnal venit spre el i se pare o îngrădire a drumului pe care singur și l-a asumat și pe care e prea târziu să-l mai părăsească. Scribul ar vrea să nu mai vadă și să nu mai audă nimic în afara acelui drum. Iar răutatea, abia mijind în trecut, i se dezvoltă

asemenea unei tumori ce-l izolează între ceilalți oameni. Scribul încă mai are puterea să nu-și exhibeze umflătura mizerabilă în public, însă cu atât mai mult se ocupă de ea, atunci când rămâne singur. Singur doar cu ura și cu disperarea ce tot cresc. Tot cresc... Scribul oferă bulgărele de aur și nimeni nu-l dorește.

Al Șaptezeci și cincilea a intrat în conștiința contemporanilor drept omul cel mai înțelept al vremurilor sale, așa cum n-au fost decât personajele mitice, iar generațiile următoare au ridicat această faimă la rang de legendă, numeroasele pilde ce ni s-au transmis transformându-i viața în paginile unui moralizator roman apocrif. Tenta hagiografică devine tot mai pronunțată odată cu trecerea timpului, astfel încât eroul copleșit de calități s-a transformat într-un personaj de manual, sumă a proprietăților predicate de oratorii diferitelor amvoane atât religioase, cât și laice. Un veac mai târziu, numele Celui de Al Șaptezeci și cincilea a devenit substantiv propriu, înlăturând cu totul uitata biografie a celui care a fost numit de contemporani „Înțeleptul". Azi, cel care a fost Al Șaptezeci și cincilea nu mai este decât un concept[1].

Stă scris în paginile cărții despre Al Șaptezeci și patrulea, Omul din fereastră, tatăl Înțeleptului: „Așadar, iată cum — farsă a sorții! — ne aflăm la cea de a patra biografie succesivă începută în spațiul numit de scrib «Enigma Europei», adică în spațiul despre care se știu atât de puține lucruri, însă care ne permite, totuși, să aflăm originea unor asemenea exponențiale personaje marginale ale istoriei. Dacă, într-adevăr, tatăl copilului s-a întors la Avignon în A.D. 1411, înseamnă că Al Șaptezeci și patrulea avea de acum 32 de ani[2]. Enigma Europei lasă să-i

---

[1] Și acum încă, după atâtea veacuri, în numeroase locuri ale Europei meridionale, când spui despre cineva că este foarte inteligent, îl aduci în memorie pe „Episcopul din..." (Mai ales, când un copil promite să iasă din comun se face acea apropiere.)

[2] Poate spre a-i spori și mai mult faima, unii cronicari notează data nașterii sale în dreptul anului 1378 de după Hristos, pentru a sugera că, la fel ca și Mântuitorul, și Omul din fereastră a pătruns în lumea la a cărei izbăvire a contribuit și el — chiar dacă prin fiul său — tot la vârsta legendară de 33 de ani. Sugestie ce ar fi putut fi considerată blasfemie, așa că nimeni n-a îndrăznit s-o precizeze explicit.

fie descoperite doar puține taine." Și, cum fiul Omului din fereastră se va naște la amurgul veacului al XIV-lea, când tatăl său abia a împlinit 20 de ani, înseamnă că tradiția se păstrează și că avem chiar și cea de-a cincea biografie succesivă începută în spațiul numit de scrib „Enigma Europei", România de azi. Al cincilea copil născut acolo, dar niciunul rămas în „Țara dinspre tătari"! În legătură cu această origine atât de stranie și plină de trimiteri fabuloase în percepția occidentalilor, călugărul dominican Cornelius Humilliatus[3], biograful cel mai respectat al Înțeleptului, va dezvolta o adevărată teorie, menită a fi introducerea optimă pentru întâmplările pline de har narate pe parcursul cronicii: așa cum pâlnia fără fund a Răsăritului a revărsat, de la începuturile lumii, alte și alte seminții peste neamurile obosite ale „vechilor civilizații", spune călugărul, așa același Răsărit a trimis spre „lumea noastră" și „mesagerii mesianici" ai unor culturi nebănuite. „Există, pe larga farfurie a lumii, misterioase găuri din care răzbesc zvonurile aduse din străfundurile genezei de oameni atât de deosebiți încât au puterea de a schimba cutumele, cunoașterea și plăcerile celor la care ajung. Una dintre aceste găuri — și cea mai apropiată față de noi, în întinderile nelimitate — se află în Carpații Orientali[4], de unde s-a ivit și Înțeleptul." La „Oamenii care au puterea de a schimba cutumele, plăcerea și cunoașterea la care ajung" grăiește prin gura lor vocea lui Dumnezeu,

---

[3] Monah ce declară că și-a luat numele „Cornelius" din admirația față de mama Grahilor, femeia care a adunat „ nobletea speranței în viitor", iar pe cel de „Humilliatus" drept asumare a umilinței cerute de ordinul său călugăresc. Însă relația dintre Al Șaptezeci și cincilea și cronicarul său i se pare scribului mult mai profundă, iar admirația nemăsurată a cronicarului față de subiectul preocupării sale, mărturisită în întregu-i amplu demers, a contribuit decisiv la faima personajului. Înțeleptul n-a fost denigrat în niciuna dintre paginile care ne-au rămas despre el, fapt explicat de Cornelius Humilliatus prin aceea că personajul nu putea fi atins prin jignire, o altă calitate considerată de cronicar de mare virtute și semn al supremei înțelepciuni.

[4] Desigur că și munții aceia sunt mult mai înalți în descrierea lui Cornelius Humilliatus decât se prezintă în realitate, ei perforând norii și ajungând la înălțimi pe care omul obișnuit nu le poate suporta, însă care constituie adevărate scări spre „lumea de sus", de unde vine și înțelepciunea aleșilor care au străbătut acel coridor vertical.

remarcă Humilliatus, reluând textul biblic: „Vorbește tu cu noi și vom asculta, dar Dumnezeu să nu grăiască cu noi, ca să nu murim. (...) Și a stat tot poporul deoparte, iar Moise s-a apropiat de întunericul adânc unde era Dumnezeu" (*Ieșirea*, 20, 19-21). Ce autoritate mai mare putea să-i atribuie personajului său cronicarul Celui de Al Șaptezeci și cincilea? Înțeleptul — „Mesagerul lui Dumnezeu"!

Cognomenul „Înțeleptul" s-a născut, mai mult ca sigur, și din preluarea legendei Omului din fereastră, o legendă neobișnuită pentru că eroul ei se afla de față, putând fi văzut și, uneori, foarte rar, chiar auzit. Ambiguitatea dintre mister și concretul aflat la îndemână — și totuși de neatins — stârnea imaginația obligată să completeze explicațiile prin logică și nu prin experiență. Or, logica oamenilor este adesea doar pur justificativă. Un asemenea tată cum era Al Șaptezeci și patrulea nu putea fi decât părintele unui fiu la fel de deosebit. Iar discreția în care-și ducea traiul familia Omului din fereastră nu făcea decât să alimenteze imaginația florentinilor. Palatul Bosci a fost cumpărat de șeful clanului încă înainte de sosirea în Italia, iar acesta nici n-a coborât din atelajul care l-a adus în lungul convoi de căruțe, însoțitori și poveri de hăt departe pe malurile râului Arno și a intrat direct în curtea masivei clădiri. (Omul din fereastră n-a călcat niciodată cu pasul, în lungu-i popas prin Florența, pământul cetății. Pe care n-a mai părăsit-o.) Și, pe deasupra, apariția Celui de Al Șaptezeci și patrulea și a alaiului său s-a petrecut noaptea, la fel, cum, tot noaptea, după mai multe luni, avea să intre în Palatul Bosci și cel de al doilea convoi, mai mic, aducând familia și restul servitorilor. Și pe Cel de Al Șaptezeci și cincilea. După luni și ani, când notorietatea Omului din fereastră a atins cotele pe care nu le va părăsi nici după moartea sa, lumea *parcă* își amintea amănunte semnificative în legătură cu instalarea sa și a însoțitorilor săi în cetatea de pe Arno, amănunte tot mai fabuloase, odată cu trecerea timpului.

În vreme ce șeful familiei — ajuns între timp Sfinxul din Florența — supraveghea neîncetat orașul de la înălțimea ferestrelor etajului al doilea, palatul său devenise o fortăreață inexpugnabilă, păzită cu strășnicie zi și noapte de o armată de servitori disciplinați.

Este momentul ca scribul să noteze un fapt care l-a uimit și l-a pus pe gânduri: în fond, lunga trecere prin lume a tatălui s-a suprapus multă, foarte

multă vreme peste cea a fiului, așa că ar fi fost firesc să putem decela întâmplări din biografiile amândurora din aceleași surse. Însă nici Alvar Pelayo, nici atât de severul Fra Gregorio, nici abatele Contador și nici măcar amintitele Minuni ale Sfintei Fecioare, *toate atât de atente cu Omul din fereastră, nu fac măcar o singură referire despre faptele Înțeleptului! Singura sursă pentru acesta rămâne dominicanul Cornelius Humilliatus! Fapt cu atât mai ciudat, cu cât ambii, tatăl și fiul, au fost, pentru florentini, printre protagoniștii vremurilor lor! Amănuntul acesta a apucat să-l surprindă atât de mult pe scrib, încât a ajuns să se îndoiască de realitatea istorică a unuia sau a celuilalt personaj ori, măcar, să pună la îndoială filiația Înțeleptului. Totuși, făcând abstracție că s-au schimbat analiștii, toate celelalte informații potrivesc cu mare precizie piesele în planșa de puzzle*[5].

În Palatul Bosci nu puteau pătrunde neaveniții, în schimb, cu excepția Omului din fereastră, locuitorii clădirii ieșeau în mod normal pe străzile cetății. După doar câteva zile de la sosire, servitorii și rudele sărace au devenit personaje cunoscute. Și una dintre cele două doamne ieșea destul de des, ajungând să fie și invitată la petrecerile notabilităților tot mai curioase în legătură cu ciudata familie. Pe urmă, și cealaltă doamnă — e adevărat că mai retrasă — a putut fi văzută plimbându-se, desigur însoțită, în serile răcoroase pe malul râului Arno. Spre deosebire de prima, aceasta era o „femeie tăcută, cu o privire melancolică".

Ca legați de un jurământ solemn, nici servitorii, nici rudele sărace, nici cele două doamne nu povesteau mai nimic despre intimitatea Palatului Bosci. Până și copiii păreau sever dresați să evite orice asemenea discuție.

Despre Al Șaptezeci și cincilea, sosit, așa cum s-a văzut, la vârsta de doisprezece ani la Florența, se povestesc numeroase amănunte din

---

[5] Omiterea parcă obstinată a Înțeleptului în sursele citându-l pe tatăl său l-a enervat pe scrib și pentru că dă impresia că Al Șaptezeci și cincilea ar fi fost considerat o eminență cenușie, un agent secret, ceea ce ar duce la concluziile conspiraționiste pe care scribul le consideră mult prea exagerate: ele provin, de obicei, din nevoia de a explica lucruri greu de explicat, dar cine ascunde tocmai instrumentul pe care-l socotește atât de important în demonstrația sa?

prima sa copilărie din... cetatea de pe Arno, așa că legenda i s-a amestecat cu realitatea încă din timpul vieții. Se spunea că pruncul (!), fiind plimbat în brațe de o doică, alături de mama sa (una dintre cele două doamne din Palatul Bosci) a nimerit într-o mare zarvă: lumea povestea îngrozită cum cel ce fusese considerat celebrul tâlhar Giulio Barba, fiind spânzurat în piața publică, s-a dovedit a fi fost doar un anonim din regiunea Grosseto. Omul, ce semănase într-adevăr cu temutul bandit, a fost recunoscut prea târziu de cei ce-l cunoșteau drept un țăran liniștit, deși cam bețivan, din Magliano. Discuțiile nu s-au mai terminat în jurul nefericitului eveniment, până ce copilașul (?), Al Șaptezeci și cincilea, n-a pus punctul pe i:

— Numai Dumnezeu are dreptul să judece! a venit extrem de clar din gura sa.

— Și ce să se întâmple cu cauzele oamenilor nevolnici? au replicat mirați și încă neîncrezători cei din jur.

— Judecătorii trebuie să fie demni de misiunea lor, a gângurit pruncul.

— Cum asta?

— Fiind atât de convinși de dreptatea lui Dumnezeu, încât să nu decidă decât devenind pentru pronunțare însăși Gura Domnului.

Lumea s-a oprit să judece spusele pruncului și s-a risipit în liniște. Un lucru a devenit cert: Dumnezeu vorbise în clipele acelea prin gura copilului.

O altă legendă a circulat, încă de pe atunci, despre celebrul personaj: aceea că, atunci când rostea una dintre minunatele sale sentințe — deși, în realitate, fiul Omului din fereastră s-a ferit întotdeauna să tragă concluzii —, Al Șaptezeci și cincilea își smulgea din frunte... câte un ciob de sticlă. S-a crezut că mintea acelui om extraordinar ar fi conținut un vas cu înțelepciune care, din când în când, se spărgea și permitea, prin fisuri, să se scurgă deșteptăciunea. Și în producțiile plastice unde apare, fruntea îi este reprezentată cu asemenea cioburi.

Și alte asemenea pilde circulau încă din timpul vieții în legătură cu Al Șaptezeci și cincilea, unele povestite de Cornelius Humilliatus,

altele ușor recognoscibile în alte surse. Din lipsă de spațiu, într-o relatare și așa mult prea lungă, scribul se va rezuma la doar încă una singură: în Palatul Bosci trăiau mai multe pisici, având misiunea de a-l apăra de invazia șoarecilor și a șobolanilor care au invadat cetatea, micilor lighioane ajungând să nu le mai fie frică de prezența oamenilor. Ba mai mult, pisicile au fost cele cărora a început să le fie frică de scârboasele rozătoare apărând mai nou în adevărate haite și, aflându-se în vădită superioritate numerică, neezitând să iasă la atac ziua în amiaza mare. Servitorii au propus să mai fie aduse și alte pisici, dar și câini, însă animalele acelea au început să se sălbăticească și se agresau între ele, ba chiar au ajuns să se repeadă și asupra oamenilor. Soluția a găsit-o tot copilul Al Șaptezeci și cincilea: urcându-se pe scaune și lăzi, a coborât câteva oglinzi mari la nivelul înălțimii animalelor de casă, iar acestea, descoperindu-se pe ele însele, au început să aibă mult mai mare eficiență în luptele cu șoarecii și chiar și cu șobolanii. În felul acesta, măcar în încăperile locuite de oameni, nu mai era niciun pericol să fii atacat în somn de lighioanele venite din adâncurile subsolurilor. De unde acest succes uimitor? Nimeni n-a înțeles ce a transformat atât de mult felinele și câinii, dar mai mulți comandanți militari, aflând de minunea din Palatul Bosci, și-au pus soldații să se privească îndelung în oglindă, înaintea unor bătălii. De data asta, rezultatele au fost discutabile, iar „noua tactică a pregătirii de luptă", amintită și de Michelangelo, a fost abandonată.

Stă scris la sfârșitul cronicii despre Al Șaptezeci și patrulea:

„Omul din fereastră a trăit liber, însă singur. Pe măsură ce era mai liber, devenea mai singur. Pe măsură ce era mai singur, devenea mai liber. Iar lumea dorită devenea tot mai aproape.

«Da, însă — să nu uităm! — el a putut să și-o permită», a remarcat fiul său."

La ce s-a referit Înțeleptul: că tatăl său a putut să-și permită material acel trai sau că era vorba despre o îndreptățire morală a Celui de Al Șaptezeci și patrulea? Cine să-i răspundă scribului? Pentru bietul de el, și aceasta rămâne o enigmă. Alături de multele enigme pe care a mărturisit că e incapabil să le rezolve."

Scribul, ca de obicei, găsește prea multă satisfacție în autocompătimire. Totuși, chiar riscând să piardă o parte din acea satisfacție, același smiorcăit scrib nu contenește a amușina mai departe și, uneori, chiar găsește: fie ceea ce caută, fie alte lucruri surprinzătoare, la care nici măcar nu s-a gândit. Așa și de data aceea: nu a trebuit să se întrebuințeze prea mult scribul pentru a constata că averea celui de Al șaptezeci și patrulea l-a făcut să „poată să și-o permită", fiindcă se sprijinea nu numai de pervazul ferestrei, ci și pe o căpătuială considerabilă. Lăsând la o parte exagerările legendelor despre șirul nesfârșit de căruțe pline cu bogății ce au intrat în acea noapte de la începutul anului 1411 în curțile Palatului Bosci, avem la dispoziție acte financiare ale tranzacțiilor făcute de și în numele Omului din fereastră, tranzacții trădând sume cu totul excepționale chiar și pentru cei mai bogați oameni ai epocii. Deci, că Al Șaptezeci și patrulea „a putut să și-o permită" din punct de vedere material nu este nicio îndoială. Și în legătură cu aspectele exemplului moral de care a dat dovadă Omul din fereastră, scribul nu a trebuit să sape prea adânc pentru a le scoate la lumină. La fel ca și în privința planului material, și aici legenda este generoasă în descrieri pilduitoare, iar dovezi atestate jalonează credibilitatea multor povești. Așadar, altceva era ceea ce simțea scribul că a vrut să sublinieze Înțeleptul în legătură cu afirmația: [Tata] „a trăit liber, însă singur. Pe măsură ce era mai liber, devenea mai singur. Pe măsură ce era mai singur, devenea mai liber. Iar lumea dorită devenea tot mai aproape". (*Tot avansând în subiect, scribul s-a întrebat îngrozit dacă nu va fi obligat să rescrie întreaga biografie a Omului din fereastră. În spaima sa de a pierde irevocabil bătălia cu timpul, o asemenea obligație ar fi echivalat cu o înfrângere ale cărei urmări nici măcar nu le putea anticipa. Niciodată, după ce a terminat de povestit un destin — mai neîndemânatic sau puțin mai puțin neîndemânatic —, scribul nu a mai revenit la el, iar perspectiva unei premiere în acest sens putea duce la repetarea la infinit a aceluiași eșec. Pentru că, recitind, mai târziu, când textul era gata tipărit, de fiecare dată scribul găsea lucruri neelucidate suficient ori chiar erori inadmisibile. De aceea nici n-a mai revenit vreodată scribul la ceea ce era trimis la tipar, decât, cel mult, după mulți ani de zile, când era obligat să caute un amănunt uitat în străfundurile narațiunii. Însă, învățându-se cu modul atât de personal al gândirii Înțeleptului, scribul a început să perceapă*

altfel lumea și, în mod inevitabil, a ajuns să simtă diferit ceea ce ieri mai era așa cum era obișnuit să fie până atunci. Introducerea în biografia Înțeleptului a jucat un rol distructiv în restul vieții scribului, făcându-l să nu mai fie sigur că tot ceea ce a fost s-a desfășurat așa cum a văzut el la momentul respectiv, iar ceea ce urma trebuia pus în concordanță cu acel trecut acum atât de diferit. Un asemenea șoc poate zăpăci cu totul mințile omului și scribul nu poate decât să-i mulțumească lui Dumnezeu că impactul acela l-a mai lăsat să-și continue viața.)

„Omul din fereastră a trăit liber, însă singur. Pe măsură ce era mai liber, devenea mai singur. Pe măsură ce era mai singur, devenea mai liber. Iar lumea dorită devenea tot mai aproape." Viața Celui de Al Șaptezeci și patrulea s-a desfășurat la vedere (oricine îl putea zări mai tot timpul stând sprijinit de pervazul uneia dintre ferestrele punctelor sale de observație) și, în același timp, s-a derulat într-o taină desăvârșită. În Palatul Bosci au reușit să intre puțini oameni, dar și mai puțini au putut ajunge la etajul II. Chiar și ultimul Bosci, locuind la același nivel, nu s-a întâlnit decât o singură dată cu noul stăpân al locului. O asemenea securizare severă a unui spațiu poate duce cu gândul la orice, iar realizarea drastică a asprei supravegheri trimite la un șef al familiei autoritar până la exces. Într-adevăr, poziția Omului din fereastră n-a fost niciodată pusă la îndoială și orice referire la Palatul Bosci nu putea face abstracție de voința unică și de necomentat a Celui de Al Șaptezeci și patrulea. Cu toate acestea, membrii clanului au dus o altă viață, „o viață normală", nimeni și nimic neîmpiedecându-i să iasă în cetate ori de câte ori voiau, să participe la viața socială, politică ori culturală. Rolul Omului din fereastră părea să se termine în interiorul zidurilor clădirii[6]. De unde le-a asigurat copiilor și neamurilor o viață fără griji din punct de vedere material și un renume pe măsură. Omul din fereastră și-a cumpărat, asemenea multor bogătași, liniștea și independența

---

[6] Lucrul acesta părea atât de limpede, încât doar el a putut să-l ferească pe Al Șaptezeci și patrulea, un personaj atât de fabulos de bogat și cu un renume atât de puternic, să nu fie atras în jocurile politice, în care fierbea Florența, Italia și lumea toată. Și, totuși, nimeni nici măcar nu a încercat să-l amăgească vreodată în tabăra sa! Al Șaptezeci și patrulea a fost Sfinxul, Sfinxul din Florența.

față de ai săi? Asigurându-le toate condițiile, se considera moralmente exonerat de alte îndatoriri, putând să se ocupe doar de el însuși? Și-a dobândit astfel libertatea? Până aici explicația textului „Omul din fereastră a trăit liber, însă singur. Pe măsură ce era mai liber, devenea mai singur. Pe măsură ce era mai singur, devenea mai liber" pare logică și coerentă, existând nenumărate exemple în viață, când șefii unor familii bogate au considerat că și-au făcut datoria față de apropiați, mai ales față de copii, dându-le bani și trăind fiecare pe cont propriu. Singur. Da, însă textul originar are și un apendice: *„Iar lumea dorită devenea tot mai aproape."* Și iarăși putem trage alte concluzii: la un moment dat, oricât ți-ai iubi familia, viața proprie te face să simți nevoia să te ocupi și de tine, momente când cei din jur devin o povară. Măcar pentru câteva minute. Măcar pentru câteva ore. Măcar pentru câteva zile. Iar când evadările se transformă în obiceiuri, născând tabieturi, dependența față de ele devine tot mai de nestăpânit. Frustrările apar și când mergi mai departe pe acel drum, la fel cum și dacă, printr-un act de voință, ți-l reprimi. O înstrăinare apare. Singurătatea despre care s-a făcut vorbire în acel paragraf? Îndepărtarea de cei apropiați? Singurătatea să fie prețul pentru „lumea dorită"? Așa a crezut scribul, interpretând textul, și iarăși raționamentul i s-a părut logic și coerent. Despre „lumea dorită" nu și-a făcut alte gânduri: toți suntem preocupați, o mare parte din viață, de scenariile noastre imaginative[7], iar cele pur personale, intime, sunt mereu stânjenite de orice prezență din afară. Singurătatea și lumea dorită merg bine împreună. Scribul s-a mulțumit cu această înțelegere.

Pe urmă însă trecând la viața Celui de Al Șaptezeci și cincilea, a trebuit să afle și să învețe și explicațiile aceluia. Semnalul a venit prin intermediul lui Cornelius Humilliatus[8]: „Al Șaptezeci și cincilea s-a

---

[7] Și nu numai de „fantasmele" descrise de Freud și de școala lui.

[8] Cornelius Humilliatus, deși dominican, a fost puternic influențat de gândirea unui franciscan tot mai discutat în epocă: William Occam, iar „briciul lui Occam" a devenit un imperativ pentru simplitate și concreteți în gândirea și exprimarea sa, fapt evident și în opera atât de importantă pentru reconstituirea vieții Celui de Al șaptezeci și cincilea — o operă atât de cuprinzătoare susținută de un op atât de subțire...

născut în Orient, în țara numită Ducatul Moldovei, și a crescut la Florența, în Palatul Bosci, locul de unde părintele său a supravegheat zeci de ani cetatea și evenimentele ei. [În percepția contemporanilor săi], viața tatălui a fost împodobită cu numeroase ornamente strălucitoare și inutile, deși totul a fost atât de simplu: atât de simplu cum oamenii nu pot concepe." Așa își începe cronicarul, martor ocular al evenimentelor, descrierea vieții Înțeleptului. Gândirea scribului este prolixă tocmai din cauza numeroaselor sale erori și anacronisme, confuzii și raționamente false. Prin multa sa vorbărie inutilă, el încearcă să dea sens la ceea ce el însuși nu pricepe. „Briciul lui Occam are și meritul de a elimina cuvintele fără conținut menite a masca limitele înțelegerii celor ce le rostesc", ne spune mai încolo tot Cornelius Humilliatus. Mai mult, monahul, care l-a ascultat pe Occam atât la Avignon, cât și la München, propunea și „exerciții practice" de logică privind curățarea unui text de elementele inutile și nu s-a sfiit să practice asemenea demonstrații și în public[9], chiar și la Florența, unde Occam nu era prea iubit, cum n-a fost iubit niciunde unde influența papală și dominicană

---

[9] Un exemplu dat de teoreticienii publicisticii moderne pleacă de la un asemenea exercițiu de eliminare a adăugirilor inutile în expresie, exercițiu practicat de Humilliatus în piețele orașelor: „Un negustor de pește îi cere tatălui său să-i împrumute bani, pentru a-i plăti unui meșter scriitor să-i întocmească o firmă.

— Și ce să-ți scrie meșterul scriitor pe scândura de la intrare? întreabă tatăl, înainte de a umbla la pungă.

— Păi, m-am gândit să scrie «Aici se vinde pește proaspăt».

— Și cum o să-l plătești?

— Pentru fiecare literă pe care o s-o deseneze.

— Atunci scoate cuvântul «Aici», fiind evident că nu altundeva dorești să-ți vinzi peștele.

— Ai dreptate! Rămâne «Vindem pește proaspăt» și fac economie câteva litere.

— Gândești că o să fie cineva care să-și imagineze că vrei să dai marfa gratis?

— Desigur că nu.

— Atunci scoate și cuvântul «vindem».

— Așa-i, admite fiul. Mai fac o economie și rămâne «Pește proaspăt».

— Ai mai pomenit un negustor să pretindă că vinde marfă stricată? Sigur că oferi pește proaspăt și nu împuțit. Asta e la mintea cocoșului.

era dominantă. Însă supremul exercițiu al lui Cornelius Humilliatus a fost acela de a spune cât mai multe cu cât mai puține cuvinte, iar rezultatul a fost acela că viața Înțeleptului i-a încăput într-un tom de nici o sută de pagini, tom care a fost și... cea mai amplă operă a sa! Iată cum a rezumat Humilliatus citatul la care s-a oprit atât de nepermis de mult scribul („*Omul din fereastră a trăit liber, însă singur. Pe măsură ce era mai liber, devenea mai singur. Pe măsură ce era mai singur, devenea mai liber. Iar lumea dorită devenea tot mai aproape.*

«Da, însă — să nu uităm! — el a putut să și-o permită», a remarcat fiul său."

La ce s-a referit Înțeleptul: că tatăl său a putut să-și permită material acel trai sau că era vorba despre o îndreptățire morală a Celui de Al Șaptezeci și patrulea? Cine să-i răspundă scribului? Pentru bietul de el, și aceasta rămâne o enigmă. Alături de multele enigme pe care a mărturisit că e incapabil să le rezolve."): „*Omul este o creație unică și tot ce înconjoară un caracter puternic nu face decât să limiteze acest dar al lui Dumnezeu.*"

Alături de această frază, Înțeleptul s-a condus și de o a doua, reprodusă tot după Cornelius Humilliatus: deoarece omul este ghidat de experiență, de inspirație, de credință și de bucuria sa și a celor din jur, dar și de mânie, ură, arivism și sete de îmbogățire, judecata îi este supusă tuturor acestor impulsuri, în funcție de impulsul cel mai activ într-un anumit moment[10]. Drept urmare, omul poate face judecăți care rezistă doar până ce acele impulsuri dispar. „Judecățile definitive nu-i aparțin decât lui Dumnezeu."

La aceste două concepte se va reduce întreaga viață și operă a Înțeleptului, cel puțin așa cum ne este ea redată de către cronicarul său și cum a înțeles-o scribul. Iar viața și gândirea Înțeleptului au slujit drept

---

— Da, spune fiul. Mai fac economie un cuvânt. Îl voi pune pe meșterul scriitor să noteze doar «PEȘTE».

— Ce rost are să atârni așa ceva deasupra ușii? Una că lumea tot nu știe să citească și, în al doilea rând, nu poți trece prin fața dughenei tale de izul greu de pește ce împute întreaga uliță.

— Și nici nu mă costă nimic, se bucură fiul, în vreme ce tatăl își leagă baierele pungii la loc."

[10] Humilliatus nominalizează și descrie resorturile comportamentului uman în cartea sa *Despre impulsurile oamenilor și cum se lasă oamenii conduși de ele.*

ghid mai multor generații succesive. Acum, influența tatălui este evidentă. Iar fiul n-a făcut decât să devină expresia practică a concepției despre viață a Omului din fereastră, demonstrația ei.

Ciudat: despre Omul din fereastră cunoaștem mai puține, percepția despre el rămânând la nivelul imaginii sale din punctele-i de observație; dar despre fiul lui știm că a fost socotit nu numai unul dintre cei mai înțelepți oameni ai epocii, dar și un mare erudit — spunându-se că vorbea toate limbile Europei. Și totuși lumea secolului său, cu toate războaiele ce nu numai dezbinau, însă și realizau legături întinse, a restrâns interesul la nivelul privirii. Astăzi, pentru francezi, veacul Înțeleptului este secolul Ioanei d'Arc, pentru cehi, secolul lui Jan Hus etc., ca să rămânem doar pe vechiul continent. În scrierile lui Cornelius Humilliatus, ca și în cele ale Înțeleptului însuși, nici nu se amintește despre acele nume atât de importante. Viața interioară se conducea după alte criterii, atunci când informațiile din imediata apropiere erau încă singurele lucruri importante pentru fiecare.

Occam și Humilliatus au dreptate, iar scribul constituie cel mai bun exemplu de prolixitate: iată de când tot vorbește fără a fi început măcar descrierea vieții promise! Așadar, să pornim de la o întâmplare în legătură cu jocul Rocabouls, care a cunoscut o răspândire intensă și la Avignon. Se pare că papa Clement al VI-lea, la insistențele lui Cola di Rienzo, ar fi catalogat jocul, drept „un prilej vanitos de pierdere de vreme și de satisfacere de plăceri vinovate". Rocabouls a constituit distracția cea mai îndrăgită atât de clasele superioare, cât și de plebe, iar maeștrii acestui divertisment erau veneraţi asemenea câștigătorilor laurilor olimpici din Grecia antică. Regulile nu ni s-au păstrat până astăzi, însă se pare că a fost vorba despre un amestec între un joc de cărți, de zaruri și de șatranj, fiind folosite treizeci și două de „piese active" sau „scutieri", patru „cavaleri" și un „senior suprem". Cele treizeci și șapte de figuri puteau fi desenate asemenea unor cărți de joc (versiunea italiană) ori puteau fi sculptate în piatră ori marmură (versiunea franceză). Ele erau mânuite în funcție de rezultatele unor aruncări cu zarurile, schimbându-și valoarea după câteva reguli fixe. Existau mai multe niveluri de dificultate, astfel încât variantele cele mai complicate abia dacă puteau

fi urmărite de puțini inițiați. La începutul secolului al XV-lea, Rocabouls mai era în plină vogă, iar fiul Omului din fereastră s-a dovedit a fi un adevărat campion. Triumful avea să-l serbeze în toamna lui 1434, odată cu entuziasmul general prilejuit de revenirea la Florența a lui Cosimo de Medici. În urma unei partide disputată în Piața Mare cu figuri uriașe, fiul Omului din fereastră, smulgându-și un ciob din frunte, a reușit o încheiere magnifică, îndelung aplaudată, devenind *Campionissimo* și fiind sărbătorit ca atare. Imensa sumă câștigată prin adiționarea numeroaselor victorii succesive obținute, învingătorul a donat-o cetății, pentru ca, „prin înțelepciunea conducătorilor ei, să dispună de ea în favoarea cetățenilor celor mai virtuoși dintre cei săraci". Al Șaptezeci și patrulea asistă, de la ferestrele sale, cum urmașul său era copleșit de onoruri. Iar urmașul său, în culmea gloriei, a făcut un gest uimitor, cerând Senioriei ca, în conformitate cu vechea recomandare a papei Clement al VI-ea, să interzică jocul Rocabouls! Lui Campionissimo nu i se putea refuza nimic. Rocabouls a fost interzis și piesele (cărțile de joc, figurile și zarurile) arse.

Jocul Rocabouls se spunea că era de origine italiană, însă că s-a întors la Florența prin filieră franceză. Numai că fiul Omului din fereastră îl jucase și pe meleagurile sale natale, chiar dacă figurile erau acolo cioplite în lemn, purtau alte denumiri și regulile erau ușor diferite. Când a sosit la Florența, Al Șaptezeci și cincilea nu avea decât doisprezece ani, dar s-a acomodat repede cu versiunea locală și a devenit deja de atunci un jucător de temut. Ceea ce dovedea că era și inteligent și că avea și noroc. „Un om inteligent este un om plăcut, care știe să stârnească norocul și să se folosească de el" era o afirmație obișnuită a acelui timp. Iar la aceste calități trebuie să se adauge în mod obligatoriu și frumusețea fizică, altfel primele însușiri pomenite n-aveau niciun sens. (Un om deștept, norocos, dar urât era privit ca un monstru din categoria diavolilor, iar un trup frumos lipsit de înțelepciune și de noroc era considerat o greșeală a naturii.) Al Șaptezeci și cincilea era frumos, deștept și ocrotit de noroc.

Jocul Rocabouls a fost interzis tocmai la sugestia celui care a mai cucerit o cantitate de notorietate și prin el! Consecvent cu sine, Al Șaptezeci și cincilea a considerat că faima câștigată prin competiție

creează „judecăți obiective", judecăți de valoare bazate pe criterii incontestabile[11]. Or, în viață, certitudinile nu trebuie să vină de la oameni... („Judecățile definitive nu-i aparțin decât lui Dumnezeu"...) Aceasta, faima obținută de Înțelept printr-o dispută bazată pe rigiditatea unor reguli, a fost pricina dispariției jocului și nu neapărat interzicerea sa de către papi. (Cu toate afuriseniile emise, Biserica n-a reușit să elimine nici jocurile de cărți, nici cele cu zaruri și nici celelalte distracții populare domestice din viața majorității enoriașilor...)

Scribul a pornit de la jocul Rocabouls în descrierea vieții Celui de Al Șaptezeci și cincilea pentru că modul în care acesta a negat tocmai ceea ce îl confirma cel mai bine a rămas o constantă în întregul său comportament. Atunci când, în 1411, a sosit cu mama sa și cu ceilalți însoțitori la Florența[12], la doar 12 ani, copil curios, a ieșit repede din Palatul Bosci și a inspectat cetatea. Noul nu l-a speriat. A devenit elevul lui „Gladiatore" Milanessi[13], de la care a învățat multe, însă care l-a făcut să-i repugne, pentru toată viața, sentințele definitive. „Gladiatore" poseda vasta cultură enciclopedică a unui umanist al Renașterii, se pricepea în științele frumosului, la fel ca în cele pragmatice, a fost o vreme angajat ca arhitect-șef al Florenței, a contribuit la îndiguirea râului Arno și la proiectarea unor mașinării de luptă, la fel cum se spunea despre el că îi livrase lui Cossimo Locatti aliajul secret pentru suportul „vitraliilor schimbătoare"[14], precum și că ar fi fost artizanul lucrărilor de renovare ale Palazzo Vecchio. Milanessi era una dintre personalitățile cele mai puternice ale Florenței. De pe acel soclu, a dat sentințe în toate domeniile, sentințe care nu permiteau să fie vreodată puse la îndoială: el avea întotdeauna ultimul cuvânt, dreptatea absolută și făcea periculoase crize de furie, de se întâmpla ca vreun imprudent să

---

[11] Nu „ești mai bun" pentru că așa crezi sau pentru că așa a spus cineva, „ești mai bun" pentru că ai obținut confirmarea prin rezultatele competiției, rezultate cu valoare concretă: locul I, locul II etc.

[12] Dată precizată de Cornelius Humilliatus. Astfel se confirmă și anul sosirii Omului din fereastră, venit cu doar câteva luni înaintea familiei sale.

[13] „Gladiatore", pentru că avea și fizicul și spiritul bătăios al unui luptător „până la capăt".

[14] Fapt negat cu îndârjire de către acela.

exprime și cel mai mic semn de ezitare la cele emise de „Gladiatore". (N-ar fi exclus ca Al Șaptezeci și cincilea să fi pornit în scepticismul său atât de original de la una din acele scene, chiar dacă, prin gândirea sa, Înțeleptul a reușit să ofere un savant ambalaj logic concepției despre viață.)

În timpul rămas liber, după frecventarea cursurilor lui „Gladiatore", băiatul a găsit suficient răgaz pentru a cunoaște locurile și oamenii Florenței. Deși după port și după felul de a se purta era evident pentru oricine și din prima clipă că provenea dintr-o familie foarte înstărită, băiatul nu a putut fi asimilat celorlalți tineri de același rang. Nu că s-ar fi opus prin vorbă ori prin faptă acelora, pe care nici măcar nu-i evita, însă părea mereu preocupat de alte lucruri și nimeni nu putea pretinde că îi era prieten nedespărțit ori confident, așa cum mai toți adolescenții își construiesc marile intimități. Deși nu a fost, în niciun caz, un introvertit și s-a acomodat repede și ușor oricărei societăți, până la vârsta maturității practic n-a făcut parte din niciun cerc anume. Pe măsură ce creștea, a devenit limpede că ar fi putut ușor deveni liderul oricărui grup, însă el venea, stătea de vorbă și pleca mai departe, fără să fie cineva care să poată să-l acuze că ar fi manifestat conduita obișnuiților „fluturași de salon", cum au fost numiți superficialii tineri galanți ai vremii.

La un moment dat, a început să apară des în public alături de ultimul Bosci, puțin mai în vârstă decât el. Acela l-a introdus și în cercul exclusiv al contelui Patazzi, cel despre care se spunea că s-ar fi ocupat cu alchimia, spionajul și cu ritualuri secrete. Foarte interesat de a-l avea în acel anturaj a fost același abate Contador[15], cel ce părea să joace rolul unui gen de adjunct al contelui și care, pe deasupra, era unul dintre foarte puținii care aveau acces chiar și la etajul al doilea din Palatul Bosci. Astfel, o vreme, Al Șaptezeci și cincilea a părut că este legat de o prietenie strânsă cu Raoul Bosci, care, la rândul său, l-a inițiat în societatea înaltă a cetății, dar și a Toscanei, în general. Al Șaptezeci și cincilea se prezenta drept un tânăr emancipat, emanând siguranță și conștiința că nu era legat nici de constrângeri materiale și nici

[15] Care totuși îl evită constant în scrieri!

de vreun alt soi de îngrădiri de care ar fi trebuit să țină cont. Într-adevăr, autoritatea de necontestat a tatălui său părea că nu-i limita în niciun fel libertatea de mișcare și nici nu-i dicta vreun traseu anume. Pentru că și-a făcut apariția în Florența pe când a fost doar un copilandru, cel ce în curând va purta apelativul „Înțeleptul" s-a insinuat treptat în viața orașului, cei din jur având tot timpul din lume la dispoziție spre a-i urmări evoluția. Iar atunci când, singur ori în tovărășia lui Raoul Bosci, a început să poată fi întâlnit în cele mai selecte saloane, tânărul a devenit țința a numeroase planuri de mariaj, mai ales din partea unor familii cu impozante steme nobiliare, familii vechi, însă scăpătate. Nobletea singură nu mai aducea venituri, iar noii îmbogățiți se purtau fără scrupule cu cei cărora încercau să le ia locul prin forță și energie managerială. Sigur, nici despre fiul Omului din fereastră nu se putea spune cu certitudine ceva în legătură cu un trecut glorios, însă zvonuri circulau destule, iar imaginația, bazată pe date atât de aproximative ca acelea legate de originea averii noilor proprietari ai palatului Bosci, permitea orice legendă. Un mister atât de greu de pătruns dă și un farmec romantic, nu numai pragmatic material, unui tânăr, pe deasupra, arătos, plăcut și cu trăsăturile evidente de conducător.

Deși ultimul Bosci și-a pierdut întreaga avere, girându-l imprudent pe un membru al grupului Patazzi, Al Șaptezeci și cincilea a continuat, o vreme, să se afișeze cu vechiul său prieten. Prieten? Este greu de spus dacă Înțeleptul a avut cu adevărat un prieten în întreaga-i viață[16], chiar dacă a etalat întotdeauna o atitudine amicală. Numai că tocmai acea atitudine prietenoasă neselectivă, arătată în aceeași măsură oricui, pune sub semnul întrebării o relație specială și amintește de acei pomeniți „fluturi de salon" cu care nimeni nu a avut curajul să-l compare.

Visele maritale din palatele Toscanei în legătură cu junele bogat — mult mai bogat decât au avut vreodată îndrăzneala să spere și cele mai optimiste petitoare — s-au terminat foarte repede. Într-adevăr, și-a

---

[16] Mai târziu, grupul aflat multă vreme nedespărțit — Piccolomini, Înțeleptul (însoțit mereu de fiul său) și Țipor — nu putea fi socotit, în niciun caz, un trio de prieteni. (Al Șaptezeci și șaselea nici măcar nu era pus la socoteală, el nefiind considerat decât o anexă a tatălui său.)

spus societatea sus-pusă, bărbatul acela frumos și avut, deși nu prea înalt[17], n-a fost un „fluture de salon" (din păcate!), el însurându-se de foarte tânăr și rămânându-i fidel femeii pe care și-a ales-o. Vai! Un joc atât de fascinant cum a promis să fie țesutul pânzei de păianjen în care să fie atras doritul ginere s-a stins mult prea devreme, lipsind cetatea de un excelent subiect monden! Căsătoria aceea timpurie avea să fie explicată de Cornelius Humilliatus astfel: Înțeleptul ținea mult la independența sa. Faptul că era un bărbat în plină forță îl obliga, asemenea oricărui mirean, să-și descarce energia virilă, lucru pretinzând timp și gânduri, înainte de a întâlni femeia aptă de a-l satisface. O soție te scutește de strategia căutării. Și dansul fluturelui în jurul florii, jocul care, de multe ori, nu numai că însoțește cele mai frumoase sentimente, dar naște și satisfacție pe măsură? Plăcerea vânătorului în hăituirea vânatului? Descoperirea de mereu noi și noi atribute ale frumosului feminin? Toate astea se petrec în mintea masculului, ar fi mărturisit Al Șaptezeci și cincilea, minte care, la 19 ani, câți a avut el la căsătorie, conține de acum scenariile imaginative erotice suficient de configurate pentru a nu mai suferi modificări esențiale, ci doar pentru a se dezvolta mereu. Or, imaginația se poate îmbogăți, în cazul unei minți organizate, și asupra unui unic suport. Cu cât se află suportul acela mai la îndemână, cu atât este mai puțin necesar să-ți pierzi vremea cu strategii de cucerire, necesitând apoi și ele să fie incluse în aceleași scenarii imaginative. Înțeleptul a fost fericit toată viața cu soția sa, iar aceasta s-a grăbit să-i dăruiască foarte repede trei copii. Cât a fost gravidă, masculul a trebuit să recurgă la acele strategii pe care le găsea atât de cronofage și să-și materializeze altundeva fantasmele. Așa că, după cel de al treilea prunc, cei doi au convenit că e de ajuns și nu mai e nevoie să mai facă și alți copii. Așa ne povestește Cornelius Humilliatus.

---

[17] Nici Omul din fereastră se pare că n-a fost înalt. Nefiind văzut niciodată de către trecători în întregime, ci zărindu-i-se vreme de atâția ani doar capul, lumea și l-a închipuit pe măsura averii și a faimei sale.

În momentele sale cele mai rele, scribul se întreabă cum ar fi fost, dacă n-ar fi fost ori dacă ar fi fost altfel? Și ajunge în fundături succesive și la fel de nesigure ca și drumul pe care tocmai îl pune la îndoială.

La douăzeci de ani, Înțeleptul, scăpat de „intențiile romantice" ale bârfei orașului, și-a pierdut cu totul vârsta[18]. Nu mai era tânărul așteptat cu speranță de atâtea domnișoare și de atâția părinți, ci un așezat cap de familie, bărbat de o vastă cultură și cu un discurs remarcabil, niciodată grăbit și niciodată părând să piardă vremea de pomană, dispus la acte caritabile și demn de a i se cere părerea în situații complicate. Toate însușirile unei notabilități serioase și de maximă încredere s-au lipit de Al Șaptezeci și cincilea cu mult înainte de vârsta la care acestea sunt de regulă acceptate. La o etate când alții sunt priviți cu îngăduință ori cu severitate, Înțeleptul și-a câștigat de acum cognomenul, de parcă ar fi fost deja un senior în vârstă, trecut prin toate. Fapt cu atât mai ciudat cu cât Al Șaptezeci și cincilea a trăit în veacul când condotierii și nobilii cavaleri erau cei ce reprezentau chipul idealului masculin. Fiul Omului din fereastră, fără să fi îmbrățișat cariera armelor, n-a fost străin nici de isprăvile unor Federico de Montefeltro, Francesco Sforza sau Bartolomeo Colleoni. Spre deosebire de tatăl său, martor de la postul lui de observație la tot ce se întâmpla la Florența, Înțeleptul chiar se va întovărăși cu acei războinici profesioniști intrați în legendă. Despre care literatura a reținut mai mult faptele de arme decât mecenatul. Or, Federico de Montefeltro, de pildă, avea să adune la Urbino cea mai mare colecție de manuscrise din Italia, după biblioteca Vaticanului. Omul pe care Piero della Francesca l-a imortalizat pentru eternitate din profil, spre a nu i se vedea ochiul străpuns de o lance în timpul unui turnir, era un reprezentant emblematic al bărbatului ideal: „viteaz și grădinar al frumosului". Așa că relațiile cultivate de Înțelept cu acei războinici culți nu trebuie să mire prea mult. Și nici interesul acelora față de Al Șaptezeci și cincilea.

---

[18] Să ne mai amintim că, nici la venirea la Florența, amintirea nu-i mai păstra etatea adevărată?

Însă, până atunci, viața fiului Omului din fereastră avea să se scurgă la fel de lipsită de surprize ca și cea a tatălui său. Familia tot mai numeroasă a Celui de Al Șaptezeci și cincilea avea să locuiască împreună cu celelalte rude în Palatul Bosci, iar Înțeleptul a debutat în viața publică în cadrul Senioriei, mai înainte în calitate de secretar, dar și de membru în vechiul colegiu al celor doisprezece înțelepți. (Poate că acea funcție, pe care a exercitat-o un timp foarte scurt, i-a dat apelativul pentru întreaga sa viață.) Deși părea că-și ia în serios atribuțiile funcționărești, nimeni nu credea că acele prime funcții vor sta la baza unei cariere birocratice. Pentru așa ceva fiul Omului din fereastră era mult prea bogat, iar întregul său fel de a fi trăda o deschidere mult mai largă decât ar fi permis traiul unui oficial oricât de puternic. Nici opinia publică nu aștepta ca personalitatea Celui de Al Șaptezeci și cincilea să se închisteze în praful cancelariilor, printre hârțoage și călimări. Mult mai degrabă, pentru aleșii veacului se preconiza îndemnul Sfintei Katharina din Siena: „Vremea de azi are nevoie de noi martiri"!, îndemn ce conținea conștiința faptului că timpul se afla în pârg și că noi reguli erau pe punctul de a-l guverna. Reguli necesitând viteji autohtoni la nivelul semizeilor Antichității. Un val de eroism naționalist străbătea Italia bântuită de bandele de jefuitori sosiți de oriunde. Dar nici condotier nu părea să fie imaginea potrivită pentru Înțelept, deși, așa cum s-a amintit, acesta nu a ocolit întâlnirile cu mercenarii. Scurta misiune în Colegiul Înțelepților l-a făcut să fie privit de tânăr ca un sfătuitor respectat, iar plecarea sa în diferite misiuni diplomatice a devenit o etapă firească în cariera ce se prefigura. Sfânta Katharina din Siena și-a transmis mesajele prin scrisori înflăcărate, entuziasmul, trecând peste rațiune, constituind salvarea numeroșilor profeți ce cutreierau lumea învăluiți în transe mistice. Katharina fusese al douăzeci și patrulea copil al unui mic nobil scăpătat, ce-și întreținea familia vopsind piei. Într-o viață fantastică, bântuită de desele valuri de ciumă, Katharina prorocea un basm la înălțimea epopeilor antice, basm în care ea chiar trăia. În schimb, Înțeleptul, atât de prudent cu orice afirmație tranșantă, ceea ce-l făcea să nu prefere ceva în dauna a altceva, neputând fi convins un muritor că un lucru făcut și îngăduit de Dumnezeu este deasupra altui lucru făcut și îngăduit de Dumnezeu, Înțeleptul a ple-

cat în misiunile sale încercând să le ducă la bun sfârșit, fără a-și face probleme de nu va avea succesul scontat. Această activitate calmă l-a scutit de hotărâri impulsive și i-a permis să apară în fața celor cu care se întâlnea drept o persoană extrem de sigură pe sine nu atât prin îngâmfare, ci prin convingerea că dezamăgiri prea mari n-au cum să-l atingă.

Prima însărcinare a primit-o întâmplător, fiind necesar să fie convins ducele de Mantova de bunele intenții ale Florenței, într-un moment în care peninsula era cutreierată de convoaie de trupe indecise pe cine să atace spre a-și asigura subzistența, prăzile și faima. A fost o solie ciudată, în care emisarul nu s-a străduit să declare bunele intenții ale mandanților săi, ci a reușit un lucru mai important: să câștige încrederea interlocutorului. Pe lângă darurile convenționale aduse cu el, Al Șaptezeci și cincilea n-a mai făcut uz de discursul cu care a fost însărcinat, ci s-a întreținut despre Homer și Virgiliu, l-a comentat într-un mod palpitant pe Dante și a apreciat galeria de tablouri din palatul amfitrionului. Un succes atât de convingător l-a îndreptat pe Înțelept spre noi și noi direcții, acolo unde Florența dorea să aibă un punct de sprijin sau, cel puțin, de unde să nu fie confruntată cu noi necazuri. Iar „Înțeleptul n-a dezamăgit niciodată". (Nici n-a fost de conceput ca Înțeleptul să dezamăgească vreodată...)

La treizeci și trei de ani, Al Șaptezeci și cincilea ajunge pentru prima dată pe un câmp de luptă. În celebrul triptic „Bătălia de la San Romano" al maestrului Paolo di Dono, zis Ucello, îl recunoaștem, datorită frunții scrijelite de un ciob de sticlă, în preajma lui Micheletto Attendollo, cel care a venit cu corpul său de cavalerie în sprijinul lui Niccolo da Tolentino, dând lovitura de grație trupelor sieneze conduse de viteazul Francesco Piccinino. Deși sienezii n-au recunoscut niciodată că ar fi fost înfrânți la San Romano, intervenția lui Attendollo a fost decisivă, iar faptul că Înțeleptul este reprezentat alături de acesta, nu în armură, ci în haine civile, reprezintă convingerea generală că fiul Omului din fereastră a fost și un important consilier militar, ale cărui sfaturi trebuiau să te ducă la victorie.

Și iată cum totuși cifra mitică treizeci și trei n-a lipsit ca jalon nici din viața Înțeleptului, deși Al Șaptezeci și cincilea a preferat, de fiecare dată, să se ocupe mai degrabă de aspectele diplomatice decât de

confruntările cu arma în mână. De care, la nevoie — iată — în niciun caz nu a fugit. Scribul este însă tentat să atribuie anul 33 din viața Înțeleptului unui eveniment mult mai important pentru omenire decât lupta dintre Florența și Siena: nașterea unui copil ce va înspăimânta de tânăr lumea și care se va numi Mehmed II.

La treizeci și cinci de ani, Înțeleptul, întrucât colindase numeroase țări în fruntea unor delegații mereu încununate de succes, era de acum o figură respectată și în marile noduri de putere. În 1434, se afla din nou în cetatea de pe Arno, acolo unde, după o fugă aventuroasă, a ajuns și papa Eugen al IV-lea. Un simplu barcagiu a reușit să-l scoată pe suveranul pontif din Roma, fapt suficient de măreț ca numele să-i intre în istorie. Înțeleptul l-a reperat pe acel individ, un oarecare Valentino, în palatul contelui Patazzi de lângă Siena și l-a făcut servitorul său cel mai de încredere.

Nu peste multă vreme, aflat încă la Florența, papa îl va consacra pe Al Șaptezeci și cincilea, care, în decurs de doar câteva luni, va urca de la poziția de subdiacon la cea de preot și de la preot la... episcop[19]. (Mai tânăr cu șase ani decât fiul Omului din fereastră, un deceniu mai târziu, Enea Silvio Piccolomini, viitorul papă Pius al II-lea, avea să parcurgă într-un timp la fel de scurt același drum. Doar că acela nu se va mulțumi cu cârja episcopală și nici măcar cu tiara de cardinal...) La treizeci și opt ani, Al Șaptezeci și cincilea avea să ajungă la cele mai înalte culmi la care a acces cineva din familia sa. Sigur, s-ar putea spune

---

[19] În 1436, moare soția Înțeleptului, iar acesta — la fel ca Amedeo al VIII-lea de Savoia, viitorul ultim antipapă — este atât de afectat de tragedie încât hotărăște să se retragă într-o mănăstire. Probabil pentru a nu-l pierde, papa i-a oferit demnitățile succesive: Al Șaptezeci și cincilea a ajuns monah, dar n-a părăsit vâltoarea lumii. În urma soției sale, au rămas doi copii, al treilea murind de mic: o fată căsătorită în Florența cu un membru al familiei Bruni, în vremea când celebrul Leonardo Bruni a fost cancelar al Republicii Florența. În schimb, fiul supraviețuitor a resimțit și mai din plin pierderea mamei și-și va căuta refugiul la Al Șaptezeci și cincilea. Ceea ce a reprezentat încă o modificare în viața Înțeleptului, el văzându-se nevoit să-și care, din clipa aceea, fiul peste tot cu el.

că și alți descendenți ai Primului au fost în preajma unor conducători importanți, jucând un rol major în deciziile acelora. Numai că scribul nu-și amintește ca vreunul dintre aceia să fi purtat straie distinctive atât de strălucitoare și în niciun caz odăjdii de ierarh. Ironie a sorții: tocmai cel prea înțelept pentru a-l interesa semnele exterioare ale puterii a ajuns să și le poată afișa! (Dacă n-ar fi făcut-o — în calitate de episcop — ar fi sfidat. Or, fiul Înțeleptul nu înțelegea să sfideze.)

Pe florentini decizia papei nu i-a mirat defel: Al Șaptezeci și cincilea era fiul Omului din fereastră, personaj legendar încă din timpul vieții, posesorul unei averi ce a intrat de asemenea în poveste, s-a dovedit de foarte tânăr deasupra oricăror bârfe și predestinat unei cariere de excepție. Iar bogata sa activitate diplomatică era evident că trebuia să-și arate până la urmă roadele[20].

Ceea ce s-a petrecut în continuare a intrat în analele marii istorii a lumii. Pe scurt: de la Florența, papa Eugen al IV-lea a convocat un anticoniliu la Ferrara, inaugurat sub conducerea cardinalului Albergati în primele zile din 1438, adunare menită să contracareze Conciliul de la Basel aflat în activitate încă din 1431. În tot acest timp, pentru Sfântul Părinte, la Basel lucrurile au mers din rău în mai rău. Încercarea de a muta conciliul la Bologna n-a făcut decât să încurce și mai mult lucrurile. Adunarea ecumenică de la Basel avea să câștige tot mai mult prestigiu și să fie susținută de majoritatea suveranilor Europei, ceea ce a făcut din ea o forță chiar mai mare decât legendarul Conciliu de la Konstanz, cel care a reușit să schimbe trei papi și să stingă rușinoasa

---

[20] Și încă un lucru a contribuit la acceptarea firească de către oricine a înaltei poziții la care a ajuns Înțeleptul: relația obscură cu la fel de obscurul grup al contelui Patazzi, grup bănuit a fi fost constituit din spioni și complotiști capabili a-și strecura reprezentanți în toate sferele puterii. „Grupul contelui" ori „Oamenii contelui" era format din bărbați greu de identificat, întrucât simpla prezență în preajma lui Patazzi nu putea garanta nici apartenența la o organizație despre care doar se șoptea că există și, cu atât mai puțin, indica rangul avut de respectivul într-o societate din interiorul căreia n-a transpirat niciodată nimic concret. (Unii chiar șușoteau că zvonul existenței acelei confrerii n-avea alt scop decât să-l facă pe conte mai de temut.) Plăcerea spre conspirații, dacă se poate chiar mondiale, a fost prezentă dintotdeauna.

„schismă a Occidentului". Eugen n-a izbutit decât să mai piardă din autoritate și când i-a declarat eretici pe prelații aflați la Basel, și când a încercat să trateze cu ei. Presimțirea pe care a avut-o de la început, atunci când a convocat — mai mult la presiunea altora — Conciliul de la Basel, s-a confirmat din plin.

Înțeleptul, încă înainte de a purta odăjdiile de înalt ierarh, a fost trimis de mai multe ori să trateze cu „rebelii eretici", care au ajuns până acolo încât l-au arestat pe nunțiul papal, au declarat tronul de la Roma vacant și i-au cerut lui Eugen să vină să dea socoteală „în fața unei adunări inspirate direct de către Iisus". Schisma încheiată prin Conciliul de la Konstanz risca să se redeschidă. Doar ambiția împăratului Sigismund de a primi coroana din mâna papei a făcut ca balanța să mai tremure într-un echilibru fragil. Apoi însă același Sigismund s-a alăturat și el Conciliului de la Basel, iar condotierii aflați în slujba ducelui de Milano s-au apropiat de porțile Romei. A urmat scena când providențialul Valentino a reușit să-l scoată pe papă pe Tibru până în larg.

Din mănăstirea Santa Maria Novella, Eugen a dizolvat din nou Conciliul de la Basel, iar cronica a ajuns la momentul convocării anticonciliului de la Ferrara, mutat apoi chiar la Florența, din pricina semnelor unei epidemii de ciumă. Acum, Înțeleptul a început să facă naveta între cele două adunări purtându-și rangul de episcop. Avem puține date despre conținutul concret al misiunilor sale, dar fapt este că, la un moment dat, ajunge să-l cunoască pe Enea Piccolomini, secretarul lui Amedeo al VIII-lea de Savoia, ultimul antipapă, Felix al V-lea. Astfel, privind faptele brute, reiese că Al Șaptezeci și cincilea, proaspăt uns episcop de către Eugen, a trecut în tabăra dușmanului aceluia. Lucrurile par cu atât mai „limpezi" cu cât relația dintre Înțelept și Piccolomini avea să dăinuie. „Numai că nu Piccolomini avea să-l apropie pe Al Șaptezeci și cincilea de antipapa Felix, ci acesta îi va lega unul de altul pe cei doi diplomați", după cum subliniază Humilliatus.

(Anti)papa Felix al V-lea n-a fost supranumit întâmplător „cel îngăduitor". Preluând impresia puternică pe care i-a lăsat-o Înțeleptului, Cornelius Humilliatus îl descrie și el drept „omul cel mai cinstit posibil de întâlnit într-o lume dominată de interese personale atât de intense, încât niciuna dintre cele zece porunci nu mai avea trecere în

fața celui ce dorea, în primul și în primul rând, să-și atingă scopurile". Uns papă de către Conciliul de la Basel, după ce Eugen al IV-lea a fost depus de cei ce s-au declarat „Voința lui Iisus pe Terra", ultimul antipapă provenea dintr-o familie ilustră și „avea în spate o viață fără pată". După ce a primit de la împăratul Sigismund coroana ducală, l-a răsplătit pe acesta cu numeroase succese diplomatice. La moartea soției, a trecut întreaga avere pe numele fiului său Ludovic și s-a retras, însoțit de șase cavaleri, la Ripaglia, în apropierea lacului Geneva, unde a fondat ordinul Sfântului Mauriciu. Al Șaptezeci și cincilea l-a vizitat și atunci, întâlnindu-l și cinci ani mai târziu, când Amedeo al VIII-lea de Savoia devenise (anti)papa Felix al V-lea. În cei zece ani cât a păstrat această demnitate, a guvernat de la Geneva, Lausanne și Basel, iar Înțeleptul l-a vizitat deseori și în toate aceste trei orașe.

Dacă luăm în considerare că, într-adevăr, omul ridicat la rang de episcop de către Eugen s-a întâlnit atât de frecvent cu cel mai important rival al său, ar fi de crezut că Al Șaptezeci și cincilea și-a trădat protectorul. Pe de altă parte, dacă adăugăm la aceasta că secretarul particular al antipapei și omul cel mai de încredere al aceluia, Enea Silvio Piccolomini, nu peste multă vreme va trece el în tabăra lui Eugen, scribul ar putea fi ispitit să spună că, aflându-ne în vremea *Principelui* lui Machiavelli, folosirea oricăror mijloace putea fi acceptată, iar trădările trebuiau considerate mijloace obișnuite în viața unui om de succes. Numai că, de-l citim cu atenție pe Cornelius Humilliatus, nu vom găsi niciun reproș din partea lui Eugen la adresa episcopului său, care nu a încetat să-l slujească (și pe el) în tot acel răstimp. Între antipapă și episcop s-a stabilit, de la început, o relație ce excludea ierarhiile și se baza doar pe o mare simpatie reciprocă. Când cardinalul Albergati, ierarhul însărcinat de către Eugen să conducă anticonciliul de la Ferrara, i-ar fi reproșat în mod direct Celui de Al Șaptezeci și cincilea că „se ascunde într-un dezgustător joc dublu", Înțeleptul i-a răspuns printr-o scrisoare că ducele de Savoia[21] este una dintre cele mai

[21] După cum se vede, Înțeleptul n-a vrut să pună paie pe foc și nu l-a numit (niciodată), în anturajul lui Eugen, pe antipapă cu cognomenul Felix, numele oficial al rivalului.

fermecătoare minți ale veacului său și că el, Al Șaptezeci și cincilea, nu vede niciun motiv să evite privilegiul de a se întâlni cu un asemenea spirit doar fiindcă există „animozități între diferitele sfere de putere ale creștinătății. Mă ascund eu în vreun fel? De ce să mă ascund? Conștiința îmi este împăcată și sunt sigur că pot dormi liniștit, îngerii Domnului veghind întotdeauna asupra celor ce nu au nimic de ascuns".[22]

Relația dintre cel ce a fost duce de Savoia, monah, antipapă și cardinal și Cel de Al Șaptezeci și cincilea a durat până la moartea lui Amedeo/Felix. Așa cum s-a precizat, începuturile ei s-au înfiripat încă de pe vremea când ducele de Savoia, răvășit de moartea soției, s-a retras la mănăstirea Saint-Maurice din Agaune, pe care a transformat-o în sediul Ordinului Sfântului Mauriciu, al cărui mare maestru a devenit. Acest rang, precum și faptul că ducele nu s-a retras singur, ci însoțit de mai mulți cavaleri (șase, cu el șapte) infirmă legenda că Amedeo ar fi fost o vreme prizonierul unei simple crize de depresie colorată mistic. (Legendă necesară spre a înălța faima cucerniciei ieșite din comun a celui ce a ajuns să fie ales papă, „supunându-se dorinței lui Iisus", de către ierarhii adunați la Basel. Mai mult, mănăstirea și ordinul au devenit o forță de un prestigiu dominant nu numai în Savoia, ci și în foarte multe teritorii de la nord de Alpi.)

Cavalerii Sfântului Mauriciu au reprezentat un ordin călugăresc militar, însă cu o activitate predominant religioasă. Marele maestru a insistat asupra învățăturilor esoterice, el fiind convins că sufletul nu moare și că răposații încearcă din răsputeri să comunice cu viii, dar că cei rămași pe pământ nu le răspund din pricina unor preconcepții încetățenite de veacuri. Așa că membrii Ordinului participau la toate slujbele, dar gradele superioare practicau și ceremonii închise. Oamenii lui Patazzi au intrat în contact cu mănăstirea Saint-Maurice din Agaune și relațiile dintre cele două mișcări au fost constante, întrucât, probabil, multe dintre preocupări le erau asemănătoare. Agaune nu este

---

[22] Faptele aveau să-l confirme pe Înțelept. După abdicarea ultimului antipapă, Amedeo nu numai că n-a fost pedepsit, dar a murit, înconjurat de înalte privilegii, în calitate de cardinal de Laussane și Geneva, iar Înțeleptul și-a continuat și el netulburat viața, așa cum a trăit întotdeauna.

foarte departe de Ferme zu Chiuso, seiful conținând moștenirea înțelepciunii lumii. Așa că, deși scribul n-a găsit mare lucru din ceea ce-l interesa în arhiva mănăstirii cavalerilor Sfântului Mauriciu și, desigur, nici în Toscana, n-a fost dezamăgit nici de data aceasta în nesfârșitele galerii cu manuscrise de la Ferme zu Chiuso. Iar ceea ce a citit acolo infirmă în mare măsură cunoștințele generale despre ultimul antipapă. Amedeo al Savoiei a fost într-adevăr extrem de îndrăgostit de soția sa, iar atunci când aceasta a murit, a suferit cumplit. Numai că predarea atribuțiilor senioriale către Ludovic, fiul său, și retragerea într-un schit singuratic doar pentru rugăciune și penitență, în speranța unei clipe de contopire cu divinitatea, nu corespunde în întregime adevărului. Și nici varianta romantică — în care pustnicul a găsit singura cale de a se reîntâlni cu femeia iubită prin acea rupere de lumea vie și de lumea moartă, pe un tărâm unde toate spiritele se întâlnesc —, care depășește povestea[23]. Nu, în documentele de la mănăstirea Ferme zu Chiuso se afirmă că ducele de Savoia a pregătit cu mult înainte de a se petrece tragedia soției sale[24] Ordinul Sfântului Mauriciu și că nenorocirea n-a făcut decât să grăbească lucrurile. Pentru narațiunea scribului, cel mai important fapt pe care l-a descoperit în acele documente a fost lista nominală a celor șapte cavaleri fondatori: cap de șir ducele de Savoia, iar ultimul, cel de-al șaptelea... Înțeleptul. Ceea ce dovedește că relațiile dintre cei doi au fost chiar mai vechi: Al Șaptezeci și cincilea atingând, prin traseele misiunilor sale diplomatice, și castelul Fenis din Valle d'Aosta, construit de Amedeo al VII-lea. La fel ca și alte confrerii, și Ordinul Sfântului Mauriciu pretindea un număr de șapte cavaleri fondatori, iar faptul că Înțeleptul a făcut parte dintre aceștia poate

---

[23] În legendă ni se povestește cum anahoretul a reîntâlnit femeia iubită, după cinci ani de rugăciuni în pustietatea schitului său, devenind atât de puternic, încât iradia înțelepciunea dintr-un nimb de lumină. Așa că n-a fost de mirare că, după acea experiență, Amedeo s-a văzut rechemat printre oameni spre a-i păstori. Legenda a circulat independent de desfășurarea ulterioară a evenimentelor, iar cardinalul care a devenit antipapă se spunea că a continuat să privească lumea din interiorul acelui disc de lumină.

[24] Claudia de Borgogna.

explica și relațiile pe care le-a continuat și mai târziu cu antipapa Felix, chiar și când acesta a renunțat la acea demnitate.

Însă cele aflate din arhivele de la Ferme zu Chiuso ne mai ajută să înțelegem și alte aspecte ale acestei relații mult mai complexe decât dacă ar fi fost vorba despre o „simplă trădare". În primul rând, prezumția că Al Șaptezeci și cincilea ar fi făcut parte atât din Grupul Patazzi, cât și membru (fondator) al Ordinului Sfântului Mauriciu ne îngăduie să credem că misteriosul conte venețian se afla în legătură cu ceea ce era catalogat de veacuri drept o „conspirație universală". Iar acolo unde se vorbește despre o „conspirație universală" rar de poate lipsi în subconștientul colectiv și elementul evreiesc. Și astfel dăm din nou de Țipor.

Numai că aici intervine un episod straniu: ducele Amedeo al VIII-lea, „cel Îngăduitor", nu putea fi socotit în niciun caz binevoitor și cu evreii. Încă din vara lui 1430, aflat la castelul din Chambery, el publică *Statuti Generali*, un text ce prevestea din plin... legile antievreiești de la Nürnberg. Evreii erau condamnați să trăiască izolați de creștini și să poarte semne distinctive. Până la Hitler, papa Paul al IV-lea va emite în 1559 „Index Librorum Prohibitorum", care va folosi drept bază acel document pentru a legifera un regim și mai dur pentru evrei, introducând chiar și termenul de „ghetou". Cum pentru un papă, ultimul antipapă a rămas prilej de inspirație, este de crezut că îi lega mai mult decât simplul antisemitism, Paul al IV-lea fiind și unul dintre cei mai extremiști fanatici naționaliști din istorie.

Cum se explică, atunci, presupusul caracter transnațional al Ordinului Fraților Sfântului Mauriciu și, mai concret, cum se explică pendularea „la vedere" a Înțeleptului între Basel și Florența, între antipapă și papă, relațiile deschise cu Amedeo și cu... Țipor? Sigur că au existat și numeroase zvonuri, de pildă că misteriosul conte Patazzi ar fi fost el însuși de origine evreiască. (La Veneția evreii au dus-o bine, până ce au dus-o foarte rău. Ca pretutindeni. În Toscana, deocamdată, n-aveau probleme deosebite.) O legendă naște o altă legendă. Și, așa, la nesfârșit...

Revenind însă la Al Șaptezeci și cincilea, care, potrivit convingerii sale de o viață, conform căreia „judecățile definitive nu-i aparțin decât lui Dumnezeu", Înțeleptul și-a îmbogățit apelativul, deoarece, în spiri-

tul acestei axiome, nu avea idei preconcepute și, prin urmare, nu evita pe nimeni. Mai ales de „judecățile definitive" negative se ferea Al Șaptezeci și cincilea: „acelea nu fac decât să crească în om o stare rea, chiar încă înainte de a se realiza contactul cu celălalt. Judecățile definitive negative înlătură judecata și nasc ură"[25].

Nici „judecățile definitive pozitive" nu sunt întru totul mai bune. O judecată pozitivă necondiționată face trimitere la o alternativă pozitivă, iar alternativa pozitivă este singura cauză a suferințelor psihice. („Dacă nu știu că există și altă hrană decât pâinea cea mai neagră alături de o ulcică de apă leșioasă, mă voi alimenta astfel, mulțumit, toată viața. Doar în clipa când voi vedea că altul mănâncă fripturi, trufe și prăjituri și bea vin greu și siropuri răcoritoare, voi simți o mare suferință și voi înghiți cu multe noduri bietul meu boț de pâine", exemplifică Cornelius Humilliatus această afirmație.[26]) Așa că Al Șaptezeci și cincilea nu s-a raportat niciodată la o altă realitate decât la strict ceea care îi era dat s-o trăiască. El nu a avut idei preconcepute despre nimeni și despre nimic, nu s-a lăsat ros de veșnicele alternative posibile și astfel, ne asigură cronicarul său, episcopul n-a suferit nici din ură și nici din pricina unor ispite ce niciodată pentru el nu se aflau la îndemână.

Amedeo a ajuns antipapă într-un an în care se întrezărea, în sfârșit, un final fericit concret pentru marea schismă. Ioan Paleologul, împăratul Răsăritului, a venit personal la Florența și nu singur, ci împreună cu Patriarhul Iosif al Constantinopolului. Așa ceva nu s-a mai întâmplat: ortodoxia a pogorât în brațele larg deschise ale catolicismului. În calitate de episcop, Înțeleptul a lucrat într-o comisie mixtă la „Formula de Unire" a celor două Biserici surori. O muncă dificilă, întrucât rezultatul ei trebuia să depășească tocmai ceea ce a stat la baza filozofiei de

---

[25] *Apud* Cornelius Humilliatus, *op. cit.*

[26] Sursă inestimabilă pentru scrib, manuscrisul acestui călugăr dominican este construit sub forma unor dialoguri în care viața Înțeleptului este privită ca un fel de model suprem de morală și tratată ca atare de un dascăl în prezența a doi ucenici. Magistrul le explică faptele folosindu-se mereu de pilde, iar cei doi ucenici — unul docil și unul mai degrabă răzvrătit — comentează ceea ce au înțeles. La sfârșit, dascălul trage concluziile. Până și în *Psihologia transversală*, bietul scrib s-a inspirat masiv din opera lui Cornelius Humilliatus.

viață a Celui de Al Șaptezeci și cincilea, evitarea prejudecăților bazate pe sentințe definitive. A fost aceasta o muncă în care Înțeleptul a dat, din nou, dovadă de diplomația sa proverbială, fiind „omul destinului" în Comisie. Ceea ce nu l-a împiedicat să părăsească deseori tratativele și să plece la Basel. Un alt fapt ce ridică destule alte semne de întrebare: în mod cert, succesul încheierii marii schisme i-ar fi oferit un avantaj decisiv lui Eugen față de Felix, fiind așadar greu de imaginat ca antipapa să fie dispus să colaboreze în vederea unui deznodământ pozitiv al tratativelor de la Florența. Întrebarea de ce a făcut acele drumuri Al Șaptezeci și cincilea l-a frământat multă vreme pe scribul care simțea că nu va putea trece mai departe în descrierea vieții Înțeleptului, până ce nu va găsi un răspuns satisfăcător. Cornelius Humilliatus nu oferă nici el vreo explicație, părând neinteresat de subiect, iar desfășurarea evenimentelor nu avea decât să nască noi enigme.

Între timp, Omul din fereastră, tatăl Înțeleptului, a avut ce vedea de la posturile sale de observație în toată acea vreme. Chiar dacă la Florența, în timpul conciliului, nu s-a adunat atâta lume ca și cu douăzeci de ani mai devreme la Konstanz (unde se spune că au fost prezenți 18 000 de clerici și peste 100 000 de mireni), odată cu sosirea împăratului Bizanțului și a patriarhului Constantinopolului, și orașul de pe Arno, transformat în metropola lumii, a devenit prea strâmt. Procesiunile solemne, slujbele pline de fast, dar și viața mondenă au cunoscut o amploare mai mare ca niciodată. Spectacolele cele mai rafinate, alături de tradițiile cele mai populare, se derulau într-un ritm ce a adunat tot mai multe personaje în cetatea ajunsă neîncăpătoare. Cum încasările au fost pe măsură, Florența prospera. Omul din fereastră admira cu mare plăcere spectacolul, fața sa trădându-i tot mai mult satisfacția.

Și, brusc, după ce, la 8 iunie 1439, abia ce s-a semnat „Formula de Unire" între cele două Biserici surori, consfințind primatul episcopului Romei, două zile mai târziu a murit patriarhul Iosif, prilej de nenumărate speculații. Moment deosebit de delicat: pentru Eugen, uriașul succes nu trebuia să fie umbrit în niciun fel, așa că supozițiile au rămas consemnate sub cea mai strictă cenzură. Fără a putea fi înăbușite cu totul. Mai ales că au fost stimulate mai mult ori mai puțin subtil de cealaltă tabără.

Moment delicat nu numai pentru actorii poveștii, ci și pentru scrib. Un referent binevoitor a găsit mai multe anacronisme decât de obicei în acest fragment, iar scribul, ajuns la capătul puterilor, a ripostat nepotrivit. Pe parcursul cuvintelor tot mai tari rostite, prietenul ajuns referent de ocazie a dezvăluit și alte neajunsuri ale manuscrisului în ansamblul său, neajunsuri pe care, până atunci, din delicatețe, le-a ținut doar pentru el. Îndeajuns pentru ca scribul să șteargă din memoria calculatorului întregul capitol despre Cel de Al Șaptezeci și cincilea. A fost prima întâmplare de acest soi și, în urma ei, scribul n-a mai adăugat, vreme de câteva luni, nicio literă la voluminosul dosar al Celor O Sută. Însă nici nu și-a găsit în felul acesta liniștea. Așa că, scotocind printre notițele făcute în timpul documentării despre Înțelept, a dat de mai multe amănunte ce i-au atras atenția. Amănunte ce, amestecate acum cu ecoul reproșurilor primite, i-au ieșit de mult din memorie. Ceea ce a creat o harababură și mai mare în mintea scribului, nemaiștiind nici el ce era valid și ce era compromis în textul pierdut și revenit doar parțial în amintire. Și, ca și atunci când, cu ani în urmă, fiul i-a șters din greșeală din calculator pe Al Cincizeci și treilea (Colludwig), și de data asta scribul a făcut greșeala să încerce să reproducă un text ce nu mai exista. Și, tot ca atunci, și de data asta, a trebuit să constate că așa ceva este imposibil și, drept urmare, și-a impus să ignore ce s-a întâmplat și să ia totul de la început, lăsându-i libertate doar inconștientului să mai revină la cele uitate. Oricum, un lucru a devenit limpede: nu există cale de vindecare pentru scrib — el nu-și va găsi niciodată liniștea în viață, până nu va pune și ultimul punct al biografiei Celui de Al O Sutălea. (Și asta chiar și în condițiile în care — de parcă pierderea paginilor inițiale din viața Celui de Al Șaptezeci și cincilea n-ar fi fost de ajuns — un voal negru de tăcere apăsătoare a fost aruncat peste întregul demers al scribului și tocmai atunci nicio editură n-a mai vrut să știe despre volumul anterior. Scribul simțea tot mai mult că latră la lună și că pomelnicul său nu va avea șansa nici măcar peste ani să fie descoperit, atâta vreme cât fața sa tipărită risca să se întrerupă definitiv după Al Șaptezeci și patrulea. Scribul era disperat. Și nici chiar așa nu exista cale de vindecare pentru bietul scrib: el trebuia să-și ducă mai departe stânca pe un urcuș pe care toți cei din jur se făceau că nu-l sesizează.)

Cel dintâi amănunt care i-a atras atenția scribului în notițele despre Al Șaptezeci și cincilea a fost calupul de însemnări despre Ordinul

Sfântului Mauriciu. În legătură cu care n-a știut nimic, până ce n-a ajuns la antipapa Felix al V-lea, Amedeo, duce de Savoia. Cel mult, își amintea vag de legenda martiriului legiunii tebane, compusă exclusiv din creștini care au preferat moartea, decât să aducă jertfe idolilor păgâni, așa cum le-a cerut împăratul Maximian Hercules, înaintea unei bătălii. Sacrificiul suprem al legiunii comandate de un primicerius[27] negru, Mauriciu, ar fi costat viața a 6 666 credincioși întru Hristos. O grozăvie mai mare decât cea sugerată de 66, și mai mare chiar decât cea la care trimite cumplitul 666! (Totuși, în *Passio Acaunensium martyrum*, episcopul Leon Eucheriu, în anul 450, deci la 150 de ani după desfășurarea evenimentelor, vorbește „doar" de 1 000 de martiri. Cifra 6 666 este însă mult mai edificatoare în grozăvia ei, atât în mod concret, cât și prin asimilarea hiperbolică a simbolului răului.)

În manuscrisul de la Ferme zu Chiuso sunt nominalizați cei șase cavaleri care l-au însoțit pe Amedeo de Savoia să fondeze ordinul său la Agaune. O poziție din această înșiruire (a cincea) este vacantă. *În mintea scribului au început să se nască o mulțime de asocieri, unele, probabil, de-a dreptul forțate și acoperite mereu de ecoul cuvintelor de reproș ale prietenului ajuns referent de ocazie, dar înarmat și cu cultură, și cu bun-simț. Ceea ce a dus la o severă autocenzură din partea scribului, care n-a izbutit nicicum să-și înfrângă ispita de a continua pe drumul aceleiași supoziții. Să vedem, așadar, unde l-a dus drumul respectiv*: câteva generații mai târziu, membrii ordinului au negat originea africană (nubiană ori etiopiană) a patronului lor, înfățișat deja de la origini cu pielea închisă, și au pretins că Mauriciu a fost chiar din Valais, în nordul Alpilor. Deci, martirul ar fi fost unul de-ai lor și nu un venetic. Și în niciun caz unul cu pielea neagră!

În răstimpul celor câteva luni, cât a încercat să se vindece de povara Celor O Sută, scribul, crezându-se eliberat de obligația de a citi doar despre momentul la care a ajuns cu narațiunea sa și neștiind de ce altă preocupare să se apuce, a parcurs numeroase documente despre cel de-al Doilea Război Mondial. Întâmplător sau nu, a căutat tot mai multe elemente ale doctrinelor ezoterice prin care naziștii au reușit să-și disciplineze până la fanatism numeroșii adepți. A citit despre

---

[27] Comandant roman al unei legiuni.

precursori, despre legendele nibelungilor lui Richard Wagner, despre preluarea istoriei cavalerilor teutoni, literatura în legătură cu Thule, cu Vril, despre Ordinul Germanic. Și așa a dat și peste „Ordinul Negru". Fondat de către Reichsführerul S.S. Heinrich Himmler, călăul a milioane de oameni și, totodată, preferatul lui Hitler. „Der treue Heinrich"[28] a ajuns în acel ordin secret, la fel ca și în Thule, în funcția supremă, Hitler tolerând să-i fie subordonat în societățile ultrasecrete. De aici, se pare, erau recrutați șefii unor formațiuni de cea mai mare încredere, oameni suficient de îndoctrinați spre a duce la sfârșit orice misiune, oricât de atroce. Este vorba despre cei mai de încredere comandanți de Sonderkommando, Einsatzgruppen și Leibstandarde sau SS Totenkopf Sturmbanne, trupe speciale trimise în teritoriile ocupate spre a „ameliora rasa", mai întâi prin deportări, apoi prin lichidarea membrilor „națiunilor inferioare", precum și de gărzile de corp ale Führerului. Toți aceștia purtau uniforme negre. Ritualurile de inițiere erau secrete și ținteau atât disponibilitatea spre un mare efort și spre actele cele mai crude, precum și supunere necondiționată față de ordinele superiorilor. (Supunerea necondiționată este cerută în orice formațiune militară, cu atât mai mult în una paramilitară. Însă singură, supunerea s-a dovedit de prea multe ori că nu este suficientă în lipsa capacității fizice și psihice de a executa toate misiunile. Așa că membrii Ordinului Negru, pentru a fi admiși, trebuiau să treacă un examen deosebit de riguros și de feroce, riscându-și chiar integritatea fizică și viața. Partea ciudată, care l-a izbit prima pe scrib, a fost aceea că membrii ordinului practicau și ceremonii secrete, însă se manifestau și public declinându-și identitatea, mai ales cu prilejul unor manifestări alegorice populare, pe care le supravegheau. Astfel ei erau acoperiți, însă se desfășurau și la lumină.

Al doilea lucru care i-a adus aminte scribului de munca sa întreruptă a fost un grup de texte de Guido von List, inițiatorul și șeful H.A.O. — Înaltul Ordin al Armanilor —, precum și din protocoalele Lojei Wotan, devenită în 1912 „Ordinul Germanilor", organizații conduse de Theodor Fritsch. Dacă aceste texte sunt mai puțin cunoscute

[28] „Heinrich cel loial", în limba germană.

publicului larg, lucrări ale lui Arthur Gobineau (de exemplu, *Eseu asupra inegalității raselor umane*) sau Huston Stewart Chamberlain și nu mai puțin celebrul *Biarritz* a lui Sir John Retcliffe (Hermann Goedsche) împreună cu, desigur, urmarea directă a acestui roman, *Protocoalele înțelepților Sionului*, se pot găsi și astăzi în multe librării din lume. În discuțiile dintre Felix al V-lea, Amedeo, duce de Savoia, și Înțelept, notate de Cornelius Humilliatus, găsim pasaje identice din aceste scrieri, după ce scribul a verificat atent cele două variante: ...cele din veacul al cincisprezecelea și cele mai târzii cu o jumătate de mileniu.

Mai departe, o parte dintre ceremonialele secrete ale ordinelor tocmai amintite sunt și ele preluări din manifestările ascunse ale unor societăți inițiatice mult mai vechi, chiar dacă acelea nu au vreo legătură explicită sau implicită cu teoriile rasiale. De pildă, dacă francmasonii pretind că încearcă să înalțe lumea din punct de vedere spiritual, indiferent de componența etnică a membrilor ei[29], ordinele amintite pretind că doresc același lucru, dar prin selecție rasială. (Se spune că experiențele naziste menite de a izola o singură picătură de sânge arian pur ar fi costat cel de Al Treilea Reich o sumă echivalentă cu fondurile investite de americani pentru a crea bomba atomică.) Totuși, diferențele pur ceremoniale se restrâng, de multe ori, la amănunte și la diminuarea caracterului lor crud, așa cum multe practici religioase moderne monoteiste au preluat modele păgâne, înlocuind, de pildă, sacrificiul uman cu cel al simbolului animal, cum ar fi mielul pascal. Argumentele țin de schimbarea mentalităților, dar se bazează, în special, pe pretenția de primordialitate. (De pildă, Ordinul Germanilor susținea că Biblia ar fi fost creată de germani cu peste douăsprezece milenii în urmă și că zeul acestor precursori se numea Krist.)

Și, în fine, în general, s-a păstrat tradiția ca orice ordin să poată fi instituit de un număr de cel puțin șapte cavaleri fondatori. Regulă provenită încă din timpurile imemoriale și pusă în legătură cu simbolismul cifrei șapte. Or, după cum am văzut, la mănăstirea Agaune, protocolul ctitoriei prevede și el șase cavaleri care, împreună cu Amedeo, au ctitorit ordinul, numai că la poziția a cincea lipsește numele. Și la H.A.O. — acel

[29] Regulă impusă mai târziu.

deja amintit Hoher Armanen Orden —, în singura sursă găsită de scrib figurează în urma lui Guido von List alte șase poziții, numele de la penultima poziție fiind mâzgălit deasupra cu cerneală. Iată! Și misterul acelei poziții se repetă.

Să revenim, însă la Ordinul Sfântului Mauriciu. Unește toate aceste confrerii și organizații doar antisemitismul? În cazul acela, ce a căutat Înțeleptul — numit așa pentru lipsa sa de orice fel de prejudecăți — într-o asemenea societate care, iată, a supraviețuit (cel puțin ideatic) nu numai până la ducele Emanuel-Filibert în 1572, când papa Grigore al XIII-lea a unit Ordinul fondat de Amedeo al VIII-lea de Savoia cu cel al Sfântului Lazăr din Ierusalim? Grigore al XIII-lea, alt precursor al doctrinei naziste... Și ce a căutat, în aceste condiții, evreul Țipor acolo? Într-adevăr, prea multe lucruri nu se potriveau deloc.

Încetul cu încetul, saga Celor O Sută a intrat în sângele scribului, substituindu-i propria biografie. Scribul a îmbătrânit. În urmă cu doar câteva luni, după ce a ieșit din orizontul Celor O Sută, a și uitat ce a scris: nu numai amănunte despre primii din lungul șir, ci chiar și cum a rezolvat mai devreme scribul însuși aceste enigme. Și dacă le-a rezolvat cât de cât. Frânturile de explicații vechi ce mai bântuiau în jurul creierului său tot mai neputincios mai mult îl încurcau. Așa că a hotărât din nou să ia totul de la capăt. Și, mai ales, urmând exemplul Înțeleptului, să încerce să evite toate șabloanele de gândire ce-i îngrădesc rațiunea. (De pildă, multă vreme, bietul scrib și-l imagina pe Amedeo al VIII-lea, cel Îngăduitor, asemenea comandantului de lagăr de exterminare din filmele despre cel de-al Doilea Război Mondial, comandant care își petrecea momentele de suflet cântând la pian sonate de Beethoven, în vreme ce crematoriile își urmau sinistra activitate.)

Să luăm lucrurile pe rând și să le căutăm coerența pe care Dumnezeu o dă tuturor întâmplărilor vieții și să încercăm să ne delimităm sistematic de stridențe. Măcar de cele mai evidente stridențe... Să încercăm...

1. Cine a fost, de fapt, Amedeo al VIII-lea de Savoia, încât, (ultimul) antipapă, a murit în calitate de cardinal și apropiat de papa căruia i s-a opus? Cum de a fost numit „cel Îngăduitor", deși a avut idei atât de exclusiviste (azi le-am numi naziste)? Cum de un om cu o concepție extremistă a fost acceptat de către Al Șaptezeci și cincilea, cel care și-a

câștigat apelativul Înțeleptul (și) pentru că a susținut mereu că „Judecățile definitive nu-i aparțin decât lui Dumnezeu"? El, Al Șaptezeci și cincilea, ca și Piccolomini, viitorul suveran pontif Pius al II-lea, au oscilat între papă și antipapă, fiind acceptați în aceeași măsură de amândoi suverani ierarhi? Toate aceste întrebări duc la una mai cuprinzătoare: care au fost, de fapt, relațiile dintre papă și ultimul antipapă?

2. Ce a căutat Țipor în acest anturaj vădit antisemit?

3. Cum s-a stabilit legătura dintre Înțelept și viitorul papă Pius al II-lea?

4. Ce misiuni a preluat Cel de Al Șaptezeci și cincilea în tot acest joc?

5. Care a fost rolul misteriosului conte (?) venețian Patazzi stabilit în Toscana și a secundului său (?), abatele Contador?

6. Care este misterul dispărutei poziții a cincea din lista membrilor fondatori în organizațiile secrete succesive?

„Răspunsurile" trebuie încercate cu cea mai mare prudență, spre a nu cădea în capcana interpretărilor ce duc la celebra „conspirație mondială", interpretări atât de generoase pentru succesul literaturii comerciale cu intrigă polițistă și cu pretenții de vastă documentare științifică. „În domeniul conspirațiilor este mai bine să nu subapreciezi niciodată puterea propagandei, amăgirea, stupiditatea și frica."[30] (*Scribul nici n-ar fi bun pentru așa ceva: el nu dispune de o bibliografie suficient de cuprinzătoare, timpul îi este drămuit și puterile i se dovedesc firave, iar priceperea sa nu o depășește pe cea a unui simplu autodidact curios. Și, nu în ultimul rând, dacă o asemenea conspirație universală ar exista cu adevărat, el recunoaște că e mult prea neînsemnat spre a avea cheia necesară pentru a putea pătrunde în sfere atât de exclusive. De aceea a și pus scribul între ghilimele vocabula „răspunsuri", el fiind conștient că nu este în stare să ajungă mai departe decât la niște ipoteze apte de a-l satisface cât de cât. Rămâne cu totul o altă chestiune dacă și bunul și răbdătorul cititor va fi la fel de mulțumit...*)

Scribul, după mai multe tentative, a realizat că nu se poate răspunde în mod separat la toate aceste întrebări, ele făcând parte din aceeași logică. Desigur, Amedeo al VIII-lea de Savoia se prezintă drept

---

[30] Juan Carlos Castillion, *Stăpânii lumii O istorie a conspirațiilor,* Nemira, 2007, p. 190.

prezența cea mai misterioasă în această formulă, fiind și figura cea mai greu de descifrat în respectivul fragment al marelui puzzle. Pentru biografia Celui de Al Șaptezeci și cincilea, personajul acesta atât de enigmatic rămâne important nu numai fiindcă prin el s-a apropiat de Piccolomini, ci și pentru că l-a frecventat încă înainte ca ducele de Savoia să fi fost numit (anti)papă de Conciliul de la Basel. Cel pe care biograful Înțeleptului îl descrie, după cum s-a arătat, drept „omul cel mai cinstit posibil de întâlnit într-o lume dominată de interese personale atât de intense", preluând bineînțeles impresia pe care „papa german" i-a lăsat-o Celui de Al Șaptezeci și cincilea, s-a dovedit în mod sigur o personalitate charismatică. Să fi fost această calitate suficientă pentru a-l cuceri până și pe Înțelept, mai ales că acesta a fost încă relativ tânăr atunci când l-a cunoscut? Subiectul este cu atât mai sensibil, cu cât despre Felix al V-lea ne-au rămas prea puține relatări în afara legendelor mai mult ori mai puțin oficiale și a datelor de carte de istorie. Scribul s-a lovit de destule greutăți, atunci când a insistat să afle mai mult, la fel cum nici despre Ordinul Sfântului Mauriciu nu a dat de datele pe care le-a căutat. De câteva ori i s-a părut că se află aproape de a-și astâmpăra curiozitatea patologică și întotdeauna un cineva sau un ceva l-a împiedicat s-o facă. Rămân scrierile proprii ale lui Amedeo și actele pe care le-a promulgat, în special *Statuti Generali*. Dar, în felul acesta, ne întoarcem din nou la fișa oficială de dicționar. Un lucru este limpede, atunci când și-a încredințat succesiunea fiului, ducele de Savoia n-a făcut-o doar pentru că a intenționat să se retragă din viața lumească, căutându-și alinarea în apropierea lui Dumnezeu, neconsolat în lumea de jos în urma morții soției sale. Inițierea ordinului a necesitat o pregătire prealabilă, iar cavalerii fondatori nu i-au venit alături din eter. Și nici Al Șaptezeci și cincilea, al șaptelea de pe lista oficială a acelor cavaleri fondatori, nu a fost întâmplător la locul potrivit și la momentul potrivit. Ceea ce întărește presupunerea că tânărul diplomat florentin a plecat din timp la Castelul Fenis cu o misiune punctuală. Or, tânărul diplomat era în slujba papei Eugen. Cum, mai târziu, s-a spus că „nu Piccolomini l-ar fi adus pe Al Șaptezeci și cincilea în preajma lui Felix, ci acesta i-ar fi apropiat pe cei doi", se poate presupune că Amedeo nutrea planuri precise și că avea nevoie de cei doi tineri atât

de remarcabili. Dar avea și Al Șaptezeci și cincilea nevoie de această relație sau, mai bine spus, se potrivea ea cu caracterul său rămas nepătat?

Aici trebuie făcută o precizare: Amedeo, numit inițial „Cel Îngăduitor", a rămas în scrieri drept „Pacifistul". La o primă vedere, deosebirea pare doar de nuanță. În realitate, pornind tot de la o însemnare a dominicanului Cornelius Humilliatus, scribul a dat de importanța pe care o dădea ducele de Savoia noțiunii de *„sfârșit al timpului"*. La o citire superficială, această sintagmă pare să facă parte din abundenta teorie a însuși sfârșitului imanent al lumii acesteia, când Mesia îi va reînvia pe morți, iar omenirea se va întoarce la starea ei inițială. C.S.L.A.[31] era la fel de prezent ca și cu cinci secole în urmă. (Și ca și pentru mulți dintre contemporanii scribului.) Dar, conform aceluiași biograf al Înțeleptului, *sfârșitul timpului* reprezenta, în accepțiunea lui Amedeo, sfârșitul omului viu. De aici o adevărată teorie: după păcatul originar, Dumnezeu i-a aruncat pe Adam și Eva din rai. Unde? Păi, pe pământ. Așadar, pe pământ se află temnița orânduită de Domnul pentru purificarea de vină. Așadar, pământul însuși nu este decât locul arestului preventiv, înaintea Marii Judecăți. Cei aflați aici mai au șansa de a-și revizui acțiunile trecute. Și cum s-o facă, dacă nu prin înlăturarea a tot ceea ce este inspirat de diavol (pentru care deja păgânii greci i-au găsit o etimologie trimițând la cuvântul „dezbinare")? Temnița preventivă, care este pământul, are zăbrelele groase confecționate din spațiu și din timp. Pentru a nu se putea strecura printre ele, Domnul le-a încătușat sufletele oamenilor cu materie, cu trup. Când vremea ultimelor posibilități de dinainte de Judecata Definitivă se va fi epuizat, Dumnezeu îl eliberează pe om de trup, ca și de zăbrelele timpului și ale spațiului. Sfârșitul omului pe lumea asta este și sfârșitul timpului (său). Așadar, viața nu este decât o piatră de încercare și fiecare nu trece examenul decât în funcție de comportamentul său. Teoria aceasta (deloc nouă!) pare să-l fi cucerit pe Al Șaptezeci și cincilea. (Chiar dacă el a interpretat-o altfel decât Amedeo.) Însă, pentru a o afla, a trebuit

---

[31] Pentru cititorul care n-a urmărit și biografiile anterioare, „Ciocănitul Sfârșitului Lumii Acesteia".

să-i întâlnească autorul, ceea ce — încă o dată — n-a putut fi întâmplător. Mai ales dacă ținem cont de poziția personajelor noastre.

Revenind la Al Șaptezeci și cincilea, după nepermisa evadare amintită, scribul, cu o memorie atât de neperformantă, a fost obligat să răsfoiască și biografiile predecesorilor Înțeleptului. Multe lucruri i-au ieșit cu totul din amintire, așa că numeroase evenimente și, mai ales, multe interpretări par să fi venit din asemenea amintiri inconștiente, fiind lipite în mod greșit de personaje ulterioare lor[32]. Printre cele notate chiar de scrib și uitate de acesta se găsește și ciudatul trio nedespărțit format din Simon de Montfort, Al Șaizeci și șaptelea (Omul fără Dileme) și evreul Țipor. Întâmplările relatate a se fi petrecut cu două veacuri înaintea momentului la care a ajuns lungul șir par să-l anticipeze cu totul, chiar dacă butaforia spectacolului s-a mai modificat. Și chiar dacă nici personajele nu sunt tocmai identice, pentru cine a avut răbdare de a parcurge viețile Celor O Sută nu mai este subiect de mare mirare că într-un decor atât de strâmt („temnița arestului preventiv de dinainte Judecății de Apoi", după concepția lui Amedeo) actorii parcurg scenarii personalizate, însă nu fac decât să repete aceleași mișcări, mișcări pe care le-au văzut la ceilalți, mișcări ce sunt așteptate de ceilalți, mișcări pe care le poartă în gene. (Ceea ce nu-l ajută pe privitor să-și răspundă mai eficient la aceleași întrebări care continuă necontenit să-l provoace.[33]) Partitura personalizată a Înțeleptului se deosebește de cea a Omului fără Dileme, străbunul său dintr-a opta spiță, Al Șaizeci și șaptelea: strămoșul născut la Unterkraken, „petrecându-și

---

[32] Se dovedește, iarăși, că scribul n-ar trebui decât să copieze ceea ce a aflat și să se abțină să-și spună părerea. Pentru care este evident prea puțin competent. Însă scribul este și el om și, asemenea oricărui om, interpretează ceea ce exprimă în vorbe, orice senzație devenită percepție. Cel puțin din punctul de vedere al scribului, anacronismele și falsele concluzii sunt inerente. Scribul nu este Înțeleptul, judecata sa tocmai pe prejudecăți se sprijină.

[33] Încrezător în nemurirea sufletului și în reîncarnare, Înțeleptul vorbea despre „încercările repetate", „noile șanse" oferite de Dumnezeu oamenilor deportați pe timp limitat pe Terra. Astfel, multe destine se repetă aproape identic, numai că, aflat într-o altă ipostază, individul nu-și amintește de nimic și trebuie să se concentreze la fel de neștiutor ca prima dată la noua/vechea situație. Să se concentreze și să acționeze.

copilăria probabil pe lângă mănăstire", își construise crezul de viață pe convingerea că orice alternativă trebuie alungată, atunci când ești decis să faci un lucru. De aceea, hotărârile sale au fost irevocabile și nu s-au împiedicat de niciun considerent care le-ar fi putut atinge. Înțeleptul, chiar dimpotrivă, considerând că judecățile definitive nu constituie decât abuzuri, de sunt adoptate de muritori, deși mereu activ, se ferea de gesturi irevocabile. Omul fără Dileme s-a străduit să taie din rădăcini orice rău se pregătea să răsară. Înțeleptul Îl lăsa pe Dumnezeu să hotărască ce este rău, el, Al Șaptezeci și cincilea, nefăcând altceva decât să înțeleagă și să amelioreze urmările lucrurilor. Când, la Toulouse, Omul fără Dileme prevede noi neliniști suplimentare, cu posibile multe victime, neliniști aduse de încăpățânarea lui Țipor, nu ezită să-l ucidă pe evreu, spre a preveni *ceea ce ar fi putut să urmeze*. La Mantova, Înțeleptul, mai smulgându-și un ciob din frunte, va găsi soluția de a-l cruța pe Țipor, căutând și găsind rezolvarea pentru ca evenimentele să nu degenereze. În rest, primul răspuns la întrebarea cum de a fost posibil ca Amedeo să fie acceptat de către Înțelept și cum de a fost posibilă prezența evreului lângă autorul acelor *Statuti Generali*, care prevedeau eliminarea tuturor evreilor, ar fi că asemenea însoțiri uimitoare țin de mersul istoriei, ele repetându-se periodic. Un răspuns comod, în spiritul „noilor șanse" descrise de Înțelept, dar nu foarte convingător, trebuie să-și recunoască scribul. Așa că scribul a căutat mai departe. Ne aflăm sub auspiciile a trei papi succesivi: Nicolae al V-lea, Calixt al III-lea și Pius al II-lea, iar întâlnirea dintre Piccolomini și Înțelept avea să se fi petrecut la inițiativa ultimului antipapă, Felix al V-lea. Cel puțin așa ne spune Humilliatus („Numai că nu Piccolomini avea să-l apropie pe Al Șaptezeci și cincilea de antipapa Felix, ci acesta îi va lega unul de altul pe cei doi diplomați"). „Să-i apropie", posibil, dar să-i facă să se cunoască greu de crezut. Să nu uităm că amândoi tinerii provin din Toscana, că amândoi l-au cunoscut cel puțin pe abatele Contador și posibil să fi frecventat și cercul contelui Patazzi; Al Șaptezeci și cincilea nu a fost decât cu șase ani mai mare decât Piccolomini; Florența și Siena sunt aproape; într-o societate atât de exclusivă, oricât de secretă, oamenii se cunosc între ei, chiar dacă nu este obligatoriu ca relațiile personale să fie foarte strânse între toți membrii. Drumurile celor doi

trebuie să se fi intersectat, însă diferențele dintre conduitele lor puteau constitui într-adevăr o stavilă între ei, sobrul, mereu politicosul și reținutul fiu al Omului din fereastră nu era partenerul ideal al aventurosului, nestăpânitului și cinicului Silvio Enea. Și posibilitățile materiale ale celor doi juni erau diferite: Înțeleptul se putea baza pe o avere reală, chiar dacă învăluită în legende, pe când viitorul papă Pius al II-lea trebuia să se descurce singur, familia sa scăpătând de mult. Pe de altă parte, chiar dacă amândoi au parcurs ierarhia ecleziastică până la rangul de episcop în doar un an, la Al Șaptezeci și cincilea acest lucru s-a întâmplat la vârsta de 35 de ani, în vreme ce la Piccolomini abia la 42 de ani. Diferența este și mai mare, dacă mai amintim o dată că Înțeleptul era mai bătrân cu șase ani decât viitorul papă. O asemenea diferență de etate și de cronologie a parcursului ierarhic poate despărți doi oameni.

Începuturile pontificatului lui Nicolae al V-lea îl găsesc pe Piccolomini proaspăt episcop, ceea ce-i permite să-l însoțească pe cardinalul Carvajal la Viena, dintr-o altă poziție oficială decât atunci când s-a aflat la Basel. Prin acordul convenit, papa reușește să-și impună punctul de vedere. Din delegație a făcut parte și un alt ierarh, episcopul Al Șaptezeci și cincilea. Amedeo murise. Și papa Eugen murise. Nu era prima misiune la care au participat cei doi împreună. Și nu a fost niciuna în care cei doi să nu izbutească, deși istoria nu-i consemnează decât drept oameni din suita altor prelați. Se pare că odăjdiile pe care le-au primit trebuiau să legitimeze niște roluri mult mai mari. Chiar decât cele îndreptățite purtătorilor acelor odăjdii. Piccolomini voia însă mai mult. Înțeleptului i se părea suficientă partitura primită: îi dădea destulă putere de persuasiune și nu îl obliga să fie el cel care să judece și să hotărască. Nu fugea de răspundere, însă considera că mai mult decât făcea ar fi fost uzurparea dreptului divin. Când Nicolae a pregătit jubileul din 1450, Al Șaptezeci și cincilea a încercat să limiteze cheltuielile mult peste puterile populației. De data asta n-a reușit, populația arătându-se gata de a suporta orice jertfe pentru a se bucura de iertarea lui Dumnezeu, prin absolvirea de către papă. Jubileul însuși a fost însoțit de cele mai rele semne: mai înainte dezastrul de pe podul San'

Angelo[34], apoi, ciuma dezlănțuită cu furie. În loc să fie o sărbătoare continuă, Jubileul s-a transformat într-un spectacol apocaliptic. Curtea papală s-a refugiat la Fabriano, iar Roma a rămas la discreția morții. Al Șaptezeci și cincilea se vedea confirmat de Voia Domnului. Așa că plecă și el la dioceza sa. N-a revenit decât doi ani mai târziu: cardinalii Bessarion și Piccolomini aranjaseră ceea ce avea să fie și ultima încoronare solemnă a unui împărat de către un papă, eveniment ce s-a însoțit cu căsătoria lui Frederic al III-lea cu Eleonora a Portugaliei. Prilej pentru un nou mare aflux spre Cetatea Eternă. Iar Cetatea Eternă își scotea din nou pe piață rezerva inepuizabilă de indulgențe.

Roma ajunsese Avignonul de altădată. Papa devenise atât suveran pontif, cât și suveran cu chip de împărat. Savanții sunt transformați în bibliotecarii săi, iar fondurile vin de peste tot din indulgențe și vânzare de relicve. Fiecare familie cât de cât onorabilă își dovedea bunul renume cu câte o diplomă sau cu un fir din părul unui martir. Căderea Constantinopolului abia de a fost resimțită în Europa. Luxul era atât de nemăsurat, încât Înțeleptului nu-i venea să creadă că s-a întors în același loc unde, cu doar doi ani în urmă, nu domniseră decât moartea și vaietele. Și Nicolae se metamorfozase în altul, fiind abordabil mai degrabă la petreceri decât la altar. La execuțiile care s-au soldat în urma eșecului complotului lui Stefano Porcari, papa a asistat prea încântat și prea beat pentru a-și ține cuvântul și a-i grația pe cei care au colaborat în timpul anchetei. Oamenii erau puși să-l ovaționeze și să defileze în același ritm: „marșurile sacadate, dar și mersul regulat îi face pe oameni să fie uniți", repeta papa. Și pelerinajele se făceau pe o muzică ritmică, iar oamenii își potriveau pașii după ea. „Numai cei ce gândesc altfel decât cei mulți nu-și ascultă și nu-și respectă superiorii."

Nicolae al V-lea a fost excesiv de strângător. Înțeleptul, care, de regulă, nu-și punea prea multe întrebări, se miră: „La ce atâtea lucruri în plus, când fiecare om — servitorul cel mai umil sau ierarhul cel mai înalt — nu pot mânca decât atât cât le cuprinde stomacul și nu se pot

---

[34] Afluența pelerinilor sosiți cu prilejul Jubileului la Roma a suprasolicitat metropola: în decembrie, circa 200 de persoane au murit înecate în Tibru sau zdrobite de învălmășeală, atunci când acel pod a cedat.

îmbrăca în același timp decât într-un singur rând de straie?"[35] Dar, trebui el să-și recunoască, așa este făcut să fie omul.

Cea mai mare plăcere a lui Nicolae era să se joace cu machetele pe care i le oferea arhitectul Alberti, machete care îi aduceau în față o

---

[35] Și iată și pilda care ne-a rămas de la Al Șaptezeci și cincilea, în urma acestei întrebări: „Lecția de economie politică

Domnul Gough stătea de o jumătate de oră și-l urmărea pe Finch pescuind. Era o adevărată plăcere să-l vezi pe omul ăsta, trecut de prima tinerețe, neras, jerpelit, însă totuși atât de distins în activitate. Se vedea de la o poștă că Finch e un adevărat profesionist. Și, într-adevăr, domnul Gough putea constata cum, în acea jumătate de oră, Finch scoase la mal trei pești frumoși, trei exemplare superbe. Alături, mai mulți pescari amatori se străduiau în zadar să prindă pește dintr-o mare, care pentru ei părea să fie lipsită de orice vietate.

Dar, spre surprinderea domnului Gough, după ce pescuise exemplarul cel mai frumos — și cu câtă ușurință se agățau peștii de cârligul lui Finch, spre disperarea celorlalți pescari —, profesionistul își adună lucrurile, se retrase la umbra unui copac și se culcă. În doar câteva clipe, ațipi.

«Uite, gândi Gough, de ce sunt prăpădiții ăștia atât de săraci... Dacă n-ar fi atât de leneși și ar lucra conștiincios, în doar câteva luni li s-ar ameliora simțitor situația.» Tot gândindu-se, domnul Gough se enervă de-a binelea. Până la urmă, nu mai răbdă, se îndreptă spre copacul sub care dormea marele pescar și tuși de câteva ori. Finch se trezi.

— Ascultă, îi spuse domnul Gough cu blândețe nefericitului. Eu vreau să îți luminez mintea.

— Luminați-mi-o.

— Uite, zise domnul Gough, încurajat de admirabila receptivitate a pescarului. (Unii oameni sunt plini de bunăvoință. Păcat că, de cele mai multe ori, nu este cine să-i lumineze...) Uite, tu ai prins acum trei pești. Trei, nu? Acum să-mi spui, de ce te-ai oprit din muncă?

— Păi, ce era să mai fac?

— Să prinzi mai mulți pești!

— De ce?

— Cum de ce?! Ca să-i mănânci.

— Dar mie și neveste-mii ne ajung câți am prins. Ba, mi-e tare teamă să nu trebuiască să mai și aruncăm unul.

— De ce să-l arunci?! Poți să-l vinzi!

— Da? De ce?

— Să-ți cumperi o undiță mai bună.

Finch se scărpină după cap.

nouă Romă și un nou sediu pontifical. Papa era în stare să stea în atelierul unde se afla acel oraș virtual și să se afunde cu totul în el. Până la urmă, a ajuns și el un specialist, în felul său: fiind preocupat multă vreme de un subiect, constați că sesizezi finețuri pe care ceilalți le ignoră. (La fel cum o oală nu este făcută pentru olar, însă doar olarul îi poate aprecia toate calitățile. Nicolae suferea frustrarea oricărui creator expert: degeaba se străduiește el să atingă culmi de perfecțiune, că

— Mda, recunoscu el, ar fi o soluție. Dar o undiță mai bună e mult mai scumpă ca un pește.

— Vezi? De aia îți spun că nu trebuia să te oprești din munca ta! Tu ești pescar? Ești! Ce trebuie să faci? Să pescuiești. De aia ești pescar. Deci, dacă mai lucrai o oră, puteai să-ți cumperi din peștele obținut o undiță mai bună.

— Da? Mda... Dar de ce-mi trebuie mie o undiță mai bună?

— Cu o undiță mai bună ai prinde mai mult pește. Și asta cu același efort.

— Asta-i clar, spuse Finch. Dar de ce să prind mai mult pește?

— Ca să-ți cumperi o undiță. La fel de bună.

— Încă una? De ce?

— Ca să prinzi și mai mult pește. Cu două undițe bune, un pescar ca dumneata ar putea scoate... ohohoho!

— M-aș descurca eu, nu zic nu... Dar de ce să prind mai mult pește?

— Pentru ca să-l vinzi! Nu înțelegi, omule? Din banii primiți, în scurt timp, ai putea să-ți cumperi o barcă.

— Ehei! Cu o barcă m-aș duce cu ea goală și m-aș întoarce cu ea plină.

— Vezi? Vezi c-ai priceput? Ai putea prinde atât pește, încât în câteva luni să-ți cumperi un vaporaș.

— Da? Aș putea, admise Finch, mai scărpinându-se o dată după cap. Un entuziasm încă necunoscut îl cuprinse. Dar unda trecu la fel de repede pe cum a venit. Și ce să fac eu cu un vaporaș?

— Cu un vaporaș? Dacă ai avea un vaporaș, ai putea să-ți angajezi câțiva pescari, băieți de nădejde, să pescuiască ei în locul dumitale.

— De ce să pescuiască ei în locul meu?

— Pentru că dumneata ai avea bani.

— Da? Și ce să fac cu banii?

— Dar nu înțelegi? Domnul Gough era de-a dreptul revoltat în fața unui caz atât de evident de lipsă de înțelegere a economiei politice. Ei ar pescui, iar dumneata ai putea să te culci și să dormi.

— Da? mai întrebă pentru ultima dată Finch. Dar, vă rog frumos, așa ce fac? Și se culcă la loc, protejat de soare de copacul bătrân și noduros, își așeză pălăria jerpelită peste fața nerasă și, după câteva clipe, începu să sforăie."

prea puțini oameni ajunși în contact cu opera lui le pot savura. Cine dintre cardinali sau oameni de rând a devenit conștient de frumusețile visate de el?) Se spune că, în ultimele luni, abia de a mai ieșit din cabinetul cu machete, dar se mai spune și că a încercat să ducă și o viață lumească în acel decor. Și că ar fi și făcut-o. Când mai apărea în cetate, era mai preocupat să vadă din ce clădiri — oricât de celebre — se puteau scoate materialele pentru construcțiile sale. A murit în acea lume fantastică, între ziduri, coloane și statui în miniatură. Unde a fost găsit mort, cu sângele amestecat cu mult vin. Într-o poziție permițând speculații. Decesul papei s-a păstrat o vreme în secret, iar zvonurile s-au stins brusc, abia odată cu alegerea succesorului său, un spaniol pe numele Alonso de Borja. Acest papă, Calixt al III-lea, și-a italienizat numele și astfel, în cei puțin peste trei ani de pontificat, s-a născut una dintre cele mai puternice familii ale evului de mijloc: familia Borgia.

Să revenim la Piccolomini și la Al Șaptezeci și cincilea! Odată cu papa Calixt al III-lea, Cetatea Sfântă s-a văzut invadată de rudele acestuia. Dezmățul și simonia de la Avignon au fost depășite cu mult, se spunea, încât favorizarea rudelor a devenit unicul criteriu de avansare ierarhică. Lumea virtuală a lui Nicolae al V-lea părea să se întruchipeze sub urmașul acestuia. Iar pentru ca oamenii să accepte situația, Borgia a perceput că în Orient s-a întâmplat ceva grav prin căderea Constantinopolului și a pus recucerirea Imperiului Roman de Răsărit în centrul propagandei sale, asemănând subiectul cu izbutita reconquista iberică tocmai aflată în plină desfășurare victorioasă. Teoria „sângelui creștin curat" i-a fost cunoscută încă din Spania, însă contribuția lui Amedeo al VIII-lea a întărit-o într-o doctrină coerentă. Rudele iberice ale papei au dezvoltat-o. O nouă cruciadă, de data asta împotriva turcilor, era un îndemn tot mai puternic, iar modul cum era formulat îi făcea pe cei ce au suferit în războaiele de jaf ale eliberării Ierusalimului să tremure din nou. Și iarăși trioul Piccolomini — Înțeleptul — Țipor pare cu totul deplasat într-un astfel de context. Se va repeta de mult uitata poveste a lui Simon de Montfort — Omul fără Dileme — Țipor, din urmă cu opt generații?

Piccolomini devine tot mai activ și este extrem de preocupat să-și arate, de fiecare dată, o nouă față. Înțeleptul îi rămâne tovarăș nedespărțit până la moarte. Mai mult, din perioada aceea, Înțeleptul preia rolul de cronicar al celui ce în curând va deveni papa Pius al II-lea. Scribul se pomenește într-o situație cu totul și cu totul inedită: el nu este decât un umil și neîndemânatic caligraf al unor vieți — de data asta, a vieții Celui de Al Șaptezeci și cincilea din lungul șir. Pentru aceasta, se documentează în special din opera concisă și extrem de îngrijită a unui călugăr dominican, Cornelius Humilliatus. Acel Cornelius Humilliatus care, la rândul său, a descris viața aceluiași Al Șaptezeci și cincilea. În vremea aceasta, subiectul cronicii celor doi (Cornelius Humilliatus și scribul), Al Șaptezeci și cincilea, se ocupă cu minuțiozitate de viața lui Silvio Enea Piccolomini. Și nu într-o singură variantă, ci în două: două variante opuse și la fel de credibile fiecare. Scribul are o scuză: el notează la distanță de șase veacuri de personajele sale. Călugărul dominican pretinde că nu s-a despărțit de eroul său, însă nu vom găsi niciodată un grup Piccolomini–Înțeleptul–Humilliatus–Țipor. Însuși Humilliatus vorbește despre „Cei Trei", fiind și el profund mirat de acea alăturare, ba chiar revoltat. Păi, dacă l-a „avut mereu sub ochi" pe Înțelept, după cum se exprimă el însuși, cum de nu se vede și pe el printre „Cei Trei"? Și, de parcă aceste toate variante ale uneia și aceleiași realități n-ar fi fost destule, mai avem și scrierile lui Piccolomini însuși, omul pentru care cea mai importantă preocupare a devenit să-și arate chipul cel mai favorabil pentru un anumit moment!

Cât de complicată este armonia tuturor acestor voci o arată oricare scenă descrisă atât de călugăr, cât și de Al Șaptezeci și cincilea (în mai multe variante deosebite între ele), ca și de papa Pius al II-lea în celebrele sale *Comentarii...*, precum și de bietul scrib[36]. De pildă: în febra alegerilor unui nou papă, tensiunile dintre familiile Orsini și Colonna

---

[36] Nu numai armonia complicată dintre cele patru înfățișări ale uneia și celeilalte versiuni este de luat în seamă, ci și diferitele interpretări posibile, pornind de la diferențe, chiar și de la punerea accentelor. Poate că acolo, în acele diferențe, este caligrafiat, ca de obicei, adevărul... pentru cine se pricepe să-l citească.

reizbucneau mereu cu o așteptată violență și a devenit un obicei ca reședințele candidaților să fie jefuite la instigarea uneia sau a celeilalte tabere. Încă înainte de moartea lui Calixt al III-lea, rând pe rând, locuințele unor ipotetici posibili viitori papi aleși de conclav au fost atacate cu multă furie de o plebe ce abia aștepta să fie asmuțită. Una dintre țintele acestui atac a fost o clădire destul de modestă — comparativ cu celelalte locuințe intrate în vizor —, casa cardinalului Lodovico Garante. Locul fusese luat în cătare din cinci considerente: Garante era bătrân, nu făcea parte din familia și alaiul lui Borgia, abia a primit tiara de cardinal, nu s-a grăbit să-și ia în primire jilțul, era cunoscut drept un om extrem de modest[37]. Toate îl indicau drept un excelent „papă de trecere", adică un papă care să păstorească un timp scurt, după care să moară cuminte și să lase tronul pontifical unuia dintre nepoții lui Calixt, adevăratul succesor în intenția celui ce se pregătea pentru cele veșnice. Era evident că, deocamdată, ruda dorită n-avea nicio șansă datorită notorietății modului în care a fost până atunci promovată. Teoria aceasta, la început doar șoptită, a devenit atât de insistent vehiculată, încât nimeni nu se mai îndoia de veridicitatea ei. Cele patru surse relatează fiecare în felul ei atacul asupra lui Lodovico Garante:

1. Cornelius Humilliatus, referindu-se întotdeauna doar la viața Înțeleptului, povestește în stilul său extrem de concis că, în noaptea de 8 spre 9 iulie 1458[38], un individ doar pe jumătate îmbrăcat a ieșit urlând din casa cardinalului. Omul era atât de cuprins de spaimă, încât nici nu mai putea vorbi, ci doar își agita mâinile înspre clădire. Trecătorii târzii și vecinii, adunați în grabă și neștiind ce s-a întâmplat, au ezitat să intre în reședința ierarhului. În sfârșit, oficialitățile sosite și ele la fața locului au pătruns în casă și l-au găsit pe bătrânul Garante

---

[37] Și Verrocchio, în bustul din teracotă palid colorată, ni-l prezintă ca pe un personaj șters. Cardinalul nu i-a cerut sculptorului să-i înfrumusețeze în niciun fel chipul. Și acest lucru putea fi socotit o ciudățenie aptă de a naște suspiciuni. (Lucrarea a scăpat ca prin minune, după ce ansamblul din care a făcut parte a fost distrus de o revoltă, căreia i-au căzut pradă numeroase opere de artă din Kastell, palat aflat între Siena și Arezzo.)

[38] Data oficială a morții lui Calixt al III-lea este abia 6 august 1458, adică la peste cinci săptămâni de la evenimentele din jurul cardinalului Garante.

prăbușit pe dușumea. Trupul îi era cald încă, însă cardinalul era mort, fără a se fi putut descoperi o rană ori o urmă de violență. Să fi fost otrăvit? Secretarul său particular, un tânăr diacon[39], care îl slujea și îi era asemenea celui mai apropiat servitor, se jura că bătrânul n-a mâncat nimic, ziua precedentă fiind o sărbătoare la care ținea post negru. Singurele dubii au rămas manifestarea ciudată a celui ce a dat atât de speriat alarma, precum și un fel de semnătură scrisă cu sânge, semnătură ce a dispărut repede de lângă decedat. Însă aceleași semne, scrise tot cu sânge, au apărut și lângă nefericitul care a ieșit pe jumătate dezgolit și urlând din casă. Uitat de toți în febra evenimentelor, și martorul acela a fost descoperit mort, prăbușit lângă un zid pe care a fost mâzgălit același desen: un fel de doi „P". Nici asupra acelui cadavru nu s-au găsit semne de violență. (Ulterior cei doi „P" au fost interpretați drept o indicație pentru Pius al II-lea, iar stilul execuției ar fi fost preluat de la societatea secretă Fede Santa, societate din care a făcut parte și florentinul Dante Alighieri și care, s-a bănuit o vreme, dar fără nicio dovadă, că ar fi fost continuată de grupul lui Patazzi.)

Ulterior, Roberto, tânărul diacon din preajma lui Garante, a intrat în slujba episcopului pe care scribul l-a numit Înțeleptul. El, împreună cu acel Valentino, barcagiul care a reușit să-l scoată din Roma pe papa Eugen al IV-lea, au devenit oamenii de încredere nedespărțiți de Cel de Al Șaptezeci și cincilea și sunt mereu amintiți în această calitate și de Humilliatus. Iată, avem deja cam multe personaje pentru a mai putea să ne imaginăm că trioul Silvio Enea–Înțeleptul–Țipor ar fi străbătut singuri meridianele. Și să nu uităm că și Al Șaptezeci și șaselea se ținea tot timpul alături de tatăl său. Și să nu uităm nici slujitorii lui Piccolomini... De multe ori au fost însoțiți și de mercenarii cu căpeteniile cărora Înțeleptul era în relații atât de bune. Deplasările trioului trebuie că au fost într-adevăr remarcabile.

2. În *Biografia oficială* a papei Pius al II-lea, Înțeleptul pornește de la o întâmplare ce a îngrozit Toscana cu doi ani în urmă: la 24 august, cu doar puțin înaintea apariției zorilor, pe mare, din direcția Ancona, Dumnezeu însuși le-a dat un ultim avertisment păcătoșilor, trimițând

[39] Roberto, cum precizează Humilliatus.

un nor uriaș care, însoțit de un zgomot mai cumplit decât cel stârnit de orice cutremur, s-a prăvălit asupra oamenilor, animalelor, copacilor, ambarcațiunilor din port și asupra clădirilor de pe țărm. Norul acela, purtat de un vânt înfiorător, a smuls din rădăcini copacii cei mai viguroși, a rostogolit hornurile de pe case și a ridicat de-a valma țărani, căruțe și vite sfărâmând totul de fundul prăpăstiilor. Așa cum ne povestește și Messer Niccolo Machiavelli, după trecerea grozăviei, lumea a rămas buimăcită și zile întregi n-a fost în stare să-și revină. În această biografie, accentul cade pe năravul lui Borja, preluat de la predecesorul său, acela de a zăbovi multă vreme printre machetele livrate de arhitectul Alberti. Calixt al III-lea a fost un împătimit al textelor juridice și a dispus ca și în cabinetul său privat să fie aduse câteva dintre acele miniaturi ale unei Rome virtuale și un mare număr de manuscrise juridice. Uriașa Biblie cu scoarțe din aur bătut cu nestemate și crucifixul din lemn de balsa erau singurele obiecte sfinte din acest loc amintind mai degrabă de „odaia unui savant decât de cea a celui mai înalt ierarh". (Așa cum s-ar fi exprimat Falconi.) După moartea atât de misterioasă a lui Lodovico Garante, papa, căruia i s-a adus la cunoștință modul cum s-au petrecut lucrurile, ar fi vrut să vadă cu ochii săi iscălitura aceea ciudată și scrisă cu sânge. În primul rând, l-ar fi interesat de unde provenea acel sânge, dacă se afirma de către toată lumea că nici asupra cardinalului și nici asupra individului care a dat alarma nu s-ar fi găsit vreo rană. Cine a fost acel individ și ce a căutat noaptea în acea casă? Așa că papa s-ar fi deplasat personal la locul faptei, dar n-a mai găsit nici leșurile și nici misterioasele semne. Cineva i-a amintit că iscălitura cu sânge desemnând cei doi „P" a fost găsită și lângă leșurile celor morți în urma cumplitei furtuni petrecute cu doi ani în urmă, acela fiind un semn divin. Câteva pagini mai târziu, Al Șaptezeci și cincilea notează că papa n-a avut niciun interes să creadă așa ceva, așa că a dat o sentință extrem de severă împotriva contelui Patazzi, excomunicându-l și cerând să dea și socoteală lumească pentru „o crimă oribilă pusă la cale împotriva unuia dintre cei mai respectabili slujitori ai lui Iisus Hristos". În același înscris sunt condamnate și alte optsprezece persoane acuzate de participare la complot și asasinat. Printre ele, este învinuit și osândit postum și un oarecare Lodovico cel

Tânăr, considerat bastard al lui Garante, identificat cu personajul care a ieșit atât de speriat din casă și care a împărtășit aceeași soartă cu bătrânul. „Pentru că întâmplarea a născut prea multe zvonuri ce n-au făcut decât să încurce fără rost mintea oamenilor", în acest caz, în „biografia oficială", Înțeleptul se oprește aici.

3. În *Biografia secretă* despre Pius al II-lea, Al Șaptezeci și cincilea povestește cum cardinalul Rodrigo Borgia a reușit să prevină atentatul împotriva sa pus la cale de către familiile Orsini și Colonna — unite, iată, până și ele în fața aroganței camarilei catalane adusă cu sine de papa spaniol. Fidelul francez Braconnet, omul de încredere al lui Rodolfo Orsini, a plătit cu viața tentativa. Însă un scop tot și-a atins încercarea nereușită de a-l înlătura nu numai pe cel mai infatuat și dezmățat adversar, pe cel mai agresiv Borgia: acela de a-i face pe numeroșii membri ai clanului să stea cu bagajele pregătite de a fi gata să părăsească în orice clipă Roma. Cu o singură excepție: tocmai cea a lui Rodrigo Borgia însuși.

Față de cabinetul particular al papei Calixt al III-lea descris de Al Șaptezeci și cincilea în *Biografia oficială* a lui Pius al II-lea, în versiunea „secretă", Înțeleptul completează atmosfera cu numeroasele mici recipiente cu prafuri și siropuri necesare bătrânului Borja, ajuns la optzeci de ani, după ce toată viața s-a luptat cu mari neplăceri la stomac. Nici aura de savant nu i-o mai acordă lui Calixt, Înțeleptul. În versiunea aceasta, bătrânul era un mâncău nepotolit, ce nu se putea nicicând abține de la oarece bunătăți, chiar dacă o voce interioară experimentată îl prevenea mereu de relele ce singur și le provoca. Nici vinul nu lipsea din acel loc, clondirele pântecoase și cristalele înalte umbrind cu totul micile sticluțe cu hapuri. Obișnuita sticlărie din atelierul unui alchimist adevărat nu era decât o diversiune acolo, având menirea de a da o față cel puțin neobișnuită priceperilor înaltului părinte, pretindea Înțeleptul. Care ne prezintă și anturajul papei, un anturaj în care personajul cel mai important era Jorje, un mulatru adus încă de la Valencia, pe când Borja fusese episcop acolo. Jorje a fost maestrul bucătar celebru al epocii și, fiindcă nu cunoștea literele, a avut el însuși doi secretari alături. Unul dintre ei ne-a lăsat o descriere importantă nu numai pentru istoria gastronomiei, ci și pentru pontificatul lui Calixt al III-lea. Lui Jorje i se permitea orice, deși stăpânul său îl dojenea mai

tot timpul, rămânând notoriu șirul lung de invective pe care le folosea[40]. Jorje era expert în folosirea în preparatele sale a unor plante despre care majoritatea oamenilor nici nu știau că sunt comestibile, iar sucul de aguridă — desigur nu din orice fel de struguri — era secretul succesului său. Puterea mereu apostrofatului Jorje a fost nemăsurată și, printre înjurături, bătrânul Borja îi îndeplinea toate toanele.

În ceea ce privește studiul cărților de legi (lumești și nu dumnezeiești), autorul se rezumă să observe că papa nu căuta decât mici amănunte, pe care le întorcea apoi pe toate părțile, scoțând din ele întrebări cu care se distra punându-i în cea mai mare încurcătură pe adevărații specialiști[41]. Însă nici *Biografia secretă*, mult mai literaturizată decât sobra *Biografie oficială*, nu-și permite vreo simpatie în plus pentru un personaj ori pentru altul. Episodul morții cardinalului Garante este descris mult mai amănunțit, fără ca să fie cineva învinuit direct. Cei nouăsprezece excomunicați de Calixt apar cu numele și în dreptul unora se spune și din ce loc proveneau și cu ce se ocupau[42]. Înțeleptul spune că a văzut lista pe masa predecesorului lui Pius al II-lea și că au vorbit despre ea. (Nu precizează ce s-a discutat, decât că papa ar fi insistat asupra acelor iscălituri cu sânge, vrând să știe ce reprezentau, amintind o veche credință după care astfel de semne conțin întotdeauna prevestiri ce se împlinesc până la următoarea lună plină[43]. Nu știm dacă

---

[40] Relațiile dintre papă și slujitorul său au rămas în folclor, mai ales în folclorul copiilor, care s-a răspândit apoi în întreaga lume. „Prostule, măgarule, / Ghiță, bucătarule!" se mai aude și astăzi între pruncii din România.

[41] „Plăcerea aceasta, caracteristică ființelor foarte orgolioase, constituie o metodă imbatabilă de a-ți arăta superioritatea, chiar dacă tu nu ești pregătit decât cu acele mici curse și ignorant în rest". Piccolomini, de a cărui erudiție nu se îndoia nimeni, analizează dezgustat și în amănunt „istoricul procedeu" într-unul dintre micile sale manuscrise din seria Epistolelor.

[42] Pe această a doua listă, în locul contelui Patazzi este trecut abatele Contador! (Și tot în capul șirului...)

[43] Așa cum s-a întâmplat și după cumplitul uragan: după câteva zile s-a prăbușit clopotnița baptisteriului Petru și Pavel. (Dar nu aceasta era semnificația celor doi „P" scrișI cu sânge, s-a grăbit să precizeze papa, deoarece tot atunci, în aceeași zi, au căzut și alte clădiri în întregime ori doar anumite fragmente. Calixt — Borja — Borgia a studiat îndelung acele evenimente.)

s-a adus în discuție și interpretarea semnelor drept prescurtarea pentru Pius al II-lea, ceea ce ar fi reprezentat o premoniție deosebită, dar Calixt moare într-adevăr aproape de răgazul amintit. Pe de altă parte însă nu ni se explică în niciun fel de ce n-a ajuns publică și executorie hotărârea papală și cine — sau ce — a făcut ca ea să fie amânată suficient timp până să moară și bătrânul Borgia...[44])

4. În *Comentarii*, ajuns papă, Piccolomini nu-l numește pe Lodovico Garante, ci doar amintește despre „regretabilele întâmplări" ce au avut loc în preajma și în urma morții predecesorului său. El mai notează că asemenea evenimente nasc scenarii de tot soiul, multe cu totul fanteziste și rău intenționate și că un bun creștin nu trebuie să tragă niciun fel de concluzii în urma unor asemenea tălmăciri[45].

Cronicile se completează una pe alta, născând acorduri pe care fiecare ureche le percepe după momentul când le aude și după cultura și experiența ascultătorului.

Silvio Enea Piccolomini, cu nici doisprezece ani în urmă un simplu funcționar mirean, a ajuns, la 19 august 1458, papă. El nu provenea dintr-o mănăstire, a scris numeroase texte profane, a trăit o tinerețe nestăpânită, și-a căutat confirmarea în spiritul cavalerilor veșnic îndrăgostiți de Doamna lor, Cinthia (Angela) în cazul său, dragoste eroică și

---

[44] În ediția găsită la mănăstirea de pe insulele Lerines, se insinuează că acest subiect ar fi fost atins, ceea ce ar fi însemnat că personajele ar fi știut cine îi va succeda lui Calixt al III-lea și ce nume își va lua acela. Tot acolo se mai sugerează că tocmai Înțeleptul ar fi primit pergamentul cu sentința pentru cei 19. Ceea ce ar fi dus la ideea unei conspirații privind aducerea pe tronul pontifical a lui Piccolomini. Dar poate că scribul nu s-a priceput să citească în mod corect manuscrisul pe care, de altfel, l-a găsit puternic deteriorat. În treacăt mai fie adăugat că, nemulțumit el însuși de asemenea concluzii, scribul a vrut să mai verifice încă o dată scrierea, dar i s-a spus că lucrarea a fost selecționată printre cele trimise la restaurat, dar că n-a mai putut fi recuperată.

[45] Scribul, mult mai suspicios decât Înțeleptul, trage iarăși concluzii și vede în acest demers o dezmințire a „unor interpretări cu totul fanteziste și rău intenționate" colportate în legătură cu circumstanțele legate de ascensiunea lui Pius al II-lea pe tronul pontifical. Desigur, scribul n-are niciun temei obiectiv pentru o asemenea bănuială.

pură, spre deosebire de dezmățurile cât se poate de concrete petrecute în același timp. „Pe Piccolomini însuși Dumnezeu l-a ales papă[46]", spunea Al Șaptezeci și cincilea, întrerupând orice discuție, doar Dumnezeu poate lua asemenea decizii, întrucât doar Dumnezeu are dreptul să judece. Chiar și împotriva tuturor evidențelor acceptate de bieții muritori. Iar atunci când Pius îl preia pe Înțelept în *Comentarii*, o face pentru că a găsit în această formulă panaceul ideal, care explica totul. Amintind că „numeroase evenimente nasc scenarii de tot soiul, multe cu totul fanteziste și rău intenționate, interpretări de pe urma cărora un bun creștin nu trebuie să tragă niciun fel de concluzii", papa a tăiat din rădăcină și zvonurile care au încetat să se propage după urcarea sa pe tronul pontifical, și anume că Silvio Enea Piccolomini a fost recrutat de foarte tânăr într-o confrerie secretă extrem de eficientă și de selectivă, din care au făcut și făceau parte oamenii cei mai influenți cu țelul declarat de a conduce lumea. O filială — dacă nu chiar centrul? — s-ar fi aflat la Siena, acolo unde se găsea și reședința principală a contelui (?) Patazzi și tocmai la Siena și-a făcut studiile și viitorul papă. Și tot acolo va ajunge episcop Piccolomini în 1450. Că era vorba despre Fede Santa, enunțată chiar de Dante Alighieri, ori de a fost o altă societate, scribul nu știe să se fi precizat vreodată, dar Cornelius Humilliatus adaugă la succinta[47] și totuși atât de cuprinzătoarea lui lucrare un fel de anexă, o listă de nume. Nicio explicație nu există referitor la acea înșiruire, dar scribul crede că este vorba despre membrii misterioasei congregații (din care, probabil, și călugărul a făcut parte). Pe acea listă se regăsesc numeroase dintre personajele care au jucat un rol în viața Înțeleptului, ea explicând, de pildă, și atât de ciudata întovărășire dintre Piccolomini, Al Șaptezeci și cincilea și Țipor. Desigur, Dumnezeu este Cel ce le aranjează pe toate, dar un zvon puternic spunea că „frații de la Siena" au fost, în acea ocazie, uneltele de care s-a slujit divinitatea. Deja odată cu alegerea lui Piccolomini drept papă, s-a pornit o înnoire a conclavului cardinalilor, unde au pătruns, treptat, mai mulți

---

[46] Cu sensul: „Pe Piccolomini DOAR Dumnezeu l-a ales papă"...

[47] Prin „sârguincioasă șlefuire", cum precizează autorul însuși în cuvintele introductive.

prelați ce pot fi considerați cel puțin apropiați de grupul amintit. Majoritatea nu erau din Toscana, dar să ne amintim că nici chiar Patazzi nu era originar de acolo, ci era venit de la Veneția, de unde a fost obligat să fugă, după cum susțineau unii, sau ale cărei interese le susținea în calitate de spion, cum pretindeau alții. Pentru a uni și mai mult elementele atât de eterogene ale totuși doar ipoteticei structuri, papei i s-a cerut, încă de la nominalizare, să pornească așteptata cruciadă împotriva turcilor, un țel comun spre care trebuiau să afluieze energiile întregului Occident, ștergând în vâltoarea lor deosebirile existente, ba chiar refăcând unitatea creștină, care a fost atât de aproape de a se înfăptui cu doar puțini ani în urmă, când, în vara lui 1439, papa Eugen al IV-lea, împreună cu patruzeci de ierarhi latini și împăratul Constantinopolului, Ioan al VIII-lea Paleologul, împreună cu treizeci de prelați greci, au semnat actul de unire a celor două Biserici surori, la sinodul de la Ferrara — Florența. Unire care — vai! — nu a izbândit să dureze. Și au mai fost și alte indicii că unitatea era aproape: tot Eugen al IV-lea a avut bucuria să vadă și alte oi rătăcite întorcându-se la matcă: așa s-a întâmplat cu sirienii. Așa s-a întâmplat cu maroniții. Așa s-a întâmplat cu însănătoșiții caldei. Cruciada împotriva turcilor, mai mult decât să alunge păgânii din teritoriile istorice ale Imperiului Roman de Răsărit, trebuia să-i readune la un loc pe toți cei chemați la acea luptă, iar papa era necesar să devină șeful suprem al tuturor mulțimilor divizate în nații și structuri administrative, mărșăluind încă sub flamuri diferite. Piccolomini trebuia să devină primul papă împărat lumesc. Așa a spus el și așa a crezut el: „Guvernarea de către un bun preot este mai bună și mai sfântă decât cea a unui laic, fie el și un laic bun", a notat Pius al II-lea, într-o scriere dialogată.

În tot acest timp, Al Șaptezeci și cincilea s-a aflat lângă papă, fiind acceptat din plin de acesta, deoarece Înțeleptul nu judeca, din principiu, pe nimeni, cu atât mai puțin pe papa care... nici nu putea fi judecat, întrucât Piccolomini pretindea că doar Silvio Enea putuse să greșească, Pius al II-lea nu. Al Șaptezeci și cincilea l-a însoțit pe papă și în Roma și în afara ei, a fost martorul tuturor acțiunilor armate și a tuturor excomunicărilor și interdicțiilor împotriva celor ce exprimau și cele mai mici reticențe împotriva cuvântului pontifical. Au fost opt ani

scurți și totodată extrem de lungi aceștia, iar Piccolomini se transforma continuu dintr-un om în carne și oase într-un spirit al personificării voinței divine. Bărbatul care a plâns de emoție când a aflat că a fost ales episcop al Romei a dispărut cu totul și odată cu el a dispărut și Silvio Enea. Convingerea sa că reprezenta imaginea lui Dumnezeu pe pământ devenise atât de puternică, încât se mira de fiecare dată atunci când cineva se îndoia de acest fapt. Se mira și lovea. Dar și cei ce nu dădeau semne de îndoială erau priviți cu suspiciune și au căzut și personaje nevinovate datorită unor semne doar de papă percepute. Singurii doi muritori în fața cărora nu avea nicio îndoială erau Înțeleptul, cel ce-l lăsa doar pe Dumnezeu să judece, și Țipor, „evreul său", ale căror cuvinte oricum nu trebuiau luate în seamă mai mult decât cele ale nebunilor ajunși la mare preț pe lângă unii suverani mireni[48].

A putut, în aceste condiții, Al Șaptezeci și cincilea să-l influențeze în vreun fel? Sau a jucat și cel ce a fost numit „Înțeleptul" rolul tatălui său — Omul din fereastră —, rolul celui ce doar privește cu atenție tot ce vede, găsind satisfacție în simpla admirare a acelui spectacol, față de care are avantajul unei poziții atât de privilegiate și de comode? Indiscutabil, ca și Al Șaptezeci și patrulea, și fiul său era, în primul rând, un observator. Faptul reiese clar și din mărturia rece care ne-a rămas prin biografia papei Pius al II-lea. Numai că Înțeleptul nu s-a mulțumit doar să fie martor, ci s-a și implicat în viața din jurul său. Lucru dovedit de oglinda în oglindă care a fost propria sa biografie scrisă de Cornelius Humilliatus. Că Înțeleptul n-a rămas sprijinit de tocul ferestrei o

---

[48] După anumiți autori moderni, Pius al II-lea ar fi dezvoltat o formă de schizofrenie. Din imaginile care ni s-au păstrat, din comportamentul său din tinerețe, însă ipoteza nu i se pare scribului viabilă. După alții, ar fi fost vorba de paranoia, mai ales că se zicea că papa ar fi avut și halucinații mistice, pe care le folosea drept argumente pentru multe dintre deciziile sale. Și aceste apariții nu trebuiesc luate decât cu titlu de inventar. Călugărul Humilliatus le numește „iluminări", iar Al Șaptezeci și cincilea nici nu le amintește. Dar că Piccolomini a etalat o personalitate accentuată nu poate fi tăgăduit. Nici boala Alzheimer, care i-a fost atribuită după cinci veacuri pentru ultimii ani de viață, nu poate fi socotită o certitudine.

dovedește și faptul că l-a însoțit pe Piccolomini peste tot. Doar l-a însoțit?[49]

Din scrierea atât de concentrată a lui Humilliatus, iată și un alt citat semnificativ: „Papa, atunci când intra într-o încăpere în care n-a mai fost, privea precaut în jur [atent să descopere din prima clipă orice primejdie], în vreme ce Înțeleptul intra fără teamă [de parcă ar fi mai fost acolo de când lumea]." Scribul a fost tentat să creadă că fatalismul extrem ar fi trebuit să-l oprească pe Cel de Al Șaptezeci și cincilea de la orice acțiune, întrucât Dumnezeu, orânduindu-le pe toate, ne-ar face actori într-o piesă cu finalul stabilit încă de la prolog. Numai că tot Înțeleptul spunea că atunci n-ar exista nici pedeapsă, nici răsplată, nici iad și nici rai, omul fiind exonerat de vină, de vreme ce nu el ar fi cel ce-și hotăra destinul. Dar să mai revenim la o propoziție a lui Cornelius Humilliatus, un gând atribuit Înțeleptului, în conformitate cu gândirea exprimată, deja cu ani în urmă, de către Felix: „Sfârșitul timpului este sfârșitul omului viu." Înțeleptul însuși reia tema, spunând, în biografia papei, că noi suntem mai obișnuiți cu fraza formulată invers: „Sfârșitul omului viu reprezintă pentru el timpul care i s-a terminat", timpul fiind măsura trupului vremelnic. Așadar, timpul finit este piatra de încercare pentru fiecare suflet, examenul la care omul este, din când în când, supus. Dumnezeu, în marea Sa bunătate, ne mai dă, de fiecare dată, o șansă, oferindu-i spiritului noi încarnări spre a se îndrepta. Însă acele *ipostaze* succesive sunt astfel orânduite de către Voința Divină, încât uitarea să le diferențieze total: altfel, într-o nouă încarnare, individul n-ar greși doar fiindcă ar ști ce-l așteaptă și nu pentru că a devenit mai bun. Având funcția de examen, *ipostazele* nu sunt antescrise, ele îi lasă liberului-arbitru dreptul de a decide. Așa că Înțeleptul, procedând așa cum credea că este mai bine și fără a lua în

[49] Într-o stampă contemporană evenimentelor, îl descoperim și pe Înțelept, identificându-l prin aceea că se prezenta sub straiele unui episcop, dar ținând de mână un copil. (De la moartea mamei sale, Al Șaptezeci și șaselea nu s-a mai despărțit niciodată de părintele său, chiar de n-a mai fost de mult un copil. De aceea, Înțeleptul a ajuns a fi identificat drept „episcopul cu copilul" și drept „episcopul cu ciobul din frunte".)

considerare niciun alt considerent, nu se înfrâna în a acționa. Cum Pius al II-lea, devenit dintr-un aventurier zănatic un conducător prudent și suspicios, schimbându-și mereu sfetnicii și mutând de pe o funcție pe alta chiar și rudele cele mai apropiate, nu mai accepta să fie însoțit mai multă vreme decât de cei doi oameni cu care a colindat împreună, până nu de mult, lumea: un episcop — Înțeleptul[50] — și un negustor evreu — Țipor. (Până și cei doi nepoți cardinali[51], despre care se spunea că reprezintă „privirea ageră și brațul lung și drept al papei", erau trimiși în diferite misiuni, dând impresia că Piccolomini nu-i suportă nici pe ei prea mult în apropierea sa.)

Doar că neînțelegerile au apărut între cei doi, Al Șaptezeci și cincilea și Țipor. Rolul neoficial de consilieri personali pe care l-au primit ar fi trebuit să îi facă să inițieze planuri concrete pe care să le supună papei: Înțeleptul să gândească țintele și acțiunile, iar evreul să le calculeze fezabilitatea. Însă Al Șaptezeci și cincilea a început să-l bănuiască pe Țipor că nu mai oferă datele obiective cele mai favorabile, întrucât se erija în avocatul neamului său. Concret, „consilierul cu strategia" avea două domenii importante de lucru: pe de o parte, el trebuia să verifice tot timpul atât de schimbătoarele relații dintre Roma și diferiții reprezentanți mai importanți ori mai puțin importanți ai centrelor de putere și, pe de altă parte, să se ocupe de proiectata cruciadă împotriva turcilor, „cea mai importantă misiune a creștinătății", după cum au afirmat deja predecesorii lui Pius al II-lea. Așadar, Înțeleptul venea cu sugestii, iar negustorul era chemat să aducă mijloacele materiale pentru îndeplinirea planurilor. Însă Țipor lua în calcul și atitudinea diferiților seniori față de evrei și își aducea aminte și de cumplitele pogromuri care au însoțit de la început toate drumurile cruciaților. Țipor nu sabota ideile Înțeleptului, însă căuta, de fiecare dată, soluțiile cele mai puțin scumpe pentru neamul său. Pe lângă aceste discordanțe dintre cei doi, se șoptea că fiecare pas era analizat și de confreria bănuită, așa că forma finală a sfaturilor date papei era rezultatul a mult

---

[50] Ajuns și nedespărțitul său secretar personal.

[51] Dintre care unul va deveni papa Pius al III-lea.

mai multor considerente[52]. Ca să nu mai amintim că deciziile, până la urmă, erau luate tot doar de Piccolomini însuși, papa Pius al II-lea. Și, cu cât trecea vremea, cu atât acesta asculta mai puțin de oricine avea idei ce nu slujeau exclusiv misiunii sale de a elibera lumea doar el: el, în calitate de trimis al Domnului. N-a trebuit să li se atragă atenția celor doi de situația la care s-a ajuns, însă amândoi au continuat să procedeze de parcă îndemnurile lor ar mai fi avut vreo eficiență.

În acest spirit, nu trebuie să ne mire că Pius al II-lea a acceptat (mai degrabă indiferent) demonstrația lui Lorenzzo Valla cum că povestea cu *Constitutum Constantini*, teritoriile care ar fi fost lăsate de sfântul împărat episcopului Romei, nu reprezenta decât un fals. Oricum, nu împăratul din Răsărit trebuia să constituie statul suveran și puternic, celest și lumesc al Vaticanului: papa însuși era cel ce l-a inițiat, consolidat și ridicat peste toate coroanele mirene ale lumii. Vaticanul trebuia să fie considerat statul pământean al lui Dumnezeu. Așa că era necesar să fie condus de un om al lui Dumnezeu. Și cine era mai indicat pentru aceasta decât un papă curajos, puternic și gata să se jertfească pentru un astfel de deziderat?

Statul pământean al lui Dumnezeu urma să fie tot pământul, cu toți munții, apele și câmpiile sale. Și cu tot ce trăiește și se hrănește de aici. În felul acesta nu vor mai fi nici războaie, în felul acesta se va reîntoarce pacea primordială. Înțeleptul a plătit mai mulți poeți apți să descrie în versurile cele mai melodioase și cu cuvintele cele mai dulci sublima armonie ce va pogorî peste omenirea atât de încercată, după ce papa Pius al II-lea va aduce lumea întreagă sub aceeași binecuvântare. Lucrezio Dante, Fra Damaschino d'Angelli ori abatele Massimo Conte au scris cu sârg nu numai epopeile comandate, dar au livrat și preoților și ierarhilor material pentru înflăcărate predici cu același conținut.

Mai înainte, papa a luat locul împăratului la dieta de la Mantova și a proclamat cruciada antiturcească. Acolo, la Mantova, Silvio Enea a

---

[52] Secolul al XV-lea a fost secolul teoriilor conspiraționiste: principala acuză adusă aproape oricărui inculpat era că era unealta unui plan malefic. Printre conjurați se aflau evreii, ereticii, dușmanii ordinii constituite, dar și diavolul însuși, împreună cu supușii săi.

așteptat patru luni în zadar: deși soseau emisari de pe toate meridianele, niciun suveran nu și-a făcut apariția. Până și Pius a început să-și caute alte îndeletniciri pentru a minți timpul ce se scurgea fără folos. Acolo a lucrat la volumul al doilea din *Cosmographia*[53] sa, volumul despre Europa, iar curierii nu erau însărcinați doar cu actele guvernării, ci și cu adusul unor cărți din diferitele biblioteci. Totuși, după cum se vede și din jurnalul său, orice făcea, Piccolomini se întorcea cu gândul la cruciada împotriva turcilor. Așa că orice trebuia să se întâmple, conform gândirii lui Piccolomini, devenise și gândirea celor din jurul său. Era o convingere nestrămutată nici măcar de eșecul apelului său de a convoca suveranii creștini la Mantova. Așa că Apusul n-a fost deloc mirat când Pius al II-lea s-a răzgândit și i-a scris sultanului, mai oferindu-i o șansă și cerându-i să se convertească, împreună cu întregul său popor, la creștinism, așa cum au făcut-o și altădată cei mai puternici dintre conducătorii veniți din pâlnia nesfârșită a Răsăritului. Drept răsplată, Dumnezeu, prin mâna papei, îi va pune pe creștet însăși coroana Sfântului Constantin cel Mare, iar Mehmed se va regăsi în vecii vecilor sfânt creștin. Mai degrabă a fost uimită populația Romei că sultanul păgân nu s-a grăbit să dea curs generoasei invitații, ceea ce dovedea că nu voința Domnului îl mâna, ci ura Satanei. Afluența pelerinilor veniți din toate părțile într-un șuvoi neîntrerupt nu putea decât să-l facă pe papă și mai sigur că Domnul insufla voința în oameni și că doar stăpânii mireni erau cei ținuți în nemișcare de marea încercare sfântă.

Așa că nici pasul al doilea n-a stârnit mirare, fiind consecința directă a primului. Citind astfel pontificatul lui Pius al II-lea, acesta ni se pare unul perfect coerent, chiar dacă, privit cu ochii de astăzi, apare îndreptat spre o direcție stranie privind raportul de forțe și fezabilitatea argumentelor[54].

---

[53] *Cosmographia* papei Pius al II-lea a fost sursă de inspirație, dar și argument al lui Cristofor Columb în convingerea celor de la care spera să primească fondurile necesare expedițiilor sale.

[54] „Nebendenken", „a gândi alături", o gândire coerentă, însă diferită de a celor mulți este definiția dată de Bleuler schizofreniei... Dar câți dintre marii gânditori și inventatori n-au gândit alături, altfel decât semenii lor, și au ajuns la rezultate socotite geniale?

Continuarea nu putea fi decât una: cruciada anunțată, mai ales după ce sultanul a refuzat mântuirea, dovedindu-se în mod indiscutabil a fi însuși antihristul. Și, la fel de logic a devenit și faptul că în lupta împotriva turcilor trebuia să fie în frunte papa. Deși bolnav, Pius a luat asupra-i greaua sarcină și a considerat slăbiciunea trupului său încă o piatră de încercare pentru „ultima mare bătălie pentru instaurarea păcii creștine universale: Dacă un tânăr în plină putere ar pleca la marea luptă, fapta sa, demnă de gloria veșnică, n-ar fi decât un lucru firesc", scrie papa. „Dar dacă un bătrân bolnav ia o asemenea hotărâre și o duce la capăt, înseamnă că opera îi este mânată de elanul dăruit de Dumnezeu Singurul, altfel niciun om normal nu s-ar angaja la o asemenea lucrare".

Înțeleptul a scos din panoplia tradiției tot ce mai putea fi din nou folositor: de pildă, pe Sfântul Andrei și a lămurit poporul neștiutor despre forța extraordinară a coincidențelor pe care le conține, de fiecare dată, pomenirea martirului de la Patras. Nu întâmplător a adus Dumnezeu aminte oamenilor ignoranți că și Geoffroy de Bouillon a plecat în prima dintre cruciade cu strigătul de luptă: „Sfântul Andrei din Patras"!, cum n-a fost întâmplător nici că ultimul dintre Paleologi a adus capul martirului la Roma, înainte de a cădea el însuși ca un martir în lupta pentru apărarea capitalei Sfântului Constantin în fața păgânilor. Așa că Înțeleptul a organizat o procesiune solemnă cu capul sfântului apostol — „Iată, turcii n-au reușit să pună mâna pe el"! —, iar lumea de pe străzi striga înflăcărată, asemenea cruciaților lui Geoffroy de Bouillon, „Sfântul Andrei din Patras!" și țipetele nu erau doar războinice, ci și pline de bucurie evlavioasă. Și tot la fel ca și cu peste trei veacuri și jumătate în urmă, oamenii se pregăteau să plece să elibereze iar Răsăritul, mai înainte cetatea Sfântului Constantin, aflată în drum, apoi desigur Orașul Sfânt al lui Iisus. Și tot ca atunci, primele pregătiri țineau de „stârpirea a ceea ce era aproape, înainte de a se ajunge la luptele cu necredincioșii din Răsărit", așa că au fost atacate casele evreilor. Doar influența lui Țipor a reușit să împiedice un pogrom generalizat, ceea ce n-a fost pe placul cardinalilor, în schimb Pius, la sugestia Înțeleptului, a făcut ca Țipor, arestat de către oamenii

episcopului de Mantova[55], să nu fie omorât, ci doar expulzat din Italia, dându-i-se voie să ia cu el câți conaționali erau dispuși să-l însoțească, salvându-și pielea cu prețul bunurilor pe care trebuiau să le lase la locurile lor. O cruciadă pretindea unitatea tuturor celor implicați și salvarea evreilor putea naște noi divergențe. Soluția găsită constituia un aranjament bun, l-a asigurat Al Șaptezeci și cincilea pe Pius, pentru că în felul acela nu s-a ajuns la distrugeri, funcționarii papali putând să inventarieze în liniște tot ce a rămas în gospodăriile părăsite, urmând să le transporte în ordine acolo unde suveranul pontif va crede de cuviință. Iar de se vor petrece și mici jafuri, acelea să fie trecute cu vederea și, astfel, toată lumea va fi mulțumită.

Timpul trecea și, în afara entuziasmului primit de la amvon, oamenii nu se grăbeau să plece să-i convertească prin nimicire pe turci. Nici emisarii trimiși către mai toți suveranii Europei nu au revenit cu mai mult decât cu darurile convenționale și cu câteva promisiuni vagi. În rest, nimeni nu a făcut nici cel mai mic gest concret de a urma îndemnurile eroice ale papei Pius al II-lea. Nimeni în afara unor principi-eroi-locali din Balcani, Skanderbeg în Albania sau *Atleta Christi*, Ștefan cel Mare, în Moldova, „Țara dinspre tătari", de unde a venit și Cel de Al Șaptezeci și cincilea și antecesorii săi. Așa că papa, revenindu-i în memorie poemele entuziaste scrise demult, pentru care a fost încoronat cu laurii poeziei, la Frankfurt, personal de către împăratul Frederic al III-lea, a tradus realitățile zilei prin mesajul lui Dumnezeu, cum că însuși suveranul pontif trebuie să pornească la luptă, doar exemplul său de om bolnav dispus să înfrunte greutățile călătoriei și ale

---

[55] În timp ce Pius a așteptat regii și împărații Europei să vină să se alăture pregătirii cruciadei, s-a întâmplat ca Țipor, trimis în diferite solii pentru a grăbi lucrurile și a încerca să înduplece nehotărârea — ca să nu spunem indiferența — suveranilor, să fie reținut în încăperea papei pentru o lungă consultare. Între timp, în anticameră aștepta episcopul și a trebuit să rămână acolo multe ore, vreme cât Silvio Enea s-a întreținut cu evreul. A fost o jignire pe care acel ierarh n-a putut s-o uite și a folosit primul prilej pentru a răzbuna incredibila ofensă.

bătăliilor propriu-zise putând mișca din loc armatele încremenite ale regilor și ale împăraților ce degeaba își spuneau creștini.

În toamna lui 1463 a fost proclamată cruciada și Pius nu excludea, în adâncul sufletului, că oficializarea intenției îl va determina pe sultanul turcilor să reconsidere propunerea de a trece cu întregul său popor la creștinism. Cum nu au venit nici în următoarea jumătate de an dinspre Orient semne clare în acel sens, în afara unor zvonuri aduse de cei ce voiau să-i intre sub piele papei, la începutul verii următoare, sfântul părinte a pornit singur, asemenea eroilor antici, la lupta cu monstrul. Pius al II-lea era atât de convins de demersul său, încât întâmpina cu ochii plini de nădejde orice sol venit în preajma sa: fie va primi vestea că împăratul sau un rege sau câțiva mari seniori urmau să sosească imediat în urma emisarului, aducând cu ei câte o armată numeroasă și bine înzestrată, fie că împăratul turcilor însuși sosește implorând îndurare. Pentru ambele aceste așteptări avea pregătite mai multe variante de discursuri, urmând doar să-l aleagă, la iminentul moment respectiv, pe cel mai potrivit. Și chiar și după ce, pe întreg drumul până la Ancona, locul unde a hotărât adunarea forțelor expediționare, n-a sosit niciuna dintre veștile așteptate, papa l-a asigurat pe episcopul său credincios, Al Șaptezeci și cincilea, că momentul acela era aproape, că vestea așteptată va sosi. Câteodată, Înțeleptul credea că boala îl face pe Piccolomini să delireze, însă era atâta fericire în ochii papei, când vorbea despre speranțele aflate pe punctul de a se confirma, încât acea stare părea venită de la Însuși Dumnezeu și binecuvântată de Cerescul Părinte.

Și, în sfârșit, tot mai îmbătrânit, papa ajunge la 12 iulie 1464 la țărmul mării. Era o amiază caldă, iar luciul nesfârșit al apei părea să reflecte întregul pământ, încât Silvio Enea își miji ochii și văzu întreagă istoria omenirii în fața sa: și eroii antici, chiar dacă păgâni și păcătoși, viteji așa cum i-a descris în epopeile sale, pe care le-a renegat după ce a îmbrăcat odăjdiile, însă care nu i-au ieșit și din memoria afectivă; și a văzut și pe fiecare rege și principe și duce mișcându-se fără niciun rost dintr-un loc într-altul și devenind tot mai palid, la fel cum palid până la dispariție s-a oglindit în apele mării și încăpățânatul sultan turc, până ce nu s-a ivit din nimic un val care l-a înghițit cu totul; dar a văzut cu ochii săi și meleagurile atât de îndepărtate ale Asiei, cea pe care a descris-o în

Cosmographia sa, i-a văzut atât de limpede marginile zdrențuite pe care se sprijinea pământul, încât a putut să le suprapună peste harta sa păstrată intactă în amintire și să corecteze micile inadvertențe. Marea, marea este adevărata cale spre măreție! Gânduri răzlețe i se învârteau prin cap, doar popoarele care au înfruntat valurile oceanelor au cucerit lumea (...) Contador, cel ce poseda armata sa de piraţi, „piraţii contelui" (...), insulele misterioase pline de comori ascunse de învingătorii prudenți ai tuturor timpurilor (...), popoarele care au intrat în istorie întrucât au avut îndrăzneala de a naviga. Afundat în pernele unui jilț aurit ce i-a fost adus pe dealul San Ciriaco, papa părea să fi plecat de mult, deși mulțimea adunată îl vedea cum continua să binecuvânteze cu gesturi largi lumea oglindită în mare, o lume ce nu i se arăta decât lui.

Al Șaptezeci și cincilea, rămas în picioare la dreapta lui Pius, îl urmărea în tăcere și avea grijă ca nimeni să nu tulbure viziunile sanctității sale: era limpede că suveranul pontif se contopea cu cele pe care le vedea și că dispărea încetul cu încetul în acea lume — pe care Domnul numai lui i-o arăta.

Papa a rămas în fotoliul de pe promontoriu, într-o lungă beatitudine, cu fața spre mare, cu ochii scrutători pentru a nu pierde nimic din ceea ce i se oferea. Se spune că, înainte de moarte, oamenii își retrăiesc rezumatul întregului trecut. Și-a amintit Silvio Enea și despre iubirile sale din tinerețe ori Pius rememora psalmii?

Iar Al Șaptezeci și cincilea l-a vegheat până la capăt. Locul a devenit interzis tuturor, înalților ierarhi și mulțimii uriașe venite din toate părțile și adunate la poalele dealului. Episcopul Al Șaptezeci și cincilea prelua mesajele, iar papa doar își întorcea pentru o clipă ochii spre emisari: nu era dezamăgire în privirea lui Pius, ci, chiar dimpotrivă, mulțumirea că prevestirile i se împlineau.

Papa a rămas în jilțul său de pe San Ciriaco timp de peste o lună. O dată pe zi, doi călugări tineri aduceau o draperie și, în spatele ei, îi făceau toaleta. După care Pius al II-lea putea fi zărit zi și noapte în aceeași poziție. Niciun alt om n-a avut voie să-i tulbure straja, mulțimea rugându-se de departe, într-o atmosferă „care n-a mai fost pământeană", după cum afirmă Înțeleptul. El, Al Șaptezeci și cincilea, venea din când în când și îi oferea un lichid gras dintr-o cupă de aur, cupă păstrată și

azi în tezaurul Vaticanului. Apoi se retrăgea la câțiva pași, lăsând privirii credincioșilor doar pe papa scrutând marea și nota tot ceea ce a șoptit abia perceptibil Silvio Enea[56]. În vedeniile sale, papa conducea cruciada și nu-și cruța defel trupul și sufletul. Era atât de departe, încât doar în anumite puține clipe revenea la Ancona, fața i se schimba și-l întreba pe credinciosul Al Șaptezeci și cincilea: „Au venit? Unde sunt?", iar Înțeleptul îi răspundea invariabil: „Sunt pe drum, Sanctitate, Dumnezeu ni-i va arăta în curând."

35 de zile a durat veghea lui Pius al II-lea: 35 de zile în care niciuna dintre forțele așteptate să sosească din toată creștinătatea pentru a se regrupa în vederea cruciadei nu a apărut la orizont și doar papa însuși, în fruntea armatei văzute doar de el, se avânta bolnav în lupta cu necredincioșii. În cronici scrie că la 15 august, de Sfânta Marie Mare, Maica Domnului, ascultând vocile miilor de pelerini veniți la malul mării să se roage alături de suveranul pontif, s-a milostivit și a făcut ca, de ziua Ei, la orizont să apară douăsprezece corăbii venețiene de luptă. Venit de undeva de foarte departe, Pius ar fi rostit către Al Șaptezeci și cincilea: „Până astăzi, ceea ce îmi lipsea era o flotă, în această lume. Acum voi fi eu cel ce-i va lipsi, în această lume, flotei." Și, adaugă Înțeleptul: „Corăbiile venețiene, desigur insuficiente pentru marea expediție, n-au făcut decât să tulbure apele mării, distrugând cu carenele lor eroicele lupte văzute și trăite de papă. Și, pentru ca să nu strice totul, Sfântul Părinte a hotărât să piară glorios în bătălia reflectată de marea liniștită, înainte ca valurile stârnite de înaintarea corăbiilor să zădărnicească realitatea din vis."

Dacă în deschiderea vieții Celui de Al Șaptezeci și patrulea, Omul din fereastră, scribul a notat FAE — *Frei aber Einsam / Liber, dar singur* — papa devenea clipă de clipă tot mai singur și tot mai liber. În timp ce o dulce stare de otium[57] îl învăluia, la poalele dealului s-a mai format o procesiune și mii de oameni se rugau pentru ploaie.

---

[56] „Silvio Enea era atât de concentrat, încât de aproape puteai vedea materializându-i-se gândurile reflectate în valurile liniștite ale Adriaticii."

[57] O fi fost boala Alzheimer cea care l-a atins pe Silvio Enea, cel care nu-și mai amintea nimic, care nu mai reacționa la nimic și despre al cărui zâmbet oamenii credeau că a ajuns la cele veșnice? Al Șaptezeci și cincilea a văzut altfel

Papa Pius al II-lea era convins că Dumnezeu i-a dăruit o moarte pe măsură, că se va întovărăși cu războinicii profesioniști intrați în legendă și că, pentru el, cultul morții frumoase a devenit realitate. Iar miile de pelerini, sosiți nu să lupte împotriva turcilor, ci să fie martori la eveniment, s-au hrănit și ei cu sublimul moment. Așa a scris, mai smulgându-și un ciob din frunte, Al Șaptezeci și cincilea.

Aici se oprește relatarea Înțeleptului. Dar ce s-a întâmplat, după moartea lui Pius al II-lea, cu fiul Omului din fereastră? *Întrebare grea pentru scrib, întrucât și Cornelius Humilliatus își încheie relatarea cu episodul minunat de la Ancona. De unde să afle bietul scrib mai multe? Pentru prima oară, sursele inepuizabile de la mănăstirile Ferme zu Chiuso și de pe insulele Lerines au refuzat să-l ajute. Pe deasupra, așa cum s-a arătat, „nici Alvar Pelayo, nici atât de severul Fra Gregorio, nici abatele Contador și nici măcar amintitele «Minuni ale Sfintei Fecioare», toate atât de atente cu Omul din fereastră, nu fac măcar o singură referire despre faptele Înțeleptului"! Scribul s-a gândit să termine această biografie „literar", adică să imagineze că și acest personaj a sfârșit alături de prietenul său, pe care l-a slujit cu totală credință atâția ani. O descriere a unui asemenea final putea fi chiar de efect, însă asta ar fi însemnat o abdicare de la onestitatea întregului demers. Așa că bietul scrib, măcinat de îndoieli, a continuat să caute, iar acest efort documentar l-a costat mai mult timp decât aflarea în documente a întregii vieți atestate a eroului său. Până la urmă, scribul a recitit de mai multe ori toate sursele care l-au servit până atunci și, împotriva convenției pe care singur și-a impus-o, a recitit și capitolul dedicat tatălui Celui de Al Șaptezeci și cincilea. Și — minune! — într-o zi luminoasă, Dumnezeu și-a amintit de neînsemnatul său rob și i-a fost milă de el. Lăudat fie numele Domnului!* Revelația a venit din biografia neterminată a ultimului Bosci. Scrie în descrierea vieții Omului din fereastră: „Totuși, așa cum vom vedea la timpul potrivit, biografia ultimului descendent al lui Roger Chiorul nu s-a terminat odată cu pierderea averii și cu retragerea sa în două cămăruțe de la etajul al

---

lucrurile și l-a comparat pe Pius al II-lea cu înțelepții din patria lui îndepărtată, cei care au parcurs „drumul vertical", urcând pe Carpați până peste nori, în misterul ascuns muritorilor și care ar fi revenit pe pământ „cu ochii celor ce știu".

doilea al fostului său palat. Identitatea i-a fost preluată de alții, încât devine actor în numeroase întâmplări la care n-a mai apucat să ajungă în traiul său pământean." *Așa că scribul a schimbat ținta cercetărilor sale și s-a dus pe urmele lui Raoul Bosci, iar strădania i-a fost răsplătită.* Tocmai în vara (?) anului 1464, după plecarea papei și a Înțeleptului la Ancona, cineva a apărut la Florența și, dându-se drept fiu nelegitim al ultimului Bosci, a deschis un proces prin care a încercat să dovedească „mari vicii" ale contractului prin care Al Șaptezeci și patrulea a cumpărat palatul. Omul din fereastră și-a angajat mai mulți avocați celebri și și-a continuat nestingherit viața de la geamurile sale. Se pare însă că lucrurile n-au mers așa cum se aștepta, pentru că avem un protocol de la acel proces și, spre bucuria scribului, la dezbateri a fost prezent și Înțeleptul. Suntem la începutul anului 1465, iar fiul Omului din fereastră a schimbat tactica apărătorilor familiei sale și a mers pe ideea că solicitantul ar fi un uzurpator. Pentru aceasta, a adus doi alți pretendenți la succesiunea familiei Bosci, doi alți bărbați care au spus că sunt bastarzii lui Raoul și că omul apărut de niciunde, însă cu pretenții atât de nerușinate n-ar fi fost decât un impostor care, oricum, n-a fost recunoscut niciodată de tatăl lor. De unde este de presupus că actul de vânzare-cumpărare al edificiului în cauză se găsea într-adevăr grevat de iregularități, altfel Al Șaptezeci și cincilea n-ar fi avut motive să aducă acei martori neașteptați. Mai trebuie amintit că ambii acei presupuși fii recunoscuți au fost despăgubiți de Înțelept, așa că procesul s-a stins[58].

---

[58] Cu acea ocazie, scribul a mai găsit și alte personaje care s-ar fi dat drept copiii lui Raoul Bosci, personaje care au devenit actori în diferite povestiri populare, cum a fost, de exemplu, celebra legendă în epocă despre Giuseppe Roșcovanu'. Personajul, amintit deja și de Fratele Serenius, făcând tot felul de escrocherii, pedepsind prostia celor ce aveau încredere în el. De pildă, Giuseppe Roșcovanu' vindea părți din averea ascunsă de Roger Chiorul pe insula Batz. Bineînțeles că niciun cumpărător n-a văzut vreodată marfa pe care a cumpărat-o, întrucât șiretul Giuseppe pretindea că era mai sigur ca noul proprietar să plece singur și în secret să-și ridice partea, altfel putând fi ușor jefuit. De unde a știut pișicherul despre averea ascunsă a primului Bosci nu este greu de ghicit, întreaga poveste a familiei mai târziu ruinate fiind de mult intrată în legendă.

Dar ceea ce e important pentru munca scribului este că avem o dovadă că Înțeleptul n-a dispărut la Ancona și că s-a întors la Florența.

În continuare, scribul a mai dat de o pistă și pentru ultimii ani ai personajului: episcopul care a fost Al Șaptezeci și cincilea a rămas și în apropierea succesorilor lui Silvio Enea, Paul al II-lea și Sixtus al IV-lea. Despre Paul al II-lea, avem poate cele mai colorate date provenind tocmai din spuse ale Înțeleptului și păstrate sub pseudonim în biblioteci. Identificarea autorului lor real a demonstrat încă o dată că Înțeleptul a mai trăit, o vreme, la Roma, înainte de a se întoarce la Florența, retrăgându-se, se pare, până și din demnitatea episcopală. Dacă acest traseu rămâne doar o ipoteză[59], ne-a parvenit un alt aspect al ultimilor săi ani: în tot acel timp, n-a făcut decât să încerce să demonteze teoriile conspiraționiste, pe care deja și mai înainte le-a considerat drept cauza a numeroase nenorociri: „plăcerea oamenilor de a se juca de-a conjurațiile pe care le numesc secrete, dar pe care nu contenesc de a le populariza într-un mod cât mai misterios nu face decât să nască noi și noi contrareacții", a scris el încă pe vremea cât a participat în Comisia pentru Formula de Unire a celor două Biserici. Mai ales după ce Paul al II-lea a arestat „conjurația umaniștilor", Al Șaptezeci și cincilea a încercat să-i salveze pe cei ce au ajuns să-și depășească public mirarea față de comportamentul unui papă pe cât de autocrat, pe atât de păgân. Care tot ce făcea era lipsit de logica obișnuită, care nu întâmplător a vrut inițial să se numească Formosus ori Marco și care, erudit și cu simțul frumosului, a coborât cunoașterea la cele mai joase niveluri, desființând până și Academia Romană și redeșteptând un fel de jocuri olimpice și carnavaluri deloc creștine. Venețian ca și contele Patazzi, între cei doi ar fi existat relații prin intermediul abatelui Contador și al... Celui de Al Șaptezeci și cincilea. Numai că Înțeleptul se dezice de toate relațiile acelea subterane, nu apare niciunde în listele conspirative și se

---

[59] Datele din arhiva episcopiei se contrazic și ele într-un mod neobișnuit, Înțeleptul fiind socotit că și-ar fi terminat mandatul în anul 1466, iar urmașul său în jilț că i-ar fi ocupat locul abia în 1476, anul socotit de scrib drept dată a morții eroului său. Sigur, jilțul putuse rămâne vacant o perioadă, dar despre ambii episcopi se face vorbire și între cele două date amintite, în calitate de titulari...

străduiește să-i convingă atât pe Paul al II-lea, cât și pe Sixtus al IV-lea că progresul pășește pe lumină, că doar diavolul se strecoară prin întuneric, că, mai ales, de cele mai multe ori, toate jocurile conspiraționiste nu sunt decât spectacol și butaforie. Numai că ambii suverani pontifi aveau toate motivele să nu-l creadă, știut fiind că fiecare conducător este pizmuit și orice tron, oricât de înalt, este dorit de mulți pigmei nedemni. Într-un episcop descris de Platina, cel ce va deveni celebru în calitate de bibliotecar al Vaticanului sub Sixtus al IV-lea, însă după ce a pătimit atât sub Paul al II-lea, scribul crede că-l regăsește pe Înțelept. Cum istoria papilor mereu adăugită a lui Platina constituie un material bibliografic indispensabil oricui vrea să priceapă cât de cât cele întâmplate între zidurile Vaticanului, epoca lui Paul al II-lea ne este prezentată în culori deosebit de întunecate, iar episcopul amintit iese în evidență prin moderație, bun-simț și... înțelepciune[60]. Al Șaptezeci și cincilea apare, sub această înfățișare, drept omul care se opune din răsputeri unor tulburări inutile, „născute din joaca de-a conspirațiile". Iată ce ne povestește același Platina: „... nu l-a putut convinge nici pe Paul și nici pe Sixt că majoritatea societăților subterane trebuie lăsate să se epuizeze în joaca lor și în iluziile pe care le propagă emfatic. Doar dacă le acorzi importanță ajung ele active [...], dând de înțeles că vorbește din proprie experiență. Drept urmare, ca și alții asemenea lui, înțeleptul episcop a fost șters de pe listele celor ce, până nu demult, îl socoteau de-al lor. Mai ales după dispariția lui Pius al II-lea, rolul lui [...] a scăzut mereu". Și concluzionează Platina: „În viață este greu, dacă nu imposibil, să fii și puternic și înțelept."[61]

---

[60] Platina îi însoțește, de mai multe ori, numele cu epitetul „Înțeleptul"...

[61] Să se fi despărțit și de „vechii săi tovarăși de drum", să fie acei „alții asemenea lui șterși de pe listele celor ce, până nu demult, îl socoteau de-al lor" în legătură cu, de pildă, dispariția numelui de pe poziția a cincea a cavalerilor fondatori? Păi, Înțeleptul însuși apare totuși în înșiruirea de acolo, unde doar eventual „alții asemenea lui" au fost eliminați. Dar de pe listele mult mai târzii? Să fi fost acesta argumentul concret al Celui de Al Șaptezeci și cincilea că „marea conspirație universală" nu este decât un joc al diferitelor timpuri? Deocamdată, scribul nu găsește încă răspunsul.

Urmărind același fir, îl găsim pe Al Șaptezeci și cincilea renunțând la toate titlurile și la toate demnitățile și, după o perioadă petrecută în Palatul Bosci, se retrage la mănăstirea San Antonio, unde moare în jurul lui 1476, oricum puțin înaintea tatălui său. În arhiva mănăstirii, sunt trecute numeroasele vizite ale unor demnitari, dar și ale unor oameni simpli, veniți cu toții să primească sfaturi de la cel ce era considerat bărbatul cel mai înțelept al vremii sale. Iar acela îi asculta pe toți, le spunea că deciziile lor reprezintă apărarea în fața Judecății și că doar Dumnezeu are dreptul să decidă dacă au procedat bine. Așa că dânsul nu-i sfătuiește nimic, fiecare este dator să procedeze după cum îi permite evoluția sufletului, însă le poate spune cum ar proceda el însuși în situația dată, fără a încerca, în felul acela, să-i influențeze în vreun fel. (Dar bineînțeles că îi influența, altfel aceia n-ar fi venit și de la mari depărtări, datorită unui renume consolidat, să ceară să fie consiliați.)

Ultima asemenea audiență a fost consemnată pentru data de 14 aprilie 1476. Înțeleptul era de acum foarte bolnav, fiind descris la mănăstirea San Antonio cu o statură mai degrabă măruntă: „Micuțul Înțelept".

Înțeleptul n-a păstrat, asemenea Omului din fereastră, cele văzute doar pentru el. În alte stampe, din biblioteca aceleiași mănăstiri, îl recunoaștem explicându-i ceva unui adolescent, desigur fiul său, ori oamenilor veniți să-l consulte (avându-l și atunci alături pe același adolescent. Care rămâne în desene foarte tânăr, deși la moartea Înțeleptului avea și el... bine peste cincizeci de ani...).

Viața Înțeleptului este risipită în numeroase surse disparate și reconstituirea acelui puzzle presupune serioase riscuri în ceea ce privește autenticitatea celor adunate de scrib. Pe mormântul Celui de Al Șaptezeci și cincilea (?) stă scris:

„Aici Se Odihnește Cel Mai Înțelept Om Al Vremii Sale: Nu S-a Grăbit Niciodată, Nu S-a Enervat Niciodată Și Nu S-a Considerat Niciodată Victimă. A Avut O Moarte Frumoasă, Întrucât Știa Că Omul Este O Creație Unică Și Tot Ce Înconjoară Un Caracter Puternic Nu Face Decât Să Limiteze Acest Dar Al Lui Dumnezeu Și Că Judecățile Definitive Îi Aparțin Doar Domnului Care Este Dumnezeu Și Care Este Unul."

AL ȘAPTEZECI ȘI ȘASELEA
— Nătăfleț —

(1419–1478)

Despre blestemul devorator al memoriei transcendentale

Aşadar, Al Şaptezeci şi cincilea, care a ajuns până la rangul de episcop şi care a fost considerat de contemporani drept omul cel mai înţelept al vremurilor sale, s-a căsătorit devreme[1] şi a avut trei copii. Mezinul i-a murit de mic, în vreme ce fata va ajunge soţia unui Bruni, iar băiatul îşi va face şi el datoria de a continua arborele genealogic — aparent singurul său merit pentru care i se cuvine şi lui o biografie —, se va însoţi şi el devreme cu o femeie, femeie cu care va avea, la rândul său, tot trei copii; dintre care, de asemenea, doar doi vor supravieţui. În cazul lui, cei doi urmaşi ce vor duce şirul mai departe vor fi, amândoi, băieţi, iar cel mai mic dintre ei va fi atât de ambiţios, încât nu va suporta nicio clipă postura de a fi un al doilea. Nici în familie, nici în Florenţa, nici în lume. Însă, din păcate, până la acela, scribul este obligat să se ocupe de băiatul nevolnic al Înţeleptului, cel ce figurează drept Al Şaptezeci şi şaselea în lungul şir.

Povestind despre Înţelept, scribul a anticipat aceste lucruri, însă nu întâmplător: întrucât Al Şaptezeci şi cincilea a intrat în marea carte de istorie, iar Al Şaptezeci şi şaptelea va avea într-adevăr o biografie demnă de un roman, la prima vedere, despre Al Şaptezeci şi şaselea parcă nici nu ai ce pomeni, ca şi cum, între două personalităţi atât de

[1] Dezamăgind atâtea femei ce-şi puseseră mari speranţe într-un şarmant posibil tânăr amant şi/sau soţ...

puternice, Însuși Dumnezeu ar fi vrut să se mai odihnească[2]. Trimiterile din atât de bogata bibliografie a Celui de Al Șaptezeci și șaptelea la tatăl său — multe dintre ele flagrant contradictorii — sunt cele ce mai amintesc despre ștersul fiu al Înțeleptului, ele reprezentând aproape singurele surse în legătură cu un personaj ce, altfel, ar fi intrat inevitabil în uitare. Noroc doar că și în scrierea zgârcitului la vorbă Cornelius Humilliatus mai sunt cinci-șase referiri la faptul că Înțeleptul a fost în cutare loc însoțit de fiul său. Coroborând datele din viitorul și din trecutul personajului și văzând că ele concordă, scribul s-a bucurat că a dat de cel puțin vagele relee atestate ale trecerii prin viață a unuia dintre cele mai palide personaje din toată suita Celor O Sută.

Să nu fi fost scribul în stare să citească suficient de profesionist destinul acestui personaj în toată complexitatea sa? Scribul este pe punctul de a o lua — din nou! — pe arătură: intrând în viața Celui de Al Șaptezeci și șaselea și privind-o din lăuntrul ei, ceea ce i s-a părut atât de tern văzut de afară s-a colorat, treptat, iar afirmația că ne aflăm „în fața trecerii prin viață a unuia dintre cele mai palide personaje dintre Cei O Sută" a început să i se pară mult prea aspră. Așa că, într-un moment de (relativă) luciditate, scribul a șters paginile inutile despre ceea ce înțelege el printr-un destin tulburător și despre unul lipsit de culoare. Un lucru rămâne însă valabil din acele multe rânduri încărcând lungul text: întregul roman al vieții Celui de Al Șaptezeci și șaselea ar putea încăpea pe nici o jumătate de pagină, de s-ar nara doar faptele brute reieșite din surse. Ceea ce ar deschide o altă lungă paranteză: de se poate redacta un text bazat pe date certe pe un spațiu atât de restrâns, ce rost are să consumi timp și spațiu doar pentru a propune varianta prevăzută cu aprecierile și cu interpretările (de multe ori caraghios de naive) ale scribului? Într-un lung insert, acesta a propus și a justificat o nouă formulă pentru continuarea demersului său: să prezinte, în continuare, o „variantă scurtă", punctând doar faptele[3] brute și datele de calendar și o „variantă lungă", oferită cititorului ca s-o frunzărească pentru a se amuza de ignoranța celui capabil să emită ase-

---

[2] După primele săptămâni de documentare, scribul a hotărât să facă o primă excepție în demersul său, reducând, din lipsă de evenimente, a șaptezeci și șasea verigă a șirului la doar două pagini. Pe urmă, însă...

[3] În cazul Celui de Al Șaptezeci și șaselea, este greu să le numești evenimente...

menea judecăți. Într-un exercițiu de maximă sinceritate, scribul recunoaște, după ce a eliminat și acele explicații și considerente mai degrabă școlărești, că a renunțat la „noua formulă" dintr-un raționament mai degrabă meschin: de teamă că adăugirile sale plasate în mod separat ar putea ieși și mai mult în evidență prin platitudine, pe când, introduse în miezul evenimentelor, există nădejdea ca asperitățile să fie mai ușor trecute cu vederea de un cititor grăbit. Așa că și ultimul sfert al întregii saga îl va supune pe bunul cititor acelorași teste de răbdare și de bunăvoință.

Totuși, pe de altă parte, viața unui om se compune din biografia sa birocratică, acel Curriculum Vitae pe care-l completăm în demersurile noastre oficiale, și dintr-o biografie afectivă, la fel de adevărată, chiar dacă invizibilă în fila de dosar. Domnul A și domnul B pot să se fi născut în același an și în aceeași zi în același oraș, să fi urmat aceeași școală, să fi absolvit aceeași facultate, predând, deci, un C.V. aparent identic într-o tentativă de a se angaja. Doar că domnul A are amintiri plăcute despre copilăria-i din casa părintească, tatăl său fiind medic și mama avocat, în vreme ce domnul B nici nu vrea să-și aducă aminte de umilințele prin care a trecut, de bătăile pe care le-a primit în mod regulat și el și mama sa de la un tată alcoolic, de modul cum a înghițit în sec atunci când îi chiorăiau mațele, în vreme ce domnul A își mânca indiferent sandviciul cu șuncă în timpul pauzei mari. Scribul tocmai de această biografie afectivă este interesat, în măsura în care o mai poate reconstitui cât de cât plauzibil. În rest, orice roman, oricât de entuziasmant, ar încăpea pe piatra funerară a personajelor: Domnul A și domnul B s-au născut în data de și au murit în data de. Eventual, în fața numelui mai este scrijelit și un titlu. În rest, Dumnezeu să-i odihnească!

Al Șaptezeci și șaselea s-a născut în Palatul Bosci din Florența în anul socotit al 1419-lea de după convenita naștere a lui Iisus Hristos, urmând ca acel prunc să devină primul dintre Cei O Sută venit pe lume, după cinci generații, nu în enigmaticul loc numit de scrib „Enigma Europei", ci chiar în partea de apus a marii farfurii a hărții, spațiul unde i se va desfășura și viața. Faptul că a văzut lumina zilei în Palatul Bosci i-a deschis, din prima clipă, toate orizonturile. Bunicul său, numit și Sfinxul din Florența, a devenit un simbol pentru cetate, degajând continuitate și siguranță. Tatăl său a ajuns episcop, a stat în

preajma celor mai puternici oameni ai lumii, însă, mult mai important decât atât, a fost socotit mintea cea mai luminată a epocii, fiind numit „Înțeleptul". Mama îi provenea dintr-o familie stimată în toată Toscana și doar legendele despre Palatul Bosci au făcut ca ginerele să-și ducă mireasa în reședința sa și nu să se mute el la socri. Mai ales că vremurile erau tulburi și edificiul Omului din fereastră oferea o deplină garanție de securitate, fiind o adevărată cetate în cetate. Și faptul că Al Șaptezeci și cincilea a fost mereu solicitat în misiunile sale de cea mai mare importanță, fiind mai mult plecat, recomanda ca tânăra soție, împreună cu copiii, să locuiască într-un spațiu atât de protejat.

Așadar, băiatul a crescut înconjurat de dragoste și necunoscând niciun fel de lipsuri materiale. Iar mama sa, o femeie într-adevăr frumoasă chiar și pentru gusturile noastre de astăzi, a rămas pentru totdeauna zâna sa din povești. O dragoste acaparatoare i-a legat pe cei doi, astfel încât, atunci când soția Înțeleptului a murit în 1436[4], fiul, deși ajuns la vârsta de 17 ani, s-a văzut cu totul lipsit de abilitatea de a se descurca în viață și a trecut printr-o criză pe care sfatul familiei a găsit cu cale să încerce s-o rezolve oferindu-i o altă mare dragoste, o femeie care să preia de la mama defunctă inițiativa în destinul tânărului incapabil a-și croi singur drumul în viață. Așa se face că, abia ce a trecut perioada de doliu, la o vârstă la fel de fragedă ca și cea la care s-a căsătorit tatăl său, și Al Șaptezeci și șaselea s-a însurat — sau, mai bine zis, *a fost însurat* — cu o femeie de rangul său, cu o femeie din familia Malatesta. Însă, spre deosebire de Înțelept, fiul a făcut acest pas nu pentru că spera ca astfel să i se simplifice viața, ci doar fiindcă a ascultat de ceea ce i-a fost recomandat. Femeia aceea, cu vreo opt ani mai în vârstă decât el, văduva unui membru al nu mai puțin selectei familii Pazzi, rivalii Medicilor[5], a fost aleasă din mai multe considerente: o dată, că trebuia să aibă suficientă experiență de viață pentru

---

[4] Dată atestată.

[5] În legătură cu moartea neașteptată a primului ei soț, zvonurile șopteau că ea n-ar fi fost chiar străină, însă poate că asemenea vorbe nu și-au avut originea decât în renumele sinistru al familiei Malatesta, renume stârnit mai ales de oamenii papilor.

a-l conduce pe cel ce, până atunci, a trăit doar ca o consecință a voinței mamei sale; a doua oară, să fie suficient de bogată pentru a nu fi făcut pasul doar de dragul averii fabuloase a descendenților Omului din fereastră, cel despre care nu s-a uitat că a sosit la Florența cu un șir interminabil de căruțe încărcate cu bogății; în al treilea rând, era necesar să semene cu mama dispărută, atât la trup, cât și la vorbă. (Și, din nou, multe speranțe matrimoniale au fost risipite și în urma acelei căsătorii bruște.) Și, ca și în cazul Înțeleptului, proaspeții însurăței au fost încartiruiți tot în atât de încăpătorul Palat Bosci, astfel încât Al Șaptezeci și șaselea să nu simtă despărțirea de mediul în care a trăit fericit până atunci.

Inițial, experimentul părea să fi reușit, dovadă că, foarte repede, tânăra pereche va da naștere, unul după altul, la trei copii (și, parcă pentru a continua tradiția, tot copilul mezin va fi cel ce nu va supraviețui decât câteva zile, parcă anunțând că părinții ar trebui să se mulțumească să se bucure cu ceea ce au zămislit până atunci). După care mariajul va începe să scârțâie, cuplul rămânând împreună doar de ochii lumii. Analiza acestei evoluții ar putea fi psihanalizată în fel și chip, însă în lipsa răspunsurilor aflate direct de la subiect, interpretările rămân doar la nivelul unui posibil interesant studiu de tip Erick Erickson. Și nici veridicitatea nelipsitelor bârfe din epocă nu mai poate fi controlată. Iar bârfele, fiind vorba despre familii atât de renumite, desigur că nu puteau lipsi, chiar dacă despre locatarii Palatului Bosci lumea a învățat să fie prudentă și să se pronunțe numai în șoaptă. Coroborând mai degrabă puținele aluzii decât fapte concrete rămase despre Al Șaptezeci și șaselea, soția sa, o adevărată Malatesta, nu-i putea ierta nătăfletului ei bărbat lipsa totală a oricărei inițiative, a oricărei ambiții, precum și „frica sa bolnăvicioasă". Femeia a început să se plângă și în public de soțul ei și nu s-a sfiit să înceapă să-l înșele și pe față. Ceea ce Celui de Al Șaptezeci și șaselea părea să-i fie cu totul indiferent. Ce îi imputa el, povestea consoarta, era că era lăsat singur în anumite nopți, reproș venit nu din dorință și nici din gelozie, ci din spaima de a se simți lipsit de protecție în întuneric. În legătură cu această spaimă de a se afla singur în întuneric, spaimă devenită cunoscută în întreaga Toscana, se spunea că nepotul Omului din fereastră ar

fi trăit în întuneric amintiri extrem de concrete despre opt spițe dintre strămoșii săi. Gianni (Jean) Vengeri, cel ce a scris atât de colorat despre Al Șaptezeci și șaptelea, notează că tatăl aceluia fusese blestemat să nu-și uite viața din ipostazele precedente, lucru ce-l ducea, de multe ori, într-o stare asemănătoare cu paralizia: nu se mai putea mișca, era cuprins de spasme și o groază cumplită îi apărea pe față. Asemenea întâmplări se petreceau mai de fiecare dată când se afla singur noaptea și Vengeri, dovedind o bună cunoaștere a arborelui genealogic al personajului său, chiar și enumără cele opt ipostaze anterioare, care nu conteneau să-l terorizeze[6]. Poate din acest motiv n-a fost în stare Al Șaptezeci și șaselea să-și taie vreodată cordonul ombilical, el fiind copilul mamei sale (cu care a dormit în același pat până aproape de sfârșitul prematur al femeii), apoi a încercat să-și găsească liniștea alături de soția sa (care însă nu s-a mulțumit doar cu atât), iar, în continuare, unul dintre slujitorii devotați ai Înțeleptului a trebuit să împartă dormitorul cu el.

Cum apriga Malatesta nu și-a ascuns dezamăgirea și disprețul, atunci a apărut și porecla Celui de Al Șaptezeci și șaselea: Nătăflețul[7].

---

[6] Despre aceste trăiri, scribul simte nevoia să introducă un capitol separat, mai ales că au iscat numeroase discuții: unii nu credeau din prima clipă în ele, considerându-le halucinații ale unui om bolnav, alții, bazându-se pe texte de specialitate, susțineau că ipostazele succesive nu se referă în niciun caz la membrii aceleiași familii, de cele mai multe ori nici măcar la reprezentanții aceleiași specii. Ca să revină în corpul unui om, spuneau ei, sufletul rătăcește în diferite alte materializări: în substanța unei roci, a unei plante ori a unui vânt, întrucât fiecare ipostază nu constituie decât un examen pentru modul cum își exercită liberul-arbitru spiritul, înainte de a fi supus Judecății. Să susții că ai fost de opt ori membru al aceleiași familii, li se părea acelora o prostie. Pe de altă parte, e drept, Al Șaptezeci și șaselea spunea că trecea și prin numeroase interludii, cum ar fi că se regăsea într-un bolovan sau într-un izvor. Atunci, pur și simplu, nu se putea mișca, așa explicându-și acele crize atât de asemănătoare paraliziei isterice. Dar despre toate astea scribul va reveni.

[7] Sigur, „Nătăflețul" sună mai degrabă a poreclă. Totuși, scribul a preluat acest apelativ, care se pare că a fost chiar real, și pentru că, dacă ar fi folosit numele adevărat, ar fi născut oricând o posibilă confuzie: unul dintre urmașii apropiați ai Celui de Al Șaizeci și șaselea va purta exact același nume în actele publice.

O poreclă care a fost folosită și în prezența sa, înlocuindu-i practic numele cu care a fost botezat. Nici de data asta, personajul nu părea să fie prea deranjat. (În schimb, oamenii trebuiau să se abțină să folosească cognomenul, atunci când altcineva din familie era prezent. Sensul peiorativ amenința să acopere și alți membri ai clanului.)

Totuși, din punct de vedere formal, nu s-a ajuns la o despărțire între cei doi soți. Și de ce să se fi ajuns? Femeia făcea tot ce voia, Nătăfletul n-o deranja în niciun fel, iar copiii au fost crescuți în siguranță. Mai ales că, lăsând la o parte viața ei extrem de libertină, mama lor încerca să realizeze prin cei doi băieți ceea ce a trebuit să constate că i-ar fi fost imposibil prin blegul ei soț. „O! De nu m-ar fi bătut Dumnezeu, făcându-mă femeie!" obișnuia Francesca Malatesta să se tânguiască. Uneori ajungea să uite de regretabila omisiune a demiurgului și chiar se purta asemenea unui bărbat. Iar Nătăfletul, atâta vreme cât nu era lăsat singur în întuneric cu fantomele sale, era mulțumit și el cu viața sa: avea de toate, nu trebuia să depună niciun efort neplăcut — niciunul dintre compromisurile cotidiene ale celorlalți oameni — și își vedea de ale lui.

Dar ce a făcut Nătăfletul ani în șir? Cu ce-și umplea el zilele? Fiecare om are un ritm al său, tabieturile sale, plăcerile sale publice și plăcerile sale ascunse. Care au fost toate aceste amănunte ce i-au dat coerență trecerii prin timp? Scribul și-a concentrat atenția în direcția aceasta, fiind convins că adevărata viață a Celui de Al Șaptezeci și șaselea aici s-a aflat.

Așadar, în lipsa unor fapte deosebite atestate, scribul, iată, prezintă prima parte a succintei și banalei biografii birocratice a Celui de Al Șaptezeci și șaselea. Deocamdată doar până în anul 1436, cifra trecută în registrul matricol drept data morții mamei. Nătăfletul s-a născut într-o familie cunoscută drept posesoare a unei misterioase averi fabuloase, era nepotul unui personaj — Omul din fereastră — devenit simbol al Florenței și chiar al întregii Toscane, un personaj neimplicat în politică, deasupra căreia părea să fie așezat, dominând-o asemenea sfinxului, statuia aceea la fel de monumentală și de impasibilă, despre care povesteau întâmplările cele mai neașteptate călătorii veniți din nisipurile fierbinți ale Africii. Încât bunicul Celui de Al Șaptezeci și

șaselea devenise sinonimul dăinuirii: fracțiunile puterii s-au ridicat și s-au prăbușit, în vreme ce Omul din fereastră a reprezentat, în mentalul colectiv, chiar chezășia supraviețuirii cetății, mai ales că multă lume s-a născut, a crescut și a îmbătrânit trecând pe sub ferestrele Palatului Bosci și s-a simțit în siguranță percepând privirea protectoare a Sfinxului. Așa că, la fel ca și tatăl său, și Nătăfleț a avut deschise, din clipa când a deschis ochii, absolut toate perspectivele lumii. O asemenea situație poate fi folosită drept trambulină pentru cele mai înalte funcții și onoruri sau poate tăia orice inițiativă, atunci când cel ce se bucură de ea nu sesizează necesitatea luptei pentru un ceva anume, orice părând a-i fi la îndemână. Muritorii nu reacționează la fel: fiul Omului din fereastră, chiar dacă și el lipsit de ambiții ierarhice, a ajuns până la înalta poziție de episcop și de sfătuitor al unora dintre mai-marii lumii. Asta pentru că Al Șaptezeci și cincilea era condus de o credință adevărată și de un înalt simț al datoriei morale, mobiluri suficiente pentru o perseverentă activitate desfășurată cu modestie și lipsită de orice încrâncenare specifică ariviștilor[8]. De la tatăl său, Al Șaptezeci și șaselea n-a moștenit decât lipsa ambițiilor publice. În plus, el *nu părea* să aibă nici alt soi de ambiții. (Ceea ce scribul a considerat, de la început, imposibil.) Însă nici în cea de-a doua categorie creionată mai sus nu s-a încadrat fiul Înțeleptului: el n-a trăit, așa cum s-a mai crezut multă vreme, asemenea lui Herodes Atticus[9], omul care a acceptat demnități și funcții, însă care s-a retras în lumea lui atât de plină, fără a fi nevoit să lupte pentru cine știe ce ispită: ispitele i-au fost întotdeauna la îndemână, iar el, așa cum se știe, a întins mâna și le-a luat, oferind din darurile primite și altora. Nu, Al Șaptezeci și șaselea n-a

---

[8] Cf. Cornelius Humilliatus.

[9] Lucius Vibullius Hipparchus Tiberius Claudius Atticus Herodes, doar pe scurt Herodes Atticus, la fel cum și fiul Înțeleptului a fost blagoslovit cu un lung șir de nume, „de parcă ar fi fost un grand spaniol". Credință care a dăinuit și după ce consoarta l-a popularizat drept „Nătăfleț". Paralela cu mult mai celebrul orator și mecena din Antichitate a supraviețuit multă vreme, mai ales că și uriașa avere a aceluia și-a avut originea la fel de legendară ca și cea a noilor stăpâni ai Palatului Bosci. (Despre Herodes Atticus se credea că tatăl său ar fi găsit întâmplător, săpând, imensa comoară ascunsă în burta unui ogor al familiei.)

fost niciun Herodes Atticus[10], el n-a întins mâna la ramura încărcată cu poame care se apleca spre el. De ce? Dacă n-a întins mâna spre fruct, cu ce s-a îndeletnicit? Care au fost scenariile sale imaginative?

Bunul cititor își mai aduce, poate, aminte că, referindu-se la zgârcenia papei Nicolae, Înțeleptul s-ar fi întrebat: *„La ce atâtea lucruri în plus, când fiecare om — servitorul cel mai umil sau ierarhul cel mai înalt — nu poate mânca decât atât cât îi cuprinde stomacul și nu se poate îmbrăca în același timp decât într-un singur rând de straie?"* și ar fi dat pilda pescarului care n-a prins decât atâta pește de cât avea nevoie pentru consum. Se pare că Al Șaptezeci și cincilea a preluat câte ceva din filozofia de viață a fiului, care, pe vremea pontificatului acelui papă, era de acum aproape nedespărțit de tatăl său. E drept că, pentru asemenea cugetări, Nătăfletul era considerat prea leneș, numai că personajul își argumenta riguros lipsa oricărei inițiative: având mereu la dispoziție tot ce ai nevoie, ce rost ar avea să-ți strici acest confort doar pentru a mai obține ceva în plus? „Mult și cu ceva este tot mult", obișnuia el să se apere, iar „Mult și cu mult nu este decât risipă materială și de vreme. De vremea care ar putea fi folosită în mod plăcut pentru a te bucura de acel mult deja existent". Și, fiindcă avea mult, obișnuia să-și folosească disponibilitățile, achiziționând lucruri frumoase. Nu haine (*„La ce atâtea lucruri în plus, când fiecare om — servitorul cel mai umil sau ierarhul cel mai înalt — nu poate îmbrăca în același timp decât un singur rând de straie"*), nici bijuterii. Nici pe mâncare sau băutură nu risipea bani, mai ales că, de copil, nu mânca zilnic decât același meniu: dimineața — prăjituri cu migdale și fructe de pădure pe care le muia într-o cană imensă de lapte; la prânz, ouă coapte tăvălite în mirodenii și paste cu carne într-un sos iute acrișor, după o rețetă din cartea de bucate a celebrului maestru bucătar Jorje (cu timpul a mai adăugat și un pahar cu vin alb adus din Sicilia); seara, doar brânză și fructe. Așa de copil și până ce a murit. Când se afla în situația de a nu avea acces la acele feluri ori când se lăsa înduplecat să onoreze o invitație, prefera să rămână flămând decât

[10] Chiar dacă și biograful Înțeleptului, Cornelius Humilliatus, face referire la legendarul personaj antic, atunci când îl numește, de două ori, în stilul său concis, pe Al Șaptezeci și șaselea.

să guste și altceva. În schimb, cheltuia cu plăcere pentru opere de artă și pentru colecția sa de monede — Nătăflețul rămânând unul dintre cei mai faimoși numismați din istorie. Al Șaptezeci și șaselea a împodobit Palatul Bosci cu tablouri, iar curțile interioare cu sculpturi. Multe dintre lucrările salvate în urma distrugerii clădirii au devenit piesele de referință ale marilor muzee florentine și nu numai[11]. Tot Nătăflețul a fost și cel care a construit celebra seră, locul cel mai încântător din lume, după cum s-au exprimat cei câțiva privilegiați care au avut șansa s-o viziteze. Acolo, în acel colț de rai, și-a petrecut fiul Înțeleptului cea mai mare parte a timpului. „Când ai parte de asemenea bucurii, într-un peisaj celest, de ce să te mai lupți pentru altceva? N-ar fi un semn de cea mai mare ingratitudine față de Dumnezeu, Care ți le-a dat pe toate, să te ocupi de altceva, în loc să-I mulțumești pentru ceea ce ai primit?" Cei cărora le spunea aceste vorbe dădeau din cap și tăceau: ca și Omul din fereastră, și nepotul lui „a putut să și-o permită", asta fiindcă Palatul Bosci părea stabilitatea însăși, în vreme ce toți ceilalți cetățeni avuți trebuiau să-și apere, de multe ori cu riscul vieții, platformele la care aveau acces. Nu, cei din Palatul Bosci nu puteau fi comparați cu niciun alt muritor, oricât de sus aflat pe scara ierarhică.

Așa că Nătăflețul se mulțumea cu ceea ce avea datorită norocului formidabil de a se fi născut în acea familie unică. La opt ani a fost dat în grija unui senior, ca să deprindă meșteșugul armelor, însă încercarea a dat greș. Atunci, a fost trimis, alături de alți moștenitori ai unor familii influente, la mănăstirea camaldulensă Santa Maria degli Angeli să învețe matematica, gramatica, filozofia, oratoria și cântul, dar nici acolo n-a rămas prea multă vreme. Copilul refuza orice viață într-un grup străin și se îmbolnăvea de fiecare dată. Suferința părea reală și, într-un caz, medicii chiar pretindeau că familia trebuie să se aștepte la ceea ce este mai rău. Însă, revenit acasă, Al Șaptezeci și șaselea se întrema repede și nu făcea recăderi în boală decât dacă era scos din nou din Palatul Bosci. Acasă, numai acasă se simțea bine, făcând adevărate crize de panică, ori de câte ori trebuia să părăsească, chiar și pentru

---

[11] Încă un motiv pentru care Cornelius Humilliatus l-a numit pe Al Șaptezeci și șaselea Herodes Atticus.

foarte scurt timp, acel loc. Mai târziu, a afirmat că edificiul familiei era toată vremea populat şi nu exista pericolul de a fi devalidat cât timp stăpânul lipsea, mai ales că adevăratul stăpân, Omul din fereastră, se afla mereu la posturile sale de observaţie. „Oare cu ce sentimente îşi părăseşte bârlogul un om simplu, care lasă la voia întâmplării şi a posibililor hoţi tot ce a reuşit să agonisească pentru trup şi pentru suflet?" se întreba Nătăfleţul. Şi nu numai riscul de a nu fi suficient apărată locuinţa cu toate comorile ei atât de irecuperabil de personale îl speria pe Nătăfleţ, ci şi pericolele care te pasc la orice pas în afara zidurilor casei tale. De la întâmplări provocate la nenorociri întâmplătoare, orice este posibil oriunde nu eşti acasă. De pildă, chiar şi intemperiile. Scribul a amintit de acel nor nemaivăzut din 24 august 1456, relatat de messer Machiavelli. Ei bine, asemenea fenomene i-au întărit întotdeauna crezul: ele putându-se repeta oricând, iar de vrea Dumnezeu, chiar cu şi mai mare intensitate. Şi, într-adevăr, niciodată ca în secolul al cincisprezecelea, Toscana n-a fost atât de urgisită de furtuni, cutremure şi inundaţii. Ei bine, Palatul Bosci s-a dovedit suficient de rezistent, chiar şi atunci când multe alte celebre edificii au avut serios de suferit. Parcă o plasă de zale apăra clădirea, întrucât şi cel mai puternic vânt n-o putea atinge. De exemplu, în ziua cumplitului cutremur din 5 iunie 1443, în vreme ce alte case s-au prăbuşit ori le-a luat furtuna acoperişul, Omul din fereastră a rămas nestingherit într-unul dintre posturile sale de observaţie, fără a fi trântit pe duşumea, fără a i se uda măcar faţa.

Reluând din sursele vremii, scribul poate povesti şi despre alte răzmeriţe ale naturii acelor vremi: cumplita furtună din 1431, când Al Şaptezeci şi şaselea avea doar 12 ani, urmată de un incendiu mistuitor, iscat parcă din senin. Întrucât era duminică şi oamenii se aflau cu toţii la biserică, întregul cartier a rămas nepăzit, pentru că, de ar fi fost acasă, lumea mai mult ca sigur că ar fi putut stinge focul incipient, înainte de a face ravagiile trecute în anale. Însă oamenii, îngroziţi de stihiile de afară, au preferat să rămână să se adăpostească până la trecerea urgiei şi au dat năvală spre casă abia când au zărit fumul negru ivindu-se din spatele clădirilor din apropiere. Băiatul a zărit trâmbele de fum de la fereastra sa de la etajul al treilea al Palatului Bosci. Nu altfel

s-au petrecut evenimentele nici doi ani mai târziu, când, de sărbătoarea Sfintei Născătoare, oamenii s-au înghesuit pe străzi spre a vedea trecând cortegiul solemn. În anul acela, când toată lumea se aşteptase la ce era mai rău, întrucât s-au ivit din nou câteva cazuri de ciumă, îndată ce au început pregătirile pentru sărbătoare, nu s-a mai semnalat nicio îmbolnăvire, motiv pentru care şi cei mai bătrâni şi cei mai slabi au ţinut să urmărească măcar de pe marginea drumului scurgerea alaiului condus de cele mai înalte feţe bisericeşti venite special la Florenţa, unde însuşi papa se refugiase deja în urmă cu câţiva ani. De data asta, cartiere întregi au rămas pustii, oferind cel mai nimerit prilej pentru ca o bandă de hoţi parşivi să prade în voie tot ce au putut aduna timp de o jumătate de zi[12]. Nătăfleţul avea pregătite şi alte asemenea exemple concrete menite să-i justifice groaza de a pleca de acasă. Acasă, numai acasă se poate simţi omul în deplină siguranţă: cei ce au fugit altundeva din faţa unor ameninţări concrete rar au reuşit să le evite, în schimb, de cele mai multe ori, chiar de au scăpat cu viaţa, şi-au pierdut pentru totdeauna şi averile şi liniştea.

Gianni Vengeri ni-l descrie pe tatăl Celui de Al Şaptezeci şi şaptelea ca pe o cârtiţă şi, iniţial, scribul a fost tentat să preia această imagine ca apelativ pentru Nătăfleţ. Vengeri povesteşte că ar fi fost printre puţinii străini care au avut acces în interiorul Palatului Bosci, unde l-a

---

[12] Ulterior, bandiţii au fost asimilaţi unei corporaţii secrete, care, în mare criză financiară, ar fi reuşit astfel să-şi refacă potenţialul. Informaţia, chiar dacă provine din mai multe surse, pare mai degrabă urmarea unor zvonuri răspândite printre contemporani: în primul rând, că din cartierele pustiite de răufăcători nu se puteau aduna cine ştie ce comori, fiind vorba despre perimetre locuite de oameni sărmani. În al doilea rând, fiindcă procesul consemnat al unui oarecare Frederigo din Siena face referire la o „cârdăşie infamă, menită să întineze o sărbătoare sfântă a creştinătăţii", fără a se specifica din cine era formată acea „cârdăşie", mai ales că nefericitul Frederigo a fost singurul judecat, condamnat şi executat. Totuşi, patru ani mai târziu, mai sunt implicaţi în vechiul jaf şi un grup de negustori evrei din Veneţia, reveniţi neinspirat în Toscana, după ce şi în timpul evenimentului pomenit s-ar fi aflat la Florenţa. În cazul lor, „întinarea unei sărbători sfinte a creştinătăţii" a fost o acuză dintotdeauna credibilă, iar originea veneţiană îi făcea şi mai suspecţi. La fel, şi acuza de conspiraţie li se potrivea ca o mănuşă.

întâlnit pe Al Șaptezeci și șaselea, dar că l-a văzut și cu alte ocazii. Ei bine, în interiorul casei sale părintești, Nătăflețul părea să fie un om ca toți oamenii, ba, uneori, era chiar cordial și dispus la vorbă. În schimb, oriunde altundeva, același personaj devenea închis în sine, temător, privind mereu în toate părțile și modificându-se chiar și fizic, țuguindu-i-se gura într-un adevărat bot, fiind păros peste poate și ținându-și ochii mijiți, de parcă lumina soarelui l-ar fi orbit. Semănând cu o cârtiță... Numai că Vengeri, folosindu-se de stilul său atât de colorat, exagerează. Nătăflețul, în afară de opere de artă și de monede, nu acumula obiecte și, așa cum scribul a arătat, era chiar deschis împotriva unor asemenea practici. Ceea ce avea, poseda prin moștenire și îi ajungea cu prisosință. Iar întunericul nu numai că nu-l atrăgea, ci, chiar dimpotrivă, îl înspăimânta profund. Întunericul îl confunda cu somnul și cu visele. Iar visele sale erau foarte greu de despărțit de trăirile aduse cu ele, trăiri ce păreau atât de reale încât vechea întrebare dacă viața este vis sau dacă plăsmuirile somnului sunt ele cele ce conțin realitatea era, în cazul lui, perfect justificată.

În întuneric, Al Șaptezeci și șaselea revenea în alte trupuri, însă nu la fel ca toți cei ce au pretins, de-a lungul timpului, că ar fi perceput, în vreun fel, succesiunea ipostazelor: sufletul Celui de Al Șaptezeci și șaselea se întorcea chiar în antecesorii săi direcți. Până la a opta generație. *Și ținea minte totul!* Ceea ce chiar era înfricoșător, pentru că printre cele opt generații se aflau și cele ce-l precedau nemijlocit: Al Șaptezeci și patrulea (bunicul, Omul din fereastră) și Al Șaptezeci și cincilea (tatăl, Înțeleptul), ambii în viață, ambii părând a avea, în același timp, traiul lor autonom. Astfel, de parcă nu era suficient să ajungă iarăși în pielea unor strămoși despre care nu se mai știa decât puțin ori chiar nimic, petrecea perioade de timp[219] și în ipostazele unor oameni, care, atunci când îi întâlnea în carne și oase, nu mai erau el.

---

[13] Cât de lungi erau acele perioade de timp, Nătăflețul însuși nu putea calcula: uneori avea impresia că a sălășluit în acele trupuri ani mulți, ținând cont prin câte a trecut, dar comparând acele întâmplări cu doar cele câteva ore de somn, totul i se învălmășea în cap, acesta fiind și motivul principal pentru care îi era atât de frică să retrăiască acele ipostaze: de fiecare dată când redevenea Al Șaptezeci și șaselea, avea o stare de sfârșeală, uneori până la un rău organic. Iar

Scribul s-a întâlnit pentru prima oară cu un individ care, trecând dintr-o ipostază în alta, nu uita cele pe care le-a trăit în „viața anterioară". În cazul lui, blestemul adamic a întrecut cu mult obișnuitul. „Sufletul, în marea bunătate a lui Dumnezeu, uită tot ce a trăit în viața anterioară, pentru a avea cum să-și încerce șansa de la capăt", a scris, cam în aceeași perioadă, episcopul Amphilopus, un adevăr pe care, cel puțin în privința uitării, după știința scribului, doar Al Șaptezeci și șaselea l-a contrazis. Uitare sau obscuritate intenționată? Când, de pildă, încă Aristotel s-a ocupat de asemenea chestiuni, Themistius a pretins că „Aristotel a acoperit cu obscuritate și a învăluit în tenebre înțelepciunea, fruct al geniului său și al minții sale, nevoind să-i priveze pe cei buni și nici să o arunce la răscruci". Sunt lucruri care se câștigă doar prin străduania unei lungi inițieri... Și ce bine se potrivea o asemenea aserțiune pentru societățile exclusive ale timpului Celui de Al Șaptezeci și șaselea! Pentru că tot Aristotel, răspunzând temerii ilustrului său discipol Alexandru cel Mare, a spus: „Cărțile acroatice de care te plângi că au fost oferite publicului larg și de aceea nu mai sunt ca niște taine ascunse, să știi că n-au fost oferite, nici neoferite, fiindcă ele sunt inteligibile numai pentru aceia care m-au ascultat!" Păi, dacă însuși Aristotel credea așa, atunci așa trebuie să fie.

Prima întrebare este cât de reale erau senzațiile din trecut ale Nătăfletului și cât nu era decât halucinația unui nebun. Întrebarea aceasta și-a pus-o și Cornelius Humilliatus, fidelul și sobrul cronicar al tatălui Celui de Al Șaptezeci și șaselea. Așa că l-a pus la încercare pe Nătăfleț. Rezultatele au fost tulburătoare, chiar dacă monahul nu a putut verifica decât trăirile referitoare la Înțelept. Nătăfletul putea nara[14] întâmplări pe care doar cineva care a fost de față le putea cunoaște. Or, Humilliatus își aducea aminte că Nătăfletul reproducea scene la care,

---

spaima de acele călătorii se amplifica mereu: dar dacă, într-una dintre ele, va apuca să retrăiască și sfârșitul unui strămoș? Dacă va muri alături de acela, va mai fi în stare să revină la el însuși? Oare oamenii despre care se spune că au fost găsiți decedați în somn nu au trecut tocmai printr-o astfel de experiență?

[14] Însă era o adevărată artă de a-l face să povestească cele trăite în întuneric.

în afară de Al Şaptezeci şi cincilea şi Humilliatus însuşi, n-a fost nimeni să le trăiască şi să le ştie.

De unde, a doua întrebare este dacă Nătăfleţul, în ipostazele în care pretindea că a intrat, pur şi simplu repeta identic simţăminte şi întâmplări petrecute, ceea ce i-ar fi răpit orice posibilitate de a-şi exercita liberul-arbitru, făcând fără sens aserţiunea episcopului Amphilopus, „Sufletul, în marea bunătate a lui Dumnezeu, uită tot ce a trăit în viaţa anterioară, *pentru a avea cum să-şi încerce şansa de la capăt*". Or, Dumnezeu n-a putut să introducă pentru sufletul urmaşilor lui Adam un test fără conţinut. În acest punct, textul din manuscrisul lui Humilliatus este grav alterat, iar scribul, încercând să lege cuvintele rămase crede a fi desluşit că, în trăire, fiecare suflet călătoreşte prin propriul itinerar şi că, astfel, realitatea însăşi este atât de diferită pentru fiecare dintre noi. Pentru demonstraţie, monahul a venit cu o pildă, al cărei conţinut a devenit însă ilizibil.

Dar cea mai tulburătoare enigmă se naşte dacă ne întrebăm ce fel de ipostaze sunt acelea, când este vorba despre succesiunea directă şi parţial simultană una alteia. (Să nu uităm că Nătăfleţul transgresa chiar ultimele opt generaţii ale arborelui său genealogic!) Pot două sau mai multe suflete intra simultan în acelaşi corp, ţinând cont că, măcar pentru o vreme, Omul din fereastră, Înţeleptul şi Nătăfleţul şi-au continuat drumurile prin viaţa de pe acest pământ în aceeaşi vreme? Iar cei cu care li se intersectau căile cu cine se întâlneau? Cu Înţeleptul ori cu Nătăfleţul? Pe cine vedeau? Pe Omul din fereastră ori pe nepotul aceluia? Plus că, dacă acceptăm o asemenea ipoteză, de ce să nu credem că, în acelaşi timp, şi alte suflete pot locui în acelaşi trup? (Dacă şi Al Şaptezeci şi şaselea era frământat de asemenea întrebări, nu este de mirare că, în ochii lumii, a avut un comportament atât de ciudat ...)

Teribil de inconsecvent bietul scrib! El a promis să se rezume, deocamdată, la prima parte a „biografiei birocratice" a Celui de Al Şaptezeci şi şaselea şi, când colo, intervine cu tot felul de speculaţii! Să revenim, aşadar, la perioada Nătăfleţului după moartea mamei sale. Căsătorit de foarte tânăr cu Francesca Malatesta, femeia cu opt ani mai în vârstă decât el şi care i-a dăruit trei copii, Nătăfleţul n-a rezistat temperamentului

furtunos al soției sale și nici apetitului ei de viață. Francesca, după ce a născut cel de-al treilea prunc, a dorit să-și trăiască anii frumoși care i-au mai rămas, mai ales că, ajunsă în pârg, era în stare să mai sucească mințile și trupurile bărbaților din jur. Cum în impenetrabilul Palat Bosci nu s-au dat niciodată petreceri, soția Nătăfleților era mereu gata să se ducă la toate evenimentele mondene din cetate și nu numai, în vreme ce bărbatul ei, după câteva ieșiri ce nu i-au oferit nicio satisfacție, a refuzat categoric să mai participe la astfel de distracții. Ceea ce o făcea pe Francesca să rămână deseori până târziu departe de casă. Treptat, a început să colinde toată Toscana, nelipsind aproape de la niciun bal, de la nicio aniversare, de la nicio nuntă, de la niciun botez, de la nicio întâlnire mai simandicoasă. Ceea ce l-a făcut pe Nătăfleț să fie obligat să-și petreacă mai tot timpul singur. Lucru plăcut pentru el, mai ales că a început să amenajeze sera și să se ocupe cu colecțiile sale, pasiune ce nu-l va părăsi niciodată. Și totul acasă, în Palatul Bosci, cu un program alcătuit după bunu-i plac și pentru care nu era nevoit să facă niciun fel de compromisuri. Și unde nimeni și nimic nu-i amenința siguranța. Ziua, Al Șaptezeci și șaselea era fericit. Doar că, după asemenea clipe senine, urmau nopțile cu întunericul lor, cu ispitele din celelalte ipostaze, cu toate spaimele posibile atâtor vieți. Cu teama că se va rătăci în ieșirile acelea și nu va mai ști să revină la fericirea zilelor petrecute în seră. Treptat, frica de acele nopți l-a făcut să nu se mai poată bucura nici acolo. Așa că, într-o seară, când tatăl său era plecat, ca de atâtea ori, Nătăflețul a intrat în dormitorul Magdalenei, fosta lui doică, implorând-o să-l lase să rămână acolo. Cu timpul, acesta a devenit un obicei, astfel încât, el, om însurat și tată a trei copii, își petrecea nopțile în patul doicii sale. Palatul Bosci era o fortăreață închisă, de unde ieșeau foarte puține zvonuri. (De acolo și faima misterioasă păzită cu atâta succes, vreme de multe decenii.) Totuși, faptul că bărbatul acela matur a dormit în iatacul mamei, înainte de a ajunge în camera doicii — după o vreme chiar și atunci când Francesca era acasă — n-a rămas secret. Al Șaptezeci și șaselea a devenit pentru totdeauna „Nătăflețul". Mai ales că situația aceasta ar fi durat până la moartea doicii. Așa ne povestește, cu disprețul cuvenit, Gianni Vengeri, mai aducând

încă un argument pentru justețea dezamăgirii nedisimulate a Celui de Al Șaptezeci și șaptelea față de tatăl său.

Însă inadvertența este evidentă: moartea mamei s-a petrecut deja în 1436, atunci când fiul nu avea decât șaptesprezece ani. Desigur, și aceasta e o vârstă nepotrivită pentru un astfel de comportament, dar Nătăflețul încă nu era căsătorit. Deoarece trimiterile disprețuitoare ale biografului Celui de Al Șaptezeci și șaptelea la adresa Nătăflețului au fost exagerate, scribul trebuie să facă unele precizări, mai ales că anacronismul nu poate fi explicat decât prin dorința cronicarului de a scuza comportamentul mizerabil al fiului față de tatăl său. Așadar, deja tinerețea Nătăflețului a fost una nespecifică pentru descendentul unei familii atât de bogate, băiatul neurmând traseul obișnuit, la care în mod evident nu s-a putut adapta: el n-a rezistat în afara casei părintești, s-a izolat de tovarășii de aceeași vârstă, nu s-a putut încadra în orarul zilnic, devenind ținta răutăților celorlalți copii din pricina groazei pe care nu și-o putea ascunde față de întuneric. Pe lângă celelalte, suferea de enurezis nocturn și striga în somn. Pentru toate astea, termenul de „diferit de alții" nu era decât o descriere blândă comparativ cu ceea ce se colporta, amplificându-se fiecare dintre manifestările acelei stări de „altfel decât ceilalți". Doar vechea teamă față de locatarii Palatului Bosci l-au scutit pe Al Șaptezeci și șaselea de un apelativ mai dur decât „Nătăflețul"...

După cele câteva tentative nereușite de a-l „scoate în lume", familia a hotărât să-i aducă profesori acasă, profesori care îl lăudau în cetate, dar care nu prea erau crezuți: laudele acelea socotindu-se că făceau parte din prețul onorariului primit de magiștrii din partea familiei pentru care banii păreau fără număr. Pe de altă parte, atenuarea renumelui de prostănac era și în interesul numeroaselor pretendente la o posibilă partidă cu moștenitorul acelei averi fabuloase. Dovadă că, după ce familia a ales-o pentru Nătăfleț pe Francesca Malatesta, renumele jignitor a devenit tot mai persistent. Până ce un june, care și-a permis să transforme subiectul în distracția unei seri, a fost găsit mort pe o stradă circulată din centrul Florenței. Ancheta n-a găsit asasinul, deși toată lumea era încredințată că acesta ar fi fost plătit de Omul din fereastră, mai ales că de la unul dintre posturile sale de observație acela

ar fi putut urmări „în direct" omorul. Dovezi nu s-au găsit, mai ales că exista convingerea că nici nu era prea prudent să faci cercetări în direcția aceea. Nici scribul nu crede că asasinatul ar fi fost comandat din Palatul Bosci, nici bunicului și nici tatălui Nătăfleţului nepotrivindu-se defel asemenea inițiative. Mult mai degrabă, se credea că familia Malatesta ar fi răspuns cu mijloacele practicate de ea, ținând cont că și Francesca a devenit personaj în poveștile caricaturale ce au început din nou să circule prin Florența și prin Toscana. (Mai mult decât atât, însăși Francesca s-a lăudat că ar fi comis atentatul, dovedind astfel că „doar trupul îi era de femeie, în vreme ce ambițiile și brațele îi erau de bărbat"[15].) Acea singură crimă s-a dovedit a fi fost arhisuficientă pentru a stârpi din față orice alte discuții în legătură cu Al Șaptezeci și șaselea și cu familia sa. Doar cognomenul „Nătăfleţul" n-a mai putut fi eliminat, chiar dacă era acum exprimat mai degrabă cu duioșie și înțelegere decât cu ironie și nici nu mai era rostit în gura mare.

Prost funcționar mai este scribul! Nici de data asta n-a reușit să rămână strict la fapte — la biografia birocratică! Ca să nu mai adăugăm și amănuntul că nu s-a putut opri nici la momentul morții mamei, horna la care a promis că va face primul popas! Singura scuză a bietului scrib este că Al Șaptezeci și șaselea n-a părut pentru cronicari decât un „personaj de trecere", dovadă că nu ne-a rămas consemnat drumul vieții sale decât prin ricoșeu: de la cei ce s-au ocupat de celebrul său tată și de la cei care au narat și interpretat destinul atât de dramatic al ambițiosului său fiu. Din aceste crâmpeie de informații nu este ușor să reconstitui un portret în linii ferme. Cel puțin nu pentru puterile limitate ale scribului. Din bâjbâieli și din repetate încercări s-a născut această biografie.

După cele trei nașteri, prin care soția a considerat că și-a făcut cu vârf și îndesat datoria conjugală[16], Francesca reluându-și viața mondenă, după moartea mamei și a doicii Magdalena, Nătăfleţul n-a rezis-

---

[15] După ce, o vreme, Francesca nu și-a putut ascunde dezamăgirea față de nevolnicul ei soț, mai târziu ea a fost cea care a încercat să-i mai apere prestigiul, după ce a realizat că batjocura la adresa lui n-avea cum să n-o atingă și pe ea, care, cel puțin în acte, îi era soție.

[16] Dacă pruncii au fost într-adevăr ai Celui de Al Șaptezeci și șaselea au existat câteva insinuări, dată fiind atât faima dată de porecla „Nătăfleţul", cât

tat să fie din nou singur în nopțile sale atât de frământate. Dar ce-l speria așa de tare? În mod simplist, am putea spune că, pentru cineva care are orice-și dorește material, problema nu este de a primi, ci cea de a păstra. Asta pe de o parte. Pe de alta, *când nu e preocupat cu grijile imediate, omul este frământat de probleme existențiale, una dintre principalele deosebiri dintre individul om și individul animal.* Or, cei opt de dinaintea sa — până la conduita de sfinx, de spectator atent și încântat a Omului din fereastră — nu s-au născut cu toții într-un mediu lipsit de griji materiale și fiecare dintre ei a trecut prin destule situații-limită. Situații-limită pentru care Nătăfleț n-a fost educat. Încât, după ce retrăia la tensiune maximă acele momente și își aducea aminte de ele, simțea că tot ce are, toată fericirea din timpul zilelor sale luminoase petrecute în deplină securitate în spatele zidurilor atât de sigure ale Palatului Bosci, toată atmosfera paradiziacă din sera mereu mai apropiată de exigențele viselor sale diurne, toată splendoarea statuilor din curți și a obiectelor de artă din interioare, totul, inclusiv viața, i se va destrăma asemenea unui nor de aburi, de nu se va mai putea întoarce dintr-o ipostază trecută, atunci când respectivul strămoș se va sfârși într-unul dintre

---

și de cea nu tocmai imaculată a Francescăi. Mai târziu, în disprețul său față de propriul tată, însuși Al Șaptezeci și șaptelea ar fi lăsat să se creadă că ar fi purtat în vene sângele altui bărbat, unul desigur mult mai viteaz decât părintele său oficial, unul care s-ar fi potrivit mult mai bine cu renumele celor din stirpea Malatesta. Însă scribul este încredințat că, măcar în legătură cu succesiunea, Francesca n-a păcătuit: în această privință, da, în această privință cei din Palatul Bosci erau foarte atenți. Scribul este încredințat că e așa nu pentru a-și apăra misiunea, fiind clar că infidelitatea mamei ar pune sub semnul întrebării continuitatea întregului șir, ci pentru că până și în contractul de căsătorie era stipulat că femeia trebuia să asigure succesiunea de sânge a familiei. În caz contrar, mariajul putând fi desființat. Francesca și-a făcut datoria, după care, recompensată prin a nu avea niciodată niciun fel de griji materiale, și-a putut trăi viața după bunu-i plac. Iar Francesca n-a ezitat să se folosească din plin de acest aranjament. Din prea plin! Ea a murit devreme, se pare că din cauza excceselor de tot felul pe care și le-a permis. (Când i s-a atras atenția asupra riscurilor la care se supune prin traiul ei lipsit de orice opreliști, ea ar fi răspuns: „Măcar o să mor tânără și frumoasă și așa își va aminti lumea de mine!" Știm acest lucru pentru că Al Șaptezeci și șaptelea a preluat, parafrazând, acest crez de viață: „Să mor în plină glorie! (așa cum și mama a murit în plină strălucire!)."

momentele de cumpănă la care tocmai a ajuns. Spre deosebire de toți ceilalți urmași ai lui Adam cel izgonit din rai și înlănțuit cu teroarea timpului, doar Nătăfleț, are cunoștință scribul, ar fi păstrat amintirea rătăcirilor anterioare ale sufletului său. Dar nu oricum: Al Șaptezeci și șaselea ținea minte numai situațiile prin care a trecut până ce a revenit iarăși în „propriul trup", în trupul celui zis „Nătăfleț[17]" și era la fel de ignorant asupra viitorului clipei ca și strămoșul în care s-a întrupat. Așadar, el retrăia *asemenea aceluia totul*, neștiind niciodată, *la fel ca și acela, cum vor continua evenimentele*. Apoi, dimineața, pe lumină, trezindu-se și reluând viața celui alintat drept „Nătăfleț", își amintea doar viața trecută până la punctul în care a retrăit-o, punct de unde aventura putea să continue a doua noapte, a treia sau peste o lună. Pentru că, între timp, revenea, într-o ordine pe care n-o putea controla, în una sau în alta dintre cele opt vieți anterioare. Și în niciunul dintre acele destine nu depășea propria sa vârstă. Spaima lui tocmai de aici venea: va sosi și o noapte când va ajunge la sfârșitul vieții unuia dintre străbuni. *Va muri odată cu el sau îi va fi lăsat sufletului să se întoarcă în corpul Nătăfleților*[18]?

Așa că a început să scotocească în arhiva familiei (surprinzător de săracă) amănunte despre înaintașii săi. Să nu uităm că, dintre aceștia, cinci au venit, pe rând, din locul numit de scrib „Enigma Europei", notat de cronicarii vremii drept „Țara dinspre tătari", iar de către băștinașii înșiși „Țara Moldovei". Această origine succesivă a întrerupt tra-

---

[17] „În trupul său"? Nătăfleț se întreba mereu care este cu adevărat „trupul său": cel în care s-a cuibărit sufletul celui cunoscut drept Al Șaptezeci și șaselea ori cel al unui străbun din care tocmai „s-a reîntors"? În acest fel trăia Nătăfleț dilema perenă dacă visul se petrece în somn sau dacă tocmai starea de veghe este materializarea visului.

[18] Dar, parcă, și în ipostazele anterioare trăia aceeași spaimă: va mai reveni în același trup, odată părăsindu-l, până la secvența viitoare? Însă de asta nu era chiar sigur.

În altă ordine de idei, mai era un lucru ce-l frământa: de avea răgazul unor întreruperi ale unui anumit destin, cum de nu era în stare să le folosească spre a se pregăti pentru întâmplările următoare, el găsindu-se mereu la fel de luat prin surprindere?

iul occidental al șirului, mitul a luat, de multe ori, locul datelor obiective, iar istoria Omului din fereastră a alimentat și mai mult enigmatica legendă. Pereții monumentalei scări principale a Palatului Bosci au început să se umple cu tablourile stăpânilor. Iar șirul nu se deschidea, așa cum s-ar fi așteptat scribul, cu Omul din fereastră, primul din dinastie care a intrat ca stăpân în clădire, ci cu alți bărbați și femei. Probabil începând cu Al Șaptezeci și unulea (Fugarul)[19].

La o primă vedere, Al Șaptezeci și șaselea — dacă scribul a identificat corect tabloul[20] — ne apare ca un tânăr patrician al timpului, în picioare, ținând o carte în mâna stângă și ducându-și dreapta la ceafă.

---

[19] Această galerie de tablouri ne este descrisă cu lux de amănunte în surse, iar o mare parte dintre portrete au supraviețuit chiar și dispariției Palatului Bosci, fiind păstrate în muzee, cele mai multe, și în colecții particulare, altele. Norocul este că toate constituie operele unor pictori ai Renașterii, chiar și ale unor maeștri ale căror lucrări sunt astăzi cotate la sume impresionante. Remarcabil ni se înfățișează portretul Francescăi Malatesta, operă provenind din atelierul lui Filippo Lippi: ne este înfățișată o femeie extrem de voluntară, neconvențională, cochetă, foarte interesată de propria-i imagine, după cum o dovedesc atât costumul, cât și podoabele. Tabloul constituie o capodoperă nu numai pentru contemporani, ci rezistă și în timp: se știe că gusturile țin predominant de moda vremurilor, o frumusețe din Evul Mediu neimpresionând contemporanii scribului. Și asta nu pentru că acele chipuri ar fi fost atât de diferite de gustul de azi, ci pentru că, pe lângă veșminte, podoabe și coafuri, artiștii erau îndemnați să picteze după standardele de frumusețe ale secolului lor. (Nici nu trebuie să mergem atât de departe în timp: ce, parcă divele anilor treizeci ai cinematografului secolului XX mai excitau în mod deosebit masculii de la 1990?) Pornind de la acel portret, scribul a putut să-și facă o imagine concretă (și, desigur, la fel de subiectivă) în legătură cu femeia despre care s-a vorbit mult mai mult decât despre soțul ei. *Dar aceeași galerie de tablouri a influențat și în alte cazuri aprecierile scribului, întrucât, inițial, cu mulți ani în urmă, înainte de a se înhăma la urcușul bolovanului Celor O Sută, pe când a scris povestiri în genul „Nișei goale de la Rabenberg" ori „Noaptea tablourilor", a imaginat o istorie pornind chiar de la tainele închise în pânzele și pietrele operelor de artă. Apoi a venit Primul dintre Cei O Sută și acel plan a murit. A rămas totuși amintirea lui și, privind portretul care ar fi putut fi al Celui de Al Șaptezeci și șaselea, Prostănacul, scribul recunoaște că l-a tradus în scris, folosindu-l drept principală sursă de inspirație pentru un subiect la care bibliografia obiectivă este atât de restrânsă.*

[20] Lucru deloc facil, întrucât, dispărând Palatul Bosci, lucrările s-au risipit, nemaipăstrând ordinea care indica succesiunea cronologică a stăpânilor castelului.

Din câte și-a dat seama scribul, în încercarea sa de a reconstrui galeria de tablouri care ar fi împodobit casa scării principale a Palatului Bosci, doar Al Șaptezeci și șaselea a fost înfățișat într-o manieră atât de străină cutumelor vremii, chiar dacă și alte portrete mai încălcau convențiile. Pe de altă parte, după stilul și tehnicile folosite, scribul are impresia că toate portretele acelea, până la cel al Nătăfleților, aparțin aceluiași atelier, astfel încât ele ar fi fost realizate la o comandă ulterioară — de ce nu chiar a Celui de Al Șaptezeci și șaselea, cel care a construit și sera și care a ornat clădirea cu opere de artă și curțile cu statui? Așa că avem, probabil, chipurile înaintașilor săi pictate nu după modelele vii, ci după descrieri. Toți acei bărbați și toate acele doamne, deși păstrează, așa cum se cuvine, o mină serioasă, chiar severă, arătându-și prin toate mijloacele rangul, averea și demnitățile la care au ajuns, au și câte ceva ce nu se găsește, de obicei, în asemenea producții. De pildă, Omul din fereastră, sprijinit de pervazul încastrat într-un zid bogat ornamentat cu desene alambicate, a fost subiectul a numeroase încercări, mai mult sau mai puțin științifice, de a depista un cod al unui limbaj alchimic sau, mai des, al mesajului secret al unei confrerii[21]. În felul acesta, personajul central aproape că a fost ignorat, peretele în care se afla fereastra acaparând tot interesul cercetătorilor curioși. Mai ales după ce s-a descoperit și tehnica oglinzii catoptrice a desenului, lucrarea a stârnit controverse între criticii de artă, dar și între căutătorii de senzațional. Privită din diferite unghiuri, pânza dezvăluie alte și alte imagini. Al Șaptezeci și patrulea, adevăratul Om din fereastră, ar avea și el, privit dintr-un anumit unghi, „ochiul atotvăzător" încastrat într-un triunghi vizibil sub bonetă, pe frunte... (Postându-se în diferite poziții față de tablou, scribul n-a reușit să-l depisteze...)

În general însă putem vedea în piesele acelui muzeu risipit în lume cavaleri, patricieni, un episcop (Înțeleptul) și mai ales bărbați purtând

---

[21] Veacul Nătăfleților a fost atât de încărcat de nou, încât a constituit și continuă să constituie un tezaur inepuizabil de materie primă pentru tot felul de speculații. Nenumărate mișcări, mai mult sau mai puțin oculte, pretind că, deși își au obârșia în vremurile mitice, secolul al XV-lea ar fi „redeșteptat" energiile din simbolurile intrate în adormire, acoperite fiind de uitarea „mileniului întunecat".

straie de luptă. Atitudinea le este sobră și gestica firească pentru amintirea dorită a fi lăsată urmașilor. Și chiar dacă unul dintre ei ține în mână un pergament înfășurat (probabil tatăl Omului din fereastră, Al Șaptezeci și treilea, Exorcistul), nici acela nu face excepție. (Scribul, privind îndelung și acea pânză, și-a imaginat că pumnul închis care strângea între degete înscrisul ar fi putut fi repictat, după ce, inițial, apucase mânerul unei săbii...) Dar portretul Nătăflețului face în mod evident figură distinctă, mai ales prin ținuta mâinilor. Stânga, păstrând cartea, nu se sprijină pe o masă și nici nu cade lângă trup: ea este întinsă înainte într-un gest ce pare că vrea să ne arate cu tot dinadinsul mesajul: „Aici este totul!". Privind cu lupa, sub titlu putem deslușI opt portrete de bărbați, *ordinea acestora fiind preluată de scrib în identificarea personajelor*. Coperțile cărții sunt din metal prețios, iar încuietoarea este prevăzută cu lacăt. Nătăflețul pare să întrebe unde este cheia acelui lacăt (sau cel puțin aceasta este impresia lăsată asupra scribului). Mâna dreaptă, în schimb, are o poziție cu totul nefirească, palma este ascunsă în spatele cefei, parcă susținând capul. A avut Al Șaptezeci și șaselea persistente cefalee, pentru ca acest lucru să fie atât de semnificativ pentru viața sa încât să merite a-i ilustra chipul pentru eternitate? Să fi fost acele dureri de cap cauza comportamentului său introvertit și unul dintre motivele fricilor sale? Să-i fi supt desele accese de cefalee energia, încât să apară ca un „nătăfleț" în fața oamenilor? Gianni Vengeri spune că tatăl Celui de Al Șaptezeci și șaptelea era, pe lângă toate, și neîndemânatic „chiar și cu mâna stângă", ceea ce ne lasă să înțelegem că dreapta îi era și mai puțin aptă. Să fi fost doar stângaci ori să fi avut un beteșug, motiv pentru care-și ascunde palma, lucru ce ar putea fi și el un motiv al lipsei sale de sociabilitate? Dar nu era mai simplu să-și ascundă dizabilitatea într-un mod mai firesc, plasându-și, de pildă, mâna la spate, așa cum și-au plasat-o în poziții marțiale numeroși contemporani? Scribul înclină să creadă că pictorul l-a înfățișat ținându-se de cap din pricina cumplitelor sale experiențe nocturne, apte de a produce dezordine în orice creier. Pentru Nătăfleț, visul nu era o simplă retrăire a vieții strămoșilor, ci singurul tărâm unde ne întâlnim față în față cu morții. Întâlnire mai degrabă cutremurătoare, nesemănând cu, de pildă, revederea cu o rudă revenită dintr-o călătorie

îndelungată. Visul devenise pentru Al Șaptezeci și șaselea Ziua de Apoi, când toți morții învie și se întâlnesc. Un spectacol așteptat cu speranță de cei ce i-au pierdut pe cei dragi, dar și cu o emoție extrem de apropiată spaimei. Și pentru maeștrii vremurilor Nătăfleților, subiectul a devenit de mare actualitate, însă tablourile lor, în care morții ieșeau din morminte, semănau mai degrabă cu scene din Apocalipsă decât să ofere imagini ale unor momente pe care lumea să-și dorească să le trăiască în momentul următor. Și, trebuie să-și recunoască scribul, memoria transcendentală putea să-l tulbure până la disperare pe Nătăfleț, singurul muritor devorat de asemenea amintiri. Personajul pare să transmită că simte că îi plesnește capul, că spaimele ce-l bântuiau la trezire nu făceau decât să se adune cu spaimele momentelor-limită trăite în alte ipostaze, spaime pentru care Nătăfleților nu era pregătit. Toți ne dorim să ne reîntâlnim cu cei dragi, de care ne este atât de dor, însă cine se poate lăuda că nu-i este frică de cineva revenit dintr-un tărâm despre care nu știm nimic? Al Șaptezeci și șaselea încerca să trăiască normal pe timpul zilei, încerca să se bucure de libertatea sa, de posibilitatea de a-și îndeplini toate visele alese de el, dar trăia activ și nopțile. Lipsa odihnei, atât de necesară oricărui om, îl făcea să fie tot mai epuizat. Da, putem înțelege de ce simțea că-i plesnește capul.

Nătăfleților a încercat să-și caute liniștea în înțelepciunea Bibliei, mai ales că știa că oamenii nu-l pot ajuta. Și a găsit, într-adevăr, pasaje care ar fi trebuit să-l consoleze. (Cum ar fi: „De fapt, din ziua în care strămoșii noștri au adormit în moarte, toate lucrurile continuă exact ca de la începutul creației." — 2 Petru 3:3, 4). Dar scrisul este scris și viața este viață, iar fiul Înțeleptului a reușit prea puțin să trăiască legătura dintre ele.

Când nu dormea singur în încăpere, arătările trecutului se fereau să-i apară. Erau nopțile binecuvântate când bateriile i se puteau reîncărca și când somnul nu-i era confiscat de visele ce-i cereau, clipă de clipă, o acțiune, o atitudine, o judecată, un răspuns. Al Șaptezeci și șaselea era conștient de toate astea și totuși nu a găsit o soluție acceptabilă în stare să-l apere. Prima ieșire din impas ar fi fost să-și ia o

femeie cu care să-și împartă patul și după moartea mamei și după ce Francesca a început să-și vadă de propria ei viață. Francesca[22] în mod sigur nu i-ar fi reproșat acel lucru, mai ales că ea a fost prima care a trădat taina căsătoriei, iar a-ți ține o amantă nu era în niciun caz atât de blamabil ca și să preferi să dormi, tu, om matur, în aceeași cameră cu doica, cu tata ori cu un servitor de încredere. Este ciudat că scribul nu deține nici cea mai vagă insinuare că Al Șaptezeci și șaselea ar fi fost homosexual[23]. Nu, despre fiul Înțeleptului nu se vorbea decât ca despre cineva care, suferind de un infantilism patologic, *n-a reușit să-și taie cordonul ombilical* nici atunci când a devenit el însuși tată.

În rătăcirile sale în alte trupuri, sufletul Nătăfleților prelua bucuriile, însă mai ales spaimele și urile dezlănțuite, de multe ori neputincioase, ale fiecărui strămoș în parte. Precum și reacțiile, uneori cu totul disproporționate, față de cineva ori față de ceva. Bunul cititor își mai amintește, poate, de morțile dramatice cărora le-au fost destinați cardinalii Cenzo și Toldo, precum și alți oameni mult mai umili, după ce au ajuns într-un contact prea apropiat cu *Genealogia Universalis*. În special momentele premergătoare asasinării cardinalului Toldo reprezintă, se pare, o perioadă crâncenă în viața Celui de Al Șaptezeci și treilea, Exorcistul, chiar dacă scribul nu a găsit, la momentul respectiv, mărturii suficiente pentru a putea descrie în toată grozăvia lor acele scene. *Nu este singura scădere a scribului... și bunul cititor probabil că s-a obișnuit cu nereușitele care se îngrămădesc în (mult prea) lunga narațiune.* La o retrăire a evenimentelor de către Nătăfleț, scribul a descoperit alte și alte personaje. Era de parcă orice zi din istorie nu este decât un tablou anamorfotic, asemenea

---

[22] În felul ei, nici soția nu s-a despărțit cu totul de Nătăfleț, ea luându-i partea ori de câte ori cineva îndrăznea o remarcă nefavorabilă la adresa lui. În afară de prima crimă (probabil că nu numai recunoscută, ci și înfăptuită în plină stradă împotriva unui tânăr prea zeflemitor), Francesca a avut grijă ca nici alți flușturatici să nu mai atingă subiectul. „Gestul Francescăi" era formula prin care lumea era prevenită să nu calce pe un teren atât de periculos.

[23] Ceea ce, în treacăt fie spus, de asemenea n-ar fi fost deloc subiect condamnat în veacul acela, mai ales că era vorba despre cineva care și-a făcut și datoria de bărbat.

desenelor schimbătoare de pe zidul din portretul Omului din fereastră supraveghind Florența sprijinit de pervaz. Iată, acum, privind din alt unghi aceleași evenimente, scribul îi descoperă și pe Lorenzati și pe Giulio Franzotti. Primul trebuia să-l omoare pe cardinalul Toldo, al doilea era cel ce trebuia să-l omoare pe asasin. Și însuși rolul Exorcistului ne apare cu totul altfel. Păi, cum să nu ne apară altfel rolul Exorcistului, când în biografia prezentată, Lorenzati și Franzotti nici nu apar?

Franzotti, cel ce trebuia să șteargă urmele, se pare că avea ca sarcină să-l elimine chiar și pe Exorcist. Cel puțin așa a simțit Nătăflețul, atunci când s-a aflat din nou în trupul Celui de Al Șaptezeci și treilea, corpul străbunicului său, mort cu opt ani înainte de a se naște el[24]. Și, astfel, lupta Exorcistului cu acel atât de greu vizibil ucigaș de ucigași s-a transmis și Nătăflețului. Care a ajuns să se lupte cu un personaj care a murit demult. Blestemul devorator al memoriei sale transcendentale îl făcea să nu uite întâmplările anterioare tocmai retrăite. Iar sufletul său să părăsească greu un corp pentru a reveni în trupul Celui de Al Șaptezeci și șaselea. În privința lui Franzotti, de exemplu, Nătăflețul a imaginat numeroase strategii de apărare pentru Exorcist și... pentru el însuși. Nimeni nu știa de aceste lupte crâncene pe care le dădea fiul Înțeleptului, nimeni nici măcar nu le bănuia, fiindcă nimeni nu le-ar fi putut înțelege. Cum să explici că un om se poate simți atât de amenințat de un alt om de multă vreme decedat? Și, cu cât intensitatea acelor trăiri era mai mare, devenind câteodată sesizabilă frământarea personajului și pentru cei din jur, cu atât mai greu era de

---

[24] O nouă paranteză se impune: Nătăflețul a ajuns să se întrebe dacă nu cumva el este toți cei ale căror corpuri sufletul său le vizitează. „Eu sunt eu doar datorită pedepsei primite de Adam de a trăi într-un timp limitat. Odată cu moartea, Dumnezeu inventând și timpul, eu sunt eu doar acum. Altădată poate că am fost cu adevărat străbunicul meu." Fraza ne-a rămas în cărțile filosofilor ca un exemplu de gândire greșită, fiind aspru criticată, mai ales pentru că exista convingerea că reîncarnările nu urmează niciodată un drum atât de liniar pe cum pretindea că trăia Nătăflețul. Reîncarnările nici nu sunt mereu în oameni, sufletului oferindu-i-se posibilitatea de a se odihni și în celelalte regnuri. De pildă, într-o piatră sau într-un râu.

explicat un asemenea comportament altfel decât urmarea unor repetate puseuri de nebunie[25].

Inițial, scribul a vrut să intituleze această biografie *„Despre cel căruia nu i s-a tăiat cordonul ombilical"*. Însă tocmai imposibilitatea de a putea fi înțeleasă această formulare în sensul intenționat de scrib, în lipsa unor explicații, l-a făcut să scrie: *„Despre blestemul devorator al memoriei transcendentale"*. Pe de o parte, în general, se spune despre cineva care a rămas toată viața dependent de părinții săi că nu i-a fost tăiat cordonul ombilical, motivul pentru care nu a dus un trai independent. Și scribul și, desigur, bunul cititor au întâlnit destule persoane care au rămas toată viața în casa părintească, nefiind în stare să-și formeze o familie proprie, mulți nefiind în stare nici măcar să se întrețină singuri. Asta chiar dacă, de multe ori, „copilul mamei" era socotit un model de grijă filială și dat de exemplu pentru devotamentul său. Lauda aceea conține și o bună parte de compătimire. Pe de altă parte: există indivizi care ies foarte greu din vis și alții care, odată cu trezirea, pierd orice amintire despre cele pe care le-au trăit în somn. Cei ce-și amintesc caută o soluție rațională pentru a sfârși cât mai favorabil acțiunea întreruptă în clipa revenirii la starea de veghe. Mai ales în cazul unui coșmar, necesitatea de a găsi „o soluție" convenabilă este atât de profundă, încât omul nu-și găsește liniștea până când nu o născocește. Asta fără a mai aminti de visele rămase în subconștient și față de care individul nici măcar nu se poate apăra. În lipsa rațiunii pe post de avocat, omul se simte în mijlocul unei situații fără de ieșire. În cazul Celui de Al Șaptezeci și șaselea, memoria sa transcendentală se comporta asemenea unei poveri greu de purtat: revenit în trupul Nătăflețului, sufletul Celui de Al Șaptezeci și șaselea nu se putea despărți nici de avatarurile petrecute în ipostazele anterioare. Avataruri dintre care de unele era conștient și de altele nu. Față de cele pe care le mai putea verbaliza, ziua trebuia să găsească o continuare favorabilă (ori măcar suportabilă). Ceea ce necesita un mare efort de gândire. De unde și preocuparea (pe care nu i-o

[25] În disprețul față de tatăl său, și Al Șaptezeci și șaptelea va repeta profund rușinat că, în cazul Nătăflețului, nebunia se manifesta sub forma unor cumplite accese de spaimă însoțite de delir și de halucinații, accese cu totul nepotrivite pentru un bărbat adevărat.

puteau înțelege cei din jur) și spaima față de noaptea următoare, întotdeauna susceptibilă de a aduce noi îngrijorări. Aceasta era cumplita pedeapsă primită de Al Șaptezeci și șaselea. Desigur, bunul cititor va putea strâmba din nas, spunând că și alți oameni trăiesc în stare de veghe cu visele neconsumate în timpul somnului. Și, ca întotdeauna, bunul cititor are iarăși dreptate. Numai că există totuși și o mică deosebire: noi, ceilalți, ducem doar în inconștient umbra viselor, ceea ce poate lăsa o amprentă apăsată asupra dispoziției și comportamentului din starea de veghe. Pe când Nătăfletul era mereu împovărat de conștiința celor întâmplate aievea pe lângă învelișul depistabil al simbolurilor ascunse în vise, experiențe care se adăugau memoriei sale transcendentale, vise de care nici el nu era scutit. Așadar, povara sa era dublă. Și-l deosebea de ceilalți muritori.

Scrie așa: „Lorenzati trebuia să-l omoare pe cardinalul Toldo, iar Giulio Franzotti era cel ce trebuia să-l omoare pe asasin. Și însuși rolul Exorcistului ne apare cu totul altfel." Nătăfletul, trăind (și) destinul străbunicului său, resimțea din plin nevoia de securitate, de supraviețuire, pentru a-l apăra pe Exorcist și, astfel, totodată, și pe sine însuși. Așa că zile și săptămâni întregi, stând în sera Palatului Bosci, țesea planuri prin care să-l împiedice pe Lorenzati să-și ducă la capăt misiunea asasină, astfel încât Franzotti să n-aibă motive de a continua, prin asasinat, să șteargă urmele. Până la urmă, Nătăfletul a găsit soluția de a scăpa de Lorenzati, o soluție atât de ingenioasă încât părea imposibil să dea greș. Numai că, ajungând din nou în miezul acelor evenimente, Exorcistul/Nătăfletul a constatat că tot ceea ce a născocit cu atâta ingeniozitate în timpul zilei s-a pierdut noaptea și că lucrurile au continuat pe făgașul lor. Și, din nou, era ca în vis: evenimentele fiind imposibil de influențat[26].

Și acesta este doar un exemplu...

Pe lângă seră, tablouri și sculpturi, Nătăfletul a adus în Palatul Bosci și o colecție cu totul impresionantă de incunabule și chiar și cărți tipă-

---

[26] „Viața e vis" era la mare trecere. Numai că nici măcar în acel context nu se potrivea Al Șaptezeci și șaselea! Mai ales că scribul nu are niciun temei să afirme că — pe lângă faptul că Nătăfletul revenea în acele repetate nopți cumplite în trupurile străbunilor, perioade nedefinite pentru care păstra amintiri —

rite. Memoria din cărți nu i se părea la fel de devoratoare ca și propria sa memorie, așa că se încăpățâna să încerce să găsească o oază de refugiu în scrierile diferiților autori. Cum matrițele cu piese mobile au pătruns rapid și în Europa, după prima carte tipărită de Gutenberg, noua metodă s-a extins repede, cum doar secolul al XX-lea s-a bucurat de explozia exponențială de noutăți în viața oamenilor. Cu toate acestea, din pricina analfabetismului masiv, impactul a fost mai lent, iar Gutenberg însuși nu s-a îmbogățit, ascendenții săi, bătând monedă în mod tradițional, fiind evident mai avuți. Nici Nătăfletul nu a profitat prea mult de noile tiparnițe, dacă ținem cont că, din ceea ce mai știm despre celebra sa bibliotecă, marea majoritate a lucrărilor pe care le poseda proveneau din mâinile copiștilor monahi. Profitând că era fiul unui episcop, Al Șaptezeci și șaselea a reușit să ajungă, în urma unor donații generoase, la numeroase manuscrise din diferitele mănăstiri, în unele locuri reușind chiar să fie un fel de abonat la munca din atelierele de acolo. Știm asta dintr-o frază a lui Humilliatus, care notează că, în vreme ce episcopul stătea de vorbă cu starețiii, fiul său obișnuia să-și petreacă vremea în *scriptorium*, unde, în orice loc, era bine primit, fiindcă niciodată nu venea cu mâna goală, iar darurile sale erau răsplătite cu scrieri. Și Gregorovius amintește că mai-marii bibliotecii Vaticanului nu ezitau să se informeze de la fiul episcopului despre anumite lucrări ce li se păreau necesare. Iată că, deși unanim considerat „nătăfleț" — probabil că și felul său de a fi în relațiile cu

---

ar fi putut fi conștient și în acele ipostaze trecute de cele gândite cu mai multe generații mai târziu. Așa că și dacă am putea crede că soluțiile găsite *a posteriori* ar fi fost valabile, n-avem niciun indiciu că acele soluții ar fi putut fi cunoscute și cu atâta vreme înainte, spre a fi aplicate. Pe de altă parte însă „înainte" și „după" țin doar de categoriile timpului, categorii pe care Adam nu le-a cunoscut în infinitatea vieții veșnice, ele fiind doar elemente ale pedepsei la care a fost supus pentru păcatul său. Așa că este greu de crezut că Al Șaptezeci și treilea ar fi putut bănui soluțiile găsite de către Al Șaptezeci și șaselea... Și iarăși, „De fapt, din ziua în care strămoșii noștri au adormit în moarte, toate lucrurile continuă exact ca de la începutul creației". (2 Petru 3:3, 4)

ceilalți îi întărea porecla —, Al Șaptezeci și șaselea devenise o notorietate în lumea celor ce manevrau literele și în lumea celor ce iubeau cărțile[27].

În copia unuia dintre manuscrisele primite de la Anagni, Al Șaptezeci și șaselea a găsit amănunte ale vieții Sfântului Coriolan, sfânt despre care nici cei mai erudiți ierarhi cărturari n-au știut să-i spună scribului prea multe. Coriolan a fost un comandant roman din timpul lui Diocletian și a împărtășit soarta numeroșilor creștini care își mărturiseau credința, fiind gata de a muri pentru ea. Legenda sa n-a supraviețuit decât Evului Mediu, dar ecourile i se mai păstrează în unele sate din Italia meridională, fără ca sfântul să mai fie prăznuit într-o zi anume. Uneori, Coriolan este confundat cu un alt martir creștin din aceeași perioadă. Și iată ce a citit Al Șaptezeci și șaselea în manuscrisul de la Anagni: „Sfântul Coriolan a fost orfan de părinți și i s-a povestit că tatăl și mama sa au fost omorâți în amfiteatru pentru că au tăgăduit zeii romani și s-au declarat, până în ultima clipă, credincioși întru Hristos. Sfântul Coriolan a fost crescut printre soldați și, dând dovadă

---

[27] Palatul Bosci a fost pe tot timpul îndelungatei vieți a Omului din fereastră un teren închis, unde doar voința acelui adevărat stăpân hotăra lucrurile. În general, se pare că Omul din fereastră nu cerea foarte multe de la armata sa de rude și servitori, dar ceea ce pretindea nu putea fi nici comentat, darămite ignorat. Principala sa poruncă a fost aceea că în uriașa clădire nu putea pătrunde nimeni fără aprobarea sa. Pentru Al Șaptezeci și patrulea, tihna tabieturilor sale părea să fie cel mai important comandament și tot ceea ce i-ar fi putut perturba și într-o măsură mică acea stare era prevenit din față. (Poate că de aceea a și avut o viață atât de lungă Omul din fereastră: el n-a fost măcinat de evenimente, fiindcă el nu le-a trăit, ele nu l-au atins, el doar a fost Spectatorul.) La un moment dat, Nătăfletul a dorit să deschidă biblioteca sa tot mai bogată și pentru public. *În Palatul Bosci?? Imposibil!* a venit refuzul categoric. Nepotul a insistat să li se permită intrarea vizitatorilor măcar printr-o ușă laterală, izolându-se câteva încăperi de restul edificiului. *Aici?! În Palatul Bosci?? Imposibil!* Așa că, încăpățânat și el, Nătăfletul a deschis o bibliotecă publică, cumpărând o casă la câțiva pași de palat. Ceea ce nu l-a mai deranjat pe Omul din fereastră, ba acesta chiar se bucura că poate vedea de la posturile sale de observație cine intra în acel loc. Într-o zi, Omul din fereastră i-ar fi spus majordomului Rodolfo că, de când cu biblioteca, el poate supraveghea de la ferestrele sale nu numai Florența, ci și pe strămoșii săi. Fraza nu a fost comentată de către cei ce au consemnat-o și nici scribul nu îndrăznește să tragă concluzii.

de multă vitejie, a fost avansat până la gradele cele mai mari. Dar, într-o noapte, a visat că este propriul său tată și visul său a fost atât de puternic, încât s-a repetat și în nopțile următoare. Cunoscând ziua sfârșitul înfricoșător al părinților săi, Coriolan a încercat să facă un plan spre a-l preîntâmpina. Însă noaptea uita ceea ce știa ziua. Atunci s-a rănit, tăindu-se intenționat la umăr, sperând să poată reveni noaptea, datorită durerii, din trupul tatălui în propriul său corp. Dar visul e vis și omul nu are puterea să-l schimbe, de multe ori trebuind să constate că nici măcar nu mai reușește să facă o mișcare simplă, rămânând stană de piatră în fața unei primejdii pe care o vede apropiindu-se implacabil. Nici Sfântul Coriolan n-a reușit să schimbe destinul părinților săi, deși a revenit, după prima apariție, noapte de noapte, în trupul tatălui. Așa a înțeles sfântul adevărata misiune a drept-credincioșilor." Și manuscrisul continuă descriind cum, încetul cu încetul, Coriolan a ajuns să creadă atât de mult în jertfa părinților săi, încât să fie convins că, de fapt, propria sa viață nu este decât visul tatălui, care trebuie că este foarte mâhnit că fiul nu-i înțelege mesajul. Coriolan a aflat atunci, stă scris în manuscrisul de la Anagni, că doar prin propriul său sacrificiu va putea să încununeze pilda pe care au dat-o părinții săi. Al Șaptezeci și șaselea s-a găsit în dilemă: se pomenea și el, asemenea Sfântului Coriolan, în simplu vis, ori chiar ajungea să pătrundă în trupurile strămoșilor săi? Asemenea lui Coriolan, și starea sa se repeta cu regularitate, însă nu numai că el se regăsea, într-o ordine pe care nu și-o putea explica, în mai mulți strămoși direcți, ci chiar retrăia aceleași vieți ca și cum ar fi fost pentru prima oară: deși în calitate de Al Șaptezeci și șaselea își amintea perfect avatarurile prin care trecea în celelalte vieți, aflat în mijlocul acelor evenimente, nu știa niciodată cum vor continua. În schimb, Coriolan, după cum se putea deduce din scriere, era conștient de cum va sfârși, atunci când intra în visul despre părintele său. Era și acolo vorba despre transgresarea ipostazelor sau doar despre niște vise obsedante?

Oricum, lectura aceasta l-a răscolit profund pe Nătăfleț, fiind prima și singura în care a întâlnit pe cineva care, asemenea lui, revenea cu o asemenea frecvență în corpul unui ascendent direct. Al unui ascendent direct atât de apropiat. Asemenea lui? Aceasta era întrebarea. În manuscris

nu era consemnat dacă sfântul a suferit martiriul de două ori: o dată prin și alături de tatăl său și o dată prin propria experiență. În schimb, altă dată și altundeva, Al Șaptezeci și șaselea a găsit și o consemnare despre „De două ori Sfântul Mucenic Alexandru", despre biografia căruia chiar n-a găsit niciun amănunt. Să fi fost acel „De două ori Sfânt Mucenic Alexandru" cineva care a pătimit în două ipostaze diferite (despre care el — sau altcineva — a fost conștient)? Nătăfletul căuta cu disperare un ascendent pentru pătimirile sale, voia să afle cum a trecut altcineva o asemenea încercare, cum s-a descurcat acela și cum ar trebui să procedeze el. Și n-a găsit nimic.

Așa că scribul își dă seama că a greșit, atunci când a pretins că starea Nătăfletului de a-și trăi toată viața asemenea unui copil care n-a reușit nici până la maturitate să-și taie cordonul ombilical s-ar fi datorat doar confuziilor pricinuite de imposibilitatea sa de a ști când i s-a terminat peregrinarea într-o ipostază și când se afla din nou în propriul său trup. Afirmația este invalidă prin omisiune: ea ar fi trebuit să conțină, în primul rând, îndoiala — îndoiala că „propriul său trup" este într-adevăr „propriul său trup" și dacă, nu cumva, corpul altui străMoș este „propriul său trup". Sau — și mai precis — dacă nu cumva fiecare trup prin care sufletul său abia așteaptă să dea iama, ori de câte ori e lăsat singur în întuneric, reprezintă — unul câte unul și toate la un loc — „propriul său trup". Enigmă pe care scribul n-a reușit s-o dezlege. Cu atât mai puțin s-o depășească. Așa că nu este decât firesc să nu fi fost în stare să iasă din respectivul șir, pentru că aceasta ar fi însemnat să iasă din sine.

Recapitulând iarăși: în 1436, când Al șaptezeci și șaselea a împlinit 17 ani, a murit, după o scurtă suferință, soția Înțeleptului. Până atunci, fiul și-a petrecut nopțile în iatacul mamei, spre nemulțumirea puținilor care cunoșteau acest fapt nedemn pentru un tânăr bărbat. Cum mama s-a stins după o boală fulgerătoare, imaginea ei a rămas nealterată și s-a contopit cu personajele binelui din povești[28]. Și Al Șaptezeci și cincilea i-a păstrat doliul toată viața, iar simțămintele sale i-au făcut și mai ferm

[28] Mama — ca întrupare a oricărui simbol al binelui cu imaginea concretă cu care a crescut.

drumul către Dumnezeu, singura raţiune care i-a rămas. Fiul a suferit la fel de mult, însă în cazul său durerea i s-a transformat tot mai mult în spaimă. Câtă vreme tatăl s-a călugărit, feciorul şi-a împărţit nopţile cu doica şi cu servitorii. Iar atunci când situaţia a riscat să devină intolerabilă, iar secretul n-ar mai fi putut fi ascuns, a fost însurat cu Francesca Malatesta, femeia aleasă din considerentele deja arătate. După alţi câţiva ani, după ce Francesca şi-a îndeplinit datoriile stipulate în contractul de căsătorie şi a început să lipsească tot mai mult de acasă, lăsându-şi soţul singur în întuneric[29], băiatul, devenit adult şi tată a trei copii, şi-a căutat părintele şi, spre disperarea aceluia, refuza să plece de lângă el. Ajuns episcop, Al Şaptezeci şi cincilea l-a cărat după el în importantele-i misiuni diplomatice. Până ce au ajuns la un compromis: Nătăfleţul s-a împrietenit cu Roberto, omul care s-a dovedit atât de fidel fostului său stăpân, bătrânul cardinal Garante. Al Şaptezeci şi şaselea a acceptat să-l lase, din când în când, pe tatăl său să-şi vadă de treburile sale, iar el să doarmă într-o încăpere cu servitorul. Dar, cu toate acele măsuri de siguranţă, peregrinările nocturne ale sufletului său n-au încetat. Ba, chiar dimpotrivă! Nătăfleţul se străduia să rămână cât mai multă vreme treaz, însă epuizarea din pricina lipsei de somn îl făcea să aţipească ziua. Când, de obicei, chiar că era singur.

Al Şaptezeci şi şaselea a observat că, în călătoriile din timpul zilei, sufletul întâlnea mai multe personaje decât noaptea. (Poate pentru că noaptea rar era singur, îşi explica el fenomenul.) Iar scribul constată cu uimire că din acele vise de zi apar momente care au rămas nedefinite în minuţioasele-i cercetări făcute la timpul potrivit. Pentru a da un singur exemplu: Al Şaptezeci şi şaselea l-a cunoscut prea puţin pe Raoul Bosci, în vremea cât acela, suferind, şi-a trăit ultimii ani în cele două încăperi ce i-au rămas la etajul al doilea al Palatului Bosci[30]. Şi totuşi

---

[29] Gianni Vengeri se amuză, spunând că tatăl Martirului a fost atât de fricos, încât cerea ca în odaia în care dormea să ardă mai multe lumânări. Dar servitorii pişicheri s-au distrat secţionând de multe ori lumânările, astfel încât acestea se stingeau după ce laşul lor stăpân adormea.

[30] După moartea sa, acele camere n-au mai fost ocupate, fiind sigilate din ordinul Omului din fereastră. Pentru că tot ce se petrecea în Palatul Bosci nu răzbătea în afară decât ca palide zvonuri, scribul n-a mai putut percepe

tocmai cu ajutorul Nătăfleţului putem afla măcar o parte dintre amănuntele sfârşitului acelei vieţi. Poate că bunul cititor îşi mai aminteşte că abatele Contador l-a dus pe Baldassarre Cossa (antipapa Ioan al XXIII-lea) în Palatul Bosci şi i l-a arătat pe ultimul vlăstar al familiei, grav bolnav. Asta s-a petrecut în 1420, cu ocazia întâlnirii fostului antipapă cu Martin al V-lea, sfântul părinte în scaun. La data aceea, Al Şaptezeci şi şaselea abia împlinea un an... Dar iată ce este notat în descrierea vieţii Omului din fereastră: „Totuşi, aşa cum vom vedea la timpul potrivit, biografia ultimului descendent al lui Roger Chiorul nu s-a terminat odată cu pierderea averii şi cu retragerea sa în două cămăruţe de la etajul al doilea al fostului său palat. Identitatea i-a fost preluată de alţii, încât devine actor în numeroase întâmplări la care n-a mai apucat să ajungă în traiul său pământean." Aşa că scribul a schimbat ţinta cercetărilor sale şi s-a dus pe urmele lui Raoul Bosci, iar strădania i-a fost răsplătită. Tocmai în vara (?) anului 1464, după plecarea papei şi a Înţeleptului la Ancona, cineva a apărut la Florenţa şi, dându-se drept fiu nelegitim al ultimului Bosci, a deschis un proces, încercând să dovedească „mari vicii" ale contractului prin care Al Şaptezeci şi patrulea a cumpărat palatul. Omul din fereastră şi-a angajat cei mai scumpi şi cei mai eficienţi avocaţi şi şi-a continuat nestingherit viaţa de la geamurile sale. Se pare însă că lucrurile n-au mers aşa cum se aştepta, pentru că avem un protocol de la acel proces şi, spre bucuria scribului, la dezbateri a fost prezent şi Înţeleptul. Suntem la începutul anului 1465, iar fiul Omului din fereastră a schimbat tactica apărătorilor familiei sale şi a mers pe ideea că solicitantul ar fi un uzurpator. Pentru aceasta, a adus doi alţi pretendenţi la succesiunea familiei Bosci, doi alţi bărbaţi care au spus că sunt bastarzii lui Raoul şi că reclamantul iniţial, apărut de niciunde, însă cu pretenţii atât de nerușinate, n-ar fi fost decât un impostor care, oricum, n-a fost recunoscut niciodată de tatăl lor. De unde este de presupus că actul de vânzare-cumpărare al edificiului în cauză se găsea într-adevăr grevat de iregularităţi, altfel Al Şaptezeci şi

---

legendele — care sigur au existat — în legătură cu cele două odăi închise pentru vecie. Mai ales personalul care a sosit după ce ultimul Bosci a murit, fără îndoială că şi-a pus întrebări...

cincilea n-ar fi avut motive să vină cu acei martori neașteptați. Mai trebuie amintit că ambii acei presupuși fii recunoscuți au fost despăgubiți de Înțelept, așa că procesul s-a stins[31]. Cum, practic, Nătăflețul n-a avut cum intra în contact direct cu ultimul Bosci, acela murind când el abia se născuse de un an, este greu de spus de unde știa Al Șaptezeci și șaselea atâtea amănunte din viața lui Raoul și tindem să-l credem, în lipsa unei alte explicații, că doar atunci când sufletul i s-a aflat în trupul bunicului și al tatălui său, abia atunci a intrat Nătăflețul în legătură cu acele întâmplări. Și, ca și strămoșii săi, la acel moment nici Al Șaptezeci și șaselea n-a cunoscut urmarea. Pentru că atunci Al Șaptezeci și șaselea chiar era unul dintre acei strămoși. Doar că revenind Nătăflețul, memoria îi păstra și acele experiențe.

Totul a început atunci când au apărut în mare taină șoaptele cum că grupul contelui Patazzi ar fi reprezentat în peninsulă interesele nu numai ale Veneției, ci și cele ale lui Sigismund de Luxemburg, împăratul german care a știut să fie când de partea papei, când de partea dușmanilor acestuia. Într-adevăr, Sigismund, pe atunci rege al Ungariei, predispunea, prin prestigiul său, la tot felul de supoziții în care misiunile secrete și ritualurile speciale nu puteau lipsi. În 1408, împreună cu cea de a doua sa soție, Barbara Cilli, au fondat „Ordinul Dragonului Doborât", cu misiunea de a se opune oricărei erezii de la credința catolică și, în primul rând, reformei husite, cea care le amenința însăși

---

[31] Cu acea ocazie, scribul a mai găsit și alte personaje care s-ar fi dat drept copiii lui Raoul Bosci, personaje care au devenit actori în diferite povestiri populare, cum a fost, de exemplu, celebra legendă în epocă despre Giuseppe Roșcovanu'. Personajul, amintit deja și de Fratele Serenius, făcând tot felul de escrocherii, pedepsind prostia celor ce aveau încredere în el. De pildă, Giuseppe Roșcovanu' vindea părți din averea ascunsă de Roger Chiorul pe insula Batz. Bineînțeles că niciun cumpărător n-a văzut vreodată marfa pe care a cumpărat-o, întrucât șiretul Giuseppe pretindea că era mai sigur ca noul proprietar să plece singur și în secret să-și ridice partea, altfel putând fi ușor jefuit. De unde a știut pișicherul despre averea ascunsă a primului Bosci nu este greu de ghicit, întreaga poveste a familici mai târziu ruinate fiind de mult intrată în legendă, însă rămâne remarcabil modul cum escrocul s-a priceput, de fiecare dată, să-și îmbrace oferta într-un discurs erudit, cu multe detalii pe jumătate cunoscute de toată lumea, ceea ce le ușura credibilitatea.

augusta suveranitate în zonă. Din înaltul anturaj a făcut parte și Pippo Spano (cunoscut nouă din pictura lui Andrea del Castagno), personaj născut în Florența și zis Pipo of Ozora de englezi, *Ozorai Pipó* de unguri; *Filippo Scolari, Lo Scolari* ori *Pippo Spano* de italieni, dar și *Филип Маджарин, Philip Madzharin* sau *Filip Ungurul în Balcanii de Sud*. Pipo de Ozora a devenit mai târziu, la șaizeci de ani, când s-a căsătorit cu Barbara al cărei domeniu s-a numit Ozora. Pippo, mai mult decât un condotier, a fost învestit de înaltul său protector cu numeroase demnități în Europa de est, unde a ajuns, printre altele, comite de Timișoara și ban de Severin. Și a fost mai mult decât un condotier, întrucât nu numai că a luptat cu arma în mână, ci a știut să realizeze și legături cu principii din Balcani (din Serbia, din Croația și din principatele valahe. Însă, după cum vom vedea, nu numai...) Printre aceștia, cu Vlad Dracul[32]. Pippo se interferează cu povestea Celor O Sută, o dată, prin faptul că s-a ciocnit și cu Sigismondo Malatesta, cumnatul Nătăfleților. A doua oară, prin aceea că tatăl Celui de Al Șaptezeci și șaselea, Înțeleptul, s-a folosit în cariera-i diplomatică de originea sa din Răsărit, vorbind limba vlahilor, dar și de originea florentină a lui Pippo. Înțeleptul a înțeles, chiar în perioada în care națiunile își căutau identitatea, că Europa toată era legată prin numeroase încrengături ce nu așteptau decât să fie explorate[33]. Așa încât cei doi s-au cunoscut și s-au întâlnit de mai multe ori. A treia oară se interferează Pippo Spano cu povestea Celor O Sută și datorită lui Contador și a zvonului că grupul lui Patazzi ar fi devenit o sucursală a Ordinului Dragonului Doborât. Lumea este mică și trebuie doar să-i găsești culoarele prin care se întâlnesc diferitele ei puncte[34]. Cine știe câte alte nume cunoscute ori

---

[32] Care, în ciuda atâtor legende, se pare că și-a câștiga cognomenul de la diavolul (dragonul răpus) purtat cu mândrie pe piept, semn al apartenenței sale la ordinul fondat de Sigismund.

[33] În paranteză fie spus, așa cum lui Pippo (Filippo) i s-au atribuit origini maghiare ori spaniole, el, de fapt, fiind născut într-o familie de mari negustori din Florența, așa și Înțeleptul a fost socotit ba florentin, ba englez, ba francez, ba moldovean...

[34] Ține doar de pricepere și de pregătirea celui ce încearcă să pătrundă în acele canale să dea de itinerarele cele mai neașteptate unind lumea toată. Despre

uitate corespondează, pe căi nebănuite, între ele, deci și cu Cei O Sută? Iar punctul de referință — unul dintre nodurile unde se întâlnesc toate acestea — scribul a izbutit să-l identifice în spatele zidurilor atât de impenetrabile ale Palatului Bosci, însă și în legătură cu două personaje la care se aștepta mai puțin pentru asemenea roluri: Raoul Bosci și Nătăfleț! A fost de parcă ultimul Bosci ar fi apucat să-i transmită misiunea sa pruncului abia născut, asigurând continuitatea în ceva ce scribul, amintind de Raoul, în descrierea vieților Celui de Al Șaptezeci și patrulea și a Celui de Al Șaptezeci și cincilea, nici măcar n-a bănuit că ar fi existat.

În lumea aceasta mică — îngrădită de Însuși Dumnezeu cu un gard impenetrabil de timp și spațiu — după ce l-a exilat pe Adam și pe urmașii acestuia —, diferiții muritori, diferitele organizații, diferitele state se atrag ori se resping. Aceste atracții și aceste respingeri mișcă tot ce se petrece pe atomul numit Terra. Oamenii se atrag în scopuri nobile ori mânați de interese meschine, pentru a obține un lucru sau altul, pentru o coroană din fum aurit sau pentru că doar așa își pot asigura conștiința de sine; în același timp, oamenii se resping cu cei ce doresc același lucru ori văd în aceia o piedică în calea propriei satisfacții. Să luăm, pe rând, câteva elemente și să încercăm să găsim coridoarele subterane care au pus în legătură diferiții muritori, diferitele organizații, diferitele state ce se atrag ori se resping unele cu celelalte. Un exemplu ar fi fost misterioasa frăție a contelui Patazzi, despre care doar șoapte precaute sugerau din cine era formată și ce scopuri urmărea.

„Cei O Sută", un critic binevoitor a notat că ar fi „o istorie culturală a omenirii de la căderea Babilonului și până în prezent". Exagerare evidentă: bietul scrib n-a fost în stare să descopere marea majoritate a gurilor de canal pe lângă care a trecut la doi pași. Ce fel de „istorie culturală a omenirii de la căderea Babilonului și până în prezent", atâta vreme cât și așa mult prea lunga poveste este lipsită de personajele cele mai reprezentative? De exemplu, nu se pomenește niciun cuvințel despre războaiele dintre englezi și francezi și Fecioara din Orléans, ori despre Botticelli și marii artiști ai timpului... În dramul de minte care i-a mai rămas, scribul nici măcar n-a sperat la un renume pe măsura scrierilor acelui critic prea înflăcărat. (Noroc doar că majoritatea specialiștilor nici măcar n-au amintit despre Cei O Sută...)

Patazzi a venit în Toscana la sfârșit de trecento și nimeni nu știa dacă organizația sa a existat și înainte. În afară de abatele Contador și de... Pippo Spano, era greu de afirmat cu certitudine cine dintre cei ce frecventau acele cercuri era cu adevărat membru al frăției, pentru că toți aceia erau oameni de lume și se amestecau în saloanele vremii cu persoane ce nu făceau parte din organizație. Scribul știe cu certitudine doar că și ultimul Bosci a fost membru activ, dat fiind că nu a pregetat să-și ajute un frate, cu riscul, ulterior dovedit, de a-și pierde toată averea și de a-și compromite întregul viitor. Și Înțeleptul este de presupus că a făcut parte din societatea atât de secretă și de misterioasă, fiindcă, o vreme, Al Șaptezeci și cincilea părea să fi fost nedespărțit de Raoul Bosci. Nu știm dacă Înțeleptul, devenit episcop și angrenat în numeroase misiuni diplomatice, a continuat să apere interesele grupului Patazzi, însă fiului său Contador i-a arătat mult interes. Stă scris în rândurile despre Cel de Al Șaptezeci și cincilea: „Ulterior, Roberto, tânărul diacon din preajma lui Garante, a intrat în slujba episcopului pe care scribul l-a numit Înțeleptul. El, împreună cu acel Valentino, barcagiul care a reușit să-l scoată din Roma pe papa Eugen al IV-lea, au devenit oamenii de încredere nedespărțiți de Cel de Al Șaptezeci și cincilea și sunt mereu amintiți în această calitate și de Humilliatus." Numai că amândoi, înainte de a-i sluji cu atâta devotament pe episcop și pe fiul acestuia, și-au găsit refugiul în castelul lui Patazzi de lângă Siena, unde s-au ascuns o vreme, în calitate de grădinari. Apoi, când Roberto a ajuns să doarmă în aceeași odaie cu Nătăfleț, s-a ocupat mai mult de Al Șaptezeci și șaselea decât de tatăl acestuia.

În perioada în care Pippo Spano a devenit *Ozorai Pipó*, ni se semnalează un conflict între el și Sigismondo Malatesta, care, prin Francesca, era rudă cu Nătăfleț. Dar s-a întâlnit și cu tatăl acestuia, servind cu arma ceea ce episcopul pregătea cu diplomația. Cauzele conflictului, dacă ar fi să dăm crezare bârfelor vremii, ar fi pornit de la o poveste de alcov. Așa că Malatesta părăsește Ordinul Dragonului Doborât, însă nu și pe cel al Cavalerilor Sfântului Mauriciu. Unde cei doi rivali se reîntâlnesc. Nătăfleț, prin mărturia lui Gianni Vengeri, povestește pe larg cât de complicate erau relațiile între cei doi cavaleri care într-un loc erau dușmani, iar în altul frați. Povestește chiar și lucruri pe care nu le

poți ști decât dacă ai fost de față. De unde știa Nătăflețul acele multe, prea multe, amănunte? Malatesta îl disprețuia profund, iar pe Pippo n-a avut de unde să-l cunoască. Decât dacă, din nou, a trăit evenimentele prin Înțelept, cel care a colaborat cu amândouă personajele în diplomația florentină, dar și în cea îndreptată împotriva turcilor în Balcani.

Mai știm că abatele Contador a fost unul dintre foarte puținii oameni care au avut acces în Palatul Bosci și că a pătruns chiar și în odăile de la ferestrele cărora Sfinxul din Florența supraveghea cetatea. Inițial, abatele și-a făcut intrarea prin Raoul. Și când ultimul Bosci a căzut la pat, dar și înainte, când tânărul nu mai dispunea nici măcar de surse pentru a se întreține, abatele i-a adus cele necesare supraviețuirii. De nepotul de nici doi ani al Omului din fereastră, Contador a început să fie preocupat abia când (în prezența sa) Raoul Bosci a trecut în neființă. Toată grija față de ultimul Bosci a transferat-o celui mai tânăr dintre Cei O Sută, încât e evident că Palatul Bosci era important pentru Contador și pentru cei pe care îi reprezenta. Cum există suficiente dovezi că relația sa cu Nătăflețul nu s-a întrerupt vreodată, scribul tinde să creadă că izvorul niciodată secat al averilor Omului din fereastră se revărsa și în societatea lui Patazzi. Despre Omul din fereastră, se știe că n-a făcut parte, de la venirea sa la Florența, din niciun grup de influență și că era inutil să încerci să-l atragi într-una sau în altă partidă. În legătură cu misiunile fiului său, nu cunoaștem decât puține aspecte. Iar, biografia Nătăflețului e acoperită de conotațiile poreclei și de renumele mizerabil pe care i l-a împrăștiat fiul său, Al Șaptezeci și șaptelea. (Legendele despre fricile Nătăflețului, intrate în proverbe, s-au dovedit atât de puternice, încât i-au acaparat cu totul imaginea.)

Dacă misteriosul conte Patazzi a pătruns în istoria Toscanei cu mulți ani înainte de a-și face Cei O Sută apariția în Florența — în 1411 —, în alt loc al planetei, Sigismund, regele Ungariei (din 1387), viitor rege romano-german (din 1410), viitor rege al Boemiei (din 1420), viitor purtător al „coroanei de fier" a Lombardiei (din 1431) și viitor împărat romano-german (din 1433), împreună cu Barbara de Cilli, își fondează, în 1408, ordinul, ca reacție împotriva reformei husite. Numai că Jan Hus pleacă să-și limpezească situația la Conciliul de la Konstanz abia

în 1415. Pleacă bazându-se pe o scrisoare de liberă trecere tocmai din partea lui Sigismund, scrisoare de liberă trecere *pentru dus și întors*. Asta după ce același Sigismund își fondase ordinul cu șapte ani mai înainte tocmai cu scopul de a lupta împotriva lui Hus și a tot mai multor adepți ai aceluia! Așa că scrisoarea aceea n-a fost decât un pașaport pentru rugul din cetatea Gottlieben pe Rin, cetate aparținând episcopului din Konstanz, unde reformatorul ceh va fi ars de viu la 6 iulie 1415. Ceea ce dovedește că Sigismund și-a planificat din timp acțiunile, că a avut răbdare să le ducă la capăt și că a știut să adune în jurul său, (și) prin statutul de frățietate, cele mai diverse și cele mai eficiente forțe ale vremii. Așa se explică și ascensiunea sa neîntreruptă spre noi și noi demnități, până la cea mai înaltă dintre cele lumești, cea de împărat romano-german. Că țintele sale au fost de durată și că doar ele au contat pentru el o dovedește și faptul că a primit coroana imperială din mâinile papei, după ce, vreme de veacuri, predecesorii săi nu s-au mai bucurat de asemenea favoare. Apoi l-a părăsit și pe papă, la fel ca și pe Jan Hus. La noua societate, au aderat figuri importante ale vremii, dar și persoane cu statut discret. Ca în orice ordin ce se respectă, regula conspirativității era cea care-i dădea prestigiul, doar că membrii ei purtau la lumină însemnele: dragonul doborât înfășurat în jurul gâtului aparținătorului frățietății și cu capul căzându-i pe piept. Nici asta nu era ceva nou: și cavalerii templieri, și cavalerii ioaniți, și cavalerii teutoni își etalau cu mândrie apartenențele, fără a elimina prin aceasta convingerea celor mulți și neinițiați că mai existau și alte persoane făcând parte din confrerie, stând în umbră și colectând cu grijă orice referire folositoare ori dăunătoare frățietății lor. Printre ei, Amedeo al VIII-lea, contele de Savoy, ridicat la rangul de duce de către același Sigismund. Când Amedeo fondează, la rândul său, în 1422, Ordinul Sfântului Mauriciu, el venise la mănăstire purtând pe piept Dragonul. Dar renunță la el[35], „în semn de retragere totală din lume". Retragere la Dumnezeu, pe care să-l slujească prin intermediul propriului său ordin, cel al Sfântului Mauriciu. Și, la fel cum Sigismund a pregătit din

[35] Îl transmite, împreună cu întreaga-i avere, fiului său Ludovic (Ludwig), pe atunci în vârstă de doar nouă ani.

vreme doborârea lui Jan Hus și a adepților aceluia, așa și Amedeo a venit „întâmplător" în mănăstirea Ripaglia, pe malul lacului Geneva, însoțit de șase cavaleri. Cavaleri despre care se știe prea puțin, dar se pare că și ei erau (foști?) membri ai Ordinului Dragonului Doborât. Or, pentru a iniția o nouă confrerie, tradiția cere, în cele mai multe cazuri, șapte cavaleri fondatori. În lista găsită de scrib, numele unuia dintre aceștia apare mâzgălit până la ilizibil. (Poate de aceea, în alte câteva surse, se vorbește că Amedeo ar fi fost însoțit în recluziune doar de cinci tovarăși.) Despre acel loc lipsă din șir s-a mai făcut vorbire. Să vedem crezul cavalerilor Sfântului Mauriciu, așa cum este păstrat în Codex Parisiensis și cum ni l-a lăsat Eucherius din Lyon cu o mie de ani înainte de a ajunge ducele de Savoy la Ripaglia. Sub deviza: Recunoaștem că suntem creștini; creștinilor nu ne vom opune niciodată", membrii ordinului jură: „Împărate, e adevărat că suntem soldații tăi, dar nu mai puțin — o recunoaștem deschis — suntem în slujba lui Dumnezeu. Ție îți aparține curajul nostru în război, Lui viața noastră fără de prihană. Tu ne dai solda pentru osteneala noastră, El ne dăruiește începutul fiecărei vieți. Nici măcar la poruncă imperială nu avem voie să ne tăgăduim Dumnezeul și Creatorul, Dumnezeu care și ție îți este Dumnezeu și Creator, fie de accepți sau nu (acest adevăr). De nu ne vei obliga să-L jignim printr-o asemenea faptă de sânge, te vom sluji și pe mai departe cu credință, așa cum am făcut-o și până acum. În caz contrar, îl vom asculta mai mult pe El decât pe tine. Împotriva oricărui dușman, îți oferim brațul, dar s-o mânjim cu sânge nevinovat ne contravine convingerilor. Dreapta noastră luptă împotriva celor fără de Dumnezeu și împotriva inamicilor, dar pe cei cucernici și pe concetățenii noștri nu-i măcelărește. Noi ridicăm armele pentru concetățenii noștri și nu împotriva lor. Noi am luptat din convingerea fidelității noastre, dar cum am putea menține această fidelitate, dacă i-am refuza aceeași fidelitate Dumnezeului nostru? Înainte de toate, I-am jurat lui Dumnezeu, abia apoi comandantului militar. Nu ai putea avea încredere în cel de-al doilea nostru jurământ, dacă l-am încălca pe primul."

Însă mai scrie la Al Șaptezeci și cincilea: „Cavalerii Sfântului Mauriciu au reprezentat un ordin călugăresc militar, însă cu o activitate predominant religioasă. Marele maestru a insistat asupra învățăturilor

esoterice, el fiind convins că sufletul nu moare și că răposații încearcă din răsputeri să comunice cu viii, dar că cei rămași pe pământ nu le răspund din pricina unor preconcepții încetățenite de veacuri". La fel credea și Nătăflețul. Numai că acesta s-a născut doar cu trei ani înainte ca Amedeo să-și fondeze ordinul său în A.D.1422. Să se fi aflat fiul Înțeleptului din nou într-un alt trup? Că a fost amestecat în vreun fel am aflat iarăși ceva mai târziu, din biografia Martirului. Care a tăgăduit implicarea tatălui său în nașterea Ordinului Cavalerilor Sfântului Mauriciu „pentru că individul acela a fost mult prea laș pentru așa ceva". Să fi mâzgălit Al Șaptezeci și șaptelea numele din lista membrilor fondatori? *Scribul se află abia în anul 1422, iar Martirul se va naște abia șaisprezece ani mai târziu...*

Între timp, Sigismund și-a urmat cu aceeași meticulozitate drumul spre coroana imperială, acumulând deja mai multe înalte titluri decât le-au permis pictorilor ce l-au imortalizat să i le pună în ovalul ce-i circumscria portretele. Crearea ordinului și preluarea crezului recuperat de Eucherius din Lyon (și el la două sute de ani după martiriul lui Mauriciu și al camarazilor săi) cu un mileniu mai târziu nu este întâmplătoare. Amedeo a intrat în grațiile lui Sigismund și s-a văzut răsplătit, încă în 1416, când a fost ridicat la rang de duce. Însă, asemenea suveranului, nici Amedeo nu s-a mulțumit niciodată cu puțin. El uită originea nubiană a Sfântului Mauriciu — așa cum mai apare acela în statuia colorată de la Magdeburg — și, după patru veacuri, îi dă o obârșie locală, din nordul Alpilor. Unirea cu Dumnezeu, în cadrul recluziunii celor veniți la Ripaille, are și un apendice foarte important: contopirea marelui maestru cu însuși Sfântul Mauriciu. (Și, atunci, cum să fi fost Amedeo un personaj cu pielea închisă? Mai ales că nu ne aflăm nici la d'Agaun [Acaunus], locul unde ar fi suferit martirajul Mauriciu și soldații lui și nici la Magdeburg.) Legenda larg încetățenită, cum că ducele de Savoy ar fi ales o viață de eremit, după ce și-a pierdut soția și primii trei copii, iar cel mai mare fiu rămas în viață nu promitea nici el să trăiască prea mult[36], este la fel de nepotrivită realității ca și

[36] Într-adevăr, Amedeo își lasă titlul și averea lui Ludovic (Ludwig), al doilea său fiu în viață și care avea să trăiască peste cincizeci de ani, în vreme ce fratele

cognomenul de „Pacifistul", care i-a fost atribuit. În primul rând că ducele n-a fost prea credincios, lucru pomenit de mulți autori, mai ales când, conform aceloraşi legende, ar fi refuzat („din modestie") demnitatea papală. În al doilea rând, că L-a găsit pe Dumnezeu în viața de pustnic. Ambele afirmații sunt făcute pentru a-l legitima ca suveran pontif al Apusului. Dar cel mai limpede apare nepotrivirea când Mauriciu–Amedeo îi atrage decis atenția lui Maximian–Sigismund că în primul și în primul rând va asculta de Dumnezeu și abia apoi de stăpânul lumesc. Iar poruncile Celui de Sus nu sunt întotdeauna la fel interpretate jos, pe pământ. Totuși, ceva mai multe decât ceilalți muritori le știe cineva care s-a dedicat cu totul prăznuirii Lui. Printre aceștia, și ducele care a renunțat la titlurile și averile laice pentru căutarea Atotputernicului. Așa că Amedeo era acum în stare să deceleze voința divină. (Așa cum împăratul lumesc știa mai puțin.) Și, într-adevăr, Mauriciu–Amedeo licitează și obține ceea ce-și dorește. Și ceea ce convine ambelor părți: Sigismund merge la papa de la Roma, se lasă încoronat împărat romano-german, ceea ce îi conferea puterea venită chiar din mâinile locțiitorului lui Iisus pe pământ, după care pleacă la Basel și îl împinge în față pe Amedeo drept antipapă. („Nu numai papa l-a *făcut* pe împărat, ci și împăratul l-a *făcut* pe papă.") Și toate astea deși Sigismund moare subit în 1437, în vreme ce Amedeo devine antipapă abia în 1439... Al Șaptezeci și șaselea știa toate astea și a constatat că, nici în afara lui, rânduiala lumii nu ține cont de stricta cronologie. Timpul a fost făcut pentru omul căzut în păcat și nu pentru Dumnezeu.

Cum să fi rămas Sfântul Mauriciu un soldat cu pielea tuciurie, când scrie în capitolul dedicat Înțeleptului că Amedeo punea mare preț pe curățenia sângelui și că „Încă în vara lui 1430, aflat la castelul din Chambery, publică *Statuti Generali*, un text ce prevestea din plin... legile antievreiești de la Nürnberg? Evreii erau condamnați să trăiască izolați de creștini și să poarte semne distinctive. Până la Hitler, papa Paul al IV-lea va emite în 1559, «Index Librorum Prohibitorum» care

---

mai mare, Amedeo de Savoy, prinț de Piemont, nu va atinge nici vârsta de douăzeci de ani.

va folosi drept bază documentul lui Amedeo pentru a legifera un regim și mai dur pentru evrei, introducând chiar și termenul de «ghetou». Cum pentru un papă, ultimul antipapă a rămas prilej de inspirație, este de crezut că îi lega mai mult decât simplul antisemitism, Paul al IV-lea fiind și unul dintre cei mai extremiști fanatici naționaliști din istorie." Mai mult, Amedeo rescrie întreaga istorie și își găsește strămoșii printre părinții fondatori ai creștinismului, unii „înaintea lui Hristos și prevestindu-L". Așa că ducele de Savoy îl face pe Sfântul Mauriciu de obârșie din Valais, în nordul Alpilor.

— Lucrurile sunt atât de complicate, încât omul nu le poate decât interpreta, dându-le un sens personalizat, se smiorcăia Nătăflețul. Scaunul acesta reprezintă cu totul altceva pentru mine decât pentru tine. Numai Dumnezeu știe cu precizie ce este un scaun, în vreme ce eu îl consider doar drept obiectul pe care mă așez să mă odihnesc, iar tu, trecând pe lângă el, abia de-l iei în seamă, atât cât să nu te lovești de el. Al Șaptezeci și șaselea stătea pe scaunul lui preferat și gândea la toate astea...

Gândea la tatăl său, un om atât de înțelept pe cum îi era cognomenul și atât — nu de tolerant — de înțelegător. (Un înțelept nu poate fi decât înțelegător...) Tatăl care a stat și alături de Amedeo–Felix al V-lea, și alături de evreul Țipor.

„În vara lui 1430, aflat la castelul din Chambery, [Amedeo] publică *Statuti Generali*, un text ce prevestea din plin... legile antievreiești de la Nürnberg. Evreii erau condamnați să trăiască izolați de creștini și să poarte semne distinctive." Dar Amedeo–Felix nu-l respingea nici el pe Țipor. Iar evreul, după ce Amedeo a renunțat la poziția de antipapă și a revenit la Florența în calitate de cardinal, l-a regăsit și aici. Țipor, alături de Înțelept, a devenit unul dintre cei mai importanți consilieri ai lui Pius al II-lea. „Țipor nu sabota ideile Înțeleptului, însă căuta, de fiecare dată, soluțiile cele mai puțin scumpe pentru neamul său. Pe lângă aceste discordanțe dintre cei doi, se șoptea că fiecare pas era analizat și de confreria bănuită, așa că forma finală a sfaturilor date papei erau rezultatul a mult mai multor considerente. Ca să nu mai amintim că deciziile, până la urmă, erau luate tot doar de Piccolomini însuși, papa Pius al II-lea." Așa scrie în dreptul vieții Celui de Al Șaptezeci și cincilea, tatăl

Nătăfleţului. (Când a plecat din Italia, salvându-şi viaţa sa şi a conaţionalilor săi cu ajutorul Înţeleptului, dar şi cu cel al averilor părăsite în mâinile cardinalilor, lui Ţipor i s-a mai permis să celebreze un *Gezerot Tatum*, liturghia evreiască pentru cele peste 5 000 de victime ale începutului primei cruciade...) Dar tot Ţipor a fost şi cel cu ajutorul căruia abatele Contador „s-a jucat" cu Omul din fereastră[37]. Existau cu

---

[37] Scrie în biografia Omului din fereastră: „În cazurile obişnuite, aprovizionarea Palatului Bosci se făcea prin intermediul armatei de servitori. Cei mai privilegiaţi negustori ajungeau cel mult la Rodolfo. Şi atunci când apărea un litigiu, cazul ajungea tot în faţa lui Rodolfo, majordomul care a preluat comanda supremă în numele stăpânului, al Sfinxului Florenţei, la care nu penetra nimeni. Nimeni în afară de Contador şi de Ţipor. Dacă acesta din urmă era acceptat pentru a realiza cu Al Şaptezeci şi patrulea un joc doar al lor, Contador se afla de faţă în calitate de... arbitru. Lucrurile se desfăşurau astfel: Ţipor intra în odaia întunecoasă, tuşea pentru a-şi anunţa prezenţa (deşi nu era nevoie...) şi se aşeza pe un scaun pregătit lângă uşă pentru el. După o vreme, îşi făcea apariţia şi abatele. Urma o pauză lungă, despre care pretindea că era un schimb de replici fără cuvinte între gazda sprijinită de pervazul ferestrei şi evreul ce părea că a aţipit scufundat în scaunul său cu spetează înaltă. Semiîntunericul din încăpere era amestecat cu mirosurile dulci-amărui ale unor beţişoare aduse din India şi care ardeau în suporturile lor din fildeş decorate cu elefanţi, maimuţe şi cu figura burduhănoasă a lui Buda. Alături, într-o butaforie din metal nobil şi pietre irizând puternic, o cascadă minusculă şiroia neîncetat, recipientul fiind astfel gândit încât se autoalimenta continuu, realizând un tip de *perpetuum mobile* imaginat şi construit de către Cossimo Locatti şi vândut pe bani grei pentru uzul personal al Omului din fereastră. Semiîntunericul, acel miros, precum şi şipotul neîncetat al apei din micuţa cascadă acţionau asupra simţurilor celui ce intra în acea încăpere şi îi provoca o stare pe care, mult mai târziu, Braid o va numi «hipnoză». O stare care nu-i era străină lui Contador, membru al grupului Patazzi. Dar o stare greu suportată de un nou-venit, bun pretext pentru ca Rodolfo să nu-i permită nimănui să-i conturbe stăpânul. «Odată, se justifica majordomul oaspeţilor insistenţi, o femeie a intrat în camera LUI şi, după numai câteva clipe, a leşinat. A fost nevoie să fie scoasă repede şi doar Dumnezeu a vrut ca ea să nu moară pe loc. Şi doi nobili cavaleri din Franţa au păţit amândoi acelaşi lucru!» Nimeni n-a verificat veridicitatea celor spuse, dar nici n-a mai stăruit altcineva să pătrundă în acele încăperi. Nu se ştie niciodată: «Dar dacă o fi chiar aşa cum spune servitorul?» Jocul Omului din fereastră cu Ţipor continua în cadrul unui ritual niciodată călcat: fără a se scoate un cuvânt — gazda nici măcar binevoind să-şi întoarcă faţa spre oaspetele

adevărat și ființe vii livrate de Țipor în Palatul Bosci? Oameni? Ce fel de oameni? Conspiratori? Conspiratori pentru cine? Și pentru ce? Sfinxul de pe zidurile Palatului Bosci tăcea. Personajele se intersectează, ba se și întrepătrund. Secolul Nătăfleților a fost secolul societăților secrete. Societățile secrete au menirea de a scoate din masa mare de oameni câțiva indivizi pentru anumite scopuri. Dar chiar și între acele confrerii există, iată, „coridoarele subterane care au pus în legătură diferiții muritori, diferitele organizații, diferitele state ce se atrag ori se resping unele cu celelalte". Confreria lui Patazzi și a lui Contador, Ordinul Dragonului Doborât, Ordinul Sfântului Mauriciu...

---

ei. După o vreme, Țipor părea că se trezește din aţipeală și pleca. Pleca și Contador. Apoi, după o vreme mai lungă sau mai scurtă, în funcție de ce își imaginase Al Șaptezeci și patrulea în răstimpul în care cei doi au fost de față, evreul îi aducea lui Rodolfo un obiect, un mic animal ori un «gând materializat» (Juan Contador). Nimeni nu știa exact cu ce se înfățișa Țipor, totul fiind așezat într-un cufăr masiv pe care-l cărau doi zdrahoni de-ai negustorului. După ce lăsau geamantanul în fața ușii, majordomul îl împingea în odaie. Pe urmă apărea și Contador, primea înapoi cufărul gol și citea de pe figura servitorului de taină dacă i-a fost livrat stăpânului ceea ce se așteptase ori dacă acela a fost înțeles greșit. Dacă da, dacă Omul din fereastră se arătase mulțumit, abatele primea contravaloarea în bani și i-o transmitea negustorului. Dacă nu, dădea el o sumă de florini cât îi indica majordomul, florini pe care îi recupera fără nicio întârziere de la Țipor. Acesta a ieșit foarte rar în pierdere, recunoaște Contador, Țipor fiind capabil să satisfacă și cele mai ciudate dorințe. Puțină lume știa de acest joc, iar cei ce l-au aflat au încercat să-i descoasă pe cei doi hamali despre conținutul livrărilor lor. Însă nici hamalii nu știau mai mult decât că, uneori, cufărul era foarte greu, pe când, alteori, părea să fie gol, că uneori aveau impresia că duc ceva prost împachetat, fiindcă se lovea la fiecare pas de unul sau de altul dintre pereți, iar, altă dată, li se părea că transportă ființe vii. Mai ales această ultimă afirmație lăsa drum liber oricărei ipoteze. Însă ce ipoteză părea să mai mire, atunci când era vorba de asemenea personaje? Și cine să aibă curajul să le mai aducă astfel de acuze? Cel mult Fra Gregorio, însă acela nu s-a temut să învinuiască și personaje cu funcții mai înalte, motiv pentru care a și sfârșit așa cum a sfârșit. Dar chiar și Fra Gregorio vorbește, referindu-se la acest subiect, cu prudență: nu pentru că i-ar fi fost frică, ci fiindcă recunoștea că nu exprimă decât ecoul unor zvonuri și că nu are dovezi suficiente pentru a jura în fața lui Dumnezeu că toate acele întâmplări erau și reale. El, Fra Gregorio n-a fost vreodată martor ocular la acele fapte. Măcar de atât l-a scutit Bunul Dumnezeu!"

Coridoare făcând legătura între destinații pe care este greu chiar și să le bănuiești. Amedeo al VIII-lea, teoreticianul luptei împotriva evreilor, și evreul Țipor, Omul din fereastră imposibil de racolat la vreo partidă și Condador, intrigantul. Amedeo și Înțeleptul. Coridoare de trecere și niciodată trasee cu o destinație finală. Așa încât, având o călăuză bună, poți ajunge de la oriunde la oriunde. Chiar și din arestul Barbarei de Cilli, soția împăratului Sigismund pregătindu-se de moarte, la contele Patazzi[38]. Există om care să fie un asemenea ghid?

Nătăfletul era tot mai convins că el însuși era acel Cicerone pătrunzând dincolo de pereții timpului și ai spațiului cu prețul blestemului devorator al memoriei sale transcendentale, suportând să trăiască fără a avea cordonul ombilical tăiat și acceptând neînțelegerea și chiar batjocura celor din jur. Rătăcind prin nebănuitele coridoare subterane, retrăind toate avatarurile strămoșilor săi. Odată a încercat să-i sugereze lui Roberto, servitorul credincios în grija căruia l-a dat Înțeleptul, că se poate naviga liber în spațiu și timp. Iar lui Roberto, în loc să-l înfricoșeze o asemenea posibilitate, au început să-i strălucească ochii de încântare, visând cu voce tare o călătorie atât de simplă prin toate dimensiunile universului.

— Păcat doar că nu se poate, și-a încheiat slujitorul reveria.

Să-i spună că se poate? L-ar fi crezut și mai nebun, și mai neputincios decât îl considerau oamenii și așa. Cine să conceapă că timpul și spațiul nu sunt doar pereții ce înconjoară temnița trupului muritor, ci chiar zidurile de apărare ale sufletului? Cât de mult cred oamenii în bunătatea lui Dumnezeu, dacă nu văd în limite decât constrângeri și nu și taluzuri de protecție? Cui să-i fi spus Al Șaptezeci și șaselea toate astea? Lui Rodolfo, căruia au început să-i sclipească ochii la gândul libertății necugetate, asemenea agitației necontrolate și plină de riscuri a pruncului gata să se lovească de orice? Nici cu propriul tată, cel

---

[38] Împăratul, simțind că i se apropie sfârșitul, n-a ajuns la aceleași concluzii ca și soția sa în legătură cu succesiunea. Și, fiindcă a prins-o că ea nu era dispusă să cedeze, a mai apucat s-o trimită în arest. Încă un semn că până și cofondatorii aceluiași ordin, care trebuia să unească pe cât de strâns posibil frații între ei, pot ajunge la conflicte, asemenea profanilor. Chiar și când îi lega mai mult decât jurământul de intrare în confrerie. Chiar și când erau soți.

numit pe bună dreptate de toată lumea Înțeleptul, fiul n-a avut mai mult succes, cu toate că părintele l-a privit lung, în vreme ce el încerca să spună și să nu spună. De parcă i-ar fi răspuns că sunt lucruri pe care nu le putem rosti pentru că nu avem dreptul s-o facem.

Stând pe scaun în lumina soarelui pătruns în seră, Nătăflețul se întreba cine, ce om ar putea înțelege că un perete — fie acela și zidit din timp și spațiu — nu numai te închide, dar te și apără? În niciun caz cel ce vrea să iasă neîngrădit.

Rodolfo, majordomul bunicului, s-a prăpădit cu mult înaintea stăpânului său.

În încăperea Omului din fereastră se afla un crucifix vechi, în care Mântuitorul avea picioarele alăturate, țintuite în două cuie. Era singurul lucru pe care fidelul servitor nu-l putea accepta, în contextul în care, de secole, toate crucifixele țintuiau de cruce picioarele încrucișate ale lui Iisus cu un singur piron. Fața Lui privea drept înainte și capul nu-I cădea în jos a durere, așa cum se înfățișa Hristos lui Rodolfo, și florentinilor, și tuturor creștinilor din vremea aceea și de mai târziu. Al Șaptezeci și șaselea să fi avut vreo șase anișori și a fost de față când slujitorul atât de credincios a primit porunca de a atârna acel crucifix pe perete. Bunicul stătea în geam, ca de obicei, cu coatele sprijinite pe pernele așezate pe pervaz și supraveghea cu veșnica sa privire — și încruntată și ușor ironică — fojgăiala neîntreruptă de jos, de pe caldarâm. Nătăflețul îl vedea din spate și se mira cât era de scund bunicul, de parcă era alt om decât Sfinxul privit din stradă, care părea să fie mult, mult mai înalt. Nici măcar Nătăflețul nu prea apuca să-l vadă pe bunic din față, cât se afla la doar câțiva pași de el, fiindcă bunicul rar își întrerupea veghea asupra cetății. Și nu și-a întrerupt-o nici în după-amiaza aceea, când Rodolfo, cocoțat numai în ciorapi pe un taburet adus de la etajul întâi, încerca să fixeze agățătoarea pentru crucifix. Bunicul avea un fel aparte de a vorbi: un fel de șuierat care părea să treacă prin orice obstacol. Din stradă, când Sfinxul binevoia — e drept că foarte rar — să se adreseze cuiva, glasul i se auzea de parcă emițătorul s-ar fi aflat la doar câțiva centimetri de receptor. Așa că, deși stătea cu spatele, vocea sa venea limpede până la servitor: „Nu acolo!",

„Mai la dreapta!", „Mai la dreapta!", „Mai!!!". Rodolfo trebui să coboare și să mute taburetul mai încolo. „Nici chiar așa! Nu vezi că, în felul acesta, Domnul Nostru nu se mai poate vedea din întreaga încăpere?" Și, adresându-se Nătăfleţului: „Spune tu, dacă, de acolo unde te afli acum, mai poți să-l privești în față pe Mântuitor? Nu, nu te mișca din loc! Ei? Vezi că nu poți? El, desigur, poate, dar tu nu poți!" Abia atunci a realizat nepotul că bunicul parcă avea un ochi și în spate și că sesiza totul ca și cum ar fi stat cu fața spre ei. Și, între timp, „Puțin mai la dreapta!", continua să-l piloteze pe Rodolfo.

Crucifixul acela străvechi îi fusese adus Omului din fereastră de către Țipor, iar majordomul era încredințat că evreul i-a băgat în casă stăpânului un obiect de hulă.

— Nu așa a arătat Domnul Nostru pe cruce! a răbufnit el, cel care, altădată, nu trăia decât să pună în practică fiecare gând al Celui de Al Șaptezeci și patrulea[39].

— Tu de unde știi? a venit vocea acum ironică.

— Unde ați mai văzut așa un Crist?

— Acesta are vreo trei sute de ani.

— Nu-l băgați în casă! mai îndrăzni Rodolfo. Evreul n-ar trebui să se ocupe cu asemenea lucruri! Evreii abia așteaptă să-ți bage hula în casă!

Atunci, pentru prima oară, a intrat sufletul Nătăfleţului în alt corp. Poate din pricina mirosurilor oferite de bețișoarele orientale, poate din

---

[39] Ca și glasul său care părea capabil să penetreze orice obstacol, și gândurile Omului din fereastră păreau să poată fi recepționate de cei din jur. Altfel cum să-și explice scribul „jocul" Celui de Al Șaptezeci și patrulea cu Țipor, atunci când acela „ghicea" ce-și dorea stăpânul Palatului Bosci, fără măcar să spună un cuvânt. Probabil că acea particularitate extraordinară a Omului din fereastră de a-și transmite gândurile altfel decât prin grai a fost și forța cu care a reușit să influențeze atâta vreme Florența și pe florentini. Lucrurile se leagă: oamenii au simțit din plin acea putere și, într-o lume în care fiecare fleac era pizmuit, Palatul Bosci și bogățiile legendare pe care le conținea n-au fost niciodată ținta vreunei încercări de a fi înstrăinate. Doar acel presupus urmaș al lui Raoul Bosci a îndrăznit să-și revendice o parte a palatului, dar nici el n-a izbutit nimic. Drept urmare, Omul din fereastră nici măcar nu trebuia să deschidă gura pentru a se face înțeles, iar de o făcea totuși, era numai atunci când dorea ca și ceilalți de față să-i priceapă mesajele.

pricina șopotului neîntrerupt al micii cascade, poate din pricină că s-a străduit prea tare și prea multă vreme să-și dea seama cum de poate bunicul să te vadă stând cu spatele la tine; copilul a adormit. (Într-adevăr, atmosfera din încăpere conținea un aer nefiresc și îndemna, în cel mai bun caz, la somn. Poate că poveștile cu care i-a ținut Rodolfo la distanță pe cei ce insistau să intre la stăpânul său să fi fost adevărate. Era „o atmosferă halucinogenă", am spune noi azi.) Se făcea că băiatul s-ar fi aflat în același loc, lângă ușa din camera bunicului, iar majordomul tocmai ar fi introdus în încăpere cufărul lăsat la intrare de către oamenii lui Țipor. Stând de asemenea cu spatele, bunicul l-ar fi supravegheat pe Rodolfo în vreme ce acela ar fi scos lucrurile din geamantan. Rodolfo era obișnuit cu această îndeletnicire și își mișca mâinile cu precauție, întrucât s-a întâmplat nu o dată ca de sub un covor să apară un obiect tăios sau chiar un animal. În amintirea unor preparate extraordinare pe care Înțeleptul le-a adus din bucătăria lui Jorje (celebrul bucătar al papei Calixt al III-lea Borja) și cu care și-a desfătat și tatăl, acela, Omul din fereastră, poftea la delicatețurile din preparate aproape imposibil de găsit. Jorje se folosea în rețetele sale de cele mai ciudate plante, ca și de mici vietăți, pești și animale exotice, iar Omul din fereastră, obținând și o carte de bucate, tânjea să se desfete și el cu asemenea bucate. O dată, e drept că doar o dată, o ființă mică, nu mai mare decât un șoarece, a reușit să evadeze din cutia cu găuri în care fusese adusă și l-a mușcat pe Rodolfo de mână, iar acesta a făcut febră mare și credea că va muri. După câteva zile i-a trecut, însă de atunci folosea mănuși groase de lână la despachetat. Altă dată, a dat de obiecte cu marginile ca niște lame de sabie. Era evident că trebuia să fie foarte atent. Mai ales că nu de puține ori scotea din cufăr sticlărie fină și cu atât mai casantă ori servicii din porțelan mai subțire ca frunzulițele unor mușchi. În ziua aceea, din cufăr a ieșit un corp solid, butucănos până nu l-a putut vedea, ci doar simți cu degetele. Era un chip de om din lemn tare și fața aceea parcă i-ar fi șoptit ceva. Îngrozit, Rodolfo l-a împins înapoi, l-a ascuns în lada în care a fost înfășurat și, după ce a scos celelalte obiecte, l-a trimis înapoi cu cufărul. Însă, peste doar câteva zile, cu un alt transport, obiectul acela, care s-a dovedit a fi crucifixul ciudat cu picioarele Mântuitorului țintuite în două cuie și

cu chipul ridicat, a revenit în odaia Omului din fereastră. Și, din nou, obiectul acela parcă ar fi dorit să-i șoptească, iar el iar a vrut să-l ascundă, doar că, de data aceea, stăpânul i-a poruncit să-l scoată la lumină.

— Încă nu-ți dai seama nici acum că nu poți să ascunzi ce nu poate fi ascuns? l-a avertizat stăpânul, dovedind că a fost la curent și la prima tentativă a lui Țipor de a-i transmite ceea ce i-a cerut.

— Evreul, la fel cum a încercat să vă ucidă cu animalul care a ieșit mai repede din ascunzătoare și m-a mușcat pe mine, a introdus acum hula în această odaie.

De data asta a fost copilul de față. Prima scenă probabil că a visat-o, și-a spus Al Șaptezeci și șaselea când s-a trezit, în sfârșit, în patul său. Desigur, fidelul Rodolfo l-a cărat pe brațe în dormitor.

Însă atunci când i-a povestit totul majordomului, acesta a confirmat cuvânt cu cuvânt cele pe care i le relata puștiul, *care n-a fost de față la prima scenă și nici la întâmplarea cu șoarecele care l-a mușcat atât de rău pe Rodolfo, umplându-l de otravă. Mai mult chiar, copilul i-a relatat și ceea ce i s-a părut că i-ar fi șoptit statueta.*_

Nu, n-a visat totul, ci chiar a fost acolo! Altfel, de unde să știe atâtea amănunte care chiar s-au întâmplat? Iar asemenea întâmplări au început să se repete tot mai des. De atunci i-a fost frică Celui de Al Șaptezeci și șaselea să mai doarmă singur.

Nătăfletului nu i-a ieșit din cap acea întâmplare. Și nici următoarele. Pentru că, după încă două-trei asemenea plimbări în afara corpului său, și-a spus că, în fond, ar fi trebuit să fie bucuros: oamenii, după câte știa, au acces doar la prezent și încearcă să-l prindă cu ajutorul amintirilor și al faptelor provenite din istorisirile celorlalți. Și cu ce îi prevestea acel prezent pentru viitor. Iar interpretarea amintirilor și a celor aflate de la alții este atât de subiectivă... De aceea, mai fiecare om are o altă înțelegere asupra celor ce-l înconjoară și numai terorizanta voință de apartenență la grup îl face să-și modeleze percepțiile în concordanță cu ale celor din jur. Pe când el, copilul Al Șaptezeci și șaselea, a intuit că are parte de experiențe directe, bucățile de experiențe ale unuia plus bucățile de experiență ale altuia, bucăți de experiență nemijlocită ale fiecăruia care apucă să fie și care-l apropie mult, mult

mai mult de adevăr, fiindcă el nu trăia doar un fragment de întâmplare, asemenea altor oameni, ci alte şi alte asemenea părţi dintr-un total care doar acela dă întregul înţeles al lucrurilor. Ar trebui să fie bucuros pentru darul primit, îşi tot repeta, însă spaima-i era prea mare şi-l împiedica să-l fie sincer recunoscător Domnului. Dacă ştia cu atâta precizie întâmplări la care n-a fost de faţă şi nici nu i-au fost povestite, înseamnă fie că Dumnezeu a uitat să-i decupleze memoria de la ipostazele trecute, aşa cum a făcut cu toţi muritorii, fie că sufletul lui, al Celui de Al Şaptezeci şi şaselea, chiar pătrundea temporar în trupurile prin care lua la cunoştinţă amănuntele faptelor trecute[40].

Pe vremea aceea, Nătăfleţul n-a fost decât un copil având nevoie să-i limpezească cineva uimirile. Dar cine să se priceapă să-l lămurească, atâta vreme cât nimeni nu admitea că întrebările sale nu erau doar ipotetice, ci proveneau chiar din trăiri reale? Aşa că i se răspundea cu condescendenţă şi, atunci când el insista, i se recomanda să mai termine cu asemenea prostii. Numai Înţeleptul nu l-a repezit, tatăl acceptând că totul este posibil, dacă asta este voinţa lui Dumnezeu, doar că oamenii n-au dreptul să se pronunţe în domenii pe care nu le pot înţelege. Aşa că Înţeleptul îl asculta cu bunăvoinţă, însă nu-i răspundea la întrebarea aceasta. În cazul tatălui său, Nătăfleţul nici nu putea insista, Înţeleptul aflându-se mai mereu plecat în tot felul de misiuni, una mai importantă decât alta.

De unde, de la început, spaima Celui de Al Şaptezeci şi şaselea pentru trăirile conştiente din celelalte ipostaze? Pentru că, la început, cel ce mai târziu va fi numit „Nătăfleţul" chiar ar fi trebuit să fie bucuros: de exemplu, fiindcă şi-a câştigat o adevărată notorietate — efemeră, e adevărat — prin simţul său practic şi estetic deosebit: băiatul a fost capabil să indice soluţii tehnice uimitoare pe care el, Al Şaptezeci şi şaselea, nu le-a învăţat nicicând! Nu le-a învăţat, dar le-a trăit — lucru atât de greu de admis. Într-o zi, tatăl său l-a dus în Palatul Senioriei unde se afla o machetă cu palatul pe care Giovanni di Bicci (tatăl lui Cosimo de Medici) a vrut, dar n-a mai apucat să-l ridice. Băiatul a

---

[40] Doar ale faptelor trecute? Există trecut şi viitor? s-a întrebat el, atunci când a întrezărit şi imagini din viitor.

făcut o demonstrație de estetică arhitecturală, lăsându-i pe adulții aflați de față cu gura căscată, iar tatăl a fost felicitat pentru inteligența și cultura precoce ale copilului. Înțeleptul a primit laudele, însă a rămas cu o privire enigmatică, al cărei sens doar fiul bănuia că-l înțelege. Cele spuse de puști nu erau decât cuvintele rostite de cei mai mari arhitecți ai timpului, adunați în camera de lucru a papei Nicolae al V-lea pentru a comenta planurile renumitului lor coleg Alberti, în prezența unor înalți ierarhi, printre care și cel care avea să fie episcopul Al Șaptezeci și cincilea. Acolo s-au spus fraze de genul „păgânii antici iubeau doar simetria, or, Dumnezeu ne-a dăruit o lume profund asimetrică" sau „Dacă am avea doar corpuri ideale, așa cum au spus păgânii greci, omul însuși ar fi un ideal finit și nu o ființă chemată să parcurgă drumul de inițiere în cunoașterea lui Dumnezeu". Și soluțiile tehnice recomandate de maeștrii arhitecți pentru macheta atât de dragă papei Nicolae le-a repetat copilul în prezența asistenței uluite. Până și vocabularul pe care l-a folosit era unul de cea mai strictă specialitate, mulți termeni nici măcar putând fi înțeleși de notabilitățile, clericii, nobilii și negustorii bogați aflați de față.

— Copilul acesta este un geniu, îl felicitau cu gesturi largi pe Înțelept martorii scenei.

La fel s-a comportat băiatul, ajuns adolescent, când a comentat planurile pentru viitoarea biserică a Sfântului Spirit, fiind, se zice, de față și arhitectul Brunelleschi, care avea s-o construiască. Se spunea că și cele 38 de capele laterale ar fi fost amplasate la sugestia genialului băiat al Înțeleptului.

În general, fiul episcopului putea rezolva în mod miraculos diferite probleme tehnice și ar fi fost în stare de performanțe și mai mari, dacă strămoșii săi direcți ar fi avut îndeletniciri în acel sens.

Și, tot atunci, a înțeles Al Șaptezeci și șaselea că în cazul unor îndeletniciri practice, beneficiarii doresc doar ca ele să fie funcționale, însă că lucrul bine făcut este foarte important doar pentru specialiști, pentru că doar ei îi cunosc regulile, pentru că doar ei îl înțeleg. Cât nu se ceartă maeștrii pentru amănunte ce li se par atât de importante și care pentru martorii din afara breslei nici măcar nu sunt sesizabile. Nu, adevăratul geniu nu este geniu decât între genii.

Peste doar câțiva ani, succesul acela a fost uitat, iar locul „Geniului" a fost ocupat de „Nătăfleț".

De ce nu și-a folosit, și mai târziu, Al Șaptezeci și șaselea tainicul dar, cu care ar fi reușit — poate — să cucerească oricând laurii gloriei? Scribul nu găsește altă explicație decât spaima de neînfrânt ce-l însoțea în călătoriile sufletului său în alte trupuri. O spaimă atât de mare aceea, încât îl împiedica să facă strategii eficiente și să-și exploateze neobișnuitele facilități, pentru a se bucura de ceea ce *se pare că numai lui îi era dat* între oameni. În loc de toate astea, el tot analiza și iar analiza situația în care a ajuns. Analize care se ocupau de alte probleme decât de cele ale altora. Izolându-l de lume și făcându-l inapt pentru rutina traiului de zi cu zi. Asta cu toate că Al Șaptezeci și șaselea n-a fost în niciun caz un nătărău. Dimpotrivă, cineva în stare să tragă concluzii coerente în privința avatarurilor nemaipomenite prin care trecea trebuie că a avut o inteligență cu mult peste medie. Însă nu și un făgaș al gândirii asemenea direcțiilor raționamentelor celor mulți. Și cum ar fi putut fi altfel? De pildă, iată ce a descoperit Nătăfletul — cu aceeași groază ce-l însoțea în toate gândurile sale: în cazul lui, timpul chiar că nu avea nicio valoare. Scena din cabinetul papei Nicolae a avut loc mai târziu decât cea de la Palatul Senioriei, unde a uimit el lumea prin extraordinara sa erudiție[41]. Ceea ce înseamnă, își spunea Al Șaptezeci și șaselea, că, eliberat de zidurile timpului și ale spațiului, acelea nemaiexistând în cazul său, orice succesiune devine iluzorie. Pentru el,

---

[41] Nicolae al V-lea a fost papă între 1447 și 1455, iar Calixt al III-lea între 1455 și 1458. Al Șaptezeci și șaselea s-a născut în 1419. Când a comentat machetele pentru doritul palat al lui Giovanni di Bicci, scribul a sugerat că ar fi avut vreo 15 ani; nu mult mai mulți nici când l-ar fi inspirat pe Brunelleschi în arhitectura de la Santo Spirito; când, după scena cu crucifixul cel vechi din camera bunicului, a devenit pentru prima oară conștient de călătoriile în alte trupuri ale sufletului său, „să fi avut vreo șase anișori". O socoteală simplă ne arată anacronismele. Nicolae a ajuns pe tronul papal cu cel puțin 20 de ani după cele două episoade trăite *a priori* de băiat în Palatul Senioriei. Iar în privința scenei din camera Omului din fereastră, când se face trimitere la micuța fiară care l-a mușcat atât de rău pe majordomul Rodolfo și care a fost hărăzită a fi folosită într-una dintre rețetele celebrului bucătar al lui Calixt al III-lea, acela poate că, la momentul respectiv, să nici nu se fi născut încă.

pentru nepotul Omului din fereastră, totul se întâmpla simultan, în lipsa timpului care să aşeze evenimentele unele după celelalte. Asta, atâta vreme cât spiritul său călătorea dintr-un corp material într-altul, dar timpul rămânea prezent, iar fiul Înţeleptului era din nou doar Al Şaptezeci şi şaselea. (Şi era, totodată, oricare dintre strămoşii săi.) Cum nu avea niciun control asupra direcţiei peregrinărilor sale, cum nu ştia niciodată încotro i se va îndrepta sufletul ce-i rătăcea asemenea unei corăbii fără vâslaşi şi fără pânze, fără cârmă şi fără catarg, spaimele copilului, apoi ale adolescentului, apoi ale bărbatului în toată firea erau justificate, încât scribul se miră iarăşi cum de acel personaj straniu n-a înnebunit cu totul. (Spaimele îi erau atât de nemiloase, încât îl paralizau, nelăsându-l măcar să-şi dorească una sau alta dintre ipostaze.)

De pildă, pe Ţipor, Nătăfleţul nu l-a văzut numai în anturajul tatălui său ori atunci când urca scările servitorilor din Palatul Bosci pentru a participa la *jocul* cu Omul din fereastră, ci l-a cunoscut şi datorită numeroaselor alte întâmplări. Giovanni di Bicci şi-a mutat abia în 1397 sediul central al băncii sale de la Roma la Florenţa. Şi Ţipor putea fi întâlnit atât la Roma, cât şi la Florenţa, cât şi la Konstanz. Unde a fost şi Al Şaptezeci şi cincilea, de care, pe vremea aceea, Nătăfleţul se ţinea scai. Şi l-a întâlnit Al Şaptezeci şi şaselea pe Ţipor şi în tovărăşia lui Giovanni şi Piero de Medici, cei doi fii ai lui Cosimo de Medici şi nepoţi ai lui Giovanni di Bicci. Giovanni şi Piero erau de vârste apropiate cu Nătăfleţul şi au fost în acelaşi timp cu Nătăfleţul la mănăstirea camaldulensă Santa Maria degli Angeli, locul socotit cel mai select de învăţătură pentru copiii protipendadei. Deşi cei doi moştenitori ai Medicilor au rezistat mult mai mult acolo decât Al Şaptezeci şi şaselea, incapabil de a trăi între străini, păreau şi ei la fel de ciudaţi: deşi apţi de performanţe intelectuale surprinzătoare pentru vârsta lor, fiind bolnăvicioşi din cale afară, s-au adaptat şi ei cu multă dificultate lumii celei mari. De aceea, nu-i de mirare că, asemănându-se prin bogăţie şi prin inabilitatea de a se descurca singuri, între cei trei adolescenţi s-a legat o prietenie, atât cât sunt asemenea fiinţe capabile de a-şi manifesta sentimentele. Spre deosebire de Nătăfleţ, care se bucura de o avere despre care nici măcar el nu ştia mare lucru, dar care părea

că se dezvoltă mereu din ea însăși, cei doi Medici au fost educați de mici pentru a prelua și apăra prospera bancă, precum și celelalte afaceri ale familiei. Și în cine ar fi putut găsi Cosimo un instructor mai bun pentru copiii săi decât în Țipor? Cosimo era mereu ocupat și n-avea vreme să se ocupe de băieți. În schimb, Țipor, care se tot îmbogățea văzând cu ochii (și) datorită sistemului de asigurări pe care l-a conceput și implementat în mai toată Europa, avea timp 24 de ore din 24 pentru orice i se cerea. Și pentru băieții Medici. Și pentru băiatul Celui de Al Șaptezeci și cincilea. Țipor a fost unul dintre puținii oameni — și încă un străin, pe deasupra evreu! — care a avut mereu acces și în acele două palate[42]. În reședința Medicilor, Țipor se amesteca și cu mulțimea de artiști, printre care cu „subtilul" Puccio Pucci a fost chiar în relații strânse, deși rolurile lor erau total diferite. Țipor a fost (și) cel care a livrat constructorilor numeroase materiale mai greu de procurat, iar Pucci avea misiunea de a-și informa patronii de cele ce se vorbeau despre ei în cercurile culte. Când, mult mai târziu, evreul a fost arestat, pe vremea lui Pius al II-lea, de către cardinalul de Milano și s-a pomenit pe punctul de a fi ucis, băieții lui Cosimo de Medici, împreună cu prietenul lor din copilărie, Nătăfletul, au găsit calea de a-l mobiliza pe Înțelept să-l salveze. Mai ales că Nătăfletul asistase din trupul străbunicului, Cel de Al Șaptezeci și treilea, Exorcistul, cum acela — obligat și nu din plăcere — l-a trimis pe evreu la știreang. Și din corpul unui străbun mai îndepărtat, Cel de Al Șaizeci și șaptelea,

---

[42] Reședința Omului din fereastră și Palatul Medicilor au avut multe puncte în comun. Masive și impunătoare, n-au încercat să epateze. (Când Brunelleschi a făcut planurile unui edificiu prea grandios pentru gusturile lui Cosimo, proiectul a fost refuzat.) Inițial, Medici au locuit în Palatul Bardi, dar, la revenirea din exil, și-au construit un edificiu propriu. Țipor a fost un obișnuit al casei și în Palatul Bosci, și în Palatul Bardi și în noul Palat al Medicilor de pe Via Larga, colț cu ulița Gori. Palatul Bosci avea multe similitudini cu noua construcție: ambele au fost masive și impunătoare, ambele se deschideau spre mai multe străzi, spre mai multe puncte cardinale, de parcă ar fi vrut să atragă tot timpul atenția că din interiorul lor se poate observa și supraveghea toată cetatea; în ambele se presupunea că se află mari averi, însă și opere de artă, ambele aveau o înfățișare mai degrabă de „cetate în cetate" și nu ofereau privitorilor niciun indiciu că ar fi fost doriți ca vizitatori.

„Omul fără Dileme", a văzut cum acela l-a terminat pe Țipor la Avignon. Țipor a fost întotdeauna de folos o vreme și întotdeauna periculos pentru afacerile viitorului. Însă Nătăfleților acele repetate „crime justificate" i se păreau prea multe. Mai ales dacă erau exercitate mereu asupra aceluiași individ. „Până la urmă, lucrurile astea nu se pot termina pentru nimeni cu bine", se lamenta el. Iar cei din jur nu-i puteau înțelege nici aceste temeri.

Pornind de la un Țipor cunoscut de un singur suflet din atâtea trupuri diferite, Al Șaptezeci și șaselea a întâlnit, din nou, mai multe personaje decât ar fi putut reține memoria unui singur om. (Cu excepția celei a Nătăfleților...) Printre aceste figuri, l-a reținut (și) pe Crescas de Carrcassone (Guy Grassonet), bunicul celui ce va uimi lumea sub numele Nostradamus. Asta s-a întâmplat după 1455 și înainte de 1458, un reper ușor de stabilit, întrucât Gutenberg a scos primul exemplar al Bibliei sale la Strasbourg, la 23 februarie 1455, în vreme ce Guy Grassonet, cu aprobarea arhiepiscopului de Arles, s-a creștinat în 1458, devenind Pierre de Nostre-Dame. Țipor l-a știut pe Grassonet încă de la Mainz și amândoi s-au interesat de munca lui Gutenberg. Tiparul cu piese mobile nu era o cucerire complet nouă, el fiind aplicat deja cu secole în urmă în Orientul Îndepărtat. Țipor însuși a introdus într-un cufăr pentru Omul din fereastră două volume provenite din Țara Soarelui Răsare ieșite dintr-un teasc cu semne mobile. De ce, ideea, deși cunoscută, n-a fost adoptată mai de mult și în Occident pare să se datoreze lipsei unei concepții unitare despre obiectul carte. Pe de o parte, pentru copiștii din mănăstiri, caligrafierea unui manuscris nu era o simplă muncă de reproducere a unui text, ci, în primul rând, o datorie monastică și o lucrare de inițiere. Pe de altă parte, pentru cei dispuși să dea chiar și o vită pentru un op, cartea reprezenta un obiect de tezaur, mulți dintre posesorii de biblioteci necunoscând literele. Guy Grassonet și Țipor, doi evrei întreprinzători, văzând încercările lui Gutenberg, au simțit potențialul unei extraordinare afaceri, ei înșiși fiind pasionați de lectură. (Țipor nu s-a despărțit niciodată de un Talmud cu coperte din piele de vițel și cu colțari și închizătoare din argint incrustate cu desene florale. Dar și de un fel de antologie de texte laice conținând balade, sfaturi și glume, manuscris care, pentru

derutarea unui curios nepoftit, era ascuns sub un titlul nevinovat: *Scrierea Sfântă*[43].) Aşadar, problema a fost mai mult tehnică, iar meşterul a fost mereu îmboldit să grăbească munca şi să înjghebeze o tiparniţă aptă de a tipări cărţi într-un flux cât mai mare. Ceea ce se ştie este că, după ce maşinăria a pornit, Gutenberg n-a prea fost capabil să profite de invenţia sa, neîmbogăţindu-se, deşi cărţile s-au răspândit într-o cantitate pe care nimeni n-a bănuit-o. Ceea ce nu se ştia — şi nu se ştie nici astăzi, însă ceea ce Nătăfleţul a aflat dintr-o călătorie prin trupul tatălui — a fost că Ţipor şi bunicul lui Nostradamus au reuşit, în doar câţiva ani, să vândă în toată Europa mii de exemplare din operele tipărite la Strasbourg. Iar preţurile, deşi cu vorbele de acum le-am putea cataloga drept „dumping", erau încă mai mult decât atrăgătoare pentru negustorii noştri, întrucât cea mai mare parte dintre muşterii, încântaţi de regularitatea literelor, achiziţionau cărţile tot pentru a le expune la vedere şi a se lăuda cu ele în faţa musafirilor, aşa cum se făleau cu o ceaşcă din porţelan fin sau cu o broderie cusută la Anvers.

Scribul n-a amintit întâmplător acel oraş flamand. După ce Gutenberg a tipărit primul său volum, la Anvers, Christofell Plantijn (Plantin) începe să scoată cărţi în sistem industrial. Or, la Anvers, în marele cartier evreiesc, se spune, ar fi fost casa natală şi a acelui Ţipor despre care este vorba aici. Oricum, Ţipor revenea des în Ţările de Jos şi a fost cel care l-a determinat pe Plantin să-şi pornească afacerea. El şi Guy Grassonet. Numai că negoţul acelora cu tipărituri nu era bine văzut, iar mulţimii analfabete i se putea spune orice despre conţinutul textelor găsite mai tot timpul asupra celor doi evrei. Aşa că, de mai

---

[43] Chiar şi Ţipor era conştient că şiretlicul său s-ar fi dovedit absolut gratuit, în caz că ar fi fost cineva să-i înstrăineze volumul: 99 din 100 de bandiţi nu ştiau să citească şi ar fi luat manuscrisul doar fiindcă ar fi sperat că pot primi bani buni pe el. (După moartea dramatică a evreului — oare care dintre morţile sale? —, cartea a ajuns în gospodăria unui negustor bogat şi a stat zeci de ani deschisă la vedere pe un stativ special cumpărat pentru camera de primire, ca unul din obiectele de fală ale familiei din care niciun membru sau nu ştia literele sau, de atâta vreme obişnuit cu obiectul, n-a avut vreodată curiozitatea să şi citească textul.)

multe ori, au fost învinuiți că fac trafic cu lucrări diavolești[44]. Când Guy Grassonet a devenit Pierre de Nostre-Dame, lucrurile au părut să intre pe un făgaș mai favorabil. Totuși aceleași pericole n-au dispărut cu totul și au mai apărut din când în când. În 1562, chiar și Plantin a fost acuzat că ar fi tipărit o carte cu conținut considerat eretic, *fiind vorba despre reîncarnare*, și doar norocul l-a ajutat să dispară pentru un an, după ce a fugit în ultima clipă, de s-a ascuns la Paris.

Pe Plantin l-a salvat ultrareligiosul rege catolic Filip al II-lea al Spaniei: flamandul primind însărcinarea și sprijinul necesar pentru a scoate celebra *Biblia Polyglotta*, o Sfântă Scriptură în cinci limbi: în latină, în greacă, în ebraică, în siriană veche și în caldeeană. O lucrare minunată, însă, așa cum pretindea Țipor, putea să fi fost scris orice acolo, pentru că mușteriii săi tot nu prea cunoșteau literele, darămite acele graiuri. Pentru Plantin, în schimb, lucrurile au intrat pe un făgaș prosper: regele Filip i-a oferit monopolul cărților pentru Spania și pentru toate posesiunile acesteia[45]. Ceea ce i-a îngăduit editorului să scoată în trei decenii și jumătate peste 1 000 de cărți. Chiar și cărți pentru uzul protestanților olandezi, fără să aibă neplăceri din această cauză. Chiar și cărți cu care oamenii „își pot pierde mintea și sufletul" (și trupul). Lumea este mică, iar imaginația oamenilor e și mai mică. Una dintre cărțile acelea prea lumești descria tragedia fiicei lui Guido da Polenta, Francesca (căsătorită Malatesta!). Este, bineînțeles, o prelucrare a unui fragment din *Divina Comedie* a lui Dante[46]. După 200 sau

---

[44] „Evreii abia așteaptă să-ți bage hula în casă!", a spus și Rodolfo, repetând ceea ce zicea mai toată lumea.

[45] Desigur, pentru cărțile religioase, celelalte texte nefiind considerate decât îndeletniciri pentru destrăbălarea vulgului, asemenea zarurilor. „Cu zarurile îți poți pierde averea și familia, cu cărțile care nu sunt liturgice, mintea și sufletul" era dictonul venit cu acea ocazie și preluat pe scară largă. („Mintea, sufletul, dar chiar și trupul ars pe rug", s-ar putea adăuga...)

[46] Dante ne povestește că Francesca a fost căsătorită de tatăl ei cu Giovanni, moștenitorul familiei rivale, Malatesta, pentru a încheia o dușmănie care a durat de prea mult timp. Numai că alesul era deformat de beteșugurile sale fizice și Francesca s-a îndrăgostit de fratele lui Giovanni, Paolo. Pasiunea i-a fost împărtășită, însă Giovanni i-a surprins pe cei doi și i-a omorât.

300 de ani — greu de precizat pentru că între Biblia lui Gutenberg și prima tipăritură a lui Plantin au trecut nu mai puțin de 110 ani tradiționali — Nătăfleț a dat de cartea tipărită la Anvers și a citit și această narațiune. Apoi a căutat și a găsit și versiunea din opera lui Dante. Pe soția fiului Înțeleptului o chemase tot Francesca Malatesta, înainte de a se căsători cu el, și, fără îndoială, Nătăfleț era la curent cu aventurile consoartei sale, care l-a înșelat în stânga și în dreapta, după ce și-a îndeplinit datoria și i-a făcut cei trei copii. Însă nimic nu se potrivea între cele două Francesca și între cei doi soți înșelați: Francesca din carte fusese ea prima înșelată, întrucât tatăl ei, bănuind că nu-l va accepta de bărbat pe infirm, a aranjat ca, până în noaptea nunții, să-l substituie cu frumosul frate Paolo. Pe când soția Nătăfleț ului, cunoscând bine viața de dinaintea căsătoriei cu Al Șaptezeci și șaselea[47], nu s-a sfiit să caute satisfacția în brațele oricărui bărbat, chiar fiind conștientă că ar putea fi pedepsită de Dumnezeu pentru multele-i păcate[48]. În loc de toate astea, Nătăfleț ul a găsit, la început, că deosebirea esențială dintre cele două femei ar fi fost că... pe prima a chemat-o Francesca Malatesta după nuntă, în vreme ce pe a doua a chemat-o așa înainte de măritiș... Pe urmă însă l-a mirat că și experimentata sa soție, ca și ingenua fiică a lui Guido da Polenta au avut în jur de treizeci de ani în ziua căsătoriei. Ceea ce pentru personajul lui Dante pare greu credibil: o femeie atât de frumoasă și îndrăgostită feciorelnic se găsea la o etate când, în concepția vremii, devenise de mult fată bătrână.

---

[47] Chiar dacă Nătăfleț ul s-a căsătorit devreme, Francesca fiind cu opt ani mai mare, e puțin probabil, pentru acele vremuri, să nu fi fost măritată anterior, deși scribul n-a găsit niciun act în legătură cu aceasta.

[48] Francesca a murit, se pare, din pricina unui avort provocat și neizbutit ori dintr-o boală venerică. O însemnare (desigur în limba latină) precizează că „Soția [celui pe care scribul l-a numit Nătăfleț ul] a plătit cu frumosul ei trup și cu viața ei păcătoasă". Ea s-a prăpădit la mănăstire, unde și-a petrecut ultimele săptămâni. Pentru a nu lăsa în urmă amintirea unei figuri desfigurate de boală, după cum afirma cu răceală cel ce, în documente, i-a fost soț până la capăt. „Pentru că a fost o sfântă", după cum pretindea al doilea ei fiu, „Al Șaptezeci și șaptelea".

Și totuși sursele ne spun că Francesca da Polenta a trăit între 1255 și 1285, când i-a fost dată lui Giovanni Malatesta.

Mai departe: bunul cititor își amintește că Al Șaptezeci și șaselea revenea, atunci când se afla singur în întuneric, în trupurile ultimilor săi strămoși, lucru ce se petrecea într-o cumplită succesiune pe care n-o putea nici înțelege, nici controla. (Poate că și alții trăiesc asemenea experiențe — cine știe, poate chiar și scribul —, dar, din câte cunoaște acesta, niciun alt muritor în afara Nătăflețului n-a mărturisit vreodată că și-ar aminti cele petrecute într-o ipostază anterioară.) În ordine cronologică, primul dintre corpurile celor opt strămoși ar fi fost Al Șaizeci și nouălea, adică străbunicul bunicului bunicului, un viețuitor din partea a doua a veacului al treisprezecelea de după Iisus, cel pe care scribul l-a numit Magister Amori. Precursorul celebrului Don Juan, devenit și el profesor de sex, dar nu numai în Spania, asemenea celui ce i-a preluat și confiscat, secole mai târziu, faima, n-a putut fi străin de frumoasa Francesca din povestea lui Dante. Așa că, nimerind sufletul Celui de Al Șaptezeci și șaselea în trupul lui Magister Amori, Nătăflețul a cunoscut-o și el pe acea femeie. Care i s-a ivit cu totul altfel decât cum a aflat-o din versurile marelui poet. Nu era prima oară când i se întâmpla Nătăflețului să vadă absolut diferit ceva sau pe cineva, după ce convențiile ulterioare i-au modelat și amintirile indirecte. Abia de recunoștea până și Florența mai veche cu două veacuri și i s-a întâmplat, nu o dată, ca, mânat de deprinderi formate în altă perioadă, să se rătăcească în propriul său oraș, observând că o stradă pe care a umblat-o de atâtea ori în drumurile sale zilnice acum era înfundată, iar o destinație obișnuită altădată, la un moment dat pur și simplu nu exista. („O deprindere veche este mai greu de modificat decât de format o deprindere nouă" este un lucru prea bine știut, însă cine să facă *asemenea* cugetări în *asemenea* situații?) Frumoasa Francesca, fiica lui Guido Minore da Polenta, nu semăna defel cu tabloul ei aflat în Palatul Bosci. Și nu semăna nici cu faima și cu imortalizările ei de peste veacuri. Mai degrabă semăna cu soția Nătăflețului. Așa că acesta s-a grăbit să citească peregrinările din infern ale lui Dante. Ceea ce i s-a părut, înainte, o metaforă, anume că poetul ar fi fost călăuzit în lumea subpământeană de către anticul Vergiliu, așa cum a pretins

însuși autorul *Divinei Comedii*, îi apărea acum cu totul altfel: dacă el, Nătăfleț, a ajuns, o vreme, să colinde lumea în corpul lui Magister Amori — ori, poate, Magister Amori se întâmpla să revină în corpul Nătăfleț — atunci de ce să nu fie posibil ca și genialul Vergiliu să se întrupeze în trupul lui Dante Alighieri, păstrându-și și acolo genialitatea? (De ce nu spune nicicând explicit acest lucru poetul florentin este ușor de bănuit, îl scuza Nătăfleț, devenit Magister Amori: pentru că n-ar fi fost nimeni să-l înțeleagă și, drept urmare, nimeni să-l creadă.)

Scribul iarăși bate câmpii. De fapt, el n-ar fi trebuit să relateze decât că Magister Amori a cunoscut-o pe Francesca da Polenta, că aceasta n-a fost în niciun caz atât de castă la 30 de ani, cum pretinde legenda cea veche și nici cum o înfățișează legenda cea nouă, când pictorii și compozitorii romantici îi redau chipul moștenit prin filiera lui Dante. Iar infirmul gelos Giovanni (sau Gianciotto) Malatesta, legendarul ei ucigaș și al propriului său frate, a mai avut și alte motive să-și răzbune onoarea și chiar a și făcut-o[49].

„Viața e vis" a devenit o obsesie a veacului Nătăfleț și subiect dramatic, un secol mai târziu. Ceea ce n-a fost decât o simplificare a ecourilor avatarurilor Celui de Al Șaptezeci și șaselea. Acesta se întreba: „Dacă sufletul meu călătorește în diferite trupuri, de ce n-ar fi posibil ca și trupul meu să fie vizitat de alte suflete?" Prea vag pentru cei mulți și discutabil după ce, cu o mie de ani înainte, la Cel de Al Cincilea Conciliu Ecumenic de la Constantinopol, reîncarnarea a fost anatemizată de către împăratul Justinian. Dar nici Origene și nici papa Vigilius n-au suferit pentru teoria visului, tot o plimbare a sufletului. Mai toți oamenii visează. Mulți își aduc aminte de întâmplările cunoscute în și prin somn. Însă nimeni nu-și amintește de cele petrecute în altă ipostază. (Nimeni? Doar Al Șaptezeci și șaselea a avut această calitate?)

---

[49] Ceea ce nu înțelegea Nătăfleț era cum de cei doi îndrăgostiți — uciși, după Dante, de soțul gelos pentru un simplu sărut, nici măcar pentru adulter — au ajuns în infern, în vreme ce asasinul lor și, după cum vom vedea, și al altor oameni nu este supus caznelor iadului. Dar dacă, ignorându-se succesiunea, neexistând aceasta nici pentru sufletul Francescăi Malatesta, iubita lui Paolo ispășea și crimele soției Nătăfleț? Singur și „Gestul Francescăi" fiind suficient pentru sentința Judecății Divine.

„Sunt eu cel din acest trup ori nu sunt decât altcineva care a poposit aici, în vreme ce în corpul meu tocmai se află un alt spirit, un alt suflet. Poate că al celui mai mare dușman al meu. Poate că eu, ucigându-l pe cel mai mare dușman al meu aflat tocmai în corpul meu, mă anulez pe mine", a ajuns să spună Nătăflețul, disperat de o asemenea posibilitate. Disperat el, cel care n-a omorât niciodată nici măcar o muscă. „Viața e vis, nefiind niciodată sigur dacă starea de veghe este cea a omului treaz ori dacă visul reprezintă realitatea concretă" a rămas în curând din această gândire[50]. O altă carte, scoasă de același Plantin, o va populariza. Iar Calderon de la Barca o va pune pe scenă.

Vis sau altă ipostază, Nătăflețul–Magister Amori își riscă și el viața în preajma Francescăi din Rimini, ceea ce ne face să credem că atentatul lui Giovanni asupra soției și fratelui său s-a petrecut la suficientă vreme după nuntă pentru ca asasinul să fi avut răgazul să ucidă atâția rivali. Și ne mai pune un semn de întrebare în legătură cu ingenuitatea doamnei, „prima femeie modernă", cum o numește, în *Istoria literaturii italiene,* Francesco de Sanctis. Magister Amori, campion al amorurilor primejdioase, se laudă cu faptul că Francesca da Polenta a fost una dintre cele mai talentate partenere pe care le-a avut, apte de-ai fi cea mai bună elevă în deprinderea complicatelor tehnici de iubire.

Și, acum, să revenim la cărțile lui Christofell Plantin, *care a trăit cu un veac mai târziu decât Al Șaptezeci și șaselea!* Pe tipograful din Anvers, Nătăflețul l-a cunoscut prin Al Optzeci și unulea, cel ce va fi numit de către scrib „Bufonul". Surpriza i-a fost mare: cu ocazia aceasta, a aflat fiul Înțeleptului că sufletul său nu transgresa doar trecutul, ci, în aceeași măsură, și viitorul. Așa cum e și firesc, se dumiri el: dacă, în cazul său, nu mai există timp, nici deosebirea dintre ce a fost, ce este și ce va fi nu mai are relevanță. Așa a priceput faptul că reținea și

---

[50] Scribul știe de aceste raționamente ale Celui de Al Șaptezeci și șaselea dintr-o remarcă ironică a lui Gianni Vengeri, care, în mod evident, nu a știut ce a luat în derâdere.

memoria a numeroase întâmplări și personaje care au trăit după el[51]. Întâmplări și personaje ce nu se legau de nimic din experiența sa consolidată și care-l făceau să fie, de multe ori, atât de nesigur în pielea Nătăfletului. Nu se legau acele întâmplări și personaje de nimic fiindcă nu aveau încă la ce se conecta. Doar un presentiment îi sugera impresia puternică a unor fapte ce vor fi și al căror ecou doar el îl percepea.

Într-un anticariat din Germania, scribul a dat peste o carte foarte veche, un fel de jurnal tipărit în secolul al șaisprezecelea la Anvers. Arătând-o specialiștilor, aceștia l-au căinat că a dat atâția bani pe un fals: „Nu-ți trebuie prea multă știință pentru a deslușì din literele și limbajul caduc evidența că tipăritura se vrea un fel de jurnal al lui Nostradamus. Al lui Nostradamus care, chiar dacă a fost contemporan cu Plantin[52], este puțin probabil să fi dorit să-și facă public jurnalul său intim. În special, Nostradamus!" au pufnit specialiștii.

Pentru scrib s-a deschis o ipoteză pe care, de asemenea, n-a avut curajul s-o divulge nimănui: pentru Al Șaptezeci și șaselea, toate astea puteau avea alt înțeles: prin crăpătura care i-a permis lui însuși să păstreze memoria diferitelor sale încarnări de ce să nu fi pătruns și Nostradamus? Mai ales că, pentru Nătăfleț, Nostradamus exista cu mult înainte ca acela să se fi născut. Poate că Nostradamus, eliberat și el de zidurile timpului și ale spațiului, să fi avut o memorie și mai prestigioasă, și mai devoratoare, capabilă să ordoneze și evenimentele timpului socotit ulterior. O memorie transcendentală atât de agresivă, încât l-a obligat să se descarce de ea prin scris. Citind acel jurnal (apocrif?), aceasta a fost impresia scribului. O carte ciudată, care, ori de câte ori o răsfoiai, părea să cuprindă alt conținut, în funcție de starea în care te aflai. Într-o lectură, scribul a dat și de îndemnul expres al autorului (oricine o fi fost acela) ca volumul să nu fie ținut prea mult

---

[51] El — Al Șaptezeci și șaselea? Păi, sufletul său, intrând în atâtea trupuri a fost, pe rând, fiecare dintre „titularii" acelor corpuri.

[52] „Vasăzică Nostradamus și nu bunicul său l-a cunoscut pe tipograf", îi venea să exclame scribului, dar știa că n-are cum să explice această revelație. Pe lângă faptul că ar fi fost la fel de posibil ca Nostradamus să fi intrat în legătură cu Plantin chiar prin intermediul bunicului său.

în casă, fiind nociv pentru cititor. „Și nici să nu fie îngropată în pământ cartea, pentru că din locul acela o să crească plante otrăvitoare pentru organismul uman." Deși inițial a bănuit că recomandarea n-a fost decât ordinul unui inchizitor, scribul a trăit într-adevăr impresia că suportă greu lectura acelei cărți, că îi apar tot felul de neajunsuri nu numai psihice, chiar și suferințe fizice. Gândindu-se la banii pe care i-a dat anticarului german, scribul a ezitat să distrugă volumul. Până când, simțindu-se tot mai rău, chiar și după ce l-a depozitat într-un cufăr cu boarfe vechi din podul casei, s-a hotărât să-l ardă. Cartea[53] pusă pe foc a ars îndelung și, privind-o cum se transformă în cenușă, scribul a simțit cum îi revin puterile.

Un lucru „din trecut" tot a ținut minte scribul din cartea tipărită la Anvers: în 1478, după ce a avut loc conjurația Pazzi, în care Giuliano de Medici își pierde viața, după ce s-au închis și obloanele „posturilor de observație" din Palatul Bosci, în urma dispariției Omului din fereastră, Al Șaptezeci și șaselea s-a pomenit singur. Și tatăl său murise, și credincioșul Roberto murise și el. Și fiul său murise. La aproape 70 de ani, Nătăfleț a constatat că el, cel ce n-a reușit niciodată să-și taie cordonul ombilical, a ajuns să fie cuplat doar de morți. Ieșirile sufletului său din corpul Celui de Al Șaptezeci și șaselea au devenit tot mai dese, tot mai de necontrolat, tot mai distrugătoare. În toamna aceluiași an, stă scris în cartea atribuită de anticar lui Nostradamus, la Florența au murit mai mulți oameni decât dacă orașul ar fi fost scena unei bătălii. În stilul său esopic, autorul spune textual: „În anul acela nefast, când au căzut mai multe stele ca oricând, în orașul cu clădirea cu

---

[53] Scribul n-are destinul celui de Al Șaptezeci și șaselea și cu atât mai puțin pe cel al lui Nostradamus. El nu ține minte nici majoritatea amănuntelor propriei vieți, cu atât mai puțin pe cele trăite de cei socotiți a fi alții. Probabil că, nefiind făcut pentru așa ceva, pe măsură ce cartea ardea, a uitat mai tot ce a citit din ea. Și ceea ce, de cele mai multe ori, nici n-a fost în stare să priceapă. Mai ales că, așa cum ne învață teologii, Dumnezeu Atotputernicul poate face ca și ceva care a fost să nu fi fost.

În cartea aceea să fi citit scribul despre ceea ce i-a șoptit vechiul crucifix lui Rodolfo, majordomul Omului din fereastră? Scribul nu-și mai amintește și nu-și mai amintește nici conținutul acelui mesaj.

orologiu au murit mulți oameni, cei mai mulți din pricina ciumei sau a săbiilor inamice. Unii oameni au murit, în acel an cumplit, chiar de două ori." Și ni se povestește, mai departe, ca pe o pildă, că urmașul unei familii extrem de bogate, nemaigăsindu-și liniștea în palatul său, care dădea spre toate punctele cardinale, a pogorât în trecut și l-a însoțit pe un strămoș din spița a opta [Magister Amori? Nota scribului] până ce a dispărut și acela. El a sperat să-și reîntâlnească nevasta, după ce a confundat-o cu altă femeie cu care soția sa avea același nume și același chip. Întâlnirea l-a dezamăgit. Atunci a vrut să revină în palatul său, dar nu a mai găsit drumul de întoarcere. Pentru prima oară, nu a mai dat de trupul său. Așa că a dispărut și el, găsindu-și, în sfârșit, liniștea. Liniștea copilului care a fost, când s-a născut.

AL ȘAPTEZECI ȘI ȘAPTELEA
— Cavalerul Marchiz Umberto —

(1438–1478)

Un exemplu de încrâncenare al ambiției personificate

Doar zidurile groase ale Palatului Bosci au reușit să acopere opulentele teme de bârfă cauzate de Al Șaptezeci și șaselea. Până atunci, „misterul la vedere" răspândit de Omul din fereastră, precum și faima de înțelept unanim acceptată a fiului aceluia au plasat locuitorii maiestuoasei clădiri deasupra oricăror clevetiri. Nătăfletul însă a adus cu el nenumărate subiecte picante pentru florentini: mai întâi, toate interpretările posibile în legătură cu nenumăratele ciudățenii ale personajului, apoi vorbele despre viața atât de slobodă a soției acestuia și, nu la urmă, faptele fiului lor.

Nătăfletul a avut trei copii cu Francesca Malatesta, înainte ca femeia, fără să-i pese de consecințe, să se arunce cu toată ființa în plăcerile cele mai furtunoase ale trupului. Al treilea copil, o fată, a murit imediat după naștere, vrând parcă să-și anunțe părinții că nu are rost să mai insiste: doar doi copii le erau îngăduiți. (La fel s-a întâmplat și în cazul Înțeleptului, și lui i-a murit al treilea prunc după doar câteva ore de viață. La fel va fi și în cazul Celui de Al Șaptezeci și șaptelea. Numai că Înțeleptului i-au rămas o fată și un băiat, pe când Nătăfletul a avut doi băieți. Deosebire esențială, după cum se va vedea.)

Al Șaptezeci și șaptelea a fost al doilea născut al nepotului Omului din fereastră și al Francescăi Malatesta. Situație care, chiar și din această postură, i-a oferit o zestre ce i-a pecetluit destinul. Ca descendent al stăpânilor Palatului Bosci și nepot de episcop, a fost scutit de

orice griji materiale și, mai mult decât atât, s-a văzut izbăvit de insistențele la care sunt supuși, de obicei, bogații. Iar, ca urmaș al spiței Malatesta, Al Șaptezeci și șaptelea a moștenit ambițiile nestăvilite ale condotierului, pasiunea clocotitoare a mamei, precum și dorința de dominare și o sete terorizantă de glorie.

Cei doi băieți au crescut împreună și au fost dați de mici în grija unui cavaler spre a fi inițiați în viață ca adevărați bărbați. Viață pe care amândoi păreau dornici s-o îmbrățișeze cât mai repede. Ei n-au cunoscut temerile nevolnicului lor tată și instruirea în meseria armelor s-a desfășurat fără asperități. Cum Nătăfleț s-a dovedit de la început incapabil să se ocupe de educația lor[1], în vreme ce mama își trăia din plin propria viață, soluția găsită părea într-adevăr cea mai potrivită. Iar copiii erau mulțumiți cu ceea ce li se oferea. Și, când nimic nu părea s-o prevestească, s-a abătut nenorocirea și asupra Palatului Bosci. Primul moștenitor al familiei a fost adus acasă grav rănit, medicii nemaiputând să-l ajute să supraviețuiască. Băiatul a avut unsprezece ani când a murit, iar rana fatală i-a provocat-o chiar propriul său frate. A fost un accident în timpul exercițiilor cu săbiile, a rămas varianta oficială, doar că asemenea antrenamente se făceau, de regulă, cu arme boante...

Al Șaptezeci și șaptelea a fost considerat un martir al cauzei și drept martir va intra în șirul Celor O Sută. Doar că ambiția lui nu l-a jertfit doar pe sine, ci avea să-i tragă după el în nenorocire pe prea mulți dintre cei cu care a intrat în legătură.

La vârsta de zece ani, nepotul Înțeleptului a devenit unicul moștenitor al uriașei averi a familiei. Știind-o prea bine, o vreme a trăit cu această mândrie, savurându-și din plin noul statut. La insistențele sale, a fost mutat de la bătrânul cavaler ce i-a fost primul instructor la un condotier faimos, Massimo Braci, bărbat cu imens renume, în ciuda

---

[1] Nătăfleț era totuși preocupat de cei doi fii. Le asigura cu o conștiinciozitate exemplară tot ce pofteau și se îngrijea să nu le lipsească niciodată nimic. „Putea să-și permită generozitatea!", ar putea comenta scribul, numai că Al Șaptezeci și șaselea a fost efectiv grijuliu cu bunăstarea copiilor săi. De mai mult decât atât, n-a fost în stare.

absenței unor la fel de mari realizări pe câmpul de luptă. Așa cum se întâmplă de atâtea ori, faima se naște din cine știe ce calitate a personajului și rămâne lipită de el fără să fie cineva care s-o analizeze și s-o pună la îndoială. Nici prea frumos nu era Braci, nici prea harnic, nici prea deștept. Dar lumea îi vedea cicatricea ce-i însemna chipul și era încredințată că are în față un erou autentic[2].

În slujba acelui bărbat la modă în cetate a stat băiatul și l-a însoțit în diferitele-i călătorii prin Toscana. Prea multe n-a avut de învățat de la noul său mentor și, prinzându-i slăbiciunile, a ajuns să nu-l mai respecte defel. Până la urmă, Massimo Braci a bătut la poarta Palatului Bosci spre a se plânge de purtarea tot mai intolerabilă a pajului său. Așa că Al Șaptezeci și șaptelea s-a despărțit și de cel de al doilea său învățător, deși Nătăfletul ar fi fost dispus să-l plătească și în continuare cu multă dărnicie pe Braci, doar să încerce să-l disciplineze pe răzvrătitul ucenic.

A urmat o perioadă de vreo doi ani cât băiatul a tăiat frunze la câini prin cetate. Nici bunicul său, omul recunoscut pentru calmul și înțelepciunea ieșite din comun, n-a izbutit să-l țină în preajma sa. Al Șaptezeci și șaptelea era arogant peste măsură, folosind orice mijloace pentru a-și satisface poftele, capricios, crud, fără cuvânt, „incapabil să se pună în pielea altuia și lipsit de onoare", cum îl dojenea blând episcopul. Și, peste toate, cu o ambiție nemăsurată. Însoțindu-și bunicul ierarh în Imperiu, i-a creat atâtea probleme și acestuia, încât a fost trimis sub pază strictă înapoi la Florența. Unde și-a continuat isprăvile.

Gianni (Jean) Vengeri, exuberantul său viitor biograf, va scrie cu admirație despre acea perioadă a eroului său[3]: „Încă de foarte tânăr, băiatul a știut să-și urmărească cu tenacitate scopurile"..., chiar dacă, adaugă scribul, acele scopuri n-au fost întotdeauna — scribul ar zice că

---

[2] Numai puțini erau dispuși să-și amintească faptul că viteazul condotier s-a ales cu acea rană încă din copilărie și că, așadar, nu și-a câștigat-o pe vreun câmp de luptă.

[3] Dar va scrie din auzite, cei doi întâlnindu-se abia când au participat amândoi în misiunea din Răsărit, cea de-a doua misiune diplomatică a celui de Al Șaptezeci și șaptelea.

mai niciodată — dintre cele mai nobile. Așa că isprăvile de tinerețe ale fiului Nătăfleţului nu trebuie să fi fost neapărat așa cum ni le-a descris povestitorul lor. Pentru exemplificare, scribul spicuiește câteva dintre ele: la cinci ani, băiatul și-a confecționat un clavecin în lada căruia se aflau mai multe pisici strânse de membre cu sârmele mânuite din „claviatură", drept care scoteau mieunături diferite, întrucât au fost selecționate cu grijă după timbrul fiecăreia, înainte de a fi introduse în cutia de rezonanță a „instrumentului". Cum s-a scris că și regele Filip al II-lea al Spaniei s-ar fi delectat în frageda-i copilărie cu o asemenea „muzică", fiind aclamat de curteni drept un adevărat virtuoz în domeniu, se pare că nemiloasa îndeletnicire a fost mai practicată în epocă decât s-ar crede.

Apoi, la vârsta de vreo opt ani, povestește același Gianni Vengeri, cei doi frați din Palatul Bosci, asistând la o execuție publică, au năvălit pe eșafod, cerând să preia ei rolul călăului și au trebuit să fie îndepărtați cu forța[4]. Totuși, insistă Vengeri, băiatul a reușit să înduplece un păgubit să fie el cel care s-o biciuiască pe o slujnicuță, ca pedeapsă că aceasta a fost prinsă furând din lăzile stăpânei ei. (Și, mai târziu, personajul n-a pregetat să mai execute el însuși asemenea acțiuni în public ori în intimitate, în special atunci când era vorba despre femei tinere. Drept urmare, astăzi ar fi fost catalogat drept „sadic".)

O a treia întâmplare, povestită cu același entuziasm desigur tot de către Vengeri, narează povestea unui concurs de aruncări cu bila, în care copilul Al Șaptezeci și șaptelea s-a întrecut cu băieți mult mai mari decât el. Așa că, în mod inevitabil, nu s-a aflat, la început, printre învingători. Însă fiul Nătăfleţului nu s-a lăsat, inventând mereu nere-

---

[4] Această întâmplare pare să fi fost reală, chiar dacă scribul nu poate garanta că ar fi fost vorba despre personajele cărora le-a atribuit-o cronicarul Celui de Al Șaptezeci și șaptelea. În prima parte a veacului al cincisprezecelea, călugărul Fra Tomasso a scris o carte și a făcut numeroase intervenții la Sfântul Scaun pentru ca unele execuții să fie îndeplinite de copii, astfel încât candoarea lor să ajute la absolvirea păcatelor sufletului osânditului. („Pentru că pedeapsa nu este făcută doar pentru a stârpi răul, ci și pentru a ajuta ca, purificat prin foc ori fier, vinovatul să se înfățișeze ușurat în fața Judecății de Apoi.") Ajuns părinte inchizitor în sudul Peninsulei, Fra Tomasso ar fi încercat să-și pună ideea în aplicare, deși scribul n-a găsit documente revelatoare în această privință.

guli în desfășurarea disputei și cerând iarăși și iarăși reluarea ei. Până ce, unul câte unul, ceilalți competitori au renunțat, iar el a rămas singur în arena improvizată din fața Palatului Bosci. („Și, astfel, l-a eliminat și pe fratele său!") Doar că toate astea nu puteau proveni decât din relatările însuși protagonistului lor... Care, se vede, le-a povestit cu mândrie.

Asemenea gen de istorioare — chiar de adevărate ori mai puțin adevărate — aveau să prevestească evenimentele atestate din viața ulterioară a personajului.

Francesca Malatesta obișnuia să-și blesteme soarta pentru că s-a născut femeie[5]. Reprezentantă hotărâtă a neamului ei, mama Celui de Al Șaptezeci și șaptelea dorea, mai presus de orice, să domine. Cum era conștientă de condiția ei de femeie ce nu-i permitea să-și impună autoritatea decât prin intermediului unui bărbat și cum nevolnicul ei soț nu avea niciun fel de ambiții administrative, și-a transferat nădejdea în copiii ei. Cărora le-a insuflat de mici dorul de mărire. Odată cu moartea celui mai vârstnic, și-a pus toate speranțele în mezin. Ceea ce n-o împiedica, chiar și în vreme ce își satisfăcea poftele cu diferiții ei iubiți, să încerce să se situeze în spatele unor figuri puternice, prin care să obțină puterea fără să mai aibă nevoie să aștepte până ce băiatul îi va crește suficient spre a putea urca sus de tot în ierarhii. Așa că a născocit cele mai rafinate jocuri erotice, legându-și strâns amanții de ea și jucând prin aceștia rolurile care ei, femeii, îi rămâneau interzise. Dacă se spunea încă de pe vremea aceea că „Nasul Cleopatrei a schimbat istoria lumii", este sigur că și nurii Francescăi Malatesta au influențat cât de cât multe dintre întâmplările Florenței secolului ei. Pe măsură ce îmbătrânea și simțea că-i vine tot mai greu să-și supună iubiții, inventa în iatacul ei situațiile cele mai complicate. Și, cu toate astea,

---

[5] Soția Nătăfletului a fost copleșită de admirație față de Ioana d'Arc, invidiind-o și după sfârșitul tragic al Fecioarei din Orléans. Însă, trebuia să-și recunoască, nu destinul cumplit al acelei tinere femei o împiedica să încerce să-i fie asemenea, ci rigorile unei vieți austere. Să fii și eroină și să te și bucuri de plăcerile frivole ale vieții i se părea imposibil chiar și atât de ambițioasei Francesca.

până la urmă a trebuit să-și recunoască slabele performanțe în scrierea scenariului lumii, tot ce a izbutit nefiind decât intrigi ce nu depășeau hotarele Toscanei. Așa că, până în ultimele-i clipe, tot Al Șaptezeci și șaptelea a rămas nădejdea prin care să răzbune destinul care i-a refuzat statutul de bărbat. Când a murit desfigurată de o boală lumească, contactată de la cine știe cine, fiul ei avea în jur de șaisprezece–șaptesprezece ani.

De la revenirea din custodia bătrânului cavaler Braci, tânărul n-a mai urmat nicio educație organizată, de la doisprezece ani luându-și viața pe cont propriu[6]. Pentru tot ce visa să reușească pe viitor, își făcea ucenicia în mijlocul unor bande de tineri proveniți din păturile cele mai sărace. Dacă se va putea impune repede printre aceia, își spunea, va învăța și cum să se impună, mai târziu, printre adulți[7]. Vlăstarul bogat al Palatului Bosci își cumpăra cu sârguință și viclenie aliații în acea comunitate dificilă, în care, până atunci, puterea pumnului a părut a fi singurul criteriu de apreciere. Comunitate dificilă pentru copilul Al Șaptezeci și șaptelea și fiindcă el avea doar doisprezece ani, iar șefii bandei erau bărbați în toată firea, călîți în nenumărate încăierări dintre cele mai sângeroase. Șefi ai șleahtei care tocmai pentru că au supraviețuit acelor confruntări au acces la situația de conducători. Băiatul a cântărit situația și a înțeles foarte repede că singura sa șansă era de a submina unitatea grupului, folosindu-se de bani, de banii pe care el îi avea, iar ceilalți nu. Așa că și-a cumpărat o gardă de corp chiar dintre membrii bandei, băieți pe care i-a încercat lăsându-i să se descurce spre a-și apăra noul statut (invidiat de unii și urât de alții). Selecția s-a produs de la sine și, treptat, toată ceata aceea de semisălbatici a înțeles că are mult mai mult de câștigat aspirând la averea ascunsă din Palatul Bosci, prin intermediul Celui de Al Șaptezeci și șaptelea, decât

---

[6] Ceea ce e un fel de a spune, întrucât Al Șaptezeci și șaptelea a avut întotdeauna tot ce și-a dorit din punct de vedere material, așa că a trebuit să lupte doar pentru mărirea pe care n-a avut răbdare s-o obțină în mod natural, așa cum îi era predestinată prin obârșie.

[7] Motivație pe care i-a atribuit-o Vengeri, însă scribul nu crede în așa ceva: Al Șaptezeci și șaptelea făcea doar ceea ce-i producea satisfacție în clipa aceea și este puțin probabil ca încă de atunci să se fi supus unui plan pentru viitor.

să întreprindă acțiuni multe și riscante pentru beneficii mult mai mici. Așa că, pe nesimțite, grupul de tineri infractori din suburbiile Florenței a sfârșit prin a se subordona necondiționat nepotului Înțeleptului.

Gianni Vengeri, biograful Celui de Al Șaptezeci și șaptelea, deși a crescut într-un sat nu departe de Florența, n-a făcut parte din gloata amintită, însă își amintea de teroarea pe care a insuflat-o banda de adolescenți asupra întregii Toscane. Oficialitățile au prins câțiva tineri criminali și i-au pedepsit exemplar, însă n-au reușit să controleze fenomenul. Până acolo încât grupuri de luptători învinși pe cele mai diferite meridiane și ajunși mai mult datorită hazardului în Italia au găsit întotdeauna aliați și călăuze în ceata de tineri sălbatici din Florența. Și cum cei mai mulți briganzi s-au născut din oșteni ale căror căpetenii au fost înfrânte pe câmpul de luptă, precum și din soldați dornici să-și continue traiul în războaie proprii, nici Toscana n-a fost ferită de asemenea grupuri de bărbați a căror singură șansă a mai rămas să-și asigure existența prin jaf. Fiecare dintre acele trupe migratoare, duse de întâmplare și trăind doar clipa, fără a putea visa la nimic din viitor în afară de niște scenarii imaginative difuze și lipsite de legătură cu realitatea, era încântat când cineva îi sărea în ajutor, încântat înainte de a-i măcelări și pe acei oameni. Nu și pe cei ai Celui de Al Șaptezeci și șaptelea. Cel puțin două episoade sunt atestate: trecerea prin Florența a unor apropiați ai familiei Visconti, după ce familia Sforza a preluat conducerea Lombardiei, și, un an mai târziu, când, ca din senin, în Toscana au apărut resturile trupelor lui Jack Cade, sosite tocmai din Albion. Ambele veniri s-au petrecut în 1450 sau ceva mai târziu, în orice caz băiatul Francescăi Malatesta neavând mai mult de treisprezece ani. Cu prilejul primei dintre aceste întâmplări, viitorul Cavaler Marchiz Umberto a izbutit să le ia și ultimele speranțe și bunuri refugiaților din Milano, după ce, în prealabil, le-a câștigat încrederea; și englezii au fost predați, rând pe rând, autorităților, nu înainte ca băiatul să fi aflat tocmai din gurile lor grozăviile de care s-au făcut vinovați[8] în vremea pribegiei lor prin lume. Ceea ce ne face să bănuim că Al Șaptezeci și șaptelea a făcut deja de atunci un joc dublu, fiind, în

[8] Pentru a supraviețui, după cum pretindeau ei.

acelaşi timp, atât bandit, cât şi om al puterii, dublă ipostază de care se va folosi în mod cât se poate de natural toată viaţa.

De la oamenii lui Jack Cade, fiul Francescăi a aflat câte oportunităţi oferă o ţară în conflict intern unui om ambiţios, aşa că a regretat că s-a născut într-un loc unde familia de Medici asigura stabilitatea regiunii. Ar fi preferat să se fi ivit mult mai degrabă într-un peisaj unde structurile să nu fie „atât de îngheţate" şi unde fiecare ins să parvină prin meritele proprii. „Ce-ţi lipseşte ţie?" îl întreba fără dojană bunicul, stârnit de suferinţele pricinuite de nerăbdările fiului. „Tu vorbeşti aşa? Tocmai tu? Ce nu ai tu şi ce nu poţi deveni tu, doar să vrei şi să te pregăteşti în direcţia respectivă?" Însă tocmai aici era marea problemă a Celui de Al Şaptezeci şi şaptelea, el n-avea răbdare să se pregătească, el dorea să aibă imediat. Iar tatăl îi aducea aminte că a fost conceput tocmai în vremea marii întâlniri, când sub ferestrele Palatului Bosci a defilat cea mai impresionantă procesiune a istoriei în frunte cu papa, patriarhul Constantinopolului şi împăratul Orientului. (Ultimul împărat bizantin...) Or, acea coincidenţă în timp nu putea să nu fi influenţat destinul celui ce se pregătea să se nască. O asemenea soartă, dacă e să credem, aşa cum a spus deja marele Aristotel, plasează impulsul iniţial drept motor al mişcării slobozite din lucrarea lui Dumnezeu. Bunicul a fost înţelept, iar Nătăfleţul cult. Urmaşul lor n-a fost nici una, nici alta. El, strănepotul, nu era decât ambiţia în persoană, o ambiţie care îl situa deasupra tuturor, universul întreg nefiind creat decât pentru a-i sluji lui. De aceea, *tot ce făcea i s-a părut mereu legitim şi singura lui problemă a fost că lumea nu se grăbea să-i recunoască statutul. Pentru care recunoaştere a luptat întreaga-i viaţă.*

(Scribul se întreabă ce s-ar fi întâmplat cu Al Şaptezeci şi şaptelea dacă ar fi reuşit să ajungă pe culmile visate: întrucât sensul vieţii sale a fost drumul, lupta de a accede până acolo, odată vârful atins, ori ar fi fost profund dezamăgit, ori ar fi căutat şi în continuare duşmani, luptându-se până la urmă chiar şi cu sine. Distrugându-se. Dar, desigur, astea nu sunt, din nou, decât gândurile inutile ale unui scrib care a uitat că rolul său nu este decât să aştearnă slovele şi nu să emită păreri.)

Cam la vârsta de 17 ani, băiatul s-a pomenit orfan de mamă. Şi chiar dacă în ultima vreme a dat prea rar pe acasă, Francesca a rămas

într-o strânsă legătură cu fiul ei, fiind tot mai încredințată că își va răzbuna soarta de a se fi născut femeie prin Al Șaptezeci și șaptelea[9], iar tânărul a găsit în mama sa singura persoană în fața căreia putea să-și verse nestingherit nerăbdarea, fiind și înțeles așa cum dorea și fiind și stimulat să-și continue calea. Și, brusc, toate astea s-au terminat, dispărând mama, a dispărut și unicul receptor extern binevoitor al gândurilor sale. Cu tatăl n-avea ce discuta, bunicul, deși îl asculta, prin sfaturile pe care i le dădea, era evident că nu-i înțelegea frământările, iar cu străbunicul era imposibil să ai un dialog: un sfinx privește, dar nu stă la taclale. Prieteni Al Șaptezeci și șaptelea nu a avut. Așa că, și din Ceruri, mama i-a rămas singura confidentă la victoriile sale prezente și viitoare[10]. Deși părea gata de a-și găsi locul în orice societate, tânărul nu făcea decât să judece dacă și cât de mult i-ar putea folosi cei cu care se întâlnea. Oamenii nu erau decât piesele de șatranj ale jocului său cu destinul, oricare dintre ele putând fi sacrificată dacă mersul lucrurilor o cerea. Iar femeile... Singura femeie adevărată în viața Martirului n-a fost decât mama sa, apriga Francesca Malatesta, ființa elegantă, senzuală și stârnind toți masculii întâlniți și, totodată, femeia-bărbat, imaginabilă la fel de bine în budoar ca și în armură pe calul de luptă. Celelalte femei erau frumoase — și, atunci, le atribuia rolul de păpuși pentru astâmpărarea poftelor fiziologice ori pentru joacă, pentru a le transforma în instrumente de lucru în intrigile disputelor ori pentru a le arunca drept momeli și elemente de șantaj adversarilor — și erau și femei urâte, ființe bune doar pentru muncile destinate unor slujitoare credincioase. (Dar nimeni nu era în concepția fiului Nătăfletului suficient de sigur pentru a-l putea numi „ființă credincioasă". Nimeni!) Așa că relațiile Celui de Al Șaptezeci și șaptelea erau sexuale și nu amoroase. El și-a început viața de bărbat devreme, atunci când a fost pentru prima oară conștient că simte o atracție fizică

---

[9] Singura ei ezitare în această privință pornea de la mirarea că un caracter atât de puternic și cu o voință atât de temerară să se fi născut din sămânța unui ins atât de moale și de fricos ca Nătăfletul.

[10] Biograful Gianni Vengeri va povesti cum eroul său stătea ore în șir cu ochii ațintiți în sus, uneori chiar și vorbind cu voce tare cu mama sa, cu care-și împărtea visele.

pentru o femeie și că este capabil s-o satisfacă și nu a ezitat niciodată în fața unei aventuri, mai ales că a învățat că o poftă neînfăptuită duce la numeroase gânduri și acțiuni ce nu fac decât să te distragă de la lucrurile cu adevărat importante. Așa că nu se sfia să râdă de toți poeții ce-și declamau amorurile nesfârșite, ba chiar suferind pentru o femeie, în loc să și-o ia și să-și vadă de treburile lor. Odată satisfăcut, un mascul nu mai simte nevoia de a se pierde în scenariile sale imaginative erotice.

Așa că Al Șaptezeci și șaptelea a făcut multe femei fericite, însă și mai multe gata să se sinucidă în urma lui. Ca și bunicul și tatăl său, și el a devenit repede ținta unor mame ambițioase și dornice a și-l face ginere. Reputația-i tot mai îndoielnică era compensată cu vârf și îndesat de averea fabuloasă a celor din Palatul Bosci, de firea-i nestăpânită și de trupul vânjos de armăsar tânăr. Ceea ce n-a împiedicat apariția a numeroase scandaluri în lumea bună în legătură cu femeile tinere ori mai puțin tinere cu care a avut relații de o noapte ori de o săptămână. Al Șaptezeci și șaptelea nu se îndrăgostea, el și-a și interzis să se lege afectiv de cineva, intuind că orice relație de durată nu face decât să atârne ca o piatră de moară de picioarele celui ce dorește să urce cât mai sus. O vreme a trăit cu o doamnă cu douăzeci de ani mai în vârstă decât el[11],

---

[11] El avea 18–19 ani, Maria Magdalena Fabiani se apropia de 40. Maria Magdalena era soția unui armurier foarte bogat, dar care a fost multă vreme departe, capturat fiind împreună cu una dintre corăbiile sale de către pirații africani. Al Șaptezeci și șaptelea — pentru care banii nu jucau niciun rol — a fost cel care l-a răscumpărat, împreună cu tot echipajul corabiei, așa că soțul încornorat i-a trecut cu vedere relația de notorietate cu Maria Magdalena. De altfel, Fabiani nu și-a revenit în întregime după perioada petrecută în acel prizonierat și a murit la nici doi ani după ce a ajuns acasă. Faptul că răscumpărarea nu l-a costat nimic și că afacerile i-au mers mai departe și în lipsă (amantul anterior al soției sale, sperând că armurierul nu se va mai întoarce, îngrijindu-se de avere de parcă ar fi fost a lui) l-a făcut să rămână bogat, chiar și în ultimele-i luni de neputință fizică. Ceea ce avea să-i consolideze convingerea Celui de Al Șaptezeci și șaptelea că banii singuri nu au putere și că pentru a fi cu adevărat împlinit mai trebuie ceva în plus.

După ce a părăsit-o pe Signora Fabiani (al cărei chip îl cunoaștem din picturile păstrate în două muzee), aceasta, rămasă văduvă, s-a căsătorit cu administratorul soțului ei, care astfel și-a văzut și el împlinite speranțele.

apoi evenimentele au început să se precipite în viața sa și s-a îndreptat spre noi aventuri și spre noi femei.

Fiul Nătăflețului părea imun față de orice sentiment de iubire, chiar dacă, la nevoie, mima cu mult succes dragostea față de o femeie sau camaraderia neîărmurită față de un tovarăș vremelnic. Totuși, un lucru era, probabil, în sângele său, la fel ca și în sângele fiecăruia dintre Cei O Sută: *credința că, mai presus de toate, misiunea sa era de a perpetua neamul.* Așa că s-a căsătorit și el și a avut doi copii, o fată și un băiat. Bârfa pornită din invidia mamelor dezamăgite că nu au putut confisca pentru odraslele lor un animal atât de frumos și atât de bogat, taurul Florenței, spunea că soția Celui de Al Șaptezeci și șaptelea era singura femeie din lume care chiar nu și l-a dorit și nu l-a dorit nici după ce a fost măritată cu el și că, drept urmare, tânărul soț era obligat s-o violeze, ori de câte ori avea poftă de ea. Fapt cu adevărat revoltător: soția trebuie să se supună bărbatului și când bărbatul era atât de arătos ca moștenitorul Palatului Bosci era chiar de condamnat atitudinea acelei femei proaste! (Pe Francesca, soția celui de Al Șaptezeci și șaptelea, o chema la fel ca și pe mama sa, fiind foarte posibil ca această coincidență de nume să-i fi determinat soarta. Se zvonea, desigur în mare șoaptă, dar și cu satisfacție, că fiul Nătăflețului își poseda nevasta prin ritualuri speciale, umilind-o și torturând-o. Posibil ca tocmai rezistența care i-a opus-o s-o fi făcut dorită de soțul ei obișnuit doar cu interjecțiile pline de dor ale celorlalte femei. Francesca n-a mai ieșit din casă singură, fiind mereu însoțită de servitori ce păreau că formau mai degrabă escorta unei prizoniere. După o vreme n-a mai fost văzută ieșind deloc. Practicile sexuale uzitate cu ea de soțul ei erau mai degrabă brutale decât rafinate și l-au inspirat pe marchizul de Sade în povestirile sale la fel de lipsite de imaginație. Al Șaptezeci și șaptelea dorea plăcerea întreagă și imediată. De aceea, scribul nu a avut de ce se mira că nu a găsit niciun cuvințel despre circumstanțele morții femeii, mama copiilor Celui de Al Șaptezeci și șaptelea dispărând, evaporându-se pur și simplu în eter, în interiorul cavoului ce i-a fost căminul.)

Împlinind 22 de ani, Al Șaptezeci și șaptelea se simțea nu numai pregătit pentru a prelua puterea, ci chiar profund nemulțumit că n-a

primit-o încă. Care putere? Se pare că ambițiile sale nu aveau încă un contur precis, însă simțea că timpul trece implacabil și că potențialul său este împiedicat să se manifeste. Al Șaptezeci și șaptelea nu mai avea nici măcar atâta răbdare câtă a reușit să mimeze până atunci și simțea tot mai acut că nu se poate bizui decât pe sine. Și iarăși: străbunicul — parcă nemuritor — era la fel de abordabil ca și legendarul sfinx; bunicul, după o perioadă de mare influență politică, s-a retras și el în Palatul Bosci, înainte de a pleca să moară împăcat la mănăstire; la tatăl său nici nu merita să se gândească. Da, retragerea din viața publică a bunicului îi luase definitiv senzația că va reuși doar prin scurgerea firească a evenimentelor.

Așa că a simțit că trebuie să schițeze un alt plan de atac. Pe care l-a început prin a face inventarul persoanelor cunoscute de care s-ar putea folosi. Așa că primele contacte le-a realizat bazându-se pe notorietatea trecută a bunicului. Un bunic de care a început încă de atunci să se detașeze: pe de o parte, fiindcă l-a dezamăgit renunțând la tot, lăsându-l pe el lipsit de sprijinul de care până atunci nu s-a îndoit nicio clipă, și, pe de altă parte, întrucât Înțeleptul îl asculta cu un aer pe cât de cald, pe atât de superior, parcă s-ar fi aflat în fața unui copil. Totuși, prin relațiile bunicului, nepotul a reușit să fie inclus în câteva misiuni diplomatice, foarte necesare pentru ucenicia sa întru politică.

Încă de la prima s-a deplasare într-o echipă, în care nu a fost primit decât pe un rol de figurant, Al Șaptezeci și șaptelea a reușit să uimească. În primul rând că se purta extrem de politicos cu toată lumea, în vreme ce nu se putea abține să nu ducă vorbe de la unul la celălalt, ignorând că într-un colectiv atât de restrâns niciun secret nu supraviețuiește mai mult de câteva minute. Așa că a fost trimis acasă. *Aceasta a fost prima lecție. Pe care n-a uitat-o.*

Sosind el mai repede decât informația despre circumstanțele revenirii sale[12], peste doar câteva zile a reușit să obțină încrederea unei alte echipe. De data asta, s-a ferit să vorbească mai mult decât a fost necesar, precum și să-și selecteze confidenții. Iar în loc să-i dăuneze primul eșec, acela chiar l-a ajutat: pleca în Răsărit nu ca un novice, ci ca un

---

[12] A fost primul eveniment care l-a învățat că, într-o lume unde știrile se difuzează relativ încet, cel ce știe să le-o ia înainte va fi întotdeauna câștigător.

bărbat care a mai participat la munca diplomatică. *Focalizarea celor cu care să se întovărășească, precum și conștiința că orice eșec poartă în sine și un succes în care să poată fi transformat au constituit concluziile pe care le-a tras din această a doua lecție. Și nici această a doua lecție nu o va uita.*

Iar scribul trebuie să admită că Al Șaptezeci și șaptelea era un autodidact înzestrat cu înțelegerea celor prin care trecea.

Dacă despre prima ieșire a tânărului scribul nu știe mare lucru, misiunea din răsăritul Europei ne-a rămas adnotată pentru că atunci l-a cunoscut Gianni Vengeri, fidelul său biograf. În această călătorie, care a durat aproape doi ani încheiați, i-a întâlnit pe cei mai importanți conducători ai statelor Europei Orientale: Stefan Crnojević în Muntenegru, Matei Corvinul în Ungaria și Transilvania, Skanderbeg în Albania și Ștefan cel Mare în Moldova. La ultimul s-a folosit de originea strămoșilor săi, veniți ei înșiși din „Țara dinspre tătari". A fost o experiență importantă pentru viitor și adevărata lui școală de diplomație și de viață. Atunci a învățat să fie întotdeauna unde trebuia și niciodată unde nu trebuia. Cum, după numai câteva luni, majoritatea solilor din acel grup s-au întors la Florența, Al Șaptezeci și șaptelea a crescut treptat în ierarhia legației, devenind un soi de adjunct al contelui episcop Gianfranco Muri. (Cu puțină vreme în urmă, fusese socotit doar șeful servitorilor, având însărcinări pe măsură...) Episcopul Muri a fost mai mult om de lume decât monah, iar tânărul său secretar particular (!) a avut grijă ca nimic din plăcerile vieții pământene să nu-i lipsească, în măsura în care așa ceva era posibil într-o misiune itinerantă prin locuri străine și, de cele mai multe ori, nesigure. Gianni Vengeri, aflat și el în calitate de secretar al lui Muri în acel alai, își începe relatarea despre Al Șaptezeci și șaptelea lăudându-i peste măsură iscusința în a preface traiul acela de atâtea ori profund incomod într-o călătorie mai mult decât agreabilă.

Episcopul conte Muri parcă uitase în slujba cui a plecat să cutreiere curțile suveranilor cei mai expuși pericolului otoman. Cum Florența însăși trecea când într-o tabără, când se alia cu opusul acesteia, toate numindu-se țări creștine, emisarul era obligat să manevreze cu cea mai mare grijă tratativele, plasându-le, de cele mai multe ori, într-un context

interpretabil. De la el a învățat Al Șaptezeci și șaptelea să promită marea și sarea și să nu poată fi contrazis în discursu-i ambiguu. Până acolo încât episcopul ducea cu el scrisori de împuternicire atât din partea Florenței, Veneției și Vaticanului, cât și din Milano, scrisori pe care le scotea la iveală după necesități. Lucru nu foarte simplu, fiindcă informațiile veneau acolo cu și mai mare întârziere și erau de multe ori contradictorii, așa că era dificil să intuiești de partea cui era mai bine să fii și, mai ales, cum să nu pari un trădător în urma celor mai proaspete evenimente. La care se mai adăuga și faptul că autoritățile locale aveau de fiecare dată avantajul propriilor lor servicii de informații, pe când misiunea rătăcea din țară în țară aflând doar întâmplător ultimele noutăți, multe surprinzătoare, multe contrazicând cu totul cele știute până atunci. Tratarea superficială a acelor știri putea avea urmări cu totul neplăcute: odată, întreaga delegație a fost arestată, scăpând în ultima clipă de execuție. Iar când, în timpul dogelui Nicolo Marcello, succesorul acestuia, Pietro Mocenigo, a reușit să apere orașul Scutari în fața puhoiului pașei Soliman, discursul lui Muri a trebuit să fie extrem de prudent spre a nu inflama suspiciunile vecinilor albanezilor, cărora nu le-ar fi displăcut ca asediul otoman să fi reușit.

Puțin mai târziu, „Dumnezeu a vrut", după cum se exprimă Vengeri, ca desfrâul episcopului să fie pedepsit, așa că a murit în suferințe cumplite de „boala celor ce ard", o maladie îngrozitoare menționată încă de Flodoard prin anul 950 la Paris. „Boala celor ce ard" sau „focul sacru" — *ignis sacer* — debuta prin pete negre pe piele, convulsii, spasme, pierderea cunoștinței, toate putându-se transforma în cangrene ale membrelor, până la desprinderea acestora de trup. (Puseuri ale „bolii celor ce ard" au fost semnalate periodic în mai toată Europa până în secolul al XVIII-lea în cadrul maladiei numite ba „boala solognoților" (după episodul din anii 1670–1676 din Sologne, la sud de Paris), ba drept „Focul Sfântului Andrei" (forma convulsivă) și „Focul Sfântului Anton" (forma gangrenară). În Moldova, doctorul Șmil l-a tratat cu succes pe episcop, făcând ca maladia să-și încetinească evoluția, însă la întoarcerea spre Italia, la Dubrovnic, boala a reizbucnit în toată grozăvia ei, bietul om rugându-se de Al Șaptezeci și șaptelea să-l izbăvească. Spre deosebire de alți muribunzi, care împrăștie în jur duhoarea corpului

în descompunere, episcopul conte Muri s-a stins lăsând în urmă un miros proaspăt, asemănător celor mai scumpe esențe orientale. A fost mirosul pe care se spune că l-a emanat și episcopul martir Polycarp, când focul l-a cuprins pe rug. „Dumnezeu l-a pedepsit pe Muri pentru că nu a știut să se apere de ispite, însă l-a chemat la El ca pe un adevărat ierarh", a notat Gianni Vengeri, neprecizând dacă Al Șaptezeci și șaptelea l-a ajutat pe șeful său se scape de chinuri, luându-i viața. Așa că delegația a revenit avându-l în frunte pe nepotul Înțeleptului: rând pe rând, toți oamenii de vază fie că au părăsit misiunea mai repede, fie că au murit pe drum. Au mai rămas Al Șaptezeci și șaptelea, Gianni Vengeri, doi preoți tineri și trei servitori. Preoții, abia ajunși acasă, s-au retras la mănăstirea lor, mulțumindu-i Domnului că le-a îngăduit să-și mai vadă chiliile. (Mai târziu, unul dintre ei va pleca în pelerinaj la Ierusalim, pierzându-și urma, scrie același Vengeri.)

Fiul Nătăfletului a ocolit Veneția și a revenit în taină la Florența. Se vede treaba că experiențele prin care a trecut l-au făcut ceva mai răbdător în a-și atinge scopurile, capabil să facă planuri și să se țină de ele și nu să mai acționeze doar după primul impuls. Acasă, în Palatul Bosci, a vrut, în primul rând, să afle unde, în ce tabără, se afla în momentul respectiv una sau alta dintre figurile importante ale politicii, cine cu cine s-a aliat, cine pe cine a trădat, ce noi protagoniști au mai ieșit în față. Palatul Bosci, dominat de atâtea decenii de figura legendarului sfinx, era considerat de contemporani drept o constantă a lumii. Clădirea, cu nenumăratele-i picturi și basoreliefuri ciudate, părea o carte deschisă pentru cei apți să-i descifreze semnele. De altfel, Palatul Bosci a fost și primul edificiu, după Padua, care poseda un orologiu pe turnul de pe frontonul principal. Când, în 1370, Carol al V-lea al Franței l-a invitat la Paris pe celebrul meșter ceasornicar german Heinrich von Wick, pentru a-i împodobi palatul regal cu un orologiu uriaș, acesta a făcut un popas de o lună spre a monta și pe Palatul Bosci un ceas ce scotea sunete solemne din oră în oră. În acea construcție a ordinii și continuității implacabile a intrat moștenitorul familiei și de aici a putut afla cu cea mai mare exactitate ora politicii atât de modificată de când a părăsit el Italia. Pentru cei rămași acasă, vremea a trecut pe nesimțite, însă pentru cel venit de departe, cei doi

ani l-au îndepărtat dintr-un timp parcă revolut și l-au adus în altă lume[13]. Al Șaptezeci și șaptelea, trecând peste toate nepotrivirile din cronica lui Vengeri, trebuie să fi avut vreo douăzeci și cinci de ani pe când s-a întors la Florența, însă scribul nu îndrăznește să propună un an anume. Mai degrabă se ia după galeria de tablouri amintită deja în biografia precedentă. Vasari povestește că Giovanni di Bicci de Medici, „impresionat de maniera bună a lui Pisanello, l-a făcut să picteze în holul vechii case a familiei de Medici... pe toți acei bărbați renumiți, conservați încă și astăzi foarte bine". Este vorba despre același Pisanello, celebru și scump în epocă, autorul și al primelor portrete de pe casa scărilor Palatului Bosci[14], iar faptul că artistul dovedea că „oferea lucrări rezistente la trecerea timpului" a fost un criteriu important pentru notorietatea sa, poate mai important chiar decât calitatea artistică. Scribul închide ochii și revede galeria azi dispărută: chipurile ușor naive din primele rame, apoi Sfinxul (imposibil de confundat), Înțeleptul (ca episcop), Nătăfletul (descris la timpul potrivit) și Cavalerul Marchiz Umberto (?). Semnul întrebării reprezintă o măsură de prevedere, însă elementele de pe pânză fac foarte probabilă identitatea personajului: scribul are impresia că vede înșiruirea originară, Nătăfletul cu poziția mâinilor atât de nefirească și privind (cu teamă parcă) spre următoarea ramă, din interiorul căreia un bărbat tânăr îmbrăcat ca un

---

[13] Trebuie subliniat că manuscrisul lui Gianni Vengeri este pe cât de colorat, pe atât de plin de anacronisme. În paginile sale, anii se succed în devălmășie, iar evenimentele notate nu păstrează întotdeauna adevărata lor cronologie. Mai ales referințele la terțe persoane, fie suverani sau simpli figuranți, fac trimiteri la date ce nu se suprapun întotdeauna peste viețile acelora. De aceea, plăcut la lectură, textul acesta nu este decât parțial un material documentar de luat în seamă. Valoarea lui nu constă în reperele datelor, ci în mentalitățile vremii.

[14] Portrete în legătură cu care există cel puțin un mare mister: Pisanello nu i-a putut avea în față pe ascendenții Celui de Al Șaptezeci și șaptelea, pornind de la Al Șaptezeci și unulea, Fugarul, și este greu de spus după ce modele s-a inspirat imortalizându-le chipurile. Portretul Celui de Al Șaptezeci și șaptelea, dacă nu cumva scribul încurcă ordinea, a fost în mod evident realizat de un alt meșter. Și, din nou, dacă nu încurcă ordinea, acel tablou, crede scribul, ar fi fost pictat și el mult mai târziu.

condotier[15] privește cu dispreț spre privitori. Bogata butaforie din fundal și din jurul personajului central încearcă să-i povestească viața. Eroul își ignoră tatăl, însă la picioarele sale se află un șarpe aruncând foc spre Al Șaptezeci și șaselea, iar în fundal se găsește o scară frântă, sugerând ascensiunea întreruptă[16]. În catalogul muzeului unde se află astăzi pânza, nu este specificat autorul, ci doar mențiunea „Maestru florentin din secolul al XVI-lea". Lucru nu fără relevanță, el dovedind că, și cu un secol mai târziu, legenda mai era suficient de vie pentru a putea inspira un artist.

Așadar, întors acasă, Al Șaptezeci și șaptelea a aflat, nu fără mirare, câte s-au schimbat în relațiile dintre oameni: vechi aliați nu-și mai vorbeau; asprele bănuieli despre moartea suspectă a unor persoane ar fi fost imposibile cu puțină vreme în urmă; dușmani declarați de ieri țeseau acum planuri împreună. Timpul avea alte dimensiuni în veacul al XV-lea, veștile circulau încet și, odată ajunse la destinație, se dovedeau adesea caduce. Averi se pierdeau din întârzierea comunicării, imperii se prăbușeau din aceleași motive. Până la curierii organizației poștale a lui Gabriel de Tassis, care reușeau, la începutul veacului următor, să străbată distanța dintre Italia și Bruxelles, prin Tirol, în cinci zile și jumătate, se întâmpla ca până și emisarii cei mai importanți să ajungă prea târziu ca ordinele să mai poată fi îndeplinite. Faptul că Al Șaptezeci și șaptelea însuși era atât de dezinformat după doar doi ani de lipsă

---

[15] Tabloul se găsește și pe coperțile a numeroase cărți ce descriu vieți romanțate de eroi ai Evului Mediu.

[16] Suficiente aluzii ca bietul scrib să-și imagineze ca Al Șaptezeci și șaptelea să nu fie străin nici de moartea tatălui său. Numai că niciun fir nu ne duce într-acolo, fără a mai aminti că Nătăfleț a supraviețuit ambilor băieți, la fel cum a supraviețuit și celorlalte rude, cu excepția nepoților. Simbolistica uneori complicată, însă de cele mai multe ori extrem de naivă, a picturii Renașterii poate fi tradusă, în acest caz, și așa: „eroul își ignoră tatăl, însă la picioarele sale se află un șarpe aruncând foc spre Al Șaptezeci și șaselea" = necontenitele injurii cu care fiul și-a împroșcat părintele, iar „în fundal se găsește o scară frântă, sugerând ascensiunea întreruptă" = cariera brusc retezată a Celui de Al Șaptezeci și șaptelea.

l-a convins că ambițiile sale puteau să se împlinească de va ști să fie mereu primul la informație. Deja de atunci a intuit forța uriașă a unei vești reale, la fel ca și a unei știri bine manipulate. O forță mai mare chiar decât puterea de distrugere a prafului de pușcă.

Apoi se întâlni întâmplător cu Gentile Becchi, viitorul arhiepiscop de Arezzo. Becchi a fost mentorul lui Lorenzo și al lui Giuliano de Medici, dar și al altor juni din protipendada Florenței și, drept urmare, a avut mereu toate ușile deschise. Singurul eșec al carierei sale didactice l-a reprezentat.... fiul Nătăfletului. Înțelegând că fostul său dascăl ar putea fi cheia oricăror relații, Al Șaptezeci și șaptelea, revenit acum ca șef de misiune și, oricum, fiind prezumtivul moștenitor al Palatului Bosci, după ce a deșirat plin de rușine amintirile neplăcerilor pricinuite învățătorului său și, părând alt om, a reînnodat vechea legătură. Așa a aflat intimități din spatele zidurilor reședințelor importante ale cetății. Printre altele, despre neliniștile provocate de mersul unor bănci: *o veste proastă despre o asemenea instituție o poate duce la faliment. O veste, de multe ori chiar falsă!* Informație importantă și aceasta! Al Șaptezeci și șaptelea mai ezita: prea a fost convins, de copil, că doar forța brută este capabilă să modifice o stare de fapt. Dar cele aflate de la Gentile Becchi în acel popas de acasă i-au rămas adânc înfipte în minte.

Totuși, a mai fost un episod care l-a marcat la fel de mult în direcția drumului pe care-l va urma. În anul 1463, în ciuda tuturor avertismentelor, turcii amenințau mai mult ca oricând Europa. După ce au cucerit de la venețieni Moreea, dogele Cristoforo Moro a hotărât să sprijine cruciada pornită de Pius al II-lea. (Bunul cititor mai ține, poate, minte scena în care papa se stinge pe promontoriul de la Ancona, cu slaba consolare a apariției la orizont a celor douăsprezece corăbii venete.) Dar tot atunci Al Șaptezeci și șaptelea pleacă în Bosnia, unde, la Bobovac, în apropiere de Kraljeva Sutjeska, turcii înfrâng armata regelui Stjepan Tomaš Kotromanič, iar acesta este ucis. Se pare că Al Șaptezeci și șaptelea a ajuns după ce turcii au pătruns biruitori în cetate, dar că a reușit s-o salveze pe soția suveranului omorât și s-o ducă în siguranță la Roma. Cel puțin aceasta era varianta pe care a răspândit-o. Cum, la puțini ani mai târziu, regina fără de țară a murit, nimeni nu s-a mai obosit să verifice autenticitatea acelor fapte. Care,

oricum, l-au transformat pe cel ce a fost cunoscut până nu de mult drept un copil rău și obraznic, un adolescent zvăpăiat și crud și un tânăr irascibil și periculos într-un cetățean demn de respect, un bărbat în plină putere care a știut să-și pună abilitățile în slujba unor cauze demne de toată stima: la numai 25 de ani, avea în spate o dificilă și lungă misiune diplomatică în răsăritul Europei, pe care a dus-o la bun sfârșit, precum și fapte de vitejie în Balcani, culminând cu salvarea unei regine de urgia năvălitorilor islamici. Folosind termenii din perioada scribului, putem spune că Al Șaptezeci și șaptelea se bucura de un C.V. strălucit, care ar fi trebuit să facă să tacă amintirile de mai înainte. Ar fi trebuit, dar nu s-a întâmplat așa! Ceea ce i-a produs o dezamăgire cumplită. La început, a crezut că lumea n-a aflat despre faptele sale, pe urmă, a constatat consternat că ele nu numai că nu au rupt gura târgului, însă nici măcar nu-l absolveau de acuzele din trecut. Și, colac peste pupăză, în Florența se nășteau în fiecare zi noi și noi eroi în urma unor izbânzi incomparabil mai palide decât ceea ce povestea că a făcut el. (Scribul nu poate pune mâna în foc dacă amănuntele relatărilor personajului s-au petrecut chiar așa, însă Al Șaptezeci și șaptelea chiar părea să creadă cu tărie în tot ce spunea despre sine.)

Foarte curând, consternarea i s-a transformat în noi accese de furie. Scurta perioadă în care a reușit să pară altul a trecut repede, iar răbufnirile sale erau tot mai greu digerate de cetate. Cine știe cum s-ar fi terminat toate astea, eroul ignorat pregătindu-se chiar să plece din Toscana, să-și cumpere o armată și să se întoarcă pentru a-i pedepsi pe florentinii pe care acum îi ura. Numai supunându-i și umilindu-i, așa cum l-au umilit ei încăpățânându-se să nu-i recunoască reușitele, își va găsi liniștea, își zicea. Doar faptul că el nu avea prea mulți bani lichizi și că, de câte ori avea nevoie de fonduri, trebuia să-i ceară de la străbunic — nefiind niciodată refuzat — l-a oprit să plece mai repede. (Dacă primea sumele obișnuite fără nicio ezitare — și, de multe ori, nu era vorba despre sume mici — de data asta i-ar fi fost necesară o adevărată avere, pe care știa că ar fi fost nevoie s-o justifice. Și cum să mărturisească despre ce era vorba, mai ales că nici măcar el, strănepotul, nu putea să comunice în mod direct cu Omul din fereastră? Sigur, orice slujitor al Palatului Bosci avea gura ferecată, numai că, de data aceea, era totuși

vorba despre un plan pe cât de îndrăzneț, pe atât de periculos. Și numai să spui așa ceva era destul pentru a fi acuzat de înaltă trădare și să termini sub mâna gâdelui! Iar, în cazul acela, nici măcar numele pe care-l purta nu l-ar fi putut salva...)

Al Șaptezeci și șaptelea era total dezorientat. Stătea toată ziua și zămislea planuri fantasmagorice de răzbunare, iar nopțile și le petrecea în petreceri secrete, chinuind fete tinere.

Spre norocul său, a urmat o nouă întâlnire întâmplătoare cu Gentile Becchi. De data aceea una decisivă pentru viitorul Celui de Al Șaptezeci și șaptelea. Mai era acesta același cu bărbatul schimbat din urmă cu doar puțini ani? Era din nou altul? Sau a fost același mereu? Becchi a mâncat destulă pâine albă de pe urma muncii sale cu copiii fruntașilor Toscanei pentru a putea descifra manifestările vlăstarelor protipendadei. Mai deștepți ori mai puțin deștepți, mai îndrăzneți ori mai timizi, răsfățați de bogații lor părinți sau ținuți într-un regim cazon, toți erau conștienți de mici de poziția lor socială, toți o considerau un privilegiu natural și toți insistau să le fie recunoscut statutul. Nepotul Înțeleptului și strănepotul Omului din fereastră nu era singurul june care nu avea răbdare să ajungă la onorurile așteptate, doar că se manifesta mai direct, mai puțin convențional. Probabil datorită caracterului moștenit din partea spiței Malatesta. Becchi se și mira cum de a putut un tânăr atât de impulsiv să conducă o delegație diplomatică, un tânăr care numai de calități diplomatice nu dispunea! Însă asta nu era treaba mentorului. Dascălul este chemat să-i îndrume pe tineri pentru tot parcursul vieții lor, asemenea căpitanului unei corăbii, pus să răspundă de echipajul ce i-a fost încredințat, începând cu ridicarea ancorei și până la acostarea în portul de țintă. Așa că Becchi, simțind că neliniștea tânărului se apropie de un clocot care să nu mai poată fi stăpânit, i-a ținut o disertație despre putere și, șezând amândoi pe o bancă la umbra celui mai bătrân stejar din Toscana — cel puțin acela a fost renumele acelui copac distrus abia de o bombă din cel de-al Doilea Război Mondial —, a încercat să repare peste vremi eșecul școlar pe care l-a avut cu acel tânăr dificil. Așa că nu și-a contrazis fostul elev, dar l-a făcut să cotească pe un drum mai puțin primejdios,

unde, credea bătrânul dascăl[17], ambițiile nemăsurate s-ar putea preface în preocupări utile atât Celui de Al Șaptezeci și șaptelea, cât și Florenței. „În lumea de astăzi, puterea nu se mai câștigă prin sabie, ci prin puterea banilor. Și armatele cele mai noi au nevoie de o susținere materială pe măsură, chiar dacă ele își obțin, de multe ori, autonomia prin prăzile de război. Dar aceste câștiguri sunt și efemere și nici nu reprezintă mai mult decât premiul binemeritat acordat de stăpân mercenarilor săi. Soldații pe cât de ușor dobândesc acele câștiguri, odată văzându-se biruitori, pe atât de repede le și irosesc în plăcerile simțurilor. Așa că, pentru a putea să se folosească și pe mai departe de ei, stăpânul trebuie să scoată tot timpul alți și alți bani din buzunar. Dacă nu-i mai are ori dacă se zgârcește, oștile care i-au fost până atunci fidele se vor întoarce împotriva lui. Astăzi, cu sabia nu se mai poate cuceri decât clipa, un răstimp mai lung se supune doar banului." După care, Becchi, conform îndelungatei sale pregătiri umaniste, a continuat regretând epocile eroice ale Antichității, când fidelitatea, patriotismul și eroismul necondiționat de vreun câștig imediat puteau suplini aurul mandatarilor.

Atât i-a vorbit dascălul fostului său elev neascultător până ce acesta a priceput că decât să-i învingă pe concetățenii săi ingrați cu sabia (ca un adevărat Malatesta ce se considera![18]), o victorie cu șanse întotdeauna îndoielnice, mai bine să-i umilească cu tirania banilor. Sigur că tânărul nu a mărturisit concret ce plan nebunesc i-a frământat mintea

---

[17] Becchi nici n-a fost atât de bătrân în timpul acelei scene, el urmând să mai ajungă înalt prelat și să se mai bucure multă vreme de bucuriile vieții.

[18] Al Șaptezeci și șaptelea nu s-a declarat niciodată urmașul Celor O Sută, ci vlăstar al vitejilor Malatesta. Asta deși bogăția de care profita venea din Palatul Bosci. Însă străbunicul era prea inabordabil, bunicul prea înțelept — enervant de înțelept! —, iar tatăl... Despre Nătăfleț nici măcar nu voia să audă, îl evita și, când se aflau totuși față în față, îl jignea chiar și în prezența servitorilor. Ba, a ajuns să pretindă în gura mare că Al Șaptezeci și șaselea nici măcar nu era tatăl său decât de ochii lumii, că, de fapt, Francesca l-a făcut cu „un bărbat adevărat". Gianni Vengeri preia încântat acele insinuări și le condimentează cu tot felul de supoziții în legătură cu cine ar fi fost adevăratul tată al eroului său.

disperată, însă nici nu era nevoie să fii mare psiholog spre a-ți da seama că exaltarea aceea paroxistică nu putea sfârși bine.

Inițial, ascultându-și fostul mentor, gândurile tânărului au fugit de la pildele luate din faptele marilor eroi ai Antichității la seiful fără fund din Palatul Bosci și la modul cum l-ar putea deschide întru scopurile sale. Să aștepte până ce va primi el cheia ce oferea drumul spre comoară i se părea absolut de neimaginat. Absolut! Mai ales că Omul din fereastră părea să fi venit din veșnicie și să rămână acolo până în veacul veacurilor. Pe urmă a devenit atent la spusele lui Gentile Becchi: acesta, depășind disertația despre stricarea necontenită a vremurilor și ajungând de la eroii elini la fruntașii contemporani, i-a povestit despre gloriosul drum spre succes al familiei de Medici[19]. Drum ce se baza nu pe fapte de arme, ci pe talentul de a face bani. Către familia de Medici l-a trimis Becchi pe Al Șaptezeci și șaptelea.

Însă, încă înainte de a-l vedea acolo, trebuie amintite relațiile dintre palatele Florenței. Dacă între marile familii de bancheri existau alianțe fragile și, uneori, conflicte deschise de lupta pentru putere, conflicte ce se puteau sfârși chiar cu atentate urmate de pedepse capitale (cum va fi cazul celebrei „conjurații Pazzi"), legăturile cu Palatul Bosci se prezentau cu totul particular: familia din jurul Omului din fereastră părea că nu se amestecă în joc și că doar îl supraveghează. De unde o întrebare firească: chiar pentru cei dispuși să accepte *ad litteram* legenda descălecării Celui de Al Șaptezeci și patrulea în fruntea unui șir nesfârșit de căruțe cu bogății (completate și cu al doilea convoi, cel ce a adus și familia Omului din fereastră în Toscana), tot e dificil de înțeles cum reușea acel ciudat clan singular să-și conserve bogăția. Au existat mai multe zvonuri, unele chiar consemnate în cronici, însă nu

---

[19] Vengeri susține că arhicunoscuta protecție de care se bucura Gentile Becchi la familia de Medici nu s-ar fi bazat numai pe buna învățătură pe care le-ar fi oferit-o copiilor clanului și lui Lorenzo însuși, ci mai ales pe faptul, nu întâmplător, că primul Medici important, care a stat la baza scării pe care s-au cocoțat urmașii săi, a fost Giovanni, numit și di Bicci. „Bicci ori Bicchi, ori Becchi, prea se aseamănă cele două nume!" insinuează cronicarul, sugerând povestea unui copil din flori doar pe jumătate recunoscut. Desigur că nicio altă sursă nu pomenește despre așa ceva...

s-a păstrat nicio dovadă a unor plasamente aducătoare (de atâta vreme) de dobânzi și nici despre niște oameni de maximă încredere fixați în poziții active și mereu câștigătoare pentru mandatarii lor. Și totuși, adâncind taina, locatarii Palatului Bosci n-au dat vreodată cel mai mic semn că ar trece printr-o jenă financiară, fiind dispuși atât la acte caritabile, cât și la mecenat. Ciudat este și că acele zvonuri niciodată confirmate n-au decăzut în legende fanteziste. Omul din fereastră și palatul său au supraviețuit ca niște constante cărora nici cei mai mari cărturari nu știu să le dea de capăt. Constante ce se află acolo unde se află, părând să aibă menirea de a da continuitate acestei lumi. Și nu poate fi trecută cu vederea nici neimplicarea de niciun fel a celor din Palatul Bosci în vreo facțiune politică ori în vreo alianță economică. Până și să intri în legătură cu ei era aproape imposibil, darămite să ajungi la tratative. Așa că marile familii burgheze care au stat la baza înfloririi atât de spectaculoase a Florenței[20] n-au avut decât să se lupte între ele. Scribul a simțit nevoia de a aminti această situație, care a durat deja, iată, de patru generații, pentru a da o imagine cât mai clară în legătură cu noutatea absolută cum unul din spița aceea atât de exclusivă se înregimenta într-o partidă anumită. La început, Celui de Al Șaptezeci și șaptelea însuși i s-a părut imposibilă alternativa ce i s-a propus. Așa că, în contradicție cu obișnuința sa de a acționa după primul impuls, i-au trebuit mai multe ore de a întoarce propunerea lui Becchi pe toate părțile. (Pentru dascăl, și această adăstare în calcularea variantelor era un câștig: fostul său elev, cumpănind, își punea frâu impulsivelor gesturi necugetate.)

A doua zi, reîntâlnindu-se cei doi în același loc și la ora stabilită, hotărârea a fost luată. Dar cu câteva amendamente: strănepotul Omului din fereastră nu dorea să intre ca un simplu slujbaș în afacerile

---

[20] Acciaiuoli, Alberti, Albizzi, Bardi, Medici, Pazzi, Peruzzi și catalogul ar putea continua... Și să nu uităm nici faptul că, nici prin căsătoriile contactate, Cei O Sută n-au dat niciun semn că ar fi făcut și alianțe politice, comerciale sau de orice alt fel. Odată măritată, femeia care era primită în noua ei familie părea să fie acaparată pentru vecie de zidurile Palatului Bosci, fără a sluji de punte fostelor ei rude, care, la nevoie, e adevărat, nu erau lăsate de izbeliște.

Medicilor. „Nimeni din familia mea nu ar accepta așa ceva!" Drept urmare, în prealabil, Al Șaptezeci și șaptelea își cumpără un titlu nobiliar, adăugând noua sa stemă alături de complicatele semne de pe zidurile Palatului Bosci. În primăvara anului 1471, la vârsta de 33 de ani, Al Șaptezeci și șaptelea devine Marchizul Umberto[21], iar, două zile mai târziu, începea colaborarea cu familia de Medici. („Doar două zile mai târziu..." Gentile Becchi a trebuit să admită că progresele elevului său privind cumpătarea încă nu au fost prea mari, tot nerăbdarea terorizantă fiind cea care îl mâna pe acesta din spate.)

Da, în anul 1471, Marchizul Umberto era un senior în toată puterea vârstei, prezumtiv moștenitor al unei averi despre care nimeni n-ar fi putut spune cât era de mare, însă care prezenta, de peste o jumătate de veac însângerat, disponibilități nelimitate pentru orice capriciu ce și-l permiteau nonșalant numeroșii membri ai familiei adăpostite în Palatul Bosci. Niciun semn de slăbiciune nu a arătat vreodată această avere capabilă să achite la termen, chiar și în vremea celor mai cumplite crize, orice factură i se punea în față. Așa că Al Șaptezeci și șaptelea nu era în situația de a fi obligat a se angaja într-o poziție umilă. Al Șaptezeci și șaptelea nu era obligat de nimeni și de nimic[22]. „De sus, nici mama nu i-ar fi permis așa ceva." Ceea ce a simțit și Gentile Becchi, cel ce s-a încăpățânat să introducă un membru atât de important al clanului acela unic în casa celor mai influenți jucători de pe eșichierul Florenței. Dacă mentorul Medicilor avea suficientă prestanță asupra lui Lorenzo, pentru ca vorbele sale să fie ascultate cu atenție, asupra imprevizibilului și mereu surescitatului Marchiz Umberto nu exista om pe pământ apt a-l controla. Astfel că, așa cum a fost de așteptat, după doar câteva ore de „muncă" în banca centrală, noul angajat a arătat că nici prin gând nu-i trece să respecte măcar una dintre înțelegerile convenite. Din prima clipă, el s-a prezentat drept șeful suprem. Conduită mai mult decât periculoasă chiar pentru siguranța

---

[21] Scribul nu știe când și cu ce ocazie Marchizul Umberto a ajuns Cavalerul Marchiz Umberto.

[22] Decât de ambiția-i imposibil de stăpânit.

elementară a afacerilor. Inițial, Al Șaptezeci și șaptelea a fost dat în grija lui Francesco Sassetti, asociatul majoritar și directorul general. Asta fiindcă nu s-a stabilit, deocamdată, o formulă definitivă a statutului noului marchiz, urmând ca, pentru început, acesta să deprindă regulile de bază ale meseriei. Abia apoi urma să se ajungă la o asociere. Perspectivă ce a reprezentat un lucru de mare mirare: cu Palatul Bosci nu s-a putut face niciodată nicio tranzacție, Omul din fereastră n-a dat nimănui bani împrumut (orice dobândă i-ar fi fost oferită) și neutralitatea celebrei clădiri n-a fost perturbată de vreo implicare într-o afacere (cunoscută).

Numai că, așa cum s-a precizat, nou-venitul n-a avut răbdare nici măcar o zi să învețe jucând rolul de ucenic. După un scandal zdravăn, colaborarea părea terminată, dar Al Șaptezeci și șaptelea s-a răzgândit și, peste o săptămână, a revenit. Nu cu mâna goală, ci cu un aport de 20 000 de florini! Nu era o sumă exorbitantă pentru familia de Medici, însă era o sumă foarte mare pentru oricine. Atât de mare, încât până și Lorenzo, hotărât să nu mai audă de imposibilul protejat al lui Becchi, a trebuit să gândească de două ori înainte de a lua o hotărâre definitivă. Și nici noutatea absolută, ca cineva din Palatul Bosci să fie dispus să se implice într-o afacere la lumină, nu putea fi ignorată. Și nici pe lângă cei 20 000 de florini nu se putea trece atât de ușor. Și, gândind mai departe, nu se putea calcula dacă nu cumva, odată deschise baierele legendarelor pungi ale Omului din fereastră, nu se vor scurge de acolo și alte și alte comori... Nu, indiferent de neplăcerea de a se lucra cu Marchizul Umberto, tentațiile erau mult prea mari spre a se putea trece nepăsător pe lângă ele.

De data asta, prudentul Lorenzo a avut pretenția unui contract scris, prevăzut cu numeroase capitole, contract care, spre bucuria scribului, s-a păstrat. Se stipulau, în principal, competențele fiecărei părți, oamenii băncii având grijă să nu-i dea impresia Marchizului Umberto că este așezat într-o poziție supusă, dar limitându-i în mod iscusit drastic libertatea de mișcare. Nicio precauție nu era inutilă, Lorenzo neavând de unde să știe dacă suma adusă ca aport de capital era sau nu vitală pentru Al Șaptezeci și șaptelea și, drept urmare, n-avea de unde să știe nici dacă ea, oricât de impresionantă era, putea să fie o piedică

pentru o nouă izbucnire necontrolată a strănepotului Omului din fereastră. Cu alte cuvinte, dacă cei 20 000 de florini îl legau sau nu de afacere pe cel ce i-a adus[23].

Un al doilea subiect de meditație îl constituia dacă era mai bine să i se încredințeze novicelui o filială măruntă undeva departe, scăpându-se astfel de prezența sa nocivă în preajma centralei, sau dacă nu era totuși mai potrivit să fie păstrat aproape, unde putea fi ținut în zgardă și supravegheat. Și unde, la urma urmei, putea fi învățat regulile bancare și, chiar mai important decât atât, unde să i se insufle plăcerea pentru această îndeletnicire, în speranța că, pe viitor, din Palatul Bosci s-ar putea revărsa și alte sume importante. (Era ușor și tentant să visezi în acele momente: dacă s-ar fi realizat minunea, familia de Medici putea să-și depășească de departe toți rivalii, ceea ce ar fi însemnat nu numai belșug aproape fără limite, dar și putere politică proporțională. Și era ușor să visezi așa, întrucât doar și numai la aflarea veștii că Lorenzo și Giuliano au reușit să deschidă ușile palatului atât de strașnic păzit de Sfinxul din Florența a iscat o asemenea vâlvă, încât prestigiul întreprinderilor Medicilor a crescut imediat. Vechile legende despre puțul fără fund al averii aduse cu sine de Omul din Fereastră dintr-un la fel de legendar tărâm au devenit mai actuale ca oricând.)

Până la urmă, s-a decis ca Al Șaptezeci și șaptelea să plece la filiala din Montpellier într-o calitate destul de vagă, de „supraveghetor al conducerii generale". Tot în Franța, însă la filiala din Lyon, se afla director Lionetto Rossi, soțul surorii naturale a lui Lorenzo și Giuliano. Marchizul Umberto avea drept de control și asupra acestuia. Așa că a început să facă naveta între cele două filiale și, se pare, a fost chiar și la Londra, unde și-a atribuit singur niște prerogative discreționare. (De

---

[23] De obicei dificultatea cea mai mare pentru înțelegerea unei situații petrecute cu atâta vreme în urmă este mentalitatea diferită a contemporanilor scribului față de cele narate. De data asta însă, iată că tocmai cuiva din Toscana veacului al XV-lea i-ar fi fost foarte greu să conceapă că 20 000 de florini îl pot face pe cineva imprudent, chiar dacă acel cineva nu s-a spetit personal pentru a face atâta bănet. Pentru că „de nu știi cum se fac banii, nici nu-i poți prețui la justa lor valoare". Da, dar totuși când e vorba de 20 000 de florini?...

care, e drept, nu s-ar fi folosit în mod semnificativ, ci s-ar fi mulțumit să concedieze un funcționar inferior și mai mulți servitori.)

Munca în filiale, mai ales având mai mult drepturi decât îndatoriri, nu-i lua prea mult timp, așa că a putut deveni repede o figură cunoscută în societatea locală. La biserică, dar și la cârciumile frecventate de păturile privilegiate, se putea face lesnicios cunoștință cu oricine. Iar Al Șaptezeci și șaptelea nu era doar un funcționar al unei bănci florentine, ci, în primul rând, Marchizul Umberto și apoi Cavalerul Marchiz Umberto. Banii dați pe titlul nobiliar și-au meritat investiția, fiul Nătăfletului devenind repede oaspetele de onoare în orașele noilor sale reședințe. Și zvonurile despre personaj au început să circule, puternicii locului vrând să știe cât mai multe despre cel devenit atât de repede centrul interesului și, mai ales, despre cel ce a reușit să mențină acel interes pe tot parcursul șederii sale acolo. Nu trecea o singură zi fără ca Marchizul Umberto să nu dea nou prilej de vorbe. Gianni Vengeri — secretarul, biograful și valetul — zăbovește îndelung asupra isprăvilor eroului său și descrie cu lux de amănunte nu numai întâmplările însele, ci și ecoul nemăsurat de care s-au bucurat. Vom da aici de aventuri de alcov, de răfuieli în plină piață, de întreceri cavalerești, de victorii în jocuri de noroc, de lovituri de forță. Și, bineînțeles, de fiecare dată Al Șaptezeci și șaptelea domina scena și ieșea învingător necontestat. Scribul nu știe dacă Gianni Vengeri l-a însoțit pretutindeni pe personajul său ori dacă mai nota și el după cele auzite de la alții.

Marchizul Umberto se intitula în Franța Cavalerul Marchiz Umberto și își justifica titlul prin lipsa de griji de care dădea dovadă în vreme ce risipea cu bani în toate direcțiile. Al Șaptezeci și șaptelea se purta ca un marchiz mai bogat decât împăratul. Cum nu dispunea de fiecare dată de lichidități, mai băga mâna și în rezervele băncii. Lucru notat cu grijă de funcționari și raportat la Florența. Însă stăpânii de acolo nu au trebuit să-și facă mari griji din pricina acelor fonduri, fiindcă, odată anunțat Palatul Bosci, banii se întorceau prompt la cei de la care au fost „împrumutați". Aceasta a fost o practică tacită, niciuna dintre părți nedorind să alimenteze noi bârfe. Pentru că bârfe erau destule: Cavalerul Marchiz trebuia să primească o identitate pe unde se afla și ce identitate poate avea cineva venit de departe, lăfăindu-se în bani,

purtându-se oriunde ca un șef suprem și luându-și în modul cel mai firesc tot ce-și dorea, de i se cuvenea ori nu? Ce poți afla de departe despre ultimul moștenitor al Palatului Bosci din Florența, când nici măcar florentinii nu știau prea multe despre enigmele de nepătruns ale locuitorilor acelui imobil? Florența se bucura de o aură pe care marile ei familii o tot dezvoltau, iar familia de Medici, pe lângă că era una dintre acele mari familii, era și asociata Cavalerului Marchiz. Despre un asemenea personaj se putea spune orice și se putea crede orice. Orice! Așa că nu e de mirare că niciuna dintre isprăvile povestite de Vengeri nu era pusă la îndoială. Nici măcar cele ce ar fi putut ușor fi asimilate cu cele mai năstrușnice scorneli ale unor artiști de bâlci.

Cum ar fi fost, de pildă, relatarea despre modul în care marchizul ar fi ieșit dintr-o situație cu totul imposibilă:

Al Șaptezeci și șaptelea a fost gazda unei petreceri mult prea libertine în somptuoasa vilă pe care și-a închiriat-o la Lyon și, supraexcitați de trupurile goale și de băutură, oaspeții au uitat de orice opreliști și și-au continuat orgia în grădina vizibilă prin gard din stradă. Unde s-a adunat o mulțime de curioși să privească scârboșeniile venind parcă tocmai din cetățile Gog și Magog. Iar ceea ce au văzut ei acolo a întrecut cu mult orice imaginație, încât toți oamenii cu frica lui Dumnezeu s-au rușinat și și-au lăsat ochii în pământ, însă de plecat tot n-au plecat din spatele gardului. Cum spectacolul acela atât de spurcat nu se mai termina, au fost chemați și părinții și a venit chiar și episcopul în persoană, însoțit de mai mulți călugări.

— Acestea toate sunt semn că Antichristul își adună oștile și că Apocalipsa nu mai este deloc departe, au șoptit monahii, fără a-și lua ochii de la scârbavnica privelițe.

Iar oamenii priveau cu speranță și înfricoșare către slujitorii Domnului, însă mai trăgeau, din când în când, cu privirea să vadă toate păcatele desfășurându-se fără rușine în fața lor.

Atunci, povestește cu mare admirație Gianni Vengeri, apăru în grădină însuși Cavalerul Marchiz Umberto, singurul îmbrăcat cu straiele în cea mai deplină ordine. Ignorând cu totul cele ce se petreceau în jurul său, se strecură printre trupurile încleștate unele de altele și veni spre gard.

— Am observat și eu că nu se vede bine din stradă din toate pozițiile: într-un loc se află un tufiș care obturează priveliștea, într-altul un copac. Mă bucur că ați găsit fiecare câte un punct din care să vă desfătați vederea.

Era aceasta o neobrăzare fără seamăn. Adică este posibil să vorbești așa cu atâția oameni venerabili, monahi și chiar și cu episcopul în persoană? O rumoare amenințătoare se ridică din mulțime.

— Fiindcă sunteți foarte interesați de această priveliște, voi da poruncă să se deschidă poarta, ca să puteți privi mai bine.

Aerul păru să înghețe. Indignata mulțime de gură-cască amenință să intre în curte, dar nu pentru a admira, ci pentru a pune capăt nemaiîntâlnitei blasfemii. Și acele trupuri goale se opriră din încleștarea lor, ca trezite din coșmar. Mai mult uluiți decât rușinați, oamenii se grăbiră în clădire, fără a mai avea cutezanța de a reveni în curte nici măcar îmbrăcați în bună rânduială.

Ceea ce ar fi urmat este mai mult ca sigur o invenție de-a lui Vengeri, pentru că tot demersul atribuit Celui de Al Șaptezeci și șaptelea nu se potrivește în niciun fel cu caracterul său autoritar, prea puțin dispus să-și justifice acțiunile. Cavalerul Marchiz Umberto ar fi venit personal să deschidă marea poartă a vilei și i-ar fi poftit pe toți cei de afară în curte, unde servitorii îi așteptau cu tăvi cu prăjituri și cupe cu vin. Decorul scenei se schimbase cu totul, într-atât încât oamenii au început să se îndoiască dacă au văzut aievea orgia nemaiîntâlnită.

Îmbunați de felul cum erau tratați, au acceptat să asculte discursul amfitrionului — singurul discurs reușit care i-a fost atribuit în întreaga-i viață. (Doar o singură dată, peste ani, într-o convorbire de taină cu Piero de Medici, în grădina Vilei Pandalini, a mai dat Al Șaptezeci și șaptelea semne că ar fi putut fi și orator.)

— O femeie care a ajuns să acapareze un bărbat își pierde, în aceeași clipă, puterea. Și știți de ce? Fiindcă tocmai atunci trebuie să renunțe la ceea ce-i place ei cel mai mult și cel mai mult în viață: sulimenelile și veșmintele. O femeie nu se gătește pentru a cuceri bărbații — sau, cel puțin, nu neapărat pentru aceasta —, o femeie se face frumoasă pentru ea însăși. De aceea se și admiră atât în oglindă. Femeia nu este decât perechea eternă a lui Narcis.

Oamenii se serveau cu bunătăţile şi cu vinul ce le era servit din belşug şi uitau tot mai mult ce i-a adus în miez de noapte departe de aşternuturile lor în vila Cavalerului Marchiz Umberto. Apoi îl auziră pe acesta vorbind despre cu totul altceva.

— Trupurile lipsite de podoabe revin la starea lor pernicioasă, indiferent dacă în ele s-a aflat sau se află sufletul lui Abel sau cel al lui Cain. Lucru valabil şi pentru corpurile din care viaţa a plecat de mult. La Perugia, în catedrală, sunt înmormântaţi numeroşi papi. Trupurile lui Inocenţiu al III-lea şi al lui Martin al IV-lea au fost aşezate faţă la faţă. Indiferent că sufletele celor doi s-au aşezat în acele învelişuri la o distanţă de aproape un veac, rămăşiţele lor nu ar mai putea fi deosebite care din ce corp provine. Trupurile pe care le-aţi văzut mai înainte, contopite în acţiune, ar mai fi putut fi identificate bucată cu bucată doar fiindcă, conţinând viaţă, mai fac parte din timp.[24]

Oamenii simţeau că ora înaintată şi vinul irezistibil îi moleşeşte peste măsură. Aşezaţi — ori, mai bine zis, tolăniţi — care pe unde, s-au trezit abia spre dimineaţă. Aveau capetele grele şi amintiri ce nu se legau nicicum unele de altele. Episcopul însuşi, ridicându-se cu greu din fotoliul adânc în care se odihnise, lămuri mulţimea:

— Iată, copiii mei, cum Însuşi Dumnezeu ne-a dat o lecţie. S-o ţineţi minte şi să vă feriţi şi mai mult de păcate!

Şi-au făcut cu toţii câte trei cruci şi au plecat spre casele lor. Doar că n-au ştiut exact ce să ţină minte, mai ales că amintirile acelei nopţi stranii se învălmăşeau cu plăsmuirile vinului băut. Şi doar acele plăsmuiri păcătoase le-au rămas în memorie şi n-aveau să le uite niciodată, asemenea tuturor ispitelor diavolului cu care creştinul trebuie să se lupte în întreaga-i viaţă.

Iar concluzia lui Gianni Vengeri este şi mai deconcertantă: „Şi iată cum [Al Şaptezeci şi şaptelea] a ajuns să fie asimilat Domnului — şi

---

[24] Vengeri spune în epilogul lucrării sale că îşi doreşte ca trupul său să fie înhumat în aceeaşi groapă cu cel al eroului său, „dacă se poate, faţă la faţă, asemenea papilor Inocenţiu al III-lea şi Martin al IV-lea, în domul din Perugia". Şi, continuă el, explicând că, desigur, Umberto ar juca rolul lui Inocenţiu, iar el însuşi doar cel al lui Martin al IV-lea, „cel care nici măcar numele serenisim nu a ştiut să şi-l fixeze cu precizie".

nu de un om prost, ci de un înalt ierarh al Bisericii —, atunci când episcopul le-a spus celor aflați de față *«Iată, copiii mei, cum Însuși Dumnezeu ne-a dat o lecție. S-o țineți minte și să vă feriți și mai mult de păcate!»*."

În cronica lui Vengeri vom găsi și alte asemenea întâmplări menite a preamări viața și faptele protagonistului, chiar dacă, multe dintre ele, nu se potrivesc defel cu firea eroului său.

Însă, în timp ce se distingea prin tot felul de chiolhanuri, cancanuri și scandaluri, Cavalerul Marchiz Umberto, fără să facă exces de zel, a început să se intereseze și de munca din filialele băncilor. Și să învețe cum se fac banii. Pe măsură ce deprindea tainele acelei îndeletniciri, îi devenea tot mai evident că Gentile Becchi a avut dreptate când i-a spus că doar banii sunt cei ce pot da puterea pământeană de durată: pumnul și sabia îți pot oferi mari victorii, bogății, triumful și supunerea necondiționată a celorlalți, însă, fiind dedicate doar clipei, trecătoare sunt toate acelea. O ctitorie îți poate prelungi renumele și peste timp. Dar pentru unica viață dată, doar banii îți pot satisface pe termen lung ambițiile. Și și-a mai dat seama că rezervorul tezaurului din Palatul Bosci, despre care nici el, în calitate de moștenitor unic, nu știa mai nimic, îi va sta necondiționat la dispoziție doar când îi va veni rândul, ceea ce s-ar putea întâmpla multă vreme după ce el nu va mai fi în stare să se bucure și când ambițiile i se vor fi tocit cu totul. Astfel că, așa cum visase până nu de mult să ajungă un condotier de temut, acum se gândea tot mai intens cum să inițieze un imperiu financiar puternic sau, mai degrabă, cum să pună mâna pe unul deja existent[25]. Mai ales că, după doar ceva mai mult de două luni petrecute în Franța, reveni într-o vacanță la Florența și încercă o discuție cu străbunicul. Își pregăti cu mai multă răbdare ca oricând un discurs care să nu fie nici prea lung, știind că până și pentru el o întrevedere cu Omul din fereastră era un prilej rar și de scurtă durată, un discurs care să fie convingător,

[25] Și a mai învățat că până și atât de potenții Medici au trebuit să aștepte vreme de mai multe generații să ajungă acolo unde au ajuns; or, el nu avea răbdare, știind că munca perseverentă și de durată devine un scop în sine, până la urmă tocind satisfacția așteptată înainte de plecarea la drum.

un discurs care să-l facă pe bătrân să priceapă că el, bărbatul în plină putere și plesnind de inițiative, ar fi indicat să fie pus *acum* în valoare și nu atunci când și forțele sale se vor fi împuținat. După mai multe zile de așteptare, când a reușit să intre într-o încăpere de unde Al Șaptezeci și patrulea supraveghea cetatea și și-a spus cuvântul pregătit cu atâta migală și exersat în fața oglinzii, bătrânul, fără să se întoarcă de la postul său de observație, nu i-a răspuns decât atât:

— Ai primit mulți bani! 20 000 de florini este o sumă foarte mare. Niciuna dintre casele de bancheri n-a pornit de la început cu atâta bănet. În afară de asta, ai primit 8 000 de florini — dotă de la soția ta.

Umberto, care se așteptase la un asemenea răspuns, își continuă discursul.

— Lui Lorenzo de Medici, doamna Clarisa nu i-a adus zestre în bani lichizi decât 6 000 de florini, l-a întrerupt din nou Sfinxul, fără a-și întoarce chipul de la fereastră.

Al Șaptezeci și șaptelea își continuă vorbăria, însă îi era tot mai limpede că nu mai era ascultat decât de pereți. Obișnuit să nu renunțe până ce nu primea ceea ce-și dorea, a mai reluat încă o dată toată cuvântarea. De la început. În încăpere se întuneca, iar bătrânul nu-i mai dădea nicio importanță. Omul din fereastră avea fața mare sub tichiile de care nu se despărțea niciodată și așa era perceput de către trecători. Văzut din spate, se dovedea mărunt de statură, iar, cu vremea, devenise tot mai mic, așa că, pentru a se putea sprijini la fel de comod de pernele de pe pervaz, stătea cocoțat doar în ciorapi pe un taburet plușat.

Prin mintea lui Umberto au început să alerge gânduri sinistre. Strâmbându-se, îi trecu prin cap să-și arunce străbunicul pe fereastră. Lumea ar fi putut crede că Sfinxul, aplecându-se mai tare ca să vadă un anume lucru, ar fi căzut singur în gol.

— Nu te mai strâmba atât, veni în sfârșit un semn și de la Al Șaptezeci și patrulea.

„Nu numai că mă vede și cu spatele, dar îmi citește și gândurile!" Umberto era bine făcut, iar bătrânul doar un boț de om. „Acum sau niciodată!", se hotărî strănepotul. Însă înainte de a apuca să facă un pas, simți ușa deschizându-se în spatele său și credinciosul majordom intrând în încăpere, luându-l de braț și conducându-l afară.

Cavalerul Marchiz Umberto n-a înțeles niciodată cum comunica Omul din fereastră cu domesticii săi.

Pricepând că relațiile sale cu adevăratul stăpân al Palatului Bosci s-au sfârșit odată cu acea întrevedere total nereușită, Al Șaptezeci și șaptelea a trebuit să-și facă alte planuri pentru singurul lucru ce-l interesa: puterea. Nu mai încăpea nicio îndoială că nu va mai obține nimic de la ai săi, putând fi chiar fericit dacă nu va trage și alte consecințe de pe urma celor gândite în apropierea străbunicului.

Dota primită la căsătoria cu Francesca o tocase de mult și alți bani nici din averea soției știa că nu va mai putea primi, mai ales că mama copiilor săi, deși îi mai aparținea în unele nopți nebune, umilită, torturată, terorizată, bolnavă de nervi, prizonieră în casa ei, îi mai era consoartă doar de ochii lumii. Trebuia, așadar, să plece de la cei 20 000 de florini, suma aceea importantă care i-a fost dată pentru a intra cu aplomb în afaceri. Și mai trebuia să plece cât de repede din Florența. Altă soluție ar fi fost să se întoarcă la gândul de a deveni un condotier celebru, să-și retragă banii și să-și facă o armată cu care, așa cum s-a gândit mai demult, să se întoarcă victorios în Toscana, gând ce-i revenea cu obstinație ori de câte ori treburile nu-i mergeau suficient de bine ori nu părea să se apropie destul de repede de ținta finală. Numai că, între timp, a mai învățat și că soarta unui condotier depinde foarte mult de noroc și că norocul nu stă nicio clipă în loc. Și, chiar dacă ar fi fost de acord să trăiască și numai o singură lună viața unui învingător absolut, după care n-avea decât să fie înghițit de flăcările iadului, n-avea nicio certitudine că măcar luna aceea îi va fi dată. Așa că reveni în Palatul Medici de pe Via Larga și făcu aluzii directe că și-ar putea retrage participațiunea.

Era o perioadă când și Medicii aveau mai mult ca oricând nevoie de bani. Războaiele necontenite puteau duce la consecințe favorabile pentru lumea bancară, la fel cum, nu de puține ori, distrugeau într-o singură oră ceea ce a fost clădit cu trudă și sacrificii timp de generații. Cu toate că tatăl lor nu prea credea în talentele de conducător ale fiilor săi, Lorenzo și Giuliano dăduseră de tineri dovadă că știu să manipuleze evenimentele în favoarea afacerilor proprii, chiar dacă nici chiar ei n-au fost scutiți de răstimpuri de restriște.

În A.D. 1464, Cosimo de Medici era mort și Piero, zis „Gutosul", i-a urmat la conducerea familiei. În 1469 a murit și el. Fiii, Lorenzo și Giuliano, nu erau încă decât niște juni ce duceau viața obișnuită a unor tineri nobili de vârsta lor. Lorenzo își făcea debutul cavaleresc cântând-o pe „muza" sa „Diana", de fapt Lucrezia Donati. Pe când el avusese șaisprezece ani, ea fusese de optsprezece. Lucrezia era în pragul căsătoriei cu Niccolo Ardinghelli, iar Lorenzo a cunoscut-o pe viitoarea sa soție, Clarisa Orsini. Ceea ce nu a împiedicat defel continuarea platonicului demers public al lui Lorenzo față de Lucrezia. Moștenitorul imperiului Medici era cu 11 ani mai tânăr decât Al Șaptezeci și șaptelea. Cum conducerile băncilor Medicilor erau încredințate unor oameni de cea mai mare încredere, aceste funcții au fost, de obicei, continuate dinastic. Totuși, unii succesori nu erau nici pe departe la nivelul ascendenților lor. De pildă, după moartea directorului Pigello Portinari, fratele acestuia, Accerrito, s-a dovedit total neindicat pentru un post atât de mare. La fel și în alte filiale. Cele din Veneția, din Napoli, ca și cele din Franța erau și ele în mare primejdie, dependente de traseul politic al acelor locuri. La fel la Londra și la Bruges. Chiar și în lipsa unor mijloace de comunicare rapide, Lorenzo și Giuliano, stăpânii unui imperiu fabulos, au putut să-și coordoneze de la distanță toate instituțiile. Mai târziu, datorită și precipitării evenimentelor politice, ei vor afla destule despre isprăvile Marchizului Umberto în Franța, însă infuzia de capital cu care venise descendentul Palatului Bosci era, în clipa aceea, mai mult decât necesară. Aceasta era situația imperiului bancar atunci când, colac peste pupăză, a apărut și acel proaspăt flușturatic marchiz cu pretențiile și amenințările sale.

Aici trebuie făcută o precizare importantă. În memorabila scenă care urmează, Gianni Vengeri îl situează drept amfitrion pe Piero. Dar, în cazul acela, fie că episodul s-a petrecut mai devreme, fie că avem de a face cu unul dintre numeroasele anacronisme din relatarea cronicarului Celui de Al Șaptezeci și șaptelea, un povestitor pentru care exactitatea datelor n-a jucat niciodată vreo importanță. În cazul următoarei întâmplări însă această inexactitate ne spune că descrierea povestirii a fost făcută mult după ce ea a avut loc. Dacă a avut vreodată loc...

Puternic afectat de gută — boala familiei —, mintea lui Piero compensa neplăcerile fizice. Nici Lorenzo n-a avut alt remediu în fața maladiei moștenite odată cu prestigiul și averea. La sosirea Celui de Al Șaptezeci și șaptelea în Palatul Medici, nu numai fiul Nătăfletului avea lecția pregătită, ci și gazda a știut cum să-l primească, luând la cunoștință, aparent surprinsă, spusele oaspetelui. Apoi, i-a cerut câteva zile pentru a analiza situația, rambursarea unei sume atât de mari neputându-se face pe loc. Între timp, l-a invitat pe Cavalerul Marchiz Umberto să participe la o serbare fastuoasă pe care „s-a întâmplat ca tocmai atunci s-o pregătească Giuliano". Ba, mai mult, marchizului i se va oferi rolul de oaspete de onoare la acel eveniment.

Al Șaptezeci și șaptelea putu constata, pentru prima oară cu adevărat, puterea banului și consideră acea invitație drept o mare victorie personală. O beție pe care nu a cunoscut-o niciodată până atunci i-a dezvăluit, cu acea ocazie, momentele cele mai ispititoare ale vieții. Cavalerul Marchiz era în puterea vârstei, era bogat, era nobil, era puternic. Se afla, simțea el, la doar un pas de treptele abrupte ale scării succesului[26]. Era sigur de itinerarul ce și l-a hărăzit și se purtă ca atare. Cu ocazia acelei petreceri gustă din toate ingredientele faimei. Și nu uită să se uite spre cer, fiind sigur că mama îl vede și este mândră de el.

Fără a o declara deschis, serbarea a fost organizată în cinstea primelor realizări în tratativele cu Sfântul Scaun privind comerțul cu alaun, tratative ce, puțin mai târziu, se vor finaliza într-un contract ce le va asigura Medicilor monopolul asupra acelui produs. Desigur, lucrurile nu erau încă parafate, însă totul arăta că se apropiau de un final mai mult decât favorabil. Așa că, prilejul declarat al petrecerii era succesul într-o altă afacere, unul dintre primele succese în domeniu ale lui Giuliano. În grădina Vilei Pandalini au fost ridicate mai multe corturi, iar pe gazon au fost întinse mesele cu bucate. Un mare număr de servitori a pregătit în amănunt fiecare colț al peisajului, așa că în mijlocul

---

[26] Al Șaptezeci și șaptelea își închipuia acea scară tot mai abruptă pe măsură ce se apropia de glorie. Dacă n-ar fi așa, își spunea el, dacă ascensiunea ar fi mai lină, probabil că ar interveni suficiente impedimente — care abia așteaptă — pentru ca ascensiunea să fie întreruptă.

spațiului a fost înălțată o scenă naturală pe o „stâncă înfricoșătoare". Din fiecare colț stânca oferea o altă priveliște: într-o parte se putea zări o cascadă abruptă, într-alta ruinele unei vile antice, iar dinspre clădire se lăsa admirată o scenă bucolică, unde fecioarele și faunii își treceau vremea printre păuni uriași, capre de munte și alte diferite animale nemaivăzute, majoritatea fiind plăsmuite din butaforiile cele mai fantastice și aduse la viață de copiii aflați în interiorul acelor costume. Odată cu căderea întunericului, au început și scamatoriile cu focul. Iar, peste toate, un grup de muzicanți umplea atmosfera cu cântece cunoscute și iubite de toată lumea — cu ceea ce am putea numi *șlagărele vremii*. O stare de dulce reverie îi copleși pe oaspeți în vreme ce se ospătau și înainte de a se lăsa furați de nebunia simțurilor întărâtate de băutură și de femeile îmbrăcate fiecare în cea mai frumoasă și ispititoare costumație avută.

Grădina era suficient de mare pentru ca până la două sute de oaspeți să se poată plimba lejer în ea, fără a se călca pe picioare. Tufișuri bine amplasate, filagorii și ruine artificiale ofereau *separeuri* unde te puteai retrage fără a mai fi văzut de ceilalți, iar aleile tocmai au început să fie ornamentate cu statui. Chiar și o capelă se afla într-un colț și un preot era gata oricând să ofere asistență spirituală oricui i-ar fi cerut-o.

Pe lângă domesticii familiei de Medici, la acel eveniment, la care au fost invitați nu numai oamenii puternici ai Toscanei, dar și doi cardinali aflați în drum spre Bari, precum și nobilii din suita care-i însoțea, au fost aduși și alți servitori ai unor familii apropiate de clanul de Medici. La care, adăugându-se trupele de muzicieni, cântăreți, jongleri cu diferite obiecte, dar și cu foc, saltimbanci de tot felul, acrobați, recitatori, uriașa grădină fremăta de viață. La un moment dat, fusese programată și o luptă între câțiva spadasini de elită, însă, la sugestia tânărului Lorenzo, până la urmă s-a renunțat la ei[27]. Încât, în seara

[27] Lorenzo se folosea deja de atunci de ceea ce va fi cunoscut mai târziu drept celebra și atât de eficienta sa cumpătare. Și, după cum se va vedea, prudența îi va fi iarăși răsplătită. Chiar dacă, ca de multe alte ori, nici nu știa de ce a scăpat: în luptele cu săbii, la care ar fi participat și Giuliano, acesta ar fi fost rănit mortal, ne încredințează Vengeri...

convenită, în Vila Pandalini s-au adunat peste patru sute de oameni[28]. Lumea a venit pe rând, iar drumul dinspre Florența părea să fie calea unui adevărat pelerinaj.

Cavalerul Marchiz a dorit să-și respecte rangul, așa că, deși nestăpânit ca întotdeauna și arzând de nerăbdare, și-a făcut apariția abia când soarele a început să apună. Și, deși și-a pregătit în amănunte acea seară, odată ajuns, s-a lăsat iarăși pradă impulsurilor. Doar vestimentația fără cusur, pe larg descrisă de Vengeri, mai trăda pregătirea de mai-nainte. Al Șaptezeci și șaptelea a sosit călare, însoțit de doi paji în uniforma pe care a introdus-o pentru oamenii săi și pe care ar fi vrut s-o impună și servitorilor Palatului Bosci, doar că acolo n-a avut autoritatea s-o facă. Ajuns la Vila Pandalini, a așteptat să fie întâmpinat de gazde, s-a îmbrățișat cu Lorenzo și cu Giuliano și, într-un semn teatral de prietenie, și-a scos sabia și prețiosul pumnal din aur cu mânerul ornamentat cu mari pietre roșii în orbitele ochilor capului de vultur. Arme preluate imediat de cei doi paji bine dresați. Apoi a venit să-l întâmpine chiar și Piero și, savurându-și momentul de glorie, Cavalerul Marchiz a uitat cu totul comportamentul pregătit de acasă: după doar câteva minute, a început să fie tot mai interesat de nurii femeilor din jur. Și, ca de obicei, s-a dovedit atât de eficient, încât ele, chiar de inițial se opuneau, „nu știau *după aceea* cum de s-a întâmplat".

Piero de Medici a gândit bine: s-a făcut târziu în noapte până să-și aducă aminte tânărul filfizon de planurile pe care le-a pregătit de acasă, planuri istovite și ele după toate câte i s-au petrecut în seara aceea fierbinte. Așa că, retrași într-o nișă iscusit ascunsă de un gard viu, pe fondul cântecelor și sub ploaia de artificii, cu câte o cupă de vin dulce în față, cei doi, Piero și fiul Nătăfletului, au trecut la ceea ce îl interesa cu adevărat pe fiecare: pe gazdă să-l mai ducă o vreme cu zăhărelul pe tânăr, iar pe acesta, să obțină o poziție decizională în marea afacere, o poziție care să-i permită peste nu mult timp să se poată folosi de puterea imperiului bancar în conducerea lumii. Au vorbit, la început, despre nimic și „Gutosul" nu putea decât să fie mulțumit de moleșeala ce părea să-l cuprindă tot mai mult pe preopinentul său.

---

[28] După Gianni Vengeri, o mie. După alte surse între 350 și 600.

Doar că acesta, încă tânăr şi puternic, la fel ca la acea petrecere de pomină din Franţa, şi-a revenit brusc, parcă devenind subit alt om. Aşa că Piero trebui să-şi recunoască neliniştit că nu tratează cu un simplu fante fustangiu şi beţivan, ci cu cineva ce se trăda a fi ambiţia personificată. Iar *ambiţia personificată este întotdeauna fanatică.*

În plină zăpuşeală, frecându-şi degetele schimonosite de boală, şeful clanului de Medici se străduia să elimine din vorbăria celuilalt ceea ce părea a fi doar fanfaronadă slujind drept argument pentru demonstraţia de putere. Însă de unde să ştii ce e laudă goală şi ce este adevărat din vorbele primului reprezentant din Palatul Bosci ieşit în vâltoarea intrigilor cetăţii? Mai ales că proaspătul Cavaler Marchiz nu folosea limbajul insinuant obişnuit al unor asemenea prilejuri, ci făcea afirmaţii ferme, chiar dacă multe greu de acceptat. Al Şaptezeci şi şaptelea pretindea că suma de 20 000 de florini nu reprezintă mai nimic pentru neamul său, mai mult, că averea legendară pe care a adus-o cu sine Omul din fereastră ar fi putut să domine întreaga lume: şi pe papă, şi pe împărat şi pe toţi regii şi ierarhii mereu înglodaţi în datorii la cămătarii evrei. Averea colosală, inconştient imobilizată de către străbunic[29], nu trebuia să rămână inactivă, fiindcă astfel aparţine mai mult de poveste decât de realitate. Nu, nici măcar strănepotul nu ştia exact unde se afla grosul comorii, a recunoscut acesta şi Piero încercă iarăşi să despartă pălăvrăgeala de adevăr: cu multă vreme în urmă, Sfinxul a venit la Florenţa cu un şir parcă nesfârşit de căruţe, însă nimeni n-ar fi putut pretinde că tot conţinutul acelora ar fi rămas depozitat în Palatul Bosci. Ba, dimpotrivă, nu puteai crede că există cineva atât de imprudent încât să riste să piardă totul într-un singur atac. Dar nici n-a văzut cineva ieşiri evidente de valori de acolo, deşi posibilităţi de manipulare ale unei averi sunt destule, iar disponibilităţile Omului din fereastră păreau şi ele nelimitate. După care Al Şaptezeci şi şaptelea pălăvrăgi despre privilegiile în urma observării permanente a Florenţei de către Omul din fereastră şi povesti atâtea despre acest

---

[29] „Banii trebuie să circule şi să producă", a spus strănepotul, iar Piero de Medici nu putu să se lămurească dacă vorbele au venit de la tânărul risipitor ori de la cel ce a învăţat totuşi ceva în răstimpul petrecut la filialele din Franţa.

subiect, încât doar susceptibilitatea provenită din întrebarea de ce își dezleagă tocmai acum limba Cavalerul Marchiz mai temperă credibilitatea celor povestite. Sfinxul și-a amplasat astfel punctele de observație încât din fiecare dintre ele dispunea de direcții de urmărire ce se strecurau iscusit printre cele mai înalte clădiri din cetate și, cu ajutorul unor oglinzi speciale, provenind încă din moștenirea genială a lui Cossimo Locatti, reușeau să străbată chiar și trasee frânte. Încât, cunoscând în permanență tot ce se petrecea până hăt departe, străbunicul putea gestiona în siguranță ceea ce se întâmpla aproape.

— De când intervine străbunicul tău în mersul lucrurilor?

— Dacă n-ar fi o teribilă blasfemie, aș spune că și Dumnezeu privește și vede tot, însă are grijă și de rânduiala celor ce se petrec în spațiul cel mic, la fel ca și în spațiul cel mare. Uneori, intervențiile Sale cad ca niște sentințe fără drept de apel, însă au loc tot timpul, chiar și când oamenii, în trufia lor, cred că ei au înfăptuit una sau alta.

Urmă un șir de dezvăluiri, acum mai degrabă insinuări decât vorbe precise. Al Șaptezeci și șaptelea vorbi despre traseele vizibile și despre cele ascunse ale lucrurilor și ale faptelor, despre căile tainice ale Florenței, căi ce pot prescurta cu mult drumul nu numai în cetate, nu numai în Toscana, dar și în întreaga Europă. Povestind, reveni la tărâmul de origine al strămoșilor săi din răsăritul continentului, ca și despre cum a reîntâlnit el acele meleaguri atât de stranii în răstimpul misiunii diplomatice întreprinse cu ani în urmă. Aminti despre personaje de mare importanță în țările lor și aproape total necunoscute în Italia. Printre acestea, îl numi pe Bátyai Szilassy Vince, episcopul din Vac, o cetate la doar o zi de drum tihnit până la Buda. Acest prelat apare și într-una dintre picturile din Palatul Bosci și se află în relațiile cele mai bune nu numai cu străbunicul, dar și cu Al Șaptezeci și cincilea, episcop și acela. Dar nu pentru că erau episcopi aceia doi erau atât de apropiați, cum nu întâmplătoare a fost nici relația cu amiralul venet Pietro Mocenigo, cuceritorul Smirnei, transmisă lumii recunoscătoare prin pictura meșterului Veronese pe tavanului sălii Marelui Consiliu. Și Cavalerul Marchiz a mai pomenit și alte nume, unele puțin cunoscute de Piero, altele de care n-a auzit niciodată, însă păstrând totul ecoul unor vagi amintiri. Al Șaptezeci și șaptelea numea personaje și trasa cu linii palide,

abia vizibile, căile intereselor, descifrabile, după cum pretindea, de la ferestrele străbunicului său. Când ajungea la personaje notorii, ascultătorul său sesiza relații pe care nu le bănuise, însă nu mai puțin probabile prin anumite întâmplări ce apăreau sub o nouă lumină, mult mai clară, în urma celor acum dezvăluite.

Și mai era ceva: clipa nopții strălucea sub desenele artificiilor și muzica petrecerii, a instrumentelor și a glasurilor femeilor când insinuante, când izbucnind strident. Însă chiar și înecate în vin și cucerite de simțuri, deși obosite, gândurile nu se puteau lepăda de groaza mereu prezentă a primejdiei otomane. Imaginea trupurilor nobile ale unor comandanți creștini trase în țeapă ori sfârtecate asemenea unor animale la măcelar persista în spaimele Europei până și în momentele cele mai fericite. Pe lângă gravele boli interne, corpul drept-credincios era mereu zguduit de loviturile turcilor, la fel ca și de amenințarea permanentă a acelor lovituri. Zvonurile se amestecau cu realitatea și descriau un tablou dominat de Cavalerii Apocalipsei brăzdând peisajul și împărțindu-l în mici fragmente tot mai rupte unele de altele. Cine să mai aibă curajul să se miște împovărat de comori într-un asemenea univers?

— Poate evreii, sugeră Piero.

Cavalerul Marchiz dădu din mână a lehamite.

— Există acele trasee ascunse, de care am vorbit. Prin care sursele cele mai importante sunt duse de la Apus la Răsărit, unde-și găsesc ascunzișurile sigure, și de la Răsărit spre Apus, atunci când ele trebuie să rodească.

Piero îl urmărea tot mai greu pe oaspetele său: în primul rând, pentru că acela îi oferea surpriza de a-i vorbi cu totul altfel decât obișnuia s-o facă tânărul flușturatic, „fluturele de salon". De data aceasta, Al Șaptezeci și șaptelea vorbea nu numai despre tainicele trasee ale averii celor din palatul său, din Palatul Bosci, dar și despre multe alte râvnite comori celebre ce înflăcărau mințile oricărui tânăr aventurier toscan și nu numai. A vorbit despre averea dispărută a Celui de Al Șaptezeci și treilea din neamul Celor O Sută, Exorcistul, la fel cum și despre la fel de misterioasa comoară a lui Roger Chiorul, adevăratul fondator al clanului Bosci, comoară ascunsă cel puțin pentru o vreme pe insula

Batz (Enez Vaz)[30] și a ajuns și la potirul Sfântului Graal, la tainițele secrete ale regelui Artur și, desigur, la mereu invocatul și niciodată recuperatul tezaur templier, căutat fără succes, iată, deja de șase generații. Întotdeauna a existat în istorie o peșteră a lui Ali Baba ori o insulă a unui Conte de Monte Cristo și întotdeauna s-au găsit nenumărați oameni ce și-au organizat viața în speranța găsirii acelor colosale resurse ascunse și, mai ales, oameni care au visat să fie ei cei cărora să le pice în față — pară mălăiață — aceleași miraje strălucitor materializate.

— Dar chiar și cei ce dispun de cheia acelor seifuri, cum să mai aibă curajul să se miște împovărați de comori într-un univers atât de plin de capcane? își reformulă Al Șaptezeci și șaptelea întrebarea. Bogăție imobilizată, trasee sigure, avere producând avere.

Nu mai stau singuri la masă. Pe nesimțite, o figură pe care o confunzi când cu Dumnezeu, când cu diavolul se insinuă din trunchiul copacului sub care erau ascunși. La început, n-au sesizat acea zămislire, luând-o drept umbra însuflețită de vânt a unei ramuri protectoare. Până când, brusc, și-au dat seama că din acel întuneric s-a ivit un personaj aievea. Lumânările de pe masă nu-i luminau fața și degeaba s-au străduit cei doi să-i deslușească trăsăturile că, din orice poziție, acelea rămâneau de neprivit.

Piero aranjase cu slujitorii de nădejde ca nimeni să nu tulbure întrevederea cu tânărul Umberto, fiind în joc 20 000 de florini, o sumă ce merita orice strădanie. Așa că neașteptatul oaspete n-a avut cum să vină prin singura deschidere pe care o oferea gardul viu ce izola acea nișă. Un vânt tot mai puternic agita vegetația, dovedind că zăpușeala nu se datora doar vinului, ci și furtunii ce era gata să pogoare peste Pandalini. Tunetele și fulgerele veniseră furișându-se iscusit printre jocurile de lumini ale artificiilor, așa că ploaia a reușit să surprindă pe toată lumea. Cu atât mai mult pe Piero de Medici și pe Al Șaptezeci și șaptelea, care trebuiră să constate că și hainele lor s-au udat, deși nu au simțit niciun strop căzând din înalturi. Vântul puternic a stins două dintre cele trei lumânări din sfeșnicul de pe masă, însă una dintre ele

---

[30] Și cine ar fi putut spune pentru câtă vreme? Și dacă întreaga comoară n-a fost cumva luată și dusă de acolo? Sau a mai rămas o rezervă pe loc?

rezistă eroic, iar ei priveau ca hipnotizați cum acea ultimă lumină ba părea că s-a sleit și ea, ba își revenea unduindu-se sub suflarea vântului. Și, în același timp și fără să-și comunice unul altuia, amândoi și-au adus aminte de cele ce le-a povestit fiecăruia, tot așa, într-o noapte, Țipor: Rabi Șimon a interpretat versetul din Deuterion IV, 24 („Căci Domnul Dumnezeul tău este un foc mistuitor"), vorbind despre culorile ce se desprind dintr-o lumânare aprinsă — culoarea albă, cea care se îndreaptă spre cer, și cea albastră sau neagră, de nedespărțit de prima, căruia îi oferă soclul (sau „tronul", după cum s-ar fi exprimat învățătorul). „Lumina inferioară este, prin natura ei, un instrument de distrugere și de moarte, consumând tot ce se apropie de ea. Dar lumina de deasupra nu se consumă, nici nu se distruge și nu se schimbă niciodată."[31]

În continuare, n-au putut să-și mai dezlipească ochii de la flăcăruia victorioasă a lumânării care se încăpățâna să nu cedeze nici sub rafalele de vânt și nici sub umezeală — e drept că, în nișa ascunsă atât de iscusit de gardul viu, ploaia s-a furișat fără să lase să se observe măcar și un singur strop căzând de sus. Și ascultară cele ce li s-a spus. Iar în întuneric, flăcăruia confirma cu albastru transparent pe negru ceea ce auzeau, după care câte un strop de ploaie ștergea totul, parcă spre a face lor următorului înscris.

— Prin Rabi Șimon v-am transmis prorocirea venirii arabilor. Ca să știți. Iar flacăra devenise mai albă ca oricând, câtă vreme au auzit Glasul.

Iar cei doi nu s-au mirat că le-au fost ghicite gândurile și că a fost descoperit și acel înțelept din neantul istoriei.

— Și n-ați știut să profitați de acea prorocire, se ivi, din aceeași zămislire, devenită umbră, vocea diavolului.

— Și vi s-a spus și despre ceilalți robi ai semilunii și despre turci.

— Și iarăși nu știți să profitați.

Prima voce era dojenitoare, a doua batjocoritoare. Din prima se desprindea iubirea, din cea de a doua dezamăgirea. În timp ce se ivea

---

[31] Apud *ZOHAR, CARTEA SPLENDORII, Texte fundamentale ale Cabalei selectate și comentate de Gershom Scholem,* traducere de Țicu Goldstein, Hasefer, București, 2007, p. 14.

prima voce, vocea minunată, zămislirea sorbea dintr-un pocal pe care-l ținea cu ambele mâini acolo unde pasămite îi era gura, iar când venea a doua voce, vocea șfichiuitoare asemenea unei cravașe, zămislirea părea că-și duce pocalul cu o singură mână la gură, cealaltă folosindu-și-o pentru a sublinia fiecare cuvânt cu câte un gest apăsat și arătând — ca spre o dovadă — spre scrisul negru pe negru într-un alfabet pe care nici Piero și nici Umberto nu l-au învățat, dar care le-a devenit, pentru acele momente, cunoscut.

— Înainte de a suferi din orgoliu, asemenea vouă tuturor, amintiți-vă că nu sunteți decât întruchipările greșelilor orgoliului, ale pedepselor binecuvenite lui Adam. Amintiți-vă și gândiți-vă!

— Întruchipările greșelilor orgoliului, ale pedepselor binecuvenite ale lui Adam, îngână diavolul. De parcă Adam ar fi putut fi altfel decât a fost zămislit. Tot amintindu-vă, veți gândi fără a mai face ceva. Iar de undeva, din viitor, veni următorul fragment de discurs: „Este un avantaj evident dacă transformarea gândirii, care are loc în gândirea practică, nu se petrece abia în starea de așteptare, ci s-a întâmplat deja, căci astfel se economisește timp pentru configurarea acțiunii specifice, starea de așteptare nu este deloc favorabilă cursului gândirii. Valoarea promptitudinii intervalului scurt dintre percepție și acțiune reiese din constatarea că percepțiile se schimbă rapid. Dacă procesul gândirii a durat prea mult, rezultatul său a devenit între timp inutilizabil. De aceea, el este «gândit anticipat».“[32] Stop! Scribul se oprește aici: ar fi riscant să insiste că rândurile din Freud au fost rostite cu o jumătate de mileniu înainte de diavol, întrucât concluziile ar putea fi greu de potolit.

Scribul n-a făcut decât să copieze cuvânt cu cuvânt pasajul referitor la întâmplarea din Vila Pandalini din textul lui Gianni Vengeri. Pasaj ce se termină brusc, deși scribul are impresia că autorul său a distrus intenționat un fragment, mai ales că, afirmă în continuare același autor, „sunt lucruri care nu trebuiesc așternute în scris, fiind prea sublime și totodată prea înfricoșătoare pentru a putea fi citite fără

---

[32] Sigmund Freud, *Opere, vol. XVII, Proiect de psihologie,* traducere din limba germană de Daniela Ștefănescu, Cuvânt înainte Vasile Dem. Zamfirescu, Editura Trei, 2007, p. 127.

mari primejdii de cineva nepregătit destul". El își motivează întreruperea povestirii printr-un artificiu: furtuna din acea noapte — amintită și în anale, din cauza stricăciunilor pe care le-a produs — ar fi fost prea puternică pentru ca Piero de Medici și Al Șaptezeci și șaptelea să mai poată sta în ascunzătoarea lor, chiar dacă nici rafalele de vânt și nici ploaia n-au reușit să stingă ultima lumânare. Totuși, Gianni Vengeri trage concluzia tot în spiritul admirației față de eroul său: „Ceea ce s-a desfășurat în continuare n-a fost decât consecința acelei întrevederi stranii: Piero de Medici, prin fiul său Lorenzo, ascultând cu mult folos de El, a ajuns acolo unde doar cei călăuziți de El pot accede. Cavalerul Marchiz Umberto s-a încrezut în *celălalt*, crezând că prin tenacitatea-i extraordinară poate învinge, folosindu-se atât de darurile primite de la *Acela*, cât și de viclenia *celuilalt*. Și era cât pe ce să reușească. Doar cineva cu adevărat puternic poate să spere la așa ceva."

Ar mai fi de adăugat un singur lucru: există manuscrise și tipărituri având o calitate ciudată — aceea de a fi coerente indiferent de modul cum sunt citite. Așa și cu manuscrisul lui Gianni Vengeri: neîndemânaticul scrib a parcurs cu pixul în mână prețiosul op și și-a luat numeroase notițe. Cu toate acestea, doar la o ultimă parcurgere a întregului material și-a dat seama că două foi (manuscrisul nu are paginile numerotate și precizarea îi aparține scribului) erau lipite (de vreme?) între ele. Cu toate acestea, la prima lectură, nu și-a dat seama de posibila existență a fragmentului omis. Ca și în cazul misterioaselor volume în care nu ai niciodată posibilitatea să recitești un anumit pasaj pentru simplul motiv că nu-l vei mai putea regăsi odată închisă cartea, și ciudățenia manuscrisului lui Vengeri a mai fost amintită în istorie: cărțile care pot fi citite în funcție de inițierea lectorului, foile nedeschizându-se decât pentru cei mai pregătiți, fără ca inocenții să-și poată da seama că au omis mai multe pagini.

Al Șaptezeci și șaptelea nu și-a retras participațiunea din afacerile Casei de Medici și a obținut chiar mai mult decât a sperat: trei zile după convorbirea ciudată din grădina Vilei Pandalini, a semnat o înțelegere prin care i se dădea acces la deciziile majore ale întregii con-

strucții bancare, în plus, fiind făcut și responsabil cu comerțul cu alaun papal[33]. Piero asistase cu mare atenție la redactarea documentului, astfel încât acesta conținea suficiente chichițe pentru a putea obstrucționa oricând orice inițiativă a Cavalerului Marchiz. Pe de altă parte, nepotul Omului din fereastră se baza pe stilul său de a acționa repede — „fulgerător", după cum îi lăuda această calitate Gianni Vengeri — ca, până la revocarea uneia dintre hotărârile sale, deciziile să-și fi realizat deja efectele. Și, cu toate că era într-adevăr „impulsiv, nepriceput și orb de ambițiile cele mai nebunești"[34], Cavalerul Marchiz a dovedit că a calculat bine. Intervențiile sale, chiar dacă multe dintre ele anulate *aproape imediat*, au lăsat urme adânci, acel *aproape imediat* dovedindu-se deseori caduc. De aici și motivul pentru care Gianni Vengeri i-a lăudat atât de mult acțiunile „fulgerătoare": Al Șaptezeci și șaptelea, deși nimeni nu-i cerea nimic[35], s-a dovedit extrem de activ chiar și observând că era greu ca o hotărâre de a sa să nu fie discutată și anulată în centrală. Așa că, după ce a încercat să dicteze anumite acțiuni la Florența, a început să dispară tot mai des pe la filiale, unde a sesizat că-și putea impune punctul de vedere, reacțiile din centrală venind mai întotdeauna prea târziu. Acele reacții, în urma actului semnat de cele două părți, erau de o politețe desăvârșită și se bazau întotdeauna doar pe argumente de necontestat privind siguranța sau lipsa de siguranță a unei investiții ori a unui credit. Fiul Nătăfletului nici măcar nu putea să se plângă de faptul că i-ar fi fost știrbite prerogativele, rămânând fără replică în fața adevăraților specialiști. Inițial, acest tratament l-a dezarmat și, de mai multe ori, n-a fost departe de a lăsa totul baltă și de a reveni la vechiul său gând de a-și cumpăra o armată și de a se întoarce în Florența în calitate de cuceritor. (Gianni Vengeri notează ce transformări esențiale ar fi avut de gând să facă Al Șaptezeci și șaptelea odată ajuns stăpânul Toscanei, dovadă că imaginile virtuale ale

---

[33] Aflat într-o dispută ce nu se va fi rezolvat decât vreo doi ani mai târziu.

[34] Aceasta a fost caracterizarea pe care i-a făcut-o Lorenzo, fiul cel mai mare al lui Piero, caracterizare influențată desigur și din spusele tatălui său, care s-a ciocnit înaintea sa de Al Șaptezeci și șaptelea.

[35] Cei din familia de Medici chiar propunându-i un concediu nelimitat, regește plătit. Însă nu aveai cu cine vorbi...

acelor vise constituia constanta desfătărilor din momentele de grație ale Cavalerului Marchiz.) Mai mult, după ce a fost umilit în mai multe discuții purtate cu un funcționar al băncii, un contabil cu multă experiență, care i-a demonstrat în patru rânduri inoportunitatea hotărârilor pe care a vrut să le ia, a fost găsit mort în fața casei sale. Și un alt bărbat pus de către familia de Medici de a opri cu multă eleganță inițiativele tânărului a avut același destin.

În mod evident, lucrurile nu puteau continua așa. *Conducerea* a decis ca, la prima ocazie, să se despartă de Al Șaptezeci și șaptelea, însă în așa fel încât, folosindu-se de anumite clauze din contract iscusit gândite, să-i rețină cea mai mare parte din participațiune. A durat atât de mult până să se ia acea decizie, fiindcă tânărul părea că știe mai multe decât s-ar fi bănuit din partea unui „fluturaș de salon", iar, pe de altă parte, n-ar fi fost exclus, cu timpul, să vină și cu alte fonduri importante din Palatul Bosci ori din celelalte surse pe care le-a pomenit în grădina Vilei Pandalini. Sigur, probabilitatea nu era foarte mare, însă tentația unor averi ascunse a fost și rămâne mereu și nimeni nu se poate dezice cu totul de ea. Nici măcar oameni atât de lucizi cum au fost cei din familia de Medici, a căror sursă de succes a fost prudența și îndelungata pregătire a oricărei mișcări. Aceste caracteristici au dat soliditate întregii lor construcții, însă au avut ca efect și o anumită lentoare a acțiunilor. Pe de altă parte, Celui de Al Șaptezeci și șaptelea îi era tot mai clar că ori va găsi un mod de a-și face auzit glasul în lumea financiară, ori va trebui să renunțe. Așa a plecat, de data asta din proprie inițiativă, să-și încerce iarăși norocul în filiale. Iar primele rezultate i-au dat de înțeles că a găsit calea căutată.

Următoarele momente din viața Cavalerului Marchiz sunt ușor de reconstituit, trecerea fiindu-i notată conștiincios în catastifele băncilor Medici. Din aceste surse și fără a fi câtuși de puțin expert financiar, scribul a putut pricepe repede strategia pe care și-a impus-o tânărul ambițios: aceea de a-i îndatora cu orice risc pe anumiți oameni puternici, pe care să-i poată folosi în derularea planurilor sale migălos concepute, însă în continuă schimbare în funcție de desfășurarea evenimentelor. Al Șaptezeci și șaptelea numea acele împrumuturi „plasamente în favoarea băncii", dar era evident că majoritatea lor conțineau o canti-

tate de hazard inacceptabilă. Mizând totul pe fantasmele sale, fiul Nătăfleţului era mai mult decât naiv şi se va convinge pe propria piele că marile favoruri făcute nu aveau neapărat drept consecinţă recunoştinţa creditorilor şi fidelitatea lor necondiţionată. Ba, chiar mai mult, în cel puţin două cazuri cunoscute de scrib, creditorii şi-au trădat fără să clipească binefăcătorul chiar celor pe care acesta voia să-i supună, persoane de la care aceiaşi oameni n-ar fi putut primi niciodată ceea ce au obţinut de la Al Şaptezeci şi şaptelea. În comediile jucate prin târguri de actorii ambulanţi, unul dintre subiectele cele mai uzitate a fost destinul păcălitorului păcălit. Or, chiar în asemenea ipostază se simţea Cavalerul Marchiz, profund înciudat când vedea că tocmai cei pentru care a riscat — e adevărat că nu chiar banii săi... — erau cei ce se întorceau împotriva sa, socotind că eliminarea lui îi va scăpa de datoriile contractate. El, cel total lipsit de simţul loialităţii, n-a învăţat că buna-credinţă, precum şi recunoştinţa nu reprezintă defel garanţii în afaceri! (Şi tocmai el, cel care nu ştia ce sunt acele sentimente, le supralicita în planurile sale...)

Când, în sfârşit, Piero s-a decis să scape de Cavalerul Marchiz, s-a constatat că acesta a avut grijă să-şi vireze şi sieşi un împrumut, aşa că, deşi reprezentantul venit din Palatul Bosci s-a pomenit lipsit de cea mai mare parte din participaţiunea sa — în urma efectelor precizărilor speciale din contractul de asociere —, se asigurase cu aproximativ la fel de mulţi bani prin acel împrumut cu clauze în favoarea sa. Ba, chiar cu mai mulţi bani, după cum subliniază cu satisfacţie Gianni Vengeri. Deşi strict supravegheat şi cu deciziile prompt anulate, Al Şaptezeci şi şaptelea a reuşit să creeze o gaură de zeci de mii de florini în doar doi ani. Isprava aceasta ar părea imposibilă, dacă n-ar fi existat mereu o avalanşă de evenimente care să fi necesitat o contabilitate mult mai complicată decât ar fi părut necesară la prima vedere, trebuind în permanenţă să se ţină cont de numeroase imponderabile atât în bilanţuri, cât şi în previziuni: era de ajuns o schimbare politică undeva în lume, pentru ca multe compromisuri îndelung negociate să-şi piardă orice efecte; apoi nu puteau fi omise nici dificultăţile de a coordona filialele ce se întindeau pe un teritoriu în care ştirile soseau cu întârziere: de pildă, filiala de la Lyon, condusă succesiv de mai mulţi directori, a

ajuns sub Lionetto Rossi, cumnatul lui Lorenzo (soțul Mariei, fiica nelegitimă a lui Piero Gutosul) la descoperirea uriașelor pierderi abia la zece ani după ce i-a început căderea; apoi, fluctuațiile mari ale preței în funcție de catastrofele naturale și fluctuațiile valorilor monedelor înseși, în funcție de materialul încorporat în ele; și, nu în ultimul rând, moartea lui Piero, în 1469. Și mai era ceva: Al Șaptezeci și șaptelea își amintea mereu cum și el a fost atât de dezinformat despre evenimentele din Florența, după doar doi ani de lipsă, ceea ce l-a convins iarăși și iarăși că ambițiile sale puteau să se împlinească de va ști să fie mereu primul la informație. Al Șaptezeci și șaptelea a trăit într-o lungă „eră a calului", după cum a numit-o, după știința scribului, Cavalerul Marchiz pentru prima oară. Eră deschisă de primii oameni care au știut să se folosească de acel animal, pentru ca ei — dar și știrile — să străbată mai repede zările. Așa că Al Șaptezeci și șaptelea și-a achiziționat una dintre cele mai vestite crescătorii de cabaline din epocă, cai folosiți exclusiv pentru transmiterea de mesaje. Caii săi, cei mai rapizi din Europa, străbăteau zările și-l făceau să știe întotdeauna el înaintea altora orice noutate. Acesta a fost un atu atât de puternic, încât putea fi folosit cu aceeași eficiență și ca armă de atac și ca armă de apărare[36]. Întrucât teribila armă se afla în mâinile unui profesionist, acesta a răspândit în aceeași măsură noutăți reale, cât și vești false. Cum toată lumea știa că Marchizul Cavaler Umberto dispune de un sistem formidabil de informații, nimeni nu-și permitea să nu analizeze cele sosite pe acea cale, chiar dacă, de multe ori, știrile nu s-au confirmat. Dar zvonurile și veștile reale sunt la fel de eficiente în mâna unui jucător priceput... Acestea au fost punctele sale tari și iată doar o mică parte dintre motivele pentru care a reușit să-și pună în aplicare planul. Însă au fost și destule puncte slabe: permanentele schimbări ale echilibrului politic din cauza numeroaselor centre de putere îl obligau uneori chiar și pe el să navigheze în beznă și să se orienteze doar după instinct. Un instinct care l-a păcălit de multe ori, fiindcă nu se baza pe combi-

[36] Vengeri vorbește și despre porumbeii poștali pe care i-ar fi utilizat în aceleași scopuri eroul său.

narea previziunilor în lumina antecedentelor, ci, în special, pe varianta care i se părea cea mai favorabilă planurilor sale.

În 1469, atunci când foarte tinerii Lorenzo și Giuliano au ajuns să-și preia imperiul, Al Șaptezeci și șaptelea devenise și el alt om: preocupat de planurile sale, și-a impus, într-un pact cu sine însuși, să-și pregătească atent ascensiunea, astfel ca atunci când ar fi trebuit să dea lovitura cea mare să fie asigurat de o putere financiară suficientă ca nici hazardul și nici cine știe ce coaliție potrivnică să nu-l poată surprinde. Termenul pentru acea „lovitură cea mare" și l-a fixat pentru anul când va împlini 40 de ani, o vârstă după care considera că orice satisfacție ar veni mult prea târziu, dar și o vârstă când neastâmpărul tinereții credea că se va fi domolit suficient cu experiență și înțelepciune[37]. A fost un pact cu sine deosebit de dificil pentru cineva obișnuit să acționeze după primul impuls și a fost, totodată, și victoria cea mai mare că a putut să-și respecte aproape până la capăt promisiunea pe care și-a făcut-o. Într-adevăr, la moartea lui Piero Gutosul, Al Șaptezeci și șaptelea își cunoștea deja bine rolul și și-l juca așa cum sperase în cele mai optimiste vise: devenise independent, posedând o avere proprie tot mai consistentă, își făcuse un renume de mare senior, se învăluise cu faima unui condotier în retragere, care însă putea oricând să revină la armele pe care s-a deprins să le folosească atât de bine[38].

Așadar, la moartea lui Piero de Medici, fiul Nătăfletului a știut să se folosească de faptul că noii stăpâni au trebuit să învețe din mers modul de a conduce marele imperiu financiar. Iar noii stăpâni, Lorenzo

---

[37] Ceea ce dovedea un lucru rar: Al Șaptezeci și șaptelea, un ins atât de nestăpânit, era conștient de impulsivitatea sa și de consecințele ei nefaste și spera ca, la un moment dat, să și-o înfrângă.

[38] În privința acelui renume, un rol important l-a jucat și Gianni Vengeri, un derbedeu știutor de carte aciuit pe lângă Cavalerul Marchiz și hrănindu-se vârtos din banii aceluia. Deja prin 1460 au început să circule cântecele despre faptele de vitejie ale Celui de Al Șaptezeci și șaptelea și ele au avut un asemenea succes, încât și eroul lor a început să creadă în adevărul lor și să se poarte ca atare: Al Șaptezeci și șaptelea a ajuns să joace rolul Celui de Al Șaptezeci și șaptelea!

și Giuliano, în ciuda faptului că s-au dovedit mult mai dotați decât s-a așteptat oricine, erau încă foarte, foarte tineri.

În vremea aceasta, Al Șaptezeci și șaptelea devenise o tumoare ascunsă a organismului afacerilor Casei de Medici, însă alte priorități erau mai stringente: aceleași veșnice schimbări de forțe în viața politică a unui teritoriu atât de mare, cum era cel în care își avea ea interesele, aceleași intrigi de palat în mai toată Europa, dar și rivalitatea tot mai accentuată cu familia Pazzi și conflictul tot mai dur cu papa Sixtus al IV-lea. Acestea erau principalele priorități ale lui Lorenzo, iar Cavalerul Marchiz, cel ce părea că duce mai mult viața sa din tinerețea florentină, cucerind femei și amestecându-se în tot felul de conflicte de stradă, părea un subiect secundar. Faima sa din cântecele lui Vengeri, precum și depărtarea de casă îi atribuiau alt rol și îl făceau mai puțin vizibil, încât, în mod surprinzător, a rămas așa până și pentru majoritatea biografilor Medicilor. Care n-au fost deloc puțini.

Numai că Al Șaptezeci și șaptelea, asemenea unui vierme dintr-un măr, rodea cu putere și cu perseverență din interior. Folosindu-se și de amintirea celor două misiuni diplomatice din prima tinerețe, a reușit să lege între ele și contactele cu marile personalități cu care — și în special prin care — spera să cucerească puterea, să dea „marea lovitură" și să revină la Florența, la Palatul Bosci, în fruntea unei procesiuni pe care și-o imagina în fiecare zi și în fiecare noapte, moment pentru care a fost în stare să-și stăpânească firea iute și să pregătească clipa îndelung dorită. Pentru că, după umila părere a scribului, nu entuziastele laude aduse de Gianni Vengeri au dat strălucire personajului, ci tocmai nesperata sa răbdare de a pregăti cu atenție un scop pentru care a avut nevoie să-și înfrângă veșnica surescitare ce i-a adus atâtea neplăceri. Da, susține scribul, câștigarea răbdării a fost cea mai mare victorie a Celui de Al Șaptezeci și șaptelea. Răbdare fără de care n-ar fi putut să smulgă atâtea promisiuni de la marii seniori în mod obișnuit total indiferenți față de unul ca el. Bineînțeles, argumentul și forța sa au fost banii. (Și nici măcar banii săi...) Cavalerul Marchiz a reușit să împrumute case regale, cardinali și episcopi și a făcut tot ce a putut spre a se infiltra și la Vatican. Când Sixtus al IV-lea a trecut de partea familiei

Pazzi, ajungând chiar să intre în dispută directă cu imperiul Medici, pare de-a dreptul incredibil ca un om din anturajul lui Lorenzo să fie acceptat de papă. Poate că acesta a fost și motivul pentru care direcția acelor tranzacții a și fost ignorată: Cavalerul Marchiz a reușit să-și formeze o echipă de „intermediari profesioniști", cu ajutorul cărora banii își pierdeau urmele într-un labirint extrem de greu de urmărit. Al Șaptezeci și șaptelea a găsit persoane — printre VIP-uri, ca și printre anonimi —, persoane dispuse să se împrumute de la el și să transfere acele împrumuturi mai departe, devenind din creditori debitori. Desigur că de-a lungul unui asemenea lanț, comisioanele succesive diminuau suma inițială, însă acele scăderi erau suportate doar de către următoarea verigă a afacerii, banca nepierzând nimic, iar, la rândul lor, „intermediarii profesioniști" obținând, fără mare efort, câștiguri bunișoare. Pe o cale atât de întortocheată, direcțiile se învălmășeau și doar Cavalerul Marchiz mai știa sursa primă și punctul final între care se situa întregul traseu al unor sume de multe ori foarte mari. Mai ales că, în asemenea cazuri, centrala afla doar identitatea primului intermediar, iar acela era întotdeauna cu o bună reputație fiscală, înlăturând orice suspiciune. Pe deasupra, de cele mai multe ori fiul Nătăfletului își alegea intermediarii chiar dintre persoanele care au apelat și altă dată la întreprinderile Medicilor și care puteau garanta împrumuturile nu numai cu bunuri fizice, dar și cu influența lor.

Însă lucrul cel mai important pentru ca ingineriile Celui de Al Șaptezeci și șaptelea să poată dăinui atâta vreme l-a reprezentat faptul că — deși inițial nimeni n-ar fi crezut-o — flușturaticul și arogantul peste măsură de la Florența a reușit să învețe extrem de profund legile contabile, încât, peste vreo doi ani, nu numai că nu mai putea fi contrazis nici de un funcționar cu experiență, ci a devenit el cel ce-și dovedea argumentele în fața oricui pentru măsurile pe care le lua. Încât rămâne ciudat doar că la Florența imaginea sa a rămas aceeași cu cea a celui ce a fost el cu mai mulți ani în urmă, iar în filiale era văzut ca un profesionist serios și extrem de eficace. Și aici cântecele lui Gianni Vengeri au continuat să joace un rol important în persistența acestui chip dublu, având în centru un Cavaler Marchiz campion al aven-

turilor, învingător în toate confruntările cavalereşti şi apărând cu totul diferit de postura unui funcţionar cu nasul în registre[39].

Pe oriunde l-au dus paşii, Cavalerul Marchiz se bucura de acel dublu chip, însă a sosit momentul pentru ca scribul să încerce să se întoarcă la scopul pe care-l urmărea — scop în favoarea căruia a reuşit să se transforme într-o asemenea măsură. „Scopul pe care-l urmărea", tentative ce au mai existat, atunci când personajul a mai fost scos la lumină de către cercetători[40]. Al Şaptezeci şi şaptelea nu a acţionat singur, ci cu ajutorul unui evreu — Ţipor — şi al lui Tommaso Portinari, asociatul Medicilor şi consilier al lui Carol Temerarul, acelaşi Tommaso Portinari care va duce filiala din Bruges la faliment. (Dar asta se va întâmpla abia în 1481...) Aceşti doi colaboratori se coordonau de minune, fiecare deschizându-i Cavalerului Marchiz Umberto alte uşi, de multe ori uşi atât de opuse una alteia, încât în condiţii normale ar fi fost de neimaginat să aibă cineva acces în ambele direcţii. Prima întrebare pe care şi-a pus-o scribul a fost dacă Tommaso Portinari şi Ţipor au lucrat în cunoştinţă de cauză pentru scopul urmărit de Al Şaptezeci şi şaptelea. Scribul are serioase motive să se îndoiască: Portinari n-avea niciun interes să se opună Medicilor, întrucât mai ales cu banii acestora reuşea să-şi menţină relaţiile şi standardul de viaţă

---

[39] S-a întâmplat ca Al Şaptezeci şi şaptelea, întrucât era numit direct de către scribul menestrel, să fie recunoscut şi atunci consideraţia de care se bucura bancherul devenea totală: un bancher, oricât de bogat şi oricât de creştin, era cel ce, la fel ca şi evreii, îţi amintea tot timpul că-i eşti dator, motiv pentru care n-avea cum să fie iubit. În schimb, un erou de legendă, chiar dacă te împrumută cu dobândă, o face în continuarea înaltelor sale principii morale de bunătate, a dragostei faţă de aproape şi în virtutea scopurilor profund caritabile.

[40] Şi felul cum a dispărut in istorie a născut explicaţii diferite, însă toate putând fi clasificate în trei categorii:

– 1. Cavalerul Marchiz a fost un actant atât de jalnic, încât nu-şi merită locul în amintirea oamenilor;

– 2. Faţă de Cavalerul Marchiz s-a realizat un tragic abuz, crimă judiciară, care nimănui nu-i convenea să fie amintită;

– 3. Cavalerul Marchiz a creat o reţea atât de eficientă, încât ea a funcţionat şi după dispariţia lui fizică, fiind preluată de alţi păpuşari. Care, în mod evident, n-aveau interesul să divulge dedesubturile afacerii.

opulent; Țipor își hrănea numeroasa familie din aceleași surse. Erau ei simple unelte în mâinile Celui de Al Șaptezeci și șaptelea? Nici acest lucru nu pare deloc verosimil. Mai degrabă, crede scribul, fiecare dintre cei trei se folosea de ceilalți doi în urmărirea unor scopuri asemănătoare, paralele pe tronsonul de drum al acelor ani. Dar, revenind la scopul vlăstarului din Palatul Bosci, abia aici se despărțeau itinerarele celor trei: dacă Portinari s-a îmbătat tot mai mult cu succesul afacerilor și nu dorea decât să ducă o viață cât mai opulentă într-o ambianță de mare senior, dacă Țipor, grijuliu cu ai săi, știa că orice avere este vulnerabilă în fața unui nou pogrom, așa că se străduia să adune cât mai multe mijloace de existență pe care să le plaseze în locuri diferite, astfel încât de ar fi să piardă într-un punct, să-i rămână suficient altundeva pentru a putea trece cu cât mai puține rețineri necazul[41], Cavalerul Marchiz visa zi și noapte să aducă averea Medicilor la ruină, s-o salveze tot el și, recunoscători pe bună dreptate, Lorenzo și Giuliano[42], scăpați de rușine și de mizerie, să-l așeze chiar ei în fruntea bucatelor. La început la Florența, apoi în toată Toscana, apoi în toată lumea.

Anii au trecut și Cavalerul Marchiz Umberto a apucat să-și infiltreze interesele în întreaga Europă. Între timp, dinspre Răsărit se zvonea că i-ar fi venit mereu, la nevoie, ajutoare financiare din legendara avere a

---

[41] Contrar celor mai mulți evrei, obișnuiți (și de multe ori constrânși) să stea împreună, „înghesuindu-se unii în alții, asemenea oilor dintr-o turmă", după cum spunea același Gianni Vengeri, fapt ce i-a făcut să aibă un profund simț al tradiționalei familii unite, Țipor și-a risipit neamurile în cele patru vânturi, „pentru ca măcar unii să scape, când vor veni apele mari și astfel să-i mai rămână și lui un scop în viață. Altfel, dacă i-ar pierde pe toți dintr-o lovitură, ce rost ar avea să mai trăiască"? (Numai că se spunea că Țipor ar fi fost bigam și că ar fi avut două familii în două țări diferite. Un ait spectacol de actori din epocă vorbește chiar despre un Țipor cu atâtea familii, încât le încurcă tot timpul, spre hazul spectatorilor.)

[42] Cei doi urmași ai lui Piero n-au făcut decât să beneficieze din plin de o avere deja existentă, în vreme ce el, Al Șaptezeci și șaptelea, aproape dezmoștenit de străbunic, și-a croit singur drumul spre glorie, lucru pe care îl sugera oricui. Ei n-aveau niciun merit, așa că era evident că el trebuia să aibă parte de măreția al cărei autor era și care îi era uzurpată de nenumărații copii de bani gata.

familiei, „deoarece Omul din fereastră n-a adus cu el decât o mică parte din tezaurul pe care-l stăpânea atât de misterios". („Păi, cine-i atât de prost încât să-şi ţină tot avutul într-un singur loc, atunci când avutul acela îi poate ispiti chiar şi pe cei mai credincioşi colaboratori?") Aşa că, pe lângă celelalte legende protectoare, rezervele inepuizabile de care ar fi dispus Cavalerul Marchiz îl făceau şi mai eficient în ochii celor mulţi. Iar cine este atât de eficient nu poate fi decât de temut.

În vreme ce Al Şaptezeci şi şaptelea era preocupat să-şi facă aliaţii necesari ţelului său final, al „marii încercări", Portinari şi Ţipor, nutrind alte scopuri, îşi continuau şi ei munca. Aşa s-a ajuns ca, într-adevăr, Al Şaptezeci şi şaptelea, la treizeci şi cinci de ani, să ajungă o forţă de luat în seamă. O forţă atât de mare, încât fusese capabil prin împrumuturi şi alianţe cu alţi bancheri să schimbe culorile sferelor de influenţă. El, care visase de copil să cucerească lumea cu ajutorul spadei şi care se imaginase condotierul condotierilor, a deprins cu dibăcie mânuirea tăişului ucigător al banului, o armă infinit mai puternică decât cele folosite pe câmpul de luptă. Tăişului ucigător al banului, pe care până nu de mult îl disprețuise, considerându-l unealta demnă doar de mârşava viclenie a cămătarilor. Şi, ceea ce a fost cel mai remarcabil, Al Şaptezeci şi şaptelea, cel ce năzuia să-şi pornească marşul triumfal în cucerirea lumii de acasă, de la Florenţa, luându-le locul celor din familiile de Medici şi Pazzi[43], a reuşit să-şi înveţe atât de bine rolul folosindu-se chiar de banii şi de relaţiile celor a căror poziţie jinduia s-o ocupe şi s-o ridice mai sus. Mult mai sus! În curând, printre cei la care avea uşa permanent deschisă se numărau şi contele Patazzi, Girolamo Riario — cel care a primit de la unchiul său[44], papa Sixtus al IV-lea, Imola şi Froli, drept un nou regat, dar şi episcopul de Vac, Bátyai Szilassy Vince, domnul Ţării Româneşti, Radu zis „Cel Frumos" — care a domnit

---

[43] Dar nu prin simpla lor înlăturare, ci obligându-i chiar să-i fie recunoscători şi să-l slujească supuşi, punându-i la dispoziţie tenacitatea, experienţa şi relaţiile lor. Acesta era adevăratul plan al Celui de Al Şaptezeci şi şaptelea, întrucât nu-şi putea imagina un tablou mai frumos decât gloria absolută în faţa celor pe care-i cunoştea; viitorii săi supuşi de aiurea nu aveau chip, faţă de ei nu nutrea niciun fel de sentiment, nici măcar ură.

[44] Sau chiar tatăl său natural?

de patru ori[45] —, prințul Moldovei, Ștefan cel Mare[46] — numit de papa Sixtus al IV-lea *„Athleta Christi"* —, Jean de Abordeaux — misteriosul sfetnic al lui Ludovic al XI-lea, cel care, se spune, îi organiza regelui orgiile sadice (pentru care avea nevoie de mulți bani) —, Albrecht al III-lea — *Achiles* — de Brabant, Gjon Kastrioti — ultimul principe al Arberiei — și, probabil, mulți alții. În principiu, ar fi îndeajuns să consultăm riguroasele registre ale băncilor spre a vedea pe cine a împrumutat Cavalerul Marchiz Umberto și a ne da seama cu cine a încercat să colaboreze mai departe. Numai că lucrurile nu mai sunt atât de simple: pe de o parte, ne este greu să decelăm pe cine a servit Al Șaptezeci și șaptelea și pe cine au împrumutat directorii de filiale credincioși lui Lorenzo de Medici și neimplicați în planurile strănepotului Omului din fereastră; pe de altă parte, găsim în catastife nume care ar putea foarte bine fi atât ale unor interpuși, cât și nume care nu ne mai spun astăzi nimic. (De cele mai multe ori, aceste nume acopereau totuși interesele unor personaje importante, însă nu chiar întotdeauna...) Apoi, mai găsim și nume care în clipa împrumutului nu reprezentau mare lucru, însă care aveau să intre curând după aceea în istorie datorită faptelor săvârșite. Un exemplu ar fi junele Olgiati, cel ce l-a asasinat pe Galeazzo Maria Sforza, ducele de Milano. Printre asemenea adnotări vom da și de conjurații lui Ludovic Maurul sau de cei ai lui Niccolo d'Este, la Ferrara. Ca să nu mai vorbim despre unii participanți ai complotului Pazzi, spre care tocmai ne îndreptăm cu pași rapizi[47]. Poate că și în alte perioade au fost atâtea comploturi și asasinate, însă în timpul la care ne referim acestea s-au succedat într-o cavalcadă oribilă a morții celor vizați și, mai ales, a celor implicați în

---

[45] Se pare și cu ajutorul banilor proveniți de la Al Șaptezeci și șaptelea.

[46] „În mod firesc: nu din Moldova, «Țara dinspre tătari» și-a adus Omul din fereastră averea? Și «mai mult ca sigur» nu acolo se afla ascuns grosul bogăției celor din Palatul Bosci din Florența, nesecatul rezervor financiar al Cavalerului Marchiz?"

[47] Foarte mulți conjurați au beneficiat de împrumuturi, dacă nu chiar de subvenții prin intermediul Celui de Al Șaptezeci și șaptelea. De unde se vede intenția sa de a destabiliza, de a fărâmița și de a tulbura terenul pe care spera să-l cucerească.

atentate. Gianni Vengeri se arăta încântat de acele evenimente, pe care, în monumentul ridicat Cavalerului Marchiz Umberto, le va numi „exerciții pregătitoare ale marii încercări".

Cel mai strălucit dintre aceste „exerciții pregătitoare ale marii încercări" a fost relația pe care Al Șaptezeci și șaptelea și-a clădit-o prin Raffaele Riario, „cardinalul Riario", cum va fi înscris în istorie. Strănepot al aceluiași papă Sixtus al IV-lea și nepot după mamă al lui Girolamo, stăpânul „regatului Imola și Froli", tânărul de doar șaptesprezece ani a ajuns cel mai tânăr cardinal din istorie, iar după moartea binefăcătorului său, a fost sprijinit de unchiul său, Giulliano della Rovere, papa Iuliu al II-lea. În privința acelui tânăr, Cavalerul Marchiz Umberto a dat dovadă de un fler deosebit, făcându-l pe scrib să-i atribuie și alte calități decât cele subliniate de contemporanii personajului: Raffaele Riario a fost practic produsul celui de Al Șaptezeci și șaptelea, cel care l-a inițiat în arta armelor, a iubirii și a intrigilor. Al Șaptezeci și șaptelea ar fi putut să-i fie tată și s-a ocupat de viitorul cardinal mai mult decât de propriii săi copii. Fiu al Violantei Riario și al lui Antonio Sansoni, băiatul a preferat să-și ia numele mamei, datorită înrudirii cu tatăl unchiului, papa Sixtus al IV-lea. Cavalerul Marchiz s-a împrietenit inițial cu Sansoni și a ajuns un fel de mentor al fiului acestuia. Scribul este obligat să anticipeze: în conjurația Pazzi, cardinalul Riario a reușit să-și dovedească neimplicarea și așa a rămas înscris și în anale. Doar că, peste decenii, nu-i va fi la fel de ușor să se disculpe în complotul (de asemenea nereușit) împotriva lui Leon al X-lea, papă din familia de Medici. Deocamdată, prezumția de implicare în atentatul împotriva fraților de Medici din catedrala Santa Maria del Fiore a fost întărită de faptul că tânărul cardinal se aflase tocmai atunci la Florența, iar unchiul său, Girolamo Riario, ar fi avut numai de câștigat dacă lovitura de stat ar fi reușit. Atât cei doi Riario, cât și Antonio Sansoni primiseră credite substanțiale, prin intermediari, din partea unor filiale ale băncilor Medici. Și nu de la instituțiile Pazzi, cu care se bănuiește că au conspirat împreună... Și alte persoane implicate în atentatul împotriva fraților de Medici din catedrala Santa Maria del Fiore s-au bucurat de adevărate daruri din aceleași surse: lista nu este completă, oricât de sârguincios s-a străduit scribul s-o cerceteze, fiind

de bănuit că multe tranzacții s-au făcut prin intermediari, prin oameni care nu mai pot fi identificați ca atare.

Cu această introducere, scribul a ajuns la punctul în care planurile celui de Al Șaptezeci și șaptelea s-au precipitat. Mai trebuie spus, înainte de a fi înfățișate faptele, că strănepotul Omului din fereastră n-a dorit să se ajungă la asasinarea celor doi de Medici, că a fost convins că, în ultima clipă, va putea interveni și îi va salva, iar Lorenzo și Giuliano îi vor rămâne recunoscători pe vecie că le-a venit atât de hotărâtor în apărare. În fond, nu era vorba decât despre o schimbare neesențială a planului inițial: Cavalerul Marchiz pregătise falimentul mai multor sucursale ale băncilor, astfel încât să provoace un efect de domino și întregul edificiu bancar să se prăbușească asemenea unui castel din cărți de joc. Din banii săi, ar fi reușit să împiedice dezastrul total, izbăvindu-i pe Medici, dându-le o rentă viageră „cu totul onorabilă" și preluându-le afacerea. O soartă asemănătoare o pregătise și pentru familia Pazzi. Ar fi urmat, rând pe rând, „salvarea" unor principi și a unor înalți ierarhi. Desigur, toate la rândul lor, întrucât Al Șaptezeci și șaptelea era conștient că va deveni evident pericolul pe care-l reprezenta pentru cei mai puternici oameni ai lumii și că aceia vor încerca să-l ucidă. Numai că, la ora aceea, el va fi deja înconjurat de armata cea mai puternică, deoarece va fi armata cea mai bine plătită. Cât de simple sunt toate!

Sigur că, povestite astfel, visele Celui de Al Șaptezeci și șaptelea pot părea elucubrațiile unui nebun. Dar câți conducători celebri ai lumii n-au țesut astfel de planuri și câți n-au reușit — măcar pentru o vreme — să le pună în aplicare? Mai ales atunci când au dat de colaboratori zeloși abia așteptându-și conducătorul cu care credeau că vor împărți minunatul viitor. Câți? Nu putem ști câți: cine, în afară de Dumnezeu, ne-ar putea face o listă cu personaje de acel soi care au eșuat în încercările lor?

Unul dintre colaboratorii Celui de Al Șaptezeci și șaptelea a fost chiar Francesco Pazzi. Ce spera de la acesta, dacă nici pe el nu voia să-l distrugă, ci să-l „salveze"? Familia Pazzi se dezvoltase paralel cu familia de Medici, însă la momentul acțiunii reușise să se alinieze Sfântului Scaun, să-i sufle familiei de Medici monopolul alaunului și să poată

nădăjdui cu temei să ocupe pozițiile rivalilor în Toscana[48]. Pe Lorenzo și pe Giuliano, Al Șaptezeci și șaptelea nu-i putea cumpăra cu... banii lor. Pe toți ceilalți, da. Era de acum Anul Domnului 1477. Cavalerul Marchiz simțea că jocul lui trebuia să se materializeze cât de repede, altfel risca să fie descoperit încă înainte de a începe și înainte de a putea lupta singur. Și nu-i mai lipseau decât câteva luni, după calculele sale! Mai multe filiale ale imperiului Medici se aflau în pragul falimentului, desigur tocmai filialele de care se folosise Cavalerul Marchiz cel mai intens. Rapoarte disperate implorau fonduri de la Florența, iar de acolo veneau controale menite să descopere de ce s-a ajuns în precara situație. Capul răutăților nu era greu de descoperit, însă Umberto era aproape imposibil de găsit pentru a da explicații. Mai mult decât atât, el nu dispărea decât din câmpul vizual al însărcinaților de la centru, între timp continuându-și acțiunea altundeva. Și altundeva. Și altundeva! În iulie sosi o precizare expresă către toate filialele, prin care se interzicea ferm orice ingerință venită de la Al Șaptezeci și șaptelea. Ba mai mult, i se interzicea aceluia să mai intre în vreo clădire aparținând familiei de Medici.

Dar tocmai atunci, în vara aceluiași an, Lorenzo lansă un plan nu foarte diferit de al Cavalerului Marchiz Umberto, chiar dacă mijloacele gândite erau cu totul altele: inițial, l-a concediat cu mult zgomot din slujba Florenței pe condotierul Carlo Fortebraccio, apoi l-a făcut să atace Siena, pentru ca locuitorii de acolo să fie obligați să ceară protecția Florenței (adică ajutorul lui Lorenzo de Medici), iar aceasta să reunifice, astfel, Toscana, neutralizând principatul lui Riario și, prin acela,

---

[48] Nu e lipsit de importanță să amintim o „descoperire" a scribului: după ce papa le-a luat celor din familia de Medici monopolul alaunului, afacere care, cel puțin pe hârtie, i-a fost atribuită Celui de Al Șaptezeci și șaptelea s-o gestioneze, într-un alt înscris, în urma unui complicat împrumut, tot Al Șaptezeci și șaptelea a primit aceeași însărcinare și de la familia Pazzi, noua proprietară a acelui monopol...

[49] În același timp, Lorenzo și Giuliano erau tot mai deranjați de pierderile tot mai importante cauzate de strănepotul Omului din fereastră. Ei au decis să-l elimine, dar asasinatul a dat greș. De două ori! Despre aceasta, scribul a aflat doar din cântecele exuberante ale lui Gianni Vengeri, care laudă Pronia că

interesele Vaticanului. Doar că scenariul a fost descoperit[49], iar consecința a fost o alianță între Vatican și Napoli alături de Siena împotriva Florenței. Al Șaptezeci și șaptelea mai câștigă ceva timp și chiar dacă, în realitate, se găsea și în continuare sub amenințarea pumnalului asasinului plătit, folosindu-se de evenimentele ce se derulau, acum reușise să înjghebeze un grup de atac extrem de puternic menit să-l ajute să-și ducă la îndeplinire scopurile. Momentul acțiunii sosise! Nu mai trebuia decât să abandoneze — deocamdată! — arma financiară și să revină la puterea forței! Un adevărat strateg știe să alterneze metodele!

Deocamdată, Al Șaptezeci și șaptelea, nemaiavând acces în întreprinderile de unde își fura seva puterii, își continuă activitatea prin Portinari și prin Țipor. Bani avea destui. Și putea avea tot mai mulți. Atacul împotriva fraților moștenitori ai Casei de Medici va fi dejucat, desigur, în ultima clipă, după ce va interveni Marele Salvator. Va urma tentativa de pedepsire a asasinilor. Salvați și ei în ultima clipă de același Om al Destinului sosit în clipa potrivită cu forța potrivită. Atunci vor fi vizați, rând pe rând, diferiții actori. Și ei vor fi împinși până la marginea prăpastiei. Și ei vor fi izbăviți de Același Erou. Toți vor fi salvați și toți îi vor rămâne îndatorați neam de neamul lor Marelui Salvator și nimeni nu va putea să mai ridice prea mult capul, întrucât, după toate acele dezvăluiri, oprobriul public îi va sili să se păstreze în cel mai mare anonimat. Al Șaptezeci și șaptelea și-a planificat „marea lovitură" bazându-se pe sentimentul puternic al onoarei. Sentiment de a cărui putere nu s-a îndoit nicio clipă, atunci când... nu

---

I-a ajutat pe erou să scape, însă ca de obicei îl laudă și pe eroul însuși, care „a reușit din nou (?) să dejoace cu ironie" cele două atentate. Și aflăm, din aceeași sursă, că după eliminarea Celui de Al Șaptezeci și șaptelea, Casa de Medici intenționa să se ocupe cu multă generozitate de soția și de copiii celui pe care-l vor fi înlăturat. Ba erau dispuși chiar să obțină condamnarea și executarea asasinului tocmit. Scribul va trece peste amănuntele pitorești ale istorisirii lui Vengeri, însă va aminti că răzbunarea Cavalerului Marchiz a fost că i-a furnizat lui Francesco Pazzi planul lui Lorenzo privind Siena. (Faptă pe care în mod sigur ar fi săvârșit-o oricum...) Analizând intenția eșuată a lui Lorenzo de Medici, comparativ cu complicatele planuri ale Cavalerului Marchiz Umberto, nu vom descoperi prea mari deosebiri...

era în legătură cu el însuși! Gianni Vengeri ne descrie varianta victoriei imaginate de Cavalerul Marchiz Umberto și ne va lăsa tabloul amănunțit al unei lumi conduse de acela[50].

Cum s-au desfășurat de fapt lucrurile? Asta nu trebuie să mai fie povestit de către un scrib atât de nevolnic, asemenea celui ce s-a înhămat cu atâta îndrăzneală la descrierea vieților Celor O Sută. Cum s-au desfășurat de fapt lucrurile au povestit analiștii și autorii cei mai serioși. Și nu o dată! Complotul Pazzi a fost pregătit cu migală, ducerea sa la îndeplinire s-a amânat de mai multe ori, evenimentele politice, însă și mici, dar importante întâmplări personale remodelând de fiecare dată concreteţea planurilor. Și, în sfârșit, la 25 aprilie 1478, în catedrala Santa Maria del Fiore, fulgerul a căzut: Giuliano a fost ucis, dar Lorenzo a scăpat, iar reacția populației a fost cu totul alta decât s-au așteptat conjuraţii. Majoritatea acestora au fost omorâți pe loc. De la punctele sale de observație, Al Șaptezeci și patrulea a urmărit un spectacol lugubru: oameni spânzurați în ferestrele Senioriei, alții uciși în plină stradă, cadavre batjocorite pe străzi. Printre primele victime, Francesco Pazzi și arhiepiscopul Salviati. Dar și mulți alții. Printre ei și abatele Contador. Alții au apucat să fie în prealabil judecați. Între care și Cavalerul Marchiz Umberto. Contele Patazzi a dispărut și nu mai e de găsit în anale.

Ce a căutat Al Șaptezeci și șaptelea printre complotiști? Din protocoalele procesului său nu rezultă mai mult decât că la momentul asasinatului ar fi fost prezent în catedrala Santa Maria del Fiore. Rolul său transpare mărunt, ca rolul unui figurant în marea tragedie. Ceea ce nu-i prevestea o sentință mai blândă. Dovadă că este spânzurat la 30 mai.

Întemnițat la Stinche, Cavalerul Marchiz își trăiește ultima lună într-o fervoare extraordinară. Știm de la Gianni Vengeri că nepotul

---

[50] Se pare că menestrelul s-a grăbit prea tare, iar cântecele sale, făcând recunoscute personajele de către cine se pricepea să le descifreze, n-au făcut decât să gireze vinovăția Celui de Al Șaptezeci și șaptelea. Dar, oricum, „țara" condusă de Cavalerul Marchiz Umberto n-a fost decât un tărâm al celebrelor Utopii, de care, de-a lungul veacurilor, visele oamenilor au fost întotdeauna atât de însetate.

Înțeleptului și-a petrecut acele zile învăluit de o seninătate extremă, „dacă nu chiar dubioasă pentru cei ce-l păzeau"[51].

Și iată cum se explică acea „atitudine neobișnuit de eroică" a Celui de Al Șaptezeci și șaptelea, în urma celor găsite de scrib: fiul Nătăfleților, după ce a adus mari pagube tuturor filialelor băncilor Casei de Medici și profitând de evenimentele care se succedau necontenit, a reușit să fie întotdeauna cu un pas înaintea funcționarilor trimiși de Piero, de Lorenzo și de Giuliano, spre a preîntâmpina sau măcar spre a repara ceea ce se mai putea repara după acțiunile sale. Însă fiul Nătăfleților simțea tot mai mult că acel joc nu mai putea continua vreme îndelungată. Pe de altă parte, împrumuturile-cadouri pe care le-a oferit puternicilor zilei îi spuneau că și pentru el a sosit momentul culesului. Dacă lucrurile vor merge bine, iată, planurile sale se vor realiza chiar înainte de a împlini 40 de ani, așa cum și-a impus. Dacă lucrurile nu vor merge bine, aproape oriunde s-ar fi aflat în Europa la momentul eșecului ar fi găsit un punct de sprijin și de refacere din partea celor care trebuiau să-i fie recunoscători pentru toate câte a făcut pentru ei. Cât de simplu era totul! se mira el iarăși, uimit că alții nu s-au folosit înaintea sa de aceeași strategie. Așadar, convins că a pricinuit pierderi ireparabile Casei de Medici și cunoscând mai bine decât oricine unde se aflau zonele cele mai afectate de boală din acel trup ce încă mai părea atât de impunător, Al Șaptezeci și șaptelea și-a imaginat următoarea desfășurare a evenimentelor: în clipa când cercul morții se va strânge implacabil în jurul lui Lorenzo și al lui Giuliano, el va sări în fața asasinilor și le va salva viața. Lucru lesne de făcut, pentru că și arhiepiscopul Salviati, unul dintre principalii artizani ai conjurației, îi era profund îndatorat[52], și Cavalerul Marchiz își pregătise de nenumărate ori în fața oglinzii strigătul „Salvează-i, Salviati, și nu mai ești dator nimănui"! Drept urmare, cei doi frați ar fi fost în siguranță, iar

---

[51] „Cei ce-l păzeau au fost atât de tulburați de acea atitudine neobișnuit de eroică, încât au contribuit fiecare cum a putut ca bărbatul — care inițial n-a fost socotit decât un personaj minor în complot — să fie cât mai repede osândit și executat."

[52] Desigur că tot din banii filialelor Medicilor.

rolul său, jucat cu multă teatralitate, punându-se cu propriul piept în fața asasinilor, asemenea unui actor dintr-o reprezentație a unei tragedii antice, i-ar fi îndatorat pe vecie pe cei izbăviți. Cum nici familia Pazzi n-ar fi ieșit învingătoare, era mai mult decât evident că la Florența ar fi urmat mari schimbări. Și cine să preia frâiele puterii decât cel ce s-a dovedit atât de viteaz în momentele cele mai dificile? Al Șaptezeci și șaptelea și-a imaginat de sute de ori, zi și noapte, scena triumfului său. Dar și ceea ce ar fi urmat după aceea: o coaliție a tuturor puternicilor săi aliați sub conducerea Toscanei. O coaliție împotriva cui? Întotdeauna se găsește împotriva cui să lupți. De pildă, împotriva turcilor.

Din toate acele scene virtuale, eroul lui Gianni Vengeri își imaginase cel mai asiduu fastul intrării glorioase în Florența natală, aclamațiile și reacțiile celor pe care-i cunoștea de mic și față de care, față de fiecare, avea ceva de răzbunat. Și peste toate, străbunicul, Omul din fereastră, de care s-a despărțit atât de umilitor, Omul din fereastră care îl va binecuvânta cu privirea sa de sfinx de la punctul său de observație din Palatul Bosci. Al Șaptezeci și șaptelea era atât de încredințat că toate visele sale se vor îndeplini aidoma, încât le zugrăvise în amănunt menestrelului său personal și acela ni le-a transmis și nouă, publicului său de peste o jumătate de mileniu. Până și propria înmormântare și-a imaginat-o Al Șaptezeci și șaptelea, o înmormântare care trebuia să aibă loc desigur că peste mult, peste foarte mult timp, o înmormântare cum n-a mai fost în istorie, o înmormântare a celui mai puternic bărbat de la Alexandru Macedon încoace. (Nu o dată i s-a întâmplat să fie invidios pe câte un mort dus cu pompă pe ultimul drum: ce a făcut decedatul atât de grozav, mai grozav decât el însuși? Ar fi culmea să se poată lăuda cineva, fie viu, fie mort, că l-a întrecut în lupta pentru glorie!)

Scribul a afirmat că Al Șaptezeci și șaptelea își asigurase alternativa de avarie, fiind sigur că „dacă lucrurile nu vor merge bine, aproape oriunde s-ar fi aflat în Europa la momentul eșecului, ar fi găsit un punct de sprijin și de refacere din partea celor care trebuiau să-i fie recunoscători pentru toate câte a făcut pentru ei". (Ceea ce presupunea ca el să urmărească de la o distanță de siguranță desfășurarea evenimentelor.) Și totuși, nu numai în ziua atentatului, ci și în zilele premergătoare, el s-a aflat la locul faptei, ba chiar bazându-și planul pe intervenția

hotărâtoare în mersul acțiunii. De ce și-a schimbat strategia? Nemailuând în considerare elucubrațiile lui Gianni Vengeri, care sugerează că un adevărat erou simte întotdeauna unde este cea mai mare nevoie de el și nu pregetă niciun efort spre a se afla la momentul potrivit la locul potrivit, scribul sugerează că, probabil, Cavalerul Marchiz Umberto a fost atât de sigur de reușita planului său, încât n-a mai luat în seamă niciun risc spre a-l pune în aplicare. Așa că s-a bazat pe ascendentul pe care-l avea asupra tânărului cardinal Raffaele Riario și pe împrumutul — mai degrabă cadoul — oferit lui Francesco Pazzi. Dar și pe faptul că emisarii de pe minunații săi cai i-au adus, înaintea tuturor, vești despre desfășurarea favorabilă a evenimentelor. Și, ca de obicei, sub regia sa, călăreții săi au răspândit și știri cu totul false. Sosit la Florența, el s-a aflat în preajma arhiepiscopului Salviati, și acela unul dintre debitorii săi, însă i-a transmis și lui Lorenzo de Medici că vine cu inima deschisă la o discuție lămuritoare pentru toate neînțelegerile și calomniile puse în circulație de către dușmanii comuni. (Cine erau acei *dușmani comuni*, Al Șaptezeci și șaptelea nu a amintit în niciuna dintre cele două scrisori din aprilie 1477. În felul acesta, el lăsa deschise toate speculațiile posibile, iar apropiata vizită în Toscana a tânărului cardinal Riario îl făcea să fie sigur că acea „discuție lămuritoare" se va amâna până după acel eveniment și, totodată, până după ce îi va salva pe frații Lorenzo și Giuliano de la moarte.

Și în urma eșecului complotului, Al Șaptezeci și șaptelea a rămas la fel de sigur de reușită, chiar dacă lucrurile nu s-au petrecut exact așa cum le-a plănuit el. „Mama, Francesca, îl privește, desigur, cu mândrie de acolo din Ceruri, iar izbânda va fi surpriza cea mai minunată", visa el, discutând, ca de obicei, cu mama sa din Înălțimi. E adevărat că n-a apucat să sară cu pieptul dezgolit înaintea săbiilor atentatorilor, că n-a apucat să mai strige „Salvează-i, Salviati, și nu mai ești dator nimănui!", dar scrisorile care îi cereau imperativ o întrevedere lui Lorenzo în vederea decisivei „discuții lămuritoare pentru toate neînțelegerile și calomniile puse în circulație de către *dușmanii comuni*" conțineau dovada genială că Umberto n-a vrut decât să-i prevină pe cei doi frați de Medici de pericolul ce-i amenința. Așadar, dușmanii lui Lorenzo erau și dușmanii Celui de Al Șaptezeci și șaptelea. Din castelul-închisoare

Stinche, îi mai scrie acestuia două răvașe. Primește un singur răspuns, dar și acela la fel de ambiguu ca și cele două scrisori trimise de Cavalerul Marchiz înainte de atentat. Un al treilea răvaș nu este decât un bilet ajuns prin intermediul unui gardian: din temniță, Al Șaptezeci și șaptelea îi scrie lui Lorenzo că înțelege perfect de ce este ținut în prizonierat — pentru a afla de acolo, din interior, de la ceilalți arestați, cine a mai făcut parte dintre complotiști. Drept urmare, adaugă o listă de nume. În fine, romanul epistolar se termină cu un alt bilet, prin care i se mulțumește pentru colaborare. Ceea ce l-a făcut pe prizonier să pregătească o nouă listă delatoare. Numai că n-a mai apucat s-o trimită. Era 30 mai 1478, ziua când a fost dus la spânzurătoare, ziua când a împlinit 40 de ani, sorocul pe care și l-a impus pentru „marea izbândă".

În aceeași zi, printre ceilalți osândiți și în teribil contrast cu aceia, Al Șaptezeci și șaptelea s-a purtat mai țanțoș ca oricând: era ferm convins că în locul morții, în ultima clipă va fi despărțit de tovarășii săi și va fi onorat după merit în fața gloatei strânse ca de obicei și în fața străbunicului veșnic prezent la punctul lui de observație.

Momentul de glorie n-a venit, strănepotul Omului din fereastră și-a ispășit pedeapsa, iar îndepărtata înmormântare epocală n-a fost să mai fie.

În biografiile Celui de Al Șaptezeci și patrulea, Al Șaptezeci și cincilea și Al Șaptezeci și șaselea — care i-au supraviețuit — nu se face aproape nicio referire la Al Șaptezeci și șaptelea.

Pentru cunoscători, în urma sa a rămas extraordinara tehnică de a cuceri piața bancară cu ajutorul informațiilor rapide și al unor zvonuri false atașate performanțelor jocului dublu: atât în calitate de bandit, cât și de om al puterii.

Pentru cei mulți, pentru oamenii care doar l-au văzut ori doar au auzit de el, Al Șaptezeci și șaptelea a dat un exemplu nemaiîntâlnit de curaj și de demnitate, încât încă multă vreme de atunci, când se vorbea despre cineva care a știut să-și înfrunte cu măreție destinul, se spunea că *„s-a purtat asemenea Cavalerului Marchiz Umberto"*.

Scribul mai simte nevoia să facă o singură remarcă: anexa „Martirul", care îi urmează acestei vieți, a apărut pentru prima oară în revista *România literară* (sub titlul „Jurnal apocrif") la 20 noiembrie 1980 și sub numele „Martirul", în volumul *Castelul albastru*, tipărit de editura Dacia din Cluj, în anul 1986. Cam tot pe atunci, chiar la mijlocul acelui interval de timp, în 1983, lui Danilo Kiš i se publică seria de opere complete la editurile Globus din Zagreb și Prosveta din Belgrad. Volumul X cuprinde povestirile din *Enciclopedia morților*. Printre ele, și cea intitulată *Slavă celui mort pentru patrie*, unde ni se descriu ultimele clipe ale unui tânăr Esterházy, ultime clipe extrem de asemănătoare cu sfârșitul Celui de Al Șaptezeci și șaptelea. Și cu sfârșitul Martirului. Și, probabil, și cu sfârșitul altor mulți eroi care, de-a lungul veacurilor, au fost dați de exemplu pentru curajul și demnitatea cu care au știut să-și înfrunte soarta. Diferențele de câteva sute de ani dintre unii și ceilalți zău că nu mai au nicio relevanță.

ANEXĂ

Martirul

CĂUTÂND BIBLIOGRAFIA DE CARE AVEAM NEVOIE PENTRU O NOUĂ LUCRARE, am nimerit, printre comorile bibliotecii municipale, peste un manuscris care prin el însuși mi se pare demn de a fi dat tiparului. Nu voi îndrăzni să intervin cu nimic în acest text deosebit, îngăduindu-mi totuși să-l transcriu folosindu-mă de semnele și vorbele moderne, spre a nu încărca răbdătorul cititor cu plăcerea istoricului, plăcere care însă ar putea distrage de la lectură și îngreuna înțelegerea cuiva neobișnuit cu asemenea îndeletniciri. Și, tot așa, în locul denumirilor vechi, am folosit datele calendarului modern. Iertate fiindu-mi, așadar, aceste intervenții, care poate unora li se vor părea lipsite de pietate, și fără să mă scuz de o asemenea învinuire — dreaptă, poate —, voi înfățișa cititorului manuscrisul aparținând unui boier cu carte din preajma curții unui domnitor din veacul al XVIII-lea, privind o anumită întâmplare. Cu toate acestea, voi încerca să omit acele fragmente ce se referă la alte fapte, precum și termenii și obiectele de epocă (și trebuie să recunosc că, spre uimirea mea, acestea încărcau manuscrisul surprinzător de rar și de discret), făcând totul doar pentru a ușura cât mai mult oricărui cititor înțelegerea cuvântului străbunului de peste veacuri. Dacă această introducere este atât de încâlcită, faptul se datorează, poate, și spaimei de a fi intrat totuși în text, în ciuda promisiunilor inițiale.

„14 martie

Se zvonește că Domnul, nemulțumit fiind de modul cârtitor în care se poartă mai mulți dintre dregătorii săi, se gândește să treacă la hotărâri. Oamenii vorbesc multe.

Doamna, sculându-se ieri din așternut, a găsit alături de pat un brotac. Învățații se străduiesc să afle înțelesul acestei întâmplări.

Se mai spune că pe moșia boierilor Rădulești ar fi ieșit râurile din albii și ar fi inundat câmpiile.

Mâine trebuie să sosească nepotul meu Iulian, pentru a-l ajuta să învețe treburile de curte.

De două săptămâni n-a mai contenit să plouă.

10 octombrie

Noul domn a adunat aproape o mie de arnăuți la Palat, se spune, pentru a-i înfricoșa pe boierii potrivnici. De când se zvonește că birul n-a trecut Dunărea, Domnul n-a mai fost văzut de popor.

În Sfântul Locaș al Mănăstirii Sfânta Parascheva, pe cruci s-au găsit în fiecare dimineață urme de sânge proaspăt.

Nici nepotul meu Iulian, căpitanul de arnăuți, n-a mai trecut de două săptămâni pe acasă.

Un negustor de postavuri a fost văzut ziua în amiaza mare alergând gol prin târg și strigând vorbe necuviincioase.

24 octombrie

Nicio veste de la căpitanul Oprea, cel care a plecat cu birul. Nepotul meu Iulian, căpitanul de arnăuți, a venit numai pentru câteva ceasuri acasă și mi-a spus că Domnul este foarte îngrijorat. Băiatul acesta, care ține foarte mult la mine, își aduce aminte că mie îmi poate mulțumi pentru ce a ajuns și — cine știe? — poate îl voi mai putea ajuta și altă dată. L-am sfătuit să nu mai spună nimănui cele ce se petrec la Palat. Mi-a mai povestit câteva lucruri pe care nici nu îndrăznesc să le aștern pe hârtie.

La sfânta Mănăstire Sfânta Parascheva continuă să se petreacă fapte ciudate cu sfintele cruci. Oamenii vorbesc de toate...

Se spune că pe femeia pe care au biciuit-o în piață pentru curvușag n-ar fi trebuit s-o atingă, fiindcă un boier foarte mare s-a supărat mult. De unde se vede că nu te poți atinge de orice fund.

31 octombrie

Timpul și evenimentele au lucrat pentru nepotul meu Iulian, căpitanul de arnăuți. Domnul l-a trimis să vadă ce-i cu căpitanul Oprea și cu birul. Iulian a avut noroc (Să i-l dea Dumnezeu și în continuare!) și l-a găsit pe celălalt căpitan [Oprea, nota scribului], precum și căruțele, înainte de a se aștepta. Pe Oprea, Domnul l-a scurtat de cap. Pe nepotul meu Iulian s-ar putea să-l aștepte acum răsplată domnească.

Un foc a ars noaptea trecută toate casele târgoveților de mai sus de râu și doar acesta s-a putut interpune nenorocirii și a scăpat celelalte clădiri de pieire.

Crucile Sfintei Mănăstiri Sfânta Parascheva au încetat să mai sângereze.

17 noiembrie

Domnul, Doamna și Coconii au plecat pentru câteva săptămâni de la Palat la moșii. (Vechiul Domn nu părăsea niciodată capitala în pragul iernii.)

Nepotul meu Iulian, căpitanul de arnăuți, se arată foarte trist. Când s-a întors cu vestea despre căpitanul Oprea, Domnul i-a dăruit un inel și i-a promis o răsplată mare. Noi ne-am făcut gânduri cam la ce s-o fi referit Domnul, însă de atunci, Iulian n-a mai fost învrednicit cu niciun dar și nicio slujbă mai mare nu i-a mai dat [Domnul]. Acum că Domnul a plecat atâta vreme fără să se țină [de cuvânt], înseamnă că a vrut să-l uite pe Iulian. Nu-i de ajuns să faci fapte mărețe. Trebuie să știi să te înfățișori cu ele, ca să-și aducă întotdeauna aminte cine trebuie de tine!

Un negustor italian mi-a povestit că abia a reușit să-și aducă marfa, că era cât pe ce să nu poată veni nici măcar el din cauza bubelor care s-au răspândit iarăși prin locurile prin care a trecut. Ferească-ne Dumnezeu, că numai în El și în gerul care se anunță ne mai e nădejdea!

19 octombrie

Nepotul meu Iulian are mai multă vreme acum, de când nu mai este Domnul la Palat. Îmi pare rău de bietul băiat, e tare năcăjit, și-a făcut gânduri prea mari că o să-l răsplătească nu știu cum Domnul. Acum mă gândesc că poate era mai bine să nu ajungă atât de repede căpitan de arnăuți — și cât n-am binecuvântat clipa nesperată, când s-a săvârșit [evenimentul] — și poate ar fi fost mai bine să mai stea să învețe cum trebuie să te porți cu apropiații Domnului. Însă când a venit noul Domn, n-a fost vreme de tocmeală, că lua altul marfa. Cred că tânărul e totuși prea ambițios.

Frigul a venit anul acesta mai aprig și mai repede ca în alți ani. Poate pentru că Dumnezeu vrea să ne ferească astfel de molimele care se aude că bântuiesc prin vecini.

20 octombrie

În ultimele zile n-am făcut altceva decât să stau mai mult de vorbă cu Iulian. Acum că Domnul e plecat, [Iulian] are mai mult timp să vină pe acasă. E încă foarte tânăr și îi stă bine pe cal și cu arnăuții după el, încât mi se umflă inima în mine de mulțumire. Dar văd că el nu e mulțumit la fel numai cu asta. (Câteodată mă și înfricoșează și mă gândesc la cine știe ce nenorocire.) I-am spus ieri multe și am încercat să-l învăț și azi cum trebuie să se poarte cu cei mai mari ca el, ca să le câștige bunăvoința. Mi-a răspuns că de linguși lingușesc mai toți și că vorbe frumoase spun atâția, încât e greu să-și mai facă și altul auzit glasul.

N-am știut ce să-i spun și m-am înfricoșat iarăși.

Gerul s-a făcut atât de aspru, încât s-a crăpat un nuc bătrân din curte și era să cadă peste o slugă ce tocmai trecea pe acolo și a rămas țintuită locului de groaza zgomotului cu care și-a anunțat căderea [arborele].

26 octombrie

I-am povestit soției despre Iulian și [ea] a pus o țigancă să ghicească în cioburi. A spus că [Iulian] o să aibă parte de femei brune, dar când a întrebat-o [despre] alte lucruri mai mari, n-a mai vrut să spună nimic. Pe urmă, când i-am mai dat [bani], a spus că Iulian o să fie om foarte însemnat, numai că vede și o copită rea de cal. Mai multe n-a mai spus.

Afară gerul e atât de aspru, încât mulțumesc lui Dumnezeu că nu trebuie să ies din casă și că toți ai mei sunt în odăi.

28 octombrie

M-am speriat tare noaptea trecută când, după ce s-a bătut multă vreme în porți și au deschis, a venit nepotul meu Iulian, căpitanul de arnăuți. Am crezut că s-a întâmplat cine știe ce nenorocire că a venit noaptea și pe o vreme ca asta; el era tare tulburat și cu calul ud de năduşeală, încât mi-am putut ușor închipui cum l-a mânat. Ne-am încuiat într-o cămară, pentru că Iulian a zis că vrea să-mi vorbească lucruri de seamă, dar în taină. L-am întrebat tot mai îngrijorat ce s-a petrecut, însă de petrecut nu s-a petrecut nimic. [Nepotul] mi-a spus că a cugetat mult la cele pe care le-am vorbit toate zilele astea noi doi și că acum crede că numai așa va putea să crească în slujbă, dacă îl va scăpa pe Domn de o primejdie mare.

L-am întrebat ce vrea să spună, închipuindu-mi că primejdia s-a și înfăptuit, de vreme ce [Iulian] a dat noaptea și pe așa o vreme în casele mele. Iulian s-a uitat după toate ușile, dacă nu ne aude vreo slugă, și apoi mi-a spus că Domnul trebuie să se întoarcă mâine înapoi la Palat și că de aceea a venit noaptea, că de acum o vreme n-o să mai aibă răgazul să mai dea pe la noi. Și cum încă tot n-am înțeles despre ce primejdie era vorba și doar mintea îmi țesea tot felul de închipuiri, una mai grozavă decât alta, încât eram tot mai convins că ne aflăm cu turcul la Dunăre, l-am întrebat iarăși cu glas înfricoșat pe Iulian, nepotul meu, despre ce e vorba. Băiatul, care știe prea bine pentru câte trebuie să-mi mulțumească, mă liniști cu vorbe blânde și, după ce se mai încredință o dată că nu trage nimeni cu urechea, mi-a spus că numai câinele acela poate dormi în odaia stăpânului [câinele] care l-a izbăvit vreodată dintr-o grea primejdie. Apoi Iulian s-a lăsat într-un jilț cu spătară înaltă, așteptând să vadă ce zic.

Cu toate vorbele lui bune, tulburarea nu-mi trecu și, deși gândurile nu mi se devălmășiseră încă, trebuie să spun că o bănuială tulbure mă făcu să prevăd vag ce vrea să zică. Sau poate că numai acum am această credință și că nu am bănuit nimic atunci. (Așa cum mă cunosc de atâta amar de vreme, nu pot să cred că mi-a putut trece prin cap o idee atât de străină de toate gândurile mele și de tot ce am auzit într-o viață cinstită.)

Mi-a spus atunci, văzând că nu sunt în stare să scot o vorbă, mi-a spus că va aștepta să-l pască o primejdie grea pe Domnul și atunci va face tot ce va putea ca să fie *el* cel care-l va duce la bun liman. (Eram tocmai pe punctul de a mă liniști, pentru că eu găsesc că-i o faptă cât se poate de creștinească să-ți ajuți aproapele căzut în nenorocire și o mare datorie când acesta nu este altul decât însuși Domnul.)

Dar mi-a spus imediat că va aștepta până după Crăciun un asemenea prilej, iar de acesta nu se va ivi, îl va provoca el. Și a adăugat că de aceea a și venit să-mi spună toate astea, pentru a-l ajuta eu cu experiența și cu trecerea mea cu un sfat cum ar putea să pună mai iscusit lucrurile la cale. Și, întrucât știe că o asemenea treabă cere chibzuință multă, fiind și anevoioasă și cât se poate de primejdioasă, mi-a spus toate astea din vreme ca să pot cugeta eu până la Sfântul Crăciun ce și cum să-i răspund, bineînțeles de va mai fi nevoie de un asemenea sfat.

Afară crivățul bătea năprasnic și tresăream amândoi, ori de câte ori aveam impresia că o să rupă fereastra și o să ne lovească în odaie. Clipele treceau grele și eu nu știam încă să-i răspund nicio vorbă și doar când s-a sculat pentru a-și lua rămas-bun, am simțit o frică groaznică bântuindu-mi toate mădularele și i-am spus că am trăit sub paisprezece domni diferiți și că niciunul dintre dânșii nu s-a atins niciodată de un fir din avutul meu și că vreau ca atât eu, cât și ai mei să trăiască și pe mai departe, pe cât s-o putea, cinstit, în liniște și în pace. I-am spus că nu vreau să mai aud asemenea cuvinte nechibzuite și că îmi pare tare rău față de sora mea că numai așa am izbutit să-i răsplătesc încrederea pe care a avut-o în mine, când mi-a trimis băiatul să-l povățuiesc pentru viață și pentru vița pe care o poartă.

A plecat în grabă și n-a vrut nici măcar să pună ceva în gură, după și înaintea unui asemenea drum în frig și beznă. Nu știu de ce sunt tinerii mereu așa de grăbiți, când mai au atâția ani de sperat de la Bunul Dumnezeu, în vreme ce noi avem tot mai multă răbdare și așteptăm.

11 noiembrie

Domnul a dat poruncă să se adune cei mai buni meșteri pentru a ridica un lăcaș sfânt în cinstea Sfântului Anton, care se spune că i s-ar fi arătat lui în vis, atunci când Doamna a rămas grea.

Se arată grozavă iarna care a început. De când mă știu n-am apucat atâta zăpadă și atâta frig înainte de Sfântul Crăciun. Au fost găsiți de acum oameni și vite înghețate.

În sate s-au arătat mai peste tot lupii.

Noaptea trecută, luna s-a spart de câteva ori în bucăți. S-au mai arătat și alte semne rele. Dumnezeu să aibă grijă de noi, păcătoșii!

3 decembrie

Domnul a vrut să se termine ctitoria pentru Sfântul Anton încă înainte de a se naște coconul. Dar cum să pui bârnă pe bârnă pe asemenea ger și viscol? Pe cei care n-au vrut să lucreze, Domnul mai înainte a pus să-i biciuiască, însă apoi, altora, le-a promis bani mai mulți.

Mi-au murit până acum trei cai.

Niște ciobani mi-au povestit că anul ăsta sunt mai mulți lupi ca oi. Unul mi-a spus că a văzut lupi cu cinci picioare, dar asta nu-mi prea vine să cred.

Nepotul meu Iulian n-a mai dat de la vorbele acelea pe acasă. Nu îndrăznesc să mă gândesc la ce va fi când va sosi sorocul pe care și l-a dat.

27 decembrie

Am trăit zilele astea numai în teamă. Nici Sfintele Sărbători nu le pot trece în mulțumire și pace. Nepotul meu Iulian n-a mai venit pe acasă. La Palat nicio mișcare, însă de multe ori se întâmplă [acolo] lucruri importante fără ca noi cei de afară să avem habar.

Zăpada e atât de mare, încât multe sate au fost acoperite cu totul.

Pe drumuri și în așezări s-au înmulțit tâlharii.

5 februarie

Ieri a născut Doamna o fată. Se spune că nu e băiat, pentru că n-a reușit [Domnul] să termine lăcașul promis Sfântului Anton.

Am fost și eu, după multă vreme, la Palat să le urez sănătate Doamnei și Copilului. Toate mi se par [acolo] ca pe vremuri. Slavă lui Dumnezeu, nu s-a întâmplat nimic din cele de care mi-a fost atât de teamă! Pe nepotul meu Iulian nu l-am văzut, însă mi-au spus că trebuie să fie și el undeva pe acolo. La vârsta lui, un trup de femeie te face să uiți

visele de mărire. Bine că am mai judecat și n-am chemat-o pe maică-sa să-i vorbească după spusele pe care le-am avut cu el. Dacă mai trăia bietul taică-său — Dumnezeu să-l ierte și să-l odihnească! —, îl chemam fără zăbavă, dar pe femei e mai bine să nu le amesteci.

Am mai vorbit și cu alți boieri, n-au mai trăit nici ei așa o iarnă. Să vedem ce-o mai fi.

De prea mult frig, oamenii au început să facă focul fără băgare de seamă și s-a aprins orașul în părțile înspre mori. S-au adunat oameni mulți și, în loc să ajute la stingerea flăcărilor, stăteau și se încălzeau la ele. Noroc că tocmai atunci n-a fost vânt și că nici lemnele, ude de atâta omăt, nu ardeau prea repede.

12 aprilie

Câmpul e încă plin de zăpadă și mai cade câteodată. Cine știe când s-o putea ieși la muncă... și, mai ales, ce-o să mâncăm? Au murit prea multe vite în iarna asta și o să fie greu și cu birul.

Nu s-au mai apucat să termine lăcașul Sfântului Anton. Se vorbește că Domnul zice că dacă s-ar fi ținut și Sfântul Anton de înțelegere era altceva, dar i-a dat fată. Eu cred că numai oamenii netrebnici au scornit asemenea vorbe păcătoase.

Adevăr este că Domnul o să aibă mari sforțări cu birul.

Cu zăpada asta mă tem și de revărsatul apelor.

Peste tot mișună tâlhari. Au devenit mai obraznici ca lupii. Cum îi spânzură pe doi, că și apar alți șapte.

6 mai

Jumătate din țară e sub apă. Toată noaptea au bătut clopotele. În toate bisericile se fac slujbe fără întrerupere. Am oaspeți mulți în casă. Boierii și-au trimis familiile în capitală ca să le mai ferească.

Au pogorât zvonuri groaznice printre oameni. Se zice că boierii sunt nemulțumiți de felul cum vrea Domnul să strângă birul pentru a izbuti să-și țină domnia. Se zice că ar vrea să ia și de la boieri.

Nepotul meu Iulian, căpitanul de arnăuți, n-a mai dat de la vorbele acelea pe acasă.

Greu an om mai avea!

14 aprilie

Au venit boierii Rădulești pe la mine. (Le țin femeile și coconii la noi, de când cu apa mare.) Au fost la Palat și acolo se zvonește că Domnul ar fi fugit împreună cu Doamna și cu copiii. Numai de nu ne-ar aduce acum și turcul pe cap! Acolo [la Palat] e liniște și n-au putut afla mai multe. Nu știu ce-o mai fi cu Iulian, nepotul meu.

Se crede greșit că înveți cu cât treci prin mai multe și că ți-e mai ușor. Nu-i adevărat: omul cu răul nu se poate învăța. Ci știe doar toate relele la care se poate încă aștepta și îi e și mai greu.

16 aprilie

Numai atât: se mai întâmplă lucruri mari la Palat și poate nu dintre cele mai bune. Mi-au spus-o câțiva boieri de nădejde. Despre nepotul meu Iulian, căpitanul de arnăuți, nu mai știu nimic. În zile de astea, ușor poți să te trezești scurtat cu un cap. I-am trimis vorbă să vină să-l mai sfătuiesc, dar de nu l-or găsi să mi-l aducă până mâine, m-oi duce și eu la Palat să văd de el.

Și încă atât: nu știu dacă o să mai avem recoltă anul acesta și mi s-au prăpădit sub apă două case în vale. Și alte pagube n-am mai avut. (Mulțumesc lui Dumnezeu!)

17 aprilie

Nici nu știu cum să încep și dacă să mă încumet să aștern pe hârtie toate câte le-am auzit azi de la nepotul meu Iulian, căpitanul de arnăuți. Am avut dreptate să mă înfricoșez de uitătura lui de atunci când am avut noi doi vorbele acelea și poate că făceam mai bine dacă aș fi chemat-o și pe maică-sa să-i mai vorbească, așa cum am vrut s-o fac de la început. Unchiul dinspre tată al lui Iulian a fost scurtat de cap de către Domnul Pătru pentru uneltire și așa se vede că rar cade mărul departe de trunchi. Dar postelnicul Barbu [unchiul lui Iulian] a urzit împotriva lui Pătru Vodă pentru a-l pierde, pe când Iulian le-a făcut pe toate câte le-a făcut numai pentru a-i arăta Domnului său cât îi este el de credincios!

Atunci, la începutul iernii, când a bătut Iulian, noaptea pe crivăț, la porțile mele, ca să mă întrebe cum trebuie să facă pentru a-i intra Domnului mai mult sub piele, am văzut că nu i-au plăcut căile domoale

dar sigure pe care i le-am arătat. Jignit că Domnul nu l-a răsplătit imediat cine știe cum pentru treaba cu birul și cu Oprea Căpitanul, [Iulian] dorea să ajungă cât mai repede din urmă timpul pe care i se părea că l-a pierdut astfel în drumul său spre mărire. Mi-a spus, de aceea, că vrea să-i arate Domnului cine îi este [Domnului] slugă credincioasă și că dacă nu s-o ivi un prilej, o să și-l facă singur.

Și cum îmi aduceam aminte de toate astea, mereu mai tare trecea spaima în mine, căci mi-am dat seama că Iulian a început să alunece ca de pe munte și că nimeni și nimic nu-l va mai putea opri, fiindcă, pe măsură ce cade, piatra cade tot mai repede. (Și eu, prost bătrân, nu m-am priceput la timp să-i pun stavilă.) Mi-a povestit cum l-a ajutat iarna asta grea și apele mari să aţâțe vrajba împotriva Domnului, pentru că acum, e drept, nu e suflet care, cu voia ori fără voia Domnului, să nu fi avut de pătimit din greu. (Și mie mi-au murit, cu toate grijile, peste jumătate din vite și din pământ cine știe dacă o mai ieși anul acesta ceva. Casele însă — mulțumesc lui Dumnezeu Bunul! — mi-au rămas toate în picioare, în afară de două.) Și fără să se bage în tărășenie, ci scăpând doar un cuvânt într-o parte și altul în altă parte, a reușit să arunce scânteia care a aprins focul, cum se zice. Domnul s-a văzut părăsit de toți și a fugit la moșii. La Palat e liniște ca înainte de furtună și nimeni nu poate ști din care parte o să cadă trăsnetul și niciun colțișor nu pare prea sigur să te apere de ceea ce poate să vină.

Prost bătrân, dar cinstit ce-am fost de o viață întreagă, am cutezat să mai am o ultimă licărire de nădejde și i-am spus lui Iulian că nu pot să cred că atâția boieri bătrâni și trecuți [prin multe] și, mai ales, Domnul să se fi luat fiecare după smintitele lui jumătăți de vorbă. Și, în vreme ce eu eram mai rău ca un nepriceput, îl făceam pe el zănatic că-și închipuie că un biet căpitan de arnăuți poate să smintească o lume întreagă.

Iulian s-a jignit că nu-l cred și a spus că nu o să mai calce niciodată pe la mine și cu atât mai puțin să-mi mai ceară vreodată un sfat. Dar e și prea trufaș să plece fără să fie crezut și mi-a povestit ceva despre o răzmeriță a boierilor Stănceşti, și de câtă nevoie este în răzmerița aceea de un căpitan de arnăuți cu arnăuții săi. Dar vorbea ţâfnos și eu eram tot mai neîncrezător și nu l-am lăsat să sfârșească și abia după ce a plecat am început să-l cred și mi-a părut rău că a plecat (pentru că e fiul surorii mele), dar

m-am și bucurat că s-a dus. Dar se vede că mai degrabă ne conving gândurile decât ochii și urechile, pentru că acum îl cred tot mai mult.

S-au mai întâmplat multe și în primul rând că fiica mea, Sofia, a născut un băiat (Dumnezeu să le dea la amândoi sănătate!), și se mai povestește și despre leși, care se zice că iar vor să se apropie, și se vorbesc minuni și de prin Sfintele Biserici și Mănăstiri (toată ziua și toată noaptea bat clopotele, de când cu toate nenorocirile din ultima vreme, încât parcă nici nu le mai auzi dangătul și când or sta o să ni se pară că am murit), mai sunt vorbe și despre o babă care poate apăra de apă mare, și mai mi-e teamă și de boli, după toate câte au fost. Dar nu mai apuc să le scriu câte sunt, pentru că nu mi-e capul decât la nepotul meu Iulian și mi-e teamă de nenorocirea ce-l așteaptă, și nevastă-mea îmi tot aduce aminte de copita de cal rău, de care a spus țiganca.

20 aprilie

Nicio veste de niciunde și e mai rău decât dacă s-ar întâmpla toate nenorocirile. Stau în case și-mi fac gânduri de câte se pot petrece. Dar toate deodată nu se pot întâmpla. Trăim vremuri grele și, pentru că le-am trăit și în alți ani, știm la ce ne putem aștepta și nu e ușor. Liniștea asta e mincinoasă și cred că nu voi mai putea răbda, încât am să mă duc și eu la Palat să văd ce se mai întâmplă, cu toate că știu că nu e cuminte [să mă duc acolo] și că Iulian mi-e numai nepot, dar că îi am și pe ai mei care ar trebui să-mi stea mai aproape. Dar, pe urmă, mă gândesc că nu e cinstit să șed [acasă] ca o femeie și că toate nenorocirile care atârnă ca oprite în aer ne privesc pe toți. Am vrut să mă mai sfătuiesc și cu alți boieri de veche nădejde, dar [ei] găsesc că e mai cuminte să nu întârzii pe asemenea vremuri în capitală și, dacă mai ești aici, apoi atunci să n-o știe nimeni, așa că adastă cu porțile bine zăvorâte. Iar cu cei care au ieșit la lumină dacă te vezi, pe urmă te arată toți cu degetul că ești de-ai lor, de nu mai poți să scapi.

Am vrut s-o chem totuși pe soră-mea Evanghelina, dar n-a fost chip să găsesc un om care să poată ajunge până la dânsa.

Asemenea vremuri sunt bune numai pentru tâlhari. Se spune că sunt mai mulți ca lupii care ne-au mâncat vitele în iarna asta, și lupi au fost mai mulți decât sfintele stele de pe cer.

22 aprilie

Bine că nu m-am dus la Palat. M-am pomenit cu soră-mea Evanghelina că a adus fetele, că la ei a fost apă mare și după aceea s-au arătat și câteva cazuri de boală. Ea n-a vrut să mai rămână, ci [a dorit] să se întoarcă imediat pentru a vedea de lucruri și case, fiindcă la vremuri din astea se îmbogățesc mulți de pe urma altora și are dreptate.

Numai că eu i-am povestit tot despre Iulian și ea nu știu cum a făcut și l-a găsit, și după ce au vorbit ei amândoi, a mai venit înapoi să-mi mai povestească și mie.

A spus să nu-mi fac griji, că Iulian e om mare acum și știe ce trebuie să facă, și că toată uneltirea împotriva Domnului nu e decât pentru a-i pune pe boieri și pe ceilalți oameni la încercare, și că Domnul însuși a încuviințat totul. Eu nu am vrut să cred asemenea vorbe și m-am mirat și mai mult când i-am adus aminte că mie Iulian mi-a spus de toate și cu amănunte, însă despre aceea că Domnul însuși ar încuviința o urzeală împotriva sa, nepotul meu nu mi-a povestit nimic. Evanghelina e din neamul nostru și e făcută ca noi, de e mare ca un munte, și are și vână puternică, și nu e dintre acelea molâie, încât a știut să-și țină bine în ham copiii și n-ar fi îndrăznit Iulian, oricâte păsări i-ar fi intrat în cap, s-o mintă. Dar eu credeam că i-a spus toate astea din frică, de a reușit să-și liniștească așa mama. Evanghelina mi-a mai relatat că a vorbit încă și cu un boier mare de tot și că [el] i-a spus că e așa cum i-a zis Iulian. Dar eu cunosc că după aceea și după ce s-a dus și Evanghelina, a plecat și boierul acela mare de tot și s-a ascuns tocmai la moșiile dânsului. Și totuși nu mai știu ce să cred: de atâta vreme a plecat Domnul și la Palat prea nu se întâmplă nimic, sau cel puțin nu s-a dat nimic de știre, și, dacă era ceva, parcă de mult trebuia să afle norodul despre un nou Domn. Și mă gândesc, apoi, că se mai întâmplă să-și ia Domnii drept oameni de încredere bărbați de oaste de rang mai mic și îi încearcă pe toți ceilalți cu ei.

Și iar mă gândeam și nu puteam pricepe cum de mi-a vorbit cu atâta timp înainte Iulian despre toate cele ce se vor întâmpla, că dacă le-a pus Domnul la cale, nepotu-meu nu avea cum să le știe încă de atunci. Și când încerc să-mi amintesc de toate vorbele pe care le-a spus în toamnă nepotul meu, cu atât mai puțin se potrivește cu o simplă unealtă.

Şi nimic nu se potriveşte nicicum, pentru că Iulian mi se pare totuşi prea mic pentru aşa întâmplări şi prea neînsemnat şi apoi îmi amintesc cum e văzut câteodată prin târg cu ceata de arnăuţi călări după el, de mi se pare că parcă totuşi la mulţi le e frică de el şi, mai ales în vremuri ca astea, mulţi l-or vrea om de încredere pe lângă dânşii.

Dar să ştiu aşa, fără nicio îndoială, întocmai cum s-a întâmplat nu pot.

26 aprilie

Cu cât trece vremea, încep s-o cred tot mai mult pe soră-mea Evanghelina că dânsei i-a spus Iulian adevărul şi că toată urzeala nu este pusă la cale decât chiar de Domnul ca să îi încerce pe toţi. Pentru că altfel nu se putea să nu se fi întâmplat ceva. Dar nici să ajungă atât de repede Iulian om mare nu-mi vine să cred.

3 mai

Se întâmplă lucruri de mare mirare. Ieri au fost pe la noi câţiva boieri şi mi-au înşirat de toate, dar am simţit că nu prea îndrăznesc să-mi spună pe şleau ce i-a adus la mine. Poate că era mai bine să plec şi eu la conac, însă aşa a trebuit să-i primesc, că nu se cădea să-i las în faţa porţii şi nici să plec nu pot, că am prea multă lume în case, venită din toate vânturile de frica apei mari şi a bolilor. Toţi nepoţii şi multe neamuri femeieşti mi-au umplut odăile şi poate că nici pentru ei nu-i bine acum aici. Şi n-o zic nici din zgârcenie şi nici de frică pentru mine.

Şi azi s-a întors şi Domnul.

Acum tot om vedea ce-o fi.

6 mai

Am tot zăbovit cu scrisul: doar s-o auzi ceva de la Palat.

Acum, după atâtea zile, se pare că nici n-a fost nimic. Şi, atunci, a avut dreptate nepotul meu Iulian, căpitanul de arnăuţi. Se vede că îmbătrânim numai cu anii, dar că rar ne facem mai aflaţi.

Ieri a murit Elisaveta, nevasta cumnatului meu Mihai, Dumnezeu s-o ierte!

Se vede că și în alte țări a fost apă mare. Se zice că pe Dunăre ar fi venit un pătuț sculptat în lemn scump și cu așternut bogat, cusut cu fir. Copilul pe care l-au găsit [în pat] era viu și sănătos și sigur de neam dintre cele mai mari. Nu prea înțeleg cum vine asta: de era de neam atât de mare, cum de n-au avut grijă de el și a ajuns pe Dunăre? Decât dacă ar fi făcut asta cineva dinadins. Și cum de mai trăiește? Cei ce mi-au povestit s-au jurat că-i adevărat.

.....

Se vede că tot se învață ceva în anii pe care-i petreci pe lumea asta. În vreme ce scriam eu aici, au venit să-mi spună că Domnul a trimis arnăuții să-i aducă legați pe mai mulți boieri, dar că n-au găsit pe nimeni în casele celor pe care-i căutau. Dar asta încă mai poate însemna că totuși a avut nepotul meu Iulian dreptate și că Domnul i-a pus cu bună știință pe toți la încercare, când a plecat.

8 mai

Tocmai acum a trebuit să se întâmple: m-a lovit un cal de nu mai pot sta în picioare, iar când ești în pat, nu mai afli nimic de la nimeni. E plin de femei în jurul meu și toate îmi dau să mănânc, mă spală și se îngrijesc de piciorul meu, dar nu mai pot să adulmec în jur și nimeni nu-mi mai spune nimic din cele ce se petrec. Măcar de nu l-aș fi trimis atunci pe nepotul meu Iulian de la noi...

Se vede că luna asta nu e prielnică. După Elisaveta a murit și cuscrul Lazăr. Și pe mine m-a lovit un cal.

Mi-e gândul tot la soră-mea Evanghelina. Nu știu ce să însemne asta.

12 mai

Noaptea asta a bătut la porțile noastre logofătul Stancu. Femeile l-au poftit înăuntru, însă când mi-au spus, am înghețat, pentru că și pe boierul Stancu l-a căutat Domnul cu arnăuții. Mă mir de ele că nu s-au gândit cam de ce bate un boier noaptea la poartă străină. N-o zic din frică, m-am bucurat că l-am văzut, dar de ele tot mă mir și, când a plecat logofătul Stancu, le-am și spus.

N-a stat decât câteva vorbe să schimbăm şi m-a întrebat imediat de nepotul meu Iulian, căpitanul de arnăuţi. Am stat şi am cugetat, însă îl ştiu pe Stancu de copil şi am fost şi pe câmp împotriva turcului împreună noi doi, aşa că nu i-am spus tot, însă ceva tot i-am povestit despre Iulian. Dar l-am întrebat şi de el şi de ce are Domnul cu el şi cu ceilalţi boieri după care a trimis arnăuţii.

[Logofătul] mi-a mărturisit doar atât: pruncii se joacă împreună cu câinii, fiindcă simt că [aceştia] nu muşcă niciodată copiii. Dar vai de ei când se fac mari şi continuă să hârjonească animalul cu care n-au crescut împreună.

Între timp, mie mi-au revenit în minte vorbele spuse demult de Iulian, atunci când a pomenit în şoaptă de o răzmeriţă pusă la cale de boierii Stăncești.

13 mai

Nu pot să mă scol din pat şi abia să ţin pana în mână.

Domnul a plecat iar de la Palat. Se pare că, de data asta, a plecat cam prea în grabă. Prea a vrut să strângă un bir într-un an în care ţara abia îşi mai trăgea sufletul. Se zice că nimeni nu l-a condus nici măcar până la bariere, în afară de cele câteva slugi.

Dar mi s-a mai spus că tocmai Iulian, în fruntea unui pumn de călăreţi, s-a găsit să meargă să-i caute pe boierii care acum nici măcar nu se mai ascund. Copilul acesta e orb de tot! Doamne Dumnezeule, te implor dă-i mintea măcar acum!

Neghiob am fost că n-am chemat-o iar pe soră-mea Evanghelina, că numai ea îi mai poate vorbi. Am trimis azi după ea, dar acum mi-e teamă că [ea] va veni prea târziu.

15 mai

Ar fi venit soră-mea Evanghelina, singură, şi fără s-o chem eu. Mama se vede că-i tot mamă şi simte de departe primejdia ce-l paşte pe puiul ei. Îmi amintesc de tot felul de minuni despre întâmplări asemănătoare, însă mă simt prea slab acum şi prea înfricoşat să le mai povestesc. Poate altă dată, dacă oi mai avea zile şi dacă le-o mai veni vremea.

Destul că l-a găsit iarăși repede — și asta socot că tot minune trebuie să fie — și au vorbit ei amândoi, după care mi-a spus și mie. Evanghelina e o femeie bărbătoasă, însă, atunci când vorbește despre fiul ei Iulian, se face moale și duioasă, deși a știut întotdeauna să-l strunească și pe el. Azi, când au vorbit la Palat, s-au închis într-o cămară pe care o are Iulian acolo (multe cămări trebuie să fie acum goale la Palat) și Iulian i-a povestit în taină că toată urzeala boierilor nu-i este străină Domnului, care nu vrea decât să pună lumea la încercare ca să vadă cine e cu el și cine-i este împotrivă. Și n-a putut, ca altă dată, să-i poruncească Evanghelina lui Iulian, ci mai mult [i] s-a plâns că drumul e departe și doar el, Iulian, singur vrea să le stea la toți împotrivă și să se facă mâna Domnului. Iulian a râs și a spus că el îi are pe arnăuții lui și nu i-e frică de nimeni. Și doar atât l-a mai întrebat maică-sa: dacă Domnul l-a pus să îndeplinească lucrurile cât timp [Domnul] lipsește din capitală, iar Iulian i-a răspuns că Domnul n-a mai poruncit nimic: că acum fiecare trebuie să facă așa cum crede că e mai bine, însă pentru că numai el se arată credincios Domnului, răsplata cea mare a lui va fi. Că nici viața nu-i lipsește pentru aceasta [pentru dregătoriile înalte]. Maică-sa nu i-a mai spus nimic, numai l-a sărutat pe amândoi obrajii și l-a rugat să aibă grijă de dânsul. Dar când a venit la noi, a plâns. Și n-a plâns de bucurie.

Despre celelalte multe câte s-au mai întâmplat, mai târziu — sunt prea slab acum și nu mai pot împinge pana.

18 mai

Astă-seară au venit pe furiș logofătul Stancu și încă doi boieri. Au intrat în grabă, după ce le-au dat drumul la poartă, și mi-au spus că numai la mine mai sunt acum în siguranță. Iulian, fără să-l fi pus nimeni [s-o facă], din zelul său nebun, taie și spânzură prin cetate fără nicio judecată. Caută boierii și-i omoară, dar batjocorește și ucide și târgoveții pe care crede că i-a găsit cu vină față de Domn. Iar de multe ori le născocește el greșeala. Până nu ajung boierii Rădulești cu oameni destui, nu-i mai poate sta nimeni în cale [lui Iulian].

Așa că l-am primit și pe logofătul Stancu și i-am primit și pe cei cu care a venit să stea la mine.

19 mai

Iulian se poartă ca un copil prost după ce i-ai dat o flintă în mână. Sau nu ca un copil prost, ci mai degrabă ca o fiară. S-a umplut de sânge şi nu mă îndoiesc că, dacă ar şti că îl ascund pe Stancu şi pe părtaşii săi, m-ar tăia şi pe mine cu cea mai mare plăcere, numai ca să poată spune că el nici pe unchiul şi pe binefăcătorul lui nu-l iartă, atunci când e vorba de ceea ce crede el că se numeşte datorie. Mâine în zori trebuie să sosească fraţii Răduleşti cu oameni destui. După ce vor pune capăt ticăloşiilor — Iulian a ajuns să omoare şi să batjocorească şi femeile şi copiii [celor pe care îi ucide] —, l-am rugat pe logofătul Stancu să nu-i ia viaţa nimeni lui Iulian fără judecată. El mi-a promis şi soră-mea Evanghelina mi-a mulţumit şi a plâns iarăşi. Nici n-o mai poţi recunoaşte, însă nici nu-i de mirare: mulţi or fi blestemat-o în zilele astea pentru feciorul pe care l-a adus pe lume.

20 mai

S-a sfârşit domnia lui Iulian. Fraţii Răduleşti l-au luat nepregătit, el nici nu mai credea că e cineva care să i se poată pune în cale şi astfel măcar n-a mai curs niciun strop de sânge.

După-amiaza, logofătul Stancu a venit să-mi mulţumească pentru găzduire şi mi-a spus că seara o să-l judece pe Iulian, aşa cum mi-a promis. Mi-a mai povestit numai atât că a avut vreme să mai vorbească la amiază cu Iulian şi că [acesta] mai e încredinţat şi acum că totul nu este decât joc şi că fraţii Răduleşti n-au venit decât să-l pună la încercare şi pe el. De aceea, e liniştit şi aşteaptă din clipă în clipă să vină porunca să-l scoată cu mulţumirile cuvenite din temniţă.

Mai multe n-a mai apucat să-mi zică logofătul, pentru că acum sunt multe lucruri de orânduit şi nu e vreme să stea la patul unui bolnav.

Tot 20 mai

Sau poate că nu mai e ziua de 20 azi. E trecut, cred, cu mult de mijlocul nopţii, dar n-am mai apucat să stau să număr stelele. L-au judecat pe Iulian şi mâine o să-mi povestească vărul Grigorie, care s-a aflat şi el acolo. Până atunci vreau să scriu cum a fost cu Iulian în seara asta, mai degrabă în noaptea asta, că numai ce m-am întors de la el.

M-au lăsat să-l văd, când m-au văzut așa, în cârje și știind și cine sunt. M-au dus la el și [el] era tare liniștit și mai și glumea și nu credea deloc că în zori o să-i ia călăul capul. „E o încercare grea, mi-a zis, dar după toate astea nu se poate să nu vină și răsplata!" N-am avut suflet să-i spun cât de tare se înșală și că altă „răsplată" îl așteaptă în curând, dar nici nu m-a răbdat inima să nu-l întreb de ce ține atât de mult la Domn, de s-a mânjit cu atâta sânge pentru el. Și Iulian s-a uitat bine peste tot și mi-a șoptit numai mie la ureche ceva, însă s-a oprit repede și am văzut cum i s-a schimbat pe loc purtarea, încât am priceput că și pe mine mă credea trimis tot de Domn ca să-i aflu simțămintele. N-a mai scos niciun cuvânt, dar, după cum a început să-mi vorbească, mi-a fost destul ca să înțeleg că nici pe Domn nu-l iubește mai mult, ci numai nădejdea de a crește în rang l-a mânat. „Câinele nu-și alege el stăpânul", mi-am mai spus și mare dreptate a avut soră-mea Evanghelina să plângă atât pentru sufletul nepotului meu Iulian, căpitanul de arnăuți.

21 mai

Azi, în zori, i-a tăiat călăul capul lui Iulian, fost căpitan de arnăuți, nepotul meu și feciorul Evanghelinei, soră-mea. Cu toate că nu m-am culcat decât după ce au cântat cocoșii a doua oară și abia de mai sunt în putere să mă mișc, am vrut să mă scol imediat ce mi-am pus oasele în așternut și să merg și eu să-l mai văd pentru ultima oară [pe flăcău], dar n-am putut să văd cum o să-i ia capul și am rămas ca mort pe pat până la amiază, și nici n-am dormit, dar nici nu m-am mișcat. Iar când s-au întors ceilalți din piață, au înțeles și n-a venit nimeni să mă tulbure și mai tare și să-mi povestească, și au umblat încet, de parcă eu aș fi fost mortul.

Numai seara mi-au zis și i-am ascultat cum spuneau că Evanghelina a stat acolo tot timpul dreaptă și s-a ținut tare când a văzut că el nici până în ultima clipă n-a crezut că o să-l omoare, și de aceea, ca să nu-i stârnească frica, n-a plâns nici ea. Iar oamenii ziceau, după aceea, că n-au mai văzut niciodată un osândit atât de neînfricat înaintea morții și nu s-a gândit nimeni că nu degeaba se tot uita Iulian în toate părțile, pentru că tot aștepta să vină și să-l dezlege. Și, pe urmă, când s-a

potolit, cred că de aceea a făcut-o pentru că își zicea că se va opri gâdele singur, că așa o fi primit [acela] porunca.

Altceva n-am putere să mai scriu azi și nici semnele pe care le-au [văzut] în nopțile astea slugile în grajd nu le mai pot trece acum aici.

2 iulie

Am zăcut multă vreme și azi abia de am putut, pentru prima oară, să ies iar în curți. Sunt încă slab și pot să scriu, dar altceva încă nu prea pot face.

Domnul a dat o mare petrecere la Palat de ziua Doamnei. Au mâncat mult, au băut mult și au dansat după datină, dar, pe urmă, s-au așezat și la vorbe și mi-au povestit că Domnul a amintit și de nepotul meu Iulian — Dumnezeu să-l ierte!— și l-a lăudat ca pe un martir pentru credința și curajul de care a dat dovadă. Și logofătul Stancu, fiind la mine când au povestit aceste vorbe ale Domnului, a tăcut și apoi a încuviințat ce erou a fost Iulian și n-a spus nimic din cele pe care le știa numai dânsul, Evanghelina și cu mine. Și n-am spus nici eu nimic.

4 iulie

Azi a avut loc parastasul la 6 săptămâni de la moartea lui Iulian. Dumnezeu să-l ierte!

Soră-mea Evanghelina mi-a spus numai mie că atunci, în piață, când să pună capul pe butuc, Iulian a deschis gura și a vrut să mai zică un lucru, dar n-a mai apucat s-o facă. Și soră-mea zice că ea știe că atunci a înțeles Iulian totul.

Ne-am gândit mult ce-o fi vrut să spună Iulian, dacă ar mai fi avut vreme.

Spre seară, înainte de apusul soarelui, a născut noră-mea Ana un băiat pe care o să-l botezăm Aron.

AL ȘAPTEZECI ȘI OPTULEA
— Recuperatorul —

(1460–1504)

Fiecare om care întârzie are în spate pe cineva care este mereu punctual

O TAPISERIE CARE ATÂRNA CÂNDVA ÎN GRANDIOSUL HOL de la intrarea Palatului Bosci ne înfățișează o scenă de vânătoare în care mai multe personaje, hăituind un animal, au ajuns să-l înconjoare, înainte să-l ucidă. În depărtare, un palat se întrezărește între frunzele bogatei vegetații. Un palat oferind prestigiu bărbaților, câinilor și cailor — realizați cu toții atât de viu, încât îți lasă impresia că se vor mișca și vor ucide fiara în fața privirilor tale. Animalul, în schimb, face parte dintr-o specie necunoscută. Poate că s-a rătăcit printre oamenii din Italia venind din țara Părintelui Ioan, poate din China lui Marco Polo, poate că a căzut într-o noapte dintr-o stea. Lighioana are trei perechi de picioare, corpul acoperit cu solzi, o coadă bifurcată, pe care și-o ține semeț în sus și cu care tocmai a plesnit un câine ce se rostogolește scheunând în iarbă. Capul fiarei este mai degrabă rotund, iar nasul și gura par aproape omenești. Pe creștet poartă un fel de coroană sclipitoare.

Astăzi, lucrarea se află pe peretele unei săli dintr-unul dintre cele mai mari muzee din lume. Scribul a avut din nou un imens noroc nemeritat: nu numai că pașii i-au fost conduși spre acel exponat, însă crede că a obținut și câteva date apte să-i și identifice identitatea și originea. Este vorba despre o tapiserie prin fața căreia trec anual sute de mii de vizitatori grăbiți să vadă cu ochii lor faimoasele atracții găzduite în acel edificiu maiestuos și, abia privind la scena cu pricina, scenă făcând parte dintre nenumăratele lucrări „dintre care au mai văzut destule",

trec nerăbdători mai departe, mânați din spate de săgețile indicatoare menite a le arăta marile provocări pentru turiști. În uriașul muzeu se află numeroase capodopere ce *trebuiesc* admirate, sala cu tapiseria nepărând a fi mai mult decât un hol oarecare, o încăpere pregătitoare, o cameră de trecere. În catalog este consemnat doar atât: „Tapiserie, Italia, secolul al XV-lea." Doar că pe eticheta din metal prinsă pe perete se poate citi ceva mai mult: „Tapiserie, Florența, Palatul Bosci, sfârșitul sec. al XV-lea." Cine să stea să urmărească toate acele inscripții în mai multe limbi, mai ales în cazul unor exponate atât de puțin importante, comparativ cu marile valori ale celebrului muzeu, obositor prin atracțiile spre care te îndrumă numeroase săgeți din toate punctele clădirii? Doar Bunul Dumnezeu a putut fi Cel ce i-a oprit pașii scribului taman acolo, dându-i posibilitatea bietului său protejat să privească mai cu atenție lucrarea. (Bineînțeles că, din clipa când a citit „Palatul Bosci", scribul a rămas pironit locului. Prin intermediul lui Gianni (Jean) Vengeri, biograful mereu exaltat al Celui de Al Șaptezeci și șaptelea, scribul cunoștea mai multe lucruri despre misterioasa clădire din care Omul din fereastră a supravegheat vreme îndelungată Florența și, dacă ar fi să-l credem pe strănepotul aceluia, întreaga Toscană. Însă ceea ce știa scribul provenea dintr-o sursă de mâna a doua, pentru că nu este deloc sigur nici ca măcar Vengeri să fi reușit să pătrundă vreodată în Palatul Bosci, fiind mai probabil să ne fi lăsat o relatare în urma celor povestite de către Al Șaptezeci și șaptelea, Cavalerul Marchiz Umberto. Așa că Palatul Bosci rămâne pentru scrib o imagine umplută cu imaginația lui Vengeri amestecată cu propria-i imaginație.)

În celebrul muzeu, unde a ajuns cu un bilet cumpărat la intrare, scribul n-a găsit posibilitatea de a privi așa cum ar fi vrut tapiseria atât de fericit și de întâmplător descoperită: exponatul fiind aflat într-un fel de superbă anticameră pentru nenumăratele colecții celebre, prin față îi treceau continuu șiruri nesfârșite de vizitatori ce se interpuneau unghiului de privire necesar cuprinderii întregii scene. Și cum, din prima clipă în care a descoperit precizarea că tapiseria provenea din Palatul Bosci, scribului i s-a părut extrem de important să zăbovească în fața ei, n-a economisit niciun efort pentru a face toate diligențele ca să i se îngăduie să rămână o oră singur în sala respectivă. Ceea ce n-a

fost foarte ușor, muzeul, datorită importanței sale, având reguli severe de protecție. Până la urmă, prin intermediul distinsului profesor Preluca[1], scribului i s-a dat voie să privească nestingherit timp de patruzeci de minute tapiseria. (Patruzeci de minute, întrucât din ora ce i-a fost inițial îngăduită, vreo douăzeci de minute însuși adjunctul custodelui[2], în urma intervenției bunului profesor, a simțit de datoria sa să-i stea scribului la dispoziție. Ceea ce pe acesta mai mult l-a încurcat: custodele adjunct nu știa mare lucru despre tapiserie, deși se străduia să fie amabil și să sublinieze amănunte îndeobște cunoscute. Dar habar n-avea nici despre Palatul Bosci, nici despre Omul din fereastră și, cu tot respectul, l-a rugat să-l lase singur, renunțând să mai afle și alte precizări generale despre arta secolului al XV-lea.

Scribul a avut nevoie de spațiu, fiindcă și-a dat seama, aproape de la început, că tapiseria ascundea efectele unor anamorfoze[3], efecte pe care, în ignoranța sa, le știa doar în legătură cu tablourile pictate și nu și țesute[4]. Fiindcă a promis că nu va face fotografii, scribul și-a notat tot ce a observat în acel răgaz, totuși prea scurt. (Și s-a purtat asemenea unui pofticios care înfulecă în cea mai mare viteză bucate la care știe că nu are acces decât în timp limitat.) Pe scurt: de nu stai pe loc prin fața tapiseriei, ci mergi dintr-o parte într-alta, păstrându-ți ochii fixați pe un anumit personaj, acesta „se va deplasa și el", urmându-ți propria mișcare. O asemenea dinamică la un tablou — pictat ori țesut — într-adevăr nu i-a fost cunoscută scribului: era de parcă o fotografie

---

[1] Scribul ține neapărat să-i mulțumească și public eminentului academician pentru acest serviciu de neprețuit.

[2] Custodele se afla în concediu.

[3] Bunul cititor nu trebuie să se scandalizeze că scribul iar se laudă: „descoperirea" sa s-a datorat unei a doua întâmplări (după aceea că s-a oprit să citească eticheta de metal care l-a atenționat că se află în fața unei piese dintr-un loc ce-l interesa atât de mult). A doua întâmplare a venit tocmai din faptul că, tot trecând prin fața sa șirurile de vizitatori, a fost nevoit să-și schimbe și el de mai multe ori poziția și astfel i s-au relevat frânturi de imagini pe care înainte, din alte puncte, nu le observase.

[4] Scribul se referă aici strict la tapiserii. Bunul cititor poate își mai amintește de superbele desene schimbătoare de pe covoarele din anexa „Țesătorul și moartea", anexă care a venit să completeze timpul lui Occelus, Al Patruzeci și unulea.

prindea viață și se transforma într-un film în mișcare. Însă nu în orice fel de film, așa cum sunt filmele contemporane scribului, adică nu după un scenariu prestabilit pentru toți privitorii, ci schimbându-se în funcție de experiența, cultura și așteptările celui ce se afla în fața exponatului. În al doilea rând, în scurtul răgaz cât a putut să rămână în fața lucrării, scribul abia a reușit să descopere una ori alta dintre tainele surprinzătoare încastrate în desenul țesăturii și, tot mirându-se de încântare, vremea i-a zburat. Însă a putut totuși descifra o parte dintre simbolurile ascunse, trimiteri pe mai multe paliere, după priceperea celui ce le descoperea. Mai mult: tapiseria conține iluzii optice, în genul desenelor lui Ensor și al manualelor de optică și de psihologie a senzațiilor și a percepțiilor. În felul acesta, cu cât te lași mai mult cucerit de lucrare, cu atât, recunoscătoare, aceasta îți oferă sugestii mai bogate. (În așa măsură, încât scribului i-a trebuit un efort de a se întoarce în lumea sa, atunci când a revenit funcționarul să-l atenționeze că ora aprobată a trecut.) Procedeul urmat de scrib a fost aproximativ următorul: mergând de la dreapta spre stânga — mereu cu ochii ațintiți pe desen, astfel încât s-a împiedicat de mai multe ori și s-a mai și lovit de perete —, scena de vânătoare se desfășura după așteptări, fiara încoronată din mijloc mai răpunând câte un agresor, fiind, până la urmă, doborâtă și ea. Dimpotrivă, mergând de la stânga la dreapta, animalul își învingea toți agresorii și, deși rănit și el, își savura victoria culegând de pe jos și înfulecându-și, rând pe rând, victimele. Apropiindu-se de exponat și cercetându-l cu atenție, scribul a crezut că a deslușit pe scutul unui vânător un nume, pe mânerul spadei altuia binecunoscutul semn heraldic al unei vechi familii, pe jos, căzută prin iarbă, cheia cetății Siena, pe frunzele copacului cu care bestia încearcă să-și acopere spatele de atacatori — însemnele pontificale[5]. Și desigur

[5] După cum va vedea ceva mai târziu, bunul cititor va afla că, inițial, scribul s-a înșelat din nou: nici semnele heraldice, nici „cheia cetății Siena", nici „însemnele pontificale" nu păstrau semnificații atât de neutre. Ca de exemplu, anticipând, „semnele pontificale" îi aparțin cardinalului Riario, față de care „Al Șaptezeci și șaptelea ar fi putut să-i fie tată și s-a ocupat de viitorul cardinal mai mult decât de propriii săi copii", același Raffaele Riario care ulterior i-a slujit de umbrelă Recuperatorului.

multe alte simboluri, mai ales că autorul tapiseriei a încărcat desenul şi cu o mulţime de înscrisuri, unele notate de la stânga la dreapta, altele de la dreapta la stânga, dar şi de sus în jos ori dintr-un colţ de jos spre cel opus. Erau acolo consemnate nume, epitete, dar şi scurte maxime. Literele erau vizibile de la priveai dintr-un anume unghi sau păreau a nu fi decât liniile unui contur sau haşurări neutre, de le priveai dintr-o altă perspectivă. Pe deasupra, savantele iluzii optice se suprapuneau unor sensuri diferite ale cuvintelor caligrafiate ori numai sugerate. Şi, nu de puţine ori, ceea ce părea un scris în greacă se transforma, privit din altă direcţie, într-un text în latină, în arabă, în aramaică ori într-un grai, despre care scribul nici nu ştia că există. Ceea ce părea coerent într-o clipă se dovedea cu totul nepotrivit după o nouă interpretare. Scribul îşi notă grăbit tot ce i se părea că descoperă, însă abia ajuns la hotel şi-a dat seama că, în lipsa întregii tapiserii, nu poate reproduce decât fragmente din iluziile unor naraţiuni. Fără a mai spune că, probabil, altcineva ar fi urmat propria-i poveste, nefiind deloc sigur că însuşi scribul n-ar fi ales o altă cale într-un alt moment.

Şi mai era ceva, ceva ce scribul n-a sesizat decât într-o vizită ulterioară la muzeu: tavanul acelei săli de trecere era acoperit cu o oglindă uriaşă. La un moment dat, când prin faţa tapiseriei a trecut un şir mai lung şi mai aglomerat, uitându-se furios în sus, scribul a descoperit că poate urmări exponatul şi privindu-l prin oglinda din tavan: de unde percepţia celor văzute primea iarăşi alte conotaţii[6].

Când a venit să-l dea politicos afară pe scrib, funcţionarul i-a înapoiat sacoşa cu lucrurile personale şi cu... aparatul de fotografiat. Pe figură i se citea un zâmbet ironic.

În capul scribului totul se învălmăşea, iar personajele cu care abia a făcut cunoştinţă din arhive păreau să i se înfăţişeze cu chipul lor, însă informaţiile notate cu atâta grabă se comportau asemenea îmbucăturilor

---

[6] Faptul că doar acea sală avea o oglindă pe tavan dovedeşte că acela care a plasat acolo tapiseria n-a făcut-o la întâmplare, dar că a păstrat pentru el ceea ce ştia despre acel exponat cu totul ieşit din comun, în ciuda locului modest care i-a fost destinat. Parcă s-ar fi menţinut vechea procedură: „Cine este informat şi ştie primeşte toate condiţiile spre a se delecta; cine nu este iniţiat n-are decât să vadă şi să înţeleagă ceea ce-i permite pregătirea-i precară!"

înghițite pe nemestecate. Amețeala și greața îl copleșeau. Cel pe care l-ar fi zărit în fiara hăituită parcă totuși nu era *acela*. Și nici despre vânătorul, pe care, cu doar câteva minute înainte, i s-a părut că l-a descifrat în *altcineva* nu mai era defel sigur. Funcționarul l-a privit lung și cu același zâmbet și politicos, și admirativ, dar și ironic în același timp, l-a încredințat că nici locatarii Palatului Bosci n-au ajuns mai departe în decriptarea tapiseriei: pe de o parte, fiindcă, văzând-o tot timpul pe peretele de la capătul casei scărilor, o simțeau de parcă pur și simplu ar fi făcut parte din decorul itinerarului parcurs de ei zilnic, pe de altă parte, pentru că disciplina din acel loc nu-i permitea nimănui să se abată de la sarcinile primite, încât cine să-și permită să adaste pe trepte, cât treptele nu erau decât calea de urmat pentru îndeplinirea unei anumite îndatoriri?

Funcționarul acela părea mult mai în temă decât adjunctul custodelui. El a dovedit că știa și de Palatul Bosci și chiar și de locul unde a stat atâta vreme tapiseria. Din păcate, scribul era încă sub narcoza puternicelor impresii tocmai trăite și a realizat abia mai târziu că a ratat o discuție cu unul dintre puținii oameni cunoscători în cele ce-l interesau pe el atât de mult. Revenind, a doua zi, tot cu bilet cumpărat de la ghișeul aflat la intrare — de groază de a nu se întâlni cu vicecustodele —, funcționarul respectiv se afla în zi liberă, iar, la următoarea tentativă de a-l găsi, nimeni n-a putut să-i dea vreo informație. Cu toate eforturile, scribul n-a reușit niciodată să-l mai revadă.

Al Șaptezeci și optulea s-a născut în 1460. Dacă tatăl său, Cavalerul Marchiz Umberto, s-a bucurat de un cronicar neîncetat entuziasmat — l-am numit, desigur, pe Gianni (Jean) Vengeri —, un cronicar dispus mereu să cânte și să exagereze faptele eroului său, Al Șaptezeci și optulea nu numai că a fost atent să nu-i fie popularizate acțiunile, însă s-a simțit chiar constrâns să se furișeze mereu în umbră, paralel cu itinerarul ce și-l afișa atât de ostentativ. Ca să deruteze? *Bietul scrib nu-și putea încă da seama dacă un destin supramediatizat oferă o sarcină mai ușoară unui istoric doritor să înfățișeze cât mai fidel adevărul, dacă un material, asemenea celui al lui Vengeri, nu produce și mai numeroase minciuni decât rezultatul obținut din mult mai palidele semne ale trecerii unor personaje de*

teapa Recuperatorului. Oricum, ca să afle mai multe despre acesta, scribul a fost obligat să facă mai degrabă muncă de detectiv decât de biograf, spre a putea să dea de o istorie cât de cât coerentă: paralele cu alte personaje, deducții, comparații cu ceea ce s-a întâmplat în cazul unor fapte atestate, studierea evenimentelor contemporane în nădejdea ca doar-doar s-o ivi o trimitere oricât de fragmentară și la Recuperator. Scribul recunoaște că nu asemenea elucubrații ar trebui să-i constituie demersul, însă n-a găsit alte soluții de a umple lacuna ivită în desenul său.

Ceea ce știm cu precizie este că băiatul Cavalerului Marchiz a văzut lumina zilei în Palatul Bosci, fiind primul născut al lui Umberto și al Francescăi Totti, femeia pe care soțul ei a ales-o pentru că purta același prenume cu mama sa, pentru că i-a adus o dotă de 8 000 de florini și pentru că a găsit în ea „poate singura femeie care chiar nu ar fi vrut să-l ia de bărbat", fapt ce se pare să-i fi stârnit poftele, împotrivirea ei oferindu-i posibilitatea de a-și pune în practică scenariile imaginative sadice, savurând mai mult umilirea ei cu forța decât pedepsele fizice la care o supunea[7]. Așa că primul copil s-a născut abia în anul al patrulea al acelei căsnicii, bărbatul probabil nedorind să-și întrerupă noua sa distracție, atâta vreme cât aceasta mai reușea să-l excite. (Dar, tot în acea perioadă, Al Șaptezeci și șaptelea și-a început și peregrinările în cele două misiuni diplomatice, lipsind mult de acasă. Totuși, *moștenitorul a trebuit să vină, achitând o datorie pe care niciunul dintre Cei O Sută n-a ignorat-o — grija de a asigura perpetuarea stirpei.* A mai urmat o fată — niciodată nu se știe ce se poate întâmpla cu un singur urmaș, așa că e bine ca acesta să fie dublat. Și ar fi trebuit să se mai nască măcar încă un băiat, lucru ce nu s-a mai întâmplat[8].)

Al Șaptezeci și optulea, în clipa în care a venit pe lume, a devenit moștenitorul virtual al uneia dintre cele mai avute și ciudate familii din Peninsulă (după legendă, cea mai avută...). Copilul a fost dorit, dar,

---

[7] Despre cele ce se petreceau în alcovul Celui de Al Șaptezeci și șaptelea n-au răzbătut decât zvonuri și insinuări, cum doar despre zvonuri și insinuări putem vorbi în legătură cu tot ce a însemnat viața de zi cu zi din Palatul Bosci.

[8] Zvonuri au fost și în această privință multe: de pildă că Francesca a ajuns să-și urască atât de tare bărbatul — ceea ce acestuia îi făcea plăcere și-l stârnea —, încât ar fi avortat voit următoarele sarcini.

deşi devenit imediat prezumtiv bogat în resurse materiale, afecţiunea i-a lipsit aproape în totalitate. Asta cu toate că avea în preajmă mai multe rude decât oricine: mama trăia o tot mai accentuată depresie în urma adevăratei captivităţi în care se afla de la o vârstă atât de tânără; tatăl, bucuros că a scăpat de o grijă, s-a purtat total indiferent faţă de moştenitorul său; bunicul, deşi încerca să le ofere nepoţilor afecţiune, a rămas închis în propriul univers, din cauza multiplelor sale inabilităţi; străbunicul înţelegător îşi purta cu demnitate înaltele-i ranguri, iar Omul din fereastră a rămas inaccesibil, asemenea oricărui sfinx. La care mai trebuie amintite soţiile acelora, precum şi puzderia de neamuri aciuite cu roluri atât de neclare în Palatul Bosci. Toată lumea de acolo îşi avea locul bine stabilit, loc cu care trebuia să se mulţumească sau... să plece. Dar cine să părăsească un refugiu atât de sigur? Aşa că, în toată acea învălmăşeală bine controlată din impozanta clădire, copilul a crescut aproape singur, vegheat doar de doică şi de câteva femei ce-şi căutau astfel o justificare a prezenţei lor în umbra Sfinxului. Este tot ce ştim despre primii ani din viaţa Celui de Al Şaptezeci şi optulea.

La vârsta de opt ani, conform uzanţelor, copilul a fost încredinţat unui mentor. Acesta a fost găsit în persoana lui Giuliano Bornaretti. În realitate, băiatul a fost preluat de doi mentori, pe lângă Bornaretti fiind şi nelipsitul Cambiso. Cei doi au format un cuplu nedespărţit, vreme de ani de zile nimeni neapucând să-l întâlnească pe unul în lipsa celuilalt. Lumea s-a obişnuit aşa şi nimeni nu-şi mai punea problema motivelor ce îi lega atât de strâns, mai ales că Bornaretti era şi căsătorit şi avea (din două căsnicii) o droaie de plozi. (Pe la mijlocul veacului, s-a născut la Siena o pereche de gemeni având capetele unite — *craniopagus*. Îmbrăcaţi pestriţ, ei au fost duşi prin târguri spre uluirea privitorilor, mulţi dintre aceştia neputând fi convinşi că n-ar fi la mijloc un truc şi că bieţilor copii le-ar fi fost lipite scăfârliile cu cine ştie ce soluţie născocită de vreun spiţer aflat în slujba diavolului. Cei doi prunci au murit curând, însă au rămas în amintirea oamenilor drept „Gemenii din Siena". Când se vorbea despre Bornaretti şi Cambiso, aceştia erau pomeniţi drept „Gemenii din Florenţa".)

Cei doi trăiau de pe urma unei şcoli pentru copiii păturilor avute, mai ales după ce Gentile Becchi a fost ridicat episcop de Arezzo. (Gentile Becchi a fost dascălul lui Lorenzo şi al lui Giuliano de Medici şi pentru o scurtă perioadă şi al... Cavalerului Marchiz Umberto, după cum poate bunul cititor îşi mai aminteşte.) Nu ne-au rămas multe documente despre acea şcoală, însă ştim că ea a fost orientată mai mult spre formarea unor oameni de lume decât să fi fost preocupată de o educaţie umanistă, aşa cum a văzut-o Becchi. Bornaretti şi Cambiso nici n-au fost mari specialişti în artele liberale, ei distingându-se mai devreme mai mult ca mercenari. De pe vremea aceea au venit cu o serie de fapte de arme şi întâmplări de pe diversele fronturi mereu în mişcare, întâmplări pe care le foloseau drept pilde pentru educarea morală în spiritul doctrinei creştine a învăţăceilor lor. Însă Bornaretti şi Cambiso n-au fost nici preoţi. Ei şi-au câştigat notorietatea, pe de o parte, datorită lui Becchi, care le-a lăsat propria şcoală moştenire, girându-i cu autoritatea sa, şi, pe de altă parte, fiindcă „Gemenii din Florenţa" nu formau doar un cuplu original, ci reprezentau şi o companie plăcută, ei reuşind să le intre sub piele odraslelor bogaţilor Toscanei. Asta o ştim din puţinele aluzii din anii de ucenicie ai unor viitoare figuri importante din istoria celei de-a doua jumătăţi a veacului al XV-lea.

Atmosfera creată de Bornaretti şi Cambiso era degajată, iar copiii erau deprinşi cu cunoştinţe elementare de citit, socotit, istorie, geografie, gramatică, retorică, muzică şi filozofie, dar, în special, deprindeau modul de a se adapta la colectiv, de a-şi câştiga locul în grup, de a deveni buni camarazi. Pildele din trecuta experienţă războinică a celor doi dascăli erau completate cu exerciţii şi tehnici de luptă: discipolii erau meniţi să devină, în primul rând, bărbaţi vrednici şi, în aceeaşi măsură, apărători de nădejde ai vieţilor şi convingerilor cetăţii ai căror cetăţeni de frunte se pregăteau să devină. Spiritul eroic găsea un teren fertil în sufletul unor preadolescenţi fascinaţi de glorie. Numai că nu fiecare individ îşi imaginează în acelaşi chip gloria... Modelele din panteonul grec trebuiau să fie răsădite într-un alt teritoriu şi într-un alt timp. Ceea ce nu constituia o dificultate deosebită pentru cei mai mulţi colegi ai Celui de Al Şaptezeci şi optulea. Însă nu şi pentru

acesta: la fel ca și bunicul și la fel ca și tatăl său, și el a devenit repede elevul-problemă. Văzând cât preț se punea pe disciplină, el, cel ce nu dorea să facă decât ceea ce-i trecea prin minte, a observat că, dacă el nu se poate integra, exista, în schimb, posibilitatea de a trage foloase de pe urma greșelilor celorlalți. Așa că a devenit extrem de atent la orice abatere a colegilor săi, pe care amenința s-o facă publică. De obicei, ajungea la un târg cu vinovatul și, în schimbul câtorva gologani, renunța să-l pârască. Desigur, la început acele sume-răsplată pentru tăcerea sa erau simbolice, mai ales că era vorba doar despre odraslele familiilor cele mai înstărite, însă ele reprezentau „banii câștigați prin propriile puteri", ceea ce pentru cineva care nu cunoștea încă valoarea reală a monedei nu era puțin lucru. Când a văzut că unii dintre băieți, după ce greșeala le-a trecut neobservată, refuzau să plătească înțelegerea, Al Șaptezeci și optulea căuta prilejul să le aplice „corecția meritată". Uneori, acel prilej apărea imediat, alteori a trecut vreme multă până să vină. Însă copilul din Palatul Bosci nu uita nimic și nu rămânea dator, chiar dacă se putea răzbuna abia peste ani de zile, când cel în cauză habar nu mai avea de unde a pornit totul. Pentru că și-a atras prea mulți adversari, Al Șaptezeci și optulea nu și-a putut duce singur ideea mai departe, așa că și-a făcut o trupă de golani pe care-i plătea pentru a-i pedepsi pe cei ce nu-și țineau făgăduiala. Pe urmă, nici acele haimanale nu i s-au mai părut destule, așa că a părăsit școala lui Bornaretti și Cambiso. Nu fără a-și lua cu el notițele cu toate cazurile în care n-a reușit să-și ia tainul. Notițe de care nu s-a despărțit niciodată, chiar dacă le știa pe de rost, folosindu-le răbdător oricând i s-a ivit prilejul, notițe mereu completate cu noi cazuri. Deși Al Șaptezeci și optulea i s-a părut multă vreme scribului preocupat doar de cum să mai atragă noi victime, asemenea unui păianjen la vânătoare de musculițe, băiatul a reușit totuși să acumuleze și nesperat de multe cunoștințe de la cei doi mentori, așa că aceștia au regretat că l-au pierdut de elev, ei nefiind defel la curent cu malversațiunile sale. Odată ce i-a părăsit, copilul și-a terminat și ucenicia de șantajist. La data aceea nu împlinise încă zece ani.

Revenit în Palatul Bosci, băiatul a trăit o perioadă de mare spaimă, după ce a simțit și el pe propriile piele cum este să fii atacat în plină

stradă, umilit și bătut măr de niște derbedei plătiți. Plătiți de cine știe care dintre numeroșii tineri având toate motivele să-i achite cel puțin câte o poliță. Lecția primită a fost atât de severă, încât, multă vreme de atunci, i-a fost frică să mai iasă în lume[9]. Nici tatăl, nici mama, nici bunicul, nici ceilalți numeroși membri ai familiei n-au bănuit nimic în legătură cu atacul căruia i-a fost victimă. Doar Sfinxul și-a sfătuit nepotul ca, pe viitor, să numere cu grijă banii ce-i vor cădea în mână, ținând cont că *„toate monedele au câte două fețe"*.

— Vorbește ca un sfinx, au comentat cei ai casei, fără a încerca măcar să-i deslușească vorbele. „Ai înțeles ce ți-a spus Bunicul[10]?"

— Da! a răspuns băiatul cu tonul cel mai serios cu putință.

Adulții au zâmbit și au mângâiat copilul pe creștet.

Însă Al Șaptezeci și optulea chiar a înțeles vorbele Omului din fereastră și nu le-a uitat.

Din păcate, scribul, deși are câteva indicii, nu știe prea multe despre ce a făcut cu adevărat timp de vreo șapte–opt ani Al Șaptezeci și optulea. De aceea, unele dintre afirmațiile următoare pot să fie false. Dar alte informații mai credibile scribul nu are. Se pare că adolescentul a fost încredințat unui alt mentor, de data asta unui condotier adevărat, vestitul Federico de Montefeltro sau Ducele Federico, cum a rămas în memoria istoriei. Când, în 1472, acesta a supus orașul Volterra, care s-a opus Casei de Medici, Ducele Federico a fost primit la Florența în triumf. Atunci ar fi fost încredințat băiatul, de către cei din Palatul Bosci, eroului zilei. Și tânărul ar fi fost încântat să plece din Toscana, resimțind mereu pericolul, ori de câte ori cuteza să iasă în cetate, în vreme ce o ucenicie de soldat adevărat îi promitea să se poată apăra cu succes pe viitor.

Avem câteva trimiteri care, cu bunăvoință, ar putea veni în sprijinul supoziției că băiatul din Palatul Bosci l-a slujit pe Ducele Federico

---

[9] Cât a fost de severă această experiență pentru Al Șaptezeci și optulea, scribul nu va înțelege decât mult mai târziu.

[10] Omul din fereastră a devenit „Bunicul" pentru trei generații și așa i-a rămas numele pentru intimi până la capăt.

succesiv în calitate de paj, de scutier şi de adjutant. Însă foarte multe amănunte nu prea vor să se lipească unele de altele în marele puzzle. De pildă, faptul că Federico de Montefeltro a fost excomunicat, în 1446, împreună cu Francesco Sforza de către papa Eugen al IV-lea a dus la noi lupte între doi duşmani mai vechi: Ducele Federico şi Sigismundo Malatesta. Or, bunica dinspre tată, soţia Nătăfleţului, provenea chiar din aprigul neam Malatesta. Sigur, întâmplările acelea s-au petrecut cu peste un sfert de veac în urmă, Francesca Malatesta murise demult, fiind singurul membru al familiei Celor O Sută care a părăsit casa Sfinxului din Florenţa, însă clanul acela a avut întotdeauna, indiferent de relaţiile dintre membrii săi, un simţ al neamului care le-a dictat comportamentul. Pe de altă parte, acelaşi Duce Federico n-a fost deloc străin de pregătirea complotului Pazzi, complot în care tatăl Celui de Al Şaptezeci şi optulea a fost atât de implicat. Dar, până atunci, Sigismundo Malatesta şi-a continuat rivalitatea cu Federico de Montefeltro nu numai pe planul diplomatic al intrigilor, ci şi pe câmpurile de luptă, chiar dacă norocul i-a surâs tot mai mult Ducelui Federico, culminând cu Pacea de la Lodi şi, patru ani mai târziu, cu înfrângerea nimicitoare de la Cesano. Aşa că adoptarea[11] de către un Montefeltro a cuiva ce se trăgea şi din spiţa Malatesta este destul de greu de înţeles. Şi, în sfârşit, mergând pe acelaşi fir, bătălia de la Cesano a avut loc cu zece ani înainte de cucerirea, supunerea şi jefuirea Volterrei, prilejul cu care ar fi sosit Ducele Federico la Florenţa şi i-ar fi fost încredinţat băiatul. Zece ani reprezenta o perioadă lungă într-o lume supusă necontenit alianţelor trecătoare şi trădărilor succesive. Dovadă că după doar alţi şase ani, acelaşi Duce Federico de Montefeltro primit în triumf de către Medici, va complota împotriva vieţilor lui Lorenzo şi Giuliano de Medici. Faptele născute din urile vechi nu se uitau niciodată, însă aveau proprietatea de a se acoperi cu

[11] Cavalerul care lua în grijă educaţia unui tânăr de origine nobilă, de cele mai multe ori chiar a unui copil, îi devenea, pe parcursul uceniciei aceluia, nu numai stăpân, dar şi un fel de tată adoptiv, un tată cu toate drepturile părintelui în mentalitatea medievală.

o crustă dictată de noile conjuncturi, o crustă suficient de groasă pentru ca rănile să-şi întrerupă temporar sângerările.

În preajma Ducelui, Al Şaptezeci şi optulea a mai învăţat un lucru — care ulterior se va dovedi esenţial în activităţile sale —, a învăţat să aprecieze arta de valoare, devenind un adevărat specialist în acest domeniu. Montefeltro, care şi-a petrecut cea mai mare parte din viaţă pe câmpurile de luptă, a fost şi unul dintre cei mai mari cunoscători ai frumosului. (Din nou un lucru greu de înţeles pentru cetăţeanul din secolul al XXI-lea...) Când ducele de Gonzaga l-a trimis să înveţe la Vittorino da Feltre, în *„Casa Giocosa"*, n-a ştiu că din acel copil se va naşte marele mecena şi colecţionar de artă din Renaştere. La rândul său, nici Al Şaptezeci şi optulea nu s-a desăvârşit doar în profesiunea armelor, ci s-a contaminat la fel şi de cultura mentorului său. Cultura, a simţit el, se sprijină pe valori certe, durabile şi măsurabile, valori care şi ele pot fi tezaurizate: unele dintre ele au un preţ mai mare într-un moment dat, altele într-altul. Cunoscătorii pot să anticipeze acele fluctuaţii şi pot profita de pe urma lor.

Scribul nu ştie pe unde şi-a dus Ducele Federico ucenicul şi nici modul cum a reuşit acesta să-i intre sub piele. Până la fatidicul an 1478, totul nu poate fi precizat decât din supoziţii (mai ales de genul raţionamentelor că pe unde a fost celebrul condotier, pe acolo ar fi trebuit să-l fi cărat după el şi pe Al Şaptezeci şi optulea. Lucru niciodată sigur a se fi desfăşurat chiar aşa.) Aşadar, până ce conjuraţia Pazzi l-a identificat şi pe fiul Cavalerului Marchiz Umberto şi l-a extras din umbră, oferindu-i din nou scribului destule date certe, adică până la acel aprilie 1478, scribul nu poate face decât deduceri

Faptul că Montefeltro a început prin a strânge manuscrise şi cărţi l-a introdus şi pe ucenicul său în acel univers, făcându-l să petreacă timp mult în imensa bibliotecă, una dintre cele mai mari ale vremii, să asculte ca un elev conştiincios ceea ce-i spuneau bibliotecarii, fapt ce l-a făcut să cunoască şi să preţuiască într-atât materialele scrise, încât, mai târziu, să le accepte şi drept monede. Şi a mai învăţat că pentru cei ce erau colecţionari — nu numai de cărţi, dar şi de alte obiecte — valoarea obiectelor respective era mare şi se despărţeau foarte greu de ele, pe când cu cei ce adunau asemenea lucruri doar în scop de tezaurizare, tocmeala

era mult mai simplă și mai profitabilă, aceia acceptând să se despartă mai ușor de cărțile, de operele de artă ori de monedele lor vechi.

Tot în aceeași perioadă, Federico de Montefeltro, ducele de Urbino, venea, ori de câte ori avea răgaz, să supravegheze lucrările la construcția palatului său: așa l-a cunoscut tânărul pe Luciano Laurana, arhitectul care se ocupa de șantier și care se orienta după ideile cu totul revoluționare ale marelui Leon Battista Alberti[12]. Laurana (Schiavone, cum era cunoscut în Peninsulă, datorită originii sale slave), cu 16 ani mai tânăr decât Alberti, a moștenit preocupările umaniste ale maestrului său. În cei câțiva ani cât a condus șantierul de la Urbino, s-a ocupat și de educația estetică a Celui de Al Șaptezeci și optulea, devenit surprinzător de ascultător și de atent la tot ce învăța. (Scrisorile sosite în Palatul Bosci au ajuns să încânte aparținătorii copilului „atât de uimitor schimbat în bine": după ce a fost întotdeauna caracterizat drept un personaj imposibil de domesticit încât, asemenea unui măr stricat, risca mereu să contamineze și celelalte fructe din apropierea sa, ceea ce impunea, de fiecare dată, să fie îndepărtat cât mai repede din colectiv, iată că acum toate dojenile acelea mai mult decât îndreptățite s-au transformat doar în cuvinte de laudă! Cine să bănuiască faptul că băia-

---

[12] Mulți cercetători susțin că Alberti ar fi refuzat proiectul din motive de vârstă. Numai că Alberti n-avea, în 1468, decât 64 de ani, vârstă la care alți mari umaniști mai țeseau planuri de durată. Leon Battista Alberti a fost un om prevăzător: ceea ce i-a sugerat el Ducelui Federico (în calitate de concesionar) și lui Laurana (în calitate de executant) reprezenta o cotitură totală în concepția despre reședințele marilor proprietari atât prin grandoarea edificiului, cât, mai ales, prin distribuția spațiilor. De pildă, apartamentelor stăpânilor aveau să fie clar delimitate de cele ale servitorilor, de bucătării și dependințe. Ceea ce a delimitat și ierarhiile rangurilor angajaților și slugilor, așezându-i ca într-o piramidă: servitorii inferiori aveau să locuiască, pe viitor, mult mai jos decât personalul superior. Această ordine, care se va păstra de către familiile nobiliare până în epoca modernă, constituia o noutate totală față de vechile palate unde, după tradiția locuințelor patriarhale, rudele de sânge, clienții, servitorii și vitele stăteau în preajma stăpânului de care aparțineau. Alberti a fost prevăzător, știind că marii conducători ai lumii ar fi putut să fie geloși: nici papilor vremii, cu enorm apetit pentru a-și ridica reședințe strălucitoare, n-ar fi putut să le convină reușita în premieră a lui Montefeltro.

tul se pregătea cu o tenacitate ieșită din comun pentru tot ce credea că va face pe viitor?[13])

În paralel, Al Șaptezeci și optulea era la fel de interesat și de meșteșugul armelor. Ducele Federico a ajuns să-l iubească: spre deosebire de ceilalți copii, acesta nu ezita să îndeplinească orice poruncă, indiferent dacă trebuia, pentru asta, să-și inhibe cu totul orice sentiment de milă — un bărbat adevărat doar așa poate să se impună. Mai mult decât atât, printre instructorii mercenarilor lui Montefeltro se afla și un oarecare Mario Battista Rico. Care, dacă îl cunoșteai, nu mai era un „oarecare". Bărbat a cărui vârstă era imposibil de a fi apreciată, Rico și-a petrecut mulți ani în Orientul Îndepărtat și a învățat tehnici de apărare total necunoscute în Europa, astfel încât era în stare să pună la pământ cu mâinile goale un atacator înarmat până în dinți. Și Rico și l-a apropiat pe Al Șaptezeci și optulea, iar acesta și-a amintit, ulterior, în momentele cele mai dificile, de cele învățate de la straniul personaj[14].

Puțin mai târziu, Al Șaptezeci și optulea avea să cunoască și o altă sursă de neprețuit pentru formarea sa de cunoscător de artă: viața din atelierul maestrului Leonardo da Vinci.

Întrebarea pe care și-a pus-o scribul era dacă băiatul, care a devenit mai târziu Recuperatorul, când a ajuns în apropierea Ducelui Federico de Montefeltro, a știut de atunci cu atâta precizie de ce va avea nevoie

---

[13] Și chiar dacă ar fi bănuit rudele Celui de Al Șaptezeci și optulea pentru ce se pregătește tânărul, tot n-ar fi fost foarte neliniștite: băiatul dovedea că se va descurca singur, că știe ce vrea și că nu va fi o altă piatră de moară atârnând de gâtul ascendenților săi, așa cum a fost bunicul său, Nătăfleț.ul.

[14] Până la urmă, Ducele Federico l-a eliminat pe Rico, fiindcă acela nu i-a învățat pe soldați doar tehnicile acelea atât de folositoare în bătălii, ci, odată cu ele, le-a inspirat și un altfel de gândire, o gândire ce nu se potrivea deloc cu cea pe care o aștepta condotierul de la mercenarii săi. (Ciudat cum un condotier putea fi și umanist și tâlhar în același timp! Cum putea să aibă ideile cele mai generoase ale Renașterii acasă, în căminul său privat, și ieșirile cele mai sălbatice pe câmpul de luptă! Însă condotierii veacului al XV-lea nu au fost niște excepții: și cei mai cruzi tirani erau capabili de mari momente de tandrețe... Doar că, în cazul primilor, aceștia au lăsat moștenire urmașilor vestigii de neprețuit, în vreme ce tiranii secolului XX, de pildă, urau tot ceea ce putea perpetua în istorie altceva decât propria lor imagine.)

pentru a-şi atinge scopurile viitoare ori dacă un instinct malefic i-a selectat interesele, făcându-l să fie în fatidicul an 1478 perfect pregătit pentru parcursul întregii sale vieţi viitoare. Pe parcurs, răspunsul la această întrebare a venit singur...

Bunul cititor poate îşi mai aminteşte de conjuraţia Pazzi, care avea să schimbe definitiv destinul atâtor oameni. Poate îşi mai aminteşte şi de participarea Cavalerului Marchiz Umberto, tatăl celui de Al Şaptezeci şi optulea, precum şi de preţul pe care a trebuit acela să-l plătească pentru intrigile-i nereuşite. Băiatul său, la acea dată, avea 18 ani. Să recapitulăm: pentru cei ce-i cunoşteau familia, copilăria şi tinereţea sa nu păreau să conţină nimic neobişnuit pentru devenirea odraslei uneia dintre familiile cele mai bogate ale Toscanei: urmase şcoala magiştrilor Cambiso şi Bornaretti, de unde a trebuit să se retragă, asemenea altor copii răsfăţaţi şi profund indisciplinaţi, şi-a făcut ucenicia armelor în slujba ilustrului Duce Federico de Montefeltro, la vârsta adolescenţei, se schimbase spectaculos, tot asemenea altor tineri pregătiţi să preia rolurile importante ale părinţilor lor. Pentru aceasta, a deprins nu numai arta militară, ci s-a iniţiat şi în meşteşugurile frumosului, putând fi întâlnit şi în apropierea maeştrilor sculptori, pictori şi arhitecţi. Despre zilele petrecute în preajma lui Luciano Laurana, scribul a amintit. Atunci a învăţat tânărul să aprecieze valoarea potenţială a unui manuscris ori cea a unei opere de artă. Însă tot atunci a mai învăţat şi multe alte lucruri, fiindcă Laurana, asemenea ilustrului său dascăl Leon Battista Alberti şi asemenea celorlalţi maeştri ai timpului, se pricepea nu numai în meseriile pentru care era tocmai plătit, însă cunoştea şi mecanică, şi esoterism, şi era oricând capabil să născo-cească noi şi noi invenţii. Aşa a fost şi Leonardo da Vinci, un pictor cu doar opt ani mai bătrân decât eroul nostru, dar care şi-a câştigat deja un renume extraordinar[15]. În vacanţele pe care Al Şaptezeci şi optulea

[15] Se spune adesea că acolo unde densitatea pe cap de locuitor într-un anumit domeniu de activitate este prea mare, selecţia este atât de severă, încât elimină o mulţime de potenţiali performeri. Realitatea a arătat că, tocmai dimpotrivă, un sol îmbibat cu genii naşte genii. Ceea ce s-a întâmplat şi în Florenţa acelui veac.

și le permitea la Florența — trebuind să fie tot timpul atent să nu-i întâlnească pe cei ce aveau să-i plătească vechi polițe[16] —, obișnuia să se ducă în atelierul noii stele a cetății. Scribul a găsit și referiri cum că băiatul i-ar fi slujit lui Leonardo drept model pentru mai multe dintre personajele comandate, printre care și pentru îngerul din „Bunavestire"[17]. Oricum, Al Șaptezeci și optulea a frecventat acel cerc format din ucenicii maestrului, cerc pe care Leonardo, deși îl afișa public, l-a acoperit întotdeauna și cu o atmosferă de clarobscur, asemenea pânzelor sale, conferindu-i acel *sfumato* prin care va aduce personajele de pe pânză în imediata intimitate a privitorului făcut complice. Oricum, Al Șaptezeci și optulea a frecventat acea societate închisă în ea însăși chiar și atunci când se manifesta în fața unor martori din exterior și a învățat și de acolo valoarea artei, idei filozofice (pe care le-a răstălmăcit după nevoile justificărilor sale) și foarte multe soluții tehnice. (E adevărat că torentul de sugestii pentru mașinăriile sale, Leonardo a început să și le aștearnă pe hârtie după 1480, însă ele colcăiau deja în mintea sa, iar tinerii săi prieteni constituiau publicul ideal în fața căruia să-și limpezească gândurile. Și, chiar dacă nu înțelegeau tot ce auzeau și

---

[16] Din perioada aceea avea să practice arta deghizării, în care se spunea că a ajuns la performanțe deosebite, reușind să se facă de nerecunoscut chiar și în prezența unor apropiați. Despre aceasta s-a scris o literatură întreagă, dar probabil că multe dintre episoadele ce-i sunt atribuite nu sunt decât exagerări grosolane.

[17] Ar fi riscant să ni-l imaginăm pe Al Șaptezeci și optulea inspirându-ne din acea imagine și să tragem concluzii privind figura aceea feminină: o dată, că nu de la Dan Brown încoace se vorbește despre femei în roluri masculine și despre bărbați în plăsmuiri feminine la Leonardo, în al doilea rând, așa cum scribul a mai spus, și arta deghizării Recuperatorului trebuie despărțită de prea multele legende și, în al treilea rând, pentru că relațiile dintre Al Șaptezeci și optulea și maestru pot ușor naște și ele concluzii hazardate. Este adevărat că fiul Cavalerului Marchiz Umberto nu se dădea în lături de la nimic pentru a-și atinge scopurile, fiind foarte probabil ca în societatea bazată și pe relații pederaste să fi jucat și el un rol, mai ales că va fi inculpat și el în procesul intentat în 1480 lui Leonardo și altor trei tineri pentru relații trupești interzise (proces ridicat „din lipsă de probe"), dar de aici și până la asimilarea portretului îngeresei aducând marca veste este cale lungă, așa că tot „lipsa de probe" este cea care trebuie să ne facă prudenți.

nu-şi puteau imagina rostul tuturor acelor vorbe, ucenicii îl priveau surâzători şi încântaţi. Printre ei, Al Şaptezeci şi optulea, viitorul Recuperator.)

Acesta era tânărul surprins de cutremurul izbucnit în Catedrala Santa Maria del Fiore, la sfârşitul slujbei de sâmbătă, 25 aprilie A.D. 1478, când Giuliano de Medici a căzut sub pumnalele complotiştilor.

A fost şi Leonardo implicat în conjuraţia Pazzi? A fost şi Al Şaptezeci şi optulea implicat? Cine a avut şi cine nu a avut rolul său în acel eveniment? Imediat după eşecul atentatului asupra lui Lorenzo şi timp de săptămâni mai târziu, represaliile au curs neîncetat în torente de sânge. Lorenzo s-a purtat asemenea cuceritorilor cetăţilor învinse: au fost executaţi toţi cei bănuiţi că ar fi avut şi cele mai mici relaţii cu asasinii lui Giuliano, fratele mai mic al lui Lorenzo, s-au confiscat averi, cei mai norocoşi au fost „doar" expulzaţi, lăsându-şi bunurile Florenţei. Iar Florenţa a trecut cu trup şi suflet alături de învingător. Mai ales faptul că numeroase averi remarcabile au putut fi astfel însuşite a pus sub semnul întrebării vina reală a multor osândiţi.

Revenind la Cavalerul Marchiz Umberto, tatăl Celui de Al Şaptezeci şi optulea, executat o lună după eveniment, deşi vina sa pare dovedită conform scenariului descris în legătură cu viaţa sa, rămâne întrebarea: de ce a fost reţinut treizeci şi cinci de zile în arest, când majoritatea celor prinşi au fost executaţi imediat după nişte procese sumare? Intervenţii sau încercări de compromis nu s-au făcut pentru a fi salvat, iar el nici nu ar fi fost de acord cu aşa ceva, Al Şaptezeci şi şaptelea fiind convins până în ultimele sale clipe că va fi eliberat şi purtat în triumf. Dacă el n-a acţionat în tot răstimpul cât a fost întemniţat la Stinche, totuşi cum de nu s-a implicat Palatul Bosci în încercarea de a-l scoate de acolo? Scribul nu are cunoştinţă decât de cele câteva bilete schimbate între Cavalerul Marchiz şi Palatul Medici, ceea ce e drept, nu exclude că şi puternicele rude ale condamnatului să fi intervenit. Puternicele rude, dar, în special, bogatele rude. Rude care, cu toată diversitatea caracterelor, au avut întotdeauna un mare orgoliu al familiei. Logic ar fi fost ca amânarea execuţiei Celui de Al Şaptezeci şi şaptelea să se fi datorat tocmai unui târg între cele două palate, mai ales că pentru Lorenzo de Medici era limpede că Umberto nu numai

că n-ar fi fost capabil să organizeze o conjurație care a implicat atâtea personaje de cel mai înalt rang, dar nici n-ar fi putut păstra secretul, dacă nu i s-ar fi oferit lui rolul principal. Pe de altă parte, după cum reiese din bilețelele schimbate între prizonier și Palatul Medici, Umberto era dispus să mai ofere și alte capete călăului, capetele unor persoane vinovate de participare la complot sau nu. Așa ar fi fost logic să se fi întâmplat lucrurile, numai că, la fel ca de cele mai multe ori, istoria nu-și urmează cursul decât după propria-i logică. De n-ar fi așa, fiecare muritor suficient informat ar putea calcula dinainte ce o să se întâmple. Și ce evenimente ar mai avea loc, dacă și personajele dintr-o parte a eșichierului și cele din cealaltă parte ar cunoaște dinainte cum li s-ar sfârși inițiativele?

Ceea ce știm este că, după treizeci și cinci de zile de detenție, Al Șaptezeci și șaptelea a fost decapitat. Și mai știm de asemenea că, spre deosebire de ceilalți osândiți și executați, nimeni nu s-a atins de averea Cavalerului Marchiz Umberto, deși, în cazul său, familia de Medici avea toate motivele nu să confișteze bunuri străine, ci pur și simplu să-și ia înapoi ceea ce acel exponent al Palatului Bosci le-a furat. Și nimeni nu s-a atins nici de rudele lui. În tot acel răstimp, bătrânul Sfinx a continuat să supravegheze Florența, Toscana și lumea toată de la ferestrele sale.

Familia Cavalerului Marchiz n-a suferit repercusiuni din partea învingătorului în urma conjurației Pazzi, nici măcar însemnele heraldice pe care Umberto a apucat să le pună deasupra intrării principale a Palatului Bosci n-au fost date jos. Familia Cavalerului Marchiz n-a suferit repercusiuni din partea învingătorului în urma conjurației Pazzi, dar anul acela a fost un an nefast și pentru misterioasa familie: Al Șaptezeci și cincilea, Înțeleptul[18], murise deja de doi ani, Al Șaptezeci și șaselea, Nătăfletul, tatăl osânditului Umberto, a murit în același an și chiar și Al Șaptezeci și patrulea, Omul din fereastră, Sfinxul din Florența, apariția aceea care părea că ar fi venit din veșnicie pentru a se păstra pe sine și lumea în veșnicie, chiar și Al Șaptezeci și patrulea

---

[18] Înțeleptul, bunicul Cavalerului Marchiz, poate că și-ar fi putut salva nepotul. Urmărindu-i pe ceilalți ascendenți în viață, scribul nu vede cine altcineva să se fi implicat cu succes...

s-a stins câteva săptămâni mai târziu[19]. Pentru prima oară, de la sosirea la Florența a Omului din fereastră, Palatul Bosci dădea semne de slăbiciune. Se părea că, după aproape trei sferturi de veac de glorie, mister și belșug, și acea familie se va prăbuși. Și, totuși, nu! Cel ce va mai aduce o ultimă aură de belșug peste grandioasa clădire va fi Al Șaptezeci și optulea.

La sfârșitul acelui an plin de decese, fiul osânditului Cavaler Marchiz Umberto nu numai că n-a fugit din Florența, asemenea rudelor celorlalți condamnați, dar s-a grăbit să revină în Palatul Bosci imediat ce a aflat că și teribilul Sfinx se afla pe patul de moarte. N-a apucat să ajungă la înmormântare, însă a preluat imediat frâiele familiei în calitate de unic moștenitor. Avea 18 ani și nu s-a mirat nimeni. Nici frații de Medici n-au fost mult mai bătrâni la moartea tatălui lor. Lorenzo a avut 20 de ani, iar Giuliano a fost chiar și mai tânăr decât Recuperatorul, atunci când a murit Piero de Medici, „Gutosul".

Noul stăpân al Palatului Bosci a impus Florenței prin curajul de a se fi întors acasă, când rănile născute din conjurația Pazzi mai sângerau, și s-a impus personalului, devenit acum în slujba sa, prin disciplina dictatorială pe care a instaurat-o din prima clipă. Până atunci, servitori și rude se supuneau unui canon în vigoare parcă de când lumea, fiecăruia i se fixa de la început locul și nimeni nu ajungea să-și pună alternative la situația dată. De aceea nici n-au existat vreodată ecouri venite din interiorul clădirii ale unor evenimente deosebite petrecute acolo. Din discreția totală impusă s-a crezut că nici nu s-a petrecut în Palat, vreme de aproape trei sferturi de veac, vreun lucru ieșit din disciplina locului. Câtă vreme duhul Omului din fereastră a plutit peste clădire, nimeni nu s-a gândit să-l contrarieze. Nimeni dintre locatari, în afară de chiar urmașii Sfinxului. Pentru că doar fiul său, episcopul, socotit cel mai înțelept om al timpului, i-a îndeplinit așteptările. Nepotul n-a fost decât un introvertit, un nătăfleț incapabil să poată măcar spera că

---

[19] Percepție generală datorată și faptului că tatăl Omului din fereastră, Al Șaizeci și treilea, Exorcistul, a trăit 64 de ani, iar fiul său i-a mai supraviețuit... 67!

va putea conduce vreodată familia, iar strănepotul, Cavalerul Marchiz, a ajuns până acolo încât a fost chiar ispitit să-şi arunce binefăcătorul pe fereastră. Despre Al Şaptezeci şi optulea, după toate năzdrăvăniile săvârşite în copilărie, lumea a început să-şi modifice părerea. Sfinxul se pare că nu.

A fost cu adevărat perioada când, în primele zile de la revenirea lui acasă, oamenii, obosiţi de evenimentele tragice ce se succedau parcă într-un şir fără de sfârşit, l-au primit ca pe o ultimă speranţă. Dar a fost o perioadă scurtă aceea. Dacă Sfinxul, într-adevăr, n-a crezut în schimbarea în bine a celui ce era nepotul nepotului său, în curând şi celelalte rude şi neamuri au trebuit să-i dea dreptate. Dar cine să mai cuteze în clipele acelea să se opună cu voce tare noului stăpân? Pe de altă parte, tânărul avea să aducă mereu noi şi noi averi în casă şi nici nu se zgârcea cu personalul, atunci când şi-l ştia devotat, aşa că din punct de vedere material locuitorii Palatului Bosci au dus-o foarte bine, chiar şi atunci când restul Florenţei şi Toscanei trecea prin vremuri de restrişte.

Prima măsură care a produs o vie neplăcere a fost faptul că acesta a restructurat întreaga distribuţie a locatarilor după modelul preconizat în palatul Ducelui Federico de la Urbino. Astfel, rude şi servitori s-au văzut ierarhizaţi pe diferite niveluri, lucru care, cel puţin la început, s-a dovedit total contraproductiv, servitorii trebuind să parcurgă distanţe întinse şi să urce scări multe pentru a putea răspunde prompt solicitărilor. Pe de altă parte, multă lume şi-a pierdut tabieturile orânduite în anii lungi petrecuţi în acelaşi decor, având aceeaşi perspectivă de la fereastră, fiind obişnuiţi cu aceleaşi mobile. Cui să te plângi? Noul stăpân s-a arătat inflexibil şi a cerut să nu mai fie interpelat, orice mesaj primindu-l doar prin intermediul majordomului. Ierarhia a devenit şi mai neplăcută, atunci când a organizat un corp de funcţionari, unul de servitori superiori şi altul de servitori inferiori, stabilind porţii de mâncare diferenţiate, precum şi hainele pe care le avea de primit fiecare. Când au aflat de noile salarii, doi servitori nou-veniţi au hotărât să părăsească Palatul Bosci. Au fost găsiţi morţi. O spălătoreasă a încercat să plece şi ea, dar din cu totul alt motiv: a rămas însărcinată şi nu voia să se ştie. A avut aceeaşi soartă ca şi cei doi demisionari.

A treia lovitură a venit atunci când Al Șaptezeci și optulea a decretat că nimeni nu mai avea voie să iasă pe poarta clădirii decât cu învoirea expresă a majordomului. Armata de servitori, dar și diferitele rude (cărora și lor le era adresată noua hotărâre) s-au simțit asemenea unor deținuți. Unii, mai toți tinerii, aveau iubiți sau iubite, alții, rude de întreținut, nimeni n-a conceput să respecte un asemenea tratament. Și totuși el s-a impus. Nici măcar plângerile la autoritățile cetății nu au ajutat pe nimeni. Cine încălca noua rânduială o făcea pe riscul său. Care s-a dovedit a fi foarte mare.

De ce a introdus teroarea noul stăpân al Palatului Bosci? Dar, mai ales, a fost aceasta cu adevărat o teroare? În spiritul gândirii scribului din secolul al XXI-lea, regimul impus de Al Șaptezeci și optulea poate fi numit tiranic. Însă pentru contemporanii fiului Cavalerului Marchiz Umberto, disconfortul născut din surpriza neașteptată a cerințelor unei asemenea administrări a vieții a fost inițial resimțită cu mare neplăcere mai mult pentru că, până atunci, toți locatarii clădirii, de respectau întocmai regulile impuse încă de Omul din fereastră, își puteau vedea fiecare de viața-i privată. Și până atunci, regulile erau la fel de imperative, însă mult mai puține și referindu-se doar la disciplina din interiorul comunității. Reguli ce s-au dovedit suficiente atât pentru a păstra aura de mister a Palatului Bosci, cât și ca populația numeroasă dintre zidurile clădirii să nu se calce pe picioare. Al Șaptezeci și optulea, în schimb, a închis cu totul porțile, făcând din masiva clădire un fel de fortăreață aflată tot timpul în stare de asediu. Sigur, alternativa că în celelalte palate bogate personalul și rudele duceau o viață mult mai slobodă năștea suferință. Pe de altă parte însă nimeni nu s-a putut plânge că noul stăpân n-ar fi răsplătit acele frustrări: fiecare locatar, în funcție de locul ocupat în ierarhie, își primea punctual și întocmai drepturile promise, așa că, din punct de vedere material, nimeni nu avea de ce se plânge: de la venirea Celui de Al Șaptezeci și optulea, porțiile de mâncare erau pe săturate, hainele erau suficiente și de calitate mai bună, munca mai bine orânduită. Când cineva dorea să se căsătorească, de obținea aprobarea din partea stăpânului, își aducea perechea între zidurile palatului, primea o slujbă și pentru aceea (acela) și o dotă corespunzătoare locului din ierarhie. Mai mult, toată

lumea avea acces la biblioteca înființată de Nătăfleț[20] într-o clădirea vecină, devenită acum aripă a Palatului Bosci, fiind legată de acesta printr-un coridor închis și împrejmuită cu zidul înalt extins în latura de sud a curților. Desigur, marea majoritate a oamenilor din acea comunitate nu știau carte, dar stăpânul a înființat o școală pentru copii și a organizat ceea ce astăzi am putea numi „club" pentru adulți. Acolo femeile se puteau ocupa de broderii și de cusături, unul dintre bibliotecari le citea doritorilor în fiecare seară pasaje din cărțile sfinte, dar și din texte laice, iar bărbații se întrețineau la jocuri de cărți ori zaruri. De asemenea, alături de bibliotecă au fost amenajate câteva ateliere de recondiționat cărți și de reparat picturi, covoare, sculpturi și alte opere de artă, iar o parte dintre copii și tineri au fost instruiți să poată să se ocupe cu asemenea îndeletniciri. Tot atunci, capela a fost extinsă pentru a putea primi cât mai mulți credincioși, nemaifiind dedicată exclusiv familiei proprietarului. Au apărut și terenuri pentru exerciții în aer liber, iar într-una din curțile laterale s-a amenajat o piață de unde fiecare putea să se aprovizioneze după plac și după posibilități. Mai mult chiar decât înainte, Palatul Bosci a devenit cetate în cetate. Și nimeni, nici familiile rivale din împrejurimi, nici alte interese exterioare n-au reușit să tulbure acel univers, încât și cei ce s-au arătat inițial atât de deranjați au trebuit să recunoască deschis că trăiau într-o oază de siguranță, fără griji, în mijlocul unei lumi dezlănțuite. Și cum de jur împrejurul zidurilor Palatului Bosci arbitrariul și imprevizibilul se țineau lanț, locul din interior devenise un fel de rai pe pământ: un rai cu reguli precise, în care stabilitatea nu era dirijată decât de Voința Domnului.

Scribul rămâne uimit cum un ins atât de dificil, opunându-se îndărătnic în copilărie disciplinei impuse, a devenit, puțini ani mai târziu, de o rigoare cu totul ieșită din comun, excesiv de pedant în privința

---

[20] Se știe că încă bunicul lui Lorenzo, Cosimo de Medici, i-a deschis librarului Bisticci un cont extrem de generos la banca sa, iar acesta, cu ajutorul a 45 de copiști, i-a livrat 200 de volume. La rândul său, Omul din fereastră a avut printre „bunurile atât de exotice" — comandate prin abatele Contador și prin negustorul Țipor — o colecție cel puțin la fel de mare de manuscrise și de cărți.

strategiei pe care şi-a urmărit-o fără nicio abatere. În pregătirea celor pe care le avea minuţios gândite, Al Şaptezeci şi optulea părea că nu doreşte să lase absolut nimic uitat, astfel încât la momentul prevăzut să nu trebuiască să se mai concentreze pe amănunte. Deşi nu s-a întors decât de câteva luni, deşi Omul din fereastră, adevăratul fost stăpân, n-a murit decât de atât de puţină vreme, neamurile şi rudele aveau impresia că-şi petreceau noul trai de când lumea. Iar schimbările veneau şi în continuare, una câte una. Cea care a atras mai multă atenţie a fost căsătoria stăpânului. După alte câteva luni, Al Şaptezeci şi optulea a luat-o de soţie pe fiica unui membru al proaspătului Consiliu al Celor şaptezeci. Era o fată foarte tânără, de la care proaspătul soţ a aşteptat în zadar — dar numai timp de doi ani — un moştenitor. După care juna soţie muri. Nu se ştie dacă de moarte bună ori fiindcă bărbatul ei n-a mai avut răbdare. Curând, având şi el abia 20 de ani, Al Şaptezeci şi optulea se recăsători, dar abia după ce s-a încredinţat că aleasa îi poartă deja în pântec un urmaş. Şi a doua soţie a fost o surpriză la fel de mare pentru cei din Palatul Bosci, ca şi pentru Florenţa însăşi. De data asta, noua aleasă provenea dintr-o familie mai degrabă obscură, căreia — iată! — i-a pus Dumnezeu mâna pe cap, oferindu-i o asemenea alianţă, în vreme ce, ca şi înainte, zeci de familii ţeseau planuri de a se încuscri cu fabuloasa avere a tânărului bărbat. Se pare că nepotul nepotului Omului din fereastră s-a grăbit atât de tare să-şi îndeplinească datoria de a continua şirul, încât s-a apropiat de mai multe tinere femei, hotărând ca pe prima care se va dovedi însărcinată s-o ia de soţie. Pentru aceasta, în prealabil, ar fi studiat rudele fetelor, alegându-le pe cele care proveneau din familii numeroase şi sănătoase, familii care arătau astfel că dispuneau de o putere de procreaţie dovedită. Odată cu venirea în Palatul Bosci a noii soţii[21] şi, apoi, odată cu sosirea pe lume a celor trei copii — două fete şi, Slavă Domnului, în

---

[21] Despre care ştim că a sosit cu două surori mai mari nemăritate, dintre care una se va însoţi cu un neam îndepărtat al stăpânului, aciuit cu toţi ai săi de două generaţii în marea clădire, iar cealaltă va sfârşi prin a se călugări şi a reveni să ajute în capela de interior. Cei odată intraţi erau primiţi în structurile ierarhiei interne beneficiau de toate facilităţile, însă nu mai aveau nicio şansă să plece...

sfârșit și un băiat, preparativele Celui de Al Șaptezeci și optulea s-au terminat. Acum putea să se concentreze doar asupra proiectelor sale.

Dar, până atunci, și-a căutat și pregătit și oamenii de care voia să se folosească. Lucru nu foarte ușor de realizat. În primul rând, cu toate planurile riguros concepute, doar experiența avea să-i arate în ce măsură va avea cu adevărat nevoie de cineva și câte riscuri va cuprinde folosirea aceluia. În al doilea rând, persoane asemenea celor căutate de el nu se găseau pe toate drumurile: era vorba de indivizi cu o pregătire specială, dar și cu disponibilități fizice și caracteriale clare pentru sarcinile pe care le vor primi. În al treilea rând, niciunul dintre cei aleși nu trebuia să știe prea în amănunt la ce era chemat să se înhame. Și, nu în ultimul rând, cel puțin o parte dintre ei nu vor mai putea ieși din combinație, lucru mai greu să-i convingi decât pe locatarii Palatului Bosci să nu părăsească după capul lor incinta clădirii.

Așa că și-a fixat trei categorii de oameni pe care voia să-i angajeze:

– funcționari: contabili pricepuți în toate chichițele meseriei lor și avocați în stare, la nevoie, să demonstreze că albul e negru și negrul e alb;

– specialiști în depistarea și prețăluirea oricărui obiect de artă;

– luptători gata să îndeplinească orice misiune fără să pună întrebări, fără să aibă scrupule și sentimente, interesați doar de câștigul ce le revenea și muți ca piatra în fața privirilor indiscrete.

Exponenții primei categorii nu a fost o problemă să fie găsiți. Cum tatăl său, fără a fi un expert, a izbutit să fraudeze profesioniști asemenea personalului băncilor familiei de Medici, Al Șaptezeci și optulea, în ciuda vârstei sale fragede pe vremea aceea, și-a dat încă de atunci seama că pentru așa ceva este nevoie în primul rând de mult tupeu și mai puțin de cunoștințe de economie. Care și ele, desigur, sunt necesare. Așa că a studiat cu silință și acel domeniu. Singura problemă cu contabilii și cu avocații era că fiecare dintre ei era dispus să te trădeze la primul semn că de altundeva, uneori chiar de la partea adversă, puteau obține beneficii mai însemnate. De aceea, toți subordonații săi au fost mereu supravegheați de o a patra categorie de angajați, care îi păzeau în așa fel încât oamenii aceia să simtă în fiecare clipă că este cineva cu ochii pe ei.

Am ajuns la punctul când e bine să ne aducem aminte că Umberto, Cavalerul Marchiz, a colaborat strâns cu două personaje: cu un evreu, Țipor, și cu Tommaso Portinari, asociatul Medicilor și consilier al lui Carol Temerarul, același Tommaso Portinari care va duce filiala Medici din Bruges la faliment în 1481... Pe Țipor, Recuperatorul l-a preluat de la tatăl său, cel ce a păstrat până în ultimele sale zile legătura cu negustorul apt să-i furnizeze știri și corespondență chiar și în temniță. Și același Țipor nu-l va dezamăgi nici pe fiul osânditului. În schimb, cu Portinari tânărul n-a avut nicio tangență: fie că nu-l considera de încredere, fie că i se părea mai prudent să nu se pună și el rău cu acum atotputernicul Lorenzo[22].

Un alt actor pe care l-a atras a fost contele Patazzi (?). Deși și abatele Contador, omul de legătură al acestuia, a căzut victimă reprimării conjurației Pazzi, iar misteriosul conte a devenit de negăsit, legăturile și experiența sa nu erau de ignorat. (Să ne aducem aminte de serviciile pe care același Patazzi, prin Contador și Țipor, i le-a făcut Omului din fereastră, încât cei doi au fost printre singurele persoane care au avut acces până în încăperile unde-și făcea veacul Sfinxul din Florența. Așa că n-a surprins pe nimeni că și în continuare Țipor intra nestingherit ori de câte ori voia în Palatul Bosci.) Semnul întrebării pus de către scrib în urma numelui contelui se datorează lipsei totale de mărturii care să ateste legăturile sale cu Al Șaptezeci și optulea, ba mai mult, după evenimentele care au urmat conjurației Pazzi, scribul n-a

---

[22] Recuperatorul n-a intrat niciodată în conflict cu Casa de Medici, făcând uitate amintirile legate de Cavalerul Marchiz. Ba, mai mult, Al Șaptezeci și optulea și Lorenzo au ajuns să se folosească unul de celălalt fără niciun fel de asperități în legătura lor. Se spunea, de altfel, că Lorenzo i-a purtat multă recunoștință, fiindcă Recuperatorul a reușit, prin mijloacele sale, să-i redea Bartolommeei de'Nasi niște bijuterii scumpe care, din motive obscure, nu mai erau în posesia ei. Or, Bartolommea de'Nasi a fost femeia pentru care Lorenzo s-a dovedit în stare să fugă nopțile de acasă pentru a o vedea... Mai mult, oamenii Celui de Al Șaptezeci și optulea au avut grijă să recupereze și banii de la cei ce întârziau să-și achite numeroasele dări și amenzi impuse de Lorenzo, datornici care credeau că au scăpat cu fuga. „Decima", strămoșul impozitului pe venit, va avea de atunci niște executori judecătorești nemiloși.

mai găsit nicio consemnare referitoare la Patazzi. Totuși, faptul că el nu apare nici pe lista celor condamnați și nici castelul său nu figurează printre decretele cu confiscări dovedesc tacit că dispariția sa s-a petrecut cu acordul părților. Un oarecare Yoris, aflat înainte în preajma sa, va fi găsit în anturajul Recuperatorului.

De o cu totul altă categorie erau cei ce trebuiau să-l inițieze pe Al Șaptezeci și optulea în aprecierea valorilor de artă. Tânărul, cu tenacitatea sa extraordinară, nu lăsa pe alții să decidă în numele său, așa că s-a pregătit temeinic în fiecare domeniu al activităților sale. (Iar atmosfera întâlnită în tovărășia artiștilor chiar îi făcea plăcere...)

Scribul a pomenit deja despre timpul petrecut de Al Șaptezeci și optulea în atelierul lui Leonardo da Vinci. Nu era nici pe departe singurul tânăr ce frecventa acel loc. Pe lângă ucenicii maestrului, care nici el nu ajunsese încă la vârsta de 30 de ani, venea acolo o adunătură pestriță de toate vârstele și provenind din toate stările sociale. Pe Leonardo îl întâlneau mai puțin, dar duhul său se simțea plutind peste acea societate. Artistul nu fugea de lume, doar că nu prea avea vreme de pierdut. Dar nu se putea stăpâni și se mai lăsa și el purtat de val. Discuțiile, în prezența sau în lipsa sa, erau elevate, dar nu academice. Și nu se refereau la un domeniu anume. Al Șaptezeci și optulea le urmărea fiindcă toate aveau un numitor comun: valoarea. Valoarea, a învățat el, se naște din plăcere. În legătură cu plăcerea s-au dus acolo nenumărate dispute: de la afirmații repetând truisme de genul „O lucrare ce nu este născută din plăcere nici nu ajunge să aibă valoare", până la interpretarea declarațiilor unor mari artiști care nu s-au sfiit să spună că urăsc ceea ce fac și că nu se pot elibera de acea ură decât creând. În felul acesta, urmând cronologia plăcerii artistului, dar mai ales cea a consumatorului produsului de artă, Al Șaptezeci și optulea s-a străduit să anticipeze creșterea și descreșterea cotațiilor acelei mărfi. Și, în mare măsură, timpul a dovedit că i-a reușit[23].

---

[23] Scribul simte nevoia să prevină o falsă judecată: la o primă vedere, s-ar putea aprecia că Recuperatorul n-a văzut în operele la care ajungea decât o monedă forte, o formă de tezaurizare. N-a fost așa: plăcerea de a respira atmosfera din atelierele pictorilor, sculptorilor și arhitecților nu a fost doar pur pragmatică:

Când a amintit de lumea pestriță din jurul lui Leonardo, scribul s-a referit nu numai la iubitorii de artă, la negustorii profitori de pe urma lucrărilor de artă, la vechii mecenați și la noii îmbogățiți dornici să-și construiască piramide cât mai luxoase, la snobii de tot felul, la nelipsiții pierde-vară. Pe lângă Leonardo s-au aciuit și mulți efebi, unii naivi, alții interesați. Unii notorii, alții încă foarte tineri. „Fiecare monedă are două fețe", își repeta mereu Recuperatorul vorbele Omului din fereastră.

Jacopo Saltarelli a izbutit performanța ca la nici 17 ani să fie cunoscut drept un amant, un tânăr foarte solicitat. Atmosfera libertină din atelierul lui Leonardo n-a putut trece neobservată de Biserică și de autorități. Rămâne totuși o enigmă de ce tocmai în 1480 s-a dat curs unui denunț anonim în care maestrul, împreună cu alți trei implicați, a fost anchetat pentru delictul de a fi avut relații pederaste cu acel Jacopo Saltarelli. Procesul n-a avut consecințe din „lipsă de probe", dar a stârnit agitație, iar poliția de moravuri — „ofițerii nopții" — a fost însărcinată să-i supravegheze în continuare pe suspecți. Se pare că totul n-a fost decât pentru a i se arăta pisica maestrului, care, deși mereu politicos, făcea întotdeauna doar strict ceea ce voia el. Printre cei trei „posibili complici" s-a aflat și Al Șaptezeci și optulea. Să fi vrut autoritățile — care se confundau în clipa aceea cu voința lui Lorenzo de Medici — să-l atenționeze și pe fiul Cavalerului Marchiz pentru a-i aminti că nici Palatul Bosci n-a fost chiar total neutru în conjurația Pazzi? Din Palatul Bosci a venit Umberto, acolo a putut deseori fi văzut intrând abatele Contador, poate și alte personaje pe care istoria nu le-a reținut și despre care, în ignoranța sa, scribul habar nu are[24]. Așa că,

---

ca l-a făcut să devină nu numai recuperator specializat, negustor priceput, colecționar înzestrat cu o extraordinară intuiție, dar și împătimit după piesele obținute indiferent în ce fel. În fond, în calitate de unic beneficiar a moștenirii Palatului Bosci — fără să știm vreodată cât la sută din averea menționată de legende ar fi fost adevărată —, el nu avea nevoie să pună atâta pasiune pentru a acapara și mai mult. O făcea pentru că îi plăcea, pentru că îi plăceau operele adunate, pentru că se despărțea atât de greu de fiecare dintre lucrările pe care reușise să pună mâna.

[24] Implicarea Palatului Bosci rămâne neclară, chiar dacă actorii mai sus amintiți ar înclina spre o situare a Omului din fereastră de partea conjuraților.

neîncetând să-şi pună întrebări la care nu ştia şi nu ştie să răspundă, scribul a scotocit şi după cauzele adevărate datorită cărora ar fi fost implicaţi şi ceilalţi doi cercetaţi. Însă până şi identitatea le rămâne difuză, atât literatura de specialitate, cât şi scrierile romanţate nevorbind toate despre aceleaşi personaje, deşi despre Leonardo da Vinci există o bibliografie atât de bogată.

Şi, în fine, dintre preparativele Celui de Al Şaptezeci şi optulea n-a lipsit nici iniţierea în cele mai noi evoluţii ale ştiinţei[25] şi tehnicii. Pentru aceasta, a început cu „minunile" lui Cossimo Locatti, cel ce s-a aflat atât de aproape şi având amintirea încă neştirbită, apoi s-a adâncit în bibliotecă şi a citit tot ce a găsit despre Arhimede. Pe urmă a sărit iarăşi la realizările mai recente şi a studiat în amănunt tiparniţa cu litere mobile recent instalată de călugării dominicani de la mănăstirea Santa Maria Novella, ca să ajungă să discute iarăşi cu Leonardo despre proiectul acestuia în legătură cu „maşina cu mişcare alternativă", despre „fierăstrăul mecanic" ori despre „teascul de tipografie", toate concepute de maestru în acei ani, la fiecare păstrându-ni-se schiţele pline cu alte desene şi cu adnotări. (Să fi fost relevate acele adnotări atât de încifrate şi din discuţiile cu Al Şaptezeci şi optulea?) Şi cum să nu-l intereseze pe Recuperator asemenea „detalii"? Iată, de pildă, cum este descris „teascul tipografic": „Un şasiu mobil automat legat de sistemul de presiune îi permitea tipografului să desfăşoare funcţia de presare şi de înaintare a foii de hârtie printr-o singură operaţiune, acţionând marele

---

Ba, s-a spus chiar că, de la înălţimea ferestrelor sale, Sfinxul ar fi regizat dispunerea actanţilor, el fiind singurul capabil să aibă încontinuu o viziune generală a întregii cetăţi, a întregului câmp de luptă. Însă nimic nu a păţit Omul din fereastră, mulţimea nu s-a apropiat şi de Palatul Bosci spre a-l jefui, aşa cum a fost lăsată să procedeze cu reşedinţele celor dovediţi ori doar bănuiţi că ar fi fost implicaţi în complot. Despre Palatul Bosci se putea spune orice — deşi o prudenţă în aceasta era mai mult decât necesară —, dar Palatul Bosci îşi urma propriul destin, închis ermetic în spatele zidurilor sale ce s-au dovedit atâta vreme inexpugnabile.

[25] Scribul foloseşte termeni improprii acelor vremuri, când „artă" însemna orice activitate practică realizată frumos, iar „ştiinţa" era explicaţia teoretică a acelor acţiuni.

levier situat în față."[26] Al Șaptezeci și optulea dorea să se bucure nu numai de frumos, dar și de explicarea lui.

În Anul Domnului 1482, Al Șaptezeci și optulea se afla gata pentru ceea ce s-a pregătit cu atâta migală. Prilejul a venit întocmai după cum a anticipat. Prologul s-a produs cu un an mai devreme, când l-a împrumutat cu 500 de florini pe Alberto Michelozzi, un verișor al lui Niccolo Michelozzi, omul de încredere și cancelarul atotputernicului devenit între timp Lorenzo de Medici. Acela s-a dovedit un test extraordinar, urmat de efecte pe măsură. Alberto Michelozzi a fost unul dintre nelipsiții băieți de bani gata dintre cei ce mișună prin toate societățile și prin toate timpurile, juni pretinzând că își pot permite orice, sfidând și revoltându-i pe concetățenii lor. Fante tipic, Alberto (*Berto*) Michelozzi era cunoscut pentru risipă, dar, în special, pentru modul cum reușea să facă întotdeauna rost de bani, în ciuda faptului notoriu că nu-i returna niciodată. După ce a câștigat două procese în care a fost evident pentru toată Toscana că n-a avut nici pe departe dreptate, a devenit și mai sigur pe el, însă și lumea ar fi trebuit să fie conștientă că banii împrumutați năzdrăvanului tânăr nu se vor mai întoarce niciodată. Și totuși, în ciuda tuturor avertismentelor, s-a găsit cineva care să-l împrumute iarăși: Al Șaptezeci și optulea. Scadența a trecut de mult și, după exact un an, Michelozzi a primit un ultimatum: în trei zile să-și achite datoria. Ceea ce nu numai că nu l-a speriat pe celebrul *Berto*, însă l-a pus într-o poziție penibilă pe moștenitorul Palatului Bosci, de care a început să se amuze toată Florența. Era și un sentiment de veche frustrare descătușată: de la venirea Omului din fereastră, niciodată nici el și nici urmașii săi n-au putut fi păcăliți nici măcar cu un singur bănuț de aramă. Și, iată, stăpânul actual a aruncat dintr-o lovitură 500 de florini în gura nesătulă a lui *Berto*, de unde nu va primi înapoi decât vorbe batjocoritoare. Căci *Berto* și-a râs peste tot de ultimatumul primit de la „fiul decapitatului și nepotul Nătăfletului". Aceasta a fost situația după actul întâi.

---

[26] Domenico Laurenza, Mario Taddei, Edoardo Zanon, *Mașinăriile lui Leonardo, Secrete și invenții în codexurile da Vinci*, Enciclopedia RAO, 2006.

Surpriza a venit între acte: Alberto (*Berto*) Michelozzi a fost găsit în propria-i locuință într-o baltă de sânge. Un bilet atrăgea atenția că important este „Cine râde mai la urmă...“ Începea, așadar, actul al doilea: acum lumea a devenit curioasă să vadă cum va gestiona puternicul Niccolo Michelozzi asasinarea verișorului său. De care, chiar dacă n-a fost teribil de mândru, îl unea totuși legătura de sânge. Pentru toată lumea, biletelul acela nu era decât confirmarea — dacă ar mai fi fost necesară o asemenea confirmare — că ucigașul era Al Șaptezeci și optulea ori cineva care a acționat în numele Celui de Al Șaptezeci și optulea. Toată lumea știa, dar nu exista nicio dovadă palpabilă. Dacă Niccolo nu reacționa, tăcerea lui ar fi fost percepută ca și cum acela ar fi primit o palmă în plină piață și nu ar fi făcut nimic pentru a-și apăra onoarea. Acum nu mai era vorba despre lupta dintre creditor și debitor, acum se întrevedea o bătălie între Palatul Bosci și Michelozzi, alături de care va interveni, probabil, Palatul Medici. Era subiectul zilei. Toate bârfele, denaturate de trecerea vremii, în legătură cu cele petrecute în timpul conjurației Pazzi au fost dezgropate și, deși de atunci peste Toscana s-au abătut atâtea evenimente grave, implicându-i pe papă, pe împărat, pe regii Franței, Angliei și ai Neapolelui, pe toți marii seniori ai Italiei, evenimente din care Lorenzo a știut să iasă triumfător, disputa dintre Al Șaptezeci și optulea și Michelozzi reușise să devină subiectul cel mai discutat. În sfârșit, Niccolo, cancelarul lui Lorenzo, a reacționat: l-a invitat la o discuție particulară pe prezumtivul ucigaș al mult mai tânărului său verișor, după care mulțimea curioasă a aflat că era să se facă o mare greșeală în privința stăpânului Palatului Bosci, care nu numai că nu l-a omorât el pe *Berto*, ci a rămas și cu datoria nestinsă. Niccolo era dispus să-i restituie o jumătate din sumă, bani pe care cei doi au convenit să-i folosească pentru găsirea mârșavului asasin. Lumea, care, ca de obicei, voia sânge, a rămas profund dezamăgită. Și nu a fost mai fericită nici când, după vreo săptămână, a fost găsit un individ tocmai din Lombardia, asupra căruia se afla un lanț de aur și un inel cu inscripția lui Alberto Michelozzi. Individul a fost spânzurat, deși nimeni nu părea înclinat să creadă în vina aceluia. Cu toate dovezile materiale găsite asupra lui? Cu toate dovezile materiale găsite asupra lui.

Au urmat actul trei, actul patru ș.a.m.d.

Deocamdată, lumea nu era încă în stare să aprecieze victoria celui de Al Șaptezeci și optulea. Putea să fi fost o înțelegere între Palate, se putea ca flușturaticul lăudăros *Berto* să fi constituit o piatră de moară și de gâtul aparținătorilor săi, care n-au găsit altă metodă de a scăpa de el, puteau exista mii de aranjamente în care chiar și Al Șaptezeci și optulea să nu fi fost decât un simplu pion. Deocamdată, lumea nu era încă în stare a aprecia victoria celui de Al Șaptezeci și optulea.

A urmat însă actul următor. Încă puțin timp înainte de a fi avut loc discuția confidențială dintre Niccolo Michelozzi și Al Șaptezeci și optulea, a fost descoperit și un alt cadavru, având și el alături un bilețel cu inscripția „Cine râde mai la urmă...". În săptămânile următoare au mai apărut încă două cadavre. Și încă două bilețele. De acum, nu mai era vorba despre o ipotetică dispută între două familii influente, ci chiar despre securitatea generală a cetățenilor, întrucât cele trei leșuri găsite au aparținut unor bărbați provenind din categorii sociale diferite. Autoritățile n-au trebuit să cheltuiască prea mult din prețiosul lor timp pentru a depista motivul crimelor: cum toate victimele i-au fost datoare Celui de Al Șaptezeci și optulea, legătura dintre omoruri a dus către același nume. Însă, iarăși, „din lipsă de probe", acuzațiile au rămas pur speculative. Ceea ce este mai important reiese din documentele timpului: Al Șaptezeci și optulea n-a fost invitat decât o singură dată în fața gonfalonierului de justiție, după ce membrii Senioriei au discutat de mai multe ori subiectul. În urma acelei convocări nu s-a mai întâmplat nimic. Dar nici alte victime n-au mai fost găsite multă vreme de atunci la Florența.

Ce s-a întâmplat de fapt? Scribul nu poate face decât supoziții.

(Scribul trebuie să recunoască umil că întreaga activitate a celui de Al Șaptezeci și optulea i se pare atât de coerentă, încât se teme că o tratează într-un registru absolut simplist. Fiindcă succesiunea evenimentelor se supune pentru fiecare om unei singure logici, întotdeauna marja de probabilitate ca lucrurile să se fi desfășurat (doar) așa este destul de redusă. Pe lângă faptele concrete atestate, scribul se conduce tot după propria-i logică, o logică plină de gânduri preconcepute, atât de primitivă, încât nu poate răspunde la niște întrebări la fel de simple: de pildă, cum se poate ca o activitate în fond infracțională să se desfășoare atât de liniar și nimeni să nu ia măsuri împotriva făptuitorului?

Încă o dată: scribul este conștient că rolul său n-ar fi decât să adune date și să le așeze unele după celelalte, în încercarea — și așa prea îndrăzneață — de a reconstitui lanțul cu o sută de inele a lungului șir; cu toate acestea, scribul nu se poate abține și comentează, trage concluzii și caută paralele cu alte evenimente. Ceea ce face textul său prea lung, prolix și confuz ori naiv prin simplitate. Scribului îi este teamă că biografia Recuperatorului păcătuiește, în primul rând, prin acest ultim defect.)

Ce s-a întâmplat, de fapt? În urma acelei întrevederi nu numai că n-au mai fost găsite cadavre cu bilețelul acela alături, dar și o mare parte dintre vechii datornici s-a grăbit să-și plătească restanțele sau să negocieze o nouă amânare. Secătuită de războaiele interne, de conflictele externe și de pedepsele lui Dumnezeu pentru toate acele furtuni create de oameni, Florența se afla în vârful grandorii umaniste și, totodată, în cea mai gravă criză economică. Ieșirea la iveală a acelor datorii și achitarea multora dintre ele n-au putut reprezenta decât un balon de speranță pentru cetate. Eficacitatea procedurilor aplicate de noul stăpân al Palatului Bosci putea fi condamnată moral, însă a arătat și altceva: soluția ieșirii din criză. În acel an 1483, Al Șaptezeci și optulea a devenit un fel de recuperator oficial, chiar dacă activitatea sa nu era tolerată decât tacit. Însă cu atât mai încurajată. Un recuperator nu numai în propriile sale afaceri, ci angajat în același scop și de către alți creditori disperați că nu și-au mai văzut banii și chiar de către Seniorie, în numele cetății. Al Șaptezeci și optulea a devenit una dintre persoanele cele mai temute în Florența, apoi în toată Toscana, apoi în lumea mare. Al Șaptezeci și optulea a devenit Recuperatorul.

În galeria de portrete ale stăpânilor Palatului Bosci, galerie despre care scribul a mai făcut vorbire, găsim și o pictură pe care același scrib atât de superficial[27] i-a atribuit-o inițial Celui de Al șaptezeci și cincilea,

---

[27] Nimeni nu poate pretinde că, asemenea multor călugări, scribul nu s-a biciuit adesea în public, ori de câte ori avea nădejdea că astfel își răscumpără o părticică din greșelile sale. Acuza de superficialitate, deși mai mult decât dreaptă, nu provine doar din vina sa: înhămat la un proiect atât de nemilos de uriaș pentru viața unui singur om, scribul nu are vremea fizică de a aprofunda suficient niciunul dintre episoadele descrise. Dacă vrea să-și termine lucrarea — și dacă, desigur, Dumnezeu i-o va permite —, el trebuie să se resemneze că nu oferă

Înțeleptul, străbunicul Recuperatorului. Confuzia a avut mai multe cauze: pe de o parte, scribul nu a știut la acea vreme de existența lucrării care, până la urmă, a considerat-o a-l înfățișa pe episcopul provenit din acel palat din Florența și nu ajunsese nici la Recuperator. Odată găsit adevăratul (?) portret al Înțeleptului, celălalt tablou a rămas disponibil. Și, ca într-o mutare izbutită în jocul de puzzle, rama primă s-a potrivit perfect în spațiul dedicat Celui de Al șaptezeci și optulea: pânza aparținând unui „autor necunoscut" oferă privitorului portretul unui bărbat cu pieptul acoperit cu o cămașă de zale, ținând într-o mână sabia, iar în cealaltă o carte, cum i s-a părut scribului la început, un carnet, după cum l-a descifrat mai cu luare-aminte. Este vorba despre carnețelul nedespărțit al Recuperatorului, carnețelul care a intrat în vorbirea curentă atunci când cineva era prevenit că undeva îi sunt scrise toate datoriile, existând întotdeauna cineva care să-l găsească, să i le amintească și să-l judece pentru ele. La picioarele personajului se află câteva imagini simbolice, după moda timpului: o balanță, un șoim, o maimuță, o clepsidră, un craniu. Cu ajutorul tehnicilor schimbătoare, cel puțin unele dintre aceste obiecte își modifică identitatea, de sunt privite din alt unghi: de exemplu, atât clepsidra, cât și balanța devin pumnale, mesaj cât se poate de limpede, care, în legătură cu Recuperatorul, nici măcar nu mai trebuie explicat. Tot așa, șoimul își ia zborul. Dar șoimul nu vânează pentru el, ci pentru cel pe a cărui mănușă se odihnește... Mai mult ca sigur că există și alte posibilități pentru a anima desenul, posibilități ce se dezvăluie doar unor inițiați. Pentru arta din veacul al XV-lea nu trebuiau să se inițieze numai creatorii, ci și privitorii. Lucru care, cu toată nesiguranța vremurilor, s-a și petrecut. Pe urmă, pătura celor dispuși să se introducă în acele taine s-a tot subțiat. A celor dispuși, dar și a celor acceptați. (Se spune că atunci când, mult mai târziu, papa Pius al IV-lea a acoperit cu o draperie personajele din *Judecata de apoi* pictată de Michelangelo în Capela Sixtină, pentru a feri privirile credincioșilor de o priveliște *atât de impudică*, a început și activitatea de limitare severă

---

bunului cititor decât scrierea unui biet diletant în prea multele vremuri, locuri și domenii prin care l-a ghidat firul acțiunii.

a celor care să mai aibă acces la tainele conținute în operele de artă. Lucrurile acestea sunt greu de înțeles cu aproape o jumătate de mileniu mai târziu: într-o lume în care preceptele oficiale erau păzite cu străşnicie, fiind pedepsite până și cele mai mici deviații, la nivelurile cele mai înalte nimic nu era decisiv. Scribul a dat exemplul cu acoperirea *Judecății de apoi* de către papa care l-a iubit atât de mult pe Michelangelo, ca să arate că Sfântul Scaun nu dorea în niciun caz ca pictura să dispară, ci doar ca poporul să fie împiedicat s-o judece greșit. Carlo Borromeo, nepotul papei, aprigul inchizitor și totodată adulatul înțelept sanctificat curând după moartea sa fizică, ar fi descoperit în multe dintre lucrările maeștrilor Renașterii mesaje ascunse. El, care n-a pregetat să ardă pe rug pe cei ce s-au abătut de la credința catolică, n-a distrus acele opere, ci „le-a tăiat limba", adică a făcut ca secretele lor să nu mai poată fi descifrate decât de foarte puținii aleși care au mai avut dreptul să învețe tehnicile ascunse. Acțiune îndreptată și spre artiști și spre public. Michelangelo sau Leonardo — însă și alții — s-au răfuit cu marile personaje ale timpului cu ajutorul acelor narațiuni criptate, dar Borromeo a făcut justa delimitare între erezia față de Dumnezeu și criticile îndreptate împotriva unor reprezentanți vremelnici ai Proniei pe Pământ, chiar dacă printre aceștia se aflau și papi. Doar când trimiterile deveneau prea grave și prea explicite, lucrările dispăreau. Misterul foarte puținelor picturi păstrate ale lui Leonardo da Vinci este îndeobște expediat prin aceea că marele artist — la fel ca și Michelangelo — era atât de migălos, încât a dus foarte puține proiecte la capăt. Dar, iată, mai există și alte explicații. „Leonardo și Michelangelo l-au iubit sincer pe Dumnezeu, iar Dumnezeu, prin Marea Sa Milă, i-a ferit de hulă", ar fi spus Borromeo. Numai că textul complet ar fi trebuit să sune așa: „Leonardo și Michelangelo l-au iubit sincer pe Dumnezeu, iar Dumnezeu, prin Marea Sa Milă, i-a ferit de hulă, iar eu i-am ajutat ca și lucrările lor să fie ferite de hulă.")

Așadar, cam în acel an 1483, Al Șaptezeci și optulea a devenit Recuperatorul. El a devenit atât de cunoscut, încât particulari și instituții, negustori, dar și nobili, chiar și suverani și prinți ai Bisericii au apelat la serviciile sale. Dovedindu-și extraordinara eficiență, a primit

mai multe propuneri pentru a i se oficializa statutul, însă el a respins asemenea oferte și din partea Senioriei Florenței, și din partea unor regi, chiar și din partea Vaticanului, care a vrut să înființeze pentru el chiar și o slujbă cu obiectul de activitate de a prinde datornicii și a-i face să-și achite restanțele. Nici angajarea exclusivă de către cineva n-a acceptat-o Al Șaptezeci și optulea, chiar dacă odată cu statutul mai mult sau mai puțin oficial, n-ar fi trebuit să-și întrețină din surse proprii armata de spioni, mercenari și funcționari, ci i-ar fi primit pe toți aceștia pe banii celui care l-ar fi angajat.

Și, pentru că veni vorba despre „armata de spioni, mercenari și funcționari", pe măsură ce activitatea i se diversifica, Recuperatorul a trebuit să-și îmbogățească structura tot mai complexă de ajutoare: funcționari care să țină evidența datoriilor și creanțelor, stadiul în care se aflau acestea etc., apoi indivizi care să colinde lumea în căutarea unor debitori, un fel de detectivi particulari, cum le-am spune astăzi, precum și membrii unor adevărate trupe de presiune, menite să-i înfricoșeze suficient pe cei urmăriți, încât să-i facă să întreprindă orice numai să scape de urmările din amenințările promise. Acești bătăuși erau un amestec de mercenari, bandiți și simpli foști pierde-vară. Problema cu ei era să-i poți disciplina într-așa o măsură, încât să nu te fure și pe tine și să nu se întoarcă și împotriva ta. Aici interveneau metodele extreme ale Recuperatorului. El le oferea de la început o mulțime de avantaje: a zecea parte din valoarea recuperată, protecție în fața legilor, ștergerea vechilor lor delicte, decontarea cheltuielilor avute în misiune. În schimb, cel ce accepta acel contract, trebuia să-l respecte întocmai și nici nu mai putea ieși din combinație. Prea puțini dintre cei ce au încercat să calce aceste două condiții au scăpat cu viața. (Cel de a-l patrulea eșantion de oameni ai Celui de Al Șaptezeci și optulea, format din ucigași bine plătiți și bine protejați, meniți a-i pedepsi pe trădători și pe dezertori — supraveghetorii —, nu arătau niciun fel de reținere în satisfacerea misiunilor lor [28].)

---

[28] Asta ca să nu mai vorbim despre trupa de ceea ce numim astăzi *bodigarzi*, îndeletnicire prea puțin uzitată în veacul Medicilor.

Pe urmă, mai erau și „asociații". Scribul a amintit mai sus de Țipor și de Yoris, atunci când a creionat atât de stângaci migăloasa pregătire a Recuperatorului pentru demersul său. Despre Țipor a insistat ceva mai mult, întrucât despre Țipor a mai fost vorba (și încă de mai multe ori) pe parcursul trecerii Celor O Sută. Yoris n-a mai apărut printre personajele care i-au acompaniat pe ascendenții Celui de Al Șaptezeci și optulea. Știm doar că, alături de abatele Contador, și Yoris a fost unul dintre personajele de încredere ale contelui Patazzi, posibil unul dintre membrii confreriei sale, în privința căreia nu prea mai știm nimic. Dacă Țipor a fost un „om fără vârstă", pe vremea când l-a solicitat Recuperatorul pe Yoris, acesta trebuia să fie destul de bătrân, măcinat de ani și de urmele unei vieți trăite intens: era lovit de o hemipareză și auzea cu dificultate. Ceea ce nu a pierdut a fost energia care-i alimenta și în continuare pofta uriașă de acțiune. Deși abia se târa, nu era în stare să stea locului. (Se spunea despre el că a fost unul dintre acei oameni care nu au dormit niciodată mai mult de trei nopți sub același acoperiș.) Mai avea și o voce puternică, bubuitoare chiar, cu care a reușit să atragă atenția și să se impună în fața oricui. Prin relațiile sale și fiindcă nu a fost niciodată implicat în vreun scandal[29], Recuperatorului i s-a părut că a dat de omul ideal. Și nici Yoris nu l-a dezamăgit.

Pe de altă parte, mai trebuie amintit că unul dintre secretele succeselor Recuperatorului a fost că, pe cât de ferm acționa împotriva celor ce „încălcau contractul", pe atât de maleabil se comporta cu debitorii dispuși să colaboreze. („Fiecare monedă are două fețe"...) Când, după ce au fost contactați, cei care nu opuneau rezistență oamenilor Celui de Al Șaptezeci și optulea și nu dădeau impresia că se vor face nevăzuți odată ce li se va ivi primul prilej, chiar de arătau că nu au de unde să-și plătească în momentul acela datoriile, Recuperatorul le arăta bunăvoință, ba mai mult, le dădea și sfaturile cele mai favorabile lor, chiar părând că-și protejează victimele. Uneori a și făcut-o. După principiul că n-are rost să-l elimini pe cel deocamdată insolvabil, întrucât odată cu omul dispare și șansa potențialei restituiri, câteodată chiar Palatul Bosci se arăta dispus să preia

---

[29] Al Șaptezeci și optulea și-a selectat colaboratorii, după ce a cules toate referințele necesare.

creanțele, făcându-l pe nefericit să nu mai trebuiască să se ascundă, să poată ieși la lumină și să întreprindă totul pentru a se achita. Iar acesta să rămână cu veșnica recunoștință față de binefăcătorul său. Până la urmă, unii dintre acei oameni au ajuns chiar să lucreze pentru Recuperator. Desigur, nu în calitate de căutători de alți datornici și nici printre golanii puși să-i înspăimânte, să-i maltrateze ori chiar să-i ucidă pe cei ce nu voiau să colaboreze, ci în biroul de contabilitate ori ocupând slujbe de cu totul altă natură în administrarea averilor deținute de Palatul Bosci[30].

Ceea ce a prevăzut de la început s-a adeverit: recuperând datorii și pentru mai-marii lumii, a fost dacă nu protejat de aceștia, măcar lăsat să-și vadă în pace de acțiunile sale. Într-adevăr, ori de câte ori era găsit un leș înotând într-o baie de sânge sau mort prin otravă și având alături bilețelul cu „Cine râde mai la urmă...", făptașul n-a fost *niciodată* găsit. Și nu numai autoritățile de pretutindeni au închis ochii față de aceste crime, și populația era alături de haiducul venit să facă dreptate, pedepsindu-i pe șarlatanii care luau împrumuturi și uitau să le restituie, bătându-și joc de munca creditorilor, fiind nepunctuali și încălcând toate făgăduielile date. Mai ales faptul că n-a rămas un secret pentru nimeni că în caz că un nefericit nu-și putea achita obligațiile nu din ticăloșia lui, ci datorită unei calamități ori altei nenorociri pe care n-a putut-o anticipa și de care nu era deloc vinovat, oamenii trimiși să-l determine să-și țină cuvântul dat se purtau cu multă înțelegere și-l ajutau să iasă cumva la liman. „În fond, Recuperatorul muncea pentru ca să existe o ordine corectă în relațiile dintre oameni, iar acolo unde această ordine lipsește, nu poate domni decât haosul și arbitrariul", se spunea. În foarte scurt timp, Al Șaptezeci și optulea a devenit un fel de haiduc oficial, la care se apela la fel ca la judecător, spițer sau cizmar.

Așa că fiul Cavalerului Marchiz Umberto n-avea de ce se teme nici din partea oficialităților și nici din partea populației[31]. Și pentru unii,

---

[30] Din registrele fiscale, este greu de reconstituit ce afaceri erau gestionate din acel palat, chiar Omul din fercastră preferând să lucreze prin intermediari, astfel că nici în felul acesta nu s-au putut afla (și nici ataca) amănunte despre averea sa intrată în legendă. Al Șaptezeci și optulea a păstrat acel mister.

[31] N-avea de ce se teme, dar se temea îngrozitor.

şi pentru ceilalţi el devenise un instrument folositor într-o lume unde mai toţi actanţii nu mai respectau niciun contract, nici material şi nici moral, în speranţa că acela căruia îi datorau ceva va fi răsturnat cât de curând de furia unei istorii ce se prăvălea într-un ritm tot mai ameţitor peste lume. „Doar Dumnezeu l-a trimis pe Recuperator", îşi spuneau oamenii înţelepţi, conştienţi că starea la care s-a ajuns periclita instituţiile tradiţionale şi ducea la dizolvarea oricărei coerenţe a mersului civilizaţiei. Iar plebea, întotdeauna bucuroasă atunci când cineva mai parvenit pe scara socială păţea ceva rău, aplauda şi ea „dreptatea care s-a făcut", plebea simţind de fiecare dată drept o umilinţă a oricărui individ că un altul a reuşit, că un altul s-a dovedit mai destoinic, ceea ce este întotdeauna greu de acceptat fără ca respectivului să nu i se găsească o metodă infamă pe care a folosit-o în ascensiunea lui.

Nu, Recuperatorul n-ar fi trebuit să se ferească decât de ţintele atacurilor sale. Însă acestea, asemenea oricărei lighioane hăituite, neavând ce pierde, se apărau atacând la rândul lor. Şi iarăşi s-a simţit Al Şaptezeci şi optulea la fel ca atunci când s-a aflat în grija lui Bornaretti şi a lui Cambiso, când, după ce a reuşit să stoarcă numeroşi bănuţi de la colegii săi de învăţătură, a fost bătut cumplit în plină stradă de câţiva băieţi pârâţi de el. Pe vremea aceea a ezitat să mai iasă în cetate şi n-a mai făcut-o singur nici mult mai târziu, de teamă să nu fie iarăşi agresat. Acea spaimă nu l-a mai părăsit nicicând, mai ales că, mai târziu, n-a mai fost vorba de câţiva gologani, ci, uneori, de adevărate averi. Dacă pentru acel mărunţiş a încasat o asemenea corecţie, la ce să se aştepte în noua sa ipostază? Singurul adăpost sigur se afla în spatele zidurilor Palatului Bosci, locul care n-a fost niciodată atacat nici în timpul numeroaselor tulburări interne, nici atunci când în Florenţa s-au schimbat stăpânii, iar sub pretextul unor trădări, familii întregi au fost ruinate, iar restul cetăţii prădate de mercenarii vremelnicilor învingători. Doar în Palatul Bosci se simţea cu adevărat în siguranţă, însă şi impozanta clădire bătrână a fost supusă modificărilor, cele mai multe nu pentru a o adapta noilor rânduieli administrative introduse de Al Şaptezeci şi optulea, şi nici pentru a o alinia la noile facilităţi apărute în casele celor bogaţi, ci, mai ales, spre a-i mări şi mai mult securitatea. (După

distrugerea edificiului, s-au găsit culoare secrete, coridoare subterane, uşi false, urmele unor încăperi ascunse şi capcane ucigaşe pentru intruşi.)

Precauţiile luate nu s-au dovedit deloc zadarnice. Recuperatorul a fost atacat de mai multe ori, câteodată nu de simpli ucigaşi plătiţi, ci chiar în urma unor comploturi bine puse la punct. A scăpat de multe ori[32], însă teama nu l-a părăsit niciodată. Mai ales că a trebuit să recunoască diversitatea direcţiilor de unde-l ameninţau primejdiile: pe de o parte, din partea celor ce aveau toate motivele să încerce să scape de el, pe de altă parte, situaţia oricând posibilă ca tocmai cei bine plătiţi să-l apere să fie şi mai bine plătiţi ca să-l piardă. Recuperatorul a devenit unul dintre oamenii socotiţi cei mai puternici şi, totodată, unul dintre oamenii cei mai vulnerabili.

Până la plecarea la Milano, Al Şaptezeci şi optulea şi-a condus lucrările din Palatul Bosci. Prin intermediul oamenilor săi, prelua comenzi de la cele mai diferite surse: de la un socru care nu i-a oferit ginerelui său dota promisă înainte de căsătoria fetei; de la un bătrân care nu numai că nu şi-a putut recupera banii împrumutaţi unei familii tinere, dar a mai fost şi silit să semneze cu cuţitul la gât că suma i-a fost returnată; de la un grup de tăbăcari care nu şi-au primit lefurile de mai multe luni; de la un negustor în prag de faliment, fiindcă nobilul căruia i-a adus mătăsurile şi mobila cerute refuza de ani buni să-i achite marfa etc. Pentru toate întârzierile în ţinerea unei promisiuni.

---

32 Atunci când complotiştii n-au murit la locul faptei şi au fost prinşi, au fost întotdeauna pedepsiţi cu moartea în urma unor judecăţi sumare, prin furia mulţimilor, ori de mâna oamenilor Celui de Al Şaptezeci şi optulea. Printre asemenea întâmplări, s-a păstrat şi un caz în care o tânără aristocrată a încercat să-l ucidă pe Recuperator, după ce soţul ei a fost găsit mort lângă bileţelul „Cine râde mai la urmă...". Femeia era convinsă că bărbatul ei a plătit nevinovat pentru o datorie moştenită de două generaţii. La proces s-a dovedit că a avut dreptate. Asasinul „neidentificat" al soţului ei, dar ştiut de toată lumea, nici măcar n-a fost luat la întrebări, dar femeia a sfârşit pe eşafod. A fost unul dintre puţinele spectacole atât de gustate de public — mai ales dacă gâdele dădea dovadă de imaginaţie şi dacă victima era tânără şi arătoasă —, când lumea n-a aplaudat.

De cele mai multe ori era vorba despre oameni disperați, fără nicio șansă de a-și câștiga dreptatea în fața justiției. Rezolvarea unor asemenea cazuri l-a făcut pe Recuperator extrem de popular, el devenind un fel de „justițiar al poporului". Oficialitățile aveau toate motivele să închidă ochii, chiar dacă oamenii Celui de Al Șaptezeci și optulea făceau legea după cum voiau ei. Oficialitățile aveau toate motivele să închidă ochii pentru că, pe de o parte, în urma acțiunilor Recuperatorului, de frică, o mulțime de escroci au trebuit să plece în grabă din Toscana, pe de altă parte, fiindcă era limpede că, dacă s-ar fi luat o măsură împotriva „justițiarului poporului", mulțimea l-ar fi apărat fără ezitare. Și mai trebuiau să închidă ochii oficialitățile, nu în ultimul rând, deoarece, la urma urmei, în perioada aceea au existat prea puține semnalări că, prin procedeele sale, Al Șaptezeci și optulea ar fi comis vreo nedreptate, că ar fi folosit forța în fața unor oameni nevinovați sau că ar fi utilizat șantajul sau alte metode culpabile pentru a trage foloase nemeritate. Însă, sincer vorbind, mușteriii umili ai Recuperatorului nu erau acceptați de acesta decât pentru a-l ridica pe soclul îngerului dreptății, ceea ce, așa cum tocmai s-a arătat, obliga autoritățile să nu intervină.

Pentru serviciile sale, Al Șaptezeci și optulea percepea între 15% și 20% din valoarea sumei sau a produselor redobândite de la datornici[33]. Târgul, convenit de comun acord, înainte de a prelua oamenii Recuperatorului un caz, părea corect: pentru a pune mâna pe acele datorii vechi, angajații Palatului Bosci își asumau o serie întreagă de cheltuieli. Desigur, acele cheltuieli nu puteau fi decontate *ad litteram*, ele țineau de tainele meseriei, însă nimeni nu punea la îndoială eforturile susținute și de multe ori costisitoare pentru ca un caz să fie rezolvat, după ce, vreme îndelungată, nu a apărut nicio rază de speranță că se va face dreptate.

Aceasta era fațada. Adevăratele câștiguri și adevărata forță a noului stăpân al Palatului Bosci provenea însă din marile lovituri pe care le-a dat în cercurile înalte. Tot mai înalte. Încă prin 1484, o știre a căzut

---

[33] Este adevărat că, de cele mai multe ori, oamenii Recuperatorului luau mai mult decât reprezenta datoria: „Așa le trebuie ticăloșilor, dacă n-au vrut să se achite de bunăvoie, așa cum au promis!"

asemenea unui trăsnet asupra întregii Italii: un cardinal chiar din interiorul Vaticanului a fost găsit într-o baltă de sânge, alături de biletul „Cine râde mai la urmă...". Recuperatorul ajungea la această soluție de puține ori, însă ea era atât de radicală, încât reușea să pară mereu prezentă în spaimele ipoteticilor vizați. Alegea rar să-și ucidă victimele fiindcă, odată dispărute, ele nu-i mai aduceau profitul de 15–20%, procente care, în unele cazuri, reprezentau adevărate averi. Își omora victimele doar în trei cazuri: dacă acelea opuneau o rezistență mai mare decât ar fi putut oamenii săi s-o frângă, dacă mai rămânea o rudă ori un asociat care, speriat de soarta celui ucis, făcea tot posibilul să plătească pentru a nu ajunge în aceeași situație și... pentru a păstra un ritm bine calculat al evenimentelor capabile să mențină spaima.

În privința identității cardinalului ucis, conform legendei chiar în apropierea Sfântului Părinte, scribul ezită să-i dea numele dintr-un motiv foarte simplu: multe dintre cazurile Recuperatorului par a fi la îndemâna cercetătorului de astăzi, fiindcă în neprețuita bibliotecă de pe insulele Lerines există cel puțin un carnețel dintre cele de care Al Șaptezeci și optulea nu s-a despărțit niciodată încă de pe vremea când își nota bănuții obținuți de pe urma delațiunilor din timpul cât și-a făcut ucenicia în școala lui Bornaretti și a lui Cambiso (desigur un alt soi de ucenicie decât cea provenind din lecțiile celor doi pedagogi bonomi). Își notase încă de atunci toate cazurile, pe de o parte, datorită spiritului său atât de migălos de metodic, pe de altă parte, pentru a nu uita cumva — deși el nu uita nimic! — atât ce situație nu a reușit s-o rezolve, cât și pe cine l-a făcut să plătească. Ce n-a reușit să rezolve la un moment dat putea fi soluționat altă dată: pentru aceasta era necesar ca amănuntele acelui caz să fie păstrate și să existe răbdarea de a se aștepta momentul prielnic. Pe cine a făcut să plătească era la fel de important să nu-l uite, fiindcă și acela, la rândul său, va căuta clipa prielnică spre a se răzbuna. Carnețelele (dintre care cel puțin unul există în biblioteca monahilor de la lăcașul de pe insulele Lerines) ne dau informații neprețuite despre viața și activitatea Recuperatorului, însă folosirea lor nu este lesnicioasă, ba chiar derutantă pentru un neavizat: în primul rând că autorul a folosit, după moda timpului, o scriere cifrată, plus că, la fel ca și Leonardo, obișnuia să scrie de la

dreapta la stânga ori de jos în sus de-a curmezișul paginii. Trecând și peste asta, pentru mai multă siguranță, nici majoritatea numelor personajelor nu sunt cele reale și au existat cel puțin două modalități de a le deconspira, după doi autori care s-au ocupat de ele. Rezultatele amândurora sunt la fel de logice, numai că au dat soluții total diferite[34]. Care este cea adevărată? Dar dacă există și un strat mai adânc conținând încă și un alt mesaj?

Scribul doar atâta a apucat să priceapă. De aceea, orice nume ar menționa din acel carnet nu poate fi valid decât dacă el se regăsește și în alte surse, dacă se poate în hârțoagele oficiale din cancelarii. Ceea ce, în privința cardinalului amintit, scribul n-a identificat. Așa că o să numească Rogerius Britanicus această victimă, așa cum este notat în carnețel, chiar dacă un asemenea ierarh nu va putea fi depistat în anale.

(Scribul își găsește, într-un moment total nepotrivit, noi alibiuri pentru eșecurile sale: când a redactat aceste rânduri, se apropia cu pași repezi de data de 15 august, data celei mai joase disponibilități spre performanță în ciclul său biologic. 15 august reprezintă pentru scrib vârful celei de-a doua și a celei mai profunde perioade de descurajare dintr-un an. Atunci îi apar în suflet momentele cele mai negre, care chiar de nu îl fac total inapt pentru adaptarea zilnică, îi diminuează sensibil orice performanță. E adevărat însă că din haosul în care se scufundă, mai apar și lucruri pozitive, probabil paiele căutate cu disperare, pentru ca să aibă iluzia că a găsit ceva de care să se agațe. Așa i s-a întâmplat și în noaptea de 15 spre 16 august 1985, când, neștiind ce motivație să-și mai găsească pentru a continua să peticească un sac ce se rupea iarăși și iarăși, a avut revelația proiectului Celor O Sută. Încă atunci a scris argumentul la ANABASIS, argument după care a mai avut puterea să se orienteze în următoarele decenii ce i-au fost îngăduite pe acest pământ. Și deși știe că până și slabele sale puteri se mai subțiază în jurul datei de 15 august, conștient că nu-și

---

[34] Cea mai subtilă tehnică de a încifra un text e să oferi cel puțin două paliere de lectură. Primul, desigur, nu e decât o capcană, constituindu-se într-un mesaj atât de coerent, încât cel ce a ajuns până la el e convins că se află în fața mesajului adevărat. Aceste tehnici — atât încifrarea cât și decriptarea — au reprezentat una dintre plăcerile cele mai rafinate ale societăților culte din Renaștere și mai ales ale celor din veacul al XV-lea.

mai poate permite să facă nicio pauză, va continua, cerându-şi scuze bunului cititor pentru prestaţia din acest fragment[35]*. Scribul îşi permite să-i facă o propunere bunului cititor: să nu citească rândurile scrise cu litere înclinate — „italice", cum le numesc specialiştii —, pentru că ele nu sunt decât răbufnirile de disperare ale unui orgoliu mereu rănit. În felul acesta, în vremea când scribul îşi elimină o parte din toxine, cititorul nu-şi pierde timpul în zadar. Scribul crede că este o propunere decentă: ori de câte ori veţi vedea aliniatele cu litere înclinate, ignoraţi-le!)*

Aşadar, să revenim la înaltul ierarh Rogerius Britanicus, găsit mort chiar în încăperea sa din vecinătatea apartamentului Sanctităţii Sale. Puternicul cardinal, cunoscut drept un om deosebit de credincios, obişnuit cu posturi prelungi — când l-au aflat pe jos, doar pe jumătate îmbrăcat, au putut confirma că a fost într-adevăr doar piele şi oase —, nemilos cu greşiţii întru credinţă, preocupat doar de a-i întoarce mereu pe nemulţumiţi spre Hristos, panaceul pentru alinarea tuturor suferinţelor.

— Ce-ţi lipseşte ţie că nu eşti mulţumit? obişnuia să-i mustre pe toţi cei ce-şi exprimau o durere în prezenţa sa. Ai un tavan deasupra capului? Dispui de o coajă de pâine şi de un blid de apă? Nemulţumit nu trebuie să fie omul decât că vede în jurul său atâţia rătăciţi şi că n-a făcut nimic pentru a-i aduce înapoi printre ceilalţi miei din turmă. Pentru aceea să fii nemulţumit!

Vorbele lui au prins de multe ori şi oamenii îl iubeau, cu toată asprimea din vocea şi din privirile sale. Şi Sfântul Părinte îl iubea, dovadă că l-a reţinut atât de aproape de el şi nu l-a mai lăsat să se întoarcă în Anglia. Sfântul Scaun fusese tocmai ocupat, după decesul lui Sixtus al IV-lea, de genovezul Giovanni Bautista Cibo — Inocenţiu al VIII-lea —, iar relaţiile cu Florenţa lui Lorenzo de Medici s-au îmbunătăţit spectaculos, mai ales după ce l-a numit pe fiul lui Lorenzo cardinal (viitorul Leon al X-lea). Pentru oamenii din Florenţa, Roma devenise din nou un loc sigur — pe cât de sigur poate fi un loc pe acest

---

[35] *Scribul are în amintire minunata nuvelă a lui Örkény István,* Expoziţia cu trandafiri, *în care un alt scrib, bolnav de moarte, îşi petrece ultimele ceasuri în competiţia cu timpul pentru a-şi termina cartea, pentru a-şi termina misiunea. Scribul ipohondru se simte de foarte mulţi ani în aceeaşi situaţie.*

pământ —, un loc de unde se adunau ițele pentru diferitele inițiative de mare anvergură. În memoria oamenilor, rolul lui Rogerius Britanicus a fost acela de a-l îndruma și pe papă în lupta împotriva greșiților. Asprul monah l-a îndemnat pe Inocențiu să-l mențină mare inchizitor pe Torquemada și, împreună cu inchizitorii dominicani Henric Institoris și Jakob Sprenger, a pregătit manualul de combatere a vrăjitoriei, celebrul *Malleus maleficarum* („Ciocanul vrăjitoarelor"). Mai mult, Rogerius ar fi fost și cel care ar fi redactat bula *Summis desiderantes*, dată de papă la sfârșitul lui 1484. Astfel, el a fost implicat în cele mai grozave instrumente împotriva slujitorilor diavolului și lumea așa l-a și perceput. Cine să se poată opune hotărârii unui asemenea om?

Și de ce să se opună? Păi, fiindcă multe familii s-au ruinat din cauza lui. Cardinalul obișnuia să amăgească numeroși credincioși să le îngăduie să se apropie de el atât de mult, până ce-și ardeau aripile. Când le afla averile, îi acuza de viață lipsită de virtuți creștine și, sub un pretext sau altul, îi nimicea. Cei mai norocoși au reușit să fugă doar cu ce aveau asupra lor. Unde au ajuns bunurile lor? se întrebau și întrebau cei prinși în cursă. Privită prin prisma povestirilor romantice, moartea lui Rogerius Britanicus a fost un act de justiție al unor haiduci. Legenda ne spune însă și altceva: încăperea unde s-a găsit cadavrul însângerat, împreună cu biletul „Cine râde mai la urmă...", semăna cu chilia celui mai umil monah: în afara unui crucifix, o masă cu câteva cărți sfinte și un opaiț, un hârdău (cardinalul suferea de vezică), nu mai conținea nimic. Eminența Sa nu purta niciodată hainele rangului său, ci doar o rasă obișnuită din stofă aspră, mergea desculț și, în loc de cârjă, folosea un toiag dintr-o cracă căzută din vreun copac bătrân. Uneori, dispărea în modesta sa chilie pentru zile sau chiar pentru săptămâni întregi și poruncea să nu fie deranjat în rugăciunile care-l aduceau atât de aproape de Stăpânul său Ceresc, spre a putea fi demn de a primi ordinele ce le avea de îndeplinit. Aceasta era imaginea cunoscută de toată lumea. Numai că în odaia aceea goală, în spatele unui perete mobil, s-ar fi ascuns un șir de încăperi pline de obiecte de cel mai mare lux. Acolo s-ar fi dus averile celor ce n-au avut cum i se împotrivi. Acolo și la Sfântul Părinte însuși. Aceasta este legenda, și ea poate fi citită, în mai multe variante, prin culegerile de povestiri

contemporane evenimentelor, însă a fost prelucrată, așa cum s-a amintit, și în literatura romantică.

Lăsându-i la o parte învelișul spectaculos, adevărată sau nu, întâmplarea a avut darul de a justifica mai multe lucruri: o dată că a arătat puterea extraordinară a celui ce comanda acele acțiuni, putere care nu se oprea nici măcar în fața porților Vaticanului, a doua oară că a adus argumente contestatarilor papilor, contestatari dintre care se vor ivi un Savonarola sau, ceva mai târziu, Luther, Calvin și ceilalți reformatori. Ceea ce știm cu siguranță este că, imediat după asasinarea cardinalului notat de Recuperator drept Rogerius Britanicus, Savonarola a comentat în discursuri teribile duplicitatea acelui „cameleon cu tonsură" ucis din voința Domnului[36].

Nu acest lucru l-a dorit Al Șaptezeci și optulea, care n-a fost niciodată interesat de ceea ce s-ar numi „partea politică" a acțiunilor sale. El n-a sprijinit un partid anume, facțiunea sa fiind formată doar din personajele de care se putea folosi. Și asupra cărora să-și poată arăta puterea. După cele petrecute în Toscana, dar și la Roma, cine putea să se laude că puterea Recuperatorului nu l-ar putea atinge? Mai ales că, după cardinalul Rogerius, a urmat o nouă lovitură de forță a aceluiași Recuperator, de data asta și cu mare câștig material[37]: scribul crede că a mai amintit în treacăt de „cardinalul Riario", de fapt Raffaele Sansoni, strănepotul de unchi al lui Francesco della Rovere, papa Sixtus al IV-lea. Întâmplarea a vrut ca Al Șaptezeci și optulea să fie exact de aceeași

---

[36] Tot legenda ne povestește că servitorii care au găsit leșul cardinalului au putut privi pentru prima oară și tainicul perete deschis, de unde cea mai mare parte a averilor dispăruse, rămânând doar atât cât să se poată vedea de ce se bucura Rogerius în spatele austerei sale chilii. De aici, tot felul de ramificații ale povestirii, ramificații ce n-au ce căuta în acest material. Poate doar atât că bunurile lipsă ar fi fost scoase din Roma și distribuite adevăraților lor proprietari, justificând actul justițiar înfăptuit.

[37] Dacă până la Al Șaptezeci și optulea, izvorul legendarei bogății a stăpânilor Palatului Bosci a rămas un mister, odată cu faima acțiunilor Recuperatorului s-a putut explica măcar o parte din sursele acelei averi care, cel puțin pentru o vreme, se pare că a ajuns într-adevăr fabuloasă.

vârstă cu cardinalul Riario, să-l cunoască, să treacă împreună prin zilele periculoase de după conjurația Pazzi, când Girolamo Riario, unchiul lui Raffaele și unul dintre principalii conjurați, abia a scăpat cu viață, iar Cavalerul Marchiz Umberto, tatăl Recuperatorului, a sfârșit pe eșafod. Deși tânărul cardinal, la fel ca și Al Șaptezeci și optulea, n-a avut nicio implicare în conspirație, amândoi au trăit momente grele în orele și zilele de după atentat, când oricine putea fi acuzat și executat după o judecată sumară ori chiar fără nicio judecată. De cardinalul Riario, Lorenzo s-a folosit pentru a-și etala victoria și l-a ținut peste o lună într-un „arest preventiv", un „arest menit de a-l apăra", arest care se putea sfârși oricând și în orice fel. A fost exact perioada în care și Cavalerul Marchiz a petrecut-o în arestul de la Stinche, fără ca familia sa — poate cu excepția Omului din fereastră — să-i poată prevedea viitorul. Asemenea destine întâlnindu-se unele cu altele în vremuri de restriște, sfârșesc, de cele mai multe ori, prin a rămâne legate pentru multă vreme, dacă nu chiar pentru tot restul vieții[38].

Deși cardinalul Riario n-a fost dorit în continuare la Florența, Recuperatorul a continuat să țină legătura cu el. Pe lângă săptămânile de suferință și incertitudine, îi uneau cunoștințele din domeniul frumosului, mai ales că se poate afirma că amândoi erau experți în domeniu. Corespondența dintre ei nu ni s-a păstrat (sau cel puțin scribul n-a reușit să dea de ea), însă întâmplarea următoare, deși puțin cunoscută, a rămas în istoria artei și nu numai. Cardinalul Riario, ajuns de foarte tânăr la înaltele-i demnități ecleziastice, a avut timpul și liniștea de a se ocupa de colecționarea cărților, picturilor, sculpturilor, monedelor și obiectelor antice. Prin misiunile succesive pe care le-a îndeplinit, a reușit să cunoască pe viu numeroase comunități și să le influențeze prin mecenatul său. Fiind, pe rând, administrator apostolic în diferite dioceze din Spania, Italia sau Franța, a ajuns să-și completeze colecțiile de pe o largă arie geografică. Contribuțiile sale au fost mari, chiar dacă multe dintre ele nu i se mai atribuie astăzi. (De pildă, perioada petrecută la Cuenca, în Spania, coincide cu introducerea, pentru prima

[38] În privința lui Raffaele Riario, acesta mai avea și păcatul că se știa că ar fi fost un fel de pupil al condamnatului Cavaler Marchiz.

oară în Europa, a banilor din hârtie.) La Roma, serenisimul său protector i-a oferit spre reşedinţă vechiul palat al papei Martin al V-lea, edificiu pe care l-a restaurat şi lărgit. Şi unde şi-a adunat colecţiile.

Dar nu orice îşi găsea locul printre comorile sale. Se ştie că, mai târziu, lui Riario i s-a oferit o sculptură, un Cupidon lucrat în Antichitate, că el a descoperit de la prima vedere contrafacerea şi că a chemat un maestru celebru să descopere autorul real al acelei opere, altfel cu adevărat remarcabile. (Sculptorul chemat cu acel prilej s-a numit Michelangelo Buonarroti şi unii autori consideră că tot acela ar fi fost şi cel ce a creat falsul în cauză...) Însă, oricât ar fi fost de adevărată această legendă, încă mult mai devreme, tânărul cardinal s-a dovedit imposibil de păcălit, fie că era vorba despre incunabule, manuscrise, picturi, tapiserii, mobilă, sculpturi sau orice alte obiecte ce merită a fi păstrate şi, eventual, expuse. Palatul Colonna devenise un adevărat muzeu.

Într-o zi, se înfăţişă înaintea sa un cuplu mai mult decât ciudat: un individ uscăţiv, abia târându-şi o mână şi un picior, încât aveai impresia că s-ar putea prăbuşi în orice moment, însă care, atunci când a deschis gura, cuvintele au izbit atât de puternic icoanele din sticlă, porţelanurile şi vitraliile, încât toate acestea au început să vibreze chiar şi în încăperile învecinate, acompaniindu-i spusele şi învelindu-le într-un lung şi impresionant ecou. Împreună cu el, în faţa cardinalului Riario s-a înfăţişat şi un evreu aducând daruri din partea „vechiului servitor ai sfinţiei sale, Al Şaptezeci şi optulea". Erau, desigur, Yoris şi Ţipor.

Cadourile Recuperatorului oferite cardinalului au reprezentat cea mai sigură parolă de a rămâne în mintea şi în sufletul lui Raffaele Riario. Nu erau decât două piese: o icoană bizantină învelită în nişte odăjdii care l-au îmbrăcat pe vremuri pe patriarhul Constantinopolului şi un crucifix din fildeş, provenind de la o comunitate creştină de pe una dintre coastele îndepărtate ale Africii. Mântuitorul pe cruce era pus într-o cutie din lemn de abanos cu închizătoare din argint şi cu pietre roşii incrustate pe capac. Riario a rămas îndelung cu privirea pironită asupra obiectelor, încântat şi convins că se afla în faţa unor piese originare, chiar dacă într-un context extrem de eclectic. De pildă, crucifixul provenea, după o primă apreciere, din mâna unui meşter care n-a putut trăi nici el decât cel mult cu două sute de ani înainte, în

vreme ce sipetul era şi mai nou, iar „pietrele preţioase" nu erau decât sticlă colorată, valoroase fiindcă au fost tratate cu o tehnică prea puţin cunoscută în Europa: ele îşi schimbau culoarea în funcţie de cum cădea soarele pe ele în drumul său de la răsărit la apus, iar culorile adoptate în fiecare fracţiune de timp erau atât de pure, încât părea imposibil ca ele să se schimbe vreodată. Celălalt cadou, icoana bizantină Fecioara cu Pruncul, era o reprezentare tip *Hodighitria* („Călăuzitoarea" — în care Sfânta Maria arată spre Prunc, simbolizând prin El drumul spre izbăvirea oamenilor prin Dumnezeu).

Cardinalul era ceea ce se numeşte un desăvârşit colecţionar: pentru Riario, obiectele n-aveau valoare comercială, aşa că secretarul său cu greu putea să-l determine măcar să încerce să se tocmească la achiziţionarea unei piese ce-l atrăgea. Cunoscută fiind lipsa sa de interes pentru târguială, atunci când îi plăcea ceva, în faţa sa veneau tot felul de ofertanţi propunându-i, de fiecare dată, lucrări la preţuri exorbitante. Iniţial, problema lor nu era să obţină sumele cerute, ci ca marfa să le fie acceptată. Fiindcă, dacă nu era foarte interesat de valoarea în bani a operelor de artă, în schimb, Riario era un cunoscător desăvârşit, considerat imposibil de dus de nas. Şi nu numai în reprezentările biblice, unde era de o erudiţie notorie[39]. Încântat de *Maica Hodighitria*, mai ales că le mărturisea intimilor că imaginile orientale transmit şi impresionează mult mai mult decât cele catolice, cardinalul i-a condus pe cei doi oaspeţi într-o încăpere unde toţi pereţii erau acoperiţi de icoane din Răsărit înfăţişând Mama cu Pruncul. Se aflau acolo reprezentări de tip *Eleusa* („Mila afectuoasă") în care Copilul Iisus îşi lipeşte faţa de cea a Mariei şi îşi ţine braţele în jurul gâtului Ei, *Glikofilusa* („Sărutarea dulce"), când Copilul îşi ţine faţa lipită de faţa Maicii Sale, *Panakranta* („Milostiva"), cu Fecioara pe tron ţinând Pruncul în braţe şi privind amândoi în faţă, *Agiosortissa* („Mijlocitoarea"), cu Fecioara din profil, rugându-se privind spre stânga, acolo unde se află imaginea lui Iisus, *Oranta/Platitera* („Rugătoarea"), cu Maria cu mâinile desfăcute şi cu Pruncul într-un cerc în dreptul pântecelui Ei sau *Galaktotrofusa* („Pruncul

[39] Scandalizat de preţurile enorme plătite de strănepotul său, papa i-a aşezat alături doi funcţionari („secretari") care doar ei perfectau şi achitau achiziţiile.

alăptându-se la sânul Maicii Sale"). Era o încăpere în care nu au intrat mulți oaspeți, iar înfățișările Mântuitorului proveneau din Bizanțul de altădată. Încântarea cardinalului a fost cu atât mai mare, cu cât de o reprezentare originar autentică tip *Hodighitria* nu avusese parte până atunci.

Au rămas în acea odaie mai multe ore, discutând despre limbajul simbolic al icoanelor, cel care a impus regulile reprezentărilor chipurilor sfinte timp de veacuri și nu Yoris a fost cel ce a susținut conversația, ci tocmai Țipor, evreul tipic, negustorul tipic, individul socotit tipic pentru plăcerile concrete și nu pentru problemele ținând de mântuirea sufletului. Yoris stătea și asculta. Și doar după multă vreme, deschizând gura și izbind obiectele cu glasul său bubuitor, îi atrase atenția amfitrionului despre trăsăturile ascunse ale cadoului Recuperatorului, de unde și povestea adevărată a acelei icoane *Hodighitria.* Într-adevăr, ținând-o ușor înclinat, figura Sfintei Născătoare deveni o reprezentare cu trei mâini, așa după cum spunea și legenda că Maria i-ar fi redat Sfântului Ioan Damaschinul mâna care i-ar fi fost retezată din ordinul împăratului Leon Isaurul. Yoris se îndoia că lucrarea ar fi fost realizată în Bizanț și înclina să creadă că acel artificiu ar fi fost un adaos al unui maestru italian, inițiat în tehnica „desenelor schimbătoare". Poate că era vorba chiar despre un pictor care se mai află în viață.

— Desenele mișcătoare aparțin maeștrilor noștri de astăzi.

Drept răspuns, Riario i-a condus într-o altă încăpere a minunatului său muzeu, într-o încăpere în care se aflau, de asemenea, reprezentări ale Madonei, doar că toate acele icoane — picturi, dar și sculpturi — o înfățișau pe Mama lui Hristos drept o femeie neagră.

— Această Madonă Neagră mi-a parvenit prin intermediul unor marinari sosiți tocmai din ținuturile de mai jos decât deșerturile africane. Iar aceasta provine din Iberia. Aceasta, din ținuturile vikingilor. Și toate sunt originare.

De data aceea a intervenit iarăși Țipor:

— Asemenea reprezentări am adus și eu o mulțime din Țara Leșilor, din Boemia, dar și din Orient. Yoris s-a referit la imaginile schimbătoare, pe care nu le-am întâlnit decât în creațiile maeștrilor italieni.

— Priviți, le-a atras atenția cardinalul și le-a indicat o imagine destul de întunecată, cu o Fecioară *Panakranta* și mai întunecată. De unde apreciați că ar proveni această pictură. Și când credeți că a fost realizată?

— Este vorba despre o lucrare din nord, poate din Scoția sau din Irlanda, și-a dat cu părerea Yoris.

— Aveți, Preasfinția Voastră, un adevărat tezaur în această ramă, a spus și Țipor. Și, fiindcă veni vorba despre ramă, lucrarea aceasta valorează...

— Nu mă interesează cât valorează! Nu despre bani vorbim aici!

Țipor făcu o plecăciune, în semn de scuză:

— Pictura provine de la un pictor care a trăit cu cel puțin patru sute de ani înaintea noastră.

— Și ce mai observați voi doi la această Madonă Neagră? Vă întreb pentru că am plăcerea să stau de vorbă cu doi cunoscători adevărați, chiar dacă voi apreciați arta în bani, iar eu în satisfacția pe care mi-o oferă și care mă face, datorită ei, să mă simt mult mai aproape de Dumnezeu.

Cei doi se înclinară încă o dată. Au examinat îndelung lucrarea, simțindu-se fiecare ca un elev la examen. Când au încercat să spună ce au văzut mai deosebit, Riario le-o tăie scurt de mai multe ori. Nu, *nu asta* dorea el să audă.

Se aflau în tovărășia cardinalului de mai multe ore. În minunata galerie începea să se întunece. Yoris și Țipor așteptau ca stăpânul să cheme servitorii cu sfeșnicele cu lumânări. Ceea ce nu s-a întâmplat. Cardinalul Riario se dovedea a fi un colecționar priceput și nu permitea ca obiectele atât de dragi să sufere din cauza afumării de la topirea cerii.

Încă înainte de a se întuneca de tot, le arătă ceea ce n-au observat ei. O bucurie copilăroasă i se citea pe față: *i-a biruit!*

— Vasăzică, „Desenele mișcătoare aparțin maeștrilor noștri de astăzi"! Așa ați spus, nu? „Este vorba despre o lucrare din nord, poate din Scoția sau din Irlanda", așa ați spus sau greșesc? Această Madonă Neagră vine din Polonia, din Țara Leșilor, cum v-ați exprimat voi. Ia priviți aici! Cardinalul răsuci pictura pe o parte. În loc de icoana Sfintei Născătoare, putură vedea foarte limpede un peisaj de iarnă.

Yoris întinse și el mâna spre pictură, voind s-o mai răsucească și în cealaltă parte, dar Riario îl opri decis. Yoris își ceru scuze.

Cardinalul atârnă la loc icoana. Mișcând-o în dreapta și în stânga — pentru a-i găsi locul pe perete —, din penumbră se iviră, în timpul acelei scurte balansări, personaje ascunse în desen: în timpul înclinării spre dreapta, un contur orbitor le-a transmis limpede, deși într-un grai pe care nu l-au mai întâlnit înainte, poruncile Domnului către Iosua, privind „cetățile de scăpare", cetățile care trebuie să-i primească pe ucigașii fără voie, oferindu-le protecția. Iar atunci când, în mâinile ridicate ale cardinalului, icoana se apleca spre stânga, văzură ieșind din ea capul încornorat al diavolului, îndemnând oamenii din acele cetăți să-i predea pe criminali rudelor victimelor lor, fiindcă întotdeauna omuciderea pretinde omucidere. Ca și în cazul tapiseriei care a atârnat odată la capătul monumentalei scări a Palatului Bosci, și pictura lui Riario conținea mesaje antagonice în funcție de cum era privită: de la stânga la dreapta ori de la dreapta spre stânga. Când icoana a ajuns înapoi în lăcașul ei, nu se mai putea distinge decât Madona Neagră pe care au admirat-o inițial.

În încăpere, înserarea se transformă în noapte. Plecară cu grijă, să nu răstoarne ceva.

În stradă, Yoris îl întrebă pe Țipor dacă a auzit și el.

— Ce? întrebă Țipor.

— Vocile.

— Le-am auzit, confirmă evreul.

N-au comentat mai mult. În vreme ce au ieșit aproape bâjbâind prin întuneric, în spatele lor s-a consumat un dialog într-o limbă necunoscută nici de Yoris, nici de Țipor. Însă amândoi au fost încredințați că au înțeles întocmai sensul cuvintelor. Parcă au deslușit și spusa obsesivă a Recuperatorului, preluată de la bunic: „moneda are întotdeauna două fețe", dar nu-și puteau da seama dacă venea de la vocea albă sau de la vocea întunecată. N-au comentat mai mult.

După această scenă, Recuperatorul s-a concentrat pe transformarea creanțelor în opere de artă. În următorii doi ani, a reușit să scoată, în contul unor datorii, piese antice, cărți, manuscrise, tablouri, porțela-

nuri de la personajele cele mai puternice, chiar și de la regi. Cei luați la țintă de oamenii celui de Al Șaptezeci și optulea fie că nu dispuneau de lichidități, fie că preferau să dea asemenea obiecte în loc de bani. Ceea ce a dus la înțelegeri acceptate de ambele părți: datornicii aveau impresia că au scăpat nesperat de ieftin, iar creditorii primeau banii pe care n-au mai nădăjduit să-i vadă vreodată. Primeau banii, fiindcă piesele astfel obținute, Recuperatorul le reconvertea iarăși în bani. Și nu ieșea niciodată în pierdere. Pe lângă procentul de 15–20% convenit, revinderea obiectelor îi aducea profituri mult mai însemnate, mai ales că marii colecționari i-au devenit clienți fideli. Piața era mai bogată ca oricând: pe de o parte, numeroase vechi case nobiliare scăpătate, înainte de a se prăbuși definitiv, ofereau, uneori la preț de nimic, nenumărate comori de frumos, în încercarea disperată de a-și prelungi agonia îngropată în datorii fabuloase, pe de altă parte, chiar și din gospodăriile umile se întâmpla adesea să iasă la lumină piese interesante. Armata de căutători a Celui de Al Șaptezeci și optulea se întorcea rar cu mâinile goale.

Lovitura de forță[40] pe care scribul a anunțat-o ceva mai sus, în acest context s-a petrecut. Papa, în tradiția marilor diversiuni ale cruciadelor — profitabila soluție verificată de a canaliza dezlănțuirea energiilor creștinilor cât mai departe, spre Orient — l-a primit drept virtual aliat pe prințul Djem, fratele lui Baiazid al II-lea. Djem a reprezentat un ostatic de lux: peste tot unde l-a aruncat viața (în Italia, în Rodos, în Franța) sultanul dorea să fie lichidat de gazdele sale vremelnice, iar acestea încercau să-l câștige de partea lor, ca alternativă pentru o viitoare luptă cu Imperiul Otoman. Situație cât se poate de confuză, atitudinile schimbându-se necontenit, mai ales că Baiazid a devenit o amenințare atât de concretă pentru toți prinții Europei, încât tot ce privea relațiile cu Djem avea loc pe mai multe paliere și se putea modifica de pe o zi pe alta. Eventualitatea ca, după ce Marea Neagră a devenit lac turcesc, același lucru să se întâmple și cu Mediterana era

---

[40] Poate că au fost și (multe) altele de același calibru, însă pe aceasta scribul a cunoscut-o din același carnet aflat la mănăstirea de pe insulele Lerines în care se află și însemnările în legătură cu moartea cardinalului Rogerius Britanicus.

cât se poate de apăsătoare[41], iar Djem, fratele, rivalul și dușmanul lui Baiazid, era un ostatic de soiul celui mai scump giuvaier păstrat în seiful cel mai bine securizat. Așa că Djem, deloc sigur pe ziua de mâine, a învățat din plin să-și trăiască prezentul. Întreținerea sa a costat sume fabuloase: o parte venind din partea gazdelor sale, o altă parte prin datorii făcute de fratele sultanului însuși. La un moment dat, s-a pus iar problema să fie lichidat, făcându-i-se voia stăpânului de la Răsărit și nu s-a trecut încă la fapte tocmai pentru ca, în felul acesta, puterea lui Baiazid să nu devină și mai legitimă, și mai colosală.

Djem a venit la Roma însoțit de o curte demnă de un mare prinț otoman. În toamna lui 1487, Suliman (sau Suleiman), favoritul său, a fost găsit mort și alături de cadavru, bilețelul „Cine râde mai la urmă...". Suliman fusese cel țintit de oamenii Celui de Al Șaptezeci și optulea, fiindcă (și) prin el s-au acumulat datoriile prințului[42]. Mai mult, Djem i-a făcut să tacă pentru vecie pe cei ce au avut îndrăzneala să revendice despăgubiri pentru ceea ce au fost jefuiți. După moartea lui Suliman, amenințările s-au mutat direct către prinț. Cum curtea acestuia îl însoțea cu căruțe întregi încărcate cu obiecte de lux, o mare parte dintre aceste valori au ajuns să fie valorificate de Al Șaptezeci și optulea. Se spune că atunci a pus mâna Recuperatorul pe averi colosale, deși poate că vechea faimă a uriașelor bogății ale Răsăritului a amplificat zvonurile. Oricum, a devenit public: Celui de Al Șaptezeci și optulea, așa cum nu i-a putut scăpa un înalt cardinal din imediata preajmă a papei, nu i-a putut scăpa nici un alt personaj cel puțin la fel de impor-

---

[41] Alianța creștină pentru recucerirea Sfântului Mormânt era tot mai declarativă și, totodată, tot mai fragilă. De pildă, în timp ce papa Inocențiu căuta din Roma o nouă cruciadă, la doar puține ore de drum, regele Neapolelui își arăta atașamentul veșnic față de Baiazid, cu care dorea să „încheie o pace până la moarte, fiind pe viitor prieten cu prietenii și dușman cu dușmanii" sultanului.

[42] Legenda spune că Djem proceda în Occident așa cum se purta cineva de un atât de înalt rang în Imperiul Otoman. Adică lua tot ce-și dorea, socotind că bunurile supușilor nu se aflau la aceștia decât într-un fel de arendă, adevăratul stăpân fiind familia domnitoare. Numai că Djem nu se afla în țara sa. (Poate că s-a și exagerat modul excesiv de a fi al prințului, argumentul fiind necesar pentru a justifica acțiunile Recuperatorului, „justițiarul poporului".)

tant — principele Djem, fratele preaputernicului împărat Baiazid al II-lea și asul râvnit din mâneca stăpânilor Europei. Într-adevăr, Recuperatorul a dovedit încă o dată că nimeni nu-i putea sta în față.

Scribului îi lipsesc celelalte carnețele amintite[43] — cu încă o unică excepție — așa că nu poate decât face supoziții. Cert rămâne că singulara întreprindere a Celui de Al Șaptezeci și optulea a continuat să se dezvolte și că Recuperatorul a devenit unul dintre personajele cele mai temute, dar și cele mai enigmatice: a fost el un bandit? Un haiduc? Pentru multă lume, mai ales pentru plebe, a reprezentat „justițiarul poporului"[44]. Renume atât de puternic încât îl plasa paralel cu orice autoritate, nimeni, nicio oficialitate neîndrăznind să se atingă de un asemenea simbol. Adăugându-se tuturor miturilor anterioare legate de stăpânii succesivi ai Palatului Bosci și, mai ales, de averea lor, de faptul că au trecut neatinși prin toate furtunile necontenite ce au bântuit Florența[45], când a părăsit Toscana, Recuperatorul nici nu a prea mai

---

[43] Deși aproape sigur de locul unde se mai află măcar câteva dintre ele, locul acela i-a rămas inaccesibil scribului, în pofida tuturor intervențiilor ce s-au făcut ca să poată ajunge la ele.

[44] La sfârșitul secolului al XV-lea și, mai ales, în prima jumătate a celui următor, în nordul Italiei, în sudul Franței și în Spania a existat un grup misterios care se autointitula „Apărătorii dreptății întru Iisus" și care și-a arogat puterile unui fel de tribunal sfânt. Istoricii consideră „Apărătorii dreptății întru Iisus" ca un fel de corespondent de sorginte latină a Sfintei Vahme, cea care s-a născut în câteva state germane după expulzarea lui Heinrich Leul. Ca și Sfânta Vahme, și reprezentanții „Apărătorilor dreptății întru Iisus" acționau și la suprafață, dar și în locuri secrete, de obicei în cripte goale din cimitire. Și sentințele lor erau irevocabile și erau executate fără preaviz. Unii autori l-au asimilat pe Recuperator drept membru — sau chiar șef — al acelei societăți acționând în parte la lumină, în parte în întuneric. „Apărătorii dreptății întru Iisus" au fost interziși în 1548, după ce au spânzurat un nobil influent chiar în fața castelului aceluia. La rândul lor, mai mulți dintre membri au fost executați, după excomunicarea și scoaterea lor în afara legii.

[45] Singura excepție a fost, desigur, Cavalerul Marchiz Umberto. Numai că nici în urma condamnării sale, cetatea în cetate pe care o constituia palatul n-a fost atinsă nici de vreo răbufnire a mulțimilor, nici de vreun atac din partea vreunui învingător vremelnic, rămânând un fel de soclu pentru Sfinx. Acest lucru

avut o reprezentare fizică anume: atent să nu fie atacat de vreuna dintre victimele sale sau de vreo rudă a acesteia, el se deplasa doar însoțit de o puternică escortă și numai astfel încât nimeni dintre cei pe lângă care trecea grupul său să nu știe cine anume dintre acei bărbați înarmați este Al Șaptezeci și optulea. Umblând el mereu deghizat, foarte puțină lume mai putea spune, fără a se lăuda mințind, că l-a întâlnit, că a stat de vorbă cu dânsul, că poate jura pe cruce că bărbatul zărit a fost cu adevărat temutul personaj. Dacă despre Cavalerul Marchiz circula zvonul că ar fi supraviețuit și că ar locui și în continuare în Palatul Bosci, despre fiul său se spunea că ar colinda lumea, fiind identificat ba în Bavaria, ba în Scoția, ba în Moravia, ba în Moldova, de unde se trăgeau și strămoșii săi. Multe dintre întâmplările tragice întâmplate pe tot cuprinsul lumii ar fi fost iscălite cu bilețelul „Cine râde mai la urmă...", chiar dacă mai multe cadavre au fost repede îndepărtate de la locul faptei, din cele mai diferite rațiuni.

Și, într-adevăr, prin 1488, Recuperatorul și-a părăsit ascunzătoarea și a plecat. Mai înainte la Milano, apoi în Spania. Temutul justițiar, cum era perceput Recuperatorul, n-a putut să se sustragă niciodată fricii născute în copilărie, de când a luat bătaia aceea cumplită în plină stradă de la niște băieți pe care i-a pârât mentorilor lor. Din spaima

---

i-a făcut pe cei mai mulți să fie convinși că, de fapt, nu Al Șaptezeci și șaptelea a fost decapitat, ci o sosie de a sa, un om atât de fidel, încât a acceptat să-și sacrifice viața în favoarea stăpânului său. De aici o serie de declarații: când l-au dus la moarte, osânditul purta o perucă pentru a semăna mai tare cu Umberto, iar când gâdele i-a luat capul, nu l-a mai prins de păr, să-l arate mulțimii, așa cum era obișnuit, ci au venit repede ajutoarele sale ducând leșul în sicriul gata pregătit. Alții povesteau că adevăratul Al Șaptezeci și șaptelea a fugit în Franța și de acolo în Anglia, cu știrea celor ce l-au condamnat. Mai erau și alții, care pretindeau că l-au văzut în mod sigur chiar în Florența, intrând și ieșind din palatul său, având o barbă lungă și restul feței unsă cu pomezi ce-l făceau de nerecunoscut. Cei ce pretindeau că l-au ginit afirmau că au făcut-o din pricina mersului caracteristic al Cavalerului Marchiz ori fiindcă i-au auzit vocea pe care nu i-au uitat-o niciodată. Însă toate aceste zvonuri, cum că tatăl Recuperatorului trăia fie în străinătate, fie chiar în Florența, în Palatul Bosci, n-au șters respectul pentru modul atât de curajos în care s-a purtat condamnatul la moarte pe ultimul său drum.

niciodată vindecată, cu timpul, veșnicele sale măsuri de securitate au devenit tot mai sofisticate. De când Lorenzo Magnificul l-a adus la Florența pe călugărul dominican Savonarola și l-a făcut prior al mănăstirii San Marco, atmosfera din cetate s-a schimbat continuu. Orașul cu cele mai frumoase palate, cu serbările opulente, cu festinele cele mai rafinate, cu scrierile, picturile și sculpturile cele mai libertine, cu grandioasele petreceri și baluri mascate, cu o viață științifică tumultuoasă s-a schimbat tot mai mult datorită predicilor acelui orator extraordinar care, de la amvonul catedralei Santa Maria Novella, înfiora nu numai săracii, ci și oamenii educați. Atacurile sale împotriva a tot ce nu era suficient de umil, de modest, de lipsit de orice orgoliu și nealiniindu-se întocmai cuviosiei în fața lui Dumnezeu au zgândărit profund viața cetății. Au mai trecut ani până când victoria acelui „fanatic întru Hristos" să-l atingă din plin chiar și pe Lorenzo de Medici, însă nasul precaut al Celui de Al Șaptezeci și optulea a simțit deja de la primele adieri de unde bate vântul aducător de furtună. Acesta a fost principalul motiv al părăsirii Palatului Bosci și a orașului natal. Al doilea motiv l-a constituit plecarea, încă din 1482, a lui Leonardo la Milano, împreună cu alaiul de ucenici. Atelierul maestrului din Florența fusese nu numai aula de studiu pentru Recuperator, ci și unul dintre puținele spații unde s-a simțit cu adevărat bine. (Unii biografi au numit locul acela „academie de arte", alții „laborator de mecanică, optică și chimie", alții... „cuibușor de nebunii".) Încercările de a înlocui atmosfera din atelierul lui Leonardo cu frecventarea altor artiști nu i-au dat satisfacții. Nici măcar tentativa de a se apropia de cel mai la modă loc de întâlnire al împătimiților întru frumos, atelierul lui Domenico Ghirlandaio, nu l-a atras[46]. Poate că și precauția tot mai accentuată de a se expune în public l-a făcut să nu poată înlocui ceea ce a învățat și simțit în atelierul lui Leonardo cu o altă locație. Fapt este că, ajuns la Milano, a locuit o vreme în locuința pictorului Ambrogio da Predis, acolo unde a tras și Leonardo. Acesta era preocupat de irigații, de mori, de un nou ambient pentru Piața Ducală. Aducerea pietrelor pentru fortificații îl

[46] Loc de cel mai înalt prestigiu posibil, unde tocmai atunci a ajuns, spre a-și face ucenicia, și adolescentul Michelangelo Buonarroti.

fac nostalgic: asemenea oamenilor, şi rocile strămutate îşi vor pierde liniştea de acasă pentru a se înconjura de infinita răutate a orăşenilor. Exact ceea ce i se întâmpla şi Celui de Al Şaptezeci şi optulea. În afara zidurilor Palatului Bosci, „infinita răutate a orăşenilor" îl înspăimânta tot mai mult.

Deşi se pare că s-a simţit bine în cetatea lui Lodovico Sforza („Maurul") şi că a regăsit, printre vechile cunoştinţe dintre ucenicii maestrului, atmosfera părţii plăcute a formării sale, rămânerea la Milano nu era deloc simplă. Ca să poată continua activitatea de recuperator, aşa cum a conceput-o el, avea nevoie de o logistică complicată, parţial tainică, precum şi de înlocuirea destinaţiilor unor contacte doar de el ştiute. De pildă, aşa cum a învăţat încă de mic din familie, că în orice fel de luptă cele mai puternice instrumente, în afară de bani, nu sunt armele, ci accesul cât mai accelerat la informaţie şi întrucât tot calul a rămas cel ce facilita cea mai rapidă deplasare, discuţiile interminabile cu Leonardo au vizat şi aparate mecanice care să străbată distanţele mai repede. În urma acelor discuţii, ne-au rămas schiţele în legătură cu ideile privind mijloace de locomoţie pe pământ, în apă şi în aer. Până la realizarea acelor maşinării ţinând încă de fantastic, Recuperatorul avea, într-o curte specială din Palatul Bosci, un cuibar cu sute de porumbei care plecau şi soseau aducând mesaje. Or, mutarea păsărilor într-un loc străin şi stricându-le stereotipurile ca să revină altundeva şi nu la Palatul Bosci constituia o problemă cerând mult timp, chiar necesitând înlocuirea zburătoarelor. Şi aceasta nu era decât una dintre problemele ivite...

În afară de asemenea chestiuni, să le zicem tehnice, aşa cum a constatat foarte repede, Lombardia nu era câtuşi de puţin locul potrivit nici pentru sediul central al operaţiunilor sale şi nici pentru propria-i siguranţă. Cum nici în Toscana tot mai habotnică nu voia să se întoarcă, a recurs la o soluţie de compromis, lăsându-şi funcţionarii cei mai de încredere în Palatul Bosci, el dispărând cât mai departe, în Spania, unde s-a pus sub protecţia cardinalului Riario, care funcţiona în perioada aceea în calitate de administrator apostolic la Salamanca. După alungarea arabilor şi a evreilor, în Spania au rămas averi colosale, dar şi multe piese interesante pentru modul de operare al

Recuperatorului. Trebuia doar să scormonești puțin prin locurile de unde au plecat aceia pentru a da de cărți, monede, covoare, veselă ori bijuterii de cea mai bună calitate. Oamenii săi n-au pierdut vremea și, drept urmare, și numărul angajaților în acest scop s-a mărit considerabil. (În afară de vadul uriaș unde se găseau cele căutate, mai conta și faptul că toate acele lucruri au fost obținute de proprietarii lor spanioli pe un preț de nimic ori chiar fără să trebuiască să plătească ceva pentru ele. Așa că majoritatea dintre ei nici nu le prețuiau prea tare și nici nu le cunoșteau valoarea.)

În total, Al Șaptezeci și optulea n-a rămas mai mult de câteva săptămâni la Milano. Dar halta aceea s-a dovedit folositoare: era departe de Florența și totuși aproape. Destul de aproape pentru a putea supraveghea ceea ce se întâmpla în „centrală" în lipsa sa. Destul de departe pentru a nu trebui să suporte efectele discursurilor lui Savonarola și pentru a oferi mai puține șanse de a fi recunoscut de cine nu trebuia[47]. Halta de la Milano i-a fost folositoare pentru că a aflat la timp despre necinstea unor funcționari rămași în interiorul Palatului Bosci să administreze

---

[47] Treptat, spaima Celui de Al Șaptezeci și optulea s-a apropiat de patologic: vedea peste tot încercări de atentate îndreptate împotriva sa, conjurații diverse spre a-l compromite, asociați și servitori cumpărați de inamicii săi cei mai periculoși. În starea aceasta, își lua măsurile de siguranță cele mai excesive, dormea doar în camere bine zăvorâte și cu anticamerele încuiate și ele, cu geamurile camuflate, atunci când nu erau apărate de grilaje trainice, purta pe sub veșminte, chiar și pe cea mai mare căldură, o cămașă cu ochiuri de zale, nu mânca decât ceea ce era gustat de mai mulți servitori, însă și acele bucate doar după mai multe ore, de teamă să nu conțină otrăvuri ce-și fac efectul abia după un timp. Însă cel mai neplăcut era că, suspectând pe toată lumea, îi instiga pe toți cei cu care intra în contact să-i spună ce știu despre alți apropiați de ai săi și oferea cadouri grase celor ce îi aduceau și cele mai mici zvonuri despre trădarea cuiva. (Nenorocitul având toate șansele să dispară încă înainte ca vina să-i fi fost măcar controlată.) De asemenea, până în ultimele-i ore, a făcut exerciții zilnice de autoapărare pe baza tehnicilor de luptă învățate încă din tinerețe de la Mario Battista Rico, instructorul mercenarilor Ducelui Federico de Montefeltro. În ciuda isprăvilor pe care le-ar fi izbutit folosindu-se de acele tehnici, isprăvi devenite și ele subiecte de legendă, măsurile de siguranță nu i s-au părut niciodată suficiente.

afacerea, precum și despre alte greșeli făcute acolo în lipsa sa. Măsurile pe care le-a luat au fost atât de radicale încât, după acele incidente, angajații săi au acționat de parcă el ar fi fost de față. Mai ales că, din Milano, Recuperatorul a plecat la Salamanca fără a-și destăinui noua destinație, despre care, de atunci, nu știau decât cei mai apropiați colaboratori: Yoris și Țipor. Tot mai numeroasele acțiuni întreprinse erau filtrate prin atâția intermediari, încât era imposibil ca de afară cineva să fie în stare a-i urmări schema organizației și cursul acțiunilor. Ceea ce mărea teama întregii rețele că șeful putea să apară pe neașteptate oricând și oriunde, mai ales că a devenit notoriu și zvonul că Al Șaptezeci și optulea se deplasează folosindu-se de tehnica sa desăvârșită în a se travesti. (Probabil că zvonul nu era lipsit de o bază reală, în cumplita sa spaimă, Recuperatorul folosindu-se și de acest procedeu, dar de aici și până a-l vedea în orice trecător, lucrurile au fost mult umflate.[48])

Din Salamanca, drumurile Recuperatorului se pierd, mai ales că scribul crede că nici măcar un specialist adevărat n-ar fi în stare să deosebească ce ne-a rămas mai departe din realitate și ce din legendă, în legătură cu Al Șaptezeci și optulea. Nici măcar ecourile unor acțiuni de ale sale nu mai este sigur dacă i-au aparținut sau dacă doar i-au fost atribuite, ca urmare a faimei de care se bucura. Ba, se pare că, folosindu-se de aceasta, au apărut și cel puțin doi impostori care jefuiau și ucideau, lăsând în urmă bilețelul cu „Cine râde mai la urmă...", în speranța că în felul acesta nimeni nu se va lua de ei. La Lyon ne-au rămas protocoalele unui proces în care doi tâlhari (pe nume Jean Valneuve și Jean Gross) au fost prinși, torturați, judecați și spânzurați, după ce

---

[48] În poveștile despre „justițiarul poporului", apar numeroase întâmplări în care Al Șaptezeci și optulea apare ba sub chipul unui negustor, ba sub chipul unuia dintre cei ce-și tocmeau returnarea datoriilor. Aflat în rolul unui asemenea personaj, el i-ar fi controlat pe oamenii săi dacă nu cumva se lasă cumpărați de cel aflat la strâmtoare și pentru că, acuzați de această trădare, câțiva emisari de-ai Recuperatorului au plătit cu viața, nimeni n-a mai îndrăznit să riște vreo infidelitate, de teamă ca nu cumva cel cu care tratează să fie chiar șeful. Mai ales „infinita răutate a orășenilor", Recuperatorul nu și-o putea scoate din minte.

li s-au dovedit atât crimele, cât și faptul că n-aveau nicio legătură cu celebrul Recuperator. În proces, un rol decisiv l-a avut o scrisoare sosită la jude, prin care Al Șaptezeci și optulea însuși se dezicea de ei.

O altă dificultate de a-l urma în continuare pe acesta în activitatea-i neîntreruptă provine tocmai din măsurile de prevedere tot mai sofisticate pe care și le lua. Confuziile pe care le provoca legat de identitatea sa fizică, de locul unde se afla și prin ruperea oricăror relații cu cei din jur îl fac neputincios pe scrib să consemneze drept real ceea ce n-a fost decât posibil... După ce cardinalul Riario și-a terminat misiunea la Salamanca, a îndeplinit aceeași funcție — o vreme și simultan — la Osma (tot în Spania), înainte de a reveni, de asemenea în calitate de administrator apostolic, în Italia, la Arezzo. Este de crezut că Recuperatorul l-ar fi urmat în periplul iberic și după 3 august 1492, dată importantă: atunci a plecat Cristofor Columb în celebra-i călătorie. Dată importantă, pentru că fix atunci a expirat și termenul dat de regii catolici Isabela de Castilia („Servitoarea Domnului") și Ferdinand al II-lea de Aragon evreilor de a se creștina ori de a părăsi Spania. Cei ce nu s-ar fi supus riscau pedeapsa cu moartea[49]. Măsura venea în urma cuceririi Granadei și, cu acest prilej, a creștinării totale a țării prin alungarea arabilor și a evreilor. Se mai discută dacă plecarea lui Columb la exact acea dată a fost o coincidență sau dacă el a luat pe caravelele sale și ultimii evrei care au plecat la timp. Printre aceștia, și pe Țipor. Numai că Țipor, având familia sa la Fürth, în Bavaria, nu departe de Nürnberg, a plecat pe mare, a revenit cu o barcă în Franța (n-a fost singur în acea aventură) și a rămas pe continent. Ba s-a întors chiar și în Spania, știindu-se apărat de cardinalul Riario și de Recuperator. (În cea de a patra călătorie a lui Columb, în 1502, va pleca din nou cu acesta, atunci însoțit și de Yoris. Scribul nu știe ce s-a ales din ei mai departe.) În 1492, Al Șaptezeci și optulea a reușit să mai recupereze din datoriile către evrei — lucru care, văzut prin prisma situației de atunci, pare de-a dreptul neverosimil. Dar măcar faptul acesta este dovedit de bunurile care au intrat în colecțiile lui Riario și cele care au

---

[49] Amenințare formal valabilă până în... 1968, când cortesurile au ridicat această sancțiune.

plecat spre Palatul Bosci. (Datornicii n-aveau de cele mai multe ori lichidități, ci se despăgubeau prin piese luate sub diferite forme de la mauri ori de la evrei. La rândul lor, evreii cărora le-a recâștigat creanțele, primeau de la Al Șaptezeci și optulea obiectele recuperate preschimbate iar în bani. Procedura era satisfăcătoare pentru ambele părți: evreii puteau să ia cu ei banii, obiectele fiind mult mai greu și mai nesigur de transportat în bejenie, iar cardinalul Riario și Recuperatorul obțineau la prețuri modice — totuși nu foarte subevaluate — obiectele la care râvneau.) Scribul amintește aceasta deoarece expulzarea evreilor a constituit un caz special, însă mai mult ca sigur că și spaniolii înșiși au beneficiat de aceleași servicii din partea organizației sale, așa cum s-a întâmplat și în Franța, Italia, chiar și în câteva cazuri din Țările de Jos și din Anglia. Precum, desigur, și din statele de limbă germanică. (Acolo se afla fieful lui Țipor, iar drumurile sale în Spania erau doar pentru a primi instrucțiuni și pentru a-i raporta șefului diferitele oportunități. Yoris, la rândul său, opera mai ales în vestul și nordul continentului. Amândoi aveau puteri mari în organizație, dar inițiativele mari doar Al Șaptezeci și optulea le putea dispune.)

A venit vremea ca scribul, cu strângere de inimă, să trebuiască să mărturisească și cele pe care le știe dintr-un... al doilea carnețel la care a avut acces. Este vorba despre un autodenunț: scribul a găsit acel manuscris neprețuit într-un anticariat din Pamplona, în Navarra, de fapt în interiorul unui alt manuscris din acel anticariat. Prețul cerut nu a fost prea mare, ba mai mult, când i l-a plătit proprietarului, acesta nu și-a ascuns un zâmbet. Probabil că a fost convins că a găsit un fraier dispus să cumpere un fals evident. Pentru că, într-adevăr, volumul (in folio) se vedea de la o poștă că nu este decât o reproducere de duzină, pe deasupra, probabil, o „reproducere" a unui original inexistent. Da, dar în interior se găsea, asemenea unui apendice, strecurat printre paginile mari, un carnețel. Când l-a luat în mână, scribul a recunoscut acel „apendice", fiindcă semăna întru totul cu celălalt carnețel, cel de la mănăstirea de pe insulele Lerines, manuscrisul pe care a avut voie să-l studieze doar un sfert de oră în prezența unui călugăr postat acolo, ca nu cumva vizitatorul să facă fotografii, să-și scoată mănușile sau să subtilizeze vreo pagină. (Vizitatorul care a fost admis ca veche

cunoștință, dar, mai ales, pentru că venise înarmat cu recomandări de la forurile cele mai înalte...) Aceste rânduri — care de asemenea nu fac parte din povestirea vieții Celui de Al Șaptezeci și optulea — constituie un autodenunț, fiindcă ceea ce a achiziționat atunci scribul poate fi socotit, fără nicio exagerare, un bun de patrimoniu care ar fi trebuit semnalat ca atare[50]. Manuscrisul din „apendice" datează de la sfârșitul veacului al XV-lea și provine neîndoielnic din mâna Recuperatorului. Scribul, mai mult decât fericit, a șters-o cât a putut de repede din acea prăvălie și chiar din Navarra. La început, a sperat să dea și de alte acțiuni ale Celui de Al Șaptezeci și optulea, așa cum le-a narat el. Și, într-adevăr, scrisul acela atât încifrat i-a oferit date destule. (Reale? Cine știe dacă scribul a ajuns la ultimul palier al încifrării?) Însă surpriza cea mai mare a venit atunci când, la fel ca și în încăperea din mănăstirea de pe insulele Lerines, a simțit că unele pagini sunt mai groase decât celelalte. Atunci, acolo, n-a avut cum să verifice acel lucru. Cu *carnețelul acum proprietate personală* în mână, a putut să se convingă de faptul că unele pagini erau lipite între ele și că altele erau obturate de alte texte suprapuse peste paginile originale. Desfăcând cu imensă grijă lipiturile, cu ajutorul unui excelent restaurator profesionist de manuscrise vechi, a dat de cu totul alte însemnări, unele contrazicându-le în totalitate pe cele luate inițial în considerare de către scrib. Ceea ce pune sub semnul întrebării multe dintre cele afirmate până acum și acreditate de același scrib drept „descoperiri esențiale". Ce să facă acum bietul scrib? Să arunce la coș mare parte din ce a scris până acum? Să reia — pentru a câta oară — întreaga biografie? În fond, deosebirile sunt în legătură cu nume de oameni, localități și date. Spiritul celor povestite până aici n-a fost alterat. Scribul, făcând și acest al doilea autodenunț, fiind mereu în criză de timp, păstrează rândurile dedicate Celui de Al Șaptezeci și optulea cu mențiunea că ele trebuie citite doar în spiritul și nu în litera lor.

---

[50] Probabil că negustorul a știut și el de carnețel, fără să-i cunoască însă valoarea, și că l-a lăsat în manuscrisul cel mare ca pe un fel de bonus pentru mușteriii naivi.

Așadar, l-am părăsit pe Recuperator undeva în Peninsula Iberică, știind că, la data plecării lui Cristofor Columb în prima sa călătorie, el se mai afla acolo. Iar dacă e adevărat că Țipor și Yoris au plecat cu Columb și în a patra călătorie a aceluia, atunci Al Șaptezeci și optulea este de bănuit să mai fi rămas în Spania și zece ani mai târziu, în 1502[51]. Restul informațiilor nu aduc nimic esențial nou, fiind cel mult materiale pentru nesfârșita anecdotică despre personajul nostru. Printre care, desigur, modul cum a rezistat Palatul Bosci în timpul Republicii Florența, cetatea fiind trecută sub autoritatea totală a lui Savonarola. Dar despre acea perioadă vom afla mai multe din biografia Celui de Al Șaptezeci și nouălea. Deocamdată, scribul va nota doar că reședința

[51] Dacă despre participarea directă a Celui de Al Șaptezeci și optulea în acțiunile sale se știe prea puțin, fie Yoris, fie Țipor se afla mai întotdeauna în preajma evenimentului. După plecarea lor cu Columb, imaginația oamenilor a început din nou să lucreze. Cum legendele despre țărmurile bogate din depărtări au fost mereu la mare vogă, lumea era convinsă că Yoris și Țipor mai aduceau și din acele locuri averi uriașe. De pildă, din anul 734 de după Hristos, atunci când maurii au invadat Peninsula Iberică, s-a păstrat legenda că șase episcopi, în frunte cu arhiepiscopul de Porto, împreună cu sute de credincioși, mulți foarte avuți, au părăsit țărmurile Spaniei pentru a-și păstra nealterată credința în fața invadatorilor. Cele șapte corăbii au plecat încărcate până la refuz cu comori, iar întreaga expediție ar fi acostat undeva în vest, ar fi fondat șapte orașe, și-ar fi cultivat crezul și limba, dar și-ar fi ars corăbiile, pentru a nu se mai putea întoarce niciodată în patria pângărită. După secole, la prințul Henric al Portugaliei au mai sosit marinari care i-au povestit că o furtună i-ar fi aruncat pe Insula celor Șapte Orașe, însă n-au adus cu ei dovezi materiale, fiindcă au fugit de acolo în grabă, de teamă că nu li se va mai da voie nici lor să se mai întoarcă. O altă poveste, care s-ar fi petrecut încă și mai devreme, la mijlocul veacului al VI-lea, relata despre călătoria abatelui Brandan (Sântul Brandan) în căutarea insulelor Făgăduinței. Miturile acestea circulau cu putere de certitudini, așa că nu este de mirare că Al Șaptezeci și optulea — cu extraordinara sa putere — „a adus și de pe acele meleaguri aur și pietre scumpe. Le-a adus pentru el, dar și pentru mai marii-lumii — care, altfel, nu i-ar fi îngăduit câte îi îngăduiau". Acele locuri exotice erau considerate a mai fi vii, spre deosebire de Atlantida, și la fel de notorii ca și cele din îndepărtatul Răsărit sau chiar ca și seifurile de taină mult mai apropiate ale unor tâlhari de uscat ori de mare (cum ar fi fost una dintre insulele Lerines pentru Mâna Albă sau insula Batz — Enez Vaz —, ascunzătoarea comorilor lui Roger Chiorul, fondatorul bogatei familii Bosci.)

familiei acestuia nu a avut de suferit, că doar unii dintre locuitorii ei cei mai imprudenți au pătimit, atunci când au ieșit în cetate și că... Domenico Buonvicina, unul dintre cei doi călugări executați împreună cu Savonarola, fiind cam de aceeași vârstă cu Recuperatorul, ar fi avut necazuri în tinerețe din cauza delațiunilor acestuia și ar fi folosit perioada de glorie a Republicii pentru a-și căuta vechiul dușman, însă că ar fi ajuns pe mâna gâdelui tot datorită unei noi delațiuni a Recuperatorului. Că Palatul Bosci n-a avut de suferit sub puritanismul excesiv instaurat de călugăr este cu atât mai straniu, cu cât în acel loc se aflau nenumărate colecții de scrieri și de obiecte de artă din toate colțurile lumii, multe dintre ele neavând nimic de a face cu dogma creștină. Unele chiar contrazicând-o. Într-o perioadă când, la un semn al lui Savonarola, erau arse în „focul izbăvitor" aprins în piața publică nenumărate „obiecte ale desfrâului", când până și artiști celebri s-au lăsat convinși să dea flăcărilor propriile lor creații (exemplul des citat fiind cel al maestrului atât de stimat Botticelli, care și-a distrus tablourile înfățișând nuduri), nimeni nu a purces să instige populația să „purifice" Palatul Sfinxului. „Răutatea infinită a oamenilor de la oraș" s-a oprit și de data aceea neputincioasă în fața zidurilor Palatului Bosci.

Timpul apropie și desparte fapte și biografii. Să ne amintim că Recuperatorul a primit un acronim foarte asemănător cu cel al lui Savonarola în perioada de glorie a cumplitului călugăr: amândoi au fost numiți „Justițiari ai poporului", deși mobilurile acțiunilor fiecăruia dintre ei au fost atât de diferite. Primul a primit acest titlu pentru că i-a ajutat pe cei înșelați și lipsiți de speranță să-și recapete drepturile, al doilea a fost perceput multă vreme drept dușmanul luxului și al plăcerilor celor bogați, care în subconștientul colectiv se confundă cu cei care n-ar fi putut să-și construiască bunăstarea decât tot prin spolierea celor mulți. Amândoi au întruchipat nădejdea că oricine, oricât de bogat, atunci când întârzie să-și facă datoria față de semeni, va fi pedepsit de cineva care, încă în această viață, veghează și încearcă să-l aducă pe drumul cel bun ori îl pedepsește pentru greșelile săvârșite.

Lăsând la o parte numeroasele legende, majoritatea mai mult ca sigur apocrife, scribul se întoarce la primele rânduri cu care a început

descrierea trecerii prin lume a Celui de Al Șaptezeci și optulea, la tapiseria ce a atârnat pe vremuri la capătul monumentalei scări principale din holul mare al Palatului Bosci: odată cu studierea amănunțită a acelei lucrări atât de originale și pe lângă care, ca de atâtea ori în viață, se trece atât de neglijent, și adăugând cele aflate din carnețelele Recuperatorului, evenimentele i se par că încep să se lege.

Am constatat că epica încastrată în desenul tapiseriei își dezvăluie acțiunea doar celor ce au răbdarea de a o privi din mai multe unghiuri, celor ce-și iau răgazul s-o privească atent, dar și având destule cunoștințe despre istoria Celui de Al Șaptezeci și optulea. Prima problemă pe care și-a pus-o scribul a fost dacă tapiseria oferă un mesaj evident sau dacă această supoziție nu este decât rezultatul ideilor preconcepute ale scribului și ale logicii sale atât de simpliste. Până ce bunul cititor este rugat să răspundă el la această întrebare, scribul încearcă să provoace cusătura să-și pună personajele în mișcare și să-i povestească cele întâmplate, servindu-i varianta pe care o merită. Pentru început, scribul a încercat să identifice fiara hăituită, bestia cu șase picioare, cu corpul acoperit cu solzi, cu o coadă bifurcată, pe care și-o ține semeț în sus și cu care tocmai a plesnit un câine ce se rostogolește scheunând în iarbă, să afle de ce capul îi este mai degrabă rotund, iar nasul și gura par aproape omenești. Simbolul cel mai evident i s-a părut coroana sclipitoare purtată de animal. Verificând acel însemn și comparându-l cu coroana de pe stema Cavalerul Marchiz Umberto așezată pe frontonul de deasupra intrării principale a Palatului Bosci, a apreciat că este vorba despre una și aceeași coroană. De unde a tras concluzia că se referă la urmașul Celui de Al Șaptezeci și șaptelea sau, mai degrabă, la o întruchipare într-una și aceeași ființă a tatălui și a fiului său. (În mod logic, urmașul Cavalerului Marchiz a moștenit titlul nobiliar, dar, extrapolând simbolul, se poate presupune că și-a însușit și personalitatea aceluia.) Mergând mai departe pe același fir, scribul a bănuit că a descoperit în cele trei perechi de picioare forța extraordinară a fiarei, capacitatea ei de a se deplasa foarte repede oriunde și pe orice teren din lume. Corpul acoperit cu solzi l-a trimis la cămașa de zale de care, de la un moment dat, Recuperatorul nu s-a despărțit niciodată. Iar coada ridicată semeț și folosită ca armă trebuia să însemne alaiul său

de angajați (deveniți parte a trupului său), instrumentul cu care își anihila victimele. Ba mai mult, imaginația i-a șoptit că o parte a cozii ar fi fost Țipor, iar cealaltă Yoris. Înarmat cu aceste idei, scribul a revenit la muzeu și, fără a mai cere favoruri speciale, a încercat să-și confirme teoria, chiar dacă a trebuit să privească printre corpurile grăbite, mereu în mișcare, ce se perindau prin fața exponatului. Tapiseria nu s-a lăsat ușor convinsă să iasă din imobilitate, iar când, în sfârșit, a început să-și dezvăluie mișcările, scribul a trebuit să admită că nu a realizat decât *o primă „citire a textului"*. Da, coroana de pe creștetul animalului era într-adevăr însemnul nobiliar pe care și l-a procurat Umberto. Solzii ce-i acopereau trupul își schimbau formele și culorile, în funcție de mersul luptei, de multe ori, asemenea unui cameleon, adaptându-se la mediul înconjurător, fiara pur și simplu dispărând de pe țesătură ori devenind mai mică ori mai mare și adoptând o cu totul altă înfățișare, spre deruta atacatorilor. În cazul în care unul dintre hăitași, vânător sau animal, nu se grăbea să-l caute altundeva, ci întârzia, odihnindu-se, era lovit ca din senin de coada bestiei. Până la urmă, această situație a schimbat din nou înțelegerea scribului: fiara nu ataca, ci se apăra, și, folosindu-se de neglijențele celor ce o amenințau mereu, mai scăpa, pe rând, de câte unul dintre adversarii ei. În clipele acelea, e adevărat, nu ezita să-l înfulece pe cel doborât și astfel mai acumula forțe pentru inevitabilul următor atac, ce nu întârzia să vină. Pe locul unde s-a aflat victima rămânea de fiecare dată o pată puternic colorată („Cine râde mai la urmă..."?), iar atacatorii se grăbeau să revină acolo. Doar că, între timp, folosindu-se de cele trei perechi de picioare, bestia apărea în cu totul alt loc al țesăturii. Dacă animalul central de pe pânză l-a întruchipat și pe Al Șaptezeci și șaptelea, atunci încăpățânata dorință de a se impune era reflectată de tenacitatea animalului, însă dacă era vorba despre Al Șaptezeci și optulea, atunci nu mai avem același agresor fără scrupule înfățișat până acum de către scrib, ci o ființă mereu hăituită, găsindu-și salvarea în veșnicele-i schimbări ale înfățișării, hrana (supraviețuirea) în victimele dovedite în luptă și strategia în a-i surprinde de fiecare dată pe cei ce — prea leneși ori prea siguri de ei — întârziau să-și ia la timp pozițiile eficiente de protecție. Așadar, plecând de la muzeu, pentru scrib, Al Șaptezeci și optulea nu mai era un

animal mereu la pândă, așteptând momentul prielnic de a-și înșfăca prada, ci o fiară ea însăși hăituită fără de încetare. Ceea ce l-a făcut pe scrib să aibă un alt sentiment față de fiul Cavalerului Marchiz Umberto, un sentiment de compasiune, cum a avut și față de bunicul personajului, Nătăfleț.

Aceasta a fost starea scribului în camera de hotel, unde a încercat să-și adune gândurile.

Însă ceva i-a spus că nici noua piesă „citită" nu se potrivea întocmai în lăcașul ei din marele puzzle. Păi, da: nici măcar n-a apucat să descifreze cât de cât scrierile brăzdând desenul și, în afară de asta, concentrându-se doar pe personajul principal al tapiseriei, a dat prea puțină importanță celorlalți participanți la acțiune. După ce a reușit să urmărească acea secvență a poveștii, i-a devenit evident că avea de a face cu reproducerea unei acțiuni în desfășurare, reluată ori de câte ori un privitor cât de cât avizat încerca s-o surprindă. Un privitor cât de cât avizat...

Așa că, deși își rezervase deja un bilet de avion, scribul a zăbovit și a doua zi în aceeași încăpere de trecere din marele muzeu. Fiindcă pentru ceea ce și-a propus de data asta n-avea nevoie de un unghi prea larg, s-a postat chiar în fața tapiseriei încercând să citească scrisul nu numai atât de codat, dar și înșirat în diferite direcții și pornind de te miri unde: dintr-o frunză, din nările unui vânător ori chiar de sub ramă. Numai că, fără a-și mișca punctul de observație, lucrarea nu voia să-i spună chiar nimic. Fixându-se pe un anumit șir al literelor, scribul a citit un text în latină de la stânga la dreapta, l-a citit și de la dreapta la stânga. Avea sens din ambele părți, adică din ambele părți conținea cuvinte uzuale, însă fără nicio coerență între ele. (Citind dintr-o parte se puteau descifra anumite litere, însă ele se retrăgeau în frunza din care s-au deconspirat, atunci când scribul a abordat șirul din celălalt sens.) De la o depărtare mai mare, nu trecerea necontenită a grupurilor de turiști era atât de deranjantă, ci faptul că, de la mai mult de o jumătate de metru, privirea scribului se rătăcea prin desenul țesăturii, nereușind să mai depisteze literele de fondul desenului. În sala aceea nu era niciun aviz că fotografiatul ar fi interzis, așa că scribul a luat

numeroase clișee. (Un paznic indiferent nici nu-l luă în seamă. Atunci de ce i-o fi păstrat aparatul de fotografiat celălalt paznic, cel care a știut de Palatul Bosci și care, ulterior, parcă a dispărut în pământ?) Brusc, scribului i-a venit ideea să focalizeze obiectivul din diferite unghiuri. Astfel a putut citi de la distanță, de parcă ar fi avut la îndemână o lupă puternică. A folosit acest procedeu până la ora închiderii muzeului și, ajuns la hotel, s-a grăbit să studieze fotografiile. Însă ele nu-i spuneau nimic și de oriunde le-ar fi privit, chiar mărite, nu au acceptat să miște imaginile reproduse, lăsând privirii doar una și aceeași priveliște. Scrisul se putea citi, dar nici scribul și nici specialiștii pe care i-a rugat ulterior să-l ajute n-au reușit să ajungă la o traducere unitară a acelor propoziții.

Scribul a mai rămas o săptămână întreagă în acel hotel. La un moment dat, persistența prezenței sale a devenit suspectă, dar, legitimându-se și rugând să fie verificat prin adjunctul custodelui, ulterior nu l-a mai deranjat nimeni. În tot acel răstimp, n-a reușit să constate decât că:

– scrisul se modifică doar privit de la o distanță suficientă prin aparatul de fotografiat. Nicio cameră de luat vederi nu a fost capabilă de mai mult.

– urmărind acel scris în diferite momente, el nu era niciodată același. Acest lucru da, acest lucru îl dovedeau și clișeele recoltate. (Camera video nu sesiza diferențe și reproducea doar o imagine statică, asemenea aparatului de fotografiat.)

– de fiecare dată, după ce reușea să citească o propoziție, scribul o găsea logică. De revenea la același șir, ceva mai târziu, îi descifra alt sens. În clipa aceea noul înțeles i se părea logic. Așa că a început să noteze diferitele descifrări. La rece, acestea nu mai păreau decât niște sentințe generale — poate adevărate, poate profunde, dar total generale. (Pe lângă citate din Platon, Aristotel, Dante ori autori contemporani Celui de Al Șaptezeci și optulea — dar chiar și mai târzii! —, ori din texte necunoscute scribului, doar una dintre afirmații a reținut-o: „Fiecare om care întârzie are în spate pe cineva care este mereu punctual."

Examinând celelalte personaje de pe tapiserie[52], scribul crede că i-a recunoscut pe unii dintre cei pomeniți pe parcursul descrierii atât de stângace a vieții Celui de Al Șaptezeci și optulea. Era de ajuns să caute pe țesătură urmele balelor animalului și deprinzând modul cum trebuie să fie privit locul, să poată obține printr-un adevărat *undo* cine a fost imprudent, cine a întârziat, precum și scenele capturării și devorării.

Timp de o săptămână încheiată, scribul a stat toată ziua în muzeu, iar nopțile și-a studiat notițele, fotografiile și filmele. Au fost destule câteva zile pentru ca să iasă din viața sa și să se simtă făcând el însuși parte din povestea de pe tapiseria care a atârnat în veacul al cincisprezecelea în Palatul Bosci din Florența. A ajuns până să se teamă și el de respirația grea a fiarei și să se ferească de atacurile ei. Până ce, într-o seară, părându-i-se că a descoperit un personaj nou chiar în spatele bestiei, tocmai când i s-a terminat filmul din bătrâna sa cameră și voind să-l schimbe rapid, apropiindu-se ora închiderii muzeului, rămânând preocupat de manevra asupra aparatului, atunci când nu ar fi trebuit să întârzie, simți o lovitură puternică și căzu, pierzându-și cunoștința. La spital, s-a constatat că a alunecat și s-a lovit de o treaptă, fracturându-și mâna dreaptă și mai multe coaste.

Scribul nu-și amintește acel moment. Filmul lui s-a oprit atunci când a văzut un vânător mai șiret decât ceilalți, ieșind de după un copac și lovind cu o lance de la distanță mică exact între solzii fiarei. Aceasta, preocupată să-l izbească printr-o mișcare fulgerătoare pe scrib, a întârziat și ea în mod imprudent. Scribul nu-și mai amintește decât imaginea aceea și tapiseria decolorându-se încet, în vreme ce un foc strălucitor mistuia cetatea din depărtare și se întindea peste desen. Dar

---

[52] Iar ca tabloul să fie complet, expertizele de laborator au indicat încă un lucru straniu: tapiseria a fost realizată în două etape, iar figurile unor personaje au fost realizate intenționat mai târziu. Pentru că, inițial, ar fi fost imprudent ca acei oameni să se poată recunoaște? Nici în privința aceasta, scribul n-are altă explicație decât tot una provenind din atât de îndoielnicele „argumente ale bunului-simț". Până și la figura centrală s-ar fi intervenit, pretindeau aceleași analize de laborator, fața aceea rotundă, atât de nepotrivită unui animal ca acela, ar fi conținut tenta unei caricaturi târzii.

poate că a avut acea impresie doar pentru că ochii i s-au înceţoşat, pe măsură ce şi-a pierdut cunoştinţa.

Al Şaptezeci şi optulea a murit în anul 1504, anul în care pe cer s-a aprins o stea care a transformat zările într-un foc ce a ţinut trei săptămâni. (Fenomenul ceresc a rămas înscris în anale.) Recuperatorul se afla într-un han din Spania, undeva la marginea unui oraş, unde a rămas datorită unei femei. Recuperatorul avea 44 de ani, vârsta la care a ieşit, după multă vreme, din scenariile sale erotice imaginative pentru a şi le satisface iarăşi cu o femeie. Care l-a cucerit. Într-aşa o măsură încât, uitând pentru o singură clipă de „răutatea oamenilor de la oraş", a zăbovit cu ea într-o încăpere doar încuiată, dar cu fereastra neprotejată de vreun grilaj.

Despre moartea sa au circulat mai multe zvonuri, însă majoritatea oamenilor nu au crezut că „justiţiarul poporului" ar fi fost cu adevărat ucis, mai ales că şi mai târziu s-au mai găsit cadavre având alături bilețelul cu „Cine râde mai la urmă...". Sau poate că numai s-a mai zvonit că s-ar fi găsit asemenea dovezi ale noilor sale fapte justiţiare. Imaginea i s-a pierdut treptat, odată cu dispariţia Palatului Bosci, care a ars odată cu acel foc care a durat pe cer trei săptămâni.

Atât s-a priceput scribul să afle despre viaţa Recuperatorului, omul considerat de mulţi drept cavalerul neînfricat al dreptăţii şi, în acelaşi timp, omul care n-a putut trece niciodată peste un incident din copilărie, când a fost umilit şi bătut groaznic în plină stradă, omul care a reprezentat a şaptezeci şi opta za a lungului şir.

Dacă nu este aşa, scribul îşi cere scuze şi-l roagă pe bunul cititor să facă el corecturile necesare, fără să uite însă vorbele bătrânului Sfinx al Florenţei: „Toate monedele au câte două feţe."

AL ȘAPTEZECI ȘI NOUĂLEA

— Quasimodo–Erostrat —

(1482–1504)

Fiecare om care nu vrea decât liniște este mereu punctual, dar are întotdeauna în spate pe cineva care întârzie

Al Șaptezeci și optulea, Recuperatorul, un om nu prea punctual nici în cuvânt, nici în faptă, n-a suportat nicio întârziere din partea nimănui. Căsătorit foarte devreme pentru a scăpa de datoria de a oferi o continuare arborelui genealogic, n-a mai avut răbdare cu prima sa nevastă, așa că aceasta a murit foarte tânără. Pentru a nu se trezi și în fața altor asemenea surprize, proaspătul văduv a încercat să-și îndeplinească neîntârziat misiunea de za a lungului lanț, așa că și-a vărsat sămânța în mai multe recipiente. Prima femeie care a rămas neîndoielnic gravidă a devenit și cea de a doua sa soție. Și iarăși i-a fost pusă la încercare răbdarea Celui de Al Șaptezeci și optulea: cea de a doua nevastă i-a născut o fată. Noroc doar că bărbatul s-a asigurat din timp observând neamurile soției pe care și-a luat-o: femei puternice, sănătoase și bune de prăsilă. Peste nici un an, nevasta a dat naștere unui al doilea copil: spre disperarea tatălui, tot fetiță. Dar, iată, la a treia încercare, s-a născut și un băiat, asta cu toate că se spune că dacă un cuplu are parte de două fete consecutive, e puțin probabil să mai apară și un băiat. Al Șaptezeci și optulea a avut noroc... „Odată cu venirea în Palatul Bosci a noii soții și, apoi, odată cu sosirea pe lume a celor trei copii — două fete și, Slavă Domnului, în sfârșit și un băiat —, preparativele Celui de Al Șaptezeci și optulea

s-au terminat[1]. Acum putea să se concentreze doar asupra proiectelor sale", scrie în relatarea despre Recuperatorul ajuns, pe vremea aceea, să numere 22 de ani: un bărbat care de la această vârstă a devenit șeful uneia dintre cele mai bogate familii din Toscana și din Italia toată, deja de acum respectabil tată a trei copii, om ce și-a fixat încă de mic coordonatele viitorului. Al șaptezeci și optulea a fost un bărbat hotărât, atât de hotărât, încât nimănui nici măcar nu-i trecea prin cap să i se opună. După ce, cum se spune, și-a făcut ordine în ogradă, grija sa asupra copiilor s-a redus doar la asigurarea resurselor financiare. Ceea ce, pentru acele vremuri atât de tulburi, n-a fost deloc puțin, iar dacă vorbim despre „resurse financiare" în legătură cu Palatul Bosci, acestea au fost invidiate de toată lumea: în niciun moment, nu s-a simțit acolo nici cea mai mică nevoie de măsuri de austeritate, veniturile venind tot timpul constant și în cantități apreciabile. Și nici de zgârcenie față de ai săi, Recuperatorul nu putea fi acuzat.

Ca de atâtea ori, istoria s-a repetat: Al Șaptezeci și optulea, la fel ca și tatăl său, a crescut în belșug, însă, deși înconjurat de o armată de rude și de clienți ce, giugiulindu-l, căutau să-și justifice prezența în acea oază de bunăstare, nu s-a bucurat de prea multă afecțiune reală. După ce i-a făcut bărbatului ei și cel de al treilea copil, mama s-a pomenit total neglijată, soțul, acum preocupat doar de planurile sale, a încetat s-o mai viziteze noptile, după ce cu doar puțină vreme înainte o frecventase cu atâta fervoare. Deși n-a fost torturată și umilită ca și soacra ei, tânăra femeie a suportat și ea cu dificultate schimbarea atât

---

[1] Scribul simte iarăși nevoia să facă o mărturisire, un fapt pe care îl păstrează de mai multă vreme doar pentru el: atât numele real al noilor stăpâni ai Palatului Bosci, cât și denumirea istorică a clanului Bosci coincid cu numele unor politicieni cunoscuți de la începutul secolului XXI. Pentru a nu provoca legături nepotrivite, chiar dacă inconștiente, între personajele care au trăit în urmă cu o jumătate de mileniu și trăsăturile notorii ale demnitarilor din vremea scribului, cu care primii nu se înrudesc decât prin suprapunerea întâmplătoare a numelui, scribul îi va spune Celui de Al Șaptezeci și nouălea „Quasimodo", după cum i-a fost porecla, și „Erostrat", întrucât crede că fiul Recuperatorului are mult mai multe similitudini cu acela decât cu cei cu care doar poartă întâmplător același nume.

de abruptă a bărbatului și a simțit toată viața un puternic resentiment față de băiatul care a îndepărtat-o atât de brutal dintr-un furtunos mariaj de neuitat. Așa că Al Șaptezeci și nouălea a fost îngrijit mai mult de doică și de cele două surori ale mamei sale. Numai că și acest lucru avea să se termine, atunci când cea mai mică dintre ele se va mărita cu una dintre rudele stăpânului, un tânăr aflat și el de două generații în Palatul Bosci, unde ai săi au găsit un azil călduț de supraviețuire. Apoi, sora mai mare a mamei, disperată că va rămâne fată bătrână, s-a retras la mănăstire. (De unde s-a întors în haine monahale, ajutând la slujbele din capela din incinta palatului, o capelă reconstruită și devenită adevărată biserică pentru toți cei ce trăiau în interiorul acelor ziduri.) Așa că băiatul, la doar trei ani, a rămas din nou în grija tuturor celor din jur și, totodată, în grija nimănui.

După ce l-au părăsit și cele două mătuși, lângă băiat a mai rămas doar doica, care „răspundea" de el, fiindcă celelalte nenumărate persoane ce se învârteau în jurul lui nu aveau practic nicio responsabilitate. La trei ani, copilul era dezvoltat fizic peste medie, dar încă nu vorbea. Spre deliciul celor două surori ceva mai mari, ce-l tratau ca pe păpușile lor. Însă băiatul n-a vorbit nici la cinci ani. Ceea ce i-a făcut pe apropiați să-l socotească debil mintal. Până la șapte ani, fratele mai mic n-a fost tratat de toți ai casei decât drept jucăria preferată a surorilor sale — care-l țineau alături de ele și se certau crâncen pentru dânsul. Poate doar doica îl mai trata ca pe o ființă cu potențial uman, ceilalți adulți înconjurându-l cu o milă nedisimulată, în vreme ce mama era convinsă că retardul de dezvoltare psihică al copilului nu era decât răsplata binemeritată pentru că Al Șaptezeci și nouălea i-a furat tandrețea soțului ei. „Dumnezeu le vede pe toate și îi răsplătește pe păcătoși după cum merită fiecare" era tot ce spunea atunci când își vedea odrasla, iar o mină satisfăcută îi acompania cuvintele. Tatăl s-a consolat și el: nimeni n-ar fi putut zice că nu și-a făcut datoria, iar șirul n-are decât să se perpetueze prin cele două fete, mai ales că se știa că a mai fost cel puțin un caz — e drept că în urmă cu mulți, foarte mulți ani — când tot o femeie a dus mai departe succesiunea familiei. Din

investigațiile sale, una dintre femeile dintre portretele atârnate în marele hol ar fi fost acea continuatoare[2].

Toată lumea s-a obișnuit cu gândul că Al Șaptezeci și nouălea va rămâne un fel de animal de casă privilegiat, când, brusc, pe la șapte ani, copilul a început să vorbească. Apropiații săi n-au trebuit să se mire prea mult: băiatul vorbea, însă nu spunea ceea ce te-ai fi așteptat de la el. Chiar dacă nu mai era o jucărie mută, tot o jucărie stricată părea a fi rămas.

Astfel, încât nici măcar nu s-a mai pus problema să fie trimis la o școală, mai ales că nu i se întrevedea niciun viitor concret. Pentru că doica a observat la copil o oarecare îndemânare manuală, l-au dus la atelierul unui pictor, numai că acela, cu tot regretul, nu i-a descoperit nicio urmă de talent[3]. Atunci, l-au dat în grija sculptorului Bertoldo di Giovanni, unde învățase și noua vedetă, Michelangelo Buonarroti. Dar nici acolo copilul n-a rămas mai mult de o săptămână. Maestrul n-avea nici timp și nici chef să stea toată ziua și să-i răspundă la nesfârșitele-i întrebări, oricât de împărătește ar fi fost plătit pentru aceasta, iar, la rândul său, băiatul nu l-a putut suferi pe Bertoldo di Giovanni și pentru că, apropiindu-și fața de a celui de la care aștepta răspunsurile, simțea mereu un miros greu venind din gura aceluia[4]. Cu Al Șaptezeci și nouălea toți cei ce-l cunoșteau erau tot mai încredințați că nu se va putea face nimic. Revenit acasă, băiatul a continuat să fie îngrijit de

---

[2] Recuperatorul făcea referire la Λ Șaizeci și opta, Miriam. Cine să-și mai aducă aminte și de Cea de Λ Cinzeci și una, Eva, cea pierdută la fel de adânc în timp și în legendă ca și tiza ei mistică. (Față de Miriam, Recuperatorul se afla despărțit de zece generații, față de Eva de douăzeci și șapte. În memoria umană, diferențe ca acestea abia dacă mai pot fi percepute.)

[3] Scribul n-a putut identifica la care dintre maeștrii timpului, dar probabil că la unul aflat în mare vogă: moștenitorul Palatului Bosci nu putea fi dat în grija oricui, iar pictorul în cauză trebuie că a fost suficient de bogat și de celebru pentru a putea refuza un asemenea elev.

[4] De altfel, multe dintre antipatiile fățișe ale fiului Recuperatorului de acolo proveneau: din contactele strânse cu interlocutorii săi nu-i accepta pe cei cărora le mirosea răsuflarea.

doică, răsfățat ostentativ de celelalte rude și obiect de joacă pentru surorile sale, în vreme ce tatăl a dispus ca fiul să nu-i mai fie scos în cetate, pentru a nu face de râs familia. Lunile treceau, iar copilul se adâncea tot mai mult pe un făgaș menit să-l mențină într-o stare de animal de casă. Băiatul va crește, își spuneau apropiații, va vegeta prin palat — bine că măcar s-a învățat să nu mai facă ziua pe el (noaptea, în schimb, trebuia schimbat de mai multe ori) —, va trăi cât va trăi și se va stinge de parcă nici n-ar fi existat vreodată. Iar perpetuarea familiei va trebui să rămână în seama fetelor. Așa că acestea au câștigat tot mai mult un statut mai înalt, pe măsură ce fratele lor se prăbușea mai adânc în nădejdile alor săi.

Doar că nici situația aceasta nu s-a prelungit prea multă vreme. Pe cât de târziu a început Al Șaptezeci și nouălea să grăiască, pe atât de mult a turuit mai târziu, chiar dacă a continuat să se exprime greu și cu numeroase tulburări de vorbire. Pe lângă torentul nesfârșit de cuvinte care i se revărsau fără încetare din gură, fapt ce n-avea cum să nu te obosească de te aflai în preajmă, trebuia să depui eforturi și pentru a înțelege sensul acelor exprimări atât de deficitare. Și, pentru ca tortul să fie complet, copilul, până nu de mult atât de drăguț, a devenit absolut dezagreabil de când se străduia să spună ceva, discursul schimonosindu-l, iar gura împroșcând alături de sunete și multă salivă. Încetul cu încetul, crescând, și surorile sale au început să nu mai simtă nevoia de a-l avea mereu alături, la fel cum nici celelalte persoane din casă nu se mai înghesuiau să-l mai caute. Păpușa drăgălașă, transformată într-o jucărie stricată, nu mai trebuia nimănui.

Iar dacă aveai răbdare să-l asculți și dacă te mai și străduiai să-i înțelegi spusele, insatisfacția îți creștea și mai mult: copilul vedea mereu ceea ce era mai puțin plăcut în jurul său și, fără să dorească neapărat să te jignească, punea întrebări pe care nu doreai să le auzi, darămite să le și răspunzi... De la ceea ce din gura altuia nu putea fi interpretat decât drept jigniri directe („De ce ai nasul atât de mare?“, „De ce ai petele acelea urâte pe obraz?“) și până la constatări neplăcute („Sylvia nu vine aici decât să mănânce din prăjiturile mele“ ori „De ce a spus ieri Cornelius că s-a jucat cu mine, când el n-a făcut decât s-o înghesuie pe Beatrice după draperie?“), era imposibil să-l faci

să tacă și nici înțelegeri secrete nu puteai lega cu el. („De ce mi-ai zis să spun că eu am spart paharul?" venea când te așteptai mai puțin, de parcă băiatul ar fi așteptat cel mai puțin nimerit prilej pentru a-și astâmpăra curiozitatea.)

În general, vorbirea i se reducea la interogații. Și cum majoritatea acestora erau ignorate de cei din jur, el își repeta întrebările tot mai tare și tot mai agresiv, dând din mâini și împroșcând cu salivă, până ce primea un răspuns. După care, imediat, urma o nouă interogație. „Copilul acesta ar fi în stare să scoată din minți și un înger", a trebuit să recunoască și buna doică, singura ființă care părea să țină cu adevărat la el.

De obicei, copiii pun întrebări nu neapărat pentru a le afla răspunsul, ci pentru a atrage atenția asupra persoanei lor: ei nu pot permite să uite cineva că ei sunt buricul pământului și centrul universului. Însă Al Șaptezeci și nouălea chiar părea interesat de ceea ce i se spunea, dovadă că următoarea interogație venea în strânsă legătură cu ceea ce tocmai i s-a spus. Cum perioada întrebărilor apare, de regulă, mult mai devreme, și acest comportament reușea să enerveze, întrucât ieșea din obișnuit. Fiindcă întrebările curgeau în șuvoaie nesfârșite, acompaniate de manifestările acelea agresive în lipsa răspunsurilor, nimeni nu mai reușea să stea mai mult de câteva clipe în preajma sa, așa că oamenii din Palatul Bosci nici nu apucau să urmărească coerența imperativelor sale cereri de a primi un răspuns[5].

Dacă nu-l mai suporta nimeni, cine s-a ocupat totuși de el? Să nu uităm că, în timpul acela, fiul Recuperatorului abia împlinea zece ani — foarte mult pentru un asemenea comportament, foarte puțin pentru a-l lăsa singur, mai ales că avea apucături atât de ciudate. Și să nu uităm că, deși aproape „inutilizabil", Al Șaptezeci și nouălea reprezenta „un obiect important în inventarul casei": valid sau nu, el era socotit, până la o altă decizie, moștenitorul de drept al puternicei familii. Stăpânul n-ar fi iertat niciodată ca băiatul să pățească o nenorocire din vina

---

[5] Majoritatea copiilor mici se mulțumesc cu orice fel de răspuns — pentru ei acesta era semnul că li s-a oferit cuvenita atenție —, în schimb, Al Șaptezeci și nouălea analiza ceea ce i se spunea.

numeroaselor rude și servitori. Cu toate acestea, singura răspunzătoare *de facto* era doica. Care a născocit o stratagemă, prefăcându-se surdă. (Ori poate că a asurzit cu adevărat.) Lipsa auzului o scutea să-i răspundă fără întrerupere copilului la întrebările-i nesfârșite. Ceea ce l-a făcut și pe acesta să-și schimbe atitudinea: dacă până atunci se mulțumea să-i terorizeze pe cei ce-i veneau în preajmă, treptat a început să-și caute convivi prin tot palatul. Cei pe care-i prindea găseau tot felul de pretexte să fugă de el, însă nici nu îndrăzneau să-l alunge în mod direct, nimeni neputând uita cine era pruncul acela nesuferit, devenit spaima întregii comunități din interiorul zidurilor Palatului Bosci.

Astfel au trecut mai multe luni, o perioadă lungă dacă ne gândim cât de repede schimbă oamenii o stare cu alta: până nu de mult, copilul acela fusese o păpușă tăcută pe care toți domesticii o dezmierdau, încercând să-i intre sub piele și, brusc, aceiași bărbați și aceleași femei nu mai știau cum să fugă din preajma sa. Erau situații când nici măcar nu puteai pur și simplu să te faci nevăzut: de pildă, când venea în bucătărie, cei de acolo n-aveau cum lăsa mâncările pe foc pentru a se ascunde până la trecerea primejdiei. Însă pericolul cel mai mare îl reprezentau crizele de furie ale copilului: când simțea că este evitat și rămânea singur doar cu doica aflată la o distanță suficientă pentru a-l proteja în fața unei oricând posibile primejdii, începea să se răzbune pe obiecte. Crizele acestea au apărut și ele la fel de brusc pe cum i-a apărut și vorbirea. Și la fel ca și în cazul vorbirii, și ele păreau că vor să se revanșeze pentru timpul irosit de dinainte. A fost momentul când Al Șaptezeci și nouălea a devenit cu adevărat insuportabil și o primejdie pentru oricine și orice se nimerea să-i iasă în cale.

Majordomul însuși, singurul om care avea voie să vorbească direct cu stăpânul, i-a raportat Recuperatorului evoluția neobișnuită a băiatului și a cerut porunci pentru cum să se comporte în continuare lumea în acest caz. Ceea ce l-a înfuriat pe Al Șaptezeci și optulea: adică el le oferă tuturor celor din clădire un trai liniștit, el trebuie să se lupte cu o lume mai dezlănțuită ca oricând, trecând zi și noapte prin nenumărate primejdii de moarte — *„primejdii de moarte"*! — doar pentru ca Palatul Bosci să rămână oaza de siguranță și bunăstare într-un veac

bolnav, iar, drept mulțumire, i se spune că armata aceea de bărbați și de femei nu este în stare să aibă grijă de un copil?

Majordomul i-a adus băiatul, și tată și fiu s-au întreținut singuri o jumătate de oră. După care, stăpânul a decretat că de vină sunt cei ce ar trebui să se ocupe de dezvoltarea spirituală a copilului, fiind necesară doar răbdarea pentru a te putea înțelege foarte bine cu el. (Norocul doicii a fost și de data aceea că nu mai auzea, așa că a rămas impasibilă la urletele Recuperatorului, care a făcut o excepție și a stat personal de vorbă cu ea.)

Stăpânul a plecat din nou, iar micul terorist și-a continuat isprăvile.

În disperare de cauză, au fost angajați doi mentori. Aceștia au fost, se pare, primii care l-au ascultat până la capăt pe Al Șaptezeci și nouălea. Pe cei doi mentori îi chema Țipor și Yoris[6].

---

[6] Ne aflam în anul 1492, anul când amiralul Cristofor Columb a plecat în prima sa călătorie în căutarea unui drum mai scurt spre Indii, luând cu el din Spania și fugarii înspăimântați de legile antievreiești și antimaure ale regilor catolici. Prilej cu care, după cum bunul cititor poate își mai amintește, au părăsit pe aceleași caravele portul Palos de la Frontera și Yoris și Țipor, oamenii cei mai de încredere ai Recuperatorului. Scribul înclină să creadă că mentorii aduși pentru a-l îmblânzi pe Al Șaptezeci și nouălea și locotenenții Recuperatorului au fost aceleași persoane. Chiar dacă acest Yoris era arab.

În legătură cu originea lui Yoris ar putea fi povestit un roman de sine stătător. Yoris pretindea că, pe vremea califului al-Hakam II, în timpul unei invazii normande, un străbun de-al său ar fi căzut prizonier la Almería. Asta s-ar fi întâmplat în primii ani ai mileniului al doilea de după Hristos. Fiind de origine nobilă, s-a venit cu o răscumpărare pentru acel baron Yoris, dar prizonierul... ar fi refuzat să plece. El s-ar fi stabilit la Cordova și s-ar fi căsătorit cu o femeie bască. (La fel ca și al-Hakim II însuși.) De aici, arborele genealogic al lui Yoris este destul de dovedibil, doar că... tocmai punctul de plecare este discutabil. Trăind vreme de mai multe generații printre mauri, devenind antreprenor al unor mari construcții ale califului, strămoșul mentorului Celui de Al Șaptezeci și nouălea ar fi adoptat și el religia Profetului, ajungând, mai ales urmașii săi, la mari demnități. Numai că, scotocind printre vechi hârțoage, câtă vreme a lucrat pentru Recuperator în Spania, Yoris a descoperit că străbunul său n-a fost decât un proscris printre normanzi, că ar fi avut o implicare directă în înfrângerea de la Almería și că acela ar fi constituit motivul pentru care a fost atât de repede acceptat de al-Hakim II. Mai mult, personajul nu reprezenta în niciun fel un motiv de laudă, mai ales că a intrat în tot felul de încurcături, iar mai târziu, a

Cei doi au stat tot timpul alături de băiat, schimbându-se între ei la intervale regulate, pentru a putea rezista activ la tirul neîntrerupt al întrebărilor. Primul lucru pe care l-au constatat a fost că Al Șaptezeci și nouălea i-a acceptat neașteptat de repede, arătând că pentru el absolut orice interlocutor era la fel de bine-venit, cu condiția să-i răspundă tot timpul prompt. Mai mult, dacă răspunsurile veneau în mod regulat, următoarele întrebări erau formulate într-o cadență mai lejeră. Dacă răspunsurile întârziau, copilul nu se mai concentra asupra sensului întrebării, ci doar repeta mecanic interogația. Dacă i se răspundea — spre deosebire de alți prunci, mulțumiți doar că li s-a dat atenție —, el cântărea cele auzite, înainte de a cere o nouă lămurire. Astfel, Yoris și Țipor au început să descifreze și contururile traseului gândurilor pupilului lor. Lucru pe care nu s-a obosit să-l facă nimeni înaintea lor. Băiatul, socotit de toți ai casei oligofren, avea o logică perfectă în judecăți, iar răspunsurile pe care le tot pretindea nu se doreau a fi decât confirmările raționamentelor sale. Raționamente, e drept, greu de urmărit și, mai ales, greu de admis. Al Șaptezeci și nouălea avea o logică perfectă în judecăți, dar logica aceea nu era și logica celorlalți oameni.

Cei doi mentori l-au scos și în afara zidurilor Palatului Bosci. Oriunde se afla, preocupat doar de întrebările sale, copilul s-a purtat la fel și, primind mereu răspunsuri, a etalat rar în fața cetății înspăimântătoarele sale crize de furie. Așa cum părea că-i este indiferent cu cine se întreținea, dacă acela nu-i rămânea dator în conversație, așa nici decorul unde-și exprima gândurile nu i se părea relevant. Parcă nici nu privea în jur pe stradă, el care de luni de zile n-a mai fost lăsat să plece

---

sfârșit în streang. Nu înainte de a turna o mulțime de prunci nelegitimi. Printre care și stră-strămoșul celui cu care a lucrat Recuperatorul. Mai târziu, colaboratorul Celui de Al Șaptezeci și optulea a depus mult efort pentru a dovedi că nu se trage din sânge islamic, după ce Spania a fost (re)cucerită de creștini. Cum originile unui copil nelegitim nu prezintă niciun fel de garanție — nici pro, nici contra —, acel Yoris a trebuit să renunțe a-și mai chema strămoșii în ajutor.

O problemă apare totuși: Recuperatorul a fost slujit și pe mai departe în treburile lui de către vechii săi colaboratori, or, mentorii celui de Al Șaptezeci și nouălea au avut ordin precis să nu se despartă nicio clipă de pupilul lor. Au fost aceiași Yoris și Țipor colaboratorii în afaceri cu mentorii? N-au fost aceiași?

de acasă, ci păşea cu capul în pământ, ridicându-şi privirea doar către Ţipor — sau după caz, către Yoris —, atunci când aştepta răspunsul-confirmare. Dădea îngrijorătoare semne de enervare numai dacă se nimerea ca însoţitorii săi să fie interpelaţi de câte un străin, întrerupând desfăşurarea euristicii. Sesizând repede pericolul, atunci când Ţipor era la rând să răspundă întrebărilor, Yoris se oprea cu intrusul, iar când Yoris „era de serviciu", doar Ţipor vorbea cu străinul.

Cu toate acestea, plimbările celor trei nu treceau neobservate: pe de o parte, exprimarea tânărului — gălăgioasă, abia inteligibilă, acompaniată cu gesturi smucite, cu grimase şi cu un şuvoi de salivă — reprezenta un spectacol imposibil de ignorat, pe de altă parte, în cauză era însuşi Palatul Bosci, al cărui moştenitor era acest copil, despre care se vorbea atât de mult şi despre care se ştia atât de puţin, la fel ca referitor la orice subiect legat de acel neam neîncadrabil în nicio categorie cunoscută de contemporani. Plimbările celor trei erau monitorizate de toţi curioşii. Şi nu numai. De pildă, printre cei cu care era imposibil să nu se întâlnească zilnic, imediat ce părăseau Palatul Bosci, era şi messer Abazzi, grefierul. Pierde-vară notoriu, messer Abazzi era ziarul vorbit al Florenţei. Tot ce se întâmpla în cetate era uşor de aflat de la el: chiar şi ecourile stârnite de diferitele evenimente în gândurile personajelor importante ale locului. Dar dacă messer Abazzi îşi juca rolul din pasiune şi din patima bârfelor, în jurul lor se adunau şi priviri mai puţin dezinteresate: pe stradă se afla însuşi moştenitorul bogatei, puternicei şi enigmaticei familii din Palatul Bosci! „Atenţie, mame cu fete de măritat"! păreau să strige multe dintre acele priviri.

În spatele zidurilor palatului ori în afara lor, cei doi învăţători au intrat, treptat, şi ei în joc, făcându-se că nu dau mare importanţă oricui se întâmpla să le iasă în cale, iar, dacă la început au suportat şi ei cu greu presiunea neîntreruptă a întrebărilor nesfârşite, aparent lipsite de orice legătură între ele, precum şi cumplitele explozii de furie ale băiatului, pe măsură ce s-au obişnuit să-l urmărească, au constatat că eticheta de retard mintal ce i-a fost aplicată de cei ce i-au stat până atunci în preajmă se dovedea a fi mai degrabă cauzată de faptul că gândirea sa coerentă era ascunsă sub o exprimare deficitară şi un comportament întârziat. Comportament explicabil, susţineau mentorii, tocmai din

cauza apariției târzii a vorbirii. Cu trecerea anilor, mai spuneau ei, handicapul are toate șansele să fie recuperat. (Numai că, odată cu trecerea anilor, nici măcar corpul copilului nu părea să aibă de gând să se maturizeze: Al Șaptezeci și nouălea a rămas cu o statură scundă și cu o înfățișare de copil bătrân.)

Tot mai atenți la succesiunea întrebărilor băiatului, Țipor și Yoris au descoperit că acesta ardea mereu de nerăbdare de a-și vedea confirmate intuițiile. Așa au aflat, de pildă, că era interesat de viața gângăniilor, dar, neavând răbdare să le studieze îndeajuns conduita în natură, își completa observațiile sumare cu raționamente. La fel proceda de fiecare dată: căuta prea puțin răspunsurile pe teren, lăsându-se furat de gândurile care-l asaltau mai rapid decât simțurile. Urmarea era că se deplasa tot timpul pe fâșia îngustă din *no-man's-land*-ul aflat între trăit și imaginat. Un tărâm deschis tuturor posibilităților însă, totodată, oricând apt de a-ți suci mințile. Întorcându-ne la primul subiect depistat de către mentori din avalanșa de întrebări a copilului, la acele gângănii ce tocmai îl interesau atât de mult, Yoris și Țipor au găsit cheia spre sensul unui demers aparent lipsit de orice noimă. Toți cei ce-l cunoșteau erau convinși că băiatul, total absorbit de exprimarea întrebărilor sale, nu dă nicio importanță realității din jur. Așa au considerat și ei și, probabil, că așa și era, numai că stimulii întâlniți îi intrau totuși pe undeva în subconștient și ieșeau la suprafață te miri când. Odată, când doica l-a dus în sala de lectură, un bibliotecar le citea celor adunați un fragment din războaiele punice, într-o interpretare după Plutarh. (Sau după Titus Livius?) Când a ajuns la episodul trecerii Alpilor de către elefanții lui Hannibal, lectorul le-a arătat și niște desene ale pahidermelor din *Marele atlas ilustrat al abatelui Bartolomeo*, de fapt o lucrare a unui călător arab din Cadiz. Asta pe vremea când fiul Recuperatorului nu apucase încă să vorbească. (Mai târziu, el n-a mai putut fi ținut la asemenea lecturi, fiindcă, imediat ce auzea primele cuvinte, îl întrerupea pe bibliotecar cu întrebările-i aparent fără nicio legătură cu tema și, de nu i se răspundea pe loc, izbucnea în cunoscutele sale crize de furie, ce-i speriau atât de tare pe toți cei nimeriți a fi de față.) Într-una dintre primele săptămâni de când se afla în grija celor doi mentori, întrebându-i despre o anumită gânganie, și-a adus aminte de elefant,

dar și de cămilele văzute la o sărbătoare la care au participat și niște circari ambulanți.

— De ce este răgacea neagră și cămila brună? a fost întrebarea introductivă.

— De ce are elefantul nasul atât de mare? a venit cea de a doua.

— De ce are goanga șase picioare, la fel ca și animalul de pe tapiseria din capul casei scărilor, iar elefantul și cămila numai patru?

Întrebări lipsite de orice semnificație, la prima vedere. Și, mai ales, fără nicio legătură una cu cealaltă. Și cu cealaltă. Și cu toate cele care au urmat.

Da, dar au apărut și alte întrebări referitoare la elefant. Și alte întrebări referitoare la cămilă. Și la elefantul cu cocoașă.

Elefantul cu cocoașă apare și în diferite impresii de călătorie ale unor autori care pretindeau că au întâlnit asemenea animale în India. De unde știa copilul despre acele descrieri? Dar despre alte ființe ciudate din țările de dincolo de multe orizonturi?

Țipor va povesti, mai târziu, cum s-a terminat această primă discuție: Al Șaptezeci și nouălea, după ce a primit, timp de o după-amiază întreagă, diferite răspunsuri — mai potrivite sau mai puțin potrivite[7] —, s-a arătat, în sfârșit, mulțumit și a adormit istovit pe banca pe care ședeau toți trei: el, Țipor și Yoris. A fost pentru prima oară când a avut interlocutori până a obosit. Când l-au dus acasă, băiatul a mai bolborosit o vreme frânturi din cele auzite, dar, deși își manifesta gălăgios nemulțumirea pentru unele răspunsuri primite cu întârziere și se întreba mirat în legătură cu altele, n-a mai pus alte întrebări, rămânând la dialogul cu sine însuși. Însă a doua zi a luat-o de la capăt, interesându-se de alte amănunte aparent lipsite de legătură cu gângania de ieri, dar revenind pe nesimțite la ea. UNU I-a dus, trăgând de ei pe

---

[7] Cum poți să răspunzi corect la întrebări ca acelea pomenite mai sus? Care doică și care învățat poate să-i explice unui prunc de ce este apa lichidă și de ce se scurge ea de pe masă din vasul ciobit? Și asta nu numai pentru că au mai trebuit să treacă două veacuri până ce Newton să formuleze legile gravitației. Adulții nu știu să le răspundă copiilor la asemenea întrebări, iar copiii, deveniți la rândul lor adulți, nu vor mai avea astfel de curiozități. Ce adult se mai întreabă de ce este răgacea neagră și cămila brună?

casa scărilor, și le-a arătat tapiseria: animalul cu șase picioare era gângania uriașă despre care voia să-și confirme impresiile și, gesticulând și împroșcându-i cu salivă, i-a forțat pe Țipor și pe Yoris să se miște prin fața desenului de pe perete pentru a-i vedea anamorfozele. Între timp, le cerea să-i răspundă la noi și noi întrebări, însă, de data aceea, nu mai era mulțumit cu ceea ce-i spuneau răbdătorii săi mentori, fiind tot mai furios că nu primește *un anumit răspuns*, răspunsul *care să coincidă cu ceea ce vedea el*. (Or, nimeni nu poate avea aceeași percepție în fața acelei tapiserii, după cum s-a convins scribul, privind-o cu peste o jumătate de mileniu mai târziu în cercetările sale din marele muzeu...) După cum era de așteptat, totul s-a terminat cu o nouă criză de furie, cu urlete și cu spargerea unor obiecte întâlnite în cale. (A trebuit să treacă o vreme până să-și dea seama Yoris și Țipor că, de fapt, cu acel prilej, ei au fost cei ce n-au luat examenul...)

Ceea ce au înțeles totuși cei doi dascăli a fost că în încâlceala din capul copilului exista o tendință spre ceva logic, o căutare neobișnuit de dureroasă pentru scoaterea la lumină a ceva doar bănuit, însă bănuit cu putere extremă, asemenea unei prezențe apropiate rămasă în umbră și devenind terorizantă atâta vreme cât nu poate fi percepută în totalitatea ei. Copilul însuși, printr-un nou șir de întrebări, le-a confirmat aceasta: într-o altă zi, i-a pus să-i descrie întunericul și moartea, iar din dialogul cu sine însuși, exprimat cu voce tare în stilu-i caracteristic, au înțeles că voia să se convingă și să-i convingă și pe ei că întunericul ne sperie pentru că nu ascunde toate amenințările ci, chiar dimpotrivă, le aduce în prim-plan și pe cele mai greu imaginabile, iar moartea ne înfricoșează pe toți din același motiv, fiindcă nu știm decât cu imaginația și nu cu simțurile la ce să ne așteptăm de la ea. Iar imaginația este prăpăstioasă... Când nu știi cum arată primejdia, nu poți să-ți faci o strategie prin care să te aperi, li s-a părut mentorilor a fi concluzia ciudatului copil. Ca să-l liniștească, i-au povestit că moartea nu trebuie să înspăimânte pe nimeni.

— Atunci de ce ne este atât de frică de ea? Își apropie obrazul de cel al lui Țipor, fixându-l intens din priviri în așteptarea răspunsului.

— Pentru că viața pe pământ nu este decât un examen pe care trebuie să-l dăm cu toții, fiindcă dacă am ști că tot ceea ce numim aici

moarte nu este decât calea spre o existență superioară, adică mai bună, mulți am renunța să mai onorăm acest exercițiu, i-au răspuns.

— Mai bună sau mai plăcută?

— Superioară.

— De ce pe întuneric toate relele învie? se încăpățână băiatul.

Tocmai coborau scările și Al Șaptezeci și nouălea începu să fugă înaintea lor și nu se opri decât într-o pivniță. Yoris și Țipor l-au urmat în grabă: cu pupilul lor trebuia să te porți ca și cu cel mai fragil obiect. Însă copilul, mai sprinten, fugi afară și îi încuie, lăsându-i în întuneric. Cei doi mentori au bătut o vreme în ușa masivă din lemn, după care s-au așezat să-și tragă sufletul. Au fost eliberați mai târziu, de cineva care a trecut pe acolo când au bătut iarăși în tăbliile de lemn de la intrare.

— Cât timp ați fost încuiați? i-a întrebat copilul, care a rămas în tot acel răstimp nemișcat în fața ușii zăvorâte, ascultând cu urechea lipită de scânduri. N-a tăcut nici atunci, întrerupându-și, din când în când, veghea cu dialogul gălăgios cu sine însuși.

Mentorii, jigniți de tratamentul la care au fost supuși, nu i-au mai răspuns.

— *Habar n-aveți!* s-a bucurat copilul. V-a fost tare frică?

— Ne-a fost frică să nu faci tu vreo trăsnaie, în lipsa noastră.

— Nu, nu, nu! Amenințarea unei noi crize de furie era aproape. V-a fost tare frică?

Mai târziu, înainte de a-l prinde somnul șezând, copilul vorbi iarăși, țipând, stâlcind cuvintele și împroșcând salivă în jur.

— Ce să faci în întuneric? gesticula el. Ce măsuri de apărare să-ți iei, când nu știi de la cine și de unde vine pericolul?[8] Iar, a doua zi, începu șirul întrebărilor cu:

---

[8] Doar în acele discursuri, când se adresa propriei-i sale persoane, avea Al Șaptezeci și nouălea răbdare să poarte un dialog. Ceea ce i-a făcut pe mentori să înțeleagă că drama copilului era că nu putea să se convingă de sensul unor probleme ce-l chinuiau mult mai mult decât pe ceilalți oameni și că întrebările sale cereau o confirmare menită să-i aline dubiile, în vreme ce ceilalți oameni puteau trece indiferenți pe lângă asemenea chestiuni. Și s-au mirat și Țipor, și Yoris: unde s-a mai întâlnit ca un om să sufere atât de profund pentru că nu este convins de sensul unor subiecte atât de generale?

— De ce credem că din întuneric ne atacă întotdeauna cineva?

Nu, în mod cert, băiatul nu era ros de enigme menite să răspundă unei simple curiozități, enigme ce nu veneau nici doar din dorința de a i se da mereu atenție. Între toate întrebările sale exista o legătură care arăta clar frământările ce nu-l părăseau nicio clipă, nici ziua și nici noaptea. Și mai era ceva straniu la acest copil: enigmele ce-l măcinau nu veneau neapărat din problemele existențiale, față de care niciun muritor nu rămâne insensibil, pe el îl frământau în aceeași măsură și chestiuni reieșite din cotidianul cel mai concret[9]. Al Șaptezeci și nouălea urmărea un sens în orice.

— De ce credem că din întuneric ne atacă întotdeauna cineva?

— Unde dispare pe lumină cel ce ne atacă mereu din întuneric?

— Dacă nu-l vedem și nu-l auzim, cum de îi simțim prezența?

— Este întunericul doar o platoșă, asemenea zalelor purtate de cavaleri, conținând acele amenințări, sau este el însuși, întunericul, *amenințarea*?

— Este întunericul însuși amenințarea sau doar frica pe care o degajă?

Greu de răspuns la toate acestea. Țipor (sau, după caz, Yoris) trebuiau să se gândească, înainte de a vorbi. Copilul îi urmărea cu atenție, dar cu acele ocazii părea calm. De parcă îl mulțumea faptul că și ceilalți sunt frământați de aceleași probleme ca și el. Și că nici ei nu ajung mai ușor la liman. Când cei doi își frământau creierii înainte de a vorbi — de multe ori din vocile lor reieșind nesiguranța —, băiatul simțea, pentru prima oară, o apropiere față de cineva. De câteva ori chiar s-a și manifestat în felul său abrupt, sărindu-le la gât lui Yoris sau lui Țipor și sărutându-i. Efuziuni pe care nu le mai manifestase vreodată până atunci.

— Este întunericul doar o platoșă, asemenea zalelor purtate de cavaleri, conținând acele amenințări, sau este el însuși *amenințarea*?

---

[9] Poate de aici și faptul că tulburarea sa atât de excesivă era așa de greu de înțeles: când ceva cu care ești obișnuit este proiectat în altă lumină, toată logica noastră în legătură cu acel ceva se schimbă, inducându-i o puternică nuanță de straniu.

— Este întunericul însuși amenințarea sau doar frica pe care o degajă? DOI Și iarăși o zbughi spre casa scărilor, pentru a le arăta ceva drept dovadă pe tapiserie. Țipor și Yoris au sugerat că „întunericul ar fi doar o platoșă, asemenea zalelor purtate de cavaleri" la care se referise băiatul. Însă acesta se arătă din nou nemulțumit că dascălii săi întârzie atât de mult să priceapă și să-l priceapă.

Crizele de furie nu i-au dispărut cu totul, dar au devenit mai rare și se prezentau mai ales atunci când cei doi mentori nu erau de față. De exemplu, pe timp de noapte. De atâta excitație, copilul își pierdea adesea și controlul asupra sfincterelor și se întâmpla ca încă și la vârsta de zece ani să facă pe el și în timpul zilei. Mai grav era că n-a putut fi niciodată vindecat de pavor nocturn, iar, cu cât trecea timpul, cu atât, în loc ca teroarea din timpul somnului să dispară ori măcar să se atenueze, ea a devenit tot mai supărătoare. Asta pentru că frământările ce-l chinuiau ziua nu-l slăbeau nici în vis. Al Șaptezeci și nouălea a dormit prost toată viața, ceea ce l-a împiedicat să se odihnească, dar, în mod ciudat, nu-i slăbea câtuși de puțin tumultuoasa energie. Cum nici noaptea nu era capabil să se decupleze de la întrebările sale, vorbea în somn, gesticula, uda așternutul cu salivă. Doica, împreună cu alte două femei, au încercat să-l vegheze și să-l trezească, atunci când se agita mai tare, sperând ca astfel să-l ferească de teroarea nocturnă. Rezultatele au fost lamentabile: în loc să se liniștească, copilul, conturbat din gândurile ce nu-l slăbeau niciodată, era iarăși apucat de crizele sale de furie și dura mult până să adoarmă din nou. Istovit, făcea din nou pe el. De fiecare dată, scârbit de așternutul murdar și urât mirositor în care se trezea, se mai ușura o dată în pat. Mama n-a știut ce măsuri să ia și tabloul dezagreabil al puberului în dormitor a făcut-o să-l urască și mai tare: „Dumnezeu le vede pe toate și îi răsplătește pe păcătoși după cum merită fiecare"! repeta ea și se simțea răzbunată: pe soț, pentru că acesta era rodul, după apariția căruia a început s-o ignore atât de brusc, pe fiu, fiindcă i-a înstrăinat bărbatul, înainte atât de focos.

Până la urmă, au trebuit iarăși să-l anunțe pe tată. Ca și prima oară, acesta a stat de vorbă singur o jumătate de oră cu Al Șaptezeci și nouălea. Cei rămași afară s-au așteptat, din clipă în clipă, să audă declanșarea

unei noi crize a copilului. Din încăperea unde s-au retras cei doi n-a răzbătut niciun zgomot. Ţipor ar fi vrut să asculte cu urechea lipită de uşă, însă erau prea mulţi martori de faţă. Nici în anticameră părea că nu mai respiră nimeni. Brusc, uşa s-a deschis şi băiatul a ţâşnit afară:

— Nu-i aşa că nu este adevărat că, dacă nu faci gălăgie, scapi de o mulţime de necazuri? l-a asaltat pe Yoris.

De unde cei de faţă au tras concluzia că Recuperatorul şi-a sfătuit fiul să fie mai ponderat în manifestări. Însă când a ieşit şi Al Şaptezeci şi optulea din încăpere, acesta s-a adresat astfel celor de faţă:

— Copilul este în regulă. Voi îl faceţi să se enerveze, fiindcă încercaţi să-i impuneţi să se comporte altfel decât simte. Lăsaţi-l să se manifeste în voie!

Nu era nimic de comentat: oricum, stăpânul are întotdeauna dreptate. Dar de ce a dat impresia băiatul că ar fi primit un mesaj cu totul opus decât ceea ce a declarat tatăl? Servitorii nu şi-au bătut capul prea multă vreme cu asta, iar Ţipor şi Yoris s-au lămurit, urmărind în continuare întrebările Celui de Al Şaptezeci şi nouălea.

— Gălăgia este sursa necazurilor?

— Un prezumtiv agresor trebuie să te simtă în prealabil? Altfel cum să te atace? a răspuns Yoris.

— Dacă te ascunzi, scapi?

— Desigur.

— Cum să te ascunzi? Băiatul se ghemui după speteaza unui jilţ. Acum nu mă vezi? Dar mă vede el! şi-l arătă pe Ţipor aflat în cealaltă parte a încăperii. Al Şaptezeci şi nouălea se învârti în jurul jilţului şi se ghemui de fiecare parte a lui, vrând să arate că în oricare dintre aceste poziţii este zărit dintr-o altă direcţie.

— Sunt şi ascunzători unde nu te poate vedea nimeni!

Un sfert de minut de pauză.

— Unde? Într-o groapă? Şi de unde să-ţi iei mâncarea şi apa dintr-o groapă?

— Uite ce este: dacă te agiţi inutil şi mai şi faci gălăgie, ai mai multe şanse să fii sesizat decât dacă stai undeva în umbră şi în linişte.

Alte câteva clipe de linişte.

— Și dacă rămâi în groapă și mori de sete și de foame, ai șanse să fii simțit de afară pentru că începi să puți! decretă copilul. După care reluă: Oricine se face simțit își sporește numărul dușmanilor? Orice activitate este aducătoare de primejdii?

Țipor își privi elevul: acesta avea aproape 11 ani, dar corpul îi era al unui prunc de nici opt. Doar chipul i se maturizase. Chiar mai accentuat decât ar fi fost cazul, apucând să-i apară atât de devreme și ridurile, încât părea tot mai mult fața unui bătrân. La fel ca și cu vorbirea sa: cuvintele îi ieșeau cu mare efort din gură, însă vocabularul îi era elevat, uneori chiar prețios.

Mentorul își aduse aminte că și-a dus pupilul în atelierul unor artiști și că acolo Al Șaptezeci și nouălea a reușit să tacă vreo zece minute.

— Ții minte cum scotea băiatul acela, Michelangelo, capul acelui faun din piatră? În clipa în care i-a făcut fața, aceasta a devenit vulnerabilă.

— Cum „vulnerabilă"?

— Păi, puteai, de exemplu, să iei o daltă și să-i sfărâmi nasul. Cât a fost ascunsă fața aceea în rocă, nasul nu-i putea fi agresat.

— Dacă omor o fetiță de cinci ani, nu-i omor și toți copiii pe care i-ar fi putut naște?

Rând pe rând, părăsiră anticamera toți cei responsabili cu viața copilului — și toți locatarii Palatului erau responsabili! Veniseră acolo pentru că stăpânul putea să-i tragă și pe ei la răspundere pentru plângerea mentorilor. Nu s-a întâmplat așa, deci nu mai avea niciun rost să rămână.

— De ce să omori fetița?

— Să zicem c-o omor!

— Nu trebuie s-o omori!

— Să zicem c-o omor! Băiatul dădea semne că începe să se enerveze.

— Bine, să zicem! Dar sper că n-ai de gând să faci așa ceva.

— Numai dacă ar fi nevoie! Să zicem c-o omor!

— Sigur, atunci ea n-ar mai crește, nu s-ar mai putea căsători și n-ar mai putea deveni mămică.

— Păi, nu-i la fel ca și cu nasul acelui chip care a fost ascuns în marmură până ce l-a scos Michelangelo la lumină?

— Exact! se bucurară mentorii. Ai dat un exemplu foarte bun! Cât timp a stat ascuns acel cap în rocă, nimeni nu i-ar fi putut căşuna cu nimic.

— Dar de ce a lucrat Michelangelo acel obraz în atelier?

— Păi, unde să-l lucreze?

— Dar de ce a lucrat Michelangelo acel obraz în atelier?

— Fiindcă acolo i-au adus marmura.

— Cum i-au adus-o?

— O să mergem la carieră ca să vezi cum se extrag blocurile din munte.

— Cum se extrag blocurile din munte?

— Se decupează, se scot din locul unde se află, se încarcă pe măgăruşi sau în căruţe, depinde cât de mare e blocul...

— Nu, nu! Cum se extrag blocurile din munte?

— Ţi-am spus, dar n-ai fost atent, pentru că tu, în timp ce-ţi vorbeam, a trebuit să te joci sub masă!

— M-am jucat de-a blocul de marmură care n-a fost încă extras. Şi m-am gândit că... că.... Vorbele copilului îi ieşeau cu la fel de multă trudă din gură, pe cum se desprindea şi blocul de marmură din lăcaşul său. ...că eu sunt blocul de marmură şi voi vreţi să mă scoateţi de aici şi... şi... şi folosiţi... folosiţi târnăcopul şi dălţile acelea mari şi... şi scoateţi blocul numai până aici! (Şi le arătă faţa sa.) Şi cum mă scoateţi pe mine afară, uite că îmi retezaţi nasul! Şi o faceţi cât timp nu sunt încă faunul pe care l-a cioplit Michelangelo.

Rar a vorbit Al Şaptezeci şi nouălea atâta, adresându-se altuia. De obicei, el nu punea decât întrebări scurte, în rest vocifera, gesticula şi scuipa în dialogul cu voce tare cu sine însuşi. Ceea ce era mai neplăcut a fost că Ţipor şi Yoris au trebuit să observe că pupilul lor începea să se şi bâlbâie, fapt ce-i făcea vorbirea şi mai greu de suportat şi de înţeles.

— Putea fi cineva mai bine ascuns decât faunul lui Michelangelo aflat încă în piatră, el fiind mai puţin observabil decât un prunc în burtica mămicii sale?

— Până ce n-a fost meşterul, n-a fost nici faunul.

— Minţi! Faunul a fost acolo, meşterul doar l-a scos din burtica mamei sale! Băiatul de nici 11 ani ştia perfect şi cum se fac pruncii, aşa

că a asemănat dalta artistului cu falusul unui viitor tată. Și copiii sunt făcuți de Dumnezeu după chipul și asemănarea Lui?

— Așa-i.

— Dacă sunt făcuți de Dumnezeu, dalta tatei doar i-a scos din burtica mămicii lor. Nu?

Yoris dădu din cap afirmativ.

— Dacă omor fetița, omor și copiii care stau ascunși în ea, până ce ar fi venit tăticul lor cu dalta?

Yoris mai dădu o dată din cap.

— „Dacă te agiți inutil și mai și faci gălăgie, ai mai multe șanse să fii sesizat decât dacă stai undeva în umbră și în liniște", îl îngână el pe Țipor. Și, atunci, ce rost are să te ascunzi? Și, atunci, ce rost are să te ascunzi? Copilul începu iar să se enerveze, chit că mentorii nici nu mai știau dacă li se adresează lor sau dacă vorbește doar cu sine.

TREI Copilul o luă la fugă și se opri iarăși pe casa scărilor, în fața tapiseriei. Le arătă un fragment unde, într-o groapă vizibilă doar dintr-un anumit punct al locului, zăcea unul dintre câinii vânătorilor. Tapiseria aceea părea să fie, pentru Al Șaptezeci și nouălea, dicționar universal, strămoșul Wikipediei.

— Azi am omorât cinci oameni... cinci... cinci vieți, îi întâmpină a doua zi.

— Cum ai făcut asta?

— Nu mă credeți! De ce nu mă credeți?

— Te credem, îl liniștiră, făcându-se că îi intră în joc. Dar o făcură atât de stângaci pe cum se poartă de obicei adulții în asemenea prilejuri. Al Șaptezeci și nouălea avea de acum unsprezece ani și se înfurie și mai tare.

— Nu te mai agita! Mai bine arată-ne cadavrele! îi spuse Țipor.

Băiatul i-a tras pe cei doi mentori după el și coborî în fugă în „curtea de onoare", locul cel mai frumos din tot palatul: un gazon, parcă țesut la război, era mărginit de copaci cu coroanele perfect rotunde, cubice sau în formă de con. Statui antice, un labirint din gard viu, o cascadă, un pâlc de pomi fructiferi, umbrare, mici estrade acoperite, adăpostind scaune, bănci și măsuțe — toate bogat ornamentate —, precum și un

pârâu ieșind dintr-o stâncă artificială, înainte de a cădea într-o cascadă cât trei înălțimi de om; totul dădea impresia că acea „curte de onoare" era mult mai mare decât se afla ea în realitate. Era un loc într-adevăr extraordinar, pe care puține persoane din afara zidurilor palatului l-au păşit vreodată, de care foarte puțini oameni s-au bucurat.

Băiatul și-a dus dascălii în fundul curții și, dând la o parte un mănunchi de iederă, le arătă pământul de la baza zidului: „acolo a îngropat cadavrele".

— Ai lucrat iscusit, l-a lăudat Țipor, continuând să rămână în joc. Numai că solul de aici pare atât de bine nivelat, încât n-ai spune că a fost săpat și acoperit de curând.

— Nu mă crezi că aici am îngropat cadavrele?

— Ba te cred!

— Nu mă crezi! Cine se găsește îngropat aici?

— De unde să știu? Spune-mi tu!

— „Nu vezi nimic ce te-ar putea ajuta să afli răspunsul?" își îngână băiatul mentorul, care l-a provocat de numeroase ori cu această formulă.

— Nu! Ce să văd? îl îngână de data asta Țipor pe băiat.

— Chiar nu vezi lucrarea lui Dumnezeu, așa cum ne tot învață călugărul[10]?

Țipor se prefăcu atent la toate amănuntele peteculuí aceluia de pământ:

— Parcă deslușesc mâna unui cadavru.

— Minți! Cadavrele acestea nu au mâini.

— Cum așa?

Yoris, care din pricina beteşugului de la picior nu s-a putut ține după ei, ajungând abia în acel moment în fundul curții, îi întrebă răsuflând din greu, dar umplând cu vocea sa tunătoare întregul spațiu:

— Ei, ați găsit leșurile?

— Desigur, făcu Țipor aflat încă în joc.

— Minte! Minte! Ce vezi tu aici? Dar tu?

Se prefăcură că privesc atenți, însă ce să-i răspundă?

---

[10] Savonarola.

— Dar tu? Spre surpriza și mulțumirea mentorilor, de data asta băiatul părea că nu se va enerva. Cel puțin deocamdată. Deocamdată se amuza de „neștiința" celor doi. Aici se află înmormântați patru oameni. Vedeți? Într-un loc pământul era ușor răvășit, însă trebuia să privești acolo de foarte aproape. Aici a fost această plantă și Al Șaptezeci și nouălea a scos din buzunar un firicel de floare. Eu am rupt-o. Din acest lăstar ar fi putut să crească un bujor. Acesta este un trandafir sălbatic, își continuă copilul disertația. Așadar un bărbat ar fi putut să-i ducă acest bujor iubitei lui. Ea l-ar fi iubit și i-ar fi făcut patru copii. Acum, că eu am rupt lăstarul, bărbatul acela nu va putea să-i ofere femeii floarea, ei nu se vor mai îmbrățișa, el nu-și va mai folosi dalta și cei patru copii nu se vor mai naște. Degeaba ai spus tu că ai văzut o mână ieșind din pământ. Ai mințit!

— De unde știi că s-ar fi născut tocmai patru copii?

Copilul își frecă mâinile de încântare.

— Ar fi fost patru! Când l-am întrebat pe Michelangelo câți centauri sunt în piatra din care i-a scos, mi-a spus că nu știe încă până ce nu va da de ei. Dar eu știu câți copii s-ar fi născut! Eu știu fiindcă centaurii au fost patru și ăștia ar fi putut fi tot patru. Care-i deosebirea?

— Ce deosebire?

— Care-i deosebirea dintre ceea ce a fost și... și ceea ce ar fi putut să fie?

— ?

— Cu cât înveți mai mult, cu atât te vei descurca mai bine în viață! îi îngână iarăși pe mentori. După care s-a întors pe călcâie și, cu mâinile la spate, copilul bătrân a pornit agale înapoi spre clădire.

Cei doi mentori s-au consultat multă vreme înainte de a-i răspunde *care-i deosebirea dintre ceea ce a fost și ceea ce ar fi putut să fie.* Dar încă înainte de a fi ajuns la concluzia care li s-a părut mulțumitoare, Florența a fost zguduită de un eveniment puternic resimțit de toată Italia. Starea Magnificului s-a înrăutățit în așa măsură, încât sfârșitul lui și al unei ere întregi se prevestea a fi aproape. Lorenzo de Medici a avut șapte copii, dintre care trei băieți. Una dintre fete, Luisa, murise încă înainte de a ajunge la adolescență, dar mezinul, Giuliano, cu doar trei ani mai mare

decât Al Șaptezeci și nouălea, s-a împrietenit în mod cu totul surprinzător cu acesta[11]. Deși, la vârsta aceea, trei ani cât îi despărțea pe cei doi tineri reprezintă foarte mult, totuși Giuliano era singura ființă din exteriorul zidurilor Palatului Bosci care îl accepta oricând pe dizgrațiosul băiat[12]. Nici Giuliano și nici celălalt frate, Giovanni, deși doar diacon, la 38, înainte de a fi fost ales papă —, n-au fost decât credincioși cu măsură. Bigotismul călugărului îi deranja, fără ca ei să i se poată opune. Într-o perioadă când reprezentanții marilor familii florentine și alți importanți cetățeni s-au lăsat influențați de Savonarola și au îmbrăcat haine monahale[13], Giuliano nu putea vedea cum frumosul era aruncat în rugurile aprinse în centrul orașului și picturi, podoabe, incunabule, bijuterii, cristaluri ori oglinzi erau date pradă focului. Cu micul băiat din Palatul Bosci — unde nici măcar „copiii lui Savonarola" n-au avut curajul să pătrundă — putea vorbi despre cu totul altceva, despre ceva ce nu era în niciun fel contaminat de isteria cetății[14]. În timp ce grupuri

---

[11] Fiul Recuperatorului îi amintea lui Giuliano de fratele său cel mai mare, Piero. Acela dădea mereu senzația de disperare și nimeni nu-i putea alina starea aceea cronică, stare ce-l va ucide la doar treizeci și unu de ani. Însă, spre deosebire de Piero, Celui de Al Șaptezeci și nouălea părea să nu-i pese de starea sa și emana mai degrabă energie decât nefericire. Pentru Giuliano era cu atât mai important să respire forță creatoare, cu cât prin cetate se perindau cete tot mai numeroase de adepți ai lui Savonarola, lamentându-se pentru netrebnicia oamenilor. (Erau numiți *piagnonii* — plângăcioșii.) Florența era copleșită de o jelanie generalizată. Pentru Giuliano, Al Șaptezeci și nouălea era un fel de Piero pozitiv.

[12] De fapt, nu singurul. Ni s-au păstrat și mărturii despre relația specială dintre Al Șaptezeci și nouălea și sculptorul Michelangelo Buonarroti. Care se spune că, în timp ce lucra, îi răspundea întotdeauna la nesfârșitele-i întrebări. (Scribul crede că a descoperit și chipul adevărat al lui Quasimodo–Erostrat, în anumite lucrări ale maestrului, dar nu are nicio dovadă că Al Șaptezeci și nouălea i-a pozat cu adevărat.)

[13] Poliziano și Pico della Mirandola au fost înmormântați înfășurați în rasa dominicană, membrii familiilor Albizzi, Strozzi, ca și bărbați din clanul Salviati au intrat și ei în ordine monahale. N-au fost influențați de discursurile lui Savonarola cei din familia de Medici, nici aceia dintre ei care vor ajunge înalți prelați.

[14] Scribul a făcut aluzie la *Cronica de la Florența* pentru că, trecând peste limbajul popular, adesea chiar vulgar al manuscrisului, găsim aici numeroase confirmări ale unor momente niciunde altundeva menționate. (Desigur „niciunde altundeva" unde a avut acces scribul.)

de puşti înarmaţi cu crucifixe smulgeau de pe trecători ceea ce li se părea apanajul luxului sau intrau în casele oamenilor pentru a le „despuia de semnele Satanei" şi nimeni nu li se opunea, Al Şaptezeci şi nouălea îi punea întrebările cele mai neaşteptate, făcându-l să se afunde cu pasiune în strădania de a le desluşi tâlcul. Şi Ţipor şi Yoris erau bucuroşi de aceste întrevederi, care, pe lângă faptul că le prilejuiau vizite în Palatul Medici, lăsau pe altcineva să răspundă nesfârşitului interogatoriu al pupilului lor.

Se apropia primăvara şi Magnificul fusese dus la vila sa de la Careggi, de unde ştia şi se ştia că nu se va mai întoarce în viaţă. A doua zi urma să plece şi Giuliano acolo şi, fiind el însuşi bolnav, asemenea tuturor celor din familia sa, dorea ca măcar câteva ore să uite de suferinţe. De suferinţele personale şi de suferinţele cetăţii. (Poate că şi faptul că tot neamul de Medici a fost bântuit mereu de boli l-a făcut să-l caute destul de des pe fiul Recuperatorului: deşi evident bolnav şi acesta, mic de stat, cu o vorbire îngrozitoare, cu un comportament ce-l izola de cei mulţi, Al Şaptezeci şi nouălea nu transmitea nefericire, nu se tânguia niciodată, părea să fie foarte mulţumit de starea lui şi, fiind atât de pasionat de întrebările ce-l măcinau, putea chiar impune unui ochi atent energia nesecată ce părea să nu-l părăsească nici măcar în timpul somnului.)

Se aflau înconjuraţi de un gard viu ce-i izola de restul grădinii Palatului Medici. Câteva bănci, dar şi scânduri, pietre şi unelte, arătau că locul acela era folosit de artiştii care îşi aveau şcoala acolo. Spaţiul, acum pustiu, era trist şi el, la fel ca întregul palat: totul trăda doliul implacabil ce se apropia. Doliul pentru capul familiei, pentru stăpânul cetăţii, pentru o epocă în amurg. Lorenzo fusese ceea ce a trebuit să fie, dar şi mai mult decât atât: a impus prin severitate, prin hotărâre, prin vitejie, prin modul cum a ştiut să folosească gâzii cei mai cruzi pentru apărarea intereselor sale, ce se confundau de multe ori cu însuşi binele. Lorenzo a fost tipul de autocrat care a impus necondiţionat dintotdeauna. Însă tot el a fost şi surprinzător de îngăduitor, iar îngăduielile sale nu erau excepţiile de la lege, ci legile înseşi.

Şi în tot răstimpul acestui doliu înainte de doliu, când „copiii călugărului", *piagnonii*, bărbaţii şi femeile cele mai onorabile se pregăteau

pentru sfârșitul lumii pe străzi, Al Șaptezeci și nouălea l-a întrebat pe Giuliano de Medici de ce au plantat gardul acela viu și de ce nu au folosit o altă soluție ca împrejmuire.

Giuliano ședea pe o bancă, unde-i stătuse câteva clipe și oaspetele, însă acela nu reușea să rămână într-un singur loc și se tot învârtea în jurul prietenului său. Cei doi mentori se odihneau pe o altă bancă, aflată față în față cu prima. Astfel, ei puteau fi considerați că sunt la o distanță decentă, însă, totodată, și prezenți la datorie.

Vălul cernit flutură ușor și dispăru pe nesimțite. Moartea, bolile și Apocalipsa au dispărut în favoarea marii probleme: de ce a fost plantat acolo gardul acela viu și de ce nu s-a folosit o altă soluție pentru împrejmuire?

Giuliano era mezinul familiei și nu avea la acea dată nici el mai mult de treisprezece ani, dar Țipor și Yoris asistară la o discuție între doi oameni ce-și înșelau cu fiecare vorbă etatea. Parcă nici n-aveau o vârstă anumită...[15]

Giuliano încercă să-i povestească oaspetelui cele pe care i le-a relatat Ficino, fidelul intim al tatălui său: filozoful pretindea că a văzut, exact din locul în care se aflau ei, semnele indubitabile ale pregătirii sufletului Magnificului de a pleca din corpul vremelnic — nori cu contururi extrem de precise, limbi de foc, precum și astrul ce veghea întreaga această procesiune din urmă. Nu erau decât spiritele venite să-și îndeplinească misiunea pentru marea reîntâlnire a sufletului cu ordinea din care a sosit.

Se aflau în după-amiaza zilei de 7 aprilie, iar Giuliano întârzia nepermis să plece la Careggi, unde era așteptat de tatăl său muribund. Dar, fără să și-o recunoască, băiatului îi era groază de momentele

---

[15] În cazul Celui de Al Șaptezeci și nouălea, anacronismele sunt la tot pasul, de parcă timpul n-ar fi avut într-adevăr nicio valoare în ceea ce-l privea. La momentul scenei din curtea Palatului Medici, la moartea lui Lorenzo, în 1492, Giuliano, fiul nelegitim, avea într-adevăr 13 ani, dar Quasimodo doar... 10. Timpul se dizolva mereu când era vorba de Al Șaptezeci și nouălea spre disperarea scribului, în vreme ce, cu celelalte personaje, același timp se purta neiertător. Până la urmă, neputând pricepe acest joc al timpului, scribul a lăsat lucrurile așa cum i s-au înfățișat în fața ochilor săi miopi.

cărora va trebui să le facă față. Așa că încercă să-i mai povestească Celui de Al Șaptezeci și nouălea despre neliniștitele semne prevestitoare ivite pe cer și pe pământ, dar oaspetele nu avea răbdare să asculte și reveni la întrebarea sa: „De ce a fost împrejmuit locul acela cu un gard viu și nu cu un alt material?"

De data asta, insistențele pupilului lor li se părură cu totul deplasate celor doi mentori, însă tăcură amândoi. Giuliano, în schimb, părea să-i fie recunoscător Celui de Al Șaptezeci și nouălea că-l scoate măcar și pentru câteva clipe de sub vălul negru tot mai apăsător.

— Când a fost pusă sămânța pentru acest gard din plante, eu eram încă mic și nici nu-mi mai amintesc altfel acest loc.

— Dar de ce au pus aici sămânță și nu au ridicat un zid adevărat? Al Șaptezeci și nouălea își apropie fața de cea a lui Giuliano și nu-l slăbi din privire, așteptând răspunsul.

— Tata a vrut să aibă în grădina aceasta un loc unde să se poată retrage în liniște, netulburat de grijile zilnice. Giuliano mângâie câteva frunze fără să se scoale de pe bancă.

— Dar de ce au pus aici sămânță și nu au ridicat un zid adevărat? Fiul Recuperatorului obișnuia să-și repete întrebările folosind exact același ton și învingând identic aceleași dificultăți de vorbire: era de parcă voia să șteargă din auz răspunsurile care nu-l mulțumeau, întorcând timpul la prima încercare de a afla ceea ce-l interesa.

— Aici au lucrat artiștii. Era mult mai simplu ca ei să lucreze aici nestingheriți, decât să aducă ulterior lucrările gata terminate. Ca să nu-i deranjeze nimeni, dar și pentru a nu deranja ei pe cei ai casei, gardul acesta era tocmai potrivit...

— Dar de ce au pus aici sămânță și nu au...

— Dacă ar fi împrejmuit locul cu un zid din piatră ori din cărămidă, artiștii s-ar fi simțit ca într-o închisoare. Și nici arhitectura grădinii nu se pretează la așa ceva.

Al Șaptezeci și nouălea dădu mulțumit din cap, putea trece la întrebarea următoare:

— De ce se pretează mai mult arhitectura grădinii la un gard de plante decât la un zid de piatră?

— Grădina noastră e frumoasă. Plantele o fac vie. Un zid de piatră ar fi urât aici.

— Și la noi există asemenea garduri vii în grădină. Numai într-un singur loc există un zid de cărămidă... ba nu, din piatră. Eu n-am voie să mă joc acolo. Și, întorcându-se către mentori: De ce n-am voie să mă joc acolo?

— Nu știu, spuse Yoris.

— Nici eu nu știu, făcu și Țipor.

— Minții amândoi! Băiatul încercă să treacă prin gardul viu, dar vegetația deasă îl împiedică s-o facă. Așa că ocoli prin deschizătură și le vorbi când din interiorul împrejmuirii, când din afara ei. Ce rezistă mai mult? Zidul din piatră sau gardul din plante? Vocea i se pierdea în spatele tufișurilor, iar dicția sa atât de proastă îl făcea și mai greu de înțeles.

— Bineînțeles că zidul din piatră. Plantele au și ele o viață a lor, după care mor. Giuliano se strâmbă: nu voia să se gândească la moarte. „Mezinul Magnificului o fi foarte matur pentru etatea sa, dar tot copil rămâne", și-au spus din priviri cei doi mentori.

— Dar piatra? Piatra are și ea viață. Până la urmă nu moare și ea?

— Nu! Tata a făcut acest gard viu pentru ca artiștii să nu se simtă aici ca într-o temniță. Așa s-au aflat într-un loc frumos și...

— Până la urmă moare și piatra. Nu moare până la urmă și piatra?

— Pentru a muri, înainte de asta ar trebui să aibă viață.

— Nu are viață, dar moare și ea. Michelangelo a scos din piatra de aici un faun. Piatra nu are viață și doar conține viață? Îl mai auziră mormăind în partea cealaltă a gardului. Probabil că a pus de mai multe ori o întrebare ale cărei cuvinte Giuliano nu le-a putut pricepe, pentru că Al Șaptezeci și nouălea reveni urlând și strâmbându-se îngrozitor din tot trupul: N-ai văzut ruinele Coluni din Grădinile Toscane? N-ai văzut cum a murit acolo piatra și cum turnul seamănă cu o măsea cariată? Iar zidurile cu o gingie știrbă? Nu moare până la urmă și piatra?

— Da, până la urmă, cum spui tu, totul se strică. Dar acum vorbești prostii, se încăpățână și Giuliano.

— Nu numai că se strică, dar nici nu se naște! Dacă spărgeai piatra și făceai din ea zid, nu-l înmormântai acolo și pe faun?

Era o zi neobișnuit de caldă pentru începutul lui aprilie, o zi mai degrabă de început de vară, dar după-amiaza blândă fu cutremurată de un bubuit îndepărtat. Lui Yoris îi trecu prin gând că, profitând de tristețea cetății, dușmanii atacă din nou Florența.

— Acum poți să-mi spui de ce a făcut Magnificul gardul acesta din tufișuri și nu din piatră?

Încă înainte ca Giuliano să poată răspunde, mentorii au simțit că va urma întrebarea la care ei au căutat o zi întreagă răspunsul. Și, într-adevăr, bâlbâindu-se din tot corpul, fiul Recuperatorului reuși să rostească iarăși: „Care-i deosebirea dintre ceea ce a fost și... și ceea ce ar fi putut să fie?"

Nici de data asta n-a reușit să răspundă Giuliano: o nouă bubuitură, acum mult mai apropiată, răbufni dinspre miazănoapte. Nu, nu tunurile lui Ludovico Maurul se apropiau, tunurile de care se speriase Yoris: grăgia venea chiar din cer, prevestind la începutul lui aprilie o furtună de vară.

De undeva, de niciunde, ca dintr-o carte tipărită și greșit legată, reveni și pagina dintr-o întâmplare petrecută în Vila Pandolini, când, tot într-un spațiu închis de un gard viu, bunicul lui Giuliano și bunicul Celui de Al Șaptezeci și nouălea au auzit Glasul: „Înainte de a suferi din orgoliu, asemenea vouă tuturor, amintiți-vă că nu sunteți decât întruchipările greșelilor orgoliului, ale pedepselor binecuvenite lui Adam. Amintiți-vă și gândiți-vă"! precum și răspunsul venit cu voce spartă din îngânarea diavolului: „Întruchipările greșelilor orgoliului, ale pedepselor binecuvenite ale lui Adam." „De parcă Adam ar fi putut fi altfel decât a fost zămislit. Tot amintindu-vă, veți gândi fără a mai face ceva." După care căzu și fulgerul prevestit de tunetul de mai înainte.

„Așa ceva nu se poate ivi decât în răgazul dintre un tunet și fulgerul său", gândi Țipor, răgazul născut din imperfecțiunea simțurilor noastre.

„Acolo, în răgazul dintre un tunet și fulgerul său stau tainele ascunse", gândi și Yoris.

Se părea că și cei doi băieți avură acea trăire. Giuliano a rămas pe buze cu răspunsul nerostit, dar fiul Recuperatorului, străduindu-se să rostească pe cât putea mai inteligibil cuvintele, strigă către cer:_

— Care-i deosebirea dintre ceea ce a fost și... și ceea ce ar fi putut să fie?

După o pauză, în care cerul senin al Florenței fu acoperit cu o repeziciune rar întâlnită cu nori negri, tot mai negri, veni și răspunsul, ecoul scenei parcă sosite din cartea prost legată: „Nu sunteți decât întruchipările greșelilor orgoliului, ale pedepselor binecuvenite lui Adam." Cei patru, Giuliano de Medici, Al Șaptezeci și nouălea și mentorii aceluia, Țipor și Yoris, au așteptat în zadar să mai audă și ecoul râsului vocii sparte. Dar acesta nu mai sosi, așa cum o făcuse cu ani în urmă, în loja îngrădită cu un gard viu din grădina Vilei Pandolini.

În noaptea care a urmat, natura s-a dezlănțuit mai tare decât s-au așteptat chiar și cei ce au prevestit că o primăvară atât de neobișnuit de caldă va duce inevitabil la tulburări atmosferice. Neliniștea din ceruri părea să fie mesajul pentru neliniștea de pe pământ. Era acesta un mesaj priceput de fiecare după înțelegerea, după credința și după temerile sale.

În timp ce revenea de la Careggi, unde fusese dus de Pico[16], prietenul fidel al Magnificului, Savonarola își pregătea varianta cea mai favorabilă pentru istorie despre modul cum a plecat spre orizontul etern Lorenzo, variantă ce se va impune doar pe jumătate, mai ales atâta vreme cât călugărul va domina Florența.

După cum reiese și din *Cronica de la Florența*, în clipa dispariției Magnificului, cetatea și-a pierdut prezentul, trăind într-un trecut pe care și-l amintea a fi fost superb și într-un viitor de care îi era tot mai teamă. Ca de atâtea ori, atunci când viața își schimbă cadența, personajele și faptele amintirilor se amestecă într-o sinteză ce nu de puține ori învălmășește amănuntele. N-au trecut decât câțiva ani și bunicul Cosimo se suprapunea peste nepotul Lorenzo. „Memoria veșnică" a primului îi era atribuită în aceeași măsură și celui de al doilea, cultura enciclopedică, sprijinul punctual al unor artiști precum și imensa colecție de incunabule, creată prin strădania celor patruzeci de scribi de sub comanda librarului Bisticci, devin toate de nedespărțit de reușitele lui

[16] Pico della Mirandola.

Lorenzo, căci magnifice au fost lucrările amândurora. Și n-a contat că nume trecute în dreptul unuia nu se potriveau între bornele din catastife ale vieții celuilalt, a fost îndeajuns ca doar câțiva ani să facă din cele două personalități una. Una mai impresionantă chiar decât papii pe care-i va da, în curând, Casa de Medici.

Până atunci însă peste Florența doliul după moartea conducătorului ei va persista alături de bocetele *piagnonilor*, ale plângăreților lui Savonarola, cei ce nu după Lorenzo jeleau, ci după netrebnicia oamenilor față de învățătura lui Iisus. Iar cele două tânguiri, chiar dacă atât de diferite, se îmbinau: lacrimile după Lorenzo și lacrimile după pierderea credinței s-au unit într-un șuvoi ce-a năvălit peste Toscana, luând cu el, cum se întâmplă în cazul oricărei inundații, bunuri și oameni, luciditate și nădejdi. Dopamina[17] dispăruse din creierul mai tuturor cetățenilor ce se căiau, pregătindu-se de iminenta Judecată de Apoi. Piero, fratele mai mare al lui Giuliano și noul șef al familiei, a luptat împotriva acestei stări impusă întregii comunități de călugărul tot mai intransigent, fără a reuși să i se opună, ba mai mult, transmițând el însuși manifestările firii sale dintotdeauna disperate. Oamenii care au reușit să-și păstreze cumpătul, printre ei și cetățeni de seamă, au părăsit ținuturile Toscanei, alții au îmbrăcat rasa monahală, nu puțini au murit sub mâna gâdelui, după ce familia de Medici a fost alungată de la putere.

La fel ca pe vremea altor furtuni, și în vremea regimului intolerant impus de Savonarola, singurul loc unde schimbările păreau că n-au fost percepute l-a reprezentat Palatul Bosci. Al Șaptezeci și optulea, Recuperatorul, își continua nestingherit activitățile, iar fiul său, ajuns la vârsta de zece ani, își vedea mai departe de șirul nesfârșit de întrebări. Atâta doar că stăpânul a dispus ca băiatul să nu mai fie scos în cetate, pe ulițele căreia se putea întâmpla orice[18].

---

[17] Neurotransmițătorul fericirii.

[18] De unde certitudinea că orice molimă, orice rău produs de oameni ori de mânia lui Dumnezeu se va opri întotdeauna în fața zidurilor palatului din care Omul din fereastră a supravegheat preț de atâta vreme cele patru zări? De unde această certitudine care nu venea numai din convingerile stăpânilor clădirii, ci

Despre cei doi mentori, scribul nu știe ce să spună: într-o lume în care Cosimo și Lorenzo, bunic și nepot, au devenit în multe privința una, o inadvertență de câteva luni, maximum un an, poate părea insignifiantă. Totuși deontologia meseriei îl obligă pe scrib să amintească intervalul de timp scurs între ziua de început de august 1492 (când Cristofor Columb a ridicat ancorele caravelelor sale și, alături de atâția alți păgâni, și Yoris și Țipor au fugit cu amiralul) și data morții Magnificului (petrecută cu patru luni mai devreme). La care mai trebuie adăugate și alte câteva luni de când tot un Țipor și un Yoris au primit însărcinarea de a se ocupa de moștenitorul Palatului Bosci. Unde este greșeala? Să fi fost vorba despre un alt Țipor și despre un alt Yoris? Cu toată evidența clară a anacronismului, scribul crede că nu. Nicio strădanie nu l-a ajutat să afle dacă se înșală sau nu, iar dacă nu se înșală cum se explică inadvertențele în timp? În lungul său demers, bietul scrib a fost obligat să intre în interiorul unor asemenea enigme, când totul se potrivește, însă un an, o denumire ori un personaj este imposibil să fie fixat în context. Un singur element apt de a pune sub semnul întrebării veridicitatea întregii construcții. În două cazuri, experți de cea mai selectă condiție i-au atras atenția că a relatat fapte imposibil de a se fi întâmplat (din asemenea motive): „Ar fi de parcă ai filma o scenă în care de sub mănușa din zale a unui cavaler s-ar strecura cureaua unui ceas de mână Doxa", i s-a reproșat, ștergându-se cu guma toată povestea dezgropată din uitare cu atâtea eforturi. Numai că, în alte două cazuri similare, scribul a avut o șansă nemeritată și perseverența i-a fost răsplătită: ceea ce părea atât de definitiv compromis s-a lămurit într-un episod următor. Au fost acele două momente punctele de maximă fericire ale unui biet orgoliu satisfăcut: iată, se mai laudă și astăzi scribul, convingerile născute din flerul și din experiența acumulată pot contrazice, câteodată, și pe cei mai infailibili specialiști. De aceea, scribul îndrăznește să-l roage pe bunul cititor să-i mai dea încă o dată

și din conștiința tuturor celor de afară, dovadă că, într-adevăr, nicio primejdie nu s-a putut strecura vreodată din exterior, chiar și atunci când la doar câțiva pași totul se prăbușea? (În timpul marelui incendiu din vara lui 1493, când străzi întregi s-au prefăcut în scrum, focul parcă a ocolit grijuliu Palatul Bosci. Iar în vremea marilor molime, nimeni nu a avut nimic de pătimit, dacă a izbutit să-și găsească refugiul între zidurile aceluiași edificiu.) Nu, din exterior viața a arătat că nu era nicio primejdie. Din exterior...

credit și să accepte că Țipor și Yoris i-au stat alături lui Al Șaptezeci și nouălea cel mai târziu de la sfârșitul anului 1492 și că au rămas lângă el pe toată perioada cât Florența s-a aflat sub conducerea călugărului. Adică vreme de șase ani. Șase ani lungi și plini de spaime fizice și existențiale. Și au mai rămas (și?) alături de el până la capăt.

Ce a făcut în tot acel răstimp moștenitorul Palatului Bosci? L-am părăsit pe când avea zece ani, în preajma morții Magnificului, și-l vom regăsi în cetate la șaisprezece ani, adolescent privit cu curiozitate de o populație care abia se trezea din coșmar. Pentru a recădea curând iarăși în disperare. Însă, deocamdată, vorbim despre o populație care, având atâta nevoie de speranțe, le căuta și le vedea iarăși peste tot. Chiar și în Al Șaptezeci și nouălea.

Ce a făcut în cei șase ani Al Șaptezeci și nouălea? A continuat să pună întrebări. A! Și, se pare, a mai făcut ceva: i-ar fi pozat lui Michelangelo. Se spune că tânărul maestru a fost inspirat de copilul bătrân Quasimodo și că o primă variantă a „îngerului ținând un sfeșnic" l-ar fi avut ca personaj pe fiul Recuperatorului, dar că prelații au refuzat un înger atât de urât, așa că, ulterior, Michelangelo a trebuit să refacă întreaga lucrare. Scribul crede că Al Șaptezeci și nouălea i-ar mai fi pozat și pentru alte lucrări prietenului său cu zece ani mai mare, lucru imposibil de dovedit, mai ales că nu ne-au rămas decât foarte puține dintre numeroasele sculpturi care au decorat „curtea de onoare" din grădina Palatului Bosci[19]. Cum se explică amiciția dintre Quasimodo și Giuliano de Medici sau cea dintre Quasimodo și Michelangelo rămâne tot doar la nivel de ipoteză: dacă majoritatea semenilor au fost exasperați de șirul nesfârșit de întrebări ale pisălogului băiat, nici măcar încercând să le deslușească sensurile, s-au găsit totuși oameni care au apucat să-l asculte, constatând că subiectele ce-l rodeau pe moștenitorul Recuperatorului nu le erau străine nici lor, dar că băiatul era în stare să formuleze în rostirea-i stâlcită și dizgrațioasă ceea ce majoritatea oamenilor doar simt vag, creându-le neliniști al căror izvor nu-l văd. Și ce a mai făcut Al Șaptezeci și nouălea în acei șase ani, în afară de a pune întrebări și de a se enerva cumplit când răspunsurile

---

[19] Vezi și nota de la pagina 549.

întârziau? Păi, s-a maturizat şi el, chiar dacă lumea din jurul său, întâlnindu-l zilnic, n-a apucat să observe.

Prestigiul Palatului Bosci devenise şi mai mare: deşi ar fi avut dreptul — cu vârf şi îndesat — să facă parte din Marele Consiliu, după regulile introduse de Savonarola[20], Al Şaptezeci şi optulea a declinat elegant cinstea, motivând că afacerile îl fac să fie mai mult plecat. Astfel, Recuperatorul a procedat în spiritul tradiţiei familiei sale, care niciodată nu s-a amestecat în combinaţii politice şi care şi-a făcut întotdeauna jocurile singură. Mai ales că experienţa a învăţat-o la ce riscuri s-au expus aceia dintre membrii recenţi ai clanului care au ignorat această regulă de fier.

De cele mai multe ori, prestigiul de durată creşte tocmai atunci când interesul şi ambiţiile celui în cauză încep să se stingă. Aşa şi cu prestigiul Celui de Al Şaptezeci şi optulea, stăpânul inexpugnabilului Palat Bosci, palat care a rezistat asemenea unei stânci singulare rămasă la suprafaţă în mijlocul întinderilor înşelătoare ale unor pământuri acoperite de ape. Recuperatorul venea tot mai rar acasă, sperând ca aspiraţiile sale să prindă chip în alte zări. Ambiţiile Toscanei îi erau tot mai îndepărtate. Iar Toscana a simţit aceasta, precum şi implicit faptul că Al Şaptezeci şi optulea nu reprezenta o concurenţă în calea nimănui din Florenţa. Şi, astfel, nimeni n-a simţit nevoia să-i reproşeze ceva. Aşa a fost în timpul anilor de asceză impuşi de călugăr, aşa a fost şi după prăbuşirea aceluia. „Copiii lui Savonarola" au trecut de mii de ori prin faţa zidurilor Palatului Bosci, târând după ei „obiectele desfrâului" smulse din casele sărmanilor şi din castelele bogaţilor, dar nu le-a venit vreodată să încerce să forţeze impozanta poartă străjuită de figuri păgâne şi de steme ale orgoliului pământean[21]. Ceea ce târau ei spre

---

[20] Marele Consiliu era format prin tragere la sorţi dintr-o listă de 2 400 de nume la o populaţie de 50 000 de suflete. Condiţia era ca aleşii să aibă cel puţin 29 de ani şi să provină din familii onorabile prin avere şi prin funcţiile deţinute de antecesori.

[21] „Împopoţonarea desfrânată nu este decât opoziţia nătângă faţă de Dumnezeu", cântau *piagnonii*.

rugurile „munților de pietate" trecea prin fața unui edificiu ticsit tocmai cu valori de acel soi, ce și-au aflat refugiul sigur, asemenea osândiților în interiorul unor catedrale. Iar după ce vremurile s-au liniștit, Recuperatorul nu s-a regăsit pe lunga listă a proscrișilor, listă care apare întotdeauna în urma unor răsturnări brutale ale ordinii anterioare. Când alții au trebuit să plătească nu pentru că ar fi colaborat cu osânditul, ci numai fiindcă n-au pățit nimic din pricina lui, Recuperatorului nu i s-a imputat nimic, el care în cea mai mare parte a timpului nici măcar n-a fost de față în timpul urgiei. Iar de bănuit, cine să bănuiască faptul că Al Șaptezeci și optulea a știut să profite și de pe urma acelor ani nenorociți, când, așa cum a izbutit să facă avere din „restituirea" averilor de care au fost jefuiți maurii și evreii în Spania, a reușit să „recupereze" și multe valori salvate de furia adepților lui Savonarola. Și, ca și în Spania, redând cele prădate foștilor lor proprietari de drept, și-a reținut destul pentru ca averea să-i devină într-adevăr greu de prețăluit. Și toate astea în numele dreptății, al unor acțiuni de mare precizie și de mare curaj, profesionalism pus în slujba unor oameni ce și-au pierdut și ultimele speranțe de a-și redobândi bunurile. Cum să învinovățești un asemenea om? Și cum să nu se extindă aprecierea și asupra odraslei sale, copil dispărut timp de ani buni în interiorul Palatului Bosci, neimplicat în niciun fel în grozăviile trecutului, asemenea multor adolescenți din cele mai diferite pături sociale care au dus teroarea dintr-o casă în alta, dintr-o uliță în tot cartierul.

În A.D. 1498, fiul Recuperatorului avea 16 ani. Revenind el pe străzile cetății, florentinii au putut întâlni același mic monstru, gesticulând tot timpul surescitat, expulzând salivă la emiterea oricărui sunet, privindu-l de foarte aproape pe cel pe care-l tortura cu nesfârșitele-i întrebări. Nici de crescut n-a mai crescut prea mult în tot acel răstimp Al Șaptezeci și nouălea, doar că fața părea să-i fi îmbătrânit și mai mult. Era singurul semn că băiatul n-a fost ținut, în cei șase ani scurși, într-un vas al vreunui magician care, ferindu-l de primejdii, l-ar fi conservat prin nemișcare într-o statuie ori în corpul vreunui corb în vârstă. Așa și-au și explicat oamenii că tânărul nu s-a schimbat și că nici n-a prea crescut în toată acea vreme. Nici conținutul întrebărilor sale nu părea să fi devenit mai puțin pueril pentru cei ce l-au revăzut după

șase ani. Pentru ei, dar nu și pentru cei doi mentori, Yoris și Țipor, care i-au fost nedespărțiți și dintr-un motiv foarte simplu: Palatul Bosci a reprezentat și pentru ei catedrala unde își puteau găsi refugiul — azilul sacru — ei, păgâni într-o lume fundamentalist creștină. Yoris și Țipor simțeau azilul garantat în interiorul zidurilor palatului Recuperatorului, asemenea lui Quasimodo în catedrala Notre Dame din Paris. Legenda Cocoșatului, răspândită în tot Apusul odată cu celelalte povești ale nunții lui Ludovic al XI-lea al Franței, a fost preluată, în percepția florentinilor, de către Al Șaptezeci și nouălea, mai ales în urma episodului dintre fiul Recuperatorului și Carla Messi. Desigur, nimeni nu găsea prudent să-l apostrofeze pe adolescent cu acea poreclă, niciodată neștiindu-se când, cum și de unde putea veni răspunsul Palatului Bosci.

Și totuși vechile aspirații ale mamelor fetelor de măritat în legătură cu o posibilă alianță cu mitul fabuloasei averi nu s-au stins nici în legătură cu acest moștenitor[22], rămânând la fel de active ca și în cazul bunicului și al tatălui său. Păi, de fapt, tânărul nu era șchiop și nici măcar nu era cocoșat. Era doar mic de statură, nu foarte atrăgător la față și extrem de pisălog. Însă, așa cum zvonurile încă vii despre soarta ultimelor nurori ajunse în palat nu le-a descurajat nici pe mame și nici pe petițoare, așa nici aparițiile dezagreabile ale ultimului vlăstar al familiei nu au fost piedici suficient de ferme împotriva acelor năzuințe. Dar dacă adolescentul acela nu era decât prințul transformat în broască — pentru a fi desferecat de blestem prin sărutul unei fecioare? Ce-ați fi zis de ar fi fost așa?

Al Șaptezeci și nouălea putea fi întâlnit din nou pe străzi: nu mai mergea ținut de mână de unul dintre mentorii săi, celălalt având misiunea de a-i păstra la distanță pe intruși, însă tot ca pe vremuri era văzut iarăși punându-și necontenit întrebările, așteptând răspunsurile cu fața în fața celui cu care se întreținea. Și, în pofida vigilenței lui Yoris și a lui Țipor, curiozitatea era mare și oamenii încercau să prindă din zbor

---

[22] Subiectul pare să se fi bucurat de o notorietate certă, de vreme ce apare chiar și în *Cronica de la Florența*, unde, e drept, tema este prelucrată ironic prin câteva istorioare ce folosesc un limbaj nici reverențios, nici măcar foarte decent.

măcar câte o întrebare, pe care o comentau apoi de zor în cercul lor. Prima problemă era dacă au înțeles ei exact ce a vrut să spună Quasimodo prin exprimarea sa atât de groaznică. Și, chiar dacă da, cum să pricepi sensul unor asemenea vorbe? Și ce legătură poate fi între o întrebare și cea următoare (în condițiile în care cineva a reușit să recepționeze chiar două dintre interogații)? De pildă, cineva l-ar fi auzit pe strada Cocomero că voia să știe dacă truda sclavilor din vechime era o pedeapsă. Iar altcineva spunea că i-a întâlnit pe cei trei — Al Șaptezeci și nouălea, Yoris și Țipor —, câteva minute mai târziu, în Piața Mare și băiatul tocmai interesându-se dacă sclavii au fost niște sfinți. Întrebări absurde, lipsite de orice legătură cu viața dimprejur, roadele unei minți rătăcite.

Era și greu să nu-i remarci pe cei trei: adolescentul cu corp de copil și față de bătrân, țipându-și veșnicele întrebări, scuipând în timp ce emitea sunetele și țopăind neîncetat în fața și în spatele celui cu care se întreținea, Yoris cu glasul și mai tunător, și mai gălăgios, târându-și o mână și un picior și Țipor în hainele-i atât de distinctive ale urmașilor lui Aavraam. Îi remarcai văzându-i și îi remarcai auzindu-i de departe, trecând printre oameni parcă fără să-i vadă, atenți doar la jocul lor. Într-o zi, messer Abazzi i-a oprit și micul monstru a plecat mai departe, țipând în față lui Yoris, însă Țipor a rămas cu grefierul, părând dispus să-i ofere orice informație. Evreul era politicos cu absolut toată lumea, cum să-i întoarcă spatele tocmai grefierului? Așa că l-a asigurat pe messer Abazzi că elevul său și al lui Yoris a făcut serioase progrese în toate cele șapte arte, că a ajuns să socotească mai bine chiar decât învățătorii săi, că nu putea fi rătăcit nici prin geografie, nici prin botanică ori zoologie și că era capabil să recite pagini întregi din cărțile sfinte, la fel ca și din scrierile înțelepților antici, desigur din cei acceptați de Sfânta Biserică Catolică. Dar de ce pune întrebări atât de aiuritoare, insistă grefierul. „Aiuritoare"? De ce „aiuritoare"? Păi, de pildă, cineva l-a auzit pe strada Cocomero că voia să știe dacă truda sclavilor din vechime era o pedeapsă, iar altcineva spune că l-a întâlnit câteva minute mai târziu în Piața Mare, când băiatul s-a interesat dacă sclavii au fost niște sfinți? Întrebări absurde, lipsite de orice legătură cu viața, concluzionă destul de imprudent messer Abazzi, exprimând părerea cetății. Dar chiar în clipa în care Țipor a început să-i răspundă,

grefierul şi-a dat seama că a mers prea departe, că vorbele sale ar putea fi socotite jigniri la adresa tânărului monstru, jigniri care, aduse la cunoştinţa Recuperatorului, ar putea să-i provoace teribile consecinţe. Aşa că, fără să clipească, messer Abazzi schimbă tonul şi, fără să mai asculte explicaţiile evreului, se întrecu în a lăuda progresele extraordinare la învăţătură pe care i le-a relatat mentorul referitor la elev. Nu, explicaţiile privitoare la logica şi la coerenţa întrebărilor Celui de Al Şaptezeci şi nouălea nu-l mai interesau: băiatul era deştept, chiar mai deştept decât cei mai mulţi adolescenţi de vârsta lui, şi nu era de aşteptat decât să facă o carieră la fel de prestigioasă ca şi iluştrii săi străbuni din Palatul Bosci. Messer Abazzi se despărţi de Ţipor: acesta se grăbi să-i ajungă din urmă pe Yoris şi pe deşteptul său pupil, iar grefierul se precipită să le spună tuturor celor pe care-i vedea că tânărul Quasimodo, pardon, că tânărul Al Şaptezeci şi nouălea este deosebit de înzestrat intelectual şi că ar putea să se întreacă în cunoştinţe de geografie, zoologie şi botanică... şi... şi în toate privinţele... cu orice doctor de la Bologna ori de la Paris. El însuşi, completa surescitat grefierul, a putut constata în mod direct profunzimea şi originalitatea gândirii moştenitorului Palatului Bosci. Originalitatea... Mai ales originalitatea...

Scribul crede că nu există continuare mai bună decât să revină la ceea ce a auzit unul şi altul din discuţiile purtate pe stradă de către celebrul trio, mai degrabă cele auzite din frânturi de discuţii. Nota scribul puţin mai sus: *„De pildă, cineva l-ar fi auzit [pe băiat] pe strada Cocomero că voia să ştie dacă truda sclavilor din vechime era o pedeapsă. Iar altcineva spunea că i-a întâlnit pe cei trei — Al Şaptezeci şi nouălea, Yoris şi Ţipor —, câteva minute mai târziu, în Piaţa Mare, băiatul tocmai interesându-se dacă sclavii au fost nişte sfinţi. Întrebări absurde, lipsite de orice legătură cu viaţa dimprejur, roadele unei minţi rătăcite.“* Erau acestea într-adevăr „întrebări absurde, lipsite de orice legătură cu viaţa dimprejur, roadele unei minţi rătăcite?“ Abia pricepând că era vorba de contrariu, şi-a dat şi scribul seama de coerenţa gândirii Celui de Al Şaptezeci şi nouălea, chiar dacă, în cazul fiului Recuperatorului, era vorba despre o altă

---

[23] „Suntem în plin Ev Mediu“, i-a atras atenţia scribului un binevoitor. „Fă bine şi nu te mai considera unul dintre «noi», unul dintre cei mulţi! În primul

coerență decât cea folosită de cei mai mulți dintre noi.[23] Messer Abazzi, din vechea familie Abazzi, era grefier. (Oricum, ceva mai mult decât un scrib!) Messer Abazzi nici n-a știut, atunci când l-a lăudat atât pe Quasimodo în privința progreselor făcute de băiat la învățătură, câtă dreptate avea. Țipor și Yoris l-au supus pe elevul lor unei lungi educații morale, iar euristica lor — impusă și de copil — era dedicată înțelegerii celor însușite. Țipor îi spunea numeroase pilde din cele Cinci Cărți, din Ecleziast, din Proroci ori din Cântarea Cântărilor. Al Șaptezeci și nouălea îl întrerupea mereu, însă povestea continua. Când au vorbit despre muncă, evreul a amintit că Yahve se arată „semănător neobosit", olar, așa cum scrie în Cartea Genezei la 2.7. — pentru că așa l-a făcut din lut Domnul Dumnezeul nostru, slăvit în veci fie El! (și) pe om. Și Yahve este grădinar și a sădit minunea Grădinii Edenului pentru oamenii zămisliți de El. Și așa scrie în Cartea Genezei la 2.8. Dar Yahve, fiind Unul, este și croitor și i-a îmbrăcat Domnul Dumnezeul nostru pe Adam și Eva în haine de piele. Așa scrie de asemenea în Cartea Genezei, dar la 3.21. Iar în Psalmul 23 ne este relevat că Dumnezeu — care este Unul — este păstorul care ne călăuzește și ne apără. Și tot în Psalmi, în Psalmul 103, Yahve — slăvit fie în veci! — apare în toată măreția sa de taumaturg.

Iar Quasimodo, țopăind în jurul lui Yoris și împroșcându-l cu salivă, când își apropia, ca de obicei, fața de cea a învățătorului său[24], întreba, comenta vorbind cu sine, își privea prelung interlocutorul și băga la tărtăcuță cele auzite. Odată, demult, doica l-a amenințat că dacă nu e

---

rând că «noi», cei care te putem urmări, nu suntem mulți! Suntem în Evul Mediu, așa că nu uita că tu nu ești decât un biet scrib, un meșteșugar umil al aranjării literelor în pagină, socotit infinit mai inutil decât un fierar ori un morar chiar și de către «noi», cei ce ne petrecem o mică părticică din timpul nostru prețios cu produsul modestei tale ocupații!"

[24] „Lui Yoris și lui Țipor nu le miroase niciodată gura!" repetase copilul, atunci când respingea aparent fără niciun motiv pe cineva. (Lui Yoris și lui Țipor nu le mirosea niciodată gura, fiindcă mestecau neîncetat rădăcini orientale care dădeau un iz plăcut. La început, și fiul Recuperatorului a încercat să le urmeze exemplul, dar cu plantele acelea în gură nu era în stare să vorbească cât de cât inteligibil.)

cuminte o să fie pus să lucreze toată viața ca un sclav. Asta s-a întâmplat când nu împlinise nici șapte ani, dar el a ținut minte, așa cum a părut că a ținut minte orice, scoțând la iveală în momentele cele mai neașteptate cele mai mărunte scene petrecute cu ani în urmă. „Păi, dacă însuși Dumnezeu îndeplinește atâtea meserii și le face pe toate, atunci de ce este o pedeapsă munca?" Sau: „Sunt și sclavii niște sfinți?", „Mai mici decât Dumnezeu, desigur, dar, totuși, niște sfinți?", „Asemenea îngerilor cei buni?", „Dar nimeni n-a pretins că îngerii cei buni lucrează! Sunt sclavii mai asemănători Domnului decât îngerii?"

Când a împlinit șaptesprezece ani, și simțurile Celui de Al Șaptezeci și nouălea au explodat:

— Cine este fata asta?

— De unde să știu?

— Află!

Tocmai vorbeau despre sensul unei adunări: „Dacă aduni un măr cu un alt măr, tot un măr și un alt măr rămân. Nu înseamnă că acele două fructe s-au contopit într-unul singur!" Se aflau în Grădinile Toscane, un parc uriaș în apropiere de Piața Veche și deci și de Palatul Bosci. Era locul preferat de ieșire pentru cei trei, mai ales unul dintre rondourile la care ducea un drum aparent neînsemnat ce se despărțea de aleea principală, părând că se pierde mai încolo în iarbă. După ce au descoperit acel loc, pe care Țipor l-a botezat „aula noastră", tânărul îi ducea de fiecare dată acolo, atras de faptul că, în cea mai mare parte din timp, partea aceea din parc era neumblată de alții, așa că niciun intrus nu-l conturba în întrebările sale. Plus că acolo cunoștea fiecare ramură și fiecare frunză și, de câte ori revenea în acel loc, parcă nu era decât o continuare firească a vizitei anterioare. La început, cei doi mentori s-au așezat pe jos, cât își petreceau vremea în „aula noastră", pe urmă, au cerut să le fie aduse și fixate în pământ două bănci de acasă. Veneau de două-trei ori pe săptămână în Grădinile Toscane, uneori mai des. Aduceau cu ei merinde, o sticlă de apă și una cu vin și rămâneau până pe înserat. Recuperatorul nu era încântat: el ar fi dorit ca fiul său să fie introdus mai mult în mijlocul oamenilor. În fond, ceea ce făceau în parc, puteau face și în grădina palatului. Dar după aproape șase ani cât

n-a ieșit de acasă, și tânărul simțea nevoia schimbării. Da, e și ăsta un progres, a trebuit să admită tatăl.

În ziua aceea vorbeau despre latura concretă și despre latura abstractă a oricărei adunări și cei doi mentori trebuiau să răspundă la întrebările ce vizau obligativitatea practică a unui fenomen ce părea imposibil: nu numai că nu te poți descurca în viață fără operațiile matematice, dar, de multe ori, n-ai putea nici să raționezi fără ele, chiar dacă operațiile matematice nu reprezintă decât niște convenții: „Adunând două mere, nu înseamnă că acele două fructe s-ar contopi într-unul singur!" Brusc, în oaza lor de studiu și de întrebări, în „aula noastră", mai departe de locul unde se părea că drumul se pierdea în iarbă, a apărut o fetișcană însoțită de două femei, desigur cele ce aveau sarcina ca domnișoara să nu umble singură prin lume.

— Cine este fata asta?

— De unde să știu?

— Află!

— Trebuie să fie dintr-o familie bună, dacă nu este lăsată nesupravegheată printre oameni.

Băiatul își bătu capul să ghicească încotro putea să se îndrepte atât de decis fata într-un spațiu ce se termina chiar în acel lor. Țipor se uită spre Yoris. Yoris se uită spre Țipor. Nu se prea întâmpla ca pupilul lor să tacă atâta vreme, decât dacă era istovit și adormea, oriunde se afla. Al Șaptezeci și nouălea se uită după tânăra femeie și își spuse cu voce tare, ca de obicei: „Asta-i pentru mine, iar celelalte două pentru ei!"

Iată! Spațiul acela, „aula noastră", totuși nu se termina, nici vorbă, în acel loc!

Tăcuse cam mult și simțea nevoia să recupereze. N-avea rost să-i întrebe pe cei doi dascăli unde se duc femelele, era mai simplu, și-a zis, să le întrebe chiar pe ele. Așa că o luă la fugă și i se adresă fetei:

— Unde te duci? De efortul alergării, mai ales că urmase o ușoară pantă în urcare — dar poate nu numai de aceea —, cuvintele îi ieșiră și mai greu din gură.

Fata nu i-a răspuns, nici măcar nu s-a întrerupt din mersul ei hotărât. Parcă nici nu-l auzise, parcă nici nu-l văzuse, parcă un țânțar s-ar fi așezat pe brațul ei, așa că nu dădu decât scurt din mână, fără

măcar a încetini pasul. În schimb, femeile care o însoțeau se opriră și-l priviră cu bunăvoință pe prințul în piele de broscoi. Care nu se lăsă mult invitat:

— Unde se duce?

— Mergem să culegem flori, au râs ele.

— Nu v-am mai văzut aici! Unde se duce?

— Vino să vezi! au continuat femeile să chicotească. Quasimodo s-a luat țopăind după ele. Ai să vezi ce de flori frumoase sunt acolo!

Într-adevăr, în spatele unui pâlc de copaci, într-o poiană pe care n-o descoperise încă, Al Șaptezeci și nouălea regăsi fata în mijlocul unui rondou natural acoperit cu mii de flori sălbatice galbene, violete și roșii. Broscoiul se uită vrăjit la prințesă, însă ea nu-l sărută pentru a-l elibera de vrajă. Trecură câteva minute cât o privi tăcut cum n-a mai tăcut de când a început să vorbească, după care, brusc, se îndreptă spre ea cu intenția evidentă de a o săruta el pe ea. Dar fetei îi fu ușor să fugă, acest Quasimodo, deși nu era nici cocoșat și nici șchiop, se deplasa la fel cum și vorbea: cu mult efort, cu multe mișcări inutile și cu multe poticneli. Până la urmă, trebui să se resemneze — deocamdată nu avea nicio șansă s-o prindă pe fata care, râzând și cu brațele pline cu flori, se îndepărtă la fel de hotărâtă pe cum a venit. Dar se mai uită o dată în urmă și fața îi era plină de zâmbet. De ironie? De bunăvoință? Tânărul nu știa. Încă!

— A râs de mine? l-a întrebat pe Yoris, apropiindu-și mult fața de fața aceluia și privindu-l prelung. Apoi a vrut să știe de ce i-a plăcut atât de mult tocmai de fata aceea și nu de celelalte femei pe lângă care trecea atât de indiferent pe stradă. Cele mai multe chiar îl enervau, la fel ca și bărbații mereu porniți să-i oprească pe Yoris și pe Țipor spre a se interesa de tot soiul de lucruri a căror importanță el n-a sesizat-o niciodată. Care nici nu erau importante! De ce îl interesa într-o măsură așa de mare tocmai fata aceea și de ce nu alta? Fiindcă a fost un soare vesel, atunci când a văzut-o cu florile în brațe și ea zâmbea la fel de jucăuș? Dar lui i-a plăcut de ea numai ce a văzut-o venind împreună cu însoțitoarele ei! De ce îi place lui Giulio de o fată și lui Giuliano de alta? Pentru că fiecare dintre ele le trezește alte amintiri celor doi tineri? Ce amintiri? Și ce amintiri i-a trezit fata aceea lui?

— Cum o cheamă? Aflați-mi cum o cheamă! Ca de atâtea ori, trebui să constate că toți cei din jur întârzie mereu: să-i dea răspunsurile dorite, să-i spună ceea ce voia de la ei și nu altceva și, în general, mai de fiecare dată îl lăsau să aștepte, mai de fiecare dată... Al Șaptezeci și nouălea începu să tremure și mentorii au înțeles că urma o nouă criză. Însă tânărul își reveni surprinzător: „De ce mă interesează atât de mult cum o cheamă? Nici nu-i știu numele, cum să-mi fi redeșteptat o amintire care să mă lege de ea, când nici nu-l știu?" Al Șaptezeci și nouălea se avântă într-un lung și gălăgios solilocviu, vorbea cu sine, se certa cu sine și împroșca salivă în jur. După care, brusc, o luă la fugă spre casă. Nu era un lucru obișnuit acesta: elevul celor doi mentori obișnuia să pară indiferent la locul unde se afla, preocupat doar de nesfârșitele enigme ce-l frământau. Noroc doar că nu era în stare să alerge prea repede, așa încât Țipor îl urmă cu ușurință, doar Yoris fu obligat să facă eforturi serioase să nu-i piardă din vedere, temându-se că nu-i va găsi pentru că n-avea cum bănui încotro se grăbea băiatul. Dar nu, acela nu dorea decât să ajungă cât mai repede în Palatul Bosci și nu se opri decât în casa scărilor, în fața tapiseriei cu animalul cu șase picioare încolțit de vânători.

PATRU Când a ajuns și Yoris, l-a văzut cu ochii ieșiți din orbite și cu fața plină de salivă, luând tot felul de poziții nefirești în fața tapiseriei pentru a putea descifra un anumit șir de semne dintre cele ce ți se dezvăluiau doar dacă știai de unde să le privești. Al Șaptezeci și nouălea cunoștea mai bine ca oricine tainele desenului atârnat la primul etaj al impozantei intrări în palat. „Otrăvii risipite din săgeată / o poartă i-am făcut din ochi, năvală / să dea prin ea: din amintire-o poală, un cuib privirii dulci ce mă desfată, / și foale mi-am făcut din piept, să scoată / suspine, și din suflet nicovală"[25], li s-a părut celor doi mentori că l-ar fi auzit pe Quasimodo citind și recitind și recitând cu vorbirea sa atât de grav bolnavă. De a fost așa, atunci scribul mai are

---

[25] Michelangelo, *Rime*, traducere, selecție, cuvânt înainte și note de Eta Boeriu, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 1975, p. 23. În acest volum se susține că Michelangelo ar fi scris aceste versuri „probabil" în 1525 sau 1526. Naratiunea scribului a ajuns abia în anul 1499...

un argument în favoarea celor susținute de el, cum că Michelangelo n-ar fi lucrat doar în palatul Casei de Medici, dar și în Palatul Bosci, versurile amintite fiindu-i atribuite pentru o dată mult mai târzie. Cine știe ce lucrări ale maestrului au dispărut pentru totdeauna odată cu edificiul care le-a găzduit, însă tapiseria, iată, a rămas și mai păstrează și această semnătură ilustră[26]. Rândul de litere citit de tânărul stăpân era bine ascuns în țesătură, cei doi mentori nu l-au sesizat niciodată până atunci, confundându-l cu o ramură a unui tufiș ce se înălța din iarbă.

Tânărul citea, recitea și recita acele rime, apoi fugea în sus și în jos pe scări și revenea să mai verifice câte ceva. Ceea ce a urmat a avut darul de a-i confirma scribului cea mai mare victorie pe care o poate obține un muritor: aceea de a vedea cât de limitate-i sunt capacitățile, de a le descoperi marginile și de a putea privi în adâncul lor. A putea privi în adâncul lor reprezintă cu adevărat un privilegiu! Poate că bunul cititor își mai amintește narațiunea pe care a propus-o scribul referitor la povestea de pe tapiserie, atunci când a crezut că a descifrat în ea tâlcul vieții Celui de Al Șaptezeci și optulea, Recuperatorul. De data asta scribul anticipează puțin: după ce a încercat o altă variantă, mai apropiată de Al Șaptezeci și nouălea, și s-a bucurat că a reușit, măcar de data aceea, să fi ajuns la chipul plastic al unei realități atât de adânc și totodată măiestru ascunse, ca să se verifice încă o dată, a parcurs același procedeu și pentru un alt personaj, pentru Al Șaptezeci și cincilea, Înțeleptul, bunicul bunicului Celui de Al Șaptezeci și nouălea[27]. Și, minune! Aceeași tapiserie, cu aceleași personaje, cu același

---

[26] Scribul crede că printre tainele minunatei tapiserii se ascund și semnăturile a numeroși artiști care au creat în Palatul Bosci, rândurile lăsate de ei pe mătasea lucrării constituindu-se într-o adevărată „Carte de onoare" instituită de Recuperator sau, poate, încă de Omul din fereastră. Dar aceste lucruri depășesc intențiile de cuprindere ale scribului pentru CEI O SUTĂ, ele vor face fără îndoială obiectul unei istorii de specialitate autorizate pentru fabulosul edificiu, unic în vremea sa — și nu numai —, o istorie care încă își așteaptă exegeții.

[27] Cu toate cercetările sale, scribul n-a fost capabil să afle nici autorul (autorii) tapiseriei, nici data când a fost terminată. Convingerea sa că lucrarea ar fi fost atârnată în acel loc înainte de a fi ajuns la forma pe care a găsit-o 500 de ani mai târziu în celebrul muzeu n-o poate susține cu niciun argument cert, însă altfel nu-și poate explica adăugirile evidente pe care le-a suferit lucrarea.

desen și aceleași texte și aceleași trucuri tehnice i-a spus o cu totul altă poveste. Tapiseria din acel oprind de la catul întâi al casei scărilor Palatului Bosci, locul pe care-l vedeai de cum intrai pe poarta monumentală, n-a fost decât o oglindă în care se răsfrângea oricine îi trecea prin față. Lucru ce nu i s-a relevat scribului decât mult mai târziu. Până atunci, a mai emis o ipoteză: de data asta, l-ar fi recunoscut în personajul principal, bestia cu șase picioare, pe tânărul elev al lui Yoris și al lui Țipor. Nu din nemărginitu-i orgoliu va mai pomeni scribul și această supoziție, ci doar fiindcă altfel n-ar avea puterea de a mai continua șirul Celor O Sută.

Așadar: Țipor și Yoris și-au văzut pupilul surescitat și amenințând cu o nouă criză, tot mormăind rimele lui Michelangelo. Apoi, deodată, a venit către ei și a strigat:

— Barbara, Barbara este numele ei!

Cu câteva zile mai devreme, Yoris îi citise dintr-o recentă carte a călugărului flamand Jan de Wackerzeele despre „Sfântă Ajutătoare Barbara", dar nici el și nici Țipor nu vedeau vreo legătură între fata din Grădinile Toscane și martira întru Iisus din secolul al III-lea. Nici măcar ei, care s-au obișnuit să descifreze coerența relațiilor făcute de băiat. Mai ales că Sfânta Barbara n-a fost dată pradă animalelor, ci umilită și decapitată, așa că nici legătura cu o eventuală mișcare ucigașă a bestiei de pe tapiserie nu încăpea în acel scenariu. Degeaba l-au întrebat ce voia să spună și cum de a ajuns tocmai la acel nume, tânărul era obișnuit să pună el întrebările, cele adresate lui parcă nici măcar nu le auzea. Așa că au trebuit să amâne pentru mai târziu să descopere singuri răspunsul.

De atunci, Al Șaptezeci și nouălea a impus un program fix: dimineața, zăbovea atent în fața tapiseriei, după care o pornea înainte spre Grădinile Toscane, în „aula noastră", și aștepta să revină „Barbara". Și șirul întrebărilor i s-a frânt, fiind înlocuite cu solilocviile atât de dificil de urmărit chiar și de mentorii săi. Doar, din când în când, se mai întorcea și către ei, dar, de data asta, întrebările sale nu mai cereau informații noi, ci doar confirmări, iar el se enerva doar dacă acestea nu erau suficient de hotărâte sau dacă nu veneau destul de prompt. La

rândul lor, după o vreme, Țipor și Yoris au încetat să încerce să-i descifreze gândurile: pe de o parte, au considerat că nu era decât agitația izvorâtă din entuziasmul, nerăbdarea și îndoielile adolescentului îndrăgostit, pe de altă parte, erau bucuroși că pot, în sfârșit, să se odihnească și ei. Numai că băiatul a observat că răspunsurile lor au devenit convenționale, că habar n-aveau ce încuviințau și răbdarea i-a devenit și mai scurtă chiar decât de obicei. El era mereu atât de punctual, iar dânșii atât de întârziați... Iar, când i-a surprins vorbind între ei, dovedind astfel că nu erau interesați de zbaterea sa, a urmat una dintre cele mai cumplite crize de furie, ajungând să arunce cu pietre în cei doi și rănindu-l destul de tare pe Țipor.

Timp de câteva zile, domnișoara nu s-a mai ivit, însă Quasimodo nu părea defel descurajat și și-a urmat neabătut noul program: aproximativ o oră în fața tapiseriei din casa scărilor, apoi goana spre Grădinile Toscane. Asta chiar dacă au nimerit și câteva zile ploioase.

De la prima apariție a fetei, s-a schimbat ceva și în privința locului lor, a „aulei noastre". Nu mai erau singuri acolo, ca până atunci, ci, în răstimpuri, figuri iscoditoare treceau pe aleea principală și, uneori, veneau chiar până la ei, momente în care Țipor sau Yoris se grăbeau să le iasă în întâmpinare spre a-i ține cât mai departe de Al Șaptezeci și nouălea, atât de vizibil deranjat de intruziunile oricărui străin. El avea treabă, el se concentra și încerca să-și lămurească un lucru. Un lucru pe care, deocamdată, cei doi mentori nu-l știau. Însă ceva era evident: mai nou erau monitorizați. De rudele fetei, își spuneau cei doi.

Până ce, într-o zi, tânărul a decretat:

— Astăzi va veni!

Și, într-adevăr, abia ce au ajuns în parc adolescentul cu Yoris și Țipor, că au și trecut doi servitori pe aleea principală, privind din când în când spre „aula noastră", iar peste vreun sfert de oră a sosit și domnișoara, ca și prima oară împreună cu cele două femei. Al Șaptezeci și nouălea le așteptase, nemailuându-și privirea de la punctul de unde au apărut, parcă știind că vor veni și enervându-se că ele întârziau. Până și ele întârziau...

— Asta-i pentru mine, iar celelalte două pentru voi! I-au auzit de data asta exprimându-se limpede și îndemnându-i să le acosteze pe

însoțitoarele fetei. Dar nici Țipor și nici Yoris nu s-au clintit din loc, iar femeile trecură la câțiva pași pe lângă ei și dispărură după pâlcul de copaci în urma cărora se ascundea poiana cu flori.

— De ce nu v-ați dus? Nu vă plac? De ce nu vă plac?

— Noi suntem bătrâni, i-a răspuns Țipor.

— Și, pe urmă, nu așa se cucerește o femeie, îl completă Yoris.

— Dar ne-au zâmbit! Au râs când au trecut pe lângă noi! a insistat tânărul. Dacă nu s-ar fi uitat spre noi și nu ne-ar fi zâmbit, aș înțelege... Asta înseamnă că au făcut ele primul pas. Nu e politicos să nu le răspundem! gândi cu voce tare Quasimodo. Să mergem după ele!

Au și trecut câteva clipe, așa că nu mai era timp de pierdut. Băiatul o luă la goană și picioarele sale, preluând și ele excitarea, executau mișcări tot mai caraghioase. Ajuns în spatele copacilor, a rămas locului: femeile nu erau nicăieri. Descumpănit, a vrut să-și arate uluiala propriilor săi însoțitori nedespărțiți, însă nu-i zări nici pe ei, fiindcă n-a observat că aceia nu l-au urmat ori că au rămas în urmă. „Întotdeauna întârzie"! se enervă el.

De când a fost dat în grija celor doi mentori, Al Șaptezeci și nouălea era obișnuit ca ei să fie a doua lui voce interioară. Brusc, și-a dat seama că există viață și în lipsa lor. Gândurile îi fugeau între enervarea pricinuită de întârzierea lui Țipor și a lui Yoris și uluirea că femeile nu se aflau la cules de flori în poiană, unde era convins că le va găsi. Gândurile îi fugeau atât de dezordonat, încât nu le mai putea stăpâni. Drept urmare, și cuvintele îi ieșeau la fel de lipsite de coerență din gură. Când a apărut, până la urmă, Țipor și, după o vreme, și Yoris, l-au găsit căzut la pământ, scăldat în salivă și lovind cu pumnul într-un copac. După care s-a oprit brusc, s-a sculat în picioare și s-a postat din nou într-o poziție ca cea în care a așteptat nemișcat să apară „Barbara" trecând pe lângă „aula noastră". Ba, de data asta, pentru prima oară, cei doi mentori l-au văzut chiar și netezindu-și părul, lucru neobișnuit pentru tânărul care n-a dat niciodată vreun semn că l-ar fi interesat cum arată.

Al Șaptezeci și nouălea a stat nemișcat timp de vreo două minute și doar buzele îi fremătau întru limbajul său atât de greu de urmărit. Un zâmbet de satisfacție îi schimonosea gura, de parcă ar fi spus: „Iar am

avut dreptate!" Și, într-adevăr, din exact locul pe care l-a fixat atât de stăruitor au apărut și femelele. Și ele parcă au știut că sunt așteptate...

Restul s-a petrecut foarte repede pentru însoțitori, deși privirile băiatului și ale fetei s-au întâlnit prelung. Apoi, domnișoara a luat-o la fugă printre tufișuri și Quasimodo a fugit după ea. Țipor și Yoris au vrut să-i urmeze, însă cele două femei le-au tăiat calea. Celor doi mentori le-a trecut, în același timp, prin minte că au căzut într-o cursă și că momentul pe care tocmai îl trăiau făcea parte dintr-un complot prin care Al Șaptezeci și nouălea să fie răpit. Spaima față de această posibilitate le-a dat forțe noi, însă nu suficiente spre a-i ajunge din urmă pe fugari. Care dispăruseră.

Copleșiți de transpirație, mentorii s-au întors în poiană pentru a le avea măcar pe cele două femei ostatice. Sperau să mai găsească la ele un fir care să-i ducă la tânărul care le-a fost dat în grijă. Dar și cele două însoțitoare parcă au intrat în pământ.

Disperați, Țipor și Yoris s-au așezat pe banca pe care s-au obișnuit să stea de fiecare dată în „aula noastră". Au fost, fără îndoială, atrași într-un complot îndelung pregătit și, amintindu-și de persoanele care au trecut în ultima vreme pe aleea principală, până nu de mult în cea mai mare măsură pustie, își făceau reproșuri amare că nu au luat în seamă acele semne atât de evidente pentru ceea ce se pregătea. Cu cât se scurgea vremea, Țipor și Yoris erau tot mai înspăimântați și găseau alte și alte motive să-și impută grava neglijență de care s-au făcut atât de vinovați.

— Băiatul a avut dreptate: cele două femei nu erau numai însoțitoarele fetei, ele au fost plătite chiar să ni se dăruiască până și nouă, dacă doar așa ar fi putut fugi fata cu el.

Însă cel mai tare se învinuiau cei doi fiindcă nu s-au interesat timp de atâta vreme cine erau toate acele persoane, din ce familie provenea fata și dacă era într-adevăr o domnișoară dintr-o casă de seamă, așa cum îi spuneau hainele și întreaga înfățișare, sau doar o artistă tocmită să joace acel rol. Pe măsură ce își puneau asemenea întrebări, Yoris și Țipor erau tot mai înspăimântați de modul cum au fost trași pe sfoară de niște femei netrebnice: ce descendentă a unei case nobile, așa cum se înfățișase fata, ar fi fost dispusă să-l amăgească pe Quasimodo din

Florența, chiar dacă acela era prezumtivul moștenitor al unei averi uriașe?

Cei doi mentori au stat pe banca aceea până spre seară și, cu cât trecea timpul, gândurile ce-i munceau erau tot mai negre. Erau profund îngrijorați pentru Al Șaptezeci și nouălea, însă erau la fel de îngrijorați și pentru propria lor soartă, întrucât lor le-a dat în grijă Recuperatorul pe fiul său, cu ei a ieșit băiatul pentru ultima oară (?) pe poarta Palatului Bosci, ei n-au fost în stare să dejoace planurile complotiștilor și... și ei au stat ca niște proști atâtea ore în Grădinile Toscane, în loc să alerge spre casă și să alerteze haidamacii angajați să apere edificiul, averea și locuitorii domeniului.

Degeaba n-au stat totuși în acel timp. Căutându-l pe Quasimodo, în direcția în care a dispărut fugind după fată, au dat, în spatele poienii cu flori, de ruinele unui turn. Acolo s-ar fi ascuns cei doi. Amintindu-și că Al Șaptezeci și nouălea a numit fata „Barbara", și-au adus aminte de legenda sfintei cu același nume, cea care a fost închisă de tatăl ei într-un turn pentru că n-a vrut să se căsătorească, preferând să se creștineze. Mai mult, întrebându-i mai târziu pe localnici despre acel turn, aceștia le-au povestit că se spunea că el ar fi fost distrus de un fulger, la fel cum și turnul în care a fost închisă martira ar fi căzut în urma unei furtuni. Ruina aceea se și numea „Turnul Barbarei". (Mai târziu, târându-i în fața tapiseriei din casa scărilor Palatului Bosci, pupilul lor le-a arătat și un turn ascuns în vegetație și vizibil doar dintr-un anumit punct. Băiatul s-a enervat că ei nu erau în stare să descopere și amănuntele desenului, așa că l-au mințit că le observă. Al Șaptezeci și nouălea a văzut imediat că-l mint și a făcut o nouă criză de furie...) În jurul turnului din Grădinile Toscane nu era nici țipenie de om, doar mii de musculițe care se urmăreau unele pe altele, într-un joc parcă fără nicio noimă.

Așa că au plecat, în sfârșit, acasă. Cu cât se apropiau mai mult de Palatul Bosci, cu atât pașii le erau tot mai șovăitori. Îi vor spune majordomului — omul cu puteri depline în lipsa stăpânului — ce s-a întâmplat și acela va hotărî cum să se procedeze mai departe. Ei nu și-au făcut niciun plan cu care să se disculpe, știind că și așa nu au nicio șansă să fie iertați. Al Șaptezeci și nouălea a fost răpit, mai mult ca

sigur că se va cere o răscumpărare uriașă pentru el, altfel n-ar fi avut nicio logică tot ce s-a întâmplat, iar ei erau principalii vinovați că n-au știut să fie cât de cât prudenți într-o lume atât de plină de primejdii la tot pasul. Și nu numai că n-au fost suficient de prudenți, dar au și dus copilul într-un loc ferit, parcă invitându-i pe cei ce au pus la cale complotul să acționeze nestingheriți. Dar dacă Al Șaptezeci și nouălea a fost sau va fi ucis? Țipor și Yoris nici nu voiau să se gândească la o asemenea posibilitate. Dar se gândeau tot timpul la ea.

A fost într-adevăr vorba despre un complot, dar un complot cu un cu totul alt conținut decât și-au imaginat cei doi mentori. Ajunși cu capetele plecate în Palatul Bosci, spre marea lor mirare, l-au găsit pe tânărul lor pupil dormind pe o bancă din grădină. Fața bătrână îi era mânjită, ca de obicei, dar gura îi schița un zâmbet mai puțin schimonosit: „Probabil că visează ceva frumos", și-au zis cei doi.

În următoarele zile, nu s-a mai întâmplat nimic deosebit, băiatul și-a continuat programul obișnuit și, deși Yoris și Țipor au ezitat să mai iasă în Grădinile Toscane, Al Șaptezeci și nouălea i-a obligat să se întoarcă în fiecare zi în „aula noastră". Unde, uneori, era dispus să învețe, iar, alteori, stătea cu privirea fixă într-un anumit punct al peisajului, așteptându-și iubita. Care venea, ca și înainte, însoțită de cele două femei, culegea flori și dispărea împreună cu Quasimodo. Pe care-l regăseau apoi mai târziu dormind pe o bancă din grădina Palatului Bosci. Însă nici după ce ritualul acesta s-a repetat de mai multe ori, cei doi mentori n-au reușit să-și scoată din minte spaima primei întâmplări. Așa că — în sfârșit! — s-au interesat cine erau cele trei femei și au aflat că fata era un copil din flori al lui Roberto Messi, șeful unei familii cândva bogate, însă care, pe lângă faptul că și-a pierdut cea mai mare parte din avere în urma complotului Pazzi, a scăpătat definitiv și din cauza jocului de zaruri și a unor pariuri nesăbuite. Roberto Messi era înglodat în datorii până peste cap și cei patru copii — trei fete și un băiat — nu au reușit să-i aducă acei cuscri prin care să reintre în societatea bună. Dintre cele trei fete — desigur, toate fără zestre —, Carla, fata din flori, trebuia să salveze întreaga familie prin planul nebunesc de a-l cuceri pe urmașul fără minte al Palatului Bosci. Un

asemenea nefericit nu trăiește mult, i s-a spus Carlei, iar prietenii tatălui, fără a ști ce pregătește acesta, i-au confirmat că tinerii bolnavi de suferințele pe care părea să le aibă Al Șaptezeci și nouălea rar ajung să depășească vârsta de 20 de ani. Carla acceptă surprinzător de repede planul: ea a fost primită cu toate drepturile în casa Messi, profitase la fel ca și frații ei vitregi de facilitățile pe care i le-a putut oferi familia, atunci când se mai bucurase de avere (doar de micul titlu nobiliar nu putea dispune), doar din când în când, e drept că foarte rar, i se aducea aminte că ea nu era decât un copil din flori. Gândul că ea, cea tolerată, chiar dacă adoptată cu toată căldura, ar fi putut deveni salvatoarea familiei, câștigând un ascendent decisiv asupra fraților ei, era atât de puternic, încât depășea repulsia față de Quasimodo. Care, dacă te obișnuiai cu felul lui de a fi și cu înfățișarea sa nu foarte plăcută, nici nu era atât de respingător. Ba, chiar nu era respingător deloc. Era ca un fel de păpușă vie, asemenea statuilor de satiri din curtea casei părintești. Există și satiri de treabă, chiar foarte binevoitori, știa Carla. Odată acceptat acel rol, Messi tatăl i-a spus că trebuie să treacă urgent la acțiune, fiindcă băiatul va împlini în curând 18 ani și, în cazul unuia ca el, nu se știe cât o s-o ducă. Iar, de va muri, întreaga avere va trece în partea surorilor lui, mai precis în partea copiilor lor. Așa că era absolut necesar să nască mai înainte Carla. După care, orice s-ar întâmpla, pruncul ei va deveni moștenitorul principal.

Și, într-adevăr, Carla născu un băiat, atunci când Al Șaptezeci și nouălea nu împlinise încă 19 ani. Roberto Messi n-a întreprins până atunci niciun pas, de teamă ca pruncul să nu moară la naștere. Însă imediat după ce evenimentul s-a desfășurat cu bine, s-a înfățișat la Palatul Bosci și i-a povestit majordomului întreaga poveste: cum a sedus-o băiatul Recuperatorului pe fiica sa, cum aceasta a fost fecioară, dar acum a născut un fecior minunat și cum s-a gândit el că ar trebui salvată situația. Cum? Păi, nu există decât două căi: fie ca nounăscutului să i se ofere o rentă care să-i permită să fie educat după înaltul rang al tatălui său, fie — dar asta ar fi mult mai corect — ca părinții copilului să se unească prin sfânta căsătorie, dându-i băiatului căminul cuvenit.

Cei doi mentori s-au simțit din nou într-o situație disperată, ei neputând iarăși să priceapă cum de n-au anticipat toată tărășenia, când pupilul lor a dispărut de atâtea ori împreună cu Carla. „Nu, oamenii nu învață nimic din greșelile lor, pe care nu ezită să le repete neîncetat", gemeau ei. Și, din nou, spaima le-a fost mult mai adâncă decât urmarea, deși reacția majordomului nu a avut în niciun caz darul de o potoli. Dar, omnipotent în lipsa adevăratului stăpân, majordomul își pierdea toate atribuțiile față în față cu Recuperatorul. Iar acesta nu numai că nu a trecut la represalii, aflând despre cele întâmplate, ci a primit chiar cu bucurie vestea: iată, deși nu s-a mai așteptat, fiul său a reușit să realizeze continuitatea șirului, îndeplinind astfel misiunea cea mai sfântă a Celor O Sută. Era anul 1500 de după Hristos, Al Șaptezeci și nouălea avea 18 ani, Carla, 21, iar copilul nou născut se pregătea să ducă povestea Celor O Sută într-un nou veac. Atât doar că proaspăta familie nu-și reglementase încă situația: deși planurile clanului Messi s-au realizat atât de facil și fără nicio luptă cu stăpânul Palatului Bosci, lucrurile s-au încurcat tocmai acolo unde toți s-au așteptat cel mai puțin. Despre cele ce se petreceau în misteriosul edificiu se vorbea puțin și cu teamă: un fel de tabu împiedica pe oricine să comenteze în public zvonurile nedemonstrabile ce răzbăteau din spatele zidurilor. Totuși, soarta ultimelor femei care au intrat ca nurori în Palatul Bosci era mai mult sau mai puțin cunoscută. Una n-a mai fost văzută niciodată, alta murise în condiții nu tocmai clare, o a treia se pare că a înnebunit. Blestemul care părea să cadă peste toate soțiile ultimilor dintre Cei O Sută năștea fiori, mai ales că misterul nu era dezvelit nici pe departe și doar rezultatele tratamentelor la care au fost supuse acele biete ființe se insinua în conștiința florentinilor. Pentru cine n-a avut acces în Palatul Bosci, acesta a rămas o cameră în beznă. Iar cine a pătruns în el se ferea să povestească, în timp ce o lege nescrisă îi făcea până și pe cei mai curioși să nu pună întrebări. O cameră în beznă pentru străini — asemenea morții pentru muritori — permite orice supoziții, oricât de fanteziste, mai ales când acele supoziții nu pot fi contrazise cu argumente palpabile. O asemenea încăpere era și pentru Carla clădirea din care venise Al Șaptezeci și nouălea. Mai ales pentru Carla, pentru că ea era cea îmbiată să intre în acel mare

necunoscut. Așa că atunci când totul a părut clarificat, mama Celui de Al Optzecilea a refuzat să facă pasul. Pe de altă parte, Recuperatorul nici măcar nu voia să audă ca nepotul să-i fie crescut într-o casă oarecare, fie aceea palat sau simplă colibă. El, Recuperatorul, se străduia, de multe ori, chiar cu riscul vieții — *chiar și cu riscul vieții*! —, să le asigure tot ce-și doresc ai săi și, în primul rând, să le ofere o oază de liniște și bunăstare într-o lume unde primejdiile pândesc la tot pasul. Or, nici măcar el nu poate asigura liniștea și bunăstarea în întreaga Toscană și nici măcar în întreaga Florență: tot ce e capabil să facă este să creeze spațiul acela securizat din spatele zidurilor solide ale palatului său. Dar tocmai acolo refuza și în continuare Carla să-și aducă pruncul.

— În felul acesta, nu poate fi vorba despre nicio căsătorie! amenința Al Șaptezeci și optulea.

— Atunci nu mai rămâne decât varianta a doua, cea infinit mai puțin onorabilă..., părea să se resemneze messer Messi.

— Ce variantă?

— Păi, nepotul domniei tale nu se cade să crească în sărăcie. O rentă generoasă — așa cum generos ai fost domnia ta întotdeauna — ar putea fi singura soluție de avarie.

— Nu! Nepotul meu va fi crescut în casa mea. În caz contrar, nu am, deocamdată, niciun nepot! (Desigur, și Recuperatorul juca la cacialma: el nici măcar nu se așteptase ca straniul său fiu să-i dăruiască un copil. Și, iată, acesta nu numai că a apărut, dar era chiar băiat! Scribul riscă să creadă că Recuperatorul n-ar fi fost în niciun caz dispus să renunțe la un asemenea cadou aproape nesperat și că nu făcea decât, așa cum îi era obiceiul, să-și joace cât mai profitabil cărțile pe care le avea în mână. Iar Recuperatorul dispunea mereu de cărți câștigătoare. Și asta nu numai față de un cartofor scăpătat de teapa acelui Roberto Messi...)

Și, iată, Carla, după ce și-a jucat și ea atât de bine rolul, după ce l-a acceptat drept primul ei iubit pe Quasimodo din Florența, după ce și-a dus misiunea până aproape de capăt, continua să refuze cu încăpățânare să se mute în Palatul Bosci. A ajuns până să promită că va fugi în lume împreună cu copilul, atunci când familia disperată a încercat s-o convingă folosind amenințări și chiar trecând la fapte. Cel mai dur se

pare că s-ar fi purtat fratele ei, Gian Luigi, care ar fi închis-o într-o încăpere din turnul din podul vechii case părinteşti[28], luându-i şi plodul. Carla a scăpat din acel prizonierat doar fiindcă familia şi-a dat seama că de i s-ar fi întâmplat ceva bebeluşului, ar fi pierdut orice şansă de a ajunge la banii aflaţi deja atât de aproape. Aşa că au încercat s-o facă să se mai gândească în prezenţa tatălui copilului, despre care ea vorbea frumos, de parcă aproape că ar fi fost cu adevărat îndrăgostită de el. Şi mai avea un argument familia Messi: Carla, care-şi iubea atât de mult pruncul, trebuia să fie conştientă că Biserica ne învaţă că naşterea şi botezul unui copil trebuie să fie consecinţa unirii părinţilor prin taina căsătoriei. Măcar la atât să se gândească, dacă alte argumente n-o conving!

Când s-a putut întâlni iar cu Al Şaptezeci şi nouălea, Carla i-a povestit prin ce a trecut din partea alor ei şi, în special, din partea lui Gian Luigi, cu care n-a avut niciodată nicio ceartă până atunci, deşi... deşi el a fost întotdeauna cel care a făcut-o să simtă că ea nu este decât un copil din flori, un accident în casa Messi[29].

— Gian Luigi este un monstru? s-a înfuriat proaspătul tată. Vreau să vorbesc cu el!

Dar, prevenit de către Carla, fratele ei n-a venit la întâlnire.

— De ce întârzie? Dacă întârzie nu este decât un om rău! se enervă Al Şaptezeci şi nouălea şi corpul începu să-i tremure.

---

[28] Şi Sfânta Barbara a fost închisă într-un turn de către tatăl ei, fiindcă n-a vrut să se căsătorească... Dar o deosebire tot a rămas: Sfânta a fost fecioară, pe când Carla născuse deja...

[29] Lucru neobişnuit pentru acele vremuri: un copil din flori nu era socotit un intrus, din clipa în care era recunoscut de către tată. Multe personaje venite pe lume în afara căsniciei nu numai că se bucurau de aceleaşi drepturi ca şi copiii proveniţi din căsnicii, dar unele au ajuns chiar şi până la cele mai înalte demnităţi laice ori ecleziastice. Nu mai departe decât Giulio, fiul natural al lui Giuliano de Medici, fratele lui Lorenzo, asasinat în conjuraţia Pazzi, a fost crescut cu toată dragostea de către familia Magnificului, ajungând papă sub numele Clement al VII-lea. La fel şi nepotul lui Lorenzo, Hippolyte, devenit cardinal, era fiul natural al lui Giuliano cel Tânăr, ducele de Nemours căsătorit cu mare pompă cu Filiberta de Savoia şi beneficiarul unei educaţii excepţionale...

Gian Luigi dispăru, fiindu-i teamă să nu fie găsit ucis, lângă un bilețel cu inscripția „Cine râde mai la urmă...". Nu se întâmplă așa și fratele Carlei le supraviețui tuturor alor săi, murind la peste 80 de ani. Nu, nici în privința deciziilor punitive, bietul Quasimodo nu era la înălțimea tatălui său! Ceea ce i-a făcut pe cei din familia Messi să mai continue negocierile. Însă nici rudele Carlei și nici Recuperatorul n-au avut niciun ascendent asupra mamei Celui de Al Optzecilea. Când, la un moment dat, s-a decis ca pruncul să fie luat în Palatul Bosci, iar Carla, dacă nu vrea să-l urmeze, să primească o rentă generoasă, putând trăi oriunde ar vrea — soluție îmbrățișată cu entuziasm de Roberto Messi și ai săi —, cel care s-a opus a fost Al Șaptezeci și nouălea:

— Dacă mama vrea să rămână cu copilul ei, e drept să fie despărțită de el?

— Cine o împiedică să vină și ea în Palatul Bosci?

Au trecut mai multe luni și Carla și fiul ei au rămas în casa părintească. Femeia n-a mai fost supusă niciunei presiuni din partea familiei, dar nici banii sperați n-au intrat încă. Între timp, Țipor și Yoris au continuat să frecventeze Grădinile Toscane, unde și-au continuat lecțiile cu elevul lor. O dată la două–trei zile, mai apărea și fata cu însoțitoarele ei. Uneori și împreună cu copilul. Cum Recuperatorul plecase din nou cu treburile sale, luarea unei hotărâri definitive în privința sorții tinerei perechi s-a amânat din nou. (Mai neplăcut era că nu se știa când o să revină Al Șaptezeci și optulea, iar când o făcea, de cele mai multe ori sosea în secret, fără ca în oraș să se afle că a mai fost pentru câteva ore, cel mult câteva zile, la Florența.)

Încetul cu încetul, lucrurile au intrat pe vechiul lor făgaș, doar copilul fiind singura noutate în programul moștenitorului Palatului Bosci. Al A mai apărut totuși încă un lucru nou: oricât de discret ai fi trăit, cetatea afla și comenta ceea ce făceai, iar o veste asemenea nașterii Celui de Al Optzecilea n-a putut trece nici ea neobservată. Sigur, fiind vorba despre un eveniment legat de imperiul Recuperatorului, comentariile erau făcute cu multă prudență, însă un murmur subteran tot s-a făcut auzit: unii pretindeau că Palatul Bosci nu a recunoscut copilul, alții susțineau că familia Messi cerea un preț nerușinat pentru a pecetlui nașterea, multe mame de domnișoare

de măritat sperau ca, după acest adevărat scandal, Al Șaptezeci și nouălea să mai fie disponibil, mai ales că și fetele lor puteau fi, după toate astea, mult mai ușor convinse că prințul din Palatul Bosci nu era chiar un monstru, odată ce Carla l-a acceptat, Carla care nu era cea mai frumoasă femeie din Toscana, dar în niciun caz nici cea mai urâtă nu era. Iar, pe cât situația ambiguă a Celui de Al Optzecilea se prelungea, cu atât subiectul devenea mai spumos, până ce lumea a uitat și de vechea prudență în legătură cu orice se referea la palatul Omului din fereastră[30].

Și, astfel, a trecut aproape un an, iar răbdarea și disponibilitățile financiare ale familiei Messi erau pe sfârșite. Nici măcar nu mai aveau pe cine se răcori rudele Carlei, mai ales după ce au primit mesajul limpede că nu vor rămâne nepedepsite, dacă i se vor mai face și cele mai mici neplăceri mamei copilului. Însă o soluție tot trebuia găsită, se agita tot mai mult Roberto, în vreme ce Gian Luigi continua să stea ascuns. Și ce soluție să găsești, când, la fel cum n-au ajutat corecțiile, n-au ajutat nici vorbele bune adresate Carlei?

Lumea a mai găsit timp și interes și pentru povestea Celui de Al Șaptezeci și nouălea, a Carlei Messi și a copilului lor, cu toate că executarea lui Savonarola și a fraților săi n-a adus, nici pe departe, liniștea în cetate. Vântul de libertate de după moartea călugărului n-a ținut decât câteva zile. Pentru unii și mai puțin. N-au trecut doi ani de atunci și oamenii au început să presare flori pe locul unde a fost regizat spectacolul sfârșitului celor trei dominicani. A urmat campania scumpă și lipsită de glorie pentru recucerirea orașului Pisa, iar apoi oamenii lui Cezar Borgia, fiul papei și duce de Valentinois, a atacat Florența care, după atâtea nenorociri, când să-și revină? Or, tocmai din grozăviile săvârșite de mercenarii lui Cezar Borgia, a sperat posomorâtul Piero — exilatul, împreună cu toată familia sa — să revină la gloria Casei de

[30] Lucrurile au devenit notorii și pentru că Roberto Messi a reușit, măcar o vreme, să obțină iarăși împrumuturi în numele banilor de care va dispune fiica sa, iar *Cronica de la Florența* povestește, cu umorul ei gros, mai multe anecdote legate de această situație, adevărate scene de teatru de bâlci.

Medici. Groaza era iarăşi prezentă şi, alături de foamete, a adunat lumea în biserici. Şi, de parcă războaiele oamenilor n-ar aduce suficientă spaimă, moarte, foame şi durere, chiar şi Dumnezeu s-a supărat şi a aruncat şi alte nenorociri asupra florentinilor. La sfârşitul anului în care s-a născut Al Optzecilea, mai mulţi bărbaţi, stând liniştiţi cu câte un ulcior de vin în faţă în sala mare din Hanul Maimuţelor, s-au pomenit cu tavanul scuturându-se din senin şi căzând încet peste ei. Oamenii au privit înmărmuriţi, fără a avea curajul să se mişte nici când s-a prăbuşit tot acoperişul. Parcă au fost ţintuiţi locului cu piroane de fier. Lui Dumnezeu i s-a făcut milă şi n-a lăsat să moară, în acea întâmplare, decât trei persoane, din toate câte au fost prinse sub dărâmături. Fără a fi avut loc cutremure, rând pe rând s-au mai prăvălit şi alte clădiri. O furtună cu fulgere a omorât în aceeaşi zi şase ţărani şi mai multe vite. Un foc a pârjolit două străzi, nelăsând în urma sa niciun zid ori vreun coş, aşa cum se întâmplă de obicei. Incendiul a fost atât de puternic, încât s-a mistuit chiar şi pe el însuşi, după cum au scris cronicarii: dovadă că, fără ca oamenii să i se poate opune defel, flăcările s-au oprit la hotarul celor două uliţe, nefăcând nicio pagubă caselor strâns învecinate.

În toată această atmosferă, fiecare om, oricât de voioasă îi era firea, a trebuit să cugete cât de capricioasă este soarta, cât de greu ajungi la un succes şi cât de repede se poate nărui şi cea mai grandioasă avere, aşa cum au fost vândute la licitaţie chiar şi bunuri ale Casei de Medici. Atunci, la ce să se mai pregătească un cetăţean cu mult mai puţine posibilităţi? Dar poate vreun florentin onorabil să nu spere, să nu se agaţe de carieră şi, mai ales, să nu construiască? Fiecare bărbat, se ştie, trebuie să facă un băiat, să sădească un pom şi să ridice o casă. Aşa a fost întotdeauna citită Legea, chit că acelaşi bărbat ştia că nu va duce cu sine în mormânt nimic, nimic din palatul la care visează şi pe care a reuşit să-l şi vadă şi să-l şi pipăie ca fiind al său. Al său? Al său măcar până va face umbră acestui pământ. Mai demult, Senioria a emis o lege prin care oricine va înălţa o construcţie pe o suprafaţă de teren viran din cetate va fi scutit vreme de 40 de ani de impozit. Aşa că, deşi oamenii evlavioşi, dar şi cei cu mai puţină credinţă, trăiau sub ameninţarea permanentă a primejdiilor, deşi ştiau cu toţii că avuţia materială

nu-i decât o minciună la fel de vremelnică precum e însăşi viaţa, o nebunie a construcţiilor a cuprins întreaga Florenţă. Nici familia Messi n-a fost scutită de această epidemie. Şeful clanului, Roberto, a început să ridice un palat care, în planurile concepute, trebuia să rivalizeze cu cele mai impozante clădiri din oraş. Numai că nici n-a terminat să sape fundamentul, că i s-au şi gătat banii. Aşa că în Carla nu stătea doar nădejdea unui trai normal, după ce, în încercarea de a-şi reface fondurile prin jocuri de noroc, familia Messi a pierdut şi ceea ce i-a permis până atunci să-şi ascundă cât de cât falimentul; în Carla s-au adunat visele de salvare ale fiecărui Messi şi ale tuturor la un loc. Dar Carla nu voia să se mute în Palatul Bosci, timpul se scurgea indiferent, copilul creştea în faţă cu un viitor absolut incert şi tot ce a părut atât de promiţător se dizolva în nimic, cu fiecare zi ce trecea.

Quasimodo continua să se întâlnească, ca înainte, în Grădinile Toscane cu prinţesa sa şi amândoi păreau mulţumiţi şi nu grăbeau să schimbe ritualul acelor scene. Nici Recuperatorul nu a mai revenit în Palatul Bosci — sau, dacă a revenit, Roberto Messi şi ceilalţi florentini n-au aflat la timp de veste[31].

Nu numai răbdarea, ci chiar şi resursele de supravieţuire ale familiei Carlei erau pe punctul de a se epuiza, când destinul a rezolvat el ceea ce oamenii n-au reuşit să ducă la îndeplinire. Era în anul 1502, Carla avea 23 de ani şi a rămas din nou gravidă. Nimeni, nici măcar mamele cele mai invidioase ale fetelor nemăritate, nu s-a îndoit nicio clipă că sarcinile Carlei ar fi provenit de la alţi bărbaţi, fiind simple stratageme de a prinde în mreje averea lui Quasimodo. Nu, relaţia dintre

---

[31] Al Şaptezeci şi optulea a revenit la Florenţa: oamenii săi au reuşit să găsească multe dintre obiectele furate din Palatul Medici, câtă vreme stăpânii lui au trebuit să plece în exil. Unele dintre acele piese erau chiar foarte scumpe, altele erau preţioase prin valoarea lor sentimentală. Sigur, ca de obicei, Recuperatorul a lucrat prin formidabila sa armată specializată, însă în Toscana au existat foarte multe cazuri de confiscări sub regimul lui Savonarola şi la fel de multe jafuri atunci şi mai târziu. Toscana — şi Florenţa însăşi — au devenit locuri de mare interes pentru tatăl Celui de Al Şaptezeci şi nouălea, aşa că el a mai sosit din când în când să supravegheze şi să impulsioneze la faţa locului activitatea oamenilor săi.

cei doi era cunoscută în toate amănuntele ei și chiar mai mult decât în acele detalii, fiind un subiect predilect pentru bârfele rostite în șoaptă. Pentru că, la fel ca întotdeauna, în momentele cele mai dificile, energia lumii răbufnește în subiectele (cele mai) frivole. Abia s-au retras trupele dușmanilor din Toscana, abia a mai trecut un val al morții negre, abia s-au stins ecourile bubuiturilor tunurilor ori ale tunetelor unor furtuni devastatoare, că florentinii s-au și grăbit la petrecerile cele mai libertine, așa cum printre dalele de piatră sufocând pământul iese câte un fir de iarbă și, de e lăsat să crească, se înalță tufiș viguros.

Sorocul nașterii se apropia. De data asta era limpede că relația dintre Al Șaptezeci și nouălea și iubita sa trebuia să fie instituționalizată într-un fel sau altul. O știau toate părțile implicate și o așteptau cu curiozitate numeroșii privitori de peste gard. De pe o zi pe alta, trebuia să revină și Recuperatorul acasă și lucrurile, în sfârșit, se vor lămuri, socoteau și cei implicați, și chibiții la fel de nerăbdători.

Ce rost are să țeși vise, când destinul nu abdică niciodată de la planurile sale? De data asta, Roberto Messi s-a pregătit conștiincios și a pregătit câte o strategie pentru fiecare ipotetică propunere a Celui de Al Șaptezeci și optulea. Pentru un singur lucru nu s-a pregătit Roberto Messi: pentru moartea Carlei la nașterea celui de-al doilea copil. Medicul și moașa n-au putut face nimic: s-a stins și fătul și, câteva ore mai târziu, și mama.

Apoi, din punct de vedere juridic, lucrurile s-au rezolvat de la sine. Al Optzecilea a fost luat în Palatul Bosci, iar familia Messi a primit suficienți bani pentru a avea ce să piardă din nou în cheltuieli necugetate. Asta după ce Roberto s-a tocmit vârtos pentru a obține cât mai mult pentru copilul pe care, practic, l-a vândut[32].

Doica, aceeași care la îngrijit și pe Quasimodo, a preluat și băiatul acestuia, iar soția Recuperatorului — care nu și-a putut niciodată ierta fiul că, abia născut, i-a îndepărtat bărbatul din iatac — aștepta cu

---

[32] Roberto Messi avea să moară curând după accea, lovit de fulger, așa cum s-a stins în urmă cu peste o mie de ani și tatăl Sfintei Barbara, Dioscorus, pedepsit pentru că a jucat rolul călăului, tăindu-i capul fetei care nu a vrut să se căsătorească.

sufletul la gură să reiasă pentru toată lumea că nici copilul venit pe lume dintr-o caricatură de om nu se va putea dezvolta altfel.

Toți actorii piesei și-au recâștigat speranțele: Recuperatorul își avea nepotul acasă, soția sa aștepta să apară primele semne de retard și la fiul fiului ei, familia Messi ieșise, cel puțin pentru moment, din profunda criză financiară, Al Șaptezeci și nouălea redevenise disponibil pentru nădejdile mamelor de fete tocmai bune de măritat. Doar Quasimodo se schimbase profund, de pe o zi pe alta. Nu mai avea nevoie de confirmările mentorilor, își ajungea sie însuși și bolborosea toată ziua într-un limbaj de neînțeles pentru ceilalți, dar încărcat cu gesturi, urlete și salivă abundentă. Practic, Al Șaptezeci și nouălea a întrerupt orice contact cu cei din jur, iar mentorii săi asistau neputincioși cum tot ce au construit cu trudă în atâția ani de zile s-a făcut praf și pulbere. Lucru cu atât mai dureros cu cât, odată cu apariția Carlei, tânărul făcuse progrese uriașe în socializare și părea să se îndrepte spre o viață cât de cât normală.

Țipor și Yoris i-au relatat noua situație Recuperatorului, dar acesta, odată asigurat că are un nepot, s-a arătat cu totul dezinteresat de fiu, la fel cum, cu ani în urmă, la nașterea Celui de Al Șaptezeci și nouălea, a devenit, la fel de brusc, imun la farmecele soției.

Cei doi mentori nu mai erau terorizați de atât de obositoarele întrebări interminabile ale pupilului lor, aveau acum o slujbă ușoară, trebuiau doar să-i stea alături tânărului bărbat și să aibă grijă să nu facă o prostie care să-i pricinuiască fizic sau, în halul în care a ajuns, să-l ducă — Doamne ferește și apără! — chiar la moarte. Pentru aceasta erau strașnic plătiți: aveau casa și masa asigurate, și, ceea ce era mai important, se aflau în interiorul zidurilor oazei unde nicio amenințare de afară nu s-a dovedit destul de puternică pentru a putea arunca vreodată vreun rău în Palatul Bosci.[33]

---

[33] De la aflarea veștii morții Carlei, Al Șaptezeci și nouălea a refuzat să mai iasă vreodată în cetate. La un moment dat, pentru a-l scoate din acea stare, cei doi mentori au vrut să-l ducă într-o vilă a Recuperatorului nu departe de Pisa, dar, la început, tulburările și războiul cu pisanii și, după aceea, refuzul categoric al tânărului i-au silit să-și abandoneze planul. Încă o dovadă că Yoris și Țipor

Așa cum mama sa l-a urât toată viața, fiindcă i-a alungat soțul din iatac, așa și băiatul ei și-a urât fiul mort pentru că i-a luat-o pe Carla. El n-a reușit vreodată să-și transfere sentimentele față de iubită asupra celuilalt fiu, cel care a supraviețuit, pentru a dobândi impresia că și Carla mai era de față. În loc să-l bucure, Al Optzecilea, ori de câte ori îl zărea, îi producea noi suferințe. Așa că multă vreme nici n-a mai dorit să-l vadă.

Da, Țipor și Yoris au avut dreptate: pupilul lor, comportându-se asemenea unui animal grav rănit, a devenit alt om. Dacă până atunci a fost atât de muncit de întrebările ce vizau explicarea lumii în care trăia, odată cu dispariția Carlei, nu mai era preocupat decât de a o regăsi pe ea și tot ceea ce se întâmpla în jurul său nu i se părea decât o cumplită diversiune în legătură cu calea căutată. Dacă până atunci intrușii în dialogul său cu sine și cu mentorii îi provocau accese de furie pentru că întârziau răspunsurile pe care le aștepta, mai nou, nici cumplitele-i crize nu mai puteau juca rolul ventilelor de eliberare a tensiunii acumulate în el. O tensiune ce l-a copleșit până la epuizare: Quasimodo leșina tot mai des, lucru ce nu i s-a întâmplat niciodată pe vremuri, când a mai avut suficientă energie să lupte. Atunci adormea după o criză, acum leșina înainte ca o criză să mai aibă vreme să se declanșeze.

Leșinurile acestea, au observat Țipor și Yoris, apăreau ori de câte ori se ivea cineva în jurul lor: tânărul începea să tremure, se întorcea cu spatele la intrus, își acoperea ochii cu palmele ca să nu-l vadă și începea să emită strigăte nearticulate. Până ce cădea de pe picioare. Tot străduindu-se să înțeleagă ce striga în momentele acelea, mentorii au descifrat:

— Nu! Nu! Pe urmă: Nu vreau! Nu vreau! Și, în fine: Liniște! Nu vreau decât liniște! Și pentru că liniștea cerută întârzia să-l cuprindă, bărbatul-copil izbucnea în plâns.

Carla s-a stins, iar următorii doi ani au trecut în felul descris atât de stângaci de către scrib: cifrele țin strict de calendar, însă în sufletul

---

au făcut tot ce le-a stat în putință pentru a-și menține în mod cinstit poziția și traiul, deși Recuperatorul nu le-a mai cerut vreodată socoteală, lăsându-i să facă tot ce voiau. Pentru Recuperatorul foarte interesat de nepot, Al Șaptezeci și nouălea părea un capitol încheiat.

lui Quasimodo totul a devenit pentru el o singură clipă infinită. Nu clipa edenică a lui Adam înaintea greşelii, ci o clipă fără niciun rost. Pentru Quasimodo, timpul a devenit infinit pentru că a ajuns într-un spaţiu infinit, „un spaţiu fără curbură", necesar pentru ca vremea să aibă unde se dilata până la disoluţie, aşa cum afirma Sfântul Toma, citându-l pe Sfântul Augustin. Şi ce „curbură", ce „sus", ce „jos" mai avea universul material pentru Al Şaptezeci şi nouălea?

(O evoluţie totuşi a mai trăit chiar şi în timpul rămas pe loc: faţa bătrână a Celui de Al Şaptezeci şi nouălea a devenit, pe zi ce trecea, şi mai bătrână, ridurile i se îngrămădeau straturi-straturi unul peste altul şi îi săpau pielea tot mai adânc, dovedind că nici Quasimodo n-a putut părăsi, înainte de a i se fi îngăduit, pământul unde a fost deportat de pedeapsa divină, pământ rodind orgoliile ce nasc războnările din care ni se trag suferinţele.)

Tot Ţipor şi Yoris, singurele fiinţe care se mai interesau de el şi pe care şi el le mai tolera să-i stea în preajmă (însă fără a li se mai adresa), au mai observat că fostul lor elev şi-a găsit un nou interlocutor: pe Dumnezeu. Pe care-L căuta în capela palatului, locul unde şi-a petrecut aproape în întregime ultimele luni de viaţă. La început, îl întreba şi pe Domnul, aşa cum i-a tot întrebat şi pe ei. Probabil că şi-a stabilit nişte semne doar de el percepute şi pe care le convertea în răspunsurile primite din Cer. Fiindcă, treptat, acele răspunsuri nu l-au mai satisfăcut, din simple întrebări, imprecaţiile sale au devenit seminţe de ceartă. Şi ceartă tot mai evidentă a ajuns relaţia Celui de Al Şaptezeci şi nouălea cu Dumnezeu. Pe care-L acuza că a făcut o lume greşită, o lume rea, o lume în care puţina fericire dată urmaşilor lui Adam era întotdeauna iarăşi şi iarăşi înzecit pedepsită cu suferinţă. O lume din care a dispărut liniştea cea binecuvântată.

— Eu aş fi creat o lume mult mai bună, li s-a părut mentorilor că-l aud spunând şi, fiindcă nu mă laşi nici măcar să încerc, pot, cel puţin, să fac un alt lucru bun: să distrug o părticică din opera Ta neizbutită!

Cei doi mentori nu mai erau terorizaţi de atât de obositoarele întrebări interminabile ale pupilului lor, aveau acum o slujbă uşoară, trebuiau doar să-i stea alături tânărului bărbat şi să aibă grijă să nu facă

o prostie care să-i pricinuiască fizic sau, în halul în care a ajuns, să-l ducă — Doamne ferește și apără! — chiar la moarte. Pentru aceasta erau strașnic plătiți: aveau casa și masa asigurate, însă, ceea ce era mai important, se aflau în interiorul zidurilor oazei unde nicio amenințare de afară nu s-a dovedit destul de puternică pentru a putea arunca vreun rău în Palatul Bosci. Așa că nici zelul lor nu mai era necesar să fie atât de vârtos ca înainte. Totuși, măcar unul dintre ei stătea toată vremea în preajma Celui de Al Șaptezeci și nouălea. Și așa, într-o zi, Țipor l-a auzit țipând și tot repetând că până și el, Quasimodo, este în stare să limiteze prin distrugere *„opera neizbutită"* și evreul habar n-a avut la ce se referă elevul său. Iar, în altă zi, Yoris l-a auzit și el urlând: *„Ai să vezi! Nimic n-are niciun rost, dacă nu faci ceva important: iar eu o să fac — nici mai mult și nici mai puțin — decât o să distrug măcar partea de aici a operei Tale neizbutite! Și lumea va trebui să știe că eu am făcut aceasta și să țină minte!"*

Și l-au mai surprins cei doi spunând: *„Eu n-am să mai întârzii! Iar cei ce o să mai rămână o să rămână doar pentru ca să știe că eu am distrus o părticică din opera Ta neizbutită!"*

Sigur că nici Yoris și nici Țipor n-au fost siguri că au înțeles corect ceea ce rostea Quasimodo și, cu atât mai puțin, ceea ce intenționa să-I transmită lui Dumnezeu, Singurul căruia i se mai adresa.

În seara de 14 ianuarie 1504, când, după sărbătorile de iarnă, și în Palatul Bosci s-a pregătit, după datină, un praznic pentru „ziua nunților", după ce a petrecut toată ziua în fața tapiseriei din casa scărilor, bolborosind fără încetare în locul de unde se ițea prin vegetație turnul cu trei ferestre, Quasimodo pur și simplu a dispărut. Yoris și Țipor l-au căutat ore în șir. Un presentiment cumplit le-a umplut inimile de spaimă. (Aceeași spaimă niciodată uitată din ziua în care pupilul lor a dispărut pentru prima oară cu Carla.) În fața tapiseriei, li s-a părut că animalul încolțit, grav rănit, a mai dat o dată din coadă încât toată pânza s-a acoperit cu un strat gros de sânge. Apoi, în plină noapte, un foc uriaș, pregătit din timp prin risipirea în diferite locuri ale clădirii a unor cârpe îmbibate cu uleiurile cele mai inflamabile, a început să devoreze Palatul Bosci. Incendiul mușca atât de repede și de adânc, iar flăcările s-au dovedit atât de puternice, încât mulțimea de locatari n-a

reușit nicicum să-l localizeze, iar flăcările au devorat încăpere după încăpere, anexă după anexă, etaj după etaj. Tot ce au mai putut face oamenii a fost să mai salveze câteva bunuri și să se salveze pe ei înșiși.

În aceeași zi, când pe cer s-a aprins o stea care a transformat zările într-un foc ce a ținut trei săptămâni, a murit și Al Șaptezeci și optulea. (Fenomenul ceresc a rămas înscris în anale.) Incendiul de pe cer, s-a crezut de către florentini, nu a fost decât oglindirea în înalturi a focului ce a mistuit Palatul Bosci, întrucât și Palatul Bosci a ars vreme de trei săptămâni. Iar lumina sa, pârjolind și cerul, a putut fi văzută și în Italia, și în Spania, în ziua când a fost ucis Recuperatorul, dar și la Paris și chiar și în Anglia, după cum este menționat într-o cronică scrisă la York.

Datorită destoiniciei majordomului, în Palatul Bosci n-au murit decât câțiva oameni, trei argați fideli, majordomul însuși, căzut la datorie asemenea unui căpitan de corabie, rămas ultimul la bord și Al Șaptezeci și nouălea, nemaigăsit niciodată. Doi dintre cei trei servitori pieriți de pe urma arsurilor au fost și cei care au salvat tapiseria din casa scărilor. Un altul, care a scăpat doar cu răni adânci ce nu s-au mai închis niciodată, a pretins că tapiseria era acoperită toată de un roșu incandescent schimbându-și desenul, odată luată pânza de pe peretele ei. După cum se poate citi și în *Cronica de la Florența*, spusele acestea nu trebuiesc înțelese decât drept aiurelile unui om grav rănit[34]. La fel cum aceeași *Cronică* susține că din clădirea în flăcări și de sub oglinda cerului arzând și el, s-a auzit încă multă vreme glasul lui Quasimodo: „Nu! Nu!" Pe urmă: „Nu vreau! Nu vreau!" Și, în fine: „Liniște! Nu vreau decât liniște!" Și pentru că liniștea cerută întârzia să-l cuprindă, vocea bărbatului-copil izbucnea în plâns. Cronica neîncrezătoare că o

---

[34] Scribul, încă sub influența propriilor sale trăiri, nu este atât de categoric, amintindu-și că tapiseria într-adevăr își modifică desenul în funcție de locul de unde e privită, așa încât mutată de pe perete, modificându-se unghiurile, pare firesc să nu mai fi văzut aceeași imagine cei ce au salvat-o. Dar, atunci, se mai pune o problemă: arătându-ne azi altceva, misterele Anului Domnului 1504 cuprinse în vechiul tablou nu mai au nicio relevanță pentru începutul de mileniu trei de după Iisus și toate concluziile bietului scrib provenind din acea pânză rămân biete jocuri ale unei imaginații bolnave...

tapiserie poate să-şi schimbe desenul, atunci când este mutată de la locul ei, acceptă că vocea aceea s-a mai auzit multă vreme ieşind dintre ruinele fumegânde, ca şi din cele câteva subsoluri rămase întregi. Poate că a acceptat *Cronica* legenda glasului care a persistat atâta vreme doar fiindcă nimeni nu s-a îndoit că întreaga nenorocire a pornit de la Quasimodo, tânărul fiind văzut mergând în diferite locuri ale palatului cărând cu el sticlele al căror conţinut nimeni nu l-a luat în seamă, dar care a pregătit focul pus intenţionat. Omul poate prevedea multe, dar cine să fi putut bănui că însuşi moştenitorul va nimici moştenirea? Deşi, de la un personaj atât de bolnav trebuia să te aştepţi la orice, şi-au spus tardiv supravieţuitorii catastrofei.

Şi, spune *Cronica*: „Şi vocea aceea, atât de ciudată, a continuat să se audă încă foarte multă vreme, dar nimeni n-a cutezat să se apropie de ea şi să-l caute pe cel ce striga atât de sfâşietor. Iar acela, stăpânul vocii, n-a mai fost găsit niciodată."

Cuprins

Secretul Florența sau Trena fumegândă a Palatului Bosci 7

AL ȘAPTEZECI ȘI DOILEA. Bizantinul (1313–1348)
Toți întru unul și unul întru toți 11
ANEXĂ. Escrocherii în oglindă 75

AL ȘAPTEZECI ȘI TREILEA. Exorcistul (1348–1411)
Sfârșitul *Genealogiei Universalis*
și despre ochiul și glasul sfredel 83

AL ȘAPTEZECI ȘI PATRULEA. Omul din fereastră (1379–1478)
Sfinxul din Florența 151
ANEXĂ. Fereastra luminată 217

AL ȘAPTEZECI ȘI CINCILEA. Înțeleptul (1399–1476)
Doar Dumnezeu are dreptul să judece 227

AL ȘAPTEZECI ȘI ȘASELEA. Nătăfleț (1419–1478)
Despre blestemul devorator al memoriei transcendentale ... 299

AL ȘAPTEZECI ȘI ȘAPTELEA.
Cavalerul Marchiz Umberto (1438–1478)
Un exemplu de încrâncenare
al ambiției personificate 367
ANEXĂ. Martirul 432

AL ȘAPTEZECI ȘI OPTULEA. Recuperatorul (1460–1504)
Ficcare om care întârzie are în spate pe cineva
care este mereu punctual 453

AL ȘAPTEZECI ȘI NOUĂLEA.
Quasimodo–Erostrat (1482–1504)
Fiecare om care nu vrea decât liniște este mereu punctual,
dar are întotdeauna în spate pe cineva care întârzie .. 527

PRINT multicolor
Str. Bucium nr. 34 Iași
tel.: 0232/211225
fax: 0232/211252
office@printmulticolor.ro
www.printmulticolor.ro
SERVICII TIPOGRAFICE COMPLETE

În timp ce se scrie, prevăzătoare, istoria își șterge urmele, dar niciodată atât de mult încât să-l împiedice pe umilul, fantasmagoricul detectiv Scrib să scoată la lumină – în noul volum din ciclul CEI O SUTĂ – *Secretul Florența*.

Grație aplecării înfrigurate și măiestrei peniță a lui Gheorghe Schwartz, fericitul cititor va putea pătrunde în Palatul Bosci, una dintre cele mai enigmatice construcții din Renaștere, cu personaje de legendă intrate în cronici, dar și „într-o lume în care scenariile sumbre din cuvântările apocaliptice ale călugărilor se adevereau în mai fiecare zi prin nenorocirile aduse de ciumă, de mercenarii scăpați din lesă, de ambițiile devoratoare ale unor conducători vremelnici ori de răul ce nici măcar nu poate fi numit".

Ieșit din „trena fumegândă" a Palatului Bosci, *Secretul Florența* se constituie într-un nou giuvaier textual prins în diadema biografiilor CELOR O SUTĂ.

CURTEA VECHE UN ROMAN

pentru a comanda online sau pentru lista completă a titlurilor publicate la Curtea Veche, vizitează **www.curteaveche.ro**

Designul copertei: **griffon.ro**

GRIFFON AND SWANS BOOKS

Curtea veche

începi să afli

ISBN 978-973-669-932-0

www.curteaveche.ro